

[Pieter de la Court]
– Landwehr, Emblem Books in the Low Countries, no. 310.
– Praz p. 392 De Vries, 228

frontisp. and 100
copperengravings
by J. Gole

SINRYKE
FABULEN.

SINRYKE FABULEN,

Verklaart en Toegepast
Tot alderley Zeede-lessen,
Dienstig om waargenoomen te werden in het
Menschelijke en Burgerlijke leeven.

T'AMSTERDAM,

By HIERONYMUS SWEERTS, Boekverkooper op de Cingel, aan de Appelmarkt, 1685.

VOORREEDEN

Tot den

LEESERE.

NAademaal een *Beeld* waarelik geen *Beeld* is, dan voor ſoo veele het ons ietwes *vertoond*, ofte *afbeeld*, dat buiten den *Beelde* in ſig ſelven *moogelik*, *waarhaftig* ende *goed* is; ende dat daar en booven met den *Beelde* eenige vergelijkeniſſe heeft:[a] Soo is in ons een [b] *Denkbeeld* geen *Denkbeeld*, dan wanneer het ons in onſe gedagten een ſoodaanig *weeſen* verbeeld, dat buiten onſe gedagten in ſig ſelven kan beſtaan, [c] dat is, het en zy het in ſig ſelven in der daad moogelik, waar ende goed is.[d] Ende ſoo lange wy daar van nietwes meer denken ofte ſeggen, ſoo hebben wy daar omtrend niet gedwaald; maar ſoo haaſt wy denken, ſeggen, ofte ontkennen, dat ook ietwes ſoodaanigs buiten ons is,[e] ofte niet is, ſoo konnen wy daar omtrend groovelik doolen.

Sulks indien wy ons willen *verſeekeren*, dat wy ons in het naarvorſſen ofte ondekken der *waarheid* van het weeſen ofte niet weeſen eeniger ſaaken, niet bedriegen; het onſe pligt is, wel te onderſouken of de ſaaken, welke door onſe *Denkbeelden* aan onſer *Siele* vertoond werden; ook waarelik in onſe *gedagten* moogelik, ofte ook buiten onſe gedagten ſoodaanige zijn, als ſy ons ſchijnen te weeſen; ende kan die onſe twijfeling niet weg genoomen werden dan met, ofte wanneer, ende ſoo lange, als wy *klaar* ende *beſcheidendlik* begrijpen, dat die ſaaken alſoo buiten

a *Realitas veritas & bonitas objectiva.* b *Idea.* c *Niſi poſſit exiſtere.*
d *Verum & Bonum reciprocantur cum Ente.* e *Realiter exiſtere.*

ons zijn, ofte niet zijn: of wel om met andere woorden te ſpreeken, dat die ſaaken op malkanderen ſoodanig paſſen, dat het een van het anderen kan werden geſegt, ſonder dat ſy malkanderen in onſe gedagten vernietigen, ofte dat met der waarheid het een van het ander geſegt werd.[f] Dus is voor ons valſch ende onwaar, dat een *Drie-houk*, *Rond* is, om dat een *Drie-houk* geen *Drie-houk* is, indien hy rond is; ende een *Rond* geen *Rond* is, indien het een *Drie-houk* is. Sulks wy die *woorden* des niet te min uitbrengende ofte hoorende, gants geen *Denkbeeld* [g] daar van hebben konnen; ende ſeggende efter, dat wy het *weeten*, ofte *gelooven*, onwaarheid ſpreeken, ende ons ſelven *bedriegen*. Dus is voor ons waar dat eene *Roos* kan *zijn*, ofte een *Bloem* is, om dat een *Roos* te *zijn*, ende een *Bloem* te weeſen door bequame *Denkbeelden*, in onſe gedagten wel by een gevougd kan werden, ende werd by eene *Rooſe*.[h]

Ende het *Weeſen* ofte de *Waarheid* der geſchaapene ſaaken, voor ſoo veele die in onſe gedagten *vertoond* werden, ofte buiten ons zijn, dus uitgevonden hebbende; ſoo konnen wy voort treeden om te onderſouken, of die ſaaken *goed* ofte *quaad* zijn, niet in haar eigen ſelfs, want, gelijk vermeld is, in ſoodaanigen ſinne alles dat is, ook goed is; maar of ſy ten opſigte van ons, ofte eenige andere Menſchen, *goed* ofte *quaad* zijn; dat is of ſy ons ende eenigen anderen Reedenlijken Schepſelen eenig *goed* ofte *quaad* ſtaan aan te brengen. Ende een van beiden vaſt geſteld weeſende, ſoo kan men wijder onderſouken, of dat *goed*, ofte dat *quaad* is, ten opſigte onſes *Lighaams*, ofte ten opſigte onſer *Siele*,[i] met ons te *vleyen* ofte te *quetſen* ende te ſmerten, *aangenaam* ofte *onaangenaam* te zijn;

f *Prædicatum vere de ſubjectio dici poſſe, aut dici.* g *Idea.* h *Sie Ren. Deſcartes Meditatien.* i *Phiſice aut Naturaliter.*

zijn; dan of, het zy wy, ofte andere Menschen, daar meede bevoordeeld werden.[k]

Het gunt onsen *Lighaame* ende onser *Siele* aangenaam ofte smertelik is, gevoelen alle Menschen aanstonds voor het teegenwoordigen. Ende is ons daar omtrend niet, dan die eene voorsigtigheid noodig, dat wy seer wel op merken, of het gunt voor het teegenwoordigen ons *Lighaam* ende *Siele* streeld ende aangenaam is, ofte quetst ende onaangenaam is; niet wel voor het *toekoomende*, seer schaadelik, ofte in teegendeel seer heilsaam soude werden: want indien *jaa*, soo leerd ons de *Reeden*, dat wy niet alleen gaarne eene *kleine* vreugde voor het teegenwoordigen behoorden te willen ontbeeren; om daar naa eene veel *grootere* te genieten, ofte een seer groot *quaad* te ontgaan: maar leerd ons de reeden ook, dat wy seer gewillig behoorden een *klein* quaad op ons te laaden, om een *groot* goed te verkrijgen: ende dat wy uit *twee quaaden* het een lijden moetende, altijds het *minsten* behoorden te kiesen.

Ende oovermits *alle Menschen* dit voorgemelden genougsaam op eene ende de selve wijse begrijpen; soo zijn door de Oude *Wijsen* veele versierde *Historien*, *Vergelijkenissen* ofte *Apologen*, *Parabolen* ende *Fabulen* bedagt; om den Menschen sulks wel te doen begrijpen, ende ook wel te doen onthouden. Maar om dat alle het gunt [l] naar *Seeden* ofte *Land-bestiers-Regt*, goed ofte quaad is, door de verscheidene *Opvoedingen*, ende daar uit ontstaande teegen malkanderen strijdende *Herts-togten* der Menschen, soo verscheidendlik van haar werd begreepen; dat de een segt [m] voor *hem* ofte in het *gemeen goed* te weesen het selfden, dat de ander meend voor *sig* ofte in het *gemeen quaad* te zijn; ende

k *Num sit* Bonum *malum Morale & Politicorum.* l *Moraliter, aut Politice.* m *Privatim aut Publice.*

de naademaal dat die teegen een strijdigheid sig daageliks oopenbaard in alle gemeene ommegangen der *Menschen*, als ook omtrend de Regeeringen van *Landen*, *Steeden*, *Huisgesinnen* ende *Kerken*: Soo is in deesen den Menschen seer noodig, dat sy werden geleerd haare Voor-oordeelen, quade Gewoonten ende Herts-togten af te leggen, te veranderen, ende te bedwingen, soodaanig, dat sy niet meer door de selven misleid, vervoerd, ende verrukt werden, om het *quaaden* in steede van het *goeden* te verkiesen; ende daar en teegen het *goeden*, in plaatse van het *quaaden* te verwerpen.

Ende oovermits wy *Kinderen* gebooren werdende, alle die verscheidene *Opvoedingen*, *Voor-oordeelen*, *Herts-togten*, ende *Gewoonten*, noodwendig onderworpen zijn; ende wy der selven deugdelikheid ofte schaadelikheid niet konnen ondersouken, dan als wy tot eenen rijpen Ouderdom gekomen zijn. Sulks of wy schoon na een *rijp* ooverleg, ons oordeel omtrend het gunt *waar* ofte *vals* is, mogten hebben verbeeterd; wy des niet te min omtrend het *goeden* ende het *quaaden*, te verkiesen ende te vermijden, door die voorgaande lange gewoonte van onse Herts-togten geduurig in te volgen, soodaanig souden konnen werden verrukt, dat wy het *quaaden* voor het *goeden* verkiesen, ende het *goeden* voor het *quaaden* verwerpen souden: Soo is ons insonderheid seer noodig, dat wy, geduurende ons geheel *leeven*, alle onse Herts-togten wel ondersouken, bedwingen ende leiden; ten einde sy ons ten *goede* ende niet ten *quade* strekken.

Onder welke Herts-togten alsoo insonderheid uitsteekt onse *eigen selfs liefde*, ende dat die ook bysonderlik die wijse *oordeelen*, ende *leeven*, aan welke wy gewoon zijn, ons seer doed lieven; ende dat wy daar oover van anderen beeter onderrigt ofte berispt werdende, schijnen verminderd ende bestraft te zijn; soo werden in het gemeen de Menschen

daar

daar door selden *wijser* ende *beeter*, maar wel misnougd, ende toornig op den geenen die haar dus onderrigt.[n] En-alsoo daar en boven die goede onderrigtingen, als gegrond weesende op eenige soo generale Regulen van *goed* ende *quaad* te zijn, dat die in sig selven ons nietwes lighaameliks ofte figureliks in het bysonder, maar ietwes dat beiden op *geestelike* ende *lighamelike* Saken[o] moeten ende konnen vertoonen; soo maken deese *Onderrigtingen*, alwaare het alleen daarom, selden groote indrukselen op onse herssenen.

Ende bevinden wy daar beneevens in ons selven, dat wy onse eigene gedagten, wanneer sy ons nietwes lighaameliks verbeelden, seer swaarelik in onse geheugenisse printen, ende onthouden konnen, dan wanneer wy die aan *woorden*, daar op slaande, koppelen; op dat wy die *woorden* in onse geheugenisse geprent hebbende, daar naa op die *woorden* denken, ende ook weederom der selve *Saaken* indagtig werden souden. Jaa dat meer is, alsoo wy van onser kindsheid aan, gewoon zijn alle Saaken onder eenige lighaamelijke *Verbeeldingen*[p] te bevatten; Soo bevinden wy desgelijks, dat die onse Gedagten ende Woorden eenige Saaken beteekenende, geene diepe indrukselen in onse herssenen ofte geheugenisse maaken, dan wanneer wy die beiden koppelen aan eenige *Figuren* ofte *Verbeeldingen*, die daar meede soodaanige gemeenschap hebben, dat sy ons ten allen tijden, als wy des begeeren, aan die selve Saaken weederom konnen doen gedenken. Jaa, wy bevinden daageliks in ons selven, dat wy op die lighaamelijke *Figuren* ofte *Verbeeldingen* naaweliks konnen gedenken, sonder met eenen indagtig te werden der Saaken, aan welke wy

n *Facetiæ asperæ, quando nimium ex vero traxere acrem sui memoriam relinquunt. item Aspera quæ profitura jucunda quæ læsura.* C.*Tacit.*

o *Transscendentalia.* p *Imaginatio.*

die voormaals met onſe gedagten gekoppeld hebben.

Eindelik bevinden wy ook, dat onſe *Eigen-liefde* ende verkeerde *Eergierigheid* ons gemeenelik ſoo ſeer vervoeren, dat, hoewel wy ons eigen ſelven ſeer gaarne wel leeren, ende ten deugden beweegen, ofte van onſe gebreeken afſchrikken willen, wy des niet te min ſeer noode verdraagen dat het een ander doe.

Ende inſonderheid bevinden wy ſeer waarhaftig te weeſen, dat veele *Menſchen*, ende booven allen de groote ofte magtige *Heeren*, het ſeer eevel neemen, ende harde ſlaagen geeven ofte doen vallen, op den koppe der geenen die haar naar waarheid ende nuttigheid der ſaaken, onderrigt, leerd, beriſpt, ofte beſtraft, wanneer haare gebreeken in het byſonder, ende voornaamelik eeniger groote *Heeren* beriſpt ofte beſtraft werden. In gevolge van het welken onſe Spreekwoorden ontſtaan zijn: ꝗ Dat daar nietwes ligter is om doen, dan eenen anderen te beriſpen; ende nietwes ſwaarder om draagen, als beriſpt te werden.

Die my ſeid
Dat my misſteid,
Het is mijn Vriend, al is't my leid.

Den aard der Menſchen, ende inſonderheid der groote *Heeren*, oover ſulks aldus zijnde; ſoo konnen wy de reedenen ſeer wel begrijpen, waarom de Hiſtorie-ſchrijvers, wanneer ſy de geſchiedeniſſen hares tijds met alle omſtandigheeden van *Perſoonen*, *Inſigten*, *Tijden* ende *Plaatſen*, naar waarheid verhaalen; des niet te min, in ſteede van de geenen die aldaar gemeld werden, in het gemeen, ende inſonderheid de Magtigſten van dien, daar door wijſer ende beeter te maken, de ſelven ſeer verbitteren; ende waarom ook de andere *Leeſers*, welken die geſchiedeniſſen ofte

te

ꝗ *Radion Momeiſtai, é mimeiſtai facilius eſt reprehendere quam imitari.*

te ſaaken niet eigendlik aangaan, door die verſcheidenheid der omſtandigheeden, die Saaken alleen op de *Perſoonen*, welke aldaar gemeld werden, ſeer wel, ende ſig ſo wel niet, konnen ter haarer onderrigtinge toepaſſen; dan of ſy ſonder die byſondere omſtandigheeden waren beſchreeven.

Door alle welke Reedenen, de *Volkeren* die van ouds meeſt onder Tyrannen ende Dwingelanden in het *Ooſten* geleefd, ende dien volgende gevreeſd hebben, met de waarheid ende nuttigheid der menſchelike Saaken te beſchrijven ende te leeren, deſelve *Tyrannen* te vertoornen; *genoodſaakt*, ende de *vrye Grieken* ook daar na vrywillig ten *raade* zijn geworden, de Menſchen in het gemeen van der Waarheid te onderrigten, ten Deugden te raaden, ende van haare gebreeken af te ſchrikken door verſierde *Hiſtorien*, *Apologen*, *Vergelijkeniſſen*, *Parabolen* ende *Fabulen*; om door dat middel de Menſchen te gelijk te leeren ende te vermaaken, ſonder opgemelde afkeerigheid der Menſchen, ende de verbitteringe, ofte haat der groote *Heeren* onderworpen te zijn.[r]

Gelijk wy dat oovervloediglik ſien konnen in de Heilige Schriften des *Ouden* en des *Niewen Teſtaments*, welke eerſtmaals *van* ende *voor* die *Ooſterſe* Volkeren geformeerd zijn, ende daar naa ook allen anderen Volkeren zijn voorgedraagen geworden. Alſoo die Heilige verſierde *Hiſtorien*, *Apologen*, *Parabolen*, *Vergelijkeniſſen*, ende *Fabulen*, in dien alle by een vergaaderd, ende naar waardie van dien, behoorelik verklaard waaren; ſoo veel in getaale, ende ſoo *ſin-rijk* van alle goede Leeringen ende Vermaaningen ſouden weeſen; dat daar van een der aldernutſte *Bouken* gemaakt ſoude konnen werden; naademaal het ſelven by alle *Secten* der *Jooden*, *Chriſtenen* ende *Mahometanen*, jaa aan *allen Menſchen* ſeer

r *Et docere volunt & delectare Poëtæ.*

aangenaam, ende aan niemanne aanstootelik soude, ofte behoorde te weesen. Gelijk wy in deesen *een* eenig Staalken hebben gegeeven, met de Heilige FABULE der *Boomen* die eenen *Koning* begeerden, ende den gants onnutten *Doorn-bos* tot die hooge *Waardigheid* verhieven; om dat de andere aller-vrugtbaarste *Boomen* weigerden die *Hoogheid* aan te neemen; voorwendende dat sy op ende in soodanige hoogte staande, voortaan hare seer heilsame *vrugten* niet meer draagen ende voortbrengen souden konnen.

Maar om volgens ons voorneemen nu niet meer van de versierde *Historien* te spreeken, gelijk die ons door eenige *Oostersche* Volkeren, ende vervolgens door de Grieken ende Latinen, *Homerus*, *Ovidius*, *&c.* als ook eindelik door oneindelik veele *Romans*, die by allerlei Volkeren ofte in allerlei Taalen werden voorgedraagen; Soo sullen wy nu alleen van de FABULEN spreeken, met die gedagten, dat alle het gunt wy daar van seggen sullen, met seer kleine veranderinge, van daar wat *by* ofte *af* te doen; door den *Bescheiden Leesere* ook op alle *Apologen*, *Paraboten*, ofte *Vergelijkenissen*, sal konnen werden toegepast. Sulks wy ook insonderheid, om soo kort te zijn als een *Voor-reeden* vereist, seggen; Dat de aard en het weesen aller FABULEN hier in bestaat: Naamendlik, dat sy verhaalen gants *onwaarschijnelike* Saaken, met *Beesten* ofte *Planten*, ende andere spraakeloose *Schepselen*, te doen spreeken, eene soo korte reeden, dat die de geheugenis eenes gemeenen Mensche niet te booven gaat; ende dat daar in soo generale ofte gemeene Verbeeldingen ofte Omstandigheeden werden ter needer gesteld, dat yder *Leeser* die *Vergelijkenissen* met opgemelde *Beelden*, seer ligtelik maken, als ook ligtelik toepassen kan, ende gaarne wil, op soodaanige sijne ofte anderer Menschen voorvallen ende saaken, naar ende als hem

dat

dat geliefd te doen; alſoo men van alle menſchelijke ſaaken met der Waarheid ſegt, dat ſy tweė *Hand-vatten*, eene *regte* eene *ſlinkſe* hebben; ende men van alle Oude FABULEN met meerdere reedenen kan ſeggen, dat ſy *ontallike* veele *aangreepen* hebben: Sulks nieman behoorde te vermoeden, dat alhier door ons eenige FABUL op hem alleen gemaakt zy, ende uitgelegt behoorde te werden: nemaar alſoo de Leeringen ofte Uitleggingen van dien oneindig zijn, ſoo kan een yder voor ſig ſelven de beſte toepaſſing ende uitlegging maaken.

Ende willen de Menſchen dus ook het ſelven allerliefſt op ſig ſelfs uitleggen, duiden ende toepaſſen, om dat die [s] FABULEN der *Ouden* ſig onthouden, van nieman in het byſonder, ofte ook in het gemeen ſcherp ende ſtuurs te beſtraffen, ofte te gebieden; maar door een kluppel in het honderd te werpen, naar men ſegt, dat is al ſcherſende ende al laggende, de Waarheid ſeggen, ende de Menſchen door haare aangenaamheid beweegen, ſoodaanig, dat der FABULEN lighaamelike *Figuren*, waar van ſy ſpreeken, ſeer ligtelik in onſe *Memorie* ofte Geheugeniſſe geprent, ende ſeer lange onthouden konnen werden.

Ende of wy nu met deeſe onſe meeſt *oude* FABULEN, wat breeder ofte omſtandiger uit te drukken, ende de ſelve met eenige onſe *niewe* Reedenkaavelinge te verklaaren, opgemeld oogwit aller FABULEN hebben getroffen ofte niet, moet de *Leeſer* oordeelen: alſoo ons niet vougd, meer daar van te ſeggen, dan dat wy, ſoo wel in de FABULEN, als in de *Verklaaringen* van dien, getragt hebben, de Menſchen generale ofte gemeene Waarheeden te leeren,

 ende

s *Ridentum Verum dicere quis vetat.* Juvenal. *Quid Rides?* Tantalus *a labris ſitiens fugitantia captat flumina, mutato nomine de te* Fabula *narratur* Horat. *Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici,* Cato.

ende alle Deugden aan te raaden. Gelijk wy meede nu daar en booven goed vinden te ſeggen, dat ons *Voorneemen* geweeſt is, veele gemeene Dwaalingen der Menſchen, ſoo hooges als laages-*Stands*, ſonder eenig onderſcheid ofte eenige *Stand* te ontſien, aan te wijſen, ende alle Menſchen ook van veele Ondeugden ofte Gebreeken af te ſchrikken; ſonder dat, het zy met onſe FABULEN, het zy met de *Verklaaringen* van dien, eenige Menſchen, van wat ſtaate de ſelven ook ſouden mogen weeſen, in het *byſonder*, dan die alleen, welke aldaar met *naame* werden genoemd, gemeend zijn.

Sulks indien des niet jeegenſtaande eenig *Leeſer* deeſe FABULEN, ofte ook de Verklaaringen, daar en boven op eenigen Menſche in het *byſonder* mogte koomen toe te paſſen: het ſelven des opgemelden *Leeſers* geneegendheede, ofte onkonde, ofte ook wel aan de ſaaken ſelfs, welke met die FABULEN ſoo groote oover-een-komſt mogten hebben, toegeſchreeven behoorde te werden. Ende ook nieman die ſoodaanige gemeene Dwaalingen ofte Gebreeken, als door onſe opgemelde FABULEN ende Verklaaringen aangeweeſen ende beriſpt werden, in het byſonder onderhaavig is; den *Schrijvere* deeſes, maar aan ſig ſelven die ſijne, ofte ook anderer Menſchen toepaſſing wijten moet. Gelijk meede de ſelve *Leeſer*, wie hy zy, behoorde te weeten, dat [t] het de allerhoogſte ofte uiterſte *trap* der *Tyrannie* ofte *Dwingelandie* ſoude weeſen, geene FABULEN, ende de gemeene Verklaaringen van dien, te willen gedoogen, ſelfs wanneer die niet dan door eene ſeer generale Reedenkaavelinge, uitgelegd, ende de Uitlegginge niet dan met *oude* Exempelen ofte Voorbeelden, beveſtigd werden.

Wijders

t *Ora Virtute non metu obturanda. L. Vives Symbola Heroica.*

Wijders moeten wy den *Leesere* seggen, dat Esopus met ydere sijner Fabulen, niet *eene* deugd ende dooling ofte gebrek der Menschen aanwijsd ofte berispt; ende dat ook somtijds met verscheidene van dien, eene ende de selve *Deugd* schijnd geleerd, ofte het selven *Gebrek* bestraft te werden: Sulks wy ook somtijds niet dan *eene* Fabul te gelijk, ende somtijds veele van dien aan een koppelende, voorgedraagen, ende verklaard hebben; om te vermijden dat niet *een*, ende het *selfden* te meermaalen door ons wierde gesegt. [u]

Ende wel insonderheid zijn door ons veele Fabulen aan een gekoppeld, om dat in onse gedagten quam, dat naar den gemeenen *aard* der Menschen, het *leeven* der selver uit veele *werken* en *gebreeken*, welke eene onderlinge groote gemeenschap, aan een koppelinge, ofte gelijkenisse met malkanderen hebben; bestaat. Sulks wy ook uit dien hoofde te raaden zijn geworden, somtijds *verscheide* Fabulen te gelijk voor te draagen, ende te verklaaren, ten einde het geheel *leeven* soodaaniger Menschen, ende hoe sy gemeenelik dat leeven ook *eindigen*, aangeweesen mogte werden. Ende meenen wy ook het selven gedaan te hebben in soo korte woorden, dat die Fabulen gesaamentlik, in onse *Memorie* bequaamelik gedrukt ofte van ons geheugd konnen werden.

Dit is alle het gunt dat wy den Leesere te seggen, ende waar van wy hem te waarschouwen souden hebben, ten waare wy eindelik nog goed vonden te seggen, dat de *Waan-wijsheid* ons niet soo wijd vervoerd, dat sy ons doed meenen, dat wy in de Uitlegginge aller onser opgemelde Fabulen, de aller-klaarste ofte beste *Leer* ofte *Sin* souden hebben aangewesen; nademaal wy seer wel weeten, dat van alle oude

u *Ne crambe repetita* Lectores & Magistrum *occidat*. Juvenal.

oude tijden af, door veele *wijse* ende *geleerde* Mannen, seer veele ende *verscheide* Leeringen ofte Vermaaningen, daar uit getrokken, ende aangeweesen zijn; ende dat des niet te min, nog altijds niewe, uit de selve FABULEN vloejende, aangeweesen konnen werden. Ende vougen wy eindelik daar by, seer wel indagtig te zijn, dat het ook eenen ydere niet min dan ons vry staat, sulks te doen: Jaa meenen wy, dat het seer te beklaagen is, dat door gebreeke van sulks te doen, soo omtrend de *Seeden* der Menschen, als ook omtrend de *Regeeringen* van *Vrye Landen*, *Steeden*, *Huisgesinnen*, ende *Kerken*, nu eene veel grootere onweetenheid heerst, als ten tijden der *Egyptise*, *Griekse* ende *Latinse Vrye Republiken* gedaan heeft.

Gelijk wy in gevolge van dien, om niet van oudere tijden te spreeken, konnen aanmerken, dat bysonderlik in deese onse *Eewe* de *Eenhoofdige Regeering*, soo in *Kerke* als in *Staat*, ter onderdrukkinge veeler *Vrye Republiken*, soodaanig is doorgedrongen, dat indien geduurende nog *eene* volgende *Eewe*, met die selfde treeden by den *Dwingelanden* werd voortgevaaren, ook door geheel *Europa* alle heilsaame *Kennissen*, *Weetenschappen*, goede *Konsten*, *Deugden* ende *Rijkdommen* der *Menschen*, jaa de Menschen selfs in *getaale*, verminderd staan te werden;[x] Eeven gelijk wy dat nu in *Muskovien*, *Griekenland*, *Turkien*, *Persien*, *Indien*, *&c.* sien; ten zy God Almagtig sulks wonderlik verhoede. *Nisi* Dominus *providerit &* Deus *aliquis ut ajunt e Machina exurdat ut iminici dissipentur, & avertatur* Omen, *Ne sint hæ ultimæ* Batavorum Frisiorumque *de suâ* Libertate Publicâ Voces.

x *Vacuo volent regnare mundo.*

P. C. P.

BLAD-

BLAD-WYSER.

A.

B.

D.

E.

F.

G.

H.

K.

L.

M.

O.

P.

R.

S.

T.

V.

W.

SINRYKE FABULEN.

Doe eenen andere 't gunt gy wild dat u geschiede.

1

Se judice nemo nocens absolvitur.

1. De *Gier-valk*, ende syn *Gewisse*.

DE *Gier-valk* sijn leeven ooverdenkende, ende weetende dat hy bequaam was om seer hoog ende snel, als een *Geest*, ten *Heemele* te vliegen, ende dat hy des niet te min liever hadde gewild als een snood *Beest* langs der *Aarden* sijne lusten te volgen, met te dooden ende te eeten alle ande-

andere mindere onnoosele Vogelen; Soo quam hem onder anderen te binnen, dat hy *Duiven* ende *Leeweriken*, die niemand beschadigden, hadde gedood: Jaa dat hy eenmaal den kleinen soet singenden *Nagtegaal* gevangen hebbende, wanneer die seide, jongen te hebben, die, sonder haare voorsorge, ook sterven souden moeten; derhalven seer ernstig voor haar leeven bad, ende daar by vougde, dat sy, weegens haare kleente, hem seer weinig voedsels soude strekken, ende dat hy daarom haar ook het leeven hadde beloofd, onder voorwaarde, dat sy voor hem in het bysonder een ooversoet deunken moeste singen; Soo quam, seggen wy, den *Gier-valk* te vooren, dat die onnoosele dat welgedaan had, ende dat hy des niet te min onder voorgeeven dat het deunken niet soet genoug gesongen was, maar waarelik alleen om soo een gering lekker beetjen te genieten, haar verslonden had. Sulks hy sig besoedeld siende met soo veeler onnooseler Dieren bloed, welk hy moorddadig vergooten had, voor nam sig te beeteren, ende tot dien einde een stil ende afgesonderd leeven te leiden, om *boete* van sijner voorgaande boosheid te doen. Maar sig daar oover van sijne Makkers bespot siende, ende vermerkende dat hy de onnoosele *Vogelen*, om dat sy hem nog soo niet betrowden, tot geene niewe Makkers konde verkrijgen, soo viel hem deese niewe wijse van leeven al te moejelik, ende begaf hy sig weederom tot rooven ende bloetvergieten, tot dat hy eindelik soo seer beesig zijnde met eenen onnooselen Vogel te verslinden, dat hy den aankoomenden *Vogelaar* niet vermerkende, daar van gevangen wierd, ende ellendiglik storf, als een oovertuigde van verscheide euveldaden, die hier naa niet meer barmhertigheid te hoopen ende te verwagten had, als hy aan anderen had beweesen.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

GIER-VALKEN *zijn Menschen van seer groot verstand ende magt, die sig gewennen, van Roven ende Moorden der Eenvoudigen ende der Swakken te leeven.*

DUIVEN, LEEWERIKEN, NAGTEGALEN, *zijn menschen van gering verstand, die haar leeven naar de mate haarer kennisse ten voordeele van haar selven als ook van andere menschen aanstellen, ende die haar leevensmiddelen souken, sonder andere menschen te beschadigen.*

DE *Oude Wijsen* leeren ons, dat onder Godes oneindelik veele schepselen, insonderheid dit onderscheid moet aangemerkt werden, ten *Eersten*, dat eenige zijn *Geesten*, wiens weesen bestaat in vernuftig ende Reedenkaavelende, als ook onstervelik te zijn, welke derhalven vry zijnde van alle lighamelike beweegingen nog eeten, nog drinken, nog voortteelen. Ten *Tweeden*, dat eenige zijn domme *Beesten*, welke niet dan konstige lighamen zijnde, alle lighamelike beweegingen, veranderingen ende eindelik der dood onderworpen zijn, ende derhalven onderwijlen met eeten, drinken ende voortteelen sig selven voeden ende onderhouden moeten. Ten *Derden*, dat eenige zijn *Menschen* bestaande uyt *Geest* ende *Beest*, door *Goodes* oneindelike magt ende wonderlike goedheid, so wijselik, by een gevougd, dat sy als *Geesten* haren *Schepper* kennen ende eeren konnen, ende daar en teegen ook als *Beesten* alle veranderingen ende der sterfelikheid onderworpen zijnde, midderlerwijle door eeten, drinken, slapen, kleederen, woningen, voortteelinge, *&c.* sig selven onderhouden mogen. Het welk, indien beiden geschied, soodanig dat dese menschelike *Geesten*, ofte *Sielen* in menschelike lighaamen woonenden, ende gesaamentlik *eenen Mensch* uitmaakende, gedurende die vereeniginge des *Lighaams* met den *Geeste*, Godes wijsheid ende goedheid ooverden-

denkende, ſig hier beginnen gelukkig te maken, tot dat ſy eindelik van haar ſtervelik lighaam ende van alle ongemakken ende ſorgen, daar uit ontſtaande, ontſlagen werden; ſy ook alsdan in der eewigheid Godes wonderlike Wijsheyd, Goedheid, ende Magt, met volkomen Genougen ende Vreugde ooverdenken ſullen. Ende weeten wy daar en teegen, dat *Menſchen* die in dit leeven haaren *Geeſt* ofte *Siele* hebben laten aftrekken van die goede *Geeſtelike* Bedenkingen, om in teegendeel ſig in het geheel oover te geeven aan alle lighamelike *Welluſten*, voor eerſt eenen ſeer drouvigen ſtrijd tuſſen den *Geeſt* ende het *Lighaam* verwekt hebbende, eindelik ſoo veele ongelukkiger als *Beeſten* ſterven, dat by haar, ende niet by den *Beeſten*, ooverblijft eene geheugeniſſe van alle het quaad dat ſy in haar leeven hebben gedaan, ende van alle het genougen dat ſy ontbeeren moeten, om dat ſy het haaſt vergangelike, namelik de *Beeſtelike* ofte *Vleeſchelike* welluſten, voor de *Geeſtelike* ende eewigdurende hebben gekoren. Ende hoe *groot* die eewig-duurende *Droufheid* ende *Smerte*, daar uit ontſtaande, wanneer deeſe *Geeſt* van den *Lighaame* geſcheiden werd, ſal weeſen; is door ons ſtervelike Menſchen niet meer te begrijpen, dan de *Grootheid* der *Vreugden* die God Almagtig voor den Gelukkigen bereid heeft.

Dit alles in het gemeen geſegt weeſende, ſoo kan een yder ligtelik begrijpen, hoe veel beeter het waare onſen *Geeſt* ende onſe goede *Reedenkavelinge* in te volgen, als teegen de ſelven ſig aan die verkeerde ende haaſt verganckelike groot- ofte hoogheid des leevens, ende *Welluſten* des *Vlees* oover te geven, ende dien volgende meeſt alle den tijd onſes leevens te beſteeden, om oover andere Menſchen te Heerſſen, ofte de luſten onſes lighaams te bejaagen met eeten, drinken, byſlapen, ende andere ooverdaad in kleederen, huishoudinge ende wooninge, &c. het welk niet ondernomen kan werden, dan met in den beginne onſen *Geeſt* te bedrouven, ende daar na *Siel* ende *Lighaam* eewelik verloren te doen gaan.

Maar oovermits deeſe onſe FABUL alleen gewag maakt van Menſchen die door hare vleugelen, dat is, door haaren *Geeſt* ofte *Siele*, ten *Heemele* hadden konnen ſtijgen, ende nogtans liever gewild hebben, door haare welluſten te volgen, ende een *Beeſtagtig*

Vermaak te genieten, andere Menschen te beroven ende der onnoselen bloed te vergieten, soo sullen wy, om, soo veel in ons is, andere Menschen daar van afkeerig te maaken, onse gedagten ook nu meest aan deselven toepassen, als zijnde warelik de allerbooste ende *Beestagtigste* Menschen die op der Wereld gevonden konnen werden; Namentlik, vermits de *Geest* ons leerd, dat het de pligt aller Menschen is, aan anderen nietwes te doen dan het gunt sy willen dat een ander haar doe; ende dat daar tegen allermeest strijd, so eene wijse van leeven, die niet bestaan kan dan aan andere onnoosele Menschen geduurig te doen, het allergrootste quaad dat gedaan kan werden, namentlik haar te beroven, schoffieren, ende dooden; soo kan ook het selven niet geschieden, sonder aan soodanigen Menschen een strijd in haer gemoed te verschaffen, ende haaren *Geest* sulks te bedrouven, dat sy, om sig van die drouvige invallen te ontlasten, bisweijlen voorneemen eene andere betere wijse van leeven te verkiesen; hoewel, om sulks werk-stellig te maaken, haar door de voorgaande lange quaade gewoonte, geene dan seer beswarelike weegen ofte middelen voorkomen, namentlik, de *eerste*, sig van alle oude bekende *Vrinden*, indien onder soodanige Boose Menschen eenige *Vriendschap* kan zijn, af te scheiden, ende als *Kluisenaars* op haar eigen selfs als *Engelen* te leeven, suiverlik naar den *Geest*. Want vermits wy Menschen zijn, ende dien volgende de swakheeden onses lighaams geduuriglik met ons dragen, soo krijgen die *Kluisenaars* in soodanige wijse van leeven seer haast soo groot verdriet, dat sy in korten tijde tot haare voorgaande wijse van leeven keeren. Ende wanneer sy den *tweeden* weg ingaan, namentlik, onder, ende met haare *oude Vrinden* te verkeeren, ofte *niewe* deugdsaamer te souken, soo werden sy van de *oude* bespot, ende van de *niewe* niet vertrowd. Sulks sy door soodanig verdriet meest alle tot haar voorgaande uitspousel keeren, ende als ellendige slaaven der sonden geworden zijnde, aldaar haar verderf seekerlik des te swaarder vinden.

De waarheid van dien sien wy dageliks aan die Menschen, welke sig allangs tot andere Menschen te *bestelen*, te *berooven* ofte by geleegenheid te *dooden*, oovergeeven. Namelik, dat veele van dien de eerste male daar oover in beslootene heftenisse geraakt,

ende naar eenige ſtraffen geleeden te hebben los gelaten zijnde, wel ſeer ernſtig voorneemen, ſig voortaan van ſoo een ondeugend gevaarelik leeven te onthouden: maar dat ſy nogtans gemeenelik alle tot haare voorgaande wijſe van leeven keeren, ende ſeer ellendiglik aan der Galge haar leeven eindigen. Dit ſien wy ook aan veele *Krijgsluiden*, welke in aangrijpende oorlogen, of door gebrek van *Soldie*, ofte door eigene boosaardigheid, veele onnooſele menſchen, Mans, Vrouwen ende Kinderen beroofd, geſchonden ende gedood hebbende, ſomtijds van die gepleegde ſaaken ſoodanig in haar gemoed overtuigd werden, dat ſy voorneemen eene andere wijſe van leeven aan te vangen: maar dat ſy daar omtrend door haare oude gewoonte, ende vermits ſy geene andere wijſe van leeven voor af geleerd hebben, ſoo verdrietig werden, dat ſy in die *oude* wijſe van leeven blijven, ende aldaar haar leeven eindigen.

Het is derhalven de regte ſin deeſer FABULE, dat de Menſchen in het gemeen bequaamheid hebben om ſig tot *geeſtelike* gedagten te begeeven, maar dat de *Heersſugt*, ende de *Wellusten* des *Vlees*, haar ſoodanig vervoeren, ende de gewoonten van dien ſoo kragtig zijn, dat ſy, niet teegenſtaande een laat berow, daar van niet konnende ſcheiden, haar leeven ſeer ellendig plagten te eindigen.

Steek uw Vinger in der aarde, ende riek in wat lande gy woond.

Asinus ad Lyram.

2. Een *Fransman* ende een *Neder-lander* in den Koningryke der *Aapen.*

EEn *Fransman* ende een *Needer-lander* Reisbroeders geworden zijnde, om vreemde Landen te besien, quamen eindelik in eenen gants onbekenden Lande der *Aapen*, dat noit by eenige vermaarde *Weereld-beschrijvers* op haare *Kaarten* was aangeweesen, alwaar sy van den *Grootsten Aape* ontbooden wierden, om dat hy deese Vreemdelingen sijne Pragt ende Majesteit wilde doen sien: weshalven hy haar op een *Balet* in den Hove seer heerlik dede onthalen. Daar naa liet hy haar met sijne Raden ende

ende andere voornaamſten Hofſtoet op der Jagt rijden, daar ſy de Paarden, Jagthonden, Vogels ende andere Jaag-gereedſchap by elkander ſagen; maar naa het vangen van Wildbraad ging het op een braſſen, ſuipen, hoereeren, tuiſſen ende ſpeelen, met veele vermengingen van vloekken, ſweeren, ende ontugtige woorden: ſulks een deeſer Vreemdelingen, die ſoodanig leeven in ſijnen lande gewoon was te ſien, haaſt vermerkte dat ſy in den lande der *Aapen*, ende niet onder reedelijke Menſchen, gekomen waren, in alle welke ooverdadigheden de *Grootſte* der *Aapen* eevenwel, als de *Meeſter* van alle, nog uitſtak, ofte van alle andere, hoewel met onwaarheid, geſegt wierd uit te ſteeken. Waar op eindelijk volgde, dat deeſe *Aap* haar tot ſig genomen hebbende, eerſt den *Fransman* toeſprak, hem vraagende, hoe hem ſijne Hofhouding, Staat, ende Pragt behaagde? die ſeer haaſt de onverſtandige laatdunkentheid deeſes *Aaps* gemerkt hebbende, ende bequaam zijnde, ſig daar naar ſeer aardig te vougen; hem antwoorde, met verwonderinge ſijne groote wijsheid, welſprekentheid, ende beleid, als ook bequaamheid ten oorlogen, voornamelik in *hem*; ende ook eenigſins uitſteekende in ſijne *Raaden*, gehoord ende geſien te hebben. Dat de kleeding pragtig, het opdiſſen der tafele ende anderen toeſtel ſonder weergaa was; dat hy noit diergelijke Paarden, Jagtvogels, nog Honden had geſien; waar by nog quam dat heerlik vrouweeren, danſſen ende ſpeelen, 't welk alles hem had doen gelooven dat hy in een aards Paradijs gekomen, ende dieshalven geſind was te bidden, dat hy hier als des Konings geringſte dienaar mogt werden aangenomen. Dit alles beviel den *Grooten Aape* ſoo wel, 't was ſoo naar ſijne mond, dat hy den *Fransman* tot ſijnen *Secreten Raad* ver-

verkoos, ende hem met een rijkelik *penſioen* jaareliks deede verſorgen. De *Grooten Aap* vroeg daar naa den *Needer-lander* op gelijker wijſe: welke, alſoo hy in ſijnen lande van ouds diergelijke wijſe van leeven altijds hadde hooren misprijſen, ende ſelfs ook aldaar gewoon was geweeſt by alle voorvallen met woorden te veragten, ſonder geleerd te hebben, dat als men by ongeluk in den lande der *Aapen* vervald, dat men als dan den *Grootſten Aap* alleſins prijſen, vleyen, ende involgen, als meede ſeggen moet, Aap, wat hebt gy ſchooner Jongen. Derhalven meende deeſe *Needer-lander* veel meer eere te ſullen in leggen met de ronde waarheid te ſeggen, als de *Fransman* met ſijne aardige leugens had gedaan; waarom hy den *Aape* antwoorde, in den gantſen Hove geen enkel ſweemſel van goeder Regeeringe geſien te hebben; maar niet als ſotte pragt ende praal, ſuipen, braſſen, hoereeren, ende alle andere vuiligheid, ſulks hy wel bevond dat een *Aap* niet anders als een *Aap*, ende alles wat hy bedreef maar *Aapery*, ende gants niet by het doen van *reedelike Menſchen* te vergelijken, was. Welke waarheid, die men daar ten Hove noit gehoord had, ſoo aanſtootelik was aan den *Grooten Aape* ende ſijnen Raaden, dat ſy deeſen *Needer-lander*, die een *hark* een *hark* noemde, als een *Land-verrader* uit ſchoffelden ende om hals bragten. Waar naa de *Fransman*, om aldaar in de weelde te mogen blijven, ende by alle de *Aapen* in groot aanſien te weeſen, ſig niet ontſag ſijnen goeden Reisbroeder te bekladden, ende te ſeggen, oover den *Needer-lander*, door den Kooninge ende ſijne Raaden, ſeer reedelik, eerlik ende wel te zijn gevonniſt ende hy ook by gevolge wel gedood was.

Uitlegging *der* Woorden.

M*et* APEN, *die onder de beesten den menschen meest gelijken, ende deselven ook in haare werken naarbootsen, werden verstaan de gemeene* Menschen, *welke wel eene menschelijke gedaante, ende bequaamheid hebben, om, als waaragtige menschen, van aller anderer menschen werken, hoe groot die ook zijn, een goed of waaragtig oordeel te konnen vellen, indien sy de moeiten wilden neemen om die wel te ooverweegen, maar die des niet te min, om dien arbeid te ontgaen, geduurig op andere* Groote Menschen *sien, om deselven, sonder eenig verder ondersoek, over haare werken te prijsen, ende, soo men segt,* naar te Aapen.

Met de GROOTSTE AAPEN *verstaan wy* Koningen *ende* Vorsten, *die als* Gooden *heerschen oover soodanige menschen die haar eigen oordeel niet dervende gebruiken, alles wat die* Koningen *ende* Vorsten *doen ende laten, voor iets Goddeliks, Heiligs ende Heilsaams aanneemen.*

Met den FRANSMAN *verstaan wy hier, Menschen onder* Koningen *ende* Vorsten *gebooren, ende gewoon te leven; die daarenboven soo vaardig van begrip ende lighamelike beweegingen zijn, dat sy sig seer aardig naar der Koningen ende Vorsten genegentheeden weeten te vougen, ende daar door der selver gunsten te winnen.*

Met eenen NEEDER-LANDER *verstaan wy hier Menschen in* Vrye Landen *gebooren, ende aldaar ook opgevoed, die traag van begrip ende beweegingen zijn, ende derhalven by haare oude gewoonten van leeven ende spreeken willende blijven; schoon sy geene sorge gedraagen hebben om die haare* Vryheid *ongeschonden te bewaaren; ende daar oover alsdan gemeenelik in seer groote ongemakken vervallen.*

WElke *Stellingen* ons aldus wijders doen spreeken. Menschen die ten deele door een goed gestel van lighaame ende hersenen, als ook door eene goede volgende opvoedinge, ommegange met menschen, eigen reeden-kaavelinge, ende ondervindinge, soo verre gekomen zijn, dat sy sig selfs goede *Regulen* om *wel te oordeelen* ende te leeven voorgeschreeven, als ook volgens deselve eenigen tijd geleefd hebben, vinden sig deswegen in haar

haar gemoed ſoo geruſt geſteld, dat ſy gemeenelik ſeer genegen zijn, oopen-hartig te leeven, als ook aan ende van andere menſchen *reeden* van haar doen ende laaten te geeven, ende te hooren, ſonder die menſchen door eenige *Authoriteit* ofte Magt te willen *dwingen*, ofte van deſelve tot eene andere wijſe van leeven gedwongen te willen werden. Dit zijn die allesſins *Eedele Sielen*, welke in *Republijken* naar *Reeden* ende *Wetten* hunnes Vry Vaderlands leevende, ten hoogſten gelukkig ende prijswaardig zijn, ende die daar en teegen onder *Eenhoofdige Regeeringen* ſeer beſwaarelik geleeden werden, om dat aldaar het onreedelik *Want het Ons alſoo gelieft*, boven alle reeden geſteld werd, van *eenen Heere* die alleſins ſijne *luſten*, ende ſeer ſelden goede reedenen volgende, des niet te min van alle de Onderdaanen ſeer wijs ende deugdſaam te zijn, vermaard werd. Met dit onderſcheid nogtans, dat de *meeſte onweetende* ende *traage menſchen*, als van nature *ſlaven* zijnde, meeſt altijds gelooven, waarelik ſoo een loffelik *Heer*, als de maare is, te hebben; terwijle andere, het zy oude Ingeſeetenen, het zy Vreemdelingen, die vaardig van begrip ende uitwerkingen zijn, ſeer haaſt ook de *gebreeken* des Konings ofte des Vorſten merken, ende geleerd hebben, wat hy allermeeſt haat of bemind. Zulks vermits deeſe ſchrandere vlugge menſchen, ſig geenen vaſten Reegel van leeven voorſchrijvende, bemerken, dat ſy, met alleſins den Koning in te volgen, desſelven gunſte verkrijgen, ende ſig daar door boven haare meede-Onderdaanen verheffen ſullen konnen, alle haare groote bequaamheeden, die ſy hebben, om wat vaardigs uit te vinden, te veinſen, te vleyen, te liegen ende te bedriegen, gebruiken, om dat haar oogwit te bereiken, waar door ſy ook bynaa in aller Koningen ende Vorſten van *Europa* Hoven ſoo verre zijn ingedrongen, dat veele andere groovere ende tot dat Hoofs-leeven onbequaame volkeren, ſoo dwaas werden, dat ſy van haare oude, ende op ſeer goede gronden geboude wijſe van leeven afgaan, om die regt aardige *Aapen*, ſeer onaardiglik *naar te Aapen*; niet denkende dat by Koningen ende Vorſten de *caracter* van een *Fransman* ende geen ander in waarde kan zijn.

Maar in Landen daar de Ingeſeetenen van ouds gewoon zijn, de *Vryheid*, om naar goede *Reeden* ende heilſaame *Wetten* geruſt te mogen leeven, ſoo hoog te hooren ſchatten; dat ſy om die onwaar-

waardeerelijke ſchat te verkrijgen, ende te behouden, gewillig lijf ende goed in der waagſchaale behoorden te ſtellen, teegen allen die deſelve verminderen ofte beneemen ſouden willen, ſoo gebeurt nogtans in die Landen ſomtijds, dat men aldaar geene goede ordren ende wetten gemaakt heeft, om die ſchat ſeekerlik te bewaaren, ende dat alsdan *een* der *Grootſte Ingeſeetenen*, onder den mantel van *Beſchermer* der *Vryheid* ſpeelende, ſoo eenen grooten aanhang maakt, dat hy oover die onnooſele Ingeſeetenen eene Koninglijke magt bekomt, terwijle de onweetenſten ende driftigſten van dien, niet bemerkende dat haare Vrye Regeering ſoo ſeer verminderd is, daarom haare voor deeſen loflijke oude wijſe van leeven ende ſpreeken behouden willen, ende ſig daar door ten Hove gehaat maaken, ende in veele ongemakken vervallen.

Dit is van oover duiſend jaaren geweeſt het *Caracter* van eenen Grooven *Neederlander*, ſig door *ſtreelen* ende *lievelike* woorden eenen *ſtrop* om den halſe te laaten werpen, ende te gelooven, dat hy daar meede, als ſchijnende eene ſeer koſtelike *goude Keeten* te zijn, te ſijner eere ſal mogen pronken: tot dat hy in teegendeel bevind, dat ſy hem de keele begind te benaawen, als wanneer hy om niet te worgen ende eene ſchandelijke dood te ſterven, ſeer onverwagte ende ongeloovelik groote kraften teegen dien *Stroppe* kloukmoediglik ten werke ſteld; Namelik, op dat wy rond *Hollands* ſpreeken, geene goede ordre ter bewaaringe der gemeene *Vryheid* te ſtellen, ende die *by naaſt* in het geheel verlooren hebbende, ſoo wil nogtans een Needer-lander, om niet *ſlaafs* te *dienen*, alle ongemakken van der weereld gewillig op ſig neemen.

Wat nu de eigentlike *ſin* onſer FABULE zy, meenen wy genougſaam in der Uitlegginge der Woorden te hebben geſegt, ende dat het dien volgende ondienſtig is, hier op den einde daar meer van te ſeggen, dan dit alleen, dat die als een *Vry* ende *regtſchaapen Menſch* wil ſpreeken, ſig ſeer ſorgvuldiglik wagten moet, van in den lande der *Aapen* te reiſen, ende nog veel meer, van in ſijnen eigen Vryen Vaaderlande een *Koningrijke* der *Aapen* te ſtiften.

Die niet te raaden is, is niet te helpen.

Omnes ignorantia cum arrogantia perdit.

3. De *Swaluwen* ende de andere *singende Vogelen.*

DE *Swaluwen*, geselschap gemaakt hebbende met de onnoosele *singende Vogelkens*, ende weetende sig naar den eis der saaken ende tijden te vougen, door haare konst van hoog ende laag, als meede jaarliks snel van de eene in de andere wereld te vliegen, ende middelerwijle op het doen der menschen wel te letten, hadden ook veele der selven konsten geleerd, ende onder anderen, hoe sy van Hennip ofte Vlas netten wisten te maaken, ende daar meede de singende Vogelkens gewoon waren te vangen; Sulks wanneer sy t'haarer aankomste in de Lente saagen dat de menschen aldaar Linsaat ende Kennip saaiden, sy sig ook verpligt vonden, opgemelde *Vogelkens* te raaden, aenstonds op die besaaide akkers te vliegen, ende alle het saad op te

eeten; op dat ſy door een ſoo ligt middel ſig van der dood bevrijden, ende te gelijk overvloedig voeden, ſouden konnen: Maar deeſe altijds eeven laag, in den ſelve lande vliegende, ende derhalven onkondige Vogelkens, laatdunkende werdende, ende nijdig zijnde, naamen qualik dat deeſe *Niewelingen* meenden meer als ſy te weeten, wat haar dienſtig ofte ondienſtig was: waarom ſy haar beſpotteden ende uitlagten. Het welk de *Swaluwen* verdrougen ende efter by de Vogelkens bleeven, op hoope dat het ſaad, als ſomtijds by een quaad jaar gebeurd, in der aarde ſoude rotten. Maar daar naa ſienden dat het ſeer meenigvuldig opquam, oordeélden ſy verpligt te zijn, de Vogelkens dus aan te ſpreeken: Goede *Geſellen*, het eerſte middel om met kleinen arbeid ende groote baat ons voor de ſtrikken der menſchen te bevrijden, hebt gy verſuimd, nu is nog een ende geen ander overig, namentlik, met alle magt op de teedere Hennip ende Vlas te vallen, ende die uit te roejen; het welk ons wel moejelik om doen, ende ons dat kruid ten voedſele niet ſtrekken ſal, maar vermits ons leeven daar aan hangd, ende nu geen ander middel ooverig is, ſoo raaden wy u ernſtig, aanſtonds dien arbeid te onderneemen eer het kruid te ſterk geworteld, ende voor ons onuitroejelik zy. De *Vogelkens* deeſen raad gehoord hebbende, ſeiden, dat ſy ſeekerlik ſtrekte om haar ſeer te doen arbeiden, ende door gebrek van voedſel magteloos te maaken; terwijle onſeeker was, of de menſchen ooit van dat kruid netten breiden ende haar daar meede vangen ſouden. De *Swaluwen* derhalven bemerkende, dat haare raad niet alleen veragt, maar ook verdagt wierd, verlieten de *Boſſen* ende *Velden*, ende gingen woonen by den *Menſchen*, onder voorwaarden, dat ſy die met hunnen ſang ſouden vermaaken, ende daar en teegen vry weeſen van alle vervolgingen der

der Menſchen: ſoo dat ſeedert dien tijd de *Swaluwen* in der vryheid woonen by den Menſchen, terwijle de ſelve Menſchen alle de andere *Vogelkens* met netten ende ſtrikken vangen.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met* SWALUWEN, *ſeer wijſe ende ervaarene beſorgde Menſchen.*

Met SINGENDE VOGELKENS, *dwaaſe, vrolijke, ende ſorgeloose Menſchen.*

WAnneer Menſchen voorbedagtelik *Geſelſchappen* ofte *Maatſchappyen* maaken, om geſaamentlik eenig goed ende vermaak te verkrijgen ende te genieten; ofte om eenig quaad ende eenige ongemakken te ontgaan: ſoo moet het maatſchap zijn tuſſen *Gelijken*, ofte word op het eerſten voorval die *Maatſchappy* gebrooken. Ende is dit niet het gunt deeſe FABUL ons leerd, maar wel dat de meeſte *gemeenſchappen*, *geſelſchappen* ende *maatſchappyen* onſtaan by gevalle, ſonder ons toedoen, of wel door onvoorſiene haaſtige voorvallen die den menſchen geenen genougſaamen tijd van beraad, om die aan te gaan ofte niet, toelaaten. Sulks daar uit plagt te onſtaan eene groote verſcheidentheid der *Geſellen*; ende dat d'een veel klouker ende ſorgvuldiger als de andere zijnde, nogtans onder de ſelven eene gemeenſchap ofte maatſchappy kan beſtendig blijven, wanneer die onkondigen ende min ſorgvuldigen geſeggelik en te raaden zijn. Maar gantſelik niet, wanneer ſy ſig van den Wijſeren niet willen laaten raaden.

Gelijk men ſiet dat wanneer *ſchrandere*, ſig ſelfs *oeffenende*, *ervaarene* ende *ſorgvuldige* menſchen, eenige gemeenſchap met *plompe*, *onkondige leuje* menſchen gekreegen hebben; ſy ook daar door veeltijds voorſien konnen eenige verre afgeleegene ſaaken, die de *plompe*, *onkondige* geſellen niet voorſien, ende welke ſaaken indien niet tijdelik met gemeene magt ende ſorge afgeweerd werden, de geheele Gemeenſchap verderven ſullen. Derhalven die *Schranderſten* alsdan niet konnen, nogte mogen met goeden gemoede, naalaaten, die verre afgeleegene perikulen, ende hoe dat gemeen verderf voorgekoomen kan werden, in allen ernſt aan haare Geſellen bekend te maaken: Als wanneer ſy gemeenelik bevinden, dat die Geſellen, ten deele door *onkonde*, ende

laatdunkenheid, ten deele door *nijd* op de betweetende; eerst dien raad als eene *dwaasheid* uitlaggen. Ende daar naa, als die *Wijsen* het gevreesd quaad siende naaderen, haaren raad nog sterker drijven, den selven raad niet alleen verwerpen, maar ook den raadgeever van ontrouwe verdagt houden. Sulks sodaanige *wijse* menschen alsdan verpligt zijn, om haar verderf voor te koomen, uit die verdervelijke Gemeenschap ofte Maatschappye aanstonds te scheiden, al waare het ook met eene andere Maatschappye aan te gaan met die menschen van welken het voorgaande quaad gevreesd wierd; onder beding ende voorneemen nogtans, van haare *eerste makkers* niet te moeten, nog te willen beschaadigen.

Ende gelijk dit in alle Gemeenschappen, Geselschappen ende Maatschappyen bevonden werd waarhaftig te zijn, soo bevind men het selven meer in eene grootere, ende allermeest in de allergrootste Gemeenschappen, Geselschappen ende Maatschappyen, daar een seer *klein* gedeelte van gemeen goed, ende quaad, dat door aanneeminge van eenen goeden raad, staat verkreegen ofte vermijd te werden; die onkondige losse ende nijdige Gesellen, nog min opwekt om die raad, strekkende ten voordeele aller Ingeseetenen in het gemeen, naar sijne waardye wel te ooverweegen, ende in teegendeel haare *onkonde*, *laatdunkenheid* ende *nijd* teegen den Raadgeever des te meer gaande maekt, wanneer die nijdige, door ende met dat teegenstreeven een *weinig meer eigenbaat*, als door het *gemeen* welvaaren der *Maatschappye*, beoogen konnen.

Ende insonderheid werd de goede raad der kloukste ende deugdsaamste Regenten meest veragt in *qualik gestelde Republijken*, daar seer weinige menschen aan het roer sitten; alsoo de kloukste ende deugdsaamste aldaar gemeenelik van de onweetensten ende onbequaamsten, soo seer *benijd* werden, dat niet alleen haare goede raad veragt, maar dat sy selfs in teegenloopende swaare tijden, door de bewerkinge haarer nijdige ende ondeugende Meedebroederen, van *ontrouwe* verdagt gehouden werden. Sulks voor die *Vroomste* Regenten alsdan geen middel om sig te behouden ooverig is, dan met haare siele in lijdsaamheid te besitten, ende sig te begeeven onder de bescherminge van eene beetere Republike, om aldaar te konnen afwagten, dat de tijd ende de drouvige ervaarentheid allen Ingeseetenen der Republijken daar sy uitgeweeken zijn, doe sien, hoe veel beeter het waare geweest dien goeden raad gevolgd, als veragt, ende die loffelike Raadgeevers genougsaam, ten verderve der Republike, uit den lande verdreeven te hebben.

Ende meenen wy dit den eigentlijken sin deeser FABULE te weesen, alwaar de *Swaluwen* sig oover haaren goeden raad veragt ende verdagt siende, van haare oude *Gesellen*, namentlik alle de *singende Vogelkens*, scheiden, deselve verlaaten, ende by den *Menschen* gaan woonen. God

God *ſeide tot* Samuel, *met eenen Koning te begee-ren, hebben ſy niet u, maar my verworpen.*
1. *Sam.* 8.

Ut nemo doceat fraudis et ſceleris vias, Regnum docebit. Senec. Thieſte.

4. De *Boomen* begeeren eenen *Koning*.

DE hooge *Vrugteloofe* ende meeſt voedſel *behouftige* Bomen, den laagſten uit den aard behouftigen ende veragtelikſten aanwijſende, dat de *Vogelen* den *Aarend* tot haare Koninginne, ende de *Viervoetige Dieren* den *Leew* tot haren Koning hadden; vougden daar by, dat ſy niet min als die, met eenen *Doorlugtigen Koninge* behoorden te werden vereerd. Ende hitſten ſy de ſelven dus aan, om gelijkelik opſtaanden te begeeren ende te kieſen eenen *Koning* oover alle *Boomen*. Ende niet geheel van allen goeden verſtande ontbloot zijnde, ſoo dagten ſy tot die waardigheid eenen ſeer weinig voedſel behoevenden, maar goede Vrugten-

draagenden Boom te verkiesen ; weshalven sy eerst den *Olyfboom*, daar naa den *Vygenboom*, ende eindelik den *Wijnstok* daar toe verkoren: dog overmits die alle ende yder van dien in het bysonder, om eene ende deselve reeden weigerden die aangeboodene *Heerschappye* aan te neemen, namelik dat sy, uit Heersfugt, willende sweeven hooger ende booven alle andere Boomen, seekerlik seer veel voedsels souden behouven, ende daar en teegen haar onvrugtbaarig sap verteerd, ofte in onvrugtbaare takken soodaanig verspreid soude werden, dat sy ontaardende, voortaan niet dan seer onnut hout, ende geene van haare goede *Vrugten*, waar meede sy nu Goode ende den Menschen aangenaam waaren, voortbrengen souden konnen: Ende vermits die al te onvoorsigtige *ofte al te behoufti ge Boomen*, aan deese goede reedenen, strekkende om alle *Boomen* van eenen *Koning* oover haar te kiesen, af te leiden, geen gehoor wilden geeven ; Soo versogten sy ten laatsten daar toe den seer behouftigen gants Vrugteloosen, tot timmeren, branden, ende schaduwe te geeven onnutten, ende allesins steekenden *Doorn-bos*. Welk des niet te min, ja des te meer ende eerder, deese *Heerschappie* aangenoomen hebbende, als alleen door sijne *oovergroote* nu hem opgedraagene *magt*, ende door geene de minste *Deugden*, booven anderen uitsteeken konnende, ook aanstonds sijne Koninglike opgedraagene magt gebruikte, met te gebieden, „Dat alle de andere *Boomen* op hem te vertrouwen hadden, „ofte dat andersins vier van hem uitgaan, ende hy alle de „ongehoorsaame Boomen verteeren soude. Welk gebod die Boomen nog willende nog konnende naarkoomen, soo ging ook waarelik uit dien *Doorn-Bosse* vier, welk niet alleen de andere Boomen, maar ook den Doorn-bos selfs verteerde.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

*M*Et hooge Vrugteloose BOOMEN, *werden hier verstaan seer aansienelijke dog behouftige ende Boose Ingeseetenen.*

Met Geringe veragtelijke BOOMEN, *de geringste ende altijds behouftige Ingeseetenen eener vrye Republijke.*

Met OLYF-BOOMEN, VYGE-BOOMEN, *ende* WYNSTOKKEN, *Ingeseetenen die van haar eigen Inkomsten niet alleen leeven, maar ook aan allen anderen uit die haare Inkomsten den kost verschaffen.*

Met den DOORN-BOS, *een Krijgsman die geene vrugten draagd; ende Koning geworden zijnde, alle het voedsel der Ingeseetenen verteerd, ende daar en boven haar steekt ende verdrukt.*

GElijk men dageliks in *Monarchale* ofte *Een-Hoofdige Regeeringen*, siet de waarheid van ons Spreekwoord,

In het Hof,
Word Goud tot stof,
Ende stof tot Goud:
Wee die daar op bowd.

Naamelik dat veeltijds seer behouftige ende ontugtig leevende menschen, aldaar door quaade konsten, ende sonder eenige andere haare verdiensten, tot hooge Eer-amten verheeven ende met Goederen opgepropt werden; als ook, dat daar en teegen seer deugdsaame, gegoede, ende verstandige Ingeseetenen, aldaar sonder eenige haare schuld veeltijds ter needer gesmeeten, van alle haare goederen beroofd, ofte gedood werden: Soo siet men ook daar beneevens altijds in *welgestelde Vrye Republijken*, dat de gegoede, deugdsaame ende verstandige Ingeseetenen, aldaar

haare Goederen ofte Amten ſeer geruſtelik beſitten, terwijle de Spil-penningen, ende alle die door een ontugtig leeven ſig aldaar behouftig maaken, ofte gemaakt hebben, genoodſaakt werden ende blijven, ſig aldaar, volgens de *wetten* der Republike, te draagen, ende ſig te onthouden van andere menſchen te verongelijken, te beſteelen ende te berooven, ofte de ſtraffe daar toe ſtaande te lijden. Het welk ook de reeden is, dat de Aanſienelike, Ondeugende ende Behouftige Ingeſeetenen eener *Vrye Republike*, altijds tragten een *Hoofd* oover de Republike op te werpen, ende ten dien einde alle de geringe ende onweetende Ingeſeetenen, die altijds in ſeer grooten getaale zijn, ende door oproeren ofte binnenlandſe ooreloogen nietwes te verliefen hebben, aan haaren ſnoere te krijgen, ende teegen de Wettige Regenten der Republike op te hitſen. Ende dit is ook de reeden dat aldaar geene gegoede, deugdſaame ende verſtandige Ingeſeetenen, maar wel eenige behouftige, ondeugende Heersſugtigen, ſig eerſt tot *Hoofd* der Misnougden, ende daar naa tot *Heer* oover de geheele *Republike* opwerpen, ofte laaten indringen. Ende vermits deeſe onſe reedenkaaveling haar oorſprong neemt van eener *Fabule* ofte *Parabole*, ons ſaaken leerende die geſchied waaren, ofte ten deele nog ſtonden te geſchieden, ende van welke geene dan die *Heylige Schriften* gewaagen,* Soo ſullen wy nu ter beveſtinge onſer opgemelde reedenkaavelinge, niet dan de Hiſtorien in de *Heylige Schriften* begreepen, aanhaalen ofte voordraagen.

De *Iſraëliten* ten meermaalen door den kloukmoedigen ende deugdſaamſten Krijgs-Oooverſten, *Gideon*, uit der ſlavernie, waar in ſy gevallen waaaren, verloſt zijnde, begeerden dat hy ende ſijne wettige Afkoomelingen, Soon ende Soons Soon, naa hem, ter belooninge van dien, haar *Heer* ende *Koning* werden ſoude. Ende wees hy het ſelven ſeer ernſtig van der hand af, met woorden op deeſen ſinne uitkoomende: „ In eener Vrye Republike „ mag ende kan geen ander *Heer* ofte *Koning* zijn *dan* de Almoo- „ gende God, aan wiens reedelike ende billike Wetten, die hy „ ten dien einde in onſe herten geplant heeft, wy alle gehoor- „ ſaamheid ſchuldig zijn. Maar daar en teegen had *Abimelech*, *Gideons* ondeugende *Baſtard-ſoon*, naaweliks ſijnen Vaader *Gideon* ſien ſter-

* *Judic. cap. 9.*

ſterven, of hy maakte de *Sichemiten*, welke ſijns Moeders landsluiden waaren, oproerig, ende huurde daar en booven ondeugende ydele mannen, met welkers hulpe hy *neegen* ende *ſeſtig* ſijner Broederen, alle *Gideons* wettige *Soonen* weeſende, doode, ſoodaanig dat van *ſeeventig wettige Soonen* deeſes hoog-loffeliken *Gideons*, naaweliks *Jotham* alleen, *Voorſteller* deeſer FABULE, Abimelechs wreedheid ontvlugten konde, terwijle deeſe onnutte wreede *Baſtaard* ſig *Heer* ende *Tyran* oover alle de Iſraëliten maakte. Dog alſoo de *Sichemiten*, hem daar naa niet betrouwende, wanneer hy in haare *Stad* met ſijne krijgs-knegten meende te koomen, buiten der Poorte ſlooten; ſoo beoorlogde, ende handelde hy haar, ja die Stad ſelve ſoo wreedelik, dat hy haar alle doode, de Stad vernielde, ende de plaatſe van dien met ſout beſtrooijen deede. Ende ging hy dus voort tot eenige andere ſijne moedwillige oorloogen teegen de Iſraëliten te voeren, ter vermeerderinge ſijner magt; tot dat hy de Stad *Thebes* beſtormende, aldaar door eenen ſteen, geworpen van eener Vrowe, gewond zijnde, ſchandelik quam te ſterven, ende gelijk de *Doorn-Bos* onſer FABULE ons leerd, door ſijnen eigen viere vernietigt te werden, na dat hy de andere Boomen door ſijnen Viere ook verteerd had. *a*

Ende indien wy daar en booven aanmerken dat de Iſraëliten, geduurende haare Republijkſe Regeeringe, onder haaren *Wijn-ſtok* ende *Vygen-boom* geruſtelik ende in verſeekerheid leefden, om dat eenſyder, doende *wat in ſijne oogen regt was*, ofte *met de Wetten oovereen quam*, alsdan van geenen Koninge ofte eenigen anderen *Erfheere* beſchaamd gemaakt, ende qualik gehandeld konde werden: *b* Soo behoorden wy daar ook by te vougen, dat de ſelve *Vrye Regeering* in het geheel niet meer dan *drie honderd* ende *ſeeventig* jaaren geduurd hebbende, de *Iſraëliten*, geduurende dien tijd, des niet te min een maal *agtentig*, twee maalen *veertig*, ende ook twee maalen *twintig* jaaren naar een, in volkoomene *Vreede* ende *Ruſte* hebben geleefd, ſonder eenige de minſte *Schattinge* aan den Regeerderen der Republike te betaalen. *c* Van welke ſoo lange ende ſoodaanige *ruſt* ende *vreede* der gemeene Ingeſeetenen eener *Monarchale* ofte Een-Hoofdige Regeeringe, onſes weetens in geene Gedenk-

a *Judic. Cap.* 6. 7. 8. 9. b *Judic. Cap.* 17. 18. 19. 21.
c *Judic. Cap.* 3. 5. 10.

denk-ſchriften des gantſen wijden Weerelds eenige de minſte Exempelen by gebragt konnen werden.

Ende behoorden wy derhalven ook te beſluiten, dat de *Iſraëliten* naamaals eenen *Koning* oover ſig begeerende, *a* van Gode *vierige koolen* ofte *vlammen* uit dien *Doorne-Boſſe*, op haaren eigenen kop ende haare *Hoofden* gebeeden, ende verkreegen hebben. Naademaal eerſt alle de *twaalf Stammen* van *Iſraël* geſaamentlik van eenen ende den ſelven Koninge, daar naa de Stam *Juda* met *Benjamin* ende de *Tien* andere *Stammen* afſonderlik door haare Koningen reſpective, van binnen met haare ooverdaad ende *Tirannie*, ofte met *oorloogen*, die de Koningen verwekten, geduurig geplaagd zijn geworden, ende dat middeler wijle in die Koninglike geſlagten, alle Geile min, Ontugt, Wreedheid, ende onderlinge Moord is in ſwange gegaan, tot dat eindelik eerſt de *Tien Stammen* met haaren Koninge *Hoſea*, naar *Aſſyrien*, ende niet lange daar naa ook *Jeruſalem* met dien *Heiligen Tempel* verwoeſt zijnde, de Stammen *Juda* ende *Benjamin* met haaren Koninge *Zedekias* als Slaaven naar *Babylonien* vervoerd zijn geworden. *b*

Weshalven eindelik wel te beſeffen is dat deeſe *Heilige* FABUL, ofte *Parabol* der *Boomen*, eenen Koning begeerende; waarelik verſtaan ende toegepaſt moet werden, van ende op alle *Vrye Volkeren*, die eenen *Kooning* ofte *Erf-Heer* begeeren: Mitsgaders van ende op ſoodaanige menſchen, welke ſig oover *Frye Volkeren* tot *Hoofden*, *Koningen* ende *Heeren* opwerpen, ende indringen, ofte indringen laaten.

a *Sam. Cap.* 8. b *Sie de Bouken Samuel: Kon: Chron:*

De

De Sterkst heeft allen 't halven Regt,
De Swakst' is een geplaagder Knegt.

Jus in armis opprimit leges timor. Senec. Herc. Fur.

5. *De* Leew, *de* Eezel, *ende de* Vos.

DE felle sterke *Leew* ende de loose *Vos*, beide verscheurende ende vlees-eetende dieren zijnde, maakten te saamen een verbond met den onnooselen gras-eetenden *Eezele*, om ter jagte te gaan, ende gelijke deilinge te genieten in alle het geene sy op der jagt souden magtig worden. Als sy nu, na verloop van eenigen tijd, eene meenigte wildbraad hadden by een gesleept, wierd eindelik het deilen aan den *Eezele* bevoolen, die om sijn stemmig ende seedig gelaat ook de wijste van hun drien scheen te zijn; des begon hy alles, met de grootste naukeurigheid, die een goed Deiler soude konnen in den sinne komen, naar stijl van regtvaardigheid, drie hoopen te formeeren, ofte verscheidentlik van eenen te leggen; geevende soo aan den *Leewe* als aan den *Vosse* de keure van het gunt sy voor sig begeerden, vougende daar by deese loffelijke voorwaarden, dat hy seer geerne voor sig wilde behouden het deel dat de twee anderen verwerpen souden. De *Leew*, swellende van hoogmoed,

moed, als hy ſag dat de *Eezelskop* de woorden van haar Verbond, ſoo als die laagen, verſtond, ſonder ſijne hoog-agtbaarheid daar en teegen in der Schaale te leggen, ofte aan te merken: Ende dat hy, door die nette deilinge, ſig met hem ſcheen te willen vergelijken; ſoo nam hy dat op als eene ſeer ſtrafbaare kleinagtinge, ende doode den *Eezel*, om niet alleen het deel des *Eezels* naar ſig te neemen, maar ook om van hem onder dat dekſel ook een deel ſijner prooje te maaken. Dit gedaan zijnde, beval de *Leew* de deilinge aan den *Vosſe*, die, bedenkende met wien ende waar meede hy te ſchaffen had, het gevangen aas geheel anders opvatte, leggende alle de vette bouten ende *Pater*-ſtukken aan de eene, ende eenige bloote ſchenkels ende kleine ſpieren aan de andere ſijde, met byvoeginge, Dat die braave portie voor den *Leewe*, als *Koninge* der Dieren was, alſoo die warelik *Heer* ende *Eigenaar* van alles zijnde, hy ook alles met Regte mogte naar ſig neemen, ende dat hy daarom de andere maagere ſnippelingen voor hem niet ſoude derven neemen, dan als voor eenen van ſijne *Hoovelingen*, ende in des *Leewen* dienſt zijnde. De *Leew*, van deeſe deilinge verwonderd zijnde, ſprak hem vriendelik toe, ſeggende, Ik ſie, dat gy bequaam zijt, om met den *Leewe* verbonden te maaken, ende die lange te doen duuren, als ook inſonderheid, om hem ſeer groote dienſten te doen. Maar ſeg my, *Broeder*, wie heeft u geleerd, ſoo eene alleſins welvougende deilinge te doen? Daar de *Vos* op antwoorde, dat ſijn eigen goed vernuft ende goede Reeden, als ook inſonderheid de ſchaade van den *Eezel* hem ſoo wijs had kunnen maaken, ende ook waarelik gemaakt had.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den LEEWE *werd hier verſtaan een gewaapend eergierig of heersſuchtig menſch, die door andere minder gewaapende met geweld te verderven, ſijn onderhoud ende grootheid ſoekt, dog niet dan onder den* mantel *van* Eere, *ende* Regt.

Met den VOSSE *werd hier verſtaan een ſeer loos dog ſwak menſch, die alleſins door* bedrog, *ten verderve van andere menſchen, ſijn voedſel ende onderhoud ſoekt.*

Met

Met den EZELE *werd hier verſtaan een menſch van kleen verſtand, die gewoon is, naar de gronden van billikheid, door ſijnen eigen arbeid ende ſpaarſaamheid ſijn voedſel te ſouken ende te leeven, ſonder iemand anders te beſchaadigen.*

WAar uit wy leeren, dat de menſchen, naar de verſcheidene geſtalteniſſe haares lighaams, ſeer verſcheidentlik geaard zijn, ende ider van dien ſijnen aangebooren aard tragt in te volgen. Als meede dat die aard door goede opvoedinge ende volgende Reedenkaavelinge, ſeer beſwaarlijk ingetoomd, ende nog beſwaareliker uitgedreeven werd. Het welk alſoo te weeſen de *Oude Wijſen* ons ſeer overvloedig hebben geleerd, ende wy de waarheid van dien dageliks ondervinden, wanneer menſchen booven haar geenen Regter ofte ſtraffe te vreeſen hebbende, gewoon zijn haaren eigen aard alleſins in te volgen. Sonder eenigſins de Gemeene Billikheid ende de Reeden in agtinge te neemen.

Naamentlik een *ſterk menſch*, die veel bloeds, ende geweldig drijvende groove *geeſten* heeft, ſig in ſoodaanigen ſtande bevindende, omtrend eenen ſwakkeren, ſal ſig gemeenelik niet ontſien, ſijn voordeel uit eenes anderen menſchen ſchaade, jaa ſijn noodig behoud ende voedſel, uit des ſwakkeren verderf te ſouken.

Een *menſch* die *ſwak* van *lighaam* is, veel bloeds ende ſneldrijvende dunne geeſten heeft, ende daar door vaardig ende ſchrander in ſijne gedagten ende uitvindingen is, ſig in dien ſtande geſteld vindende, dat hy oover *bedrog*, te ſijnen voordeele ende ten naadeele eenes anderen gepleegd, niet kan werden geſtraft, ontſiet ſig gemeenelik niet, geduuriglik ſijne ſchranderheid ende quade konſten ten ſijnen voordeele ende ten naadeele, jaa ten verderve eenes anderen, te gebruiken.

Daar en tegen een *menſch*, *grof*, ende *ſterk* van lighame, als ook met groove ende weinige *geeſten* begaafd, ende mitsdien traag in ſijne beweegingen zijnde, als ook kleene kenniſſe ende weinig verſtands hebbende, ſal in alle voorvallen de ſelfde zijn, ende geneegen weeſen, door arbeiden, ſorgen, ende ſpaarſaamheid, ſijnen koſt te raapen, ende ſijn onderhoud of grootheid te ſouken, ſonder eenen andere te beſchaadigen. Of indien hy van deeſe ſijnen gronde afgaat, om met eenige andere menſchen, die gewoon zijn door *geweld* ende *bedrog* hun onderhoud ende grootheid te ſouken, een verbond ter be-

D ſchaa-

ſchaadigingen van anderen aan te gaan; ſoo ſal hy daar in ſeekerlik ſijn eigen verderf vinden.

Welke *driederley* ſlag van menſchen, ider in ſijne ſoort vergaderd zijnde, ons de *Krijgers*, *Hoovelingen*, *Borgers* ende *Boeren* afbeelden: Als meeſt leevende in volgender wijſe, de *eerſten* door openbaren *gewelde*, de *tweeden* door *bedrog* ende quade *konſten*, de *derden* door ſaaligen *arbeid*, *ſorgen*, ende *ſpaarſaamheid*. Sulks deeſe laatſten van die haare gronden afgaanden, om met die *geweldige* ende *bedriegelike* menſchen eenige *maatſchappie* aan te gaan, ende *verbonden*, ten naadeele ofte ter overwinninge van eenen derden, te maaken, ſy daar in ſeekerlik haar eigen verderf vinden ſullen. Ende werd om deeſen aard van *geweld* onder *ſchijn* van *Eere* ende *Regt* te pleegen, af te beelden, door *Eſopus*, niet gebruikt de perſoon van een *Wolf*, ofte van een *Beer*, waar mede een *wreed* ofte *bot wreed* menſch beduid werd, maar wel de perſoon van een *Leew* ofte *Vos*, waar meede gemeenelik een Koning, Krijgs-Ooverſte ofte Hooveling verbeeld werd.

Gelijk wy dat ook ſien aan *Kooningen* ende *Republijken*, wanneer die, ſteunende op haare groote magt, geneegen zijn haare ſwakkere Nabuuren te ooverweldigen, ende nogtans dat niet doen willen dan onder den mantel van goed *Regt* ende *Eere*. Als nu gebleeken is aan den *Leewe* van *Vrankrijk*, ende voor deeſen gebleeken heeft aan dien looſen *Voſſe*, *Ferdinand* van *Arragon*, wanneer die het magtige *Vrankrijk* verkloekte met eerſt het Koningrijk van *Napels* ende *Sicilien* onder haar tween te verdeelen, ende daar na ook de Françoiſen uit haar aandeel van dat Rhijk van *Naapels* ende *Sicilien* te drijven, ende ſig daar in te zetten. Ende is dat ook wel eer gebleeken aan de magtige *Roomſe Republijk*, alſoo die altijd onder dekſel van eenig *Regt* ende *Eere*, haare Naabuuren aantaſtede, ende onder haar geweld bragt.

Sulks het voor alle *Landen* ende *Republijken*, wiens Ingeſeetenen door arbeid, ſorge, ende onnooſele ommegang met andere menſchen, haar onderhoud ende voedſel moeten ſouken, eene doodelike misſlag ſoude weeſen, ſig met *Koningen* ofte *Staaten*, ter overwinninge van eenen derden, te verbinden. Alſoo, wanneer het ſelven ten beſten gelukt, ende die Naabuur door gemeene Magten overwonnen ſoude weeſen, eindelik die onnooſele Bondgenooten ook tot eenen prooje ſouden werden, der door *geweld* ofte *bedrog* alles inſlokkende *Kooningen* ende *Republijken*.

Geweld

Geweld ende Gonst
Breekt Regul en Konst.

Arma tenenti omnia dat qui justa negat.

6. De *Vier-voetige Dieren*, de *Haasen*, ende de *Leew*.

ALle de vier-voetige Dieren, hebbende ondervonden de meenigvuldige ongemakken, die sy, in't wilde leevende, elkanderen aandeden, vonden goed eene *Republik* te formeeren, ofte op te regten Waar toe sy instelden, tot *Wetgeevers* ende *uitleggers* der duistere wetten, de wijse ende vroome *Haasen*, alsoo die veele landen hadden deurreist; ende, door hunne naarstigheid ook in de kennisse der taalen, veele ervaarendheid hadden bekoomen: Ende stelden die Dieren wijders tot *Uitvoerders* der wel voorgestelde *Wetten*, de sterke ende manhaftige

haftige *Leewen*: meenende dat sy haare *Republik* seer wel besteld hadden. Maar doen nu deese *Leewen* saagen, dat de vergaadering der gesaamentlijke viervoetige Dieren, die alleen door den grooten getaale der by een gekoomene ofte te koomene *Leeden* magtig was de *Leewen* oover begaane misdaaden te straffen, gescheiden was; naamen sy voor te beletten, dat die Dieren in haare groote Vergaaderinge noit weeder by een quaamen, ende onder schijn van de *Wetten* die de *Haasen* gesteld hadden, uit te voeren, soo doodeden sy voortaan alle de makke beesten, wanneer sy volgens haaren aart by een schoolden, ende deeden sulks veel gemakkelijker als van te vooren; haar nu dien waarschijnelijken lak opleggende, dat sy als *Oproerigen* by een wilden troppen, om de eenmaal welgestelde Regeering te verstooren, daar sy in teegendeel sig nu op de kragt ende op de billikheid der *Wetten* verlieten; ende onnooselik by een quaamen ten geenen anderen einde, dan om onnooselik haaren kost te souken. Derhalven soo bestraften de *Haasen* deese Tyrannige *Leewen*, haar vermaanende ende aanwijsende, dat men in eene welgestelde Republijke der bescheidenheid moest plaats geeven, ende dat sulks insonderheid in agtinge behoorde genoomen te werden van *Regteren*, die ten geenen anderen einde ingesteld waaren, dan om het onderling geweld aller Ingeseetenen door straffen te beletten, sonder selfs sulken geweld ende wreedheden onder schijn van de *Wetten* voor te staan, anderen aan te doen, ofte te gebruiken. Maar de *Leewen* seer misnoegd werdende, dat die ongewaapende *Haasen* derfden onderstaan, om self aan soo sterk getanden ende geklaauden, de *wet* voor te schrijven, ende die te berispen; spraaken affonderlik met alle de andere verslindende beesten in volgender wijse:

Om

„ Om dat deese waanwijse *Haasen* met hunne stompe *ton-*
„ *gen*, ende klaaw-loose *pooten*, niet verseld dan met swak-
„ ke tanden ende naagelen, ons hebben derven voorschrij-
„ ven *Wetten*, ende daar en booven ons berispende, ons
„ soo diep in onse *eere* raaken; Soo moeten wy deese ge-
„ leegendheid gebruiken, om haar te leeren, dat sy alles
„ aan ons sullen moeten oovergeeven, sonder ons voortaan
„ iets te weigeren, ende dunkt ons, dat wy aanstonds den
„ *Haasen* behoorden aan te seggen, dat wy van meeninge
„ zijn, de *wetten* naar ons eigen goeddunken *uit te leggen*
„ ende *uit te voeren*. Het welk door alle die verslindende
Beesten toegestemd zijnde, soo wierd dat ook op staande
voet aldus den *Haasen* aangesegt, welke sig genoodsaakt
vonden te veinsen, het selven voor der Republijke seer
dienstig ende *goed* te keuren: also die *Haasen* terstond wel
gewaar wierden, wat een verschil daar was tusschen hun-
ne weerloose mond ende kleene naagelen, ende der *Lee-
wen* felle tanden ende klaauwen: waarom sy, soo draa
als sy dit dreigement vernaamen, stil sweegen, of spraa-
ken soo als het de *Leewen* geerne hoorden, op dat sy
haar leeven behouden, ende nog eenigen tijd de *Naam*
van *wetgeevers* te zijn, draagen souden moogen. Waar
door eindelik den naam van *Republik* der *vier-voetige
Dieren* is ondergegaan, ende de *Leewen* eiudelik als *Koo-
ningen* alleen geheerst, ende self dien naame verkreegen
ende behouden hebben in der eeuwigheid.

Uitlegging *der* Woorden.

Met allerlei Vier-voetige DIEREN, *werd hier verstaan allerley aart van Menschen.*

De goede Reeden-kaaveling, *eige* Ondervinding, *ende de Staatkundige* Schrijvers, *leeren ons, dat soo veele menschen, soo veele hoofden ende sinnen, die meer haar selfs ende haar eigen, dan een ander ende het gemeen, beminnen ende besorgen. Ende dat sy derhalven in eene groote onordentelyke Vergaaderinge by een koomende, onbequaam zijn, immers seer swaarelik eenig gemeen goed uitvinden, ende onmoogelik de Gronden van eene Republik leggen konnen, die ten gemeenen nutte strekken, ende duursaam weesen sal.*

DIt sien wy hier, daar de *Gras-* of *Vrugt-*, ende geene andere Beesten eetende, maar van andere gegeeten werdende *Dieren*, in deese Vergaaderinge, met de *Verslindende* by een koomen, ende soo onkundig zijn, dat sy niet vermerken, dat tusschen *Eeters* ende *Spijse* geene dan schaadelijke ende dien volgende geveinsde onduursaame vriendschap ende maatschappy gemaakt konnende werden, sy in teegendeel alle haare gedagten hadden moeten besteden, om sig ten besten, des doenelik, van de selven te scheiden, ende gescheiden te konnen blijven; als meede om met haar gelijken vergaaderd weesende, ter gemeener beschermınge, tegen de aanvallen der anderen, goede orden te stellen, ende eene *Republik*, die met de *Verslindende* Beesten geene gemeenschap wil hebben, behoorden op te regten.

Ten tweeden sien wy, dat de onnoosele Dieren hier in dwaalen, dat sy meenen, omtrend het formeeren van haare Republike, voordeels genoug te bedingen, als sy de *Wetgeevende Magt* aan den *Haasen* wel wijsen, dog waapenloosen uit den haaren, beveelen, die wel sullen willen goede wetten maaken * maar deselve niet sullen konnen doen stand grijpen; terwijle sy kiesen, ofte immers toelaaten, dat gekooren werde, een fel gewaapende

Leew,

Leew, alleen om dat hy ſal konnen, ende daar ſy niet verſeekerd zijn, dat hy ſal willen, om eigen *intereſt*, de goede Wetten wel uitvoeren, ende des niet te min aan hem de uitvoeringe van dien betrouwen, ſchoon ſy weeten, dat hy aanſtonds geholpen ſullende werden van *Voſſen*, *Beeren*, *Tygers* ende *wolven*, als neevens hem alle bloed-dorſtige ende vleeſch-eetende Dieren zijnde, ſy dien volgende de Wetten naar haaren luſt ende wreeden aart, als ook naar ſijne daar meede ſeer wel oover een koomende *Leewenaard*, uitvoeren ſal ofte ſullen konnen, ende ook willen: ſonder desweegen van *iemanne*, ofte van eenige *Vergaaderinge* der *Republike*, geſtraft te konnen werden.

Ende ſien wy alle het voormelden onder de menſchen ook altijds, by voorvallen van oproerige Vergaaderingen, in Republiken gebeuren: namelik dat de onkunde aldaar ſoo groot is, dat ſy de *Wetgeevende Magt* nooit ſtellen in handen der geenen die om *eigen* voordeel deſelve, ten voordeel van 't *gemeen*, gebruiken ende behouden ſullen willen ende konnen, maar wel in handen van ſeer weinige *beleeſene* ende bereisde, dog ongewaapende Regenten, die wel ſouden willen, maar niet konnen haare goede Wetten doen ſtand grijpen: alſoo deſelve onkunde der Oproerigen, dat veeltijds ſeer behouftige ende ook ſeer quaalik opgevoede Menſchen zijn, gemeenelik ook ſoo groot is, dat ſy ter uitvoeringe der goede Wetten ende heilſaame Beſluiten, maaken een *Aanſienelik Hoofd*, omtrend welk van tijden ten tijden ſeekerlik ſig vervougen veele *Hovelingen* ende *Krijgslieden*, alle menſchen zijnde, *die niet willen, ofte niet konnen, haar voedſel uit haaren eigen Boodem, ende ſorgen, ofte van den arbeid hunner eigene handen raapen*, maar gewoon zijn, ſeer quiſtig te leeven van het gunt andere Ingeſeetenen met grooter arbeid ende kommer gewonnen ende by een gezaameld hebben. Ende wanneer alles ten beſten gaat, ſoo ſouken die *Hoovelingen* ende *Krijgslieden* beiden haar voedſel door *Impoſitien* ende *Schattingen*, welke ſy van die andere ſoo nutte ende noodige Ingeſeetenen trekken.

Sulks veele der ſelven onnooſele ende nutte Ingeſeetenen ſiende, door haare *ongewaapende* Wetgeevers, teegen dat Geweld niet te konnen werden beſchermd, ſig naar andere Landen begeeven. Door alle welke oorſaaken de *Republik* alsdan ook ſoo onmagtig

word,

word, dat die *Wetgeevers* ende dat *Hoofd* met allen sijnen *Aanhange* seer ligtelik door een *Magtiger Nabuur* ooverweldigd werden; of wel dat soodaanig aansienelik *Hoofd*, die magteloose *Wetgeevers*, onder het deksel van *Crimen Læsæ Majestatis* begaan te hebben, doed dooden, ende alsdan alle die andere nutte Ingeseetenen komt te regeeren naar sijnen *lust*, ende ten *genougen* van die onnutte quistige ende baldaadige *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden*; sonder sig aan eenige goede *Wetten* ofte ordren ende oude *Gewoonten* der Republike te binden: Ende mitsdien sig ook de *Naam* van Geweldig *Heer* ende *Kooning* oover die landen ende der selver Ingeseetenen te zijn, toeschrijft, als ook by andren, soo buiten als binnen des Lands, bekomt. Als wanneer alle wijse *Monden* ende *Pennen* gesllooten ende stomp werden, ende de *Vroome betweetende* Ingeseetenen, alsdan onder die alles verdervende Regeeringe naweliks met sugten haar verdriet ende misnougen in deesen moogen oopenbaaren.

Ende meenen wy, dat dit is eigendlik het gunt, welk deese FABUL ons wil leeren.

De

De onnoosele betaald altijds het gelag.

Procul a Jove procul a fulmine.

7. De *Leew*, ende andere *onnoosele Dieren*, met den *Vosse*.

DE *Leew*, oud ende traag geworden zijnde, ende door de ordinaris Jagt geene spijse voor sig selfs ende sijne *Vrienden*, immers geene genougsaame konnende bekoomen, alsoo sy in seer grooten getaale ende daar en booven alles gulsiglik verslindende ende verteerende Dieren waaren, soo leide hy die saak oover met opgemelde *verslindende* ende altijds *hongerige* Dieren. Ende vonden sy eenstemmig goed, dat de *Leew* alle Dieren die hy geneegen was te slagten, als vol van Vlees ende Vet genoug zijnde, om haar te konnen versaaden, ten Hove ontbieden, ende haar eene doodwaardige Lak op leggen

 soude,

soude, om onder *schijn* van *Regt* haar te mogen dooden: Derhalven soo ontbood hy nu dit dan dat onnosel Dier by sig; ende die onnoosele gekoomen zijnde, vraagde hy dat *Dier*, of sijn *Adem* wel van goeden reuk was; het *Dier* dat daar op antwoorde, ende seide dat hy stonk, wierd terstond als een vyand ofte lasteraar des *Leews* gedood; of die ter contrarie seide, dat de *Adem* des Leews lieflijk rook, wierd als een bespotter, vleijer, ende leugenagtig Bedrieger, omgebragt; sulks by naa niemand dien dans konde ontspringen dan de *Vos*, seggende dat hy seer *verkoud* was, ende daarom gants niet konde ruiken, ofte eenige kennisse van den Adem des *Leews* krijgen: gelijk meede eenige andere *gras-eetende Dieren*, die nooit ten Hoove met den *Leewe* ofte eenige andere *verslindende Dieren*, eenige de minste ommegang hadden gehad, ende daar door voor den *Leewe* ende die *verslindende Dieren*, geheel onbekend waaren gebleeven, door dat middel haar leeven behielden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Ouden LEEWE *verstaan wy een Koning ofte Vorst, wien om sijne swakheid ongeraaden is, sijnen Nabuur te beooreloogen.*

Met de JAGT, *aangrypenden oorlog.*

Met de VRIENDEN *des Leews, der Koningen Hoovelingen.*

Met onnoosele DIEREN, *Menschen die van haar eigen Inkoomen leeven, ende weegens haare Deugden ende Rykdommen in de oogen der Kooningen ende Hoovelingen koomen, ende gedood werden.*

Met

Met den Vosse, *een voorsigtig Mensch, die met Koningen ende Hoovelingen niet wil te schaffen hebben.*

OP welke *Stellingen* aldus gereedenkaaveld werd. Wanneer *Koningen* ofte *Vorsten* ten opsigte hunner naabuurige *Koningen* ofte *Staaten* soo swak zijn, dat sy teegen deselven geenen oorlog onderneemen konnen, dan met een baarblijkelik gevaar, van selfs, als ook haare *Hoovelingen*, ooverwonnen ende verstrooid te sullen werden, soo onthouden sy sig gemeenelik van dat middel, waar door ende waar in de magtiger Koningen ende Hovelingen hare *subsistentie*, vermeerderinge ende roem plagten te souken. Namelik te veinsen, dat eenig swakker Nabuur haar gehoond ende soodanige reeden van toorne gegeven heeft, dat daar van door een oorlog *boet* ende *straffe* genoomen moet werden, op dat sy onder soo een voorgeeven, door het geweld van gehuurde ende *besoldigde* krijgs-knegten, ende voorneementlik *Vreemdelingen*, niet alleen haare *Vyanden* met toejuiginge aller onnoosele ende ongegoede Ingeseetenen, souden moogen ooverwinnen, ende haare Landen ende Steeden inneemen, maar dat sy insonderheid haare eige *Onderdaanen* door *Schattingen* ende *Impositien* ofte Inquartieringen van Krijgsknegten, souden konnen met eenen schoonen schijn plukken ende plonderen.

Sulks andere swakkere Koningen ende Vorsten, gelijk als hier de *oude Leew* ons voorgedraagen werd, in *Vreede* moetende leeven, ende neevens de *Hoovelingen*, haare pragt ende ooverdaad met haare eigene Inkomsten niet konnende voeden, vermerken, dat middeler wijle de weetenschappen ende rijkdommen haarer Onderdaanen, door de saalige *Vreede* soo toegenomen zijn, dat sy vermoed konnen werden, den grooten Ooverdaad, ende het geweld hunner Kooningen ende Hoovelingen, niet als voor deesen, wanneer sy mindere magt, kennisse, ende weinige goederen hadden, te sullen willen draagen.

Derhalven deese swakkere Kooningen alsdan veelsijds door haare *Hoovelingen*, ende boose *Bevelhebberen* der *Krijgsluiden*, veeltijds geraaden werden, haare weegens *kennisse* ofte *deugd*, ende insonderheid weegens *rijkdommen* aansienelijke *Magistraaten*, *Raads-Heeren*, ende *Onderdaanen*, in het bysonder aan te tasten, met nu deese, dan weederom die, te doen beschuldigen aan *oproer* ofte *land-ver-*

raad ſchuldig te zijn. Ende indien die beſchuldigden alsdan oovertuigd konnen werden, dat ſy de gebreeken des *Koonings* ofte ſijner *Hoovelingen* gemerkt, ende daar van met misnougen geſprooken hebben, als die veragtende; ofte indien ſy, meenende door groote vlejeryen haare rijkdommen des te veiliger te ſullen beſitten, oovertuigd werden die Koninglijke *gebreeken*, als of het groote deugden waaren, ſeer gepreeſen te hebben, ſoo weeten des niet te min die beſchuldigers aan ende uit de aller-onſchuldigſte woorden ende werken, ſeer quaade *intentien* te digten, ende nog argere *conſequentien* te trekken, verſeekerende dat die door haar verſierde ſeer quaade *Intentien* geſprooken ofte gedaan zijn. Namelik oproeriger, ſchimpender, ende ſpottender wijſe, ſoo dat deeſe aanſienelijke, deugdſaame ofte rijke mannen, hoe onſchuldig de ſelven ook ſouden moogen weeſen, ten Regte geſteld, beſchuldigd ende geoordeeld werdende, van geene andere Menſchen, dan die om den Koninge ofte ſijne Hoovelingen te behaagen, geneegen zijn, derſelven wille ofte gebooden altijds in te volgen ende uit te voeren, * ende dat ſy Beſchuldigden dien volgens niet konnen ontgaan ſchuldig verklaard te werden, aan de allergrootſte misdaad van *Gequetſter Majeſteit* in den hoogſten graade, op dat ſy alſoo ten behoeve des Konings ende ſijner Hoovelingen, opgeofferd werdende, lijf ende goed verbeuren, ende de aller ondeugenſte menſchen, ſig daar meede voeden ende vervroolijken ſouden mogen.

Ende derhalven ſo konnen onder ſoodaanige Regeeringe geene ſchrandere ende eenigſins gegoede, als ook inſonderheid geene in eedelmoedige Deugden uitſteekende menſchen, de ſtrikken deeſer Koningen ende Hoovelingen ontgaan, dan met ſig *mal* te veinſen, ofte met onderwijle die *Koningen* ende haare *Hooven* te vlieden, ende met de *Hoovelingen* geene kenniſſe ter weereld te willen maaken. Gelijk de *Vos* ons nu hier gants geene ſijner wonderlijke konſten, maar alleen deeſe voorſigtigheid vertoond, dat hy ſig mal, dat is verkoud te zijn, ende niet te konnen rieken veinſd, ende alleen de laagen des Leeuwen ontkomt, ende geene andere *Dieren* die laagen ontgaan, dan de arme *gras-eetende*, die ten Hoove gants niet bekend zijn, ende met die bloed-dorſtigen gants geene gemeenſchap hebben willen. Het welk wy meenen te zijn alle het gunt deeſe onſe FABUL ons leerd.

* *Micha cap.* 7.

Wat deed St. Pieter ten Hoove, dan ſijnen Heere,
dat is de Waarheid *ende* Reeden *verſaaken,*
liegen ende bedriegen?

Exeat aula qui vult eſſe pius.

8. Van den *Leewe* ende ſijne *Vrienden.*

DE *Papegajen*, *Aapen*, ende *Voſſen*, de ordinaire ende eerſte Vrienden van den *Leewe*, wierden gewaar, dat de wijſe ende welverſogte *Haas*, ingang by den *Leewe* gekreegen had, ende dat de *Leew* desſelven raad ſoo hoog agtede, dat hy voortaan geenen anderen raad ſijner eerſte Vrienden gebruiken wilde, waaromme ſy alle daar oover ſoo nijdig wierden, dat ſy te ſaamen ſpanden, om een voor een by den *Leewe* te koomen, ende hem aldus de een voor ende de anderen naa, uit eenen monde ſpreekende, te onderregten, ende te doen gelooven,

dat de *Haas* op sijnen verstande soo groote glorie droeg, dat hy seide ende roemde, dat, indien de *Leew* regeerde naar sijne onderwijsinge, hy alsdan waarelik selfs niet, waar wel hy door den *Leewe* oover de andere *beesten* heerste, ende dat de *Leew*, afgaande van sijnen raade, die enkelik strekte om volgens de *reden* ende *billikheia*, ten voordeele van het gemeen, heerschappye oover andere Dieren te voeren, ende alsoo in tegendeel naar sijnen *eigen lust* ende tot sijn *eigen vermaak* willende regeeren, alwaare het ten verdriete der gemeene *Dieren*, hy het selven soude doen als een *Tyran*, die men, in soo eenen gevalle, gantsgeene gehoorsaamheid schuldig was, ofte weesen soude. Het welk aanbrengen de *Leew* gelovende waaragtig te zijn, om dat het eene waarschijnelijke Saak was, waar van soo veele teegen eenen het selven getuigden, dat hy teegen alle Regulen van Regten sonder den vroomen ende onnooselen *Haas* te hooren in sijner verantwoordinge, verklaarde hem voor een *Oproer-maaker*, die hy gebood aan lijf ende goed te straffen. Dog de saak daar naa ondersoekkende, bevond hy, dat sijne eerste Vrienden maar beveinsde Vrienden waaren, ende dat sy deesen eenigen *getrouwen* Vriend des *Leewen* door nijdigheid hadden doen dooden; soo dat eindelik de *Leew* oud, ende door deese voorvallen vreesagtig en swak geworden zijnde, wel bevond, dat hy tot sijner gesondheid, ende om sijne voorgaande sterkte te bekoomen, niets soo heilsaams konde gebruiken dan Papegaais-tongen, Vossen-herssenen, ende vet gemest Apen-vleesch, ende geduurig daar op toelag, om deselven een voor een in sijn geweld te krijgen. Waarom sy, die best wisten wat sy verdiend hadden, het selven haast gemerkt hebbende, sig altijds by een hielden, ende in sijn Hol niet wilden

koo-

koomen, om niet van den *Leewe* te werden verſlonden; ende, indien het doenelik waar, door eenige konſten hem voor te koomen, ende ſelver om den halſe te brengen, tragteden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den LEEW *hebben de* Ouden *verſtaan een Koning door geboorte, die eenigſins edelmoedig ende verſtandig is.*

Door PAPEGAJEN, AAPEN, *ende* VOSSEN, *hebben ſy verſtaan Menſchen, die ongeneegen zijn met arbeiden haaren koſt te raapen, ende daar en teegen tragten van groote Heeren met vleyerije, grillen, wonderlijke konſten ende wreedheden, ooverdaadig gevoed te werden, gelijk* Hoovelingen *ſoodaanige meeſt zijn.*

Door HAASEN, *Menſchen die van haar eigen inkoomen, ſonder andere te beſchaadigen, gewoon zijn te leven in der ſtilte, ende nogtans veele Landen bereiſd, als meede veel geleerd, gehoord, ende geſien hebben. Dit zijn menſchen die vaſte ende deugdſaame* Maximen *van leven hebbende, niet willen krommen, om gemakkelijker door de weerelt te koomen, ende mogt men die wel* on-Hoovelingen *noemen.*

IN gevolge van het welken alſoo de *Ouden* ons met deeſer FABULE hebben willen vertoonen, een *Konings Hof*, ende alle ſijn *Bedrijf*, ſoo ſullen wy het ſelven aldus kortelijk voordraagen.

Die van *Koningen* gebooren werden, onder die verwagtinge

van

van tot mannelijke Jaaren gekoomen zijnde, een Koningrijk te ſullen be-erven; vinden ſig van jongs aan omringd van menſchen jong van jaaren, die geene andere *Maximen* ofte vaſt voorneemen hebben, dan om by alle middelen, hoedaanig die ook zijn mogen, des jongen Heeren liefde ende gonſten te bekoomen; op dat ſy by der ſelven volgende *Succeſſie* in der Regeeringe, van dien nieuwen Koninge, ſoo voor ſig ſelfs als hare maagen, de alleraanſienlijkſte amten mogen verkrijgen. Ende vermits jonge menſchen van teegenwoordige ernſtige ſaaken, als ook van alle ſorgen, voor het toekomende ſeer afkeerig, ende daar en teegen tot wellusten ende lighamelijke vermaaken aanſtonds te genieten, altijds geneegen zijn; ſoo konnen ook geene menſchen haare gonſt ſoo wel verkrijgen ende behouden, dan die de wellusten, daar ſy toe geneegen zijn, ten hoogſten prijſen, ende daar en booven alle aanleidinge geeven ofte middelen verſchaffen, op dat ſy die ten vollen konnen genieten. Jaa dat meer is, indien een deeſer jonge Hoovelingen weet uit te vinden eene *nieuwe* welluſt ofte een vermaak dat ſijn Heer nooit bedagt ofte geſmaakt heeft, ende nogtans onder het pleegen van dien daar in een groot vermaak vind; ſoo werd die *Hooveling* gemeenelik de eerſte ende grootſte *Mingenoot* des jongen Heere.

Dit is de reeden, dat alles wat die jonge Heeren ſeggen ofte doen, ten hoogſten van die Hoovelingen gepreeſen ende naargeaapt werd. Dit is de reeden, dat die jonge Heeren geduurig haare luſten volgen, met ſpeelen, danſſen, jaagen, vliegen, narrepotſen, wat lekkers te eeten ofte te drinken, ende inſonderheid, wanneer ſy eenigſins manbaar werden, met ligte vrouwen te om-armen. Sulks ſy haare jeugd, ſoodaanig als hier vermeld is, hebbende doorgebragt, wanneer haar oude *Vaader* komt te ſterven, geene de minſte kenniſſe hebben, hoe de Onderdaanen behoorden te werden geregeerd. Ende ook geene dan die eerſte jonge welluſtige Vrienden kennende ofte beminnende, alſoo ſy met geene andere menſchen gemeenſaam hebben verkeerd, ſy ook deſelven, ende geene andere met de aller-gewigtigſte Amten der Regeeringe voorſien.

Ende vermits deeſe *gonſt* des *Konings* is de eenige *Afgod*, die deeſe welluſtige ende ooverdaadige Hoovelingen ende Krijgs-Ooverſten naa-

naagejaagd ende aangebeeden te hebben; ende ſy ook gemeenelik ſoo behouftig zijn, dat ſonder die gonſte, tot de uiterſte veragtinge ende armoede vervallen ſouden, ſoo ontſien ſy ſig gemeenelik niet, ter behoudinge van die gonſte, geduurig te ſaamen te ſpannen, om den Koning onweetende te houden, ofte ook, als het te paſſe komt, alle andere die, met hem beeter te onderrigten, haar in den weege zijn, by den Koninge verdagt te maaken, ende van eenige verſierde *Misdaad* te beſchuldigen. Welke Koning geene oogen nogte ooren hebbende dan deezer Hoovelingen, die hem ten deeſen einde genougſaam opgeſlooten, ende van alle andere menſchen afhouden, gemeenelik ſig dus laat verleiden ende verraaden, ende ſig daar van niet wagten kan.

Gelijk men het ſelven allermeeſt ſiet, wanneer by gevalle een verſtandig deugdſaam man, ten Hoove in ſoodaanige hooge Bedieninge komt, dat hy daar door gemeenſaam met den Koninge werd, ende desſelfs gonſte verkrijgt, door eenige behaagelikheid die altijds by der *Deugd* ende *Waarheid* is, ende ſelfs in de oogen der meeſt onweetende Koningen ſtraalt, ſoo lange tot dat die *eerſte Vrienden* des Konings, vreeſende door deeſen *Nieuweling* ingetoomd te ſullen werden, te ſaamen ſpannen, ende eenige middelen bedenken, om aan die Deugden een ſchijn van misdaad te konnen geeven. Want die ellendige Koning, geene andere menſchen in ſijnen Hoove ontmoetende, dan die deeſen deugdſaamen *Nieuweling* haaten ende beſchuldigden, meend ſeer wel te doen, veelen, ten naadeele van eenen, te glooven; ende den ſelven als de misdaad van *Gequetſter Majeſteit* begaan hebbende, door Regteren, eeven als de Hoovelingen geſind weeſende, te doen veroordeelen ende dooden, ende alle Vrienden des ſelven ten Hoove, jaa ten Lande uit te jaagen.

Dog indien die Koning met eenige de minſte opmerkinge leeft, ſoo bevind hy met der tijd, dat deeſe ſijne Hoovelingen hem verraaden hebben, ende dat hy desweegen by ſijne gemeene Onderdaanen voor eenen *Tyran* gehouden werd, als ook dat deeſe *Verraaders*, des Konings vervremding ende mindering van gonſte, van ende tot haar gemerkt hebbende, ſig alle naar

der opgaande Sonne keeren, ende hem met hulpe ſijns *Succeſſeurs* bedektelik tragten te dooden. Sulks ſoodaanige Koningen, door ondervindinge ende ouderdom vrees-agtiger ende ſwakker geworden zijnde, weeten dat ſy van alle haare Onderdaanen gehaat, ende van haare Hoovelingen ondermijnd werden, maar niet weeten, wie ſy middelerwijle mogen vertrouwen; Waarom ſy ook niet min als de verraderſe Hoovelingen, in geduurige onderlinge vreeſe van gedood te ſullen werden, ellendiglik haar leeven eindigen. Welke onſe Reedenkaavelinge wijders met Voorbeelden te beveſtigen, gants onnoodig is; alſo naweliks eenige *Griekſe*, *Romeinſe*, ofte *jongere Hiſtorie-Schrÿvers*, van Koningen- ende Vorſten-Hooven handelende, konnen werden geleeſen, ſonder die in grooten getaale te vinden. Alleenilik ſeggen wy den eigentlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat ten *Hoove* de onweetenheid ende ondeugd regeerd ſoodaanig, dat alle kenniſſe ende deugd daar uitgebannen, ende uit den Lande verdreeven werd. *Sie Ant. de Guevarra menoſpecio de Corte.*

Wan-

Wanneer ieman is ooverheerd,
't Is tijd dat hy verdraagen leerd.

Facilis descensus averni.

9. Het *Paard* ende ſijn *Ruiter*, als ook het *Hart*.

HEt vrye ende blye *Paard*, ſiende het breedgehoornde *Hart* in de graaſige valleye neevens hem weiden, was niet te vreeden in aller *Vryheid* neevens het *vrye Hart* ſijn voedſel te ſoeken, ende daar en booven dat voordeel te genieten, ook te konnen weiden in de digte boſſen, daar het *Hart*, om ſijne hoornen, niet by konde komen, maar begeerde die *Gemeene* weiden ende boſſen *alleen* voor ſig ſelven te gebruiken; ſprak derhalven met ende verſogt een *welgewaapend Man*, hem ſijnen rug aanbiedende, om het Hart, dat ſnel in't loopen was, te vervolgen ende te dooden, het welk de *Man* ſeer gaarne aangenomen hebbende,

tot ſijn meerder ende beeter gemak voorſtelde de noodſaakelikheid van een ſaadel ende toom te moeten gebruiken. 'tWelk het *Paard*, hopende des te ſeekerder het *Hart* te dooden, ende *Heer* ofte *Meeſter* oover alle die graaſige Velden te worden, gewillig toeſtond, oopenende ſijnen mond voor het gebit ende den breidele, als ook ſijnen rug ſchrap ſettende voor den ſaadele. Ende wierd door deeſe middelen het *Hart* ook afterhaald ende gedood. Sulks toen het *Hart* gevangen ende gedood was, het Paard; als meenende des *Ruiters* ende ook ſijn oogwit beloopen ende verkreegen te hebben, verſogt ontſlaagen te zijn van dien laſtigen *Ruiter*: maar de *Ruiter* ſeide, dat hy het *Wild* niet had gedood alleen ten ſijnen voordeele, maar om ſig ſelfs daar meede vrolik te maaken, ende dat hy nog met den *Ruitere* belaaden moeſt blijven, ende daar en boven ook het *Hart* eerſt aan ſijnen huiſe moeſt brengen: ſulks het *Paard*, hoewel ongaaren, het ſelven gedaan hebbende, ten tweeden maale verſogt, dat de *Man* van ſijnen rugge afſtijgen wilde: maar de *Man* antwoorde, dat hy, om het *Hart* te verorberen, brood noodig had, ende vougde daar eindelik by, dat hy nu wiſt hoe bequaam een *Paard* was, om den Menſchen te dienen in ſwaare laſten te draagen ofte die te trekken; ende voor eerſt den *Rosmoolen*; ende dat het ook ſeer *Billik* was, dat een *Beeſt* getemd, ende geleerd wierde, eenen *Menſche* te gehoorſaamen. Waar op het *Paard* begon te ſlaan ende te ſteigeren, meenende ſijnen *Ruiter* af te werpen; maar die ſat vaſt in den ſaadele, ende ſloeg met ſpooren ende ſweep ſoo fel, dat het *Paard*, moede ende mat geworden zijnde, ſig in de *Rosmoolen* liet inſpannen, ende voortaan ſuurelik arbeidende, niet meer voedſels kreeg dan als het dien *Manne*, nu ſijnen *Meeſtere*, geliefde.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met het* PAARD *ende het* HART, *twee aanſienelijke Ingeſeetenen ofte Magiſtraats-Perſoonen.*

Met de Graaſige VELDEN, BOSSCHAADJE, *eene Republik, daar de Ingeſeetenen vry weiden mogen.*

Met de MAN *ende die* RUITER, *een in magt-uitſteekend menſch, die tot* Veld-Overſten *voor eene reiſe ofte voor eene Veldtogt aangenoomen werd.*

Met een RUITER *op ſig te hebben, ende in de* Rosmoolen *te moeten gaan; in* ſlaavernie *te leeven.*

GElijk eene *welgegronde liefde*, die de menſchen ſig ſelven toedraagen, in haar aanſteekt de begeerte, dat andere menſchen van haar wel gevoelen ende ſpreeken, ende dat de geſonde *reeden* haar ook leerd, dat de ſeekerſte weg, om daar toe te geraaken is, alle ſijne kragten in te ſpannen om lofwaardige ſaaken te doen; ſoo is ook kennelik, dat die *Eergierigheid*, als opgemelde loffelijke vrugten voortbrengende, is eene ſeer loffelijke deugd.

Ende vermits de *Heersſugtigheid*, ontſtaande uit eene *verkeerde* of *dwaalende eigen ſelfs liefde*, ons veeltijds onder de naame van *Eergierigheid* voorgedraagen werd, ende dat ook de *Heersſugtigen* ſig geerne met den mantel der *Eergierigen* bekleeden, terwijle ſy heersſugtiglik anderen, ende by gevolge ſig ſelven beſchaadigen, waarelik ſeer veragtens waardige Menſchen zijn. Ende eindelik, vermits deeſe FABUL ons eigentlik vertoond het quaad dat de Heersſugtigen anderen ende ook ſig ſelven gemeenelik aandoen; ſoo ſal niet ondienſtig zijn, dat wy het ſelven met meerdere woorden voordraagen.

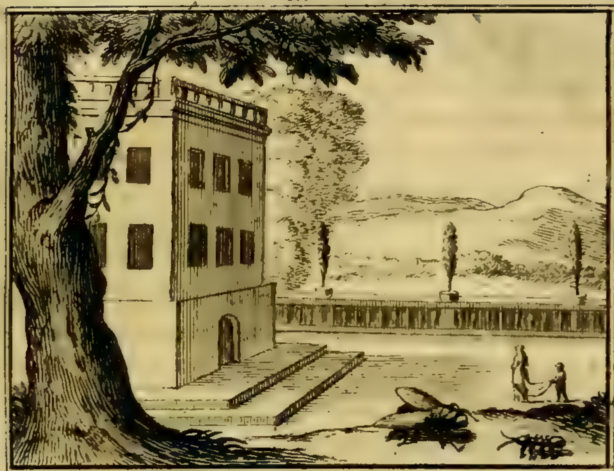
Een waarelik ende op regte gronden *Eergierig* menſch, is geruſt ende wel te vreeden, als hy lofwaardige werken gedaan, ende dienvolgende te verwagten heeft, dat anderen daar van naar waarheid oordeelen ende ſpreeken ſullen. Ende indien het ſelve hem niet gebeurd, ſoo ſtrekt hem nogtans ſijn eigen gewiſſen voor duiſend getuigen, dat hy die Eere waarelik verdiend heeft. Ende hoe hy daar na meer menſchen vind, die voor ofte neevens hem den *weg* van *Eere* ende *Deugd* ingaan, hoe grooter een genougen hy uit ſijne werken ſchept, ende hoe meer hy in ſijnen goeden weege beveſtigd werd.

Een *Heersſugtige* daar en teegen wil enkel boven anderen *uitſteeken*, ende oover anderen *Heerſchen*, benijd daarom ſijnen meerder, ende haat ſijns gelijken; niet om dat ſy't eenigſins verdiend hebben; maar om dat ſy *meerder* als hy, ofte hem *gelijk* zijn. Veragt ſijn eigen geweeten, ende alle het geen andere menſchen van hem ſouden mogen gevoelen, mits ſy dat niet ten ſijnen naadeele derven uitten.

Ende vermits de *Heersſugt* dien volgende niet op een innerlik geweeten of gevoelen, maar op *geweld* ende *bedrog* gegrond is, ende altijds verſeld is met nijd ende haat; So werd ſijn Meeſter, terwijle hy daar van beſeeten werd, door alle de opgemelde hertstogten ſo ſterk gedreven, om ſijnen *meerder* of ſijns *gelijken* te verminderen of te vernietigen, dat hy ten dien einde veeltijds middelen by der hand neemt, die wel waarelik ſijnen vyanden ſchadelik zijn, maar die daarbeneeven, in ſteede van hem tot meerder aanſien ende heerſchappie by ende oover ſijn meerder ofte gelijken te brengen, hem in teegendeel verminderen ende verderven.

Dit ſien wy daageliks, als voormeld, niet alleen by alle Menſchen in het *byſonder* aangemerkt weeſende, maar ook voornaamentlik in *Vrye Republiken*, daar eenige *Heersſugtige Regenten* ſig niet genougen met ordentelik ende wettiglik, in de Vergaaderingen der Regeeringen, hare ſtemmen neevens hare Meedebroederen te geven, ende met de meeſten te mogen beſluiten; maar die alles na haaren ſinne willende drijven, heimelik ende afſonderlik met eenige andere quaadwillige *Leeden* der Regeeringe te ſaamen rotten, beloften ende Eeden doen, om ten dien einde van buiten eenig *Heer* in die Republike te roepen, ofte te brengen, op dat ſy door dien *Hoofde* hare Meedebroeders ſouden konnen dwingen, volgens haare geneegendheid, te ſtemmen, of die uit der Regeeringe te werpen, of te doen dooden. Ende ſien wy ook dageliks, dat die Heersſugtige Regenten, meenende door het invoeren van ſoodaanig *Hoofd*, haar oogwit verkreegen te hebben, in teegendeel bevinden, dat ſy ſig door die ſchelmſtukken tot *eewiglik verdoemde Slaaven* aan dien Heere verkoft ende verpligt hebben, om allesſins ſijnen wille te moeten doen, ende nooit als voor deeſen in der Vrye Republike haar eigen gevoelen te mogen uitten; In't korte geſegt; wy meenen den eigentliken ſin deeſer FABULE te weeſen, ons te leeren dat ſoo een *Heersſugtig Regent* is waarelik een *Paard*, dat wel een *Ruiter* opneemen, ende het *Hart* doen dooden kan, maar dat ook daar naa eeuwiglik onder dien *Ruitere*, ofte in der *Rosmoolen* gaan moet.

Beeter by den Uil geseeten,
Als gevloogen by den Valk.

10

Tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant.

10. Eene *Vlieg* ende een *Mier*.

EEne *Vlieg* in den *Soomer* eenen *Miere* ontmoetende, seide hem, Gy zijt voorwaar een verkeerd ende veragtelik *Beest*, want daar gy vleugels hebt om hoog te konnen vliegen, soo kruipt gy als een slaauhertige in der *aarde*, ende komt daar niet uit dan om uwen kost met swaaren arbeid te haalen, bestaande die kost in geringe aardvrugten te eeten ende waater te drinken, Ik daar en teegen vlieg om *hooge*, ende sonder eenigen arbeid; set ik my aan de alderkostelikste tafelen, eet aldaar de lekkerste spijse, ende drink uit goude ende silvere vaten, de alder-uitgeleesenste dranken; slaap op purperen bedden, ende kus aldaar de wangen der allerschoonste *Vrouwen*. Waar op de

Mier

Mier antwoorde; De Wellusten van pragt, kostelijke spijse ende drank, ende van schoone Vrouwen, die gy onbehoorelik geniet, moet gy wel dier betaalen, met in geduurige sorge te leeven voor de Waajers, Vlieg-lappen, ende allerlei lijmige soetigheden ende dranken, daar gy meede aangelokt ende gevangen werd, ofte daar in verdrinkt: ende alles ten besten gaande, kond gy in die leedigheid, pragt ende wellusten niet langer leeven dan tot den eersten *Wintere*, als wanneer gy seekerlik met schande sterven sult. Ende die gedagten ofte oordeelen, die ik oover uwe op-gemelde Wel-lusten geveld heb, maaken, dat ik met een groot genougen in aller seekerheid des *Soomers* my oeffene, om door eenen taamelijken arbeid soo veel te vergaaderen, dat ik ende mijn oud soet geselschap, dat sig desgelijks van alle nooddruft tijdelik voorsien heeft, des *Winters* daar van stil ende gerust leeven kan.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met eene* VLIEG *verstaan, een Mensch die pragtig ende wellustig leefd; ofte een* Hooveling.

Met een MIER, *een Mensch, die neederig, arbeid- ende spaarsaam is.*

Met de SOOMER, *Voorspoed ofte Jongheid.*

Met den WINTER, *Teegenspoed ofte Ouderdom.*

WAnneer de Menschen hebben verkooren eene wijse van leeven die met haaren aard wel oover een komt, soo krijgen sy met der tijd daar in soo een groot behaagen, ende gewennen sig daar aan soo seer, dat sy de gebreeken, welke daar in zijn, niet meer bemerkende, alle menschen die op eene andere wijse leeven, beginnen te veragten, daar na te haaten, ende eindelik te bespotten. Het welken men allermeest bevind waarhaftig te weesen, by die Men-

Menſchen, welkers aard ſtrekt om ſig pragtig te draagen in kleederen ende huishoudinge, om wat koſteliks ende ooverdaadigs te eeten ende te drinken, ende om in alle Welluſten, die het byſlaapen haar kan doen genieten, te leeven. Want haar dat in den beginne ſoo een groot vermaak aanbrengd, dat ſy daar naa niet bemerkende den ſtaart die het naa ſig trekt; maar ooverdenkende dat ſy met het boeten van die luſten, niemanne door geweld ofte bedrog eenige ſchaade ofte onluſt aandoen, daar in nog een grooter behaagen krijgen; ſulks ſy eindelik van ende oover het boeten van die haare luſten derven roemen, ende alle andere menſchen, die met eene ſorvuldige, arbeidſaame ſpaarſaamheid, eene beſette wijſe omtrend hare kleedinge, huishoudinge, ſpijſe, drank, vermaak, ende wettig byſlapen, hebben ende houden, eerſt *veragten* als of het menſchen waaren van klein verſtand, die de weereld nog niet kennen; ende die ſig ofte andere menſchen van ende met haar groot goed geene deugd konnen aandoen. Waarom ſy ook de ſelven daar naa *haaten*, ende eindelik *beſpotten*, ende uitkrijten voor *eenſinnige*, *kaarige*, ofte *gierige Steil-ooren*, die ſelfs geene vreugd genieten, ende ſoo veel in haar is, de vreugd van anderen benijden, beletten, ende ſtooren. Waar teegen dan die menſchen, welke eene neederige arbeidſaame ende ſorgvuldige wijſe van leeven, volgens haaren aard, verkooren hebben, ende ſig daar by wel bevinden, door deeſe veragtinge, haat ende ſpot der anderen, gaande werden gemaakt, om haar voor de oogen te ſtellen, dat ſchoon genoomen ſy in haare pragt, ooverdaad, ende welluſten, voor het tegenwoordigen eene groote vreugd genieten, ſonder ieman door geweld ofte bedrog te beleedigen, dat die haare wijſe van leeven, nogtans den *grond*, daar ſy op gebowd werd, als ook haare *Meeſters* die ſe pleegen, om verre werpt, naademaal ſy door die wijſe van leeven, allangs haar goed opmaken, hare *eere*, *geſondheid* ende *ſinnen* verminderen, als meede eindelik by de eerſte teegenſpoeden, geſteld werden in ſoodaanigen ſtande van *dubbelde* armoede, dat ſy, niet weetende waar van ende hoe te leeven, van hare oude *Geſellen* verlaaten werden, ende alsdan ſig ſchaamende hulpe ende onderſtand te verſouken van die geene welke ſy voormaals veragt, gehaat ende beſpot hebben, ſy ook ſeer haaſt een ſeer ellendig ende ſchandelik einde ſullen hebben. Ende is aan de andere ſijde ook waarhaftig, dat ſy ſpaarſaamen in korten tijde aan die ar-

G beid-

beidſaame ſpaarſaamheid ſoo ſeer gewennen, dat ſy van tijden ten tijden haar niet alleen ligter ende ligter, maar ook meer ende meer vermaakelik vald, inſonderheid, wanneer ſy in teegenſpoeden, verlies van goederen, ſiekten, &c. bevinden, dat ſy haaren ouden ſtand behouden, ende in haare wijſe van leeven voortgaan, ende haare geſondheid weeder bekoomen konnen, terwijle die pragtige, ſorgeloſe ende wellustige menſchen, die ſelve teegenſpoeden ende ſiekten niet konnende uitſtaan, ſchandelik ende ſmertelik daar onder beſwijken, ende alſoo haar leeven eindigen.

Ende gelijk wy dit voorgaanden in den gemeenen ommegange der menſchen bevinden waarhaftig te zijn; ſoo bevinden wy het ſelven inſonderheid by de *Hoovelingen*, alſoo die gemeenelik alle hun vermaak ſtellen in *hoog* te vliegen, dat is, pragtig, quiſtig, ooverdaadig ende wellustig te leeven, ende midderlerwijle alle andere ſpaarſaame ſorgvuldige ende deugdſaame menſchen, het ſy *Eedelen*, het ſy *Borgeren*, het ſy *Boeren*, te veragten, te haaten ende te beſpotten. Ende ſien wy ook dat ſy *Hof-jonkers* door die wijſe van leeven, geene teegenſpoeden konnende verdraagen, met den eerſten verlieſe, haar eigen verderf op haaren halſe haalen, terwijle de andere, welke ſy voormaals veragt, gehaat, ende beſpot hebben, eenige verlieſen doorſtaan, ende des niet te min de ſelven blijven, ende haar alsdan ſmertelik afvraagen, of het niet beeter is in eenen neederigen geruſten ende ſeekeren ſtande *lang* te leeven, ende eindelik met *eere* te ſterven; dan in de allergrootſte weelde ende pragt eenen ſeer *korten tijd* als *Heeren* geleefd hebbende, door ſijne eigene ſchuld in ellenden te vervallen, ende eindelik met *ſmerten* ende met *ſchanden*, als *Beedelaars* te ſterven.

Derhalven wy ook meenen den eigentlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, ons aan te wijſen, dat pragtige, ooverdaadige ende wellustige menſchen, gemeenelik de neederige, ſpaarſaame, ende deugdſaame menſchen veragten, haaten ende beſpotten: ende dat die pragtigen niet dan eenen ſeer korten tijd leevende, in ſmerte ende ſchande koomen te ſterven: terwijle de neederige ende arbeidſaame menſchen dat aanſien, ſig daar meede trooſten, ende lange in ſtande gebleeven zijnde, met eenen geruſten gemoede eerelik komen te ſterven.

Het en is niet eeven eens wie het doed.

Tu nihil invitâ dices faciesve Minerva.

11. De *Eezel, Hond*, ende de *Meester.*

EEn *Eezel*, siende dat een klein *Hondjen*, sonder eenigen anderen dienst ofte arbeid te doen, dan met quispelsteerten ende met springen teegen des Meesters lijve, des niet te min van den selven *Meestere* sagt wierd toegesproken, ende met sijner hand gestreeld; Ende dat het *Hondjen* daarenbooven veele lekkere spijse van der tafele sijnes *Heeren* krijgende, sig daar meede versaaden konde, terwijle hy *Eezel* seer swaren arbeid doen, geringe kost eeten, ende veele stok-slagen lijden moest. Derhalven soo wilde die *Eezel* deselve *moode* des *Honds* naarvolgen, op hoope, dat hy insgelijks voortaan in leedigheid lekkerlik gevoed soude werden, ende sprong hy ten dien einde insgelijks al quispel-

staartende den *Meestere* ter eerster aankomste op den lijve. Maar die *Meester* deese boetsen ende dit gelaat des *Eezels* ongewoon zijnde, ende des selfs swaarte ende sterkte gevoelende, maar die goede gedagten des Eezels niet weetende, vreesde dat hy hem wilde dooden, riep derhalven sijne Dienaars, dat sy hem uit doods nooden quaamen redden, sulks deesen, den door leedigheid al te weeldig geworden *Eezel*, met felle stokslaagen afgekeerd hebbende, om hem die weelde te verleeren, met swaardere Sakken als voor heen beloeden, ende naar der Koorenmoolen sonden. In vogen hy voortaan van de *Honden* oover sijne plompheid bespot, ende van de andere *Eezelen* oover sijne laatdunkenheid uitgelaggen werdende, met grooter schande, in arremoede ende spijt sijn leeven quam te eindigen.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verstaan met den* EEZELE, *een uit der aard ernstig arbeidsaam Mensch.*

Met den HOND, *een Mensch, die bequaam is om met schoon praaten, vleyen ende pluimstrijken, aan de kost te geraaken.*

Met den MEESTER, *een Mensch, die meerder is als de geene met welken hy omme-gaat. Ende in het bysonder een Koning ofte Vorst.*

ALle *Dieren* hebben haare bysondere bequaamheeden, waar door sy ook bysonderlik haar leeven, ende door voortteelinge ook haar geheel geslagt behouden konnen, ende ook waarelik behouden, soo lange yder van dien naar sijnen ingebooren aart werkt. Ende alsoo de *Menschen* van Goode almagtig booven die lighaamelijke bequaamheeden, ende bysonderen aart om haar leeven ende

het menschelik geslagt te behouden ende voort te setten,ook begaafd zijn met een *vernuft* om te konnen oordeelen, waar toe sy bequaam zijn ofte niet: ende dat sy door eene quaade keure hier omtrend te doen, soo lange haar leeven duuren sal, schaade ende schande behaalen sullen; soo zijn de selven ook verpligt, sig selven wel te ondersouken, ende vervolgens te vermijden ofte aan te neemen soodaanige wijse van leeven als met haaren aard meest strijd ofte best oover een komt.

Ende insonderheid zijn deselve menschen verpligt, sig sorgvuldiglik te wagten van te kiesen eene wijse van leeven die in het geheel tegen haaren aangebooren aard ofte opvoedinge ende gewoonte strijdig is. Ende dat niet alleen om dat de menschen naar haaren eigenen aard werkende, het selven met veel meer innerlik genougen, ende daarom veel beeter, als het gunt, in weederwille van onse ingeboorene aard, ende dien volgende ook eenigsins door dwang gedaan werd, uitwerken; maar ook om dat die kennelijke uitspoorigheeden omtrend de verkiesinge onser niewe wijse van leeven, gants geene gemeenschap met onse voorgaande hebbende, aller menschen oogen naar sig trekken, ende doen aanmerken alle de *misslaagen*, welke door die onbequaame Niewelingen in die wijse van leeven begaan werden: ende dat daar en booven de gemeene boosaardigheid der menschen soo groot is, dat die opmerkingen geschieden niet om de goede wille des onbequaamen, voor der daad te doen aanneemen, nogte om den dwaalenden te onderrigten, ofte op eenen beeteren weege te brengen, maar om denselven, indien het haar moogelik is, des te meer te doen struikelen, ende daar naa des te meer te bespotten ende te beschaadigen.

Ende om buiten den eigentlijken sinne onser FABULE niet te Reeden-kaavelen, soo seggen wy kennelik te weesen, dat veele *bysondere* menschen, ja *geheele Volkeren*, werden gevonden, die meer als andere Menschen ende Volkeren, aangeboorene bequaamheeden hebben, om andere menschen met haare Woorden, Gelaat ende Werken, *vermaak*, maar *geen profijt* te konnen aanbrengen: ende dat in teegendeel ook veele *bysondere* menschen, ja *geheele Volkeren*, gevonden werden, die anderen menschen veel ofte meer goeds, ende buiten dat goed *geene vreugd* schijnen te kon-

nen aanbrengen. Sulks indien deese uit der aart traage, ernstige ende arbeidsaame menschen, de leevende, schertsende, ende vroolijke naarbootsen willen, sy daar van niet dan spot, schaade ende schande behaalen sullen. Het welk men allermeest bevind waarhaftig te weesen in de *Hooven* der *Koningen* ende *Vorsten*, alsoo het gemoed der selven *Heeren* van kindsbeen aan door de vrolijke ende ydele Vleijers ende Boetsemaakers soodaanig werd ingenoomen, dat sy niet alleen van alle *ernstige nutte saaken*, maar ook van alle menschen, die haar de selven voordraagen, *walgen*. Sulks indien een derselven ernstige menschen, teegen sijnen aart den Vrolijken ende Vleijenden Hooveling wil speelen, hy daar oover bespot, uitgelaggen, ende ten Hoove uit gedreeven werd.

Dus sien wy, dat de *Françoisen* in het gemeen bequaam zijn; om geheele *geselschappen*, ende insonderheid jonge *Vrowluiden*, *Koningen* ofte *Vorsten*, te vermaaken, met beuselingen ofte met saaken daar geene nuttigheid ter weereld inne steekt, ende waar door sy des niet te min veeler Vrowluiden, Koningen ende Vorsten gemoederen ende Hooven in-neemen ende blijven besitten: Daar in teegendeel de *Duitsen* in Geselschappen, ofte voor Vrowluiden treffelike saaken *ernstig* ende seer wel voordraagen konnen; maar den *vrolijken Baas*, ofte voor Koningen ende Vorsten den *geestigen Hooveling* willende speelen, van eenen ydere om de gemaaktheid van dien bespot, uitgelaggen; ende uit die Geselschappen ofte ten Hoove uitgedreeven werden, om in steede van dien, ligtvaardige Francoise *Ma Bonnes*, *Dames* ende *Hoovelingen*, ten verderve onser Land-aard, te gebruiken.

Dit meenen wy den eigentlijken sin deeser FABULE te weesen. Naamentlik dat niemand beklijven kan, dan die naar sijnen eigen ingebooren aart ofte opvoedinge ende lange gewoonte tragt te leeven. Ende dat eener die eene wijse van leeven verkiest, welke teegen sijnen aangebooren aart strijd, seekerlik schaade ende schande behaalen sal.

Het zijn geen Jongen die de Ouden verbeeteren.

12

Mitissima sors est regnorum sub rege primo. Incert.

12. De *Vrouw* biddende voor het lang leeven van *Dionysius* den *Tyran.*

EEne *oude Vrouw* in't oopenbaar biddende voor het lang leeven van den *jongen Dionysius*, Soon van den *Ouden*, die sig Tyran van *Syrakusen* had gemaakt, wierd daar oover bestraft, door eenige ongemeen *groote*, maar niet de besaadigste *Liefhebbers* der gemeene *Vryheid*, eeven als of deese Vrouw benijde het welvaaren des Vaaderlands, ende veragte het sugten ende kermen der arme Inwoonderen, die van des *Soons* tyrannie seer hard, ende meer dan ooit, gedrukt wierden; alsoo sy ende een yder wist, dat hy *Dionysius* in den geselschappe der aller-

allervuilſte Menſchen, ſijn leeven met dronken drinken, hoereeren ende ſpeelen ſoodaanig doorbragt, dat hy om die ooverdaad geruſtelik te konnen pleegen, ſig eenmaal met eenige ontugtige *Bouven* 90. daagen naar een in ſijnen Hoove opgeſlooten hadde gehouden, laſterende onderwijlen ende doende daar buiten beſchuldigen, alle aanſienelijke, ernſtige, ende eenigſins naar Waarheid vry van haar ſpreekende Menſchen, die ſig met die vuiligheeden niet wilden beſoetelen, haar ten laſte leggende, dat het trotſe, ſteilooren, van den Koninge quaalik ſpreekende, ende dien volgende ſtrafbaare Menſchen waaren. Maar de *oude Vrouw* antwoorde, Toen ik jong was, ende by gevolge niet wiſt dat de *Succeſſien* ofte veranderingen van *Monarchen* ofte Heersſende Menſchen, den Onderdaanen altijds meer quaads dan goeds aanbragt, ende dat hier te *Syrakuſen* voor de gemeene Ingeſeetenen gants geene beeterſchap, dan door niewe beetere *ordre* eener Vrye Regeeringe te verwagten was; Soo bad ik, ende meer andere goede Ingeſeetenen met my, om de dood van den *ouden Dionÿſius*, die onſe *Vrye Republik* verkragte ende alle moedwil aanregte; Maar Leider! meenende in des ſelven doode onſen wenſch verkreegen te hebben, ſoo ſie ik den ſelven gevolgd van deeſen ſijnen *Nazaat*, die het nog tienmaal ſlimmer, als de oude *Dionÿſius* ooit deede, maakt: daarom vreeſe ik weederom voor den *derden*, ende geloove datter in onlangs ooverheerde Landen ſelden jonge *Koningen* koomen, die de ouden verbeeteren: maar gemeenelik ſoodaanigen, die de Ingeſeetenen meer ende meer van haare *Vryheeden* berooven ende onderdrukken.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Wie de Persoonen zijn, welke in deeser FABULE *werden voorgedraagen, behoufd geene Uitlegging, maar wel de Saaken, die daar meede beduid werden:*

Naamentlik de *eerste Koningen*, die oover te vooren *Vrye Landen* ofte *Steeden* beginnen te heerssen, hebben die *Hoogheid* verkreegen ofte door eene Vrye *keure* der Ingeseetenen, ofte door *Bedrog* ende *Geweld*. Ende hoewel niemand ten *Hoofde* eener Republike gekooren word, dan om eenige bequaamheeden, die men in sijne *Voor-Ouderen* gesien heeft, ende ook meend ofte hoopt in den selven Mensche te sien, ende seekerlijk vertroud, dat hy die niet soo seer te sijnen voordeele als wel ten gemeenen welvaaren der Ingeseetenen gebruiken sal: Soo bevind men nogtans sig selfs daar in doorgaans bedroogen.

Ende bevind men het selven altijds, wanneer jemand door *Bedrog* ofte *Geweld*, of gelijk meest altijds geschied door beiden, sig ten *Hoofde* der Republike opwerpt, ofte opgeworpen heeft. Efter zijn beide die *Hoofden* daar in gelijk, dat sy die Hoogheid niet verkrijgen, wanneer sy door Kindsheid, ofte quaade opvoedinge, daar toe onbequaam zijn; maar als sy mannelijke Jaaren bereikt, ende bewijs van haare bequaamheeden gegeeven hebben, ofte onder het verkragten der Republike geeven.

Derhalven soo ontstaat daar uit, dat sy Regeeren konnen ende willen, sonder sig allessins van anderen te laaten regeeren; als ook hier uit volgd, dat sy niet alleen weeten wat sy in andere *Hoofden*, ofte Koningen geloofd ofte mispreesen hebben, maar ook, om dat sy selfs *Onderdaanen* ofte gemeene Ingeseetenen zijn

 geweest,

geweest, ende dien volgende ook weeten, hoe ende waar toe, ofte waar van, de Ingeseetenen, die gehoorsaamen moeten, geneegen zijn, ofte een afkeer hebben.

Ende vermits die *Hoofden* daar beneevens heerssen oover Ingeseetenen, die onlangs *Vry* geweest zijn, ende daarom niet willen *slaafagtig* dien *Heere dienen*, ende sy ook weeten, dat *een* mensch oover *veelen* niet dan *precario*, ofte soo lange sy dat lijden willen, gebieden kan, soo moeten noodwendig die *eerste Hoofden* ofte *Koningen* seer voorsigtig regeeren, met niet dan onder eenen grooten *schijn* van *Regt*, de *aansienelijkste Liefhebbers der Vryheid* doodende, ofte verbannende, ende alsoo waarlik voortgaande met die gemeene Ingeseetenen door eene Koninglijke magt te dwingen ende te bedriegen, nogtans te schijnen die te ooverreeden ende met de meeste stemmen der Ingeseetenen te oovertuigen.

Welk *Mom*, indien de *eerste Hoofden*, ofte *Koningen* afleggen, soo werden sy seer ligtelik van die Hoogheid beroofd.

Ende op dat niet haare *Soonen* haar souden naarvolgen in die *Heersjugt* ende *bequaamheeden*, waar door sy de Vrye Republik hebben verkraft, om insgelijks die Heerschappye hunnen Vaadere door *bedrog* ende *geweld* te onttrekken; soo zijn sy genoodsaakt de selve *Soonen* in alle onweetenheid, ongebondendheid, weelde, ende wellusten te doen opvoeden. Waar door die *Soonen* daar naa haaren Vaader in der Heerschappye volgende, gemeenelik in het geheel trotse laatdunkende menschen zijn, ende als halve *Gekken* nog willen nog konnen Regeeren, ende in steede van dien, eenen haaren *Gonstelinge* waarelik alles laaten bestieren, op dat sy middeler wijle alle haare wellusten tragten te versaaden: Soo nogtans dat *Sy* ende haare *Hoovelingen* nog eenigsins weederhouden werden door de gedagten, dat de *liefde* tot de gemeene *Vryheid* niet in het geheel verstorven is by ofte in de Harten ende Gemoederen der *gemeene Ingeseetenen*, ende dat de uitsteekensten van dien, alvoorens gedood, ofte haare eigene dood gestorven behoorden te zijn, eer sy *Hoofden*, *Koningen* ende *Hovelingen* met volle gerustheid, de Koninglijke Schelmstukken voor Deugden konnen doen opneemen.

neemen. Sulks wanneer de *derde Koningen* in die Heerschappye volgen, sy ende haare Hoovelingen geen belet vinden, waarom sy niet onbeschaamdelik alle haare lusten volgen, ende daar meede waarelik toonen souden geene Wetten, gelijk de gemeene Borgers, onderworpen te zijn, ende dat Sy de gemeene Onderdaanen, nu der slavernye gewoon, sonder eenigen opstand der selven te vreesen, ten uitersten mogen scheeren, drukken, belaaden, ofte dooden.

Ende is dit het gunt deese FABUL ons eigendlik leerd. Want de Oude *Dionysius* te *Syrakusen* van een klock Krijgsman een *Capitain Generaal*, ofte Bevelhebber oover een *Heir* der Republijke, voor eene reise geworden zijnde, wist in teegenloopende gevallen van een swaar oorlog teegen de *Cartaginensen* sig by de gemeene Ingeseetenen ende Krijgsluiden soo aangenaam te maaken, ende de andere *Krijgs-Ooversten* der Republike soo seer te lasteren, dat die Krijgs-Ooversten door den Volke afgeset, ende hy *alleen* gemagtigd wierd, sonder eenige bepaalinge dien oorlog uit te voeren. Ende dit verkreegen hebbende, strooide hy uit, dat de misnougden oover sijne al te groote magt, hem wilden dooden, ende dat hem derhalven ter sijner verseekertheid eene *Lijfwagt* van ses hondert mannen noodig was, het welk als hy verkreegen, ende daar en booven de gonsten sijner Vreemde besoldigde Krijgsluiden bekoomen had, soo dwong hy daar meede de *Republik* van *Syracusen* den tijd van omtrent acht ende dertig jaaren, in alles sijnen sin te volgen, zijnde onderwijlen seer veele gevallen onderworpen, die hy door sijne klouk- ende dapperheid alle te booven quam.

Ende onder anderen deede hy sijnen eenigen Soon, den *jongen Dionysius* soo quaalijk opbrengen, dat hy hem, in der Regeeringe gevolgd zijnde, daar toe gants onbequaam was, ende in alle wellusten, ooverdaad ende tyrannie, geleefd hebbende, den tijd van tien Jaaren eerst door den vroomen *Dion*, ende daar naa door den deugdsaamen ende gelukkigen *Timoleon* uit den lande verdreeven, ende *Syracusen* weederom in sijne *Vryheid* hersteld wierd.

Sulks deese *Oude Vrouw*, daar de FABUL van gewaagd, ten tijden van den tweeden *Dionysius*, niet dervende hoopen dat de Republik in *Vryheid* hersteld soude werden, ende den gemeenen loop des weerelds beleefd hebbende, als meede insonderheid weetende, dat deese *tweede Dionysius* eenen seer baldaadigen *Soon* had, met groote reeden voor sijn lang leeven bad, op dat niet die Soon haar nog harder handelen soude. *

* *Sie hier van de Historie van Diodorus Siculus*, *Bouk* 13. 14. *Plutarchus in Dion ende Timoleon.*

Tragt niet naar een hooger Staat.

Tuo te metire pede.

13. De *Vors* ende de *Koe*.

EEn *jonge Vors*, ſchielijk ongemeen grooter als andere *oude Vorſſen* geworden zijnde, ende ſig ſelven by die kleinen vergeleeken hebbende, met die *eigen ſelfs liefde*, die allen Dieren gemeen is, begon daar uit te vermoeden, dat hy van eenen geheelen anderen aart als de gemeene Vorſſen was, ende wierd allangs daar door ſoo laatdunkende, dat hy eindelik ſig inbeelde, met der tijd ſoo groot als een *Koe* te konnen ende ook te ſullen werden, indien hy ſijnen gefronſten huid met alle kraften van daage ten daage wel uitſpande. Derhalven hy

ſig kraftelik opgeblaaſen hebbende, de *kleine* dog *oude Vorſſen* vroeg, of hy niet by naaſt ſoo groot als een *Koe* was geworden, ende alſoo die kleine, door het blijven in eenen gemeenen ſtande, der Vorſſen, ook haare gemeene ſinnen behouden hadden, antwoorden ſy hem in aller bedaardheid, ende raadden, ende vertoonden hem met ſeer groote Wijsheid, dat het voor hem beeter ende aanſienelijker ſoude weeſen, de *grootſte* onder den *Vorſſen* te blijven, wanneer ſelfs ſijn voor-neemen hem mogte koomen te gelukken, dan des niet te min, gewiſſelik de allerkleinſte onder de koejen te ſullen weeſen. Ende dat hy in teegendeel nu met naar ſeekerlik moejelijke ende voor hem ondoenelijke ſaaken te tragten, ſig in pericul ſoude ſtellen van ſig te verderven; alſoo hy van die *Koe* nog in grootheid ſoo veel verſcheelde, dat hy met ſijne allergrootſte opgeblaaſendheid, ſoodaanige grootheid niet bekoomen, maar wel ſig ſelven ten berſten blaaſen ſoude konnen. De *groote jonge Vors* deeſen raad gehoord hebbende, meende dat de *kleine* ende oude *Vorſſen* hem deeſen raad hadden gegeeven uit nijdigheid, ende om ſijne verdere grootheid te beletten, derhalven hy met ſig ſelven op te blaaſen voortging, ende dat met ſoo een grooten gewelde, dat hy ten laatſten ſig waarelik ten berſten blies.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met een* Vors, *een Menſch die in eenen ſeer geringen ende neederigen ſtande*

ſtande gebooren ende opgevoed is , Boeren , Borgers , &c.

Met een KOE, *een Menſch die in een ſeer hoogen ſtand gebooren ende opgevoed is.*

Met de kleine VORSSEN, *neederige Vrienden des ſchielik opgewaſſenen.*

Met de jonge groote VORS, *een laag gebooren, ende van jongs op al te voorſpoedig Menſch.*

OM dat onſe *behouftigheid* ende *ſwakheid* ſoo groot is, dat wy ons nooit in eenigen ſtande bevinden, daar niet ietwes aan ontbreekt, ende dat wy onſes ſtands gebrekkelikheeden ende ongemakken ſeer wel voelen, ende die van andere ſtanden niet ſoo wel vermerken, ſoo meenen wy dat die andere Standen beeter zijn, ende tragten wy geduurig naar veranderinge, ſonder ooit vergenougd te weeſen. Ende oovermits dien volgende de *beſte keure* van veranderinge werd gedaan met de *meeſte kenniſſe*, ende dat wy de meeſte kenniſſe der voor- ende naa-deelen hebben van die ſtanden, welke met onſen ſtande eenige *gemeenſchap* hebben, ende aller *naaſt* zijn; Soo beſtaat in deeſen de meeſte menſchelijke voorſigtigheid, dat wy naar geenen anderen ſtand tragten, dan met ſeer kleine treeden te doen, naar die den onſen naaſt is, die wy beſt kennen, ende die ons beſt behaagd. Want oovermits daar en booven de meeſte *vreugd der menſchen* hier in beſtaat, dat ſy geduurig naar meerdere hoogheid tragtende, in haare hoope niet bedroogen werden; maar geduurig haar oogwit bekoomen: Soo is daar-toe geen ſeekerder middel dan met ſeer kleine treeden, naar die hoogheid te ſtijgen. Eeven gelijk wy daagelijks ſien, dat men op eener laddere met enkele ſporten ligtelik ten toppe klimmen kan.

Ende

Ende wy ook in teegendeel daageliks ondervinden, dat die menſchen, welke booven haars gelijken door groote voorſpoeden geklommen zijn, eene groote dwaasheid begaan, wanneer ſy alsdan, volgens den raad van haare wijſe ende goede vrienden, niet ſtille ſtaan, om ſig ende haaren Stand ter deegen te erkennen, ende nietwes verders ofte hoogers te begeeren, dan het gunt haar van ſelfs ſchijnt in der hand te vallen; alſoo opgemelde *raad* gebowd is op deeſe volgende vaſte gronden: Naamentlik, om ten deele aldus de nijd van haars gelijken te vermijden ofte te betemmen, ende ten deele op dat niet die al te gelukkige menſchen, nieuwe ſprongen willende doen, ende die qualik gelukkende, ſy alsdan niet alleen alle de vreugd oover de eerſte voorſpoeden koomen te verlieſen, maar ook daar en booven ſig ſulks koomen te bedrouven, dat ſy daar van ter needer geſlaagen werdende, van ſpijt quijnen ende ſterven. Ende hoewel deeſe drouvige voorvallen ſoo meenigvuldig zijn, dat yder menſch van de nuttigheid des opgemelden raads behoorde oovertuigd te weeſen, ſoo werd de ſelve niet te min in het gemeen ſeer verwaarelooſt ofte veragt. Want deeſe raad, hoe goed ende ſeeker hy ook zy, in 't gemeen niet aangenoomen werd van menſchen, die door voorſpoeden dronken geworden zijn, ende oover ſulks ook ſig verſeekeren, immers vaſtelik meenen, wijſer als andere menſchen te weeſen, ſulks ſy gemeenelik voortgaan met hooge ſprongen te doen, ende daar in haar verderf te vinden. Gelijk men deeſe dwaasheid wel meeſt beſpeurd in menſchen, die in eenen *neederigen* ende ſeer *geringen* ſtande gebooren zijnde, haare goederen ongemeen ſeer koomen te vermeerderen, door eenige beeſigheeden ofte neeringen, die haar daar naa te gering dunken, ende waarom ſy op hoope van meer geagt te ſullen werden, ende grootere winſten te doen, andere beeſigheeden ofte neeringen by der hand neemen, welke met haare voorgaande gants geene gemeenſchap hebbende, haar dien volgende ook onbekend zijn, ſulks ſy die niewe neeringen ſonder verſtand doende, daar in veeltijds haar verderf vinden.

Ende werd ook ſomtijds eene nog veel grootere dwaasheid be-

bespeurd, wanneer die menschen, welke eerst naarstige ende voorspoedige *handwerks-luiden* zijn geweest, daar naa eenige andere *neeringe*, die daar meede gemeenschap heeft, onderneemen, ende dat die haar ook wel gelukt zijnde, sy alsdan vervolgens eenige aansienelike *koophandelingen* in die waaren, daar sy door haard hand-werk kennisse van hebben gekreegen, aanvangen; ende soo doende, wijselik binnen den arbeidsaamen ofte sorgvuldigen *Borgerlijken Stand* blijvende, met de meeste vergenougsaamheid ende vreugde souden konnen leeven: sy des niet te min alsdan die dwaasheid begaan van nog veel hooger te willen stijgen, ende waanen als *Eedelluiden* te konnen leeven; ende voor sulken geagt ende ge-eerd te sullen werden, indien sy van eenen *Koninge* ofte *Vorste* den *naam* van *Eedelman* ofte *Ridder* verkreegen hebbende, eenige *Heerlikheeden*, met *hooge* ende *laage Jurisdictie* voorsien, in haaren Vaaderlande koomen te koopen, niet weetende, dat die agting, ende de voordeelen, die daar aan vast souden moogen weesen, niet bekoomen konnen werden, dan van die menschen, in welkers geslagt eenige voort-teelingen naar een seer groote rijkdommen bevonden; ofte eer-amten bekleed zijn geweest: ende niet ooverdenkende, dat daar en teegen alle menschen uit der aard seer *nijdig* zijn op alle de *gelukkigen*, welke sig nieuweliks booven haars gelijken, ende insonderheid met eenen grooten sprong, verheffen: als meede die menschen niet genoug ooverweegen, dat of wel de nijd der *minderen* draagelik schijnd, nogtans de nijd, veragting ofte dwers-drijving der *meerderen*, ende insonderheid van *beiden* niet sonder seer groote ongemakken gedraagen kan werden van deese *nieuwe Eedelluiden*. Sulks sy sig van haare meede-Borgeren *benijd*, van de oude Eedelluiden *veragt*, ende van beiden *gestooten* voelende, veeltijds meenen de nijd, veragting, dwarsdrijving, twisten ende pleiten, voor te koomen ofte te betemmen, met sig als *ooverkostelijke* ende *milde Eedelluiden* te draagen omtrend haare Hofhoudinge, ende insonderheid met de *oude Eedelluiden* wel ende seer vriendelik te onthaalen; Hoewel wy daageliks sien, dat die *nieuwe Eedelluiden* daar door des te meer van de Ouden gehaat ende bespot werden, selfs terwijle die haare

ſpijſe ende drank nuttigen, ofte andere Vriendſchappen genieten. Sulks deeſe Nieuwe Eedelluiden gemeenelik des te eerder ſig daar meede verderven, ende verdorven zijnde, ſoodaanig anderen Menſchen ten ſpotte ſtrekken, dat ſy met geen menſchelik meede-doogen konnen werden aangeſien, dan met haar tot eenen trooſte in haar ellendig leeven de Dood toe te wenſchen. Ende ſchoon ſy *Nieuwelingen* dien hoogen ſwier, haar leeven geduurende, ſoo konnen uitvoeren, ſoo doen ſy nogtans haare kinderen daar door ſeekerlik in de uiterſte armoede ende ellenden vervallen.

Sulks de eigentlijke ſin ende *leer* deeſer FABULE is, dat geringe Menſchen ſchielik groot geworden zijnde, den raad van haare *oude Vrienden*, raadende niet al te hoog te willen ſtijgen, moeten involgen, of dat ſy, het teegendeel doende, ſeekerlik haar verderf daar in ſullen vinden.

Daar

Daar is geen ellendiger Mensch, als een Verraader *van sijn* Vry-Vaaderland.

14

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

14. De *Gans*, ende de *Papegaai.*

DE *Gans*, met sorgen ende met moeite sijne kost ten waatere ende ten lande in *vryheid* gesogt hebbende, ende daar door vet geworden zijnde, wierd misnougd, wanneer hy by geval omtrend eenes grooten Heerschaps Huis, in eene vergulde kooje een vreemden *Asiatisen Vogel* sag hangen, ende dat die aldaar sonder eenige sorge ofte arbeid wel lekkerlik met wynsopjens in oovervloede gevoed ende gedrenkt wierd; ende begon hy derhalven de andere *Gansen* van sijn geslagt op te maaken, om het geluk van sulk een leeven te souken ende te bejaagen: waar toe sy gelijkelik aangemoedigd zijnde, ten *Hoove* vloogen, ende sig al-

 daar

daar lieten vangen, sulks de *gemeene Gansen* onder de particuliere Hoovelingen wierden verdeeld, ende hy, als haar voorganger, voor den Koninge gebragt, ende in eener kooje geset wierd, om ook eeven gelijk de *Papegaai* te werden opgevoed, onder voorwaarde, van ook te leeren naarklappen, gelijk men hem soude voorseggen, sonder daar in naalaatig te werden bevonden, op hooge straffe, ja de dood selve. Maar toen hy in der kooje geset zijnde, het deurtjen agter hem hoorde toedoen, ende daar uit sijne gevangenis besloot; als ook bemerkte hoe onbequaam hy was, om als een *Papegaai* te leeren klappen, ende dat hy dien volgende seekerlik aanstonds een *spot* der bet-weetende *Papegaajen* soude werden, als ook, dat hy vervolgens aldaar niet lange by den *Koninge* in aansien soude konnen blijven; soo brak hem het sweet van angsten ten lijve uit, ende wenschte hy geduurig weeder naa sijne *oude vryheid*, dog te vergeefs. Sulks hy sijne dwaalinge, ende daar en booven sijnen *raad* ofte *verraad*, waar door alle de andere *vrye Gansen* slaaven geworden waaren, ooverdenkende, daar door in eener teeringe verviel, ende ellendiglik quam te sterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met eenen* vetten Ganse *verstaan, een rijken Boer ofte een rijk Borger, ofte een Magistraats-Persoon eener Vrye Republike.*

Met een Papegaai, *een Hooveling.*

Met de goude Kooi, *een Konings Hof.*

DAt alle *goede saaken*, die ons gebeuren ofte alle onse Goederen die wy verkrijgen, ende die wy blijven besitten, in den beginne onses besits, ons eene groote *vreugd* aanbrengen, bevind een yder aan sig selven: als ook, dat wy alsdan, gelijk of wy daar omtrend ons oogwit verkreegen hadden, daar van versaadigd zijn; ende onse gedagten doen rusten, in sulker vougen, dat eene korte gewoonte van die goederen

te

te besitten, alle onse vreugd wel eer in het verkrijgen derselven door ons genooten, soodanig doed verdwijnen, dat naaweliks daar van ooever blijft eenig gevoelen, dat magtig is onse gedagten op te wekken, om als de voorvallen sulks wel souden vereissen, die waardije der goederen, die wy besitten, wel te ooverweegen, ende naar waarheid te schatten. Daar en tegen bevinden wy ook, dat de *quaade saaken* ende de Verliesen van goederen, ons niet alleen bedrouven, wanneer sy ons ooverkoomen, maar dat ook de geheugenisse ende de smert van dien, onse gedagten geduurig opwekt, om de grootheid derselven wel te ooverleggen, ende met eenen te bedenken, of daar geen middel voor ons sy, om van dat altijds drukkende quaad ontslagen te werden, ende onsen voorgaanden, ofte eenen beeteren stand, ende meer goederen te bekoomen.

Dit is de reden, dat een *rijke Boer* seer wel begrijpt ende ook swaar agt, alle den arbeid, ongemakken ende teegenspoeden, die hem omtrend den *Landbouwe* voorkomen, ende daar en teegen niet bedenkt, nogte naar waardye weet te schatten, hoe groot een goed het zy, alleen van sijne eigene sorge ofte naarstigheid, ende van Goodes algemeenen seegen over het aardrijk ende het vee af te hangen; Sulks hy om van alle sijne opgemelde arbeiden ontslagen te werden, begeerd een *Steedeling* ofte *Borger* te zijn; en dat hy een *Borger* geworden zijnde, aanstonds begind te voelen ende te begrijpen, niet de gemakken ende seekerheeden, die de *Poorters* soo in tijden van *Vreede* als *Oorloge*, meer als de Bewooners der platte Landen genieten; maar wel de groote onseekerheeden der profijten, ontstaande uit *Poorters-neeringen*, ende de kostelikheid der *Steeden*, als meede hoe groote vlijt ende sorge men aldaar moet aanwenden, om van andere menschen, daar men om sijne neeringe te konnen drijven, geduurig meede heeft te handelen, niet bedroogen ende beschaadigd te werden. Derhalven die *Borger* weederom meend groote reeden te hebben om te tragten als een *Rentenier* stille op sijne inkomsten te mogen leeven. Ende dat verkreegen hebbende, gevoeld hy niet alleen de ongemakken ende sorgen, welke aan dat leeven vast zijn, maar is daar en boven ook met sijnen tijde verleegen; sulks hy alsdan enkelik wenst naar eenige aansienelijke hem betaamende *beesigheid*, namentlik in der *Regeeringe* van eenig Gods-Huis, Land ofte Steede, gebruikt te werden. Ende indien hem dat gebeurd, so bevind hy gewisselik die oovergroote moejelikheeden van sig geduurig te moeten vougen naar de verscheidene ge-

neegentheeden ſijner *Meedebroederen*, ende dat hy ſonder het ſelven, in der Regeeringe van dien nietwes uitregten kan: weshalven, indien ſoo eener ſeer *Heersſugtig* is, hy ſeekerlik waand dat *Hovelingen*, die niet meer dan *eenen* Heere houven te behaagen, veel gelukkiger zijn, als hy is. Sulks indien hy ſig bevind in eener *Republike*, daar een *Hoofd* van *groot vermoogen* is, hy ook ſeekerlik tragten ſal, de gonſt des ſelven te bekomen, met hem niet ſijne eigene goederen, maar wel eerſt eenige *Voor-Regten*, ende daar na allangs de *Gemeene Vryheid* ſijns Vaderlands op te offeren, ende alſoo een *Heer* oover die Landen ende Steeden in te voeren, om alsdan gelijk de *Meeſter-ſlaaf* des ſelven oover alle *Slaaven* ſijne Meedebroederen ende andere Ingeſeetenen te konnen heerſen. Het welk, indien hy verkrijgd, ſoo bevind hy ſeer haaſt, dat een *Boer*, ofte *Borger*, die gewoon is op ſijnen eigen gronde te bouwen, teering naar neering te ſetten, ende voorts geruſt te ziin, als hy ſig naar de gemeene Wetten ſijnes Vaderlands heeft gedragen, op verre naar ſoo bequaam niet is, om door *liegen* ende *bedriegen*, *quiſtig*, *baldaadig* ende *ontugtig* te leven, des Heeren gonſten te konnen behouden, als de *geboorene Hovelingen*, die van kindsbeen aan, neevens dien *Vorſt*, in alle ontugt opgegroeid zijn. Ende terwijle die *Hofſieke Borger*, de gonſt des Vorſten t'hemwaarts, niet verkreegen heeft, dan met allangs de *Regten* ende *Goederen* des wel eer Vryen-Volks aan hem *op te offeren*, ende dat ook daar naa ſoo haaſt geene offerhanden meer door hem aan dien Vorſte, ofte Heere, konnende werden opgeofferd, hy des Vorſten gonſt t'hemwaarts van tijden ten tijden ſiet *verminderen*, ende daar en booven ſoo gevoeld hy dat ſijne Meede-Broeders in der Regeeringe, jaa de oude Hoovelingen, hem voor eenen *Verrader* ſijns *Vaaderlands* aanſien, ende dat ſijne Meede-Ingeſeetenen hem oopenbaarelik als ſoodaanig eenen veragten, ende vervlouken. Sulks hy te laat begrijpende, dat een *Boer* ofte *Borger* ten Hove niet geagt werd dan ſoo lange hy kan ende ſchijnd te willen ſijn Vry Vaaderland verkoopen ofte verraaden, ende dat alle die gonſt ophoud, ſoo haaſt hy dat groot ſchelmſtuk bedreeven heeft. Waarom hy alsdan daar van eene ſoo groote ſmerte gevoeld, dat hy eindelik van *Spijt* ende *Hertſeer* ſterfd: Laatende allen menſchen een voorbeeld naa, dat ſy ſig in haaren *Stande* ſoo gelukkig behoorden te maaken, ende vergenougd te houden als doenelik is, ſonder geduurig naar eenen anderen ſtand te haaken. Ende dit is eigentlik het gunt ende waar van de *Ouden* ons met deeſer FABULE hebben willen leeren ende afſchrikken.

Een yder voor ſig, God voor ons allen.

15

Quisquis ſuæ caſæ.

15. *Bootsmans* Vertelling.

SEeker *Bootsman* uit *Ooſt-Indien* gekoomen zijnde, ſeide aldaar geweeſt te hebben aan *drie* Eilanden, waar van het *eerſten*, hoewel het vrugtbaar ende haaven-rijk was, wierd bewoond van ſeer weinige Menſchen, ende ook van *een* geleerd *Medicijn*, die met eenen, *Heer* van het Eiland was; ende weegens ſijne ſorge oover alle de Sieken, een ſeeker gedeelte erfde aller goederen, die ſy by doode quaamen naar te laaten. Sulks in het gemeen hem voordeelig zijnde, dat de ſieke Onderdaanen niet lange Bedleegerig waaren, hy de ſelven naaweliks onderſogt, om te weeten, wat haare eigentlijke ſiekte was, maar ſeer

vaar-

vaardig beval, haar te doen *Aderlaaten*, *Kakken*, *Sweeten*, ofte *Braaken*. Ende vermits het hem ook lastig was, selfs de *Sieken* te beloopen, soo liet hy die wel meest besorgen door sijne *Dienaars*, die sig ook beroemden groote kennisse van die konste te hebben, ende die ook weegens haare besouken, ende leverantie van Medicamenten, jaa ook door ende van het versterven der *Sieken*, haare grootste Voordeelen wisten te trekken, ende dat alles naar hun eigen gelieven. Door beiden welke gevallen, veele menschen aldaar voorbedagtelik siek gemaakt ofte gedood, ofte versuimd, ofte quaalik geneesen wierden. Het *tweeden* Eiland wierd bewoond van voornaame *Doctoren* in der *Medicijne*, die gesaamentlik *Regenten* oover dat Eiland waaren, ende yder in het bysonder leefde van een seeker loon, welk sy sig van tijden ten tijden naar voorgaande *keure*, door de gesaamentelike Medicijns beraamd, toeleiden, oover haare *besouken* ende geleeverde *kruiden* ofte *dranken* aan den Sieken, maar ook soodaanig, dat sy van den *Gesond-gewordenen* meerder als van den *Ooverleedenen*, in reekeninge brengen mogten. Sulks sy by het sterven der Sieken sig meer beschaadigd als gebaat vindende, haare Inwooners poogden in het leeven te behouden; soo nogtans dat sy om van haare konste ook gemakkelik ende vermaakelik te konnen leeven, haare Inwooneren geduurig aanraadeden, eenige haarer kruiden ofte dranken te gebruiken, om Siekten voor te koomen, ofte wel op de allerminste ontsteltenisse te doen *Kakken*, *Sweeten*, ofte *Braaken*. Maar de Inwooners, leevende naar den raad deeser treffelijke *Doctoren*, waaren in't gemeen slap ende swak van gestel haares lighaams, daar altijds wat aan te doen ende te meesteren viel; ende waar door sy ook veel eer quaamen te sterven, dan

of

of ſy dien raad niet gevolgd hadden. Dog het *derden* Eiland, in teegendeel, geene *Doctoren* in hebbende, maar alleen bewoond zijnde van Menſchen, die met eene gemeene menſchelijke kenniſſe, ende ondervindinge, voor haare eigene geſondheid ende leeven ſorgden, was ongemeen ſeer bevolkt ende van veele Menſchen bewoond, ende had niet als hardvogtige, vaſte ende ſterkgeſpierde Ingeſeetenen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met MEDICYNS, *werden verſtaan* Regenten.

Met SIEKEN, *de gemeene Ingeſeetenen:*

Met ADERLAATEN, *te dooden:*

Met KAKKEN, *Schattingen.*

Met SWEET-DRANKEN, *Impoſten op alle Leevensmiddelen.*

Met BRAAK-DRANKEN, *Gelden op Renten genoomen, die daar naa weeder met groote ſmert oovergegeeven moeten werden.*

OM dat onder de *Geleerden* van ouds getwiſt is, welke *forme* van *Regeeringe* de *beſte* zy, moeten wy ten eerſten aanmerken, dat daar oover geen beſluit gemaakt kan werden, dan ten zy wy alvoorens wel begrijpen, dat *Politikelik* ofte in der Regeeringe, niet *goed* ofte *quaad* kan werden geſegt te zijn, het gunt deeſen ofte dien, het zy *Regenten*, het zy *Onderdaanen*, in het byſonder ſchaade ofte baat aanbrengd, alſoo in deeſen ſinne, eene ende deſelfde ſaak ofte ordre, den eenen ſchaade, ende den anderen baat aanbrengende, gelijk dat meeſtendeel gebeurd, die ſelfde ſaak, ordre ofte wet, te gelijk goed ende quaad ſoude

moeten werden genaamd : het welk gants ongerijmd is; maar om dat die Woorden in der *Politie* eene *seekere beteekeninge* hebben mogen, soo is noodsaakelik, dat waarelik het gunt *Politikelik Goed* ofte *Quaad* genaamd mag werden, ook aan den gemeenen *Staat*, dat is, den *meesten Ingeseetenen Vrugt aanbrenge*, ende niet den meesten *Lastigen Ingeseetenen* van dien *Staat*, baat ofte schaade aanbrengen moet.

Ende oovermits alle menschen meer haar eigen *bysonder Goed* ofte *Quaad*, als dat van den *gemeenen Staat*, ofte wel eenes anderen menschen te verkrijgen, ofte te vermijden tragten; Soo noemen de Menschen ook gemeenelik *Goed* ofte *Quaad*, het gunt voor haar in het bysonder Goed ofte Quaad is, schoon het in teegendeel den gemeenen Menschen haarer Republike Schaadelik ofte Heilsaam soude weesen. Ende oovermits daar beneevens de Menschen, wanneer sy met de magt der Regeeringe bekleed werden, deese gemeene menschelikheid niet afleggen. Soo volgd hier uit seer klaarelik, dat aldaar eene *goede* forme der *Regeeringe* is, alwaar de Regenten om eigen Baat te bekoomen, ende Schaade te vermijden, het gemeen goed besorgen, ende het gemeen quaad afweeren moeten; Ende dat daar en teegen aldaar eene *quaade* forme der *Regeeringe* is, alwaar de Regenten haar eigen Baat niet dan in de Schaade van het Gemeen vinden konnen, ende alwaar sy haare eigene schaade niet dan door het Gemeen te beschaadigen, afweeren konnen.

Ende dit als een vaste grond voor af gesteld zijnde, soo kan een ider seer ligtelik sien, dat in de *Een-Hoofdige Regeeringe* een Mensch sijn eigen Baat, Gemak ofte Vermaak, allesins souken, ende sijne eigene Schaade, Ongemakken ofte Verdriet vermijden moogende, ten verdriete des Gemeens, hy het gemeen Wel- ofte Quaalik-vaaren der Onderdaanen, niet souken nogte afweeren sal, dan voor soo veel ende soo verre als het hem lust, ofte voor soo veel hy selfs daar van een afkeer heeft. Waar uit dan ook gemeenelik ontstaat, dat aldaar veele Ingeseetenen uit den Lande vertrekken, ende weinigen van buiten koomen inwoonen.

Gelijk meede uit den selven gronde volgd, dat in der *Aristokratike* ofte Veel-*Hoofdige Regeeringe*, ider Regent aldaar sijne menschelikheid behoudende, sy alle uit krafte der selve, alle saaken,

die

die haar in het gemeen voor of naadeelig zijn, ſullen ſouken te bekoomen ofte te vermijden, ſonder in ſoo eenen gevalle eenigſins op de andere gemeene Ingeſeetenen te paſſen: ende dat daar en teegen in andere gevallen, waar meede het *Gemeen* gebaat ofte beſchaadigd, ende niet dan *een lid* ofte *weinigen* gebaat ofte beſchaadigd ſoude ofte ſouden werden, die Regeering ofte de meeſte Regeerders van dien, alsdan in het *gemeen welvaaren*, ſeekerlik haar voordeel vinden konnen. Waar uit dan ook volgd, dat de Gemeene Ingeſeetenen aldaar liever als onder eene *Monarchale* ofte Een-Hoofdige *Regeeringe*, blijven woonen ende vermeenigvuldigen.

Ende eindelik volgd uit den ſelven gronde, dat in *Landen* ofte *Steeden*, daar *alle Menſchen*, tot der Regeeringe *bequaam* zijnde, ook deel aan der Hooge Regeeringe hebben, ſy, uit kragte der Gemeene menſchelikheid, alle haar *eigen* baat ende ſchaade ſoukende te bekoomen ofte te vermijden, ook waarelik door het ſelven middel, het welvaaren van het *gemeen* verkrijgen, ende de ſchaade van het gemeen vermijden ſullen: om dat de *meeſte ſtemmen* der Regeeringe aldaar ook de *meeſte Ingeſeetenen*, dat is het *Gemeen*, uitmaaken; Waar door eindelik die *Landen* ende *Steeden* ongemeen ſeer bevolkt werden. Sulks dit waarelik de allerbeſte forme der Regeeringe is, ende de *Ariſtokratike* ofte Veel-hoofdige Regeeringe, naar ſy in meer ofte min Leeden beſtaat, beeter ofte min goed is, om dat alsdan het gemeen goed ende quaad, meer ofte min betragt ofte vermijd werd; als meer ofte min de *Volks-Regeeringe naaderende*, ende meer ofte min van de *Een-Hoofdige Regeeringe* afwijkende.

Maar of wel opgemelde Reeden-kaaveling in het gemeen op onweederſpreekelijke gronden ſteund, ende dien volgende te wenſchen waare, dat allesins werk-ſtellig gemaakt ende uitgevoerd konde werden: Soo is nogtans bekend, dat men geene landen ende by-een-wooningen van Menſchen, ſonder eene *voorgaande Regeeringe* vind, ende dat de geleegentheid der Landen, aard, oude gewoonten ende beeſigheeden, ſoo der Regenten als der Onderdaanen, ofte gemeene Ingeſeetenen; gemeenelik ſoo diepe wortelen in de geneegentheeden aller Ingeſee-

gefeetenen geſchooten hebben, ende ſoo kraftig zijn, dat ſy, nog door *Reeden-kaavelinge*, nog door *klein Geweld* verbeeterd plagten te werden, ende door *groot Geweld* nooit eene Volks-regeering, maar altijds de allerſnoodſte *Een-Hoofdige*, dat is, eene *Arbitrare Regeering* plagt ingevoerd te werden. Van alle het welk veele voorbeelden ſouden konnen bygebragt werden, ſoo uit de geſchiedeniſſe deeſer, als anderer Landen, die wy om de haatelikheid van dien te ontgaan, als ook om niet al te lange te zijn, onaangeroerd ſullen laaten, ende van den eigentlijken ſinne deeſer FABULE niet ſpreeken, alſoo die ſig ſelven leerd.

Kies geen grooter Meede-maat.

Pares cum paribus facillime congregantur.

16. De *Leew*, *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*.

DE *Leew*, maatſchap gemaakt hebbende met een *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*, om door de Jagt op andere Dieren, die het gras, dat haar regtvaardiglik toe quam, op aaten, eenigen Beuit te bekoomen, ende door dat middel veele Dieren gevangen zijnde, met groot gevaar, dat het *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*, ſelfs van die Dieren, geduurende haare Jagt, gequetſt ofte verſlonden ſoude zijn geworden, waar van de *Leew* als van ſijne Minderen, geenen nood had; Soo wierd efter daar naa het *Wildbraad* door die drie *onnooſelen* in vier gelijken deelen ordentelik onderſcheiden, met die meeninge, dat

volgens de Billikheid ; yder van haar een deel trekken, ende de *Leew* om ſijne waardigheid, alleen de *Voorkeur* hebben ſoude; Als wanneer de *Leew*, het *eerſten* naar ſig nam, om dat hy de *uitſteekenſte* was; het *tweeden* ſeide hy hem toe te koomen, om dat hy, buiten teegenſpreeken, de *ſterkſte* was; het *derden* gedeelte, ſeide hy, dat hem niet konde bediſputeerd worden, dewijl het kennelik was, dat hy de meeſte moeite daar toe had beſteed; ende voegde hy daar by, dat, die van haar *drie*, ſoo laatdunkende ende ſtout was, om booven de *twee* andere makkeren ſig het *vierde* toe te eigenen, dat die ſig ook moeſt gehartigd vinden, om teegen hem te veg-ten: alſoo hy den ſelven van nu af aan, voor ſijnen oopenbaaren Vyand verklaarde. Soo draa deeſe weereloo-ſe Dieren het beſluit van den *Leewe* verſtonden, moe-ſten ſy, om des *Leews* vriendſchap, ende hun leeven te behouden, deeſe onregtvaardigheid nog veinſen te prij-ſen, ende veel opgeeven van hun groot genougen oover de ſelve.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Leew, *een Menſch, die van andere te berooven, gewoon is te leeven.*

Met Kalf, Geit, *ende* Schaap, *Menſchen die gewoon zijn, onnooſelik van haar eigen Inkoomen te leeven.*

OM dat de Menſchen behouftig ende daar beneevens ſoo onmagtig zijn, dat ſy het gunt haar noodig is, veeltijds niet

dan door de hulpe van andere menſchen konnen verkrijgen: Soo maaken ſy alsdan *Maatſchappien*, ende bouwen die in het aangaan der ſelven altijds op deeſe *Billikheid*, dat yder der *Maats* naar geraade der kenniſſe, ſorge, arbeid ofte goederen, die hy ter *Maatſchappie* toebrengd, ook ſijn aandeel der toekoomende Winſten ende Schaaden behoorde, ende ook naar onderlinge beſchreevene Voorwaarden, ſal genieten ende draagen. Ende op dat het ſelven ook naargekoomen werde, is niet alleen noodig, dat alle het opgemelden wel uitdrukkelik beſchreeven, ende onder de *Maats* ſoodaanige *gelijkheid* zy, dat geen der ſelven deeſe Billikheid ende Voorwaarden mooge veragten ende ſtraffeloos breeken, met het goeden naar ſig, ende het quaaden ten laſte der andere *Makkeren* te laaten: maar is daar en booven ook noodig, dat het gunt door die *Maatſchappie* bejaagd werd, allen *eeven dienſtig*, ende indien allen niet *eeven* noodig ofte aangenaam is, dat ten minſten niemanne derſelven ſchaadelik zy. Het welk, indien wel behertigd wierd, ſoo ſoude men niet ſien ſoo veeele ongelijke Maatſchappien, van gemeene Ingeſeetenen met *Groote Heeren*, van Koopluiden, Borgers ende Boeren, met *Koningen*, *Vorſten*, *Eedelen*, ende *Krijgs-luiden*, welke om dat altijds verſcheidene ende ſomtijds ook tegen een ſtrijdende inſigten hebben, gemeenelik alle eenen ſeer quaaden uitſlag voor den *Minderen* plagten te hebben.

Ende inſonderheit ſoude men nooit ſien, dat *Vrye Republiken* die op haaren eigenen Landbow, Koophandel, Viſſerie ende Seevaart, ende dien volgende eewiglik op *Vreede* gegrond zijn, ſouden onderneemen met *oorlog-lievende Koningen* ende *Vorſten* aan te ſpannen, om andere *Staaten* ende *Potentaten* eevenwigtig te houden ofte te ooverweegen; ende nog veel min ſoude men ſien, dat ſy ſouden aanſpannen, om eenige *Landen* ende *Steeden* der ſelven in te neemen, ende daar naa die onder de ooverwinners te deilen: alſoo ten beſten gaande, ſelfs naa die ooverwinninge ende rechtvaardige deelinge; die ooverwonne *Landen* ende *Steeden*, aan ſoodaanige *Vrye Republiken* altijds tot eenen grooten *Laſte* ſtrekken, ende dat booven dien de ooverwinnende *Koningen* ende *Vorſten* in ſoodaanigen Stande ſig bevindende, gewoon zijn alle het gunt door gemeene koſten ende arbeid is gewonnen, naar ſig

alleen te neemen, ende sig daar door des te meer van die Makkers Republiken te doen ontsien, welke om voortaan geene *twee* in plaatsen van *eenen*, ende *sterke* in plaatse van *swakke* Vyante hebben, alles aan dien ooverwinnenden *Koninge* ofte *Vorsten* moeten toe geeven ende ten goeden houden. Ende is dit eigentlik het *oogwit* deeser FABULE, alwaar een *Leew*, die gewoon is Vlees te eeten, een *Kalf*, *Geit* ende *Schaap*, die niet dan *gras* eeten, des niet te min op voorgeeven, dat andere Dieren haar gras verminderen, weet te beweegen, om gesaamentlik te gaan jaagen ende te dooden andere Dieren, die haar niet voeden konnen, ende door welke de *Leew* des te sterker gevoed werd.

En

En laat u eenes Heeren ſmaakelike ſpijſe niet geluſten, want het is een leugenagtig brood. Prov. cap. 33.

Libertas vitæ æquiparatur

17. De *Wolf* ende de *Hond*.

SEekere *Wolf*, door hongers-nood geperſt zijnde, verliet het Bos, om by den Menſchen ſijn voedſel te ſouken, ende in ſijnen weege een *Hond* ontmoetende, die vet, glad ende wel gedaan was, begon hy ſig ſelven te verfoeijen, dat hy, die den Honde ſeer gelijk was, ſoo langen tijd de Menſchen gemijd had, ende beſtond hy den *Hond* ſeer gelukkig te agten, ſoo wel van den Menſchen beſorgd te werden. Sulks die *Hond* den *Wolf* wijders berigte, dat hem dat gemak ende dien oovervloed aan quam, door ſijnen *Heere* te vleijen, op te paſ-

ſen, ende, gelijk men ſeid, aan der hand te gaan, ſonder eenigen arbeid te doen: ende beſloot de *Hond* ſijne reeden hier meede, dat hy den *Wolve* raade, ſijne ſchraale *heide* ende *arremoede* te verlaaten, om in desgelijks ſijnen *Heere* ten dienſte te zijn, met beuſelingen, ende door dat middel dus oovervloedig ende lekkerlik gevoed te werden. Welke reeden den *Wolf*, die albereids geneegen, ende eenigſins door honger genoodſaakt was, ſijnen koſt omtrend de menſchen te ſouken, bynaaſt bewoogen ſoude hebben, ſig in *dienſte* eenes *Heeren* te verbinden: maar als hy den *Hond* wat naarder beſiende, vermerkte dat hy om den halſe ſeer weinig hairs had, ende vraagde, hoe hy onder de kin ſoo kaal was, ſeide hem de *Hond*, ſulks by te koomen door eenen *hals-bande*, daar ſijn *Heer* hem ſomwijl met een keeten aan deede ſluiten. Toen de *Wolf* dit hoorde, ſchrikte hy ſoo ſeer van geenen vryen hals te hebben, ende in die *ſlaavernie* te koomen, dat hy den *Honde* antwoorde: Altijds een *Staaf*, ende ſomtijds een *geboeide Slaaf* te werden, alleen om lekkere ſpijſe te genieten, ſtaat my niet aan. Ik keere veel liever naar het *Bos*, ofte naar mijne ſchraale *heiden*, daar ik, hoewel in arremoede, naar mijne eigene ſinnen mag leeven, ſonder ſoodaanig, ende ſoo veel ofte weinig voedſels, als het dien *Heere* geliefd te genieten, ofte ook naar ſijn gelieven altijds gereed te moeten zijn, te leeven ofte te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Wolf, *een Menſch, die gewoon is in* Vryheid *te leeven.*

Met den Hond, *een Menſch, die gewoon is een* Slaaf *te zijn.*

Alle

ALle menschen zijn niet alleen verpligt, haar eigen behoud, welvaaren, ende beeteringe hunnes stands geduurig te souken; maar ook, soo veel in haar vermoogen is, de *Dood*, *Schande*, ende alles wat haar schaaden kan, te weeren. Ende bevind men in het gemeen, dat tot beiden genougsaame geneegendheid by alle Menschen bespeurd werd, hoewel om opgemelde goeden te verkrijgen, ende het quaaden te vermijden, wonderlik verscheidene, jaa teegen een strijdende weegen werden ingegaan, naar dat die menschen *opgevoed*, ende *gewoon* zijn te leeven.

Dus sien wy, dat Menschen, wien van jongs aan werd ingeboesemd, hoe loffelik eene saak het zy, meer dan andere Menschen te *weeten*, ende daar by geneegen te zijn naar de maate sijner kennisse, soo aan sig selven, als aan andere menschen, *goed te doen*, ende wien daar en booven geduurig werd voorgedraagen, hoe gelukkig die Menschen zijn, welke door de *Heerschappye* ende den *Dwang* van andere menschen niet werden belet, die goede geneegendheeden allesins te konnen uitwerken; ende wien daar en booven geduurig werd ingescherpt, hoe groot een genougen ende rust voor hun gemoed het zy, sig selven daar in als *regtschaapene* loffelijke *Menschen* gequeeten te hebben; Soo bevind men daageliks, seggen wy, dat die Menschen daar door seer *leer-* ende *eergierig* werden. Ende indien deselve Menschen dien weg van *Deugd*, *Eere* ende *Vryheid*, eenigen tijd ingaan; soo siet men gemeenelik, dat sy sig daar by seer gerust in haaren gemoede, ende ook in den ommegange met andere Menschen, seer wel bevindende, op dien weege soo bevestigd werden: dat geene daar teegen strijdende ofte daar van afleidende aanloksels, haar daar van konnen afleiden, ende dat geene arremoede ofte teegenspoeden deeses weerelds genoug zijn, om haar van die gerustige, ende haar seer behaagelijke wijse van leeven af te schrikken.

Dus sien wy, dat Menschen, die van jongs aan *Deugd*, *Eere*, *Geleerdheid*, *Konsten* ende *Vryheid*, hebben hooren veragten; ende die niet hebben hooren prijsen, dan uiterlijke grootsheeden, ende lighaamelijke vermaaken, sig ook gemeenelik aan lekkere spijse ende drank, byslaapen, speelen, ende andere *Brutale* ofte *Beestelike* beesigheeden soodaanig oovergeeven, dat sy haare *arme Siele* nooit opwekken, om wat beeters te denken ende te willen: maar dat

ſy in teegendeel om in die *wellustige* weegen te konnen voortgaan, ſig niet ontſien, haare aangeboorene *Vryheid*, die onwaardeerlike Schat te onderwerpen aan andere menſchen, ende by gevolge ſig te verpligten, alles te doen ende te lijden, wat dien Menſchen ſal luſten te gebieden, ſonder dat deeſe *ſlaafagtige Menſchen* ſig ooit van die Slaaffe wijſe van leeven laaten afleiden.

Ende gelijk men opgemeld onderſcheid, by de gemeene Menſchen in't byſonder aangemerkt weeſende, vind; ſoo ſiet men het ſelven ook allermeeſt uitſteeken, wanneer ſeer veele Menſchen by een koomen, ende yder van dien ſijne Deugden oopenbaard in *Kerkelike* ende *Politike Vergaaderingen.* Want hier vind men altijds eenige *Kerkelike* ende *Politike Martelaars*, welke om dat niet den Almagtigen *God*, ofte de *Vryheid* hunnes Vaaderlands verſaaken ofte verraaden willen, alle de aanlokielen ende grootsheeden deeſes weerelds, die haar aangebooden werden, veragten, ende alle die ſmerten ende vervolgingen der *Tyrannen* kloekmoedig uitſtaan, ende zijn dit die vroome *Helden*, ende regt-eedelmoedige menſchen, welke daar door by *Goode* ende den vroomen *Menſchen* in ſeegeninge eewiglik ſullen leeven.

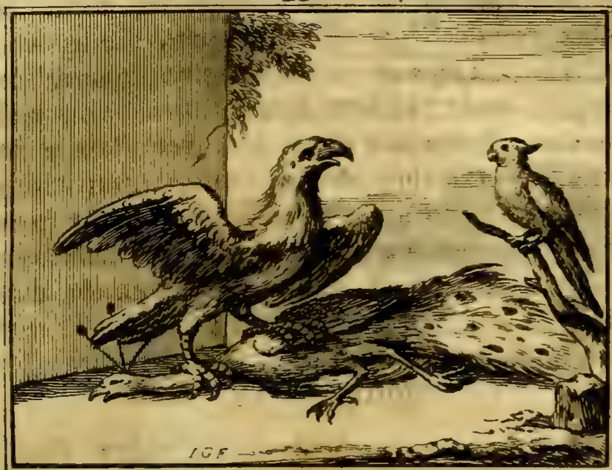
Ende vind men hier ook in teegendeel altijds ſeer veele *Slaaffe*, vadſige verfoejelike menſchen, welke om een *ſchootel moes*, ofte om eenige *Officien* te mogen bekleeden, ende eenige *Beneficien* te genieten, haare *Eerſte-geboorte* verkoopen, ende de *Vrye* Ingeſeetenen hunnes Vaaderlands mein-eedig ende verraaderlik aan eenen, het zy Kerkelijken het zy Weereldlijken *Dwingelande*, opdraagende, daar door by *Goode* ende den vroomen *Menſchen*, hier ende hier naa, eewiglik vervloekt werden.

Ende meenen wy hier meede den eigentlijken ſin deeſer FABULE te hebben voorgedraagen. Want de *Wolf* is gewoon in *Vryheid* te leeven, ende aldaar alle vervolgingen der Menſchen uit te ſtaan.

De *Hond* daar en teegen is gewoon, ſig een *Slaaf* der Menſchen te maaken, ende dien volgende ſoo met quispelſtaarten als met opſitten, een ſtukjen broods van de ſelven te beedelen, ende op het wenken ſijnes *Heeren*, maar ook anderſins niet, het *brokjen Broods*, dat hy gebeedeld heeft, ende op ſijnen neuſe gelegt is, te moogen inſlikken: ende daar en booven ten allen tijden ten gelieven ſijnes Heeren alles oover te geeven, te leeven ofte gedood te werden.

De

De Waarheid wil niet gesegt zyn.

Quod non potest, vult posse, qui nimium potest. Senec. in Hippol.

18. De *Adeler*, *Pauw* ende *Papegaai.*

HOewel alle de *Vogelen* naar *waarheid* bekenden, dat de *Adeler* de snelste in het vliegen, ende de *sterkste* van lighame, bek ende klaauwen was, ende derhalven seer geeren voor hem swigteden, soo wilde hy nogtans ook voor de *schoonste* van allen gehouden weesen; ende dat uit vreese, hy weegens sijne onçierelijke veederen, leelijke bek ende klaauwen, anders sins oopentlijk veragt mogte werden. Waar teegen als de *Pauw*, steunende op de klaare waarheid, seide schooner te weesen, soo wierd die aanstonds door den *Adelere* verscheurd, ende wierd vervolgens de

Papegaai wijders gevraagd, wat hem van des *Arends* ſchoonheid, ende het gepleegden aan den *Pawe* dagt? Waar op de *Papegaai* antwoordede, dat hy waarelik ſchooner als de *Pauw* zijnde, nogtans geerne bekende, dat de *Arend* alleſins moojer van veederen ende lighaame was, dan de allerſchoonſte Papegaai, die hy ooit hadde geſien, als ook dat de *Pauw* dien volgende met groot *regt* gedood was. Het welk den *Arende* ſoo wel beviel, dat hy den *Papegaaje* eene van des *Pauws* bouten te kluiven gaf, ende van hem ſijnen opperſten *Kaamer-Diener* maakte. Sulks alle de andere *gemeene Vogelen*, ſiende dat de een van den *Arende* om de waarheid geſprooken te hebben, gedood, ende de andere om oopenbaarlik geloogen te hebben, beloond wierd, alle met luider keele uitſongen, *dat de Adeler* de ſchoonſte aller Vogelen was.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den ADELER *hebben de* Ouden *verſtaan een* Koning *ofte gebiedend Heer.*

Met de PAUW, *een* Nieuweling *ten Hoove.*

Met den PAPEGAJE, *een ervaaren* Hooveling.

Met de gemeene VOGELEN, *de gemeene Ingeſeetenen eenes Lands.*

DAt de Menſchen in het gemeen ſoo *eergierig* zijn, dat ſy oover haare deugden ende roemwaardige daaden ſeer gaarne in haar leeven gepreeſen zijn, ende hoopen naa haare dood ook gepreeſen te ſullen werden, ſchijnd in ſig ſelfs eene ydelheid te weeſen, ende is des niet te min in der daad eene groote aanprikkeling, om geduurende het kort ende broos leeven, der ſelven Menſchen, ſig

met

met allen yver te ſpoeden, ietwes loofwaardigs te verrigten. Maar dat de ſelve Menſchen ſeer eevel neemen, wanneer hen haare gebreeken ende misſlaagen ofte dwaalingen werden aangeweeſen, ſchoon het ſelven geſchied ten geenen anderen einde, dan dat ſy ſig ſelven leeren kennen, ende beeteren ſouden konnen, is voorwaar eene ſeer groote ſwakheid, efter is dat niet het *eigentlik gebrek*, dat de Ouden ons met deeſer FABULE hebben willen voor den oogen ſtellen; maar wel een veel grooter gebrek, dat men gemeenelik niet dan in de allerhoogſt geſteegene Menſchen vind: Naamelik, om dat ſeer veele Menſchen door eene *verkeerde* Eergierigheid, anders geſegt *Heersſugt*, gedreeven werdende, ſig booven de geenen, die haar waarelik *gelijk* zijn, willen verheffen, ende daar beneevens van tijde ten tijden verkrijgende het gunt ſy beoogd hebben, daar in geen genougen vinden: ſoo dunkt haar, dat ſy niet konnen ruſten, voor dat ſy den hoogſten trap van magt oover haare Meede-Ingeſeetenen bekoomen hebben, ende ſig alſoo verſeekeren moogen, door de ſelven niet weederom ter needer geſmeeten te konnen werden.

Ende vermits ſy tot die *Hoogheid* niet konnen geraaken, dan met van tijden ten tijden meer ende meer tot Vyanden te maaken, alle de geenen, die ſy verongelijken, ofte booven den hoofde groejen; ſoo hebben ſy waarelik alſoo weinig, jaa min als te vooren, reeden om geruſt ende vergenougd te zijn; Ende daar en booven ſoo beginnen ſy te denken, dat alle andere Ingeſeetenen, ſoo wel als ſy, oover haare waarhaftige deugden ende vroome daaden gepreeſen werden; Sulks ſy daar oover *nijdig* werden, als vreeſende, dat de andere haar daar in te booven ſullen gaan, waarom ſy ook alsdan van der *Waarheid*, ende alle *Deugdſaame Werken* beginnen te walgen, om te gaan ſcheppen vermaak, ende ſig ook te verheffen in ietwes te doen ofte te laaten, ende ook gepreeſen te werden, oover het gunt dat andere Ingeſeetenen niet doen ofte laaten mogen, ſonder daar oover, als teegen de Wetten gedaan hebbende, ſeer mispreeſen ofte geſtraft te werden. Naademaal alsdan allerſins haare *Opperſte magt* ende *aanſien*, boven die van andere Ingeſeetenen uitſteekt.

Dit is de Reeden, waarom men *Koningen* ende *Vorſten* vind, die al ſpeelende *Eeden* ten Heiligen ſweeren, ende daar naa trowlooſelik

breeken. Dit is de Reeden, dat *Koningen* ende *Vorsten* niet alleen, om sig in haaren *Staat* te vestigen, maar ook veeltijds uit vermaak onnoosele ofte onschuldige Ingeseetenen doen dooden. Als ook dit de voornaamste Reeden is, waarom Koningen ende Vorsten gevonden werden, die sig inbeelden meer vermaak te genieten in onnatuurelik ende ongeoorlofd byslaapen, ofte in een ander mans wijf te om-armen, als van haar eigen wijf, ofte eenig ander vry vrow-mensch, alle bedenkelijke vriendschappen te ontfangen.

Dit is de Reeden van die geduurige groote ende onnutte onkosten van oovergroote Hofhoudinge, Jagt ende Bouwen van den *Paleisen* der Koningen, ende daar uit ontstaande geduurig Scheeren ende Schatten der Onderdaanen, het welk geen der selven hun naar doen kan ofte vermag. Dit is de Reeden, dat de *Niewelingen* den Koningen ende den *Vorsten* de Waarheid willende seggen, oover die waarheid gedood werden. Dit is de Reeden, dat *ervaarene Hoovelingen* sig allermeest bevlijtigen den Koning ofte Vorst ten hoogsten te prijsen, eeven in ende oover het selven, daar in ofte oover, hy allermeest misprijsens waardig is, ende dat sy Hoovelingen daar oover ook allermeest geloond plagten te worden. Dit is ook de Reeden, dat alle gemeene Ingeseetenen haaren eigen Koning ofte Vorst ten Hoogsten prijsen, ook oover het gunt, daar oover hy seer misprijsens waardig is.

In het kort gesegt, in alle Koningrijken ende Vorstendommen vind men *Adelers*, die niet alleen oover haare *waarhaftige sterkte*, maar ook oover haare *logenagtige* schoonheid, gepreesen willen werden, ende daar de *Pauw*, om sulks niet te willen doen, gedood, ende de *Papegaai*, om het selven gedaan te hebben, beloond werd, ende daar alle geringe Vogelen singen, Amen.

Gelukkig

Gelukkig is hy, die niemans Slaaf ende niemans Tyran wil zijn.

Ut ſervitus contra naturam, ita natura in tyrannidem proclivis.

19. De *Kikvorſſen* ende de *Balk.*

DE *Kikvorſſen* ſeekeren tijd in voller *vryheid* geleefd hebbende, ſoodaanig, dat yder van haar op ſijne beurt *Hoofd* ofte de *Eerſte* der Vergaaderinge wierd, ende aldaar altijds vryelik ſijne ſtemme ten gemeenen welvaaren geeven mogt, bevonden, dat die *eerſte Kikvors* niet wel aanſiens genoug had, om die Vergaaderinge altijds met de meeſte ruſt ende ſtilte te konnen beſtieren: Sulks ſy *Jupiter* baaden, dat hy hun, na de wijſe van andere Rijken, eenen *Koning* wilde geeven, die haar in aller bil-

likheid soude regeeren. Waar op *Jupiter*, meenende dat deese *Vorssen* wel soo wijs waaren, dat sy geen ander *Hoofd* begeerden, dan dat hun goed ende geen quaad doen konde, haar eenen *Balk* in den waatere wierp, daar sy in der sonne gemakkelik opspringende, hun baakerden ende uitstrekten, als ook haare *Vergaaderinge* gerustelik houden konden, sonder dat de *Eerste* ofte de *gemeene Vorssen* van eenige Beesten vertreeden ofte schielik oovervallen konden werden. Maar dat was haar niet genoug; sy wilden daar en booven een *Hoofd* hebben, dat ook haare *Vyanden* konde verslinden; derhalven sy *Jupiter* met haare gebeeden ten dien einde weederom moejelik vielen, ende hy haar in sijnen toorne gaf den lang-gebeenden *Oyevaar*, die sy seer geerne aannaamen; om dat hy schoon wit ende swart van veederen was, eenen langen rooden bek ende ook dusdaanige pooten hebbende, seer beleefd, staadig van gang, ende seer besorgd voor sijne *Iongen* ende *Ouderen* was. Ende insonderheid hadden sy eene seer groote ende goede verwagtinge van deesen *Ojevaare*, om dat hy de *Slangen*, dat haare grootste vyanden waaren, verslinden konde: Maar leider! sy bevonden seer haast, dat hy haare vyanden niet meer als haar, daageliks naar sijn gevallen op-at, waarom de naakoomelingen deeser al te onvoorsigtige Kikvorssen hunner Voor-Ouderen dertelheid verfoeijende, nu nog niet ophouden, geduurig *wraak* daar oover te roepen, dog te vergeefs, alsoo sy sig door haare *Ondankbaarheid* oover de Goddelijke goedheid haar te vooren beweesen, aller Gonsten, soo van Goode als van Menschen, onwaardig hadden gemaakt. Ende daar meede moesten sy toen, ende moeten sy ook nu soo wel in het *waater* als op het *land*, met alle omsigtigheid sig voor haare *oude Vyanden*,

den, naamentlik voor de *Slangen*, ende daar en booven voor deesen *niewen Koninge* wagten.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verstaan met* VORSSEN, *gemeene onkundige Menschen.*

Met een BALK, *een onschaadelik* Hoofd *eener Republike, ofte ietwes dat goed ende geen quaad doen kan.*

Met den OJEVAAR, *ietwes dat goed ende ook quaad doen kan. Ofte een* Hoofd *der Republike, dat niet alleen de Vyanden van dien beoorloogen, maar ook de Wettige Regenten ende de Ingeseetenen van dien,* tyranniseeren *kan.*

Dat de Ouden *met* JUPITER *den Opperstten God hebben verstaan, is eenen ydere bekend.*

ALle Menschen, die *weeten* ofte *gelooven*, dat de Almagtige *God* alles geschaapen heeft, ende in der eeuwigheid naar sijnen wille bestierd; vinden, wanneer sy in eenige swaarigheeden zijn, sig verpligt, den selven *God* te bidden, dat het hem gelieve, haar van die ongemakken te *verlossen*, ende verseekeren sy sig onderwijlen, dat sy van *Gode*, wat goeds biddende, seekerlik het selfde, ofte wat beeters, verkrijgen sullen. Ende wanneer sy wat goeds voor sig selven verkreegen hebben, soo werden sy des te meer verpligt Goode *Dankbaar* te zijn, dat is, des te sorgvuldiger naar sijne Wetten te leeven, in alles op hem te vertrouwen, ende sijne wijsheid soo wel als sijne goedheid, voor den Menschen te belijden ende te looven.

Ende indien sy daar en teegen in plaatse van oover die genootene weldaaden *Dankbaar* te zijn, de selven in het geheel vergeeten, ofte misnougd schijnen, dat sy geene grootere weldaaden, ende insonderheid geene grootere magt, om andere te konnen beleedigen, van Gode ontfangen hebben; ende derhalven van hem daar en booven begeeren te verkrijgen eene magt, om andere Menschen te konnen beschaadigen ende dooden: Soo siet men veeltijds gebeuren, dat die oneindelik wijse *God* het selfden den Menschen geefd in sijnen toorne, dat is soodaanig, dat het den selven, die het verkreegen hebben, seer schaadelik zy ofte werde, eeven of sy vierige koolen uit den Heemele op haare koppe gebeeden, ende ook verkreegen hadden.

Ende is het waarelik seer te beklaagen, dat de Menschen in het gemeen, soo onweetende, swak, ende boosaardig zijn, dat sy in haare teegenspoeden sig wijsselik ende ootmoediglik gedraagen, als meede daar door *Goodes* Seegen ende de geneegendheid veeler Menschen tot sig getrokken hebbende, daar door van haare plaagen naaweliks *verlost* werden, of sy tragten te verkrijgen eene *magt*, om anderen, het zy onnoosselen, of die haar ook beleedigd hebben, te *doen* soo veel ofte meer *quaads*, als sy voormaals van die *Boosen* geleeden hebben, sulks sy die magt verkrijgende, ende misbruiken willende, veeltijds bevinden, dat soo veele Menschen teegen die verdruk-sugtige ende voor de verdrukten opgewekt werden, dat sy seer selden hun oogwit bekoomen. Waar by nog gevougd werd, dat het selfde middel, dat sy gemaakt ofte verkreegen hebben, in meeninge, daar meede andere Menschen te plaagen, ook kraftig genoug, jaa nog meer bequaam is, om haar selfs, als om andere Menschen te plaagen.

Dus baaden de *Israëliten* in haare verdrukkingen, ten tijden van haare *populare Regeeringe*, als wanneer een waapenloose *Priester*, die in haaren *Raad* voorsat, haar daar uit niet wel helpen konde, om *Rigters*, die in tijden van oorlooge magts genoug hadden, om onder haar beleid met vrye ende onbesoldigde *Israëliten*, sonder eenige de minste *Vremdelingen* te gebruiken, haare vyanden te verdrijven, maar hadden die Rigters dien volgende niet magts genoug, om geduurende den korten tijd van dien dienst, de Republike te verkraften. Efter wilden sy, gelijk als andere volkeren, een

een *Koning*, dat is een *Hoofd* voor sijn *leeven* hebben, om haar te *beregten*, als ook met die magt van te vermoogen, ten allen tijden de *Krijgs-luiden by een roupen*, ende oover de selven stellen, ende alsoo teegen de vyanden te trekken, om die schielik te konnen oovervallen, ende haare Landen te ooverwinnen. Ende hoewel de Propheet *Samuel* haar voordroug, „Dat soo een Koning hare beste Olijf- ende Wijn-gaarden neemen, ende aan sijne Hoovelingen uitdeelen soude, ende dat hy het *tiende* van alle de andere Akkeren soude begeeren, ende haare Soonen ende Dogters tot sijne slaaven ende slaavinnen soude maaken: Soo begeerden sy des niet te min eenen *Koning*, ende verkreegen den selven. Ende bevonden sy seer haast, dat die *Koningen*, om niet als voor deesen de *Hoogepriesters* ende *Rigters* door de Israëliten veragt ende verworpen te konnen werden, een seer groot getal van Hoovelingen aanhielden, ende daar en booven geduurige oorloogen teegen de Nabuuren veroorsaakten, immers in allen gevalle soo van *vreede* als van oorloge, soo een groot getal *Bevelhebbers* ende *gemeene* Krijgslieden betaalden, om haar ook ter verdrukkinge der arme *Israëliten*, van wien de Koning de *Schattinge* voor de *Soldie* der Krijgsluiden trok, te konnen gebruiken, dat sy alle, de waarheid van *Samuels* prophetien bevonden, ende te vergeefs God den Heere, om van die tyrannige Koningen verlost te werden, aanriepen. Want onder alle de Koningen, soo van *Juda* als van het geheel ander *Israël*, naaweliks een geweest is, welk niet veel meer sijn volk van binnen van haar *Vryheid* ende van haare *Penningen* beroofd, ende oover haar getyranniseerd, als haar teegen de oovervallingen der nabuurige Vyanden beschermd heeft. Tot dat eindelik, soo wel de Koningen, als de gemeene Ingeseetenen van beide die Rijken, ellendiglik verstrooid, ofte in gevangenissen vervoerd ende vernietigd zijn geworden.

Gelijk wy ook in onse tijden gesien hebben, dat *Ingeseetenen* van *Republiken* niet te vreeden zijnde geweest met *Hoofden* van dien te hebben, welke der Republike *baat* ende *geene schaade* aanbrengen konden, nogtans daar meede niet te vreeden zijn geweest; maar van Goode begeerd ende vekreegen hebben in sijnen toorne, *Hoofden* met soo groote magt voorsien, dat sy naar haar gelieven, der Republiken veel meer goeds ende ook veel meer quaads

toebrengen souden konnen. Sulks wy den aandagtigen *Leesere* nu voortaan laaten aanmerken, ende oordeelen, of de *Dienst* soodaaniger *Hoofden*, seedert dien tijd meer heeft gestrekt om de Vyanden kloukelik te beoorloogen, of wel om de Ingeseetenen meer ende meer van haare *Vryheeden* ende *Penningen*, ofte andere Goederen te berooven.

Derhalven dunkt ons de eigendlijke sin deeser FABULE te weesen, dat de gemeene luiden sig behoorden te schikken naar den *Staat* daar sy in zijn: ende veranderinge begeerende, dat sy niet verders behoorden te tragten, dan van haare ongemakken *verlost* te werden, ende dat sy daar en booven andere Menschen willende beschaadigen, gemeenelik haar eigen verderf op haare halsen haalen; Ende leerd deese FABUL daar beneevens, dat men het selven insonderheid siet in Republiken, alwaar de Vrye Ingeseetenen niet te vreeden zijn met *ongewaapende Hoofden* te hebben, maar soodaanige Hoofden der Republike begeeren, die de Krijgs-luiden by een roupen, ende daar oover Bevel-hebbers stellen mogen, naamentlik, dat die Republiken ende Ingeseetenen, daar door ook gemeenelik ten gronde gaan.

Vryheid,

Vryheid, Blyheid.

20

Alterius ne sit qui suus esse potest.

20. De *Distelvink* ende haar *Meester*.

EEn *Distelvink*, door haar *Meester* lang in eener Kouwe sorgvuldig opgevoed weesende, vond eenmaal het deurken ongeslooten, ende versuimde niet, aanstonds in der vrye Lugt te vliegen. Waarom de *Meester* haar voordroug, hoe sorgvuldig ende oovervloedig hy haar altijds had gevoed, ende met hoe groote moeite ende schaarsheid sy, voornaamentlik des Winters, in der vrye Lugt, wanneer alle Bossen ende Velden met sneew bedekt, ende alle Waateren bevrooren souden weesen, haaren Kost ende Drank soude konnen vinden, niet weetende, waar sy alsdan haaren voet needer setten, ende in wat Nest sy krui-

kruipen souden konnen, om niet van Honger, Dorst, ende Koude te vergaan. Derhalven die *Meester* haar beloovende, de selve sorge voor haar te sullen draagen, die hy voormaals ten haaren besten gedraagen had, als nog te sullen draagen, jaa die merkelik te sullen vermeeren, alsoo hy aan haare lievelike Sang gewoon was, versogt, dat sy weederom in der Kooje geliefde te komen. Maar deese *Vogel* antwoordde, dat dewijl haar geluk ende ongeluk alleen van haares *Meesters* sorge ofte onsorge afgehangen had, ende weeder soude afhangen, ende dat sy nogtans van des selfs sorge ende liefde t'hemwaarts, soo wel niet, als van haare *eigene* sorge ende liefde verseekerd konde weesen; Sy derhalven liever had buiten der Kooje naar haar eigen sin te leeven, om aan dat geval van eenes anderen liefde ofte haat te moeten afwagten, niet onderworpen te zijn.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een DISTELVINK, *hebben de* Ouden *verstaan, een Eedelmoedig Mensch, die by ongelukke in* Slaavernie *vervallen is.*

Met haar MEESTER, *een Heer die sijne Slaaven saft handeld.*

ALsoo de Menschen in sig selven aangemerkt zijnde, aan niemanne dan aan *Goode* haaren *Scheppere* onderworpen zijn, ende dat die, om de selven menschelijker wijse te konnen regeeren, haar heeft begaafd met *Reeden-kaavelinge* ende een *geheugen* ofte *gewissen* van dien, soodaanig dat sy sig verheugen ofte bedrouven, als sy sig naar de gesonde Reeden gedraagen hebben, ofte daar van afgeweeken zijn: Soo is het eene groote *ondankbaarheid* teegen God,

God, ende is het ook het *grootsten quaad* dat wy ons selven doen konnen, wanneer wy *God*, ende onse Reeden, ende ons *Gewissen* verlaaten, om ons ende alle ons doen ende laaten, eens ende voor allen te onderwerpen aan de beveelen, lasten ende wille van eenen *anderen* sondigen *Mensche*. Ende zijn op deesen gronde gebowd alle de *Roomse* Borger-Wetten, welke eenen *Vryen Mensche* ontneemen alle gonsten van Regten, als des in het geheel onwaardig zijnde, wanneer hy sig vry-willig ter Slaavernie heeft laaten verkoopen, aan eenen Heere ter goeder trouwe, ende dat om te genieten een gedeelte der Koop-penningen, voor welken hy verkoft is geworden.

Waar teegen niet strijd, dat de Menschen seer wel doen, wanneer sy, met eenige *verminderinge* van haare aangeboorene *Vryheid*, goed vinden oover te gaan uit deesen *naturelijken* in den *Borgerlijken* stande: alsoo sy alsdan nog behouden die *Vryheid*, om alles te doen ofte te laaten, dat haar door geen *Geweld* belet, ofte door geene *Wetten*, die haar niet meer dan alle andere Onderdaanen verbinden, belast ofte verbooden werd: ende dat *Geweld* nieman schuldig kan maaken aan eenige misdaad. Gelijk meede bekend is, dat de *Wetten* eener Republike, door veele *Wetgeeveren*, naar de gesonde reeden, ende ten besten der meeste Ingeseetenen gemaakt moetende werden, geen Onderdaan van dien kan sondigen met sig daar naar te gedraagen.

Maar alle het quaad, dat hier bestraft werd, begaan die Menschen, welke voorbedagtelik *God*, als meede hunne eigene *Reeden* ende *Wille* afgaan, om die van *eenen* anderen Mensche blindeling te moeten volgen, ofte de straffe die 't hem geliefd haar op te leggen, te moeten lijden. Ende soodaanige sondige Menschen zijn alle Heeren die Slaaven hebben, als ook alle *Koningen* ende *Vorsten*, die aan geene Wetten verbonden zijn, ofte daar aan naar Regten verbonden weesende, nogtans oover haare Misdaaden teegen de selven, niet naar haare verdiensten gestrafd konnen werden.

Ende indien dit, naamentlik sig in soo eenen stande te stellen, dat men sig aan eenen anderen Mensche in het geheel onderwerpt, is eene soo groote *ondankbaarheid* teegen God, ende een soo *groot quaad* in bysondere Menschen, wanneer sy dus met haar *eigen selfs* ende van haare *eigene Saaken* handelen, wat een groot *schelmstuk* sullen

len wy seggen, dat begaan de *Regenten* van eene *Vrye Republik*, welke alle de Ingeseetenen van dien moogende regeeren, naar *Wetten* ende naar het *Dictamen* van haar gemoed, dat is naar de *wetten* die God in aller Menschen herten geschreeven heeft, nogtans sig selven niet alleen, maar ook haare *Weesen*, dat is, alle de onnoosele gemeene Ingeseetenen, ende alle die onschuldige Naakoomelingen der selven, onderwerpen aan de lusten ende wille van eenen Mensche. Namentlik sy begaan een soo groot *schelmstuk* met *God* ende de *Reeden* te verwerpen, om oover die *Republik* eenen *Koning* te stellen, dat Heemel ende Aarde sig voor deesen daar oover ontsteld heeft, * ende nog heeden sig daar oover behoorde te ontsetten.

Ende wat sullen wy eindelik seggen van *Regenten* soodaaniger Republiken, welke eenmaal door ongelukken in *slaavernie* vervallen, ende door de Goddelijke voorsorge daar uit verlost zijnde, des niet te min om eenige *Officien* ende *Beneficien* te konnen genieten, voorbedagtelik ten tweeden maale alle die onnoosele Weesen, haare Ingeseetenen, uit der *gemeene Vryheid* in eene ondraagelijke *Slaavernie* werpen? Namentlik wy seggen, dat de schelmstukken soodaniger *Regenten* soo groot ende van ouds onder onse beroemde Vrye *Duitsen* soo onbekend zijn, dat wy in onser *Duitser* Taale geene naamen vinden konnen, om de grootheid der selven uit te drukken, ende dat ook de geheugenisse der selven als van eewiglik verdoemde Menschen, uit alle *Gedenk-schriften* gewist, ofte ten minsten haarer aldaar niet dan met de aller-uiterste vervloekingen gedagt behoorde te werden.

Gelijk deese FABUL ons seer wel leerd, dat de *Distelvink* eenmaal uit haar kooje gevloogen zijnde, niet jeegenstaande sy een ongemeen *goed Meester* hadde gehad, ende dat die haar seer goede beloften deede, van haar nog safter ende beeter te handelen, sy daar door niet konde werden aangelokt, om sig ten tweeden maale in der Kouwe te laaten sluiten.

* *Sam. Bouk* 1. *Capp.* 8. 9. 10.

Die

Die aan eenen Sterken den Vinger geefd, verliefd de geheele hand.

Principiis obsta sero sapiunt Phryges.

21. De *Man*, ende het *Bos*.

SEeker *Man* in een lustig *Bos* gekoomen zijnde, seide teegen den *Boomen* in het bysonder, dat sy te wild ende te woest door elkander wiessen, ende daarom de een den andere verdrukte, ende belettede soo hoog op te schieten, als sy andersins gedaan souden hebben, ofte nog doen souden. Ende vougde hy daar by, dat, indien sy hun eigen welstand behertigden, sy behoorden te gedoogen, dat hy tot sijnen *Byl-Ysere* in den Bosse eenen Tak mogt snijden, om daar van eene *Steel* tot sijnen Byl-Ysere te konnen maaken, op

dat hy alsdan, haar bequaamelik ſnoejende, haar ook door dat middel, ende door geen ander, ſoude konnen doen veel hooger, cierelijker ende eenpaariger opgroejen; ende alſoo brengen tot eenen veel gelukkigeren ende beeteren ſtande, dan waar in ſy nu leefden. 't Welk het gantſe *Bos* hem ten dien einde vrywillig toeſtond, als wagtende volgens ſijnen raad, ſchoone ende groote verbeeteringe in den wasdomme. Maar de *Man*, dus eene *Byl* gekreegen hebbende, bediende ſig dier vougen van dat *Yſer*, dat hy der Boomen gants niet, maar ſijn eigen Voordeel allesſins ſogt, ende voor eerſt de *allergrootſte Boomen*, die hem meeſt in den weege waaren, om verre hiew; ende daar naa, ſo draa het Winter geworden was, ende als wanneer het hout voor hem op ſijn aller-bequaamſte zijnde, om gehouwen weeſende, ten dienſte te konnen werden verkogt, als ook om dat het brand-hout alsdan voor ſijnen eigen brande hem meeſt konde ten ſtaade koomen, het geheele Bos door wandelde, ende de Boomen naar ſijnen gelieven ende meeſte proufijt, begon af te houwen, beginnende van boome tot boome. Sulks ſy, als *waapenlooſe* Boomen zijnde, ende eenen *gewaapenden* het ſelven niet konnende beletten, te laat hunne misſlag, welke ſy begaan hadden, begreepen, van op eenige *Voorwaarden*, hoe *heiliglik* die mogten weeſen *beloofd* ende *beſwooren*, eenen ſterveliken, ende dien volgende altijds bedriegeliken Menſche, te vergunnen eene *Steel* tot eenes Mans *Byl*-Yſere, om dat alsdan beiden naar ſijnen ſinne te gebruiken.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben in deeſer* FABULE *verſtaan, met een* MAN *een aanſienelik Menſch.*

Met eene BOOM, *een gering Menſch.*

Met het Bos, *eene Vrye Republik.*

Met een Man, *die een* Byl-Yser *heeft, ende geen* Steel *daar toe, een* Krijgs-Ooverste, *die geene magt heeft, dan om de Krygs-luiden van tyden ten tyden naar het gelieven der Republike te gebieden.*

Met de Steel *tot het* Byl-Yser, *de magt die soo een Overste krygt om de Krijgs-Knegten ten allen tijden by een te roepen, ende naar sijnen sin te gebieden ter beetere bescherminge der Republike, ende die de selve altijds gebruiken kan, ende ook veeltijds gebruikt, ter onderdrukkinge van dien.*

ALle Menschen haar *eigen*, ende geen ander Mensch als om haar *eigen selfs* lief hebbende; Soo is seeker, dat sy altijds meer haar selven als een ander beminnen. Ende vermits sy, het zy ge- ofte ongevraagd, aan eenen andere *Raad* geevende, het selven altijds doen onder den schijn van meer des geraaden als hun eigen voordeel te souken, ende sy nogtans in teegendeel altijds meer geneegen zijn, ende ook waarelik meest altijds bevonden werden, meer tot haar *eigen*, als tot eenes anderen Menschen Voordeel te raaden: Soo moet de Geraden niet alleen ooverleggen, of die *Raad* ten seekeren opsigte goed schijnd te weesen, maar ook of de Raader daar uit geen *voordeel* voor sijn eigen selfs, ten *schaade* des geraaden soude konnen trekken. Ende indien hy sulks bevind, soo moet die raad hem seer verdagt zijn. Ende insonderheid moet sy verdagt zijn, wanneer een ander ongevraagd, voorbedagtelik komt raad geeven, ende dien raad onophoudentlik aandringd. Ende booven allen moet soo eene raad verdagt zijn, welke gegeeven werd met beloften, ende toeseggingen, van een te volgen goed voor den geenen die geraaden werd, als de Raader voor af ietwes tot sijn *eigen voordeel* begeerd, ende het welk toegestaan zijnde, by onstentenisse des beloofden, niet weeder door den Geraaden kan ingetrokken werden, om sig te herstellen in den stande daar hy te vooren in was.

Ende insonderheid moet men altijds traag zijn om eene raad aan te neemen, die van sijnen *meerdere* ongevraagd gegeeven werd, wanneer die daar by ietwes voor af begeerd, waar meede de Geraade voor af eer swakker als sterker, ende de Raadgeever gewisselik sterker werden sal als hy te vooren was. Want om dat de Raader sijn oogwit bekoomen hebbende, alsdan verder niet des *Geraaden*, maar sijn eigen voordeel weederom te betragten plagt, ende in gevolge van dien, den Geraaden ook weederom onder schijn van Raad ofte Versouk den selven af te dringen, van tijde ten tijde meer andere beswaarelike

Saaken begeerd; soo plagt ook de Geraade alsdan seekerlik eerst bedroogen, eindelik genougsaam gedwongen te werden, om alles, dat de Raader begeerd, te doen ofte te laaten, ende te lijden.

Gelijk wy dat daageliks in de verhandelinge ende ommegange met andere Menschen bevinden, ende ook by alle soo *Latinse* als *Griekse Historie-Schrijveren* leesen konnen, *a* hoe dat van ouds eenige Republiken sig hebbende laaten raaden, om aan eenigen uitsteekenden Ingeseeten ter sijner verseekeringe ende ten dienste der Republike eene *Lijfwagt* toe te staan, hy die *Lijfwagt* misbruikt heeft, om de voornaamste Regenten der Republike, welke hem die Lijfwagt ter goeder trouwe hadden toegestaan, ende die ook de Soldie van dien betaalden, te vermeesteren, te vangen ende te dooden, ende by gevolge als een seer boose *Hond*, sijnen Heere, die hem spijsigde, de keele af te bijten. Gelijk wy ook by de selven *Historie-Schrijveren* konnen leesen, dat de Republiken die sorgvuldiglik de magt hunner Krijgs-Ooversten soo bepaald hebben, dat sy de Krijgs-luiden niet konden gebieden te werken dan naar de ordren der Republike, ende dat sy ook daar en booven het aan- ende af-stellen, ofte het aanneemen ende af-danken aller Krijgs-Bevelhebberen, ende geringeren Krijgs-luiden aan sig behouden hadden: nooit door die Krijgs-Ooversten, nogte door eenig buitenlands geweld verkragt zijn geworden. Ende dat in teegendeel meest alle de Republiken, die aan haare *Krijgs-Ooversten* eene *vrye magt* gegeeven hebben, om haare onderhoorige Krijgs-luiden allesins naar haaren sinne, ter beetere bescherminge der Republike teegen haare Vyanden te mogen gebruiken, ende die daar en booven haaren Krijgs-Ooversten omtrend het aan-neemen ende af-danken der Bevel-hebberen ende der geringe Krijgs-knegten eenig Bevel ofte eenige Magt hebben gegeeven, ook meest altijds hebben moeten lijden, dat die Krijgs-Ooversten haare onderhoorige Krijgs-luiden gebruikt hebben, om sig *Tyrannen* oover dien Vryen Staat, ende alle de Ingeseetenen van dien tot haare *Slaaven* te maaken. *b*

Ende is dit eigendlik het gunt de *Ouden* ons met deeser FABULE hebben willen afbeelden, naamentlik, dat soo haast eene Republik sig laat raaden aan eenen *Krijgs-Ooversten* soo groote magt te geeven, dat hy, naar sijn gelieven, het Yser der onderhoorige Krijgs-lieden kan werk-stellig maaken, dat alsdan de geheele *Republik* ende de Ingeseetenen van dien vernietigd werden.

a *Sie insonderheid Plutarch. Leeven der &c.*
b *Sie Plutarch. Leeven der doorlugt. Mannen, doorgaans.*

Ider Monnik prijst sijn Conventaan.

22

Laudat venales quas vult extrudere merces Quisquis.

22. De *Gilden* ende eene *Stad*.

WAnneer op eenen tijde dienstig wierd geoordeeld, dat seekere oopene *Vlek* soude besllooten werden, soo heeft men, op dat point, alle *Borgers*, yder in sijnen *Gilde* vergaaderd zijnde, by een geroepen, om hunne Advisen in hunnen *Gilde*, hier oover in te brengen; Welke *Advisen* ende *Gilden* eindelik al te saamen verschillig wierden bevonden: Want de *Landlieden*, *Delvers* zijnde, seiden dat *Aarde Wallen* de beste waaren; Maar de *Metselaars* beweerden, dat die voor den Vyanden

den al te ligt te beklimmen waaren, ende dat men daarom de *Plaats* door eenen *Steenen Muure* moest versterken. De *Timmerluiden* oordeelden soo wel de Aarde Wal als de Steene Muur te kostelik, voor de goede Gemeente, om de Penningen daar toe noodig, op te brengen, ende dat de groote Onkosten by gevalle van Uitlegginge ende Vergrootinge der Plaatse, sonder gebruik ende niet alleen verlooren kost ende arbeid souden weesen; maar dat die Aarde Wallen ende Steene Muuren nog daar en booven met seer grooten arbeid ende onkosten vervoerd, ofte afgebrooken souden moeten werden, ofte dat sy der Steede ten grooten ongemakke ende seer grooten oncierfele souden gediien. Ende dat men derhalven beeter met onkostelijke *Planken* het werk aanstonds beginnen, ende binnen seer weinige daagen de omtuininge voltrekkende, de gemeene Ingeseetenen bevrijden konde teegen eenen onverwagten aanloope der Vyanden. Ende vougden die Timmerluiden daar by, dat die Planken door haar, mits haar dag-loon genietende, altijds seer ligtelik by alle occasien konden afgenoomen ofte verset worden. De *Glaasemaakers* naamen soo wel in Steene als Houte Wallen ende Borst-weeringen, hun genougen; mits dat men *Glaase Vensters* ordineerde, om oover al te konnen door heenen sien, of ende waar eenige Vyanden waaren, ende wat sy ondernaamen. De *Smits* keurden den voorslag der Glaasemaakeren voor goed, indien daar by gevougd wierden *Ysere Traalien* in de *Vensteren*, om alles te meer verseekerd te hebben, dat of schoon de Vyanden de seer broose Glaasen quaamen te breeken, sy nogtans door die Vensteren niet souden konnen inbreeken. De *Renteniers* ende *Koopluiden* agtten der Stads

Slijk

Slijk ende *Vuilnis* genoeg, om tot eene Wal te konnen dienen, als die Vuilnis maar rondom digt ende vaſt wierd op een geſtaapeld, ende vaſt in een getreeden, alſoo dat der Steede tot geene *niewe* belaſtinge ſoude behouven te ſtrekken. Ende dat ſy ook tot geene *niewe* belaſtinge ofte opſchietinge van Penningen ſouden konnen verſtaan, om dat ſulks altijds alleen op hunne kappe aanquam. Dan indien ſy de noodige Penningen van haer geliefden te ligten teegen den Penninge *Seſtien*, dat ſy alsdan ſouden toeſtaan, alle ſoodaanige verſterkinge der Steede, als de andere *Gilden* ſouden moogen goed vinden. Dit gevoelen beveſtigden de *Wijnkoopers* ende de *Brouwers*, ſeggende dat ſy met hunne *Moeren* ende andere *Drabben*, de dikte van het Vuilnis ſouden helpen vermeerderen, daar alle de andere Gilden weederom meede gekten, ſeggende, dat aldus hunne Stad aan het believen der *Swijnen* ſoude oopen ſtaan, die met hun vreeten ende wroeten ligtelik daar in eene breuk konden maaken: ende dus verliep de tijd der Vergaaderinge, ſonder iet vrugtbaareliks beſlooten ofte uitgeregt te hebben.

Uitlegging *der* Woorden.

Alle de Woorden *ſtaan hier in den eigendlijken ſinne, ſulks desweegen geene* Uitlegging *vereiſt werd.*

ALle de Ingeſeetenen der *Landen* ende *Steeden*, die niet naar de loſſe ſinnen van *eenen* Menſche; maar naar ſeekere *Wetten*,

die *veele* Mannen, daar toe gemagtigd, voorbedagtelik gemaakt hebben, geregeerd werden; hebben ende besitten seekerlik eenige *eigene* goederen, die sy met alle haare magt, ende sorge behouden, gebruiken ende vermeerderen moogen ende ook poogen. Ende daar en teegen werden ook in alle die *Vrye Landen* ende *Steeden* door opgemelde Ingeseetenen in het gemeen gedraagen ende genooten *gemeene Lasten* ende *Voordeelen*, welke door ydere der selven, die opgemelde *gemeene* Lasten ende Voordeelen staan te draagen, ofte die Voordeelen te genieten, altijds teegen *eigene* Lasten ende Voordeelen in der Schaalen wel rijpelik ooverwoogen werden. Ende vermits aldaar door de *liefde*, die wy ons selven toedraagen, *eene once* van *eigenbaat* ofte *eigene schaade* altijds veel meer weegd, als *honderd ponden* van het *gemeen*: Naamentlik dat wanneer het gebeurd, dat het *gemeen*, ofte de geheele *Staat* aller Ingeseetenen, met sestien hondert guldens belaaden werd, ofte die geniet, ende dat alsdan yder Mensch in het bysonder met geen eene gulden werd belaaden ofte die geniet; Soo is kennelik, dat indien alsdan ieman in het bysonder uit die gemeene belastinge ofte verligtinge der Republike van guldens sestien hondert, met twee guldens meend beswaard ofte gebaat te sullen werden, hy die last ten naadeele der Republike niet vermijden, ende die baat ten schaade der selve genieten sal willen, ten zy hy waarelik een *ongemeen* Deugdsaam ende seer Eedelmoedig Mensch zy, op welken, om de seldsaamheid der selven, in den Stukke van *Land-bestier*, gants geene reekeninge mag werden gemaakt. * Sulks vermits deese *eigen selfs liefde*, aan den Menschen soo vast is, dat daar van niet, ofte immer seer beswaarelik, kan werden afgescheiden: Soo is ook eene seer klaare saak, dat geene vergaadering van Menschen, hoedaanig die zy, de Saaken van den gemeenen *Staat* behoorde te ooverweegen, dan waar in de *Leeden* van dien gesaamentlik geen *eigen* bysondere baat ofte schaade ten naadeele van het *gemeen*, beoogen ofte vermijden konnen; maar dat de Saaken van den *Staat* ooverwoogen ende gehandeld be-

* *Dig. de Legib. Senat-Conf. L. 6.*

hoorden te werden, in soodaanige Vergaaderinge, waar in, om het groot getal, ende de *verscheidendheid* der Leeden, *eigen Interest* ten naadeele des *gemeenen welvaarens*, niet konnende bejaagd ende verkreegen werden, yder Lid van dien alsdan seekerlik in den gemeenen Wel- ofte Quaalik-vaaren, eeniger maate sijn eigen Wel- ofte Quaalik-vaaren vinden konnende, het selven waarschijnelik met sijne stemme sal souken te bekoomen ofte te vermijden. Ende vermits eene *Stad* voorsigtiglik in *Wijken* verdeeld zijnde, als meede in ydere van dien, geene andere Mannen, dan die alle de Lasten der Republike ofte *Steede* draagen moeten, verschijnen moogende, het ook seeker is, dat aldaar alle de verscheidene *Interesten* van die Stad gevonden werden. Ende soo is ook kennelik, dat in ydere Vergaaderinge van die *Wijk*, met de meeste stemmen der *Leeden*, het *gemeen Wel-vaaren* betragt sal werden, soodaanig, dat sy daar van niet dan uit onkonde afdwaalen sullen: Sulks gewisselik uit alle de *Advisen* der *Wijken*, de gemeene *Borgerschap*, volgens haare innerlijke meeninge, het besten haast besluiten ende verkiesen sal. Daar in teegendeel yder *Gild* in het bysonder, hoe groot het selven ook mooge zijn, niet het *gemeen Wel-vaaren* der *Steede*, maar het *een* ende *eenig Interest* van dat *Gilde* betragt. Ende derhalven soo is ook seeker, dat yder van dien vergaaderende, ende der gemeene *Steede*-saaken ooverweegende, niet dan tot *eigen Interest*, alwaare het tot schaade van het *Gemeen*, adviseeren ofte sijne stemme geeven sal, ende dat uit soo veele *eigene* bysondere, ende teegen een strijdende ofte van malkandere verscheelende *Advisen* ende *Interessen*, met welken het *gemeen* wel-vaaren niet dan *secundario*, ofte naar het *eigen*, ende by gevalle betragt werd, nietwes waareliks ten gemeenen nutte beslooten kan werden. Gelijk het selven daageliks in die *Steeden*, welke door *Gilden* geregeerd werden, te sien is.

Sulks de eigendlijke sin deeser FABULE is, aan te wijsen, dat yder *Gild* in het bysonder, op de andere *Gemeene Ingeseetenen* tragt te aasen, ende dat alle die *Gildens* tot der *Gemeene* Regeeringe eener Steede onnut, ende den anderen Ingeseetenen seer schaadelik zijnde, sy uit der Regeeringe aller welbestelde *Steeden*,

den, behoorden te werden geweerd, ende dat daar ſy albereids zijn, haare Verſouken, die ſy in haare Vergaaderingen opſtellen, ende vervolgens den Regenten der Steeden voordragen, als altijds ten naadeele der gemeene Ingeſeetenen ſtrekkende, door de Wijſe ende Agtbaare Regeerderen der Steeden ook altijds afgeweeſen behoorden te werden. Gelijk in deeſer FABULE geen *Gild* ſijn oogwit bequam, maar alle die Saaken ongedaan blijvende, door die *Gilden* ende haare *Vergaaderingen*, ſoodaanige verwerringe ten naadeele der gemeene Ingeſeetenen, wierd veroorſaakt; dat die Stad gants niet omwald ende geſterkt wierd.

De

De Buik heeft geene Ooren.

Nulli tutius peccant quam sub pietatis infula.

23. De *Kat* verslind den *Haan*.

DE *Kat*, die voorgegeeven had, uit een groot berow oover sijne sonden, een soo stil ingetoogen ende Heilig leeven te willen leiden, dat hy sig voortaan van alle *Vis* ende *Vlees* soude onthouden, ende om geene onnoosele Dieren ter Wereld te dooden, niet eeten soude dan *Kruiden*, *Vrugten*, ende *Wortelen*; had door dat middel eenen ingang ende eenige opsigt oover de Hoenderen bekoomen, als wanneer hy den *Haan*, die

 daar

daar op betrowde, in sijnen gewelde kreeg. Ende vermits de *Kat* geneegen was, den Haan te verslinden, ende des niet te min die voor hem soo profitabile *Naam* van *Heilig* te zijn, te behouden, soo wilde hy dien *Haan* seer gaaren onder eenen heiligen schijn dooden ende eeten. Ende derhalven seide hy hem: „Du „ontugtige Bouf vermengest dy teegen alle Natuurelij-„ke ende Goddelijke Wetten met Moederen, Dogte-„ren, ende Susteren, ende bist daarom op der We-„reld niet te lijden; maar behoordst anderen ten spie-„gele gedood te werden: op dat soodaanige ontugtig-„heid, ende groote krijtende sonde, onder den Dieren „niet meer in swange gaa. Waar op de *Haan* antwoorde, dat de Hoenderen door sijn veel-vuldig treeden, ende sig sonder eenigen onderscheide, met allen den Hoenderen te vermengen, meer Eyeren leiden, ende oover sulks den Menschen aangenaamer waaren, als meede insonderheid, dat de Menschen haar ook den Kost verschaften om geene andere Reeden, dan op dat sy beiden sulks doen souden. Deese *Beschuldiging* dus klaarelik weeder-legt zijnde, soo beschuldigde de *Kat* hem ten *tweeden*, dat hy de Menschen door sijn geduurig gekraay, in haare Nagt-rust stoorde, ende daarom alleen de dood wel dubbeld verdiend had. Ende antwoorde de *Haan* hem weederom, dat de Menschen hem by sonderlik den Kost gaaven, op dat hy met sijn gekraay haar de uuren by daage ende by nagte, ende ook als een *Propheet*, het toekoomend goed ofte quaad Weeder te kennen geeven soude, ende dat sy by gevolge ten allen tijden, haar slaapen, waaken ende arbeiden, daar naar aan-rigten souden

kon-

konnen. Sulks de *Kat* siende, sijne Beschuldigingen soo wel beantwoord te zijn, dat hy den *Haan* onder geenen *Heiligen* schijn konde eeten, denselven efter doode ende seide: Het zy wat het wil, ende wie gy zijt, ik wil met geenen hongerigen Buike slaapen gaan.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verstaan met den* KAT, *een Mensch die uiterlijk beleefd, vriendelik ende saftmoedig is, om onder dien schijn eenige aansienelijke Amten te bekoomen, ende alsdan des te beeter, te sijnen voordeele, Schelmstukken te konnen pleegen.*

Met den HAAN, *een onnoosel Mensch, die door schijn bedroogen werd.*

ALle Menschen zijn niet alleen innerlik vergenougd ende blijde, of misnougd ende drouvig, wanneer sy door eenige goede reedenen geléid, ofte door groote driften van bloed verrukt werden, eenig *goed* ofte *quaad* te doen, ofte wanneer haar geheugd, sulks gedaan te hebben: Maar hebben sy daar en booven haar eigen selfs soo lief, dat sy daar beneevens wenschen, dat andere Menschen van haar, ende van haar doen ende laaten, soo in haar leeven als naa haare dood, wel gevoelen ende loffelik spreeken. Sulks men bevind, dat het aller-kragtigste middel, om de Menschen tot het goeden te drijven, ende van het quaaden af te schrikken, is in haar te verwekken, een

een seer vast voorneemen, ende eene seer sterke begeerte, om te behouden een *goed gewissen*, als meede in haar te veroorsaaken, eene seer groote *begeerte* om *Eere*, ofte eene diergelijke *Vreese*, van *Schande* te sullen behaalen. Ende wanneer men Menschen vind, die in alle voorvallende Saaken, haare eigene lusten ende vermaak volgen; sonder door de kraften van het *gewissen*, ofte door de begeerte van *Eere*, ende door de vreese van *Schande*, gedreeven ofte afgeschrikt te werden, om anderen goed te doen, ofte van anderen te verongelijken ende te beschaadigen; Soo werden sy daar door vermaard, boosaardige Menschen te zijn, ende werden sy ook desweegen soo seer van anderen vermijd, dat sy eindelik willende, voortaan niet konnen, veele geleegentheid vinden, om in de verongelijkinge van eenen andere haar vermaak soo ligtelik te vinden.

Ende werd niet soo seer deese, als een nog veel schaadelijker slag van Menschen, door deeser FABULE afgebeeld. Naamentlik soodaanige, die door een goed ofte quaad *gewisse*, ende door *Liefde* ofte *Vreese* tot Eere ofte van Schande, niet alleen niet werden ten goeden opgewekt, ofte van den quaaden afgeschrikt, maar die onder den *schijn* van deugdelijke Werken te pleegen, geneegen zijn eene loffelijke Naame te bekoomen, om de selve verkreegen hebbende, onder dat *Deksel* des te veiliger, haare lighaamelijke Lusten neevens haare Geld- ende Eer- ofte Heers-sugt te konnen versaadigen. Ende vermits deese Menschen die heilsaame middelen, waar door de Menschen ter deugden opgewekt, ende van den ondeugden afgeschrikt plagten te werden, misbruiken, om des te meer haare schaadelijke Lusten te konnen volgen, ende des te eerder andere Menschen te konnen beschaadigen; ende dus doende, teegen *Goode* ende den *Menschen* des te veiliger te moogen sondigen: Soo zijn dit waarelik de aller-ondeugenste Menschen, welke op den Aardboodem gevonden werden.

Want dit zijn die geveinsde *Phariseen*, welke in het oopenbaar den *Heiligen* speelen, met een *Splinter* in eenes anderen Mans ooge aan te wijsen, *Muggen* te siften, *Comijn* ende *Ruit* te

vertie-

vertienen, op dat een ander naa den *Balk*, die sy in haare oogen hebben, niet sien soude, ende dat sy onderwijlen des te veiliger in alles haare Vleesselijke ofte Heerssugtige Lusten volgen, *Cameelen* doorslikken, ende heiliglik andere Menschen, jaa *Weduwen* ende *weesen* meest verongelijken, ende van haare Goederen, ofte Eere ende Leeven berooven souden konnen. Waarom ook oover die *Phariseen* meer als oover eenige andere slag van Menschen, in de *Heilige Schriften* het Wee, Wee, werd uitgeroepen. a

Dit zijn die *Kerkelijken*, welke op dat sy van andere Menschen des te meer geëerd ende beliefd souden werden, onder den schijn van te yveren voor *Goodes Glorie*, ende de Stigtinge der *heilige Kerke*, alle Menschen, die haar niet *Eeren* ende *Dienen* willen, ofte die van haar in eenige meeningen ofte gedagten omtrend het *Goddelik Weesen*, ofte omtrend den eigentlijken *Goodes-dienste* verschillen, ende des niet te min onnooselik ofte onstrafbaar van leeven zijn, doen dooden, van den gemeenschappe der *Kerken* affnijden, ende den *Satan* oover-leeveren, ofte uit den Lande jaagen.

Dit zijn die *Politiken*, welke om in eener *Vrye Republike* eenen grooten aanhang onder den Ingeseetenen, ende daar door eene grootere magt, ter onderdrukkinge der gemeene *Vryheid*, te bekoomen, geduurig roemen, dat sy de *Vryheid* ende het *Welvaaren* des Vaader-lands beschermen, ende vergrooten willen, ende alle de *Wetten*, *oude Hand-Vesten* ende *Privilegien*, heiliglik naar-koomen of doen naar-koomen sullen, ende die onder dat *deksel*, ende onder den schijn van voor het gemeen te sorgen, het begeeven van alle *Officien* ende *Beneficien*, van tijden ten tijden in der Vrye Republike voorvallende, den wettelik daar toe bevougden Vryen *Regenten*, on- ende tot sig trekken, als ook op deselve wijse het uitleggen der *Wetten* ten haaren voordeele sig aanmaatigen derven. Ende zijn dit eindelik die *Politiken*, welke geenen schoonen schijn konnende vinden, om onder dien de *Republik* te verkraften, eindelik het *Mom* afleggen, ende oopentlik den *Tyran* speelen, met de lof-

 felijke

a *Matth*, *Cap*. 23.

selijke *Voorstanders* der *Vryheid*, onder den schijn van *misdaad* der *gequetste Majesteit*, niet konnende doen dooden, efter door Moorders van kant te helpen. In het korte gesegt, dit is de *Schijn-heilige Kat*, die gaaren den *Haan* heiliglijk, dat is door eenigen schijn van Regte, doen veroordeelen, dooden ende op-eeten soude, ende niet konnende hem door eenigen schijn doen veroordeelen, alsoo hy waarelik niet alleen *onnoosel*, maar daar en booven een Heilig *Propheet* is, efter selfs, ofte door daar toe opgemaakte *Moordenaaren*, de keele af bijt, ende hem op-eet.

Al

Al te fijn,
Is maar schijn.

24. De *Muisen* ende de *Kat*.

DE *Kat* veele *Muisen* verslonden hebbende, bevond dat sy, om sijne klaauwen te ontgaan, in haare holen bleeven; Sulks hy, om haar daar uit te lokken, ende te konnen eeten, veinsde dat hy *dood* was: maar de *Muisen* die veinsery haast gemerkt hebbende, riepen hem toe, Al liet gy u hangen als een *sak*, en wy niet dan uw vel saagen, soo souden wy u niet naarder koomen,

 ende

ende u vertrouwen. Waarom hy het op eenen anderen boeg wende, *Heiliglik* swoer, *Penitentie* te sullen doen oover sijne veelvuldige moorden, ende nooit meer Visch of Vleesch te sullen eeten; trok ten dien einde *heilige* kleederen aan, sag voor sig needer, met eene eevene troonie, onder een erbermelik mawen, ende traagen gang. Het welk als een tijd lang geduurd, ende de *Muisen* sulks verstaan ende daar naa selfs gesien hadden; als meede gehoord hebbende, dat hy van alle andere Dieren voor eenen seer *heiligen Kluysenaar* gehouden wierd; Soo vonden sy goed, hem tot hunnen *Oooverste* te verkiesen, gelijk sy hem den *Eed* van getrouwigheid afnaamen, die hy ook deede, met hooge betuiginge, van hun vleesch nimmermeer te sullen proeven; ende daar en booven haar teegen alle uitheems geweld kragtig te sullen beschermen. Maar de arme Dieren, den *Kat* dus binnen hare hoolen gebragt hebbende, bevonden wel haast, dat hy in het eersten heimelik, daar naa oopenbaar, elk begon op te eeten, ende dat hy onder eenen *heiligen* schijn, als of sy sulks verdiend hadden, alle de dikste, vetste ende meest gevleeschte *Muisen* verslond; waarom de ooverigen sig weederom met der vlugt bergden in andere hoolen, daar sy in haare beschansingen, het leeven in aller seekerheid voor sijne wreede tanden ende klaauwen doorbragten. Ende om in het toekoomende te veiliger voor hem te zijn, beraadslaagden sy, dat om buiten haare hoolen eenig meer vermaak ende ook voedsels te konnen genieten, ende middeler wijle niet van hem oovervallen te worden, het noodig was, hem een *Bel* om den *halse* te doen: maar niemand eenig middel konnende uitvinden, om 't selven in 't werk te stellen, soo moesten sy altijds

met

met die ſorge ende onſeekerheid blijven leeven in haare hoolen, ſig voedende met die Hoope, dat die Kat niet lang leeven, ende ſy naa des ſelfs dood hunne oude Vryheid weeder bekoomen ſouden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met de* KAT *afgebeeld, een wreed, beveinſt, ende ſchijnheilig Menſch, die* Ooverſte *werd.*

Met MUISEN, *wijſe ende voorſigtige Menſchen, die geene andere Menſchen verſlinden of beſchaadigen.*

DE Menſchen zijn in het gemeen wel ſoo *eergierig*, dat ſy haar oogwit liever met *Eere*, als ſonder *Eere*, ende *met Schande*, tragten te verkrijgen. Sulks ſy ten dien einde konnende den weg van *Eere* gebruiken, die van *Schande* niet ſullen ſoeken. Ende hoewel met quaade ſtukken te bedrijven, nooit *waaragtige Eere*, maar altijds *waaragtige Schande* behaald werd, ſoo is nogtans onder die quaade ſtukken, welke de Menſchen aanregten, dat onderſcheid aan te merken, dat een ende het ſelfden werk met meerdere ofte met mindere ſchande bedreeven kan werden: Ende ook van den Menſchen alſoo uitgevoerd werd naar dat ſy ſchrander ende ſchijn-heilig, ofte wel plomp ende ſchaamteloos zijn. Ende is wijders bekend, dat *mindere Schande* alsdan eenigſins *Eere* ſchijnd te zijn. Ende vermits men in weeder-wille van eenen andere, oopentlik een ſtuk uitwerkende, daar mee-

de een *grooter vermoogen* toond te hebben, dan de geen heeft die sulks lijden moet, ende daar en teegen *Bedrog* gebruikende, wel eene meerdere Loosheid, maar ook zijn *onvermoogen*, neevens eene ende deselfde quaadwilligheid betoond; ende dat het geene mindere *Eere* is groot van vermoogen ende stout te zijn, als daar en teegen *Schande* is onvermoogen ende bloode te weesen: Soo siet men ook, dat de Menschen gemeenelik liever door *Geweld* als door *Bedrog*, wanneer beide eeven veilig gebruikt kan werden, haar oogwit tragten te bereiken. Ende is dit de reeden, waarom de Menschen gemeenelik dan eerst *Bedrog* plagten te gebruiken, als *Geweld* haar niet te staade koomen soude.

Omtrend welk *Bedrog* al weederom het selfden onderscheid waargenoomen kan werden. Naamelik alle *Bedrog* bestaad in *werken* ofte woorden der Menschen. Ende oovermits *werken* haare klaare beteekeningen soo wel niet met sig brengen als *woorden*; soo schijnd men met werken so seer ofte soo schandelik niet te bedriegen als met woorden: Ende is het *veinsen* door werken ofte daaden, eene mindere Schande geworden, als het *liegen* door uitdrukkelike woorden. Ende vermits men daar en booven kan *veinsen*, ende *liegen* onder eenen gemeenen Menschelijken schijn, of wel onder voorgeeven van eene *ongemeene deugd* ende *heiligheid*; ende eindelik met daar beneevens *God* tot een getuige van sijne opregtigheid aan te roepen, ende sig te onderwerpen aan sijne eeuwigduurende straffen; Soo kan een yder ligtelik sien, dat wanneer beiden sulk *veinsen* ende *liegen* oopenbaar word, het eene mindere schande is, *gemeene Veinsery* ende *Logenen* gebruikt te hebben, als door eene *ongemeene Schijnheiligheid*, de *Deugd* selfs, ende de *Liefde* of *Vreese Goodes*, waar door de Menschen in ordre gehouden werden, misbruikt te hebben, om schelmstukken te konnen uitwerken. Ende bevind men dien volgende, dat geene Menschen, dan van de aller-uiterste boosheid, tot die *schijn-heilige Bedriegeryen* vervallen, om alsoo in ende onder den naame van God Almagtig haare Boeven-stukken uit te werken, ende te verbergen.

Ende oovermits de Menschen in't gemeen oover anderen

een

een oordeel vellen, naar ſy ſelf innerlijk geſteld zijn; ende dat dien volgende de Menſchen, die vreemd zijn van te willen eenig *geweld* of *bedrog*, ten naadeele van anderen gebruiken, het ſelfden van anderen niet ligtelik verwagten; ſoo werden deſelve ook veeltijds door eenen *gemeenen ſchijn* bedroogen.

Maar vermits ſoodaanig onſchijn-heilig bedrog ſeer veel in ſwange gaat; ſoo werden de eenigſins *wijſe* ende *deugdſaame Menſchen* ſeer haaſt geleerd, ſig daar voor te behoeden. Ende vermits die allergrootſte *Deugd-* ende *goddeloo ſe Schijnheiligheyd* ende *Vervloekingen*, gebruikt weeſende om andere Menſchen te bedriegen ende te beſchaadigen, in alle wel-geſtelde Republiken ſwaarelik geſtraft behoorde te werden, ende dien volgende in den gemeenen Menſchelijken ommegange, ſelden den *onnooſelen*, *wijſen Menſchen*, voorkomt ofte gebeurd, ende die quaade konſten den Onnooſelen, als of ſy die wilden pleegen, nog min in haare gedagten gekoomen zijn: Soo konnen die *deugdſaame* ende *wijſe Menſchen* gemeenelik daar door ook ſoo misleid ende bedroogen werden, dat ſy op die Schijn-heiligen al te ligt vertrouwende, veeltijds haar verderf daar in vinden, ſonder eenigſins van dat verderf te konnen werden gereddet. Dit is de ſin deeſer FABULE, daar de *Kat* eerſt *Geweld*, vervolgens *Bedrog* te vergeefs omtrend de *Muiſen* gebruikt, ende eindelik door ſijne *Schijn-heiligheid* ende diere *Eeden*, ſoodaanig de *Muiſen* misleid, dat ſy, daar op betrouwende, haar welvaaren ende leeven in ſijne handen geeven, ende dat daar door ook verlieſen.

Dit zijn de Menſchen, welke ſig draagen, of ſy *het ligt des Weerelds* ende het *ſout des Aardboodems* waaren, ende die des niet te min innerlik groote duiſterniſſen zijn; ende die in plaatſe van andere Menſchen beeter te maaken, de ſelven daar door des te eerder doen dwaalen, ende haar brengen op den weege daar ſy beiden eewiglik verlooren gaan. Dit zijn die *graaven*, welke uiterlik ſeer vercierd, ende innerlik vol doods-beenderen ende ſtank zijn. Dit zijn die *Phariſeen*, welke alle het gunt Heilig ofte van Goode geordineerd is, om de Menſchen te beweegen, den weg des Deugds ſtandvaſtelik te willen bewandelen,

len, ende haar alſoo hun eewig behoud te doen vinden; in teegendeel ſeggen wy, alle dat Heiligen ende die Schijn-Deugden misbruiken, om daar uit haare eigene *grootheid* ter verminderinge ende ten eewigen verderve van anderen te ſoeken: ende derhalven zijn dit ook die Menſchen, welke teegen den *Heiligen Geeſt* ſondigende, nog door *Reeden*, nog door *Deugd*, nogte door de *Liefde* ofte *Vreeſe Goodes* bekeerd konnende werden, geduurig ſondigen, ende ſoo veele in haar is, ook anderen doen ſondigen, ende daar door ook, indien eenigen ſulks verdienen, eewiglik verlooren te gaan.

D'Arremoede die soekt List,
Daar de Rijkdom niet op gist.

Quis psittacum docuit suum chaire?
Magistra fames.

25. De *Waater-* ende *Land-Voogels.*

SEkere *Bewooners* van eenen Lande, aan See ende veele versse Waateren geleegen, konden haare *Wout-Voogels*, mitsgaaders der selven Bosschaadjen ende Nesten, teegen de gemeene Vyanden, soo der *Bewooneren* als der *Wout-Voogelen*, niet beschermen, ten waare sy onderwijlen gevoed wierden met der selven Eyeren. Ende alsoo de selve *Bewooners* ook bevonden, dat die Eyeren by quaade Jaaren door de *wout-Voogelen* alleen niet genougsaam verschaft konden werden, om haar te voeden ende by het leeven te behouden, soo noodigden sy alle *Waater-*

Voogelen, om daar ook te koomen neſtelen, met aanbiedinge, dat ſy niet meer Eyeren dan de andere Wout-Voogelen, ter gemeener beſcherminge ſouden verſchaffen, ende dat ſy middeler wijle ook alle *Vry-* ende *Gerechtigheeden* der Oude *wout-Voogelen* ſouden genieten. Sulks de *waater-Voogelen*, door deeſe goede aanbiedinge ende ſchoone geleegendheid des Lands, ende veeler *Meeren*, om ſig daar te erneeren, aangelokt zijnde, ſig in grooter meenigte aldaar ter needer ſtelden, ende ſig ſeer wel, ſoo ten *Waatere* als ten *Lande* erneerden. Sulks deeſe *waater-Voogels* booven den *wout-Voogelen*, die ſig alleen ten Lande geoeffend hadden, ende voorts met binnen-landſe Neeringen geneerden, in weelde toenaamen; ende van tijden ten tijden meer ende meer wooningen ende neſten in de gemeene Boſſchaadje bequaamen. Ende hoewel niet alleen de *oude Bewooners*, maar ook ſelfs de *oude wout-Voogels*, ſeederd dien tijde beeter ende met draagelijker Laſten teegen den gemeenen Vyanden beſchermd waaren geworden, ende ſig gemakkelijker erneerd hadden; ſoo wierden nogtans de kinderen der opgemelde *wout-Voogelen* oover der *waater-Voogelen* weelde ſeer misnougd, eeven of die tot haare verminderinge ſtrekte, ſulks deeſe *wout-Voogels* ook de Jonge Bewooners deeſer *Landen* opwekten, om allangs de *Vry-* ende *Geregtigheeden* der *oude* ende ook der *nieweliks* aankoomen ſullende *waater-Voogelen* te minderen, ende het ook van de jonge Bewooneren ligtelik verkreegen. Jaa dat meer is, die *Niewe* ofte *Jonge Bewooners* wierden ſoo *eigen-baatſugtig*, dat ſy ſig niet ontſaagen, oopentlik *Wille-keuren* ten haaren eigen voordeele, ende ten naadeele aller ſoo *wout-* als *waater-Voogelen* te maaken. Waar door voortaan weinige *niewe waater-Voogels* aldaar quaamen neſtelen, ende veele *Ouden* naar andere

Landen,

Landen, om ſig daar te erneeren, vertrokken, ende de geene die aldaar bleeven tot ſoo een klein getal quaamen, dat ſy geſaamentlik met den *Land-Voogelen* het noodige t'haarer beſcherminge, niet verſchaffen konnende, van haare Vyanden ooverwonnen, ende ſoo wel de aldaar gebleevene *Waater-Voogels*, *Niewelingen*, neevens de *Bewooners* deeſes *Lands*, gelijk meede de oude *Wout-Voogels*, gevangen, verſtrooid ende vernietigd wierden.

Uitlegging *der* Woorden.

De BEWOONERS, *zijn de Regenten, als ook der ſelven Dienaars, ende Krijgs-knegten, die alle uit de gemeene belaſtingen leeven.*

De WOUT-VOOGELS, *zijn Ingeſeetenen die door den Landbow ofte binnen-landſe Neeringen leeven.*

De WAATER-VOOGELS, *zijn die ſig op See ofte met buiten-landſen Handel geneeren, het welk meeſt Vreemdelingen ofte daar van afkomſtigen zijn.*

EYEREN, *zijn de gemeene Laſten, die door allen gedraagen moeten werden.*

DE Menſchen ſcheppen in het gemeen een geduurig ende groot *misnougen* uit de *vermeerderinge* van magt ende eere der geenen die ſy meenen ſulke magt ende eere niet waardig te zijn; ende is dit *misnougen* des te grooter, als het ontſtaat uit de vermeerderinge der geenen die voormaals haar *minder* ofte *gelijk* geweeſt, ende haar nu booven het hoofd gewaſſen zijn. Ende ſoo lange dat misnougen werd gevoed, door die gedagten, dat de *Benijde* tot die vermeerderinge van *Magt* ende *Eere*, door quaade middelen gekoomen is; ende dat hy die meerdere goederen, magt

ende eere waarschijnelik ook sal misbruiken, ten naadeele der *Gemeene Ingeseetenen*, als ook van ons *eigen selfs*, ofte van den *Staat*; ende dat de *misnougde* daar beneevens niet tragt dan met wettige middelen, soodaaniger Menschen vermeerdering te beletten ofte te verminderen: Soo dunkt ons, dat in die *Nijd* niet veel te berispen is. Ende zijn dit die ongelukkige *nijdige* Menschen niet, welke door een geduurig onbehoorelik misnougen, ende door middelen te bedenken, om andere Menschen, die beeter als sy vaaren, te beschaadigen; sig selven quellen, een deeluw-verwig aansigt krijgen, ende allangs van spijt uitteeren. Maar in teegendeel zijn dit soodaanige Menschen, welke door de ooverdenkingen van haare regtvaardige *reeden* van *Nijd*, ende van haar loffelik voorneemen, sig met hun *goed gemoed* troosten konnen, ook selfs, wanneer hun voorneemen is mislukt. Daar aan de andere zijde Menschen die misnougd werden, om dat andere die haar in goederen, magt ende eere, *minder* ofte *gelijk* zijn geweest, ende die door behoorelijke middelen haar *meerder* werden, sonder aan andere Menschen eenige regtvaardige reeden te geeven om te vreesen, dat sy die meerder goederen, magt ende eere, misbruiken sullen ten naadeele van eenen andere, dat *misnougen* ende die *Nijd* niet op neemen, dan uit eene *verkeerde eigen-selfs liefde*, ende *quaade Eergierigheid*, die ons by veranderinge van onse vergelijkenisse, verkeerdelik, ende teegen der Waarheid doen gelooven, soo veel te rugge gegaan te weesen, als anderen ons voor by gegaan zijn.

Ende oovermits dat *misnougen* ofte die quaade *Nijd* den Menschen geene rust geeft, ofte toe laat, gelijk wel andere *Passien*, die alleen by vlaagen ooverkoomen, maar dat die boose Nijd haar geduurig by is, ende beesig houd om middelen te bedenken, waar door sy des Benijden Goederen, Magt ende Eere, minderen souden moogen; ende dat dit daar en booven alle onlustige ofte haatelijke gedagten zijn, die men wil verbergen, om dat sy uitgewrogt werdende, waarelik geen goed aan iemanne, maar quaad veroorsaaken, ende dat ook soo wel aan den *Benijden* als aan den *Nijdiger* selve; Soo siet men ook veeltijds, dat die *Nijdigers* van alle die geduurige quellingen, een bleek, lood-verwig weesen bekoomen, ende uitteeren: gelijk dat hier vooren eenigsins aangeroerd is.

Ende gelijk men dit gebrek vind in *enkelde Menschen*, soo werden ook

ook *geheele geslagten* ende *Volkeren* gevonden, die meer geneegen zijn anderer onnooseler Menschen opgang te beletten ofte te stooren, ook met haare eigene schaade, dan met ende door de selve middelen, waar door andere sig gemeerderd ofte verheeven hebben; sig selven ook te verheffen, ende daar beneevens anderen loffelik voort te helpen. Waar van daan ook komt, dat selfs in Landen, daar de *oude Inboorelingen* niet konnen bestaan sonder geduurige toevloejinge der *Vreemdelingen* sig aldaar ter woone needer settende, deese oude Inboorelingen nogtans der *niewe* aankoomende *Vreemdelingen* voorspoed *benijden*, ende met den selven oover *dwers te drijven*, den opgang der selven tragten te beletten. Gelijk meede daar van daan komt, dat de *Inboorelingen*, jaa selfs *Niewelingen*, die eenig voordeel omtrend eenigen dienst der Republike, by gonsten, ofte eenig *Gild* verkreegen hebben, ofte welke eeniger *Geoctrojeerde Compagnien*, alle andere Ingeseetenen van eenigen handele uitsluitende, deelhaftig zijn, ende daar van het *Bewind* hebben, van tijden ten tijden by die *Regenten* van de selve *Landen* ende *Steeden* aanhouden met te vertoonen ende te versouken, dat de *Vry-* ende *Geregtigheeden* der on-geoctrojeerden moogen werden geminderd: hoewel het selven verkreegen zijnde, niet alleen de *ooverkomst* der niewe *Vreemdelingen*, daar door meer belet, maar ook de geheele *Republik* daar door allangs vernietigd staat te werden; alsoo gemeenelik de schaadelikheeden van dien door de geringe schaade van ydere Dwingende *Octroje* ofte *Wille-keure* in het bysonder, niet aangemerkt werden, dan na dat de saaken soodaanigen swaai hebben genoomen, dat die groote beweeging niet te stutten is, ende die saaken swaarelik, ofte niet te helpen zijnde, de geheele Stad ofte Republik, door de Schaadelikheid aller opgemelde *geoctrojeerde* Compagnien ende *Keuren* gesaamentlik, mitsgaaders door de lang-duurigheid van dien, eeven gelijk een *Berg* allangs uitgehold ende ondergraaven zijnde, daar door eindelik storten moet, ende wanneer die begind te storten, door geene Menschelijke konsten ofte kraften, van ende voor sijnen valle te behoeden ende te stutten is.

Ende gaave God, dat de goede *Regenten* in *Holland*, welk sonder geduurige vermeerderinge, ende toevloejinge van Koophandel ende van *Vreemden*, het zy uit *Braband*, *Vlaanderen*, *Duitsland*, *Deenemarken*; *Noorweegen*, *Sweeden*, *Hispanien*, *Engeland* ende *Vrankrijk*, &c.

 niet

niet kan bestaan; sig door een verkeerd begreepen *eigen Inter-esse*, ofte door eene verkeerde *begeerlijkheid* ende *Nijd* der *Oude Inboorelingen*, oover het welvaaren der geenen, die uit deselve Volkeren tot ons oovergekoomen zijn; sig niet lieten verleiden om *Wetten* ende *Keuren* te maaken, waar meede die ofte andere Volkeren mogen werden belet herwaarts koomende, sig allesins neevens onse oude Ingeseetenen te erneeren, ende waar door by gevolge, de Ingeseetenen in het gemeen onmagtig werdende, alleen die gewoonelijke Lasten te draagen, de *Republik* eindelik vervallen sal moeten onder de Heerschappie van eenen *Buiten* ofte *Binnen-landsen Heere*, die allen voormaals wettigen *Regenten* deeser Landen ende Steeden, haare magt, aansien ende profijten ontrekken, allen den *Inboorelingen* soo wel als den niewen *Aankoomelingen*, alle Wel-vaaren beletten, ende alsoo eindelik alle die voormaals gesaamentlik bloejende Ingeseetenen verstroojen ende vernietigen sal.

Oover sulks is de eigendlijke sin deeser FABULE, dat de *Regenten* geene *Keuren* ofte *Placcaten* ten haaren eigen Voordeele, ende ten naadeele der gemeene Ingeseetenen behoorden te maaken, ende dat daar beneevens de gemeene Menschen niet behoorden *Nijdig* te zijn op haare meede-Ingeseetenen, ende dat des niet jegenstaande de *oude* Inboorelingen eenes *Lands* ofte eener *Steede* altijds nijdig zijnde oover het welvaaren der niewe Aankoomelingen, de *Regenten* sig derhalven door de selven niet behoorden te laaten verleiden, om onder dcksel van eenig *Octroi* een *Borger-Regt* ofte *Gild* te begonstigen, *Placcaten* ofte *Keuren* te maaken, die niet in het gemeen voordeelig, maar alleen seekeren *Ouden* Ingeseetenen *Voor-* ende den gemeenen als ook den *Niewen* Ingeseetenen, dat is allen die hier eene Vaste Woon-plaats hebben, ende buiten Poort- ofte *Borger-Regt* ende *Gilden* hier leeven willen, *Naa-*deelig zijn.

Papen,

Papen, Monniken ende Bagijnen,
Zijn ſoo heilig niet als ſy ſchijnen.

Aliud in titulo aliud in pixide.

26. De *Minnebroeders* ende de *Ambagtsman.*

EEnige *Minnebroeders* quamen by een *Ambagtsman*, ende gaaven hem te kennen, dat ſy andere Menſchen ende inſonderheid alle goede *Catholiken*, ſoo ſeer beminden, dat ſy haar geheel leeven beſteededen ten voordeele der *Leeken*, ende gants niet ten voordeele van haar eigen ſelfs; ſulks ſy ſig onderwijlen van den arbei-

de

de om Weereldlijke Saaken, ende hunne behouftigheeden te verkrijgen, onthoudende; daar door haar *Klooster* in grooten hongers-nood vervallen was, ende de billikheid vereiste, dat hy *Ambagts-man* van sijnen oovervloed haar eenige Aalmissen deede: waar op hy antwoorde, niet te konnen gelooven, het gunt sy hem gesegt hadden; naademaal de *liefde* van sig selfs plagt te beginnen, ende dat sy sterke Mannen waaren, die sonder Wijf ende Kinderen, maar den minsten arbeid doende, ligtelik aan den kost geraaken konden; waar op deese *Minne-broeders* den *Ambagts-manne* voorstelden, alle hunne bysondere waarneemingen, naamentlik dat geene beesig was met *Prediken*, ende de goede *Catholiken* aan te maanen, ofte op te wekken, tot alle Christelike Deugden: Deese met seer geleerde Bouken teegen de Ketters ende alle de Vyanden van de Moeder de Heilige Kerke te schrijven, die met bidden, ende andere met Biegte te hooren, ofte de Heilige Misse te doen, alles ten gemeenen dienste der *Leeken*, soo Leevenden als Dooden. Waar op de Ambagtsman antwoorde, dat hy alle die dingen, behalven de *Misse*, alleen deed, ende egter met arbeiden sijn Brood verdiende, niet alleen voor sig selven, maar ook voor sijn Huisgesin, ende dat hy daar beneevens alle sijne Kinderen selve leerde, ondersogt ende wat meer daar toe vereist wierd. Weshalven hy den *Monniken* ten laste leide, dat sy onder pretext van andere Menschen meer als haar selven te lieven, ende onder deksel van haaren algemeenen Dienst waar te neemen, de Weereld ongevoelig plonderden, ende dat sy van dien roof, onder den naam van Aalmissen, gemakkelik, luy ende lekker

ker leefden, ſonder dat haare gepretendeerde Dienſten der Weereld eenigſins te ſtaade quaamen.

Uitlegging *der* Woorden.

MINNE-BROEDERS, *zijn alle* Rooms-Geſinde Geeſtelijken.

Een AMBAGTS-MAN, *alle* On-Geeſtelijken.

DE Menſchen zijn ſoodaanig geaard, dat ſy haar eigen *leeven*, *lighaam*, *eere*, &c. meer lieven, dan dat van een ander beminnen ende beſorgen. Ende hoewel eenige leeren, dat wy *God*, ende die *Deugd* ſelfs, niet hoog genoug, ofte te veel konnen agten ofte beminnen, ende dat wy die beiden daar en booven om haar eigen ſelfs ende ſonder eenig inſigt, van daar door eenig goed te ſullen genieten, behoorden te dienen ende te beminnen; Soo konnen wy nogtans wel het *eerſten*, maar het *tweeden* niet vatten, dan in deeſen ſinne, dat wy, naar het *getuigeniſſe* van ons eigen *gemoed*, omtrend beiden ofte een van beiden, ons wel ofte quaalik gequeeten hebbende, bevinden, dat wy door de geheugeniſſe van dien, in ons gemoed geruſt ofte ongeruſt zijn, ende dat het derhalven onſe pligt is, onſe eigen ruſt te ſouken, ende die onruſt ofte knaaging des gewiſſens te vermijden, met ons daar omtrend wel te draagen.

Ende aangaande alle andere Menſchelijke Saaken, die wy oordeelen voor ons *Leeven*, *Siele*, *Lighaame*, ende *Eere*, dienſtig te zijn, die tragten wy niet alleen te eigenen; maar op dat ſy by ons langduurig ſouden weeſen, ſoo tragten wy die

allesins te behouden, ende ten dien einde aan die saaken ofte dingen, soo veel goeds te doen, als in ons vermoogen is. Ende als deese uitwerkingen geschieden omtrend andere Menschen, soo werden dat naar geleegendheid van Saaken, genaamd *werken* der *Liefde*, *Vriendschap*, ofte *Barmhertigheid*, soo nogtans, dat deselve werken altijds haar opsigt ende begin behoorden te hebben op ende van ons selven, naamelik, met altijds indagtig te zijn, dat wy die *goede Werken* doende ofte laatende, waarelik onse pligt voldoen, ofte daar in naa-laatig zijn.

Dus bewijsd men liefde aan sijn eigen *wijf*, om dat het eigen is, ende op hoope van weeder-liefde te sullen verkrijgen, ende ook aan de gemeene *Kinderen*, om dat sy eigen zijn, ende op hoope, dat sy het dankbaarlik erkennen sullen, ende aan sijne *Vrienden*, op hoope van soo goed weer-om te sullen genieten: Ende eindelik aan mindere *ellendige Menschen*, uit overdenkinge der gemeene Menschelikheid, ende dat het ons, in den selven Stande, ofte in de selve ellende vervallen weesende, seer aangenaam weesen soude, door eenige weldaadige Menschen daar uit geholpen te werden.

Sulks wanneer eenige Menschen op den Tooneele deeses Weerelds koomen, met dien schijn, als of sy haare *Werken* der *liefde* deeden, alleen ten voordeele van andere Menschen, ende gants niet ten voordeele van haar eigen selfs, die ongewoonheid alleen haar verdagt, ende ons indagtig behoorde te maaken, dat op dien gronde, dat, indien bejaarde Menschen niet voor haar selven sorgden, sy seekerlik verlooren souden gaan, ende dat daar en booven, wanneer sulks onder de gemeene Menschen naargevolgd wierd, gewisselik het geheele menschelik geslagt in de uiterste verwerringe soude vervallen: welk quaad niet, dan van ondeugende Menschen veroorsaakt ende verwagt kan werden, ende ook eene seekere saak is, dat volgens de *Leere* des *H. Apostels*, eene wel gegronde de *Liefde* altijds van sijn eigen selfs begind.

Derhalven noodsaakelijk zijnde, dat de Menschen voor allen eerst sig selfs, ende daar na die van haaren Huise, ende alle de Ingeseete-

ſeetenen haares Vaaderlands, om dat ſy daar van een deel zijn, lief moeten hebben, jaa dat ſy ook de allervreemſte Menſchen ongeveinſdelik, gelijk ſy ſig ſelfs, ende die van haaren Huiſe beminnen, moeten lief hebben, naar geraade, dat yder van dien haar beſtaat; Soo zijn die Menſchen, welke ſoodaanig haare eigene Vrienden zijn, dat ſy met eenen Vrienden van alle de weereld blijven, die geene, welke *God* almagtig hier ofte hier naa, met ſijnen Seegen kroonen ſal. Want dit is Goodes Wil, ende by gevolge, de ordre der Natuure, door welke naar te koomen ofte te ſchenden, de Menſchen geruſt ofte ongeruſt in haar gemoed te weeſen, bevonden werden.

Ende werd teegen deeſe ordre meeſt geſondigd door Menſchen, die ſoo *Beeſtagtig* zijn, dat ſy meenende aan de gemeene menſchelijke maatſchappie niet verbonden te zijn, niemand dan ſig ſelfs agten, ende by gevolge ſig daar van af ſcheidende, oopenbaarelik voor niemand als voor haar eigen ſelfs ſorgen, ende ook niemand anders lief hebben. Welke, indien geene *Koningen* ofte *Vorſten* zijn, aanſtonds van meeſt alle Menſchen verfoeid werden, ende derhalven weinig gevolgs hebben. Maar daar zijn nog andere Menſchen, die waarelik deeſen daar in gelijk zijn, dat ſy voor niemand als ſig ſelven, ſorgen, ende nogtans den Menſchen tragten te doen gelooven, dat ſy niet dan ter grootere gloorie *Goodes*, ende ter liefde van andere *Menſchen*, alle haare ſorge, vlijt ende tijd beſteeden, ende dat ſy voorbedagtelik, om het eeuwige te bekoomen, ſig van alle gemakken ende vermaaken deeſer Weereld onthouden: ende hoewel wijſe Menſchen, uit haare werken, hoe ſeer ſy die ook bedekken, wel merken konnen, dat dit enkele geveinſdheid is, om onder dien Mantel, leui, lekker, in groot aanſien ofte hooge agtinge, ende gemakkelik ten laſte der onnooſele Menſchen, te leeven, ende met eenen van de ſelven ſeer ge-eerd ende gediend te werden; ſoo werden des niet te min meeſt alle eenvoudige Menſchen van deeſe *Schijn-Heiligen* bedroogen.

Ende vermits deeſe *Schijn-Heiligen* altijds eenen grooten aanhang van ondeugende ende een-voudige Menſchen hebben, ſoo heeft men dat van alle oude tijden af ſien pleegen van

de *Geesteliken*, by de *Heidenen*, *Jooden*, *Christenen*, ende *Mahometanen*, ende sal de Weereld nooit soo gelukkig zijn, van dit oolikste gespuis van Menschen ontslaagen te werden. Hoewel het de pligt is aller Menschen, ende insonderheid der *Ongeestelijken*, sig wel te wagten van die *Schijn-Heiligen*, ende sig ook deste meer te wagten, hoe sy meer schijnen teegen den ordre der Natuure ende goede Wetten van dien aan te gaan, op dat sy van die Schijn-Heiligen niet schandelik bedroogen werden. Gelijk in deeser FABULE de Minne-Broeders sig voor soodaanige heilige Menschen uitgeevende, van deesen Ambagts-man, ten naadeele van sig selfs ende die van sijnen Huise, geene Aalmissen verkrijgen konnen, maar de Ambagts-man alle sijn goed ten nutte van sig selfs ende sijn geheel Huisgesin, blijfd behouden.

De

De Mug vliegd eindelik in de Kaarsse.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis.

27. Het *Eekhoorn*, *Armelijn*, ende andere *Dieren*.

DE *Eekhooren* ende *Armelijn* ontmoetteden malkander, ende weetende dat sy beiden niet alleen van den Menschen in het gemeen seer geagt waaren, maar dat ook selfs de *Koningen* ende *Vorsten* haare meeste pragt toonden, wanneer sy sig met haare seer schoone ende safte vellekens kleededen, begonnen sig seer te verhoovaardigen, ende in gevolge van dien, naamen deese Pronkers voor, alle andere *leelike arme* ende *on-eedele Dieren* te versmaaden; waar op een *Padde* haar in't gemoet langs der aarde kroop, die sy te saamen scheldeden voor een seer leelijk, ja soo vuil Dier, dat sy daarom niet waardig was, onder haare oogen

te koomen, ende oover die misdaad, naamelik dat ſy des niet te min ſulks hadde derven doen, ſwaarelik geſtraft behoorde te werden. Deeſe *Padde* beriep haar op haren Maaker, ſeggende, dat het, ſonder eenige haare ſchuld, hem beliefd had, haar ſoo leelijk ende neederig te maaken. Ende dat ſy *Eekhoorn* ende *Armelyn* daar en teegen, ſonder eenige haare verdienſten, door Goodes goedheid ſoo ſchoon, rijk ende eedel geſchaapen zijnde, desweegen behoorden *God* te danken voor die forme, welke by den Menſchen ſoo behaagelik was, ende dat ſy mitsdien haar ongemoeid behoorden te laaten gaan. Waar oover deeſe *hoovaardige Diertjens* ſoo toornig ende wreed wierden, dat ſy der *Padden* beide de oogen uit den hoofde krabden, ende haar lieten ziel-toogen. Daar naa ſaagen ſy een *Uil*, die ſijn neſt in eener Boome had, ſulks ſy den ſelven met gelijke ſcheldnaamen aan boord koomende, ſijn neſt ende eyeren braaken ende weg wierpen, ſchoon de *Uil* ſig op gelijker wijſe verdeedigde, als de *Padde* had gedaan. Dog eer de *wijſe* ende ſaftmoedige *Uil* weg vloog, vougde hy daar nog by deſe wijſe waarſchouwinge ende voorſegginge: „Wagt u „van diergelijken meer te doen, of een ander ſal wreeken „het verfoejelik geweld, dat gy my gedaan hebt. Alle het welk deſe twee hoovaardige Dieren ſoo ſeer veragteden, dat ſy daar naa eenen *Sim* ofte Aap ſiende: hem verweeten, dat hy geene ſteert had, ende een yder agter in liet kijken, 'twelk ſy ſeer verfoeiden ende voor ſchandelijk leelik uitmaakten; maar deeſe dat ſmaalen ende ſchelden niet veelen willende, ſprong die twee hoovaardige op het lijf, doode haar, ende beſpottede daar meede haare kragteloose grootsheid.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met* EEKHOORENKENS *ende* ARMYNKENS *ofte* WEESELKENS, *hoovaardige Menſchen.*

Met PADDEN, *neederige arme Menschen.*
Met UILEN, *wijse Menschen.*
Met APEN, *Hoovelingen.*

ALs wy ondersouken, waarom de Menschen malkanderen innerlik behoorden te agten ofte te veragten, te looven ofte te lasteren; Soo bevinden wy, dat het selven niet behoorde te geschieden, dan om het geene waarelik in den Menschen is, ende van des selver goede ofte quade wille hangd, also dat *willen* ofte niet *willen* alleen in ons vermogen schijnd te wesen; ende dat alle andere uitwerkingen ende saaken zijn boven ons vermogen, ende een noodsaakelik gevolg der Natuure, ofte dat sy buiten ons van onseekere oorsaken hangen: behalven dat die dingen ofte saaken, welken door de Menschen, soo wel ten Goeden als ten Quaaden, konnende werden ge- ende misbruikt, nu goed ofte dan weederom quaad souden moeten werden genoemd, naar het geval dat meede bragt; het welk ongerijmd soude weesen, ende ons leerd, dat alle die saaken waarelik *middelbaar*, dat is, nog goed nog quaad zijn. Naamentlik soodaanig is *jong, gesond, mooi*, ende *sterk* te *weesen*, van een *oud* bekend *geslagt* gebooren te zijn, veele *goederen* te besitten, veele te *weeten*, van andere Menschen seer *hoog geagt* te werden, ende in het korte gesegt, van een *groot vermoogen* te zijn, om Goed ofte Quaad te konnen doen. Als ook het tegendeel van dien, *middelbaare Saaken*, dat is in sig selfs ten opsigte van schuld ofte onschuld, Lof ofte Laster, * *seederwijse* gesprooken, nog goed nogte quaad, genaamd konnen werden.

Ende efter bevinden wy, of de onkunde, ofte de verkeerdheid der Menschen, soo groot te zijn, dat sy in het gemeen, deese middelbaare saaken, naar 't haar voorkomt, seer hoog agten ende veragten, jaa selfs die verre booven opgemelde *Deugden* ofte *Ondeugden*, alleen uit onse goede ofte quaade *wille* spruitende, stellen.

Ende insonderheid bevinden wy, dat dese dwaalingen ende misslagen begaan werden, als eenige Menschen over haar *eigen selfs* een oordeel vellen, hoe veele sy naar goede reeden ende billikheid behoorden sig te schatten, waardig ofte niet waardig te zijn; ende van andere Menschen geagt ofte veragt behoorden te werden. Waarelik in *kleinen getale* zijn die *eedelmoedige* Menschen, welke ooverlegd hebbende, dat sy alleen om haare *goede* ofte *quaade wille* geagt ofte veragt

* *moraliter.*

agt behoorden te werden, ook met eenen weeten, dat het ſelven te willen ofte niet te willen, allen anderen Menſchen eeven naaſt kan zijn, ende dat ſy derhalven geene reeden hebben, om ſig ſeer ligtelik booven ofte beneeden andere Menſchen te verheffen ofte te verneederen. Gelijk meede waarhaftig is, dat deeſe *eedelmoedige* Menſchen weeten, dat ſy nog door het goed ofte quaad-doen der anderen aan andere Menſchen, in ſig ſelven nogte beſchaadigd nogte gebeeterd werden, ende dat ſy daarom over der ſelver goed doen aan andere Menſchen niet *nijdig*, ende oover het quaad doen der ſelven veel eer *meede-doogende* zijn, als daar oover toornig, ende geneegen werden, deſelven te beſchaadigen, ofte van deſelven quaalik te ſpreeken.

Maar daar en teegen vind men *veele* andere Menſchen, welke ontbloot zijnde van waare *Deugd* ende *Wijsheid*, ſig in gevolge van dien niet ſchatten; ende dat ſy in teegendeel ſig begaafd vindende met *ſchoonheid* van lighaam, *veele Goederen* ende *Eedeldom*, uit eene *ydele Hovaardie* ſig verheffen booven die geene, welke ſoo niet begaafd ende waarelik ten opſigte van haare *goede Wille*, beeter als ſy zijn; waar by nog komt, dat die ondeugende Menſchen, weetende dat alle het gunt ſy beſitten, van ſoodanigen aard is, dat ſy van den onkondigen Menſchen, welke altijds in den grootſten getaale zijn, meer ofte min geagt ſullen werden, naar dat meer ofte min Menſchen die ſelve gaaven in laagere ofte hoogere graade beſitten, ſoo zijn ſy in allen manieren ſeer *nijdig* op die geenen, die haar naaſt koomen ofte ſchijnen te booven te ſullen gaan. Gelijk ſy meede gewoon zijn, om ſig booven anderen des te meer te doen uitſteeken, *leelike*, *arme* ende *on-eedele* Menſchen te veragten ende aan te ranſen. Ende terwijle ſy aldus de *Armen* vertreeden, ende de *wijſe* Menſchen deeſe *Hovaardige Gekken* wijken, werden ſy des te baldaadiger, ende voortgaande in haare quade wijſe van leeven, ontmoeten ſy daarom eindelik Menſchen, die haar in laatdunkentheid gelijken, ende in ſterkte des lighaams te booven gaande, die veragtinge ende dat ſmaalen niet lijden willende, de *Hoovaardigen* aangrijpen ende ter needer leggen. Ons leerende den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat de *Hoovaardigen*, de *Armen* ende *Wijſe* Menſchen, wanneer ſy haar niet ontwijken, vertreeden, ende dat de Hoovaardigen ſelfs daar naa, door anderen haars gelijken, ter needer geveld werden.

Als de Bruit is in de Schuit,
Soo zijn de Beloften uit:

Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps.

28. De *Voogelaar* ende de *Voogel.*

SEekere *Voogelaar* omtrend den Maande van *October* ſijn Vinke-net in een goede ordere geſet hebbende, met alle ſijne blinde ſoet quinkeleerende oude *Vinken*; ende eenige touwen opgeſpannen zijnde, om de Netten wel te konnen ooverhaalen, ende de vreemde Vinken daar in te vangen, terwijle ſijne eigene Vinken uit der

 dui-

duisternisse ende koude in den ligte ende warmte der Sonne koomende, sig inbeeldeden, in den beginne des Soomers te weesen, ende desweegen van groote vreugde songen. Sulks de *Voogelaar* ook uit der konste ende seer schoon speelde op een *Fluitken* in den Herfst-tijd, om uit der Lugte ten deele aan te lokken, die vreemde Voogelen, welke, om den Winter in het *Noorden*, die aldaar seer vroug met veel Sneew ende dik Ys vroug aankomt, te ontgaan; Naademaal sy in dat Saisoen, aldaar nog saad, nog wormen, nog vliegen, nog vissen, om sig daar meede te voeden, vinden: Sulks sy alsdan naar het *Suiden* vliegen, om buiten den Sneew ende Yse in der warmte aldaar hunnen kost te konnen vinden. Welke geleegendheid deese Voogelaar nu waar nam, om deese onnoosele Voogelen aan te lokken, op dat sy sig aldaar wilden needer setten. Ende het gelukte hem aanstonds, dat een seer soet singende vremde *Voogel* op dat geluit needer daalde uit der lugte, ende den *Voogelaar* vraagde, wat hy aldaar maakte; die daar op antwoorde, dat hy eene *Stad* bowde, des de Voogel seide, dat hy uitgevloogen was, om eene wooning te souken, ende dat hem deese plaatse, als seer vermaakelik zijnde, wonder wel behaagde, indien hy aldaar in der seekerheid sijnen kost konde vinden. Waar op de *Voogelaar* hem wijders verseekerde, dat hy aldaar neevens de andere Voogelen, in aller gerustheid sijnen kost vermogt te raapen, ende dat hy nu eeven seer wel te passe quam, om sig aldaar ter needer te slaan, ende met die *oude* Voogelen gebuurschap te maaken: Het welk die *Vink* geloovende, sig aldaar blijdelik ter needer sette, neevens de oude Vinken: maar op der selve stonde kreeg hy het *Net* oover't hooft, om in eene

ne kooy geſet, ende aldaar vet gemeſt te worden, ende vet geworden zijnde, kreeg hy met eenen des Voogelaars duim op der keele, in welke benawtheid zijnde, hy nog effen voor ſijne dood ſeide; Lokt gy ſoo de Voogelen uit der Vrye Lugt aan, om die daar naa te dwingen dat by u blijven woonen, op dat, indien ſy aldaar door eenig goed voedſel middeler wijle vet worden, ſy ook alsdan door u geplukt, gedood, ende gegeeten ſouden moogen worden? Ende bowd gy ſoodaanig uwe Stad, welke ſullen de Inwooners zijn, die gy meend te verkrijgen ende te behouden? Voorwaar geene, dan die van deeſe uwe quaade Konſten geene de minſte kenniſſe hebben. Ende ſal deeſe uwe Schijn-Heilige wreedheid haaſt oover den geheelen Aard-boodem bekend, ende uwe *Stad* allangs geheel ontvolkt werden, zijn, ende blijven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met een* VOOGELAAR *verſtaan, Koningen, Vorſten, ende Regenten, die Steeden bouwen.*

Met het FLUITKEN, *ende* blinde ſingende Voogelen, *aanbiedingen van alle Vryheeden, aldaar te ſullen genieten, als ook de beloften van veele Voorregten te ſullen hebben, ende te moogen in der Eewigheid gebruiken.*

Met ſoet-ſingende VOOGELEN, *uit der Lugt neederdaalende, Koopluiden, Konſtenaars ende Handwerksluiden,*

luiden, die door geene Vaste *Goederen aan Landen ofte Steeden vast zijn, ende derhalven van den eenen Lande naar den anderen, seer ligt vervliegen konnen.*

Met het NET oover het Hoofd te krijgen, *den Ingeseetenen door Verpondinge ofte eenig regt van* ISSUE, *veel Gelds af te neemen, of wel de vertrekken willende, ofte vertrokken zijnde, des niet te min met* Schattingen *Iaareliks te beswaaren, om alsoo haar het vertrekken te beletten.*

Met den DUIM op der keele te krijgen, *terwijle men in eenige Landen ende Steeden sig ter needer geset heeft, aldaar door Schattingen, Impoſten, Tollen, ende Convoy-Gelden, beswaard te werden.*

DAt de gemeene *Bewooners* der *Steeden*, ende insonderheid de *Regenten* van dien, booven de gemeene *Bewooners* ende de *Regenten* der *platte Landen*, groote Voordeelen genieten konnen, ende dat ook die *gemakken* ende *voordeelen* des te meer ende grooter werden, naar geraade dat die Steeden grooter ende meer bevolkt werden, gevoeld ende weet een yder, in, ende door oneindelik veele gevallen; ende insonderheid gevoelen ende weeten de Staat-kondige *Regenten* der *Vrye Republiken*, het selven seer wel, ende daaromme tragten sy ook oover alle haare *Steeden*, soo veel haar doenelik is, te bevolken ende te vergrooten. Ende hoewel *Koningen*, *Vorsten*, ende haare *Hovelingen*, het selven ook seer wel weeten, soo willen sy nogtans in haare Landen niet gaarne grootere ende meer bevolkte Steeden hebben, dan wiens Ingesee-

gesеetenen sy gemakkelik door eene *Hofstoet* ende *Lijfwagt* konnen schatten, scheeren, ende bedwingen. Efter komen sy alle daar in oover een, dat sy in haare Landen gaaren *Steeden* ofte by-een-wooningen van veele Menschen hebben. Sulks wanneer in haare Landen geene *Steeden* zijn, of wel wanneer die niet zijn, daar hun dunkt dat sy behoorden te weesen; Soo zijn sy gewoon, door afkondigingen ende uitschrijvingen van seer groote *Vryheeden* ende *Voorregten*, die alle de Ingeseetenen sullen mogen aldaar genieten, alle naabuurige Volkeren aan te lokken, om aldaar ter woone te koomen, op hoope, dat wel allermeest de ligt-verhuisende *Koopluiden*, *Konstenaars*, ende *Handwerks-luiden*, tot haar oowerkoomen, ende met een haare rijkdommen, konsten ende handwerken, daarwaarts oover brengen sullen. Sulks alle, die geneegen mogten worden, in soo eenen gevalle haar *Vaaderland* te verlaaten, om een *beeter* Land ofte *beetere* Stad te gaan bewoonen, voor het uitwerken van die geneegendheid, ende eer sy sig tot het vertrekken gereed maaken, ofte eenige onkosten ten dien einde doen, wel behoorden te ondersoeken ende rijpelik te ooverweegen, van wien die aanbiedigingen ende aanlokkingen gedaan werden. Want indien die uitschrijvingen ende aanlokkingen geschieden van *Volks-Regeeringen* ofte *Vrye Republiken*, soo is allesins te verwagten, dat die *Regenten* der *Vrye Republiken*, in het gemeen welvaaren, naamentlik soo wel der oude *Inboorelingen*, als der niewe *Aankoomelingen*, haar eigen voordeel souken ende ook vinden sullen konnen soodaanig in der eewigheid, dat hoe die *Gemeene*, het zy der oude het zy der niewe *Ingeseetenen*, des te beeter vaaren, opgemelde *Regenten* der *Vrye Republiken* ook seekerlik des te beeter vaaren sullen. Ende is dien volgende ook waarhaftig, dat alle *Koopluiden*, *Konstenaars*, ende *Handwerks-luiden*, die weegens verteerende ofte inkankerende *Lasten* ende *Schattingen*, als ook door versIindende *Oorlogen*, *Hongers-nood* ofte *Pest*, welke haare Koningen ofte Vorsten, ende andere gevallen des Weerelds veroorsaaken, gedwongen werden haar *Vaaderland* te verlaaten, het selven in soo eenen gevalle doen moogen, ende ook te doen behoorden, om te trekken naar soo eenen Lande ofte soodaanige Steeden, daar hen die Vryheeden beloofd

werden, mits dat ſy alvoorens meenen, kenniſſe ofte bequaamheid genoeg te hebben, om door haare gewoonelijke beeſigheeden, konſten, koophandel ofte arbeid, ſig in die vreemde *Landen* ofte *Steeden* te ſullen konnen erneeren.

Maar wanneer in teegendeel die Aanbiedingen ende Beloften van groote *Vryheeden* ende *Voorregten* aan alle oover-koomende Vreemdelingen werden gedaan van *Koningen* ofte *Vorſten*; Soo moeten die Vreemdelingen wel indagtig zijn, dat waarelik alle *groote Steeden*, ofte, om beeter te ſeggen, alle *wijſe* ende *rijke Ingeſeetenen* van dien, de quaade *Regeeringen* der *Koningen*, *Vorſten*, ofte haare *Hoovelingen*, allermeeſt bemerken ofte gevoelen, ende dat de Ingeſeetenen der *groote Volkrijke* Steeden ook veiliger als de Ingeſeetenen der onbevolkte kleine ende arme Steeden, de *Tyrannie* ofte al te groote dwang der Koningen ende Vorſten beletten konnende, den ſelven Koningen, Vorſten ende Hoovelingen, ook waarelik veeltijds teegenſtaan. Ende dat ſy daarom ook altijds innerlik van den Koningen, Vorſten ende haare Hoovelingen, ſeer gehaat werden. Sulks alleſins verwagt moet werden, dat die Koningen ende Vorſten met haare Aanbiedingen, Beloften, Schrift ende Seegel, van groote Vryheeden ende Voorregten, den gemeenen Ingeſeetenen dier Steeden te ſullen laaten genieten, het voordeel gants niet ſouken van Borgeren ende Boeren, naademaal ſy gewoon zijn, die te plukken ende te ſcheeren, maar dat ſy nietwes anders voor hebben, dan uit der ooverkoomende Vreemdelingen welvaaren, haare eigene *Grootheid* ende Ooverdaad te voeden, ende dat ſoo haaſt ſulks doenelik weeſen ſal, ſonder eenigſins agt te ſlaan op haare *woorden*, gegeevene *Trow*, *Schrift*, ende *Seegel*. Ende dat derhalven Onderdaanen eener *Een-hoofdige Regeeringe*, onder welke ſy gebooren zijn, ende daar ſy by gevolge de Taale, Wetten ende Gewoonten, als ook de Menſchen, waar meede ſy omme te gaan hebben, kennen, ende alwaar ſy daar en booven haare Maagen ende Vrienden hebben, de ſelve verlaatende; om, al waare het met de allerbeſte bedongene *Voorwaarden*, te gaan woonen onder eenen anderen *Heere*, *Koning*, ofte *Vorſte*, daar ſy de Taale, Wetten, Gewoonten, ende Menſchen, niet kennen,

nen, ende geene Vrienden ofte Maagen hebben, vergeleeken moogen werden by *onvernuftige Dieren*, welken uit eenes *bekenden Leewen Hoole* ontvlugtende, in eenes *onbekenden Leewen Hoole* ſig needer ſetten, alwaar ſy door haare onkonde nog meer reeden om te vreeſen hebben, dat indien ſy *Vet* ende *Vleesſig* zijn ofte werden, ende die *Leew* ofte een ſijner *Hoovelingen* honger krijgd ofte krijgen, ſy ook veel eer als de *oude* gemeene *Dieren*, welken veel beeter als ſy, weeten, hoe die *Leew* ende ſijne *Hoovelingen* gepaaid konnen zijn, ſeekerlik verſlonden ſullen werden. Ende is mitsdien waarhaftig, dat deeſe *Niewelingen* by gevolge, dus doende, ſeekerlik altijds, om den Rook te ontgaan, in den Viere ſpringen ſullen.

Gelijk wy daageliks konnen ſien, dat *Koningen* ende *Vorſten*, niet jeegenſtaande ſoodaanige gegeevene Trow, door ſtrenge *Verbooden* van alle der vertrekken willende Ingeſeetenen Goederen te ſullen aanſlaan, ofte door een verſierd *Regt* van *Verpondingen*, alle haare Ingeſeetenen beletten uit haare Landen te vertrekken, als ook de vertrokkenen t'haaren gelieven ende ten ſeekeren daage, weeder in roepen, om op verbeurte van alle haare Goederen, die opgemelde *Koningen* ofte *Vorſten* ſullen konnen afterhaalen, in haaren verlaaten Vaaderlande te doen weeder keeren: Ende ſien wy dat ſulks alleen geſchied; op dat ſy Koningen ende Vorſten onderwijlen, door ſwaare Schattingen, Impoſten, ende Convoy-Gelden, ofte Tollen, op alle uit- ende in den Lande gaande ofte koomende Waaren, *Sig* ende haare *Hoovelingen* ende *Krijgs-Bevelhebbers*, ſouden moogen verrijken, ende met een alle haare weeligſte Onderdaanen van haare Leevens-middelen, ofte ten minſten van alle haare *weelde* berooven ſouden konnen, ende op dat ſy de ſelven als *Slaaven*, die voor eenen anderen ſorgen ende arbeiden moeten, in arremoede ſouden doen leeven ende ſterven. Sulks wy wel moogen ſeggen, dat het waarelik de *allerdwaasſte* Menſchen zijn, die op het ſoet gefleuit van *Koningen*, *Vorſten*, ende *Hoovelingen*, haar *Vry Vaaderland* verlaaten, om ſig ter needer te ſtellen onder eenen *Koninge* ofte *Vorſte*.

Ende

Ende ſouden wy eindelik wel van herten wenſchen, dat Landen, die de *Naame* willen hebben, van *Vrye Republiken* te zijn, niet ſoodaanige Aanlokſelen ende Beloften, ende daar naa ook ſoodaanige Belaſtingen ende Benaawingen der gemeene Ingeſeetenen, ende der ſig aldaar ter needer geſet hebbende *Vreemdelingen*, hadden geſien.

Ende alſoo dit is de eigendlijke ſin deeſer FABULE, ſoo ſullen wy hier van geene andere uitlegginge doen.

De

Steek u in geen gat, of sie daar door.

Plures gula quam gladius occidit.

29. De *Muisen* ende de *Val.*

DE *Muisen* siende eenig gebraaden *Spek*, opgehangen in een kleen *Vertrek*, daar den ingang veilig ende oopen was, ende hun aanlokte; om met eene grage Mond aan den kost te vallen; Soo naamen sommige *Muisen* omstandig oogmerk, op alles, daar op te letten stond, ende vermerkten, dat aan dat *Vertrek* niet meer dan eene ingang, ende geene uitgang was; sulks de selve ingang by ongevalle ofte door konst geslooten werdende, sy gewisselik alle gevangen souden weesen, derhalven sy niet konden goed vinden, daar in te gaan, seggende, dat sy sig selven liever daar buiten in alle seekerheid, met *gemeene Spijse*, souden

versaadigen, dan met seer groote vreese daar binnen de Lekkernien te snoupen. Andere *Muisen*, die uitneemend *lekker* waaren, ende naar die aller-lekkerste Spijse ten uittersten haakten, seiden daar in geene swaarigheid te sien, liepen daar haastig in, ende begonnen met groote vreugde van het Spek te eeten, tot dat sy vermerkten, door het needer-vallen van der Deure, alle gevangen te zijn, ende dat de Vrees van haare haast aanstaande Dood, haar soodaanig de Smaak deeses gebraaden Speks benam, dat sy in die selve spijse die voorgaande lekkernie niet konden smaaken, maar al treurende door den Kok ofte Keldermeester gevangen wierden, ende aldus haar leeven eindigden; terwijle de andere, die sig met gemeene kost versaadigd hadden, ook met een groot vergenougen in haare Hoolen vlooden, ende door dat middel haar leeven behielden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verstaan, met* MUISEN die sig met gemeene Spijse vergenougen, *Menschen die maatig leeven.*

Met MUISEN, die enkel het gebraaden Spek willen eeten, *Menschen die Lekker ende Gulsig, als ook tot den Drank ende alle Wellusten, geneegen zijn.*

GElijk wy den oneindelik wijsen ende goeden *God*, Lof ende Dank schuldig zijn, dat wy alle gebooren werden met eenpaarige geneegendheid om te *leeven*, ende midderler wijle alle smerten te ontgaan; ende dat wy ook gebooren zijnde, met die behouftigheid van ten dien einde Spijse ende Drank te moeten gebruiken, wy ook bequaam gemaakt zijn, om door de ongemakken, die de *Honger* ende *Dorst* in ons veroorsaakt, geprikkeld werdende, daar in niet versuimig te zijn: Ende gelijk wy eindelik alle gebooren werden met bequaamheeden, om door, ende geduurende een maatig

tig gebruik ende keure van ſoo veelderlei Spijſe ende Drank, groo te *Soetigheeden* te genieten, ende dien volgende des te williger te werden, om te eeten ende te drinken: Soo is aan de andere ſijde ſeer te beklaagen, ende te beſchuldigen, de ſwakheid ofte verkeerdheid veeler Menſchen ſoo groot te zijn, dat ſy, door die *byvallige Soetigheeden*, ſig ſoodaanig laaten verleiden, dat, daar ſy door een maatig ende een onkeurelik gebruik van Spijſe ende Drank, alle opgemeld goed verkrijgen, ende alle ſmerten vermijden ſouden konnen; Sy des niet te min ſig allangs aan der *gulſigheid, ooverdaad, keurelikheid* ende *lekkerny*, in Spijſe ende Drank gevangen geevende, daar door niet alleen haar *leeven* kort ende ſmertelik maaken, maar ook door *Dronkenſchap* haare *ſinnen* verlieſen, ende eindelik als *eerelooſe* veragtelijke *Beeſten*, ſchielik komen te ſterven. Gelijk meede bekend is, dat die ſelfde wijſe ende goede *God* ten hoogſten geloofd ende bedankt behoorde te werden, dat het hem geliefd heeft, den Menſchen, tot eenen trooſt in hare ſtervelikheid, te geeven die bequaamheid, om door de voortteelinge in haare *Afkoomelingen*, by naaſt in der eewigheid te konnen leeven; ende dat het den ſelfden *Goode* ook geliefd heeft, de Menſchen, wanneer ſy haaren wasdom bekomen hebben, door oovervloedig voedſel, ende oovertollige geeſten des menſchelijken Lighaams, als dan uit den gebruike van Spijſe ende Drank ontſtaande; veeltijds te *ontruſten*, ende eenigſins in haar verſtand ofte oordeel te *bedwelmen* ſoodaanig, dat ſy alle haaren ruſt ende vergenougen ſouken in het omarmen eenes Menſchen, die van eene andere *Sexe* zy. Ende is daar beneevens den Menſchen niet alleen bekend, dat het *Goode* ook geliefd heeft, die Menſchen daar toe des te williger te maaken, met beiden den ſelven Menſchen in die vereeniginge ende omarminge te doen genieten onuitſpreekelijke Soetigheeden: maar is ook aldaar beneevens ſeer te beklaagen, dat, daar alle Menſchen door een wettig ende maatig gebruik van byſlaapen, haar leven verlangen, ſig geruſt ſtellen, die waare Soetigheeden eerelik genieten, ende in haare ſeekere *Afkoomelingen* mogen ende konnen in der eewigheid leeven; Veele van dien nogtans, alleen door die *Soetigheeden*, welke ſy omtrend het byſlaapen genieten, ſig ſoodaanig laaten verleiden, dat ſy de ſelven met eene onverſaadelijke ende toomeloose keurelikheid, in alle ontugt en ooverdaad, ende met een *beſwaard gemoed* naarjagende, in het misbruik van byſlaapen, haar *leeven* verkorten, veele *ongemakken* ende

ſmerten lijden moeten, ende ſeer *weinige Soetigheeden* genieten konnen, ende daar beneevens *onſeekere Afkoomelingen* naalaatende, eene ſeer verfoejelijke *dood* koomen te ſterven.

Ende hoewel daar en booven den Menſchen bekend is, dat daar niemands *Heer* ofte *Tyran*, ende niemands *Slaaf*, maar ſijn *eigen Man* te willen zijn, den Menſchen in het gemeen de meeſte waarhaftige *Eere* ende ſeekerſte *Ruſte* aanbrengen ſoude; veele nogtans ſoo *Verkeerd*, *Eergierig* ende *Heersſugtig* bevonden werden, dat ſy door de beginſelen ende Soetigheeden der *Regeeringe*, ſig ſoodaanig laaten verleiden, dat ſy in geduurige *onruſt* hooger ende hooger klimmende, ofte willende klimmen, om daar naa alle haare *Meede-Broeders* in der *Regeeringe* ofte in den *Raade*, als *Tyrannen*, tragten te *regeeren*, ende dat ſy ſulks niet konnende uitwerken, veeltijds alsdan tot die wan-hoope vervallen, dat ſy eenen *anderen Tyran*, het zy van binnen, het zy van buiten, in der *Republike* verwekken, ofte invoeren, om onder des ſelfs byſtand ende ſchaduwe, oover alle andere haare Meede-Ingeſeetenen ende Meede-Broederen te konnen heerſſen. Ende is ons eindelik meede bekend, dat of ſchoon deeſe heersſugtige Menſchen haar hoogſte oogwit quaamen te bekoomen, met ſig *Heer* oover haare meede Regenten der wel eer *Vrye Republike* te maaken, ſy efter niet dan een *Tyrannig* ellendig leeven, vol van ſchrik ende vreeſe ſouden konnen leiden, ende dat die Heersſugtige mindere Ingeſeetenen, welke eenen *Tyran* in de Republike hebben helpen invoeren, daar beneevens gemeenelik in die hoope van groote Eere ofte Goed te ſullen verkrijgen, bedroogen werdende, onder dien *Tyranne*, welke ſy ingevoerd hebben, als ellendige *opperſte Slaaven* blijven leeven, of door anderer wraakgieriger handen ſterven, of van haare hoogheid vervallende, door *Hertſeer* ende *Spijt*, onder de gemeene vervloukingen aller Ingeſeetenen der Republike, haar leeven eindigen.

Ende meenen wy den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, aan te wijſen, dat voorſigtige Menſchen ſig omtrend de Vleesſchelijke Wellusten, maatig behoorden te houden, ende dat de *Welluſtigen* gemeenelik een drouvig einde hebben. By welken eigendlijken ſinne ons heeft gedagt allernaaſt te koomen, die *Brutale* en Beeſtelijke drift, om oover ſijns gelijken te *Heersſen* ende te *Tyranniſeeren*, ſelfs wanneer men in der *Republike* een aanſienelik geruſt, ofte een vergeeten *Borger* blijven kan.

Gaa

Gaa by geenen Duivele ter Biegte.

Non apud Novercam conquærendum.

30. De *Vos* ende *Doorne-Boom.*

HOewel de *Doorn-Haagen* als ook de *Doorne-Boomen*, geene goede Vrugten draagen, gants niet cierlik van ſtal zijn, nogte eenige ſchaaduwe voor den Menſchen ofte Dieren geeven, ſoo lange ſy leeven, ende dat ſy dood ofte afgehouwen zijnde, geen hout tot Timmeren, Beeldhouwen, ofte Haard-brand verſchaffen, maar daar en teegen ſoo leevendig als dood zijnde, de onnooſele Dieren, die omtrend haar koomen, van haare wolle ofte goederen berooven, ende alle die met haar omgaan, ſcherpelik ſteeken ende quetſen: Soo gebeurde nogtans, dat dit

alles ongeagt, ſeekere *Vos* voor de *Honden* vlugtende, ende vreeſende van de ſelven gevangen te ſullen werden, in der haaſt ſijnen toevlugt nam tot een by hem ſtaande *Doorn-Haage*, ende daar naa de *Haage* oovergeklommen weeſende, ſig wijders begaf op eene *Doorne-Boom*, daar omtrend zijnde, waar van hy weederom vallende, eenige andere ſijner Takken haaſtelik aangreep, ende ſig daar door in dervougen quetſte, dat hy de *Haage* ende den *Doorne-Boom* begon te ſchelden voor onheus teegen *Vreemdelingen* te weeſen, ende niet waardig te zijn, dat ooit eenig verjaagd ofte vervolgd Dier, ſijnen toevlugt tot ende op haar naame; Maar deeſe hem beſpottende, ſeide: Nieman heeft ooit by eenen ſteekeligen *Dooren* heul geſogt ende ſulks bekoomen, ende dat behoord gy, die vermaard zijt, ſeer ſchrander, ende doortrapt te weeſen, beſt te weeten, ende dien volgende hier uwe berging niet geſogt te hebben, ofte geſogt hebbende, ſoo behoord gy niet ſoo ſeer onſe ontrow als uwe eigene onvoorſigtigheid te beſchuldigen, ende te beſtraffen, wanneer gy in ſteede van by ons hulp te vinden, van ons geſtooken ofte geplukt werd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met* Honden, *vyandige Menſchen.*

Met een Vos, *een Menſch, die door Liſten ende Bedrog gewoon is, ſijne Leevens-middelen te ſouken.*

Met een Doorn-Haage *ofte* Doorn-Boom, *Menſchen die van goeddoen afkeerig, ende tot andere te beſchaadigen, begeerig zijn.*

Alle

ALle Menschen, geneegen weesende, haar eigen behoud door *Goede* ende *Deugdsaame Middelen* te souken, ende weetende, dat sy nooit in soo eenen verseekerden stand konnen koomen, dat sy niet onnoofelik ende sonder haare schuld, in swaare ongemakken souden konnen vervallen, als ook daar beneevens sig bewust weesende, dat sy in swaare ongelukken vervallen zijnde, door *schrik* ende *vreese* soodaanig in haar verstand ter needer geslaagen ende vervoerd souden konnen werden, dat sy alsdan het dienstigen van het ondienstigen niet wel souden konnen onderscheiden, merken derhalven, eer sy in eenig gevaar zijn, seer wel op den loop des Weerelds ende het doen der Menschen, om in allen gevalle, als het de nood vereist, indagtig te konnen zijn, welke Menschen opregt, trow ende vriend-houdende, ende welke daar en teegen, dubbeld trowloos, wreed ende verraaders zijn.

Maar Menschen, die daar en teegen gewoon zijn, haar behoud te souken, niet soo seer volgens eenige goede *Reedenkaavelingen*, ofte *gebeugenisse*, als wel naar het haar in den sinne schiet, op der daad soo als sy in noode zijn, met eenige *vonden* ofte *listen* daar teegen te bedenken; soo gebeurd gemeenelik, wanneer haar dat eenige maalen gelukt is, dat sy daar op al te seer betrouwen. Sulks sy versuimd hebbende, voor af *vrinden* te maaken, ende ook geenen anderen ommegang gehad hebbende, dan met losse Menschen; die haar gelijken, door die wreede vervolgingen eeniger boose Menschen, ofte door andere swaare ongemakken, vervallen in soodaanige *Schrik* ende *Vreese*, dat sy van allen verstande schijnen beroofd te zijn, ende alsdan haare toevlugt veeltijds neemen, tot onbekende ende gants ondeugende Menschen, die in plaatse van regt eergierig te weesen, ofte een menschelik meedoogen te hebben oover ellendige Menschen, die haaren toevlugt tot haar neemen; alsdan in teegendeel toonen of uit der aard, of door eene lange gewoonte meer geneegen te zijn, andere Menschen te beschaadigen als te helpen, ende dat sy dien volgende sig niet ontsien, voor een klein gewin, haare schaamte, eere, ende alles wat hier op der aarden heilig is, te verkoopen, het Regt van Gast-vryheid te schenden, ende die arme vlugtende Menschen te bespotten, te beschaadigen, ende aan haare Vyanden oover te leeveren.

Sulks

Sulks indien het een *groot* ende *wreed Schelmstuk* is, te beleedigen ende wijders te onderdrukken, Menschen die gewoon zijn te leeven door listen ende quaade konsten, wanneer sy in haare ellenden haaren toevlugt tot ons genoomen hebben: wat sullen wy seggen van die Menschen, welke konnen goedvinden, andere Menschen, die om haare *Deugd* vervolgd werden, ende haaren toevlugt tot haar genoomen hebben, selfs te beschaadigen ofte aan haare Vyanden oover te leeveren; Waarelik, die sulks doen, zijn geen Menschen, maar *Gedrogten* in Menschen schijn, ende die als *Gedrogten* ofte monsters hadden behooren, ofte nog behoorden te werden gesmoord, ende uit alle by-eenkomsten van eerelijke Menschen gebannen te zijn, op dat haarder nooit meer mogte worden gedagt, of wel, dat haare *eereloosheid* ende *schandelik veragt Leeven*, haar mogte gedyen tot eene langduurige straffe.

Volgens welk voormelden blijkt, dat de *Ouden* met deeser FABULE ons hebben willen leeren, dat *Verstandige* ende *Deugdsaame* Menschen, eer sy in ongelukken ofte ongevallen vervallen zijn, rijpelik ende met bedaarde sinnen, behoorden te ooverleggen, aan wien sy, in swaare ongemakken vervallen zijnde, hulp ende bystand behoorden te versouken, ende dat sy nooit van *ondeugende* ende ontugtige Menschen, goede raad ofte bystand hebben te verwagten. Ende dat daar en teegen *listige*, *bedriegelijke* ende *ondeugende* Menschen, sig in voorspoeden vindende, nooit ooverleggen, van wien sy in teegenspoeden, troost ende bystand, behoorden te versouken, ende dat sy derhalven in groote ongemakken vervallende, door grooten haast sig meenen daar uit te redden, wanneer sy van de naaste aanstaande Menschen hulp versouken, schoon die van soodaanigen aard zijn, dat sy deselven in haaren teegenspoede bespotten, ende nog meer verdrukken sullen.

Wijs

Wijs my de Man, ik wijs u het Regt.

Ubi Dominus odit fit nocens, non quæritur.

31. De *Leew* ende eenige *verslindende Beesten.*

DE *Leew* met advijs van alle *verslindende Beesten*, een gebod hebbende doen afkundigen, dat alle *Hoorn-Beesten* voor Sonnen ondergang, de seer grasrijke ende aangenaame Bosschaadje moesten ruimen, ende sonder des selven believen, nooit daar in weeder te koomen hadden, op lijf-straffe; Soo gebeurde het, dat een *Koe*, buiten de Bosschaadje sig begeeven hebbende, haar sag gevolgd van eenen *Paarde*, als ook van eenen *Haase*, welke sy aldus aansprak: „Broeders, wat beweegd u, neevens „my het Bos te verlaaten, daar deese *Wet* u geensins aan„gaat? Waar op het *Paard* seekere *Wen* ofte *Uitwas* aan

sijnen Hoofde toonde, ende daar by vougde, dat die eenige gelijkheid met eene *Hoorn* die nog stond uit te koomen, hebbende, hem ligtelik voor een seer sterk, ende voor den *Leewe* vreeselik *Hoorn-beest* soude doen aansien. De eenvoudige *Koe* deese *Reeden* niet voor genougsaam aanneemende, seide: Het *oogmerk* van deese *Wet* is, soodaanige ordre te stellen, dat de *Leew* door het middel van de *Hoorn-beesten* niet soude konnen gestooten werden, ende die *Buil* ofte *Wen* maakt u selven nog onbequaamer tot stooten, dan of gy die niet en had. Ende als de *Haas* seide, dat hy uit den Bosse vlugte, uit vreese, dat de *Leew* sijne lange *ooren* voor *Hoorens* soude neemen, seide de *Koe* insgelijks, dat die *ooren* niemanne konden beschaadigen, maar dat een *Haas* daar by des te ligter konde gegreepen werden; soo antwoordeden sy beiden uit eenen monde: 't Is alles waar 't geen gy segt, maar wy hebben veele Landen doorreist, ende daarom kennen wy misschien beeter als gy de listige voorneemens der *Leewen* ende *Verslindende Beesten*, die wy vermoeden daar heenen te strekken, om onder eenige eerlijke voorwendinge, aller gras-eetende Dieren vlees te bekoomen, ende soo doende, evenwel de naam van *regtvaardig* te zijn, te konnen behouden. Ende schoon genoomen des *Leewen* voorneemen omtrend het afkondigen deeser *Wet*, soodaanig niet waare, soo is het ons genoug, dat gewisselik de eerste Hongers-nood ons in het gevaar van door den *Leewe* ofte door de *verslindende Dieren* gegeeten te werden, brengen soude; ende dat wy derhalven oover-vloedige reedenen hebben, ons te verseekeren, dat wy seer wel doen, met die onseekerheid by de verslindende Dieren niet te willen leeven, maar dat wy neevens u, verre van haar behoorden te wijken, sal geen wijs *Dier* ontkennen.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verstaan met den* LEEW, *een Koning die door Wetten regeerd, ofte naar Wetten te Regeeren, verpligt is.*

Met Verslindende BEESTEN, *Hoovelingen ende Krijgsluiden.*

Met Gras-eetende DIEREN, *menschen die van haare eigene Inkoomen leeven.*

Met een PAARD, *een vernuftig arbeidsaam mensch.*

Met een HAAS, *een ervaaren beleesen mensch, die niemand beschaadigd.*

Met Gasrijke BOSSCHAADJEN, *seer aangenaame* Huisen *ende* Landen *der gemeene Ingeseetenen.*

Heeren, die sonder Wetten regeerden, ende derhalven haare Onderdaanen naar hun gelieven straften ende beloonden, wierden by de Ouden geagt te zijn *Barbaren*, dat is, de allergrootste *Tyrannen* ende der selven *Onderdaanen* de *aller-ongelukkigste Slaaven*, waar van wy de Exempelen sien in *Turkyen*, *Persien*, *Moscovien*, *&c.* daar in die andersins soo seer geseegende Landen, alle kennisse, alle deugd, alle rijkdom der Ingeseetenen belet ofte uitgeblust, ende geroofd, als ook verteerd werd, door die boose regeeringe.

Heeren die naar hun gelieven voor haare Onderdaanen *Wetten* maakten ende braaken, ende uitvoerden ofte beletteden uitgevoerd te werden, wierden van de Ouden, *Tyrannen*, ende haare Onderdaanen *Slaaven*, genoemd; om dat aldaar geene *Wetten* dan ten voordeele des *Tyrans* ofte sijner *Raaden* gemaakt, ende de Onderdaanen onder *schijn* van *Wetten* geregeerd werdende, nogtans geduurig saagen, dat de Wetten niet naar reeden ende billikheid, maar ten voordeele des *Heeren* ende sijner *Hoovelingen* eerst gemaakt ende daar naa nog meer uitgelegt wierden, ende sy derhalven op der Wetten eigendlijken sinne niet mogten sig verlaaten ende vertrouwen.

Heeren die geene *magt* hadden, eenige Wetten te maaken ofte te breeken, maar die gesteld waaren, om deselve te doen *executeeren*, ende die ook leeven moesten naar soodaanige Wetten als een *Raad*, ofte eene Vergaadering van veele andere daar toe be-

vougde Menschen, goed gevonden hadden te maaken, wierden van ouds by den *Grieken* ende *Latinen*, * Koningen genaamd. Ende oordeelden de selven, dat onder de *eerste* slag van Heeren, geene verstandige Menschen konden, ende onder de *tweede* slag geene behoorden te willen leeven ende woonen, zijnde alleen de *derde* slag van *Heeren* draagelik. Alsoo de Wetten aldaar niet naar voorvalle ende naar den Lust van eenen Mensche gemaakt, uitgelegd ende gebrooken, maar vooraf voorbedagtelik ten voordeele der geenen die daar aan gehoorsaamen moesten, gemaakt, ende de *Regters*, om daar naar te oordeelen, als ook die *Heeren* om de *executie* te doen, verpligt ende genoodsaakt plagten te werden. Sulks die gemeene Ingeseetenen naar die *Wetten* schuldig geoordeeld werdende, haar lijf ende goed verbeurd te hebben, het selven niet den *Regteren* nogte dien *Heere*, maar hun eigen selfs moesten wijten, dat sy sig aan die straffe ofte schaade te moeten lijden, door haare eigene misdaaden, schuldig gemaakt hadden. Ende de Deugdsaame Ingeseetenen aan de andere sijde, naar de *Wetten* geleefd hebbende, sig ook allesins verseekeren konden, *vry* gesprooken, ende voor allen quaade *beschermd* te sullen werden. Weshalven ook in soodanige Republiken, die met *bepaalde* Hoofden voorsien waaren, de Ondeugden eenigsins uitgeblust, ende de Konsten, Weetenschappen, Rijkdommen, &c. der gemeene Ingeseetenen ook eenigsins aangefokt wierden.

Daar in teegendeel deese FABUL ons afbeeld eenen *Heer* die, steunende niet op de *reeden* ende *billikheid*, maar op sijne *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden*, soodaanige Wetten maakt ende breekt, als ook deselve uitlegt ende doet uitleggen, ende *executeerd* naar sijn eigen gelieven; ende ons derhalven leerd, dat de vernuftige arbeidsaame, gelijk meede de in kennisse ende deugden uitsteekende Menschen, door de liefde tot haare Huisen ende Landen niet behoorden te werden weederhouden, van te vlieden uit ende van soodaanige Regeeringe, daar men waarelik naar den sinne der Wetten leevende, sijn leeven, eere, ende goederen, niet langer behouden kan, dan als het *eenen* Mensche, ofte die van sijnen *Aanhange* geliefd. Ende deselve FABUL ons ook leerd, dat verstandige Menschen, hun voormaals *Vry* ende daar naa *ooverheerd* Vaaderland verlaatende, sig nooit behoorden ter needer te setten, dan in Republiken, daar men, naar Wetten leevende, gerust mag zijn.

* *Basileus*, *Rex*.

Harde

Harde Slaagen leeren.

32

Piscator ictus sapit.

32. De *Schaapen*, *Herder* ende de *Wagt-Honden.*

EEnige voorsigtige *Schaapen*, aangemerkt hebbende de wijsheid ende bequaamheid der *Menschen*, om haar voor de *Wolven* te beschermen, ende haar midderler wijle ordentelik, van eenen afgeweiden Velde, naar een ander graasiger te drijven; koosen eenen aansienelijken *Man* tot haaren *Herder*, op voorwaarden, dat hy voor sijnen arbeid den *Wol*, die by tijden van haar afviel, tot sijner Kleedinge gebruiken, ende dat hy ook haar oovertollig *Melk* drinken soude moogen. Ende de *Schaapen* dus langen tijd gehoed zijnde, saagen sy eindelik, dat haar *Herder*, hoe besorgd ende weldaadig hy ook omtrend haar

mogt schijnen te weesen, hy nogtans haar, onder voorgeeven, dat de *Wol* haar in den Soomere al te seer soude verwarmen, soo kaal schoor, dat sy des Soomers niet min koude als in de Wintere leeden, hoewel hy dat waarelik deede, niet om dat hy daar meede der *Schaapen* wel-vaaren sogt, maar in teegendeel, schoor hy haar uit gierigheid, om haare *Wol* ten dierſten te verkoopen. Ende bevonden die *Schaapen* daar beneevens, dat hy dat selfden ook deede met haar alle hunne *Melk*, die de natuur hun tot onderhoudinge van haare *jonge Lammeren* hadde geschonken, af te tappen; onder voorgeeven, dat de *Lammeren* haar daar van oover-aasen souden, ten waare sy haast leerden *gras* eeten. Ende dat die *Herder* daar en booven voorwendende, dat haare weinige grasige Velden haar niet alle souden konnen voeden, indien sy al te veel vermeenigvuldigden; het derhalven noodig was voor haar, op dat sy niet alle ſtierven, by tijden eenige *Schaapen* te *dooden*, sulks hy ook waarelik naar sijnen honger ofte sijne *luſten* sig spijsde met haar vlees, hoewel alles onder voorwendsel, dat het geschiede ten haaren voordeele, ende met eenen grooten yvere, om des te beeter haar teegen de *Wolven* te konnen ende te sullen beschermen. Het welk aldus door de *Schaapen* aangemerkt zijnde, ende de *Herder* schielik koomende te ſterven, soo resolveerden sy by sijne aflijvigheid, hen te begeeven onder de beschermingе der *Wagt-Honden*, die uit der aard geene *Schaapen* doodeden, ende by Voorwaarden, alles sins met haaren aarde oover een koomende, geene andere beloooninge begeerden, als van haare *Melk*, ofte van de *Schaapen*, die door siekte ofte ouderdom haare eigene dood quaamen te ſterven, gevoed te werden; naademaal sy van haare eigene kleedinge genoug waaren versorgd, ende dat het met haaren

haaren aard niet oover een quam, Leevendige *Schaapen* te dooden, om die te eeten: gelijk het meede eene ſeer goede ſaak was, dat haar grootſte Vyand, naamelik de *Wolf*, ook den *Honden* vyandig, ende dien volgende een gemeenen Vyand was; onder welke oppaſſinge der *Wagt-Honden*, ſy haar eenen langen tijd ſeer wel bevonden, ende nog langer wel bevonden ſouden hebben, indien opgemelde *Wagt-Honden*, onder den Lak dat ſy *Dol* waaren, door uitſinnige Schaapen, niet gedood waaren geworden.

Uitlegging *der* Woorden.

SCHAAPEN, *zijn onnooſele Menſchen, ofte gemeene Onderdaanen.*

WOLVEN *zijn Vyanden ofte Tyrannen.*

HERDERS *zijn Menſchen, die voorgeeven, andere te ſullen helpen, ende onder dien ſchijn niet dan haar eigen voordeel ſouken, of wel wettige Koningen ende Vorſten.*

WAGT-HONDEN, *zijn ſoodaanige Menſchen, die in den ondergange van haaren Vriende, haar eigen verderf ſouden vinden, ende daarom hem ſeer trowelik raaden. Of wel het zijn opperſte Dienaars, ofte Magiſtraaten eener Vrye Republike, die ſeer wel gegoed zijn, ende ſeer weinig ofte niets van andere Ingeſeetenen tot haare Huishoudinge behouven.*

WAnneer de Menſchen zijn in eenen ſeer geruſtigen Stande, ende by gevolge tijd ende geleegendheid genoug hebben, om alle voorvallende Saaken rijpelik te ooverweegen, eer ſy beſluiten wat gedaan ofte gelaaten behoorde te werden: Soo leeren ſy nogtans ſelfs in dien aller-gewenſten Menſcheliken ſtande, ende by haare bedaarde ſinnen weeſende, niet ſoo ſeer wat haar nut ofte ſchaadelik ſal weeſen, door eenige voorgaande eigene *Reedenkaavelinge* ofte anderer *Onderwijſinge*, als wel door *eigene* bevindinge, ende door het gunt ſy aan anderen haars gelijken ſien gebeuren.

Ende wanneer de Menschen door swaare ongemakken *gedrukt werden*, ofte in soo eenen Stande koomen, dat sy vreesen alle haar goed, ofte haar lijf ende leeven te sullen verliesen, soo werden haare sinnen geduurig opgewekt, om te bedenken de grootheid der ongemakken, die sy voelen; ende zijn sy alsdan geduurig beesig met de Saaken die sy vreesen haar te sullen ooverkoomen, nog vreeselijker als sy waarelik zijn, sig selven voor te stellen; Sulks sy sig in dien stande nooit tijds genoug geéven, om met *bedaarde* sinnen, ofte met *wijse* ende *goede* vrienden, welke sonder die ongemakken ende buiten noode zijn, wel te ooverleggen ende te besluiten, wat in soodaanigen stande der saaken, best gedaan ofte gelaaten waare: maar aanstonds, op de minste schijn van te konnen ofte te sullen, tot eenen beeteren stande, dan waar sy alsdan in zijn, geraaken; soo besluiten sy altijds tot de eerste in der hand vallende veranderingen, ende behaagen die veranderingen haar ook gemeenelik niet langer, dan tot dat sy met der daad bevinden, wel van quaad veranderd, maar weinig ofte niet verbeeterd, jaa door de ongewoonheid van de nieuwe ongemakken ende lasten te draagen, als ook door veele andere oorsaaken, merkelik verargerd te zijn.

Sulks indien sy daar naa door eenige gevallen deeses Weerelds, ofte om beeter te seggen, door *Goodes* genaade, onnooselik ende sonder geweld, van dat haar swaarelik drukkend quaad werden verlost, sy alsdan met seer bedaarde sinnen, de saaken rijper ende beeter plagten te ooverleggen, ende te besluiten, niet te gebruiken twijfelagtige middelen, ende Hulpers, die wel goed souden konnen doen, maar magschien liever quaad doen sullen willen. Naamentlik, sy vermijden alsdan seer wijselik t'haarer hulpe te gebruiken soodaanige Menschen, *die in het wel- ofte quaalik-vaaren van haaren Vriend, niet haar eigen wel- ofte quaalik-vaaren, maar haar eigen quaalik- ofte wel-vaaren, gewisselik vinden sullen*, ofte immers konnen, om in plaatse van dien te gebruiken, soodaanige Raaders ende Helpers, die neevens haaren Vriend staan ofte vallen sullen moeten.

Ende is dit selfs by de aller *eenvoudigste* Menschen, wanneer sy haare eigene bysondere Saaken handelen, soodaanig de gemeene loop; dat daar uit is ontstaan het Spreekwoord, dat *een Eezel sig niet meer dan eens stoot aan den selfden steene*. Maar vermits *gemeene Saaken* soo seer als *eigene* niet worden aangetrokken, ende dat daar en

booven

booven de ongemakken der Regeeringe op veele ſchouderen gedraagen, ende de voordeelen, op veelen verdeeld werdende, klein zijn voor eenen ydere der Ingeſeetenen in het byſonder; ende dat eindelik, door de ſtervelikheid der Menſchen, de *oude Koningen* ſoo wel als *Onderdaanen*, geduurig ſterven, ende niewe ofte *jonge* aangebooren werden, die alle onweetende ter wereld komen, ende de ongemakken der Ouden nog niet veroorſaakt ofte geleeden hebben: Soo ſiet men in deeſen die al te groote onvoorſigtigheid gemeenlik pleegen, dat wanneer *God* de *Heer* haar ſulks van eenen *Dwingelande* ofte *quaaden Koninge* heeft verloſt, dat ſy de Saaken wijsſelik ooverleggende, haar ſelven eens ende voor allen van die ongemakken ontſlaan, ende eene *beetere forme* van *Regeeringe* opſtellen ſouden konnen, ſy nogtans in plaatſe van dien, niet dan veranderingen van Menſchen maaken; waar door de *Onderdaanen* wel van *Tyrannen* veranderen, maar van de *Tyrannie*, die de Onderdaanen gedrukt heeft, ende drukt, niet verloſt werden. Sulks dit verbeeteren ofte weg-neemen der Ongemakken van der Regeeringe, met die te brengen tot eene beetere forme, eigentlik is het werk der *alderwijſte* ende aller *deugdſaamſte* Menſchen. Gelijk in teegendeel het verargeren der *forme* van Regeeringe, ende het invoeren der *gebreeken* van dien, is het grootſte *Schelmſtuk* dat Menſchen op der weereld, ofte in haar leeven, ſouden konnen doen.

Ende hoewel ter verklaaringe ofte beveſtiginge deeſes, ſoo uit de *oude* als *niewe Gedenk-ſchriften*, van beiden ſouden konnen werden bygebragt ſeer veele Exempelen, om aan te wijſen, dat ſelfs veele der allerbeſte *Koningen*, op dat ſy met haare *Hoovelingen* in alle ooverdaaden ſouden konnen leven, niet tegenſtaande haare gedaane *Beloften* ende afgelegde *Eeden*, de Rijkdommen hunner Onderdaanen, onder ſchijn van *Boeten* ofte *Verbeurt-maakingen*, weegens eenige opgeraapte Misdaaden, tot ſig trekken: ende ten beſten gaande, haare Onderdaanen door veelderlei *Schattingen* ende *Laſten* kaal ſcheeren, onder ſeer ſchoone dekmantels, jaa onder den ſchijn van ſeer goede *Medicijns* te weeſen, ende dat ſy tijdelik, volgens de Regulen der konſte, de Aderen hunner Onderdaanen moeten ende weeten te oopenen, naamelik met moedwillige oorloogen te onderneemen, om door beide die middelen de weelde ende de vermeenigvuldiginge haarer Onderdaanen te beletten; ende dat

dien volgende alle de geringste verstanden der Menschen, uit alle die meenigvuldige ende geduurige voorvallen, wel vastelik behoorden te besluiten, dat wanneer de goede *God*, door sijne genaade, de Onderdaanen van eenen *Dwingen-lande* ofte *Koninge* sulks heeft verlost, dat sy eene *beetere forme* van *Regeeringe* souden konnen opregten; het een seer schandelik versuim is, het selven niet te doen: efter soo sullen wy geene andere Exempelen voor de oogen stellen, als die van de *Vereenigde Neederlanden*, ende dat in soodaaniger wijse, dat wy ons eigen oordeel daar van niet oopenbaaren, maar den *Leesere* selfs laaten oordeelen sullen, of de Ingeseetenen in plaatse van *Graaven*, *Stadhouders* ende *Kapiteinen Generaal*, eerst verkooren, ofte van tijden ten tijden oover haar verkreegen hebbende, ende daar naa, sonder de selven door gemeene *Opwagters* geregeerd zijnde geweest, als meede eindelik weederom *Stadhouders* ende *Kapiteinen Generaal* verkiesende, haare *forme* van *Regeeringe* verbeeterd ofte verargerd hebben, ende of sy dien volgende onder de Voorsigtige ofte Onvoorsigtigen, Gelukkigen ofte Ongelukkigen, behoorden te werden gereekend: Want de *Leeser*, soo wel als wy, de *gedagten vry* hebbende, daar meede niet kan sondigen, gelijk wel in teegendeel gedaan soude konnen werden, door den geenen, die sig aan-maatigen soude, sijn oordeel in deesen door gedrukte *Bouken*, voor ofte teegen, allen Ingeseetenen deeser Landen bekend te maaken; alsoo sulks souden strijden teegen de pligt eenes *goeden Borgers*; die van *Goode* wel eene *goede* ende *beetere Regeeringe*, als waar onder hy leefd, vermag te bidden ende te wenschen, maar efter met de selve Regeeringe, soodaanig als sy is, sig gerust ende te vreeden houden moet, sonder die feitelik te willen veranderen. *Macrob. Saturn. lib. 2. c. 2. C. Tacit. Hist. l.* 4.

Maar wy sullen dit besluiten, met in het gemeen te seggen, dat deese FABUL den Menschen leerd, dat wanneer sy sig in groote ongemakken bevinden, ende arger vreesen, sy, om daar uit te geraaken, niet haastig moeten resolveeren, te gebruiken middelen die niet alleen baaten, maar ook schaaden konnen. Ende insonderheid dat sy sig moeten wagten, in haare ongemakken ter hulpe te roupen soodaanige *Menschen*, welke naa de beweesene hulpe, door eene onderdrukkinge der geholpenen hare eigene grootheid ende magt souden konnen opbouwen, om die wel eer Vrye Luiden tot haare *Slaaven*, ende sig daar oover *Tyrannen* ofte *Souveraine Heeren* te maaken. *Werp*

Werp geene oude Schoenen weg, eer gy niewen hebt.

Omnis mutatio periculum habet.

33. De *Duiker* ende *Land-Voogels.*

EEn *Duiker*, des nagts het ſchijnſel der Sterren in een Vis-rijk Waater ſiende, meende dat het blinkende *Viſſen* waaren, ſulks hy, om die te vangen, den geheelen nagt te vergeefs arbeide; ende daar naa by daage waarelik eenige *Viſſen* in den waatere ſiende, die hy ſoude hebben konnen vangen, om ſig daar meede te ſpijſigen, ſoo vreeſde hy weederom te vergeefs te arbeiden, ende bedroogen te ſullen zijn. Ende murmureerde hy vervolgens

oover den grooten arbeid die hy deede, om ſijn aas ſoo diep van onder het waater te haalen, ende dat met perijkul van eenmaal daar door te ſullen verdrinken: Derhalven hy beſloot, dat *Ambagt* van Viſſen niet meer te doen; maar hem by andere Voogelen te vougen, die ſonder eenigen arbeid haaren lekkeren koſt op het Land vonden: des begaf hy ſig onder andere ſoorten van Voogelen, op het Land, alwaar hy, door ongewoonte, ſoo wel als die Land-Voogelen, de lekkerſte ende voor hem noodſaakelikſte ofte dienſtigſte ſpijſe niet kende, ende die nog min vinden konde. Ende het ergſten van allen was, dat hy aldaar, als een ſeer behouftige arme *Vreemdeling*, veragt wierd, ende dat hy in haare Spijſe geene ſmaak vond; Sulks hy maager wierd, ende wenſte weederom als voor deeſen, ſijnen koſt in den Waatere te vinden: Maar, ten deele, om dat hy ſijne eerſte gewoonte hadde verleerd, ende afgewend; ende ten deele, om dat ſijn lighaam tot ſoo ſwaaren arbeid, door ſijn uit-teeren ende quijnen, al te ſwak geworden was, derfde hy ſig niet meer tot het duiken in den Waatere oovergeeven, waarom hy ſturf van honger ende gebrek.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een DUIKER *hebben de* Ouden *verſtaan, een Man, die met ſijne handen te arbeiden, ſijnen koſt gewint.*

Met LAND-VOOGELEN, *werden hier verſtaan, Menſchen die meeſt met haare gedagten arbeiden, ofte*

te

te Leedig-gaanders, die door eenige konsten haaren kost winnen.

OM dat wy *onse* eigene Saaken ooverleggende, altijds meer gevoelen het teegenwoordige *Quaaden* als het *Goeden*, dat daar in steekt, ende dat wy daar en teegen in *anderer* Menschen Saaken altijds eerst ende meer vermerken het *Goeden* als het *Quaaden*, dat daar in is: Soo ontstaat hier uit, dat wy in onse eigene Saaken, wanneer wy die by anderer Menschen Saaken vergelijken, niet wijs genoug zijnde, om wel te besluiten, wat van beiden eigendlik te houden zy; wy dien volgende oover Saaken, daar ietwes aan geleegen is, behoorden *raad* te *pleegen* met andere Menschen, die wy meenen ons gonstig te zijn, ende die Saaken, welke wy haar voordraagen, wel te verstaan. Ende insonderheid is dat *raad-pleegen* noodig in de aller-gewigtigste Saaken, waar onder deese *drie* werden geteld: De *eerste* met wat *beesigheid* men sig behoorde te erneeren, om sijn leeven met eeren door te brengen. De *tweede*, of ende in welke gevallen men in eenen *Lande*, daar men gebooren ende opgevoed is, behoord te blijven ofte van wooninge te veranderen, ende waar sig ter needer te setten. De *derde*, of ende met wien men sig in den *Houweliken* Staate behoorde te begeeven. Ook is in alle Saaken wel aan te merken, dat, om de selven wel te konnen ooverweegen, noodig is, eerst te hooren den *raad* der geenen, die men meend dat de voorgestelde Saak in het geheel *afraaden* sullen, op dat men uit die mooge hooren alle de *gebreeken* ende *ongemakken* van dien; ende dat ook noodig is, daar naa meede gehoord werde den raad der geenen, die der selve Saake *toegedaan* zijn; op dat die ons bekend moogen maaken alle *deugden*, *voordeelen* ende *gemakken*, welken in die Saake souden moogen weesen. Het welk gedaan zijnde, ende kennelik weesende, dat geene weereldse Saaken volmaakt zijn; maar dat sy alle, hoe soet ende schoon sy ons toe schijnen, haare *gebreeken* hebben: soo is het alsdan het werk des Raad-pleegende, te maaken *twee* bysondere *Lysten*, ende in de *eene* te stellen alle de bygebragte ofte bedenke-

kelijke *Voordeelen*, ende in de *andere Lijste* alle bygebragte ofte bedenkelijke naadeelen der Saake, waar oover men raad gepleegd heeft; om alle de voor- ende naa-deelen by sig selven rijpelik te ooverweegen, ende daar naa te besluiten, wat gedaan ofte gelaaten behoord te werden; altijds indagtig weesende, dat het in Saaken, die twijfelagtig zijn, ende die van niemanne dan van onse eigene keure altijds hangen; Sulks die altijds in ons vermoogen sullen weesen, het ook altijds veel beeter is, de selven in dien stande van Saaken te *laaten* als te doen, het gunt daar naa niet weederom door ons on- ofte ver-daan sal konnen werden. Ende dat daar en teegen in Saaken, die van eene twijfelagtige uitslag schijnen te weesen, ende die ook van andere Menschen ofte eenige voorvallende geleegendheeden hangen, doorgaans beeter is die te *doen* als te laaten; om dat, wanneer die geleegendheid, om sulks te konnen doen, voor by gegaan is, op soodaanig *laaten* gemeenelik volgd, een al te laat *Berow*, welk of schoon in ons onstaat uit eene Menschelijke swakheid omtrend onse oordeelen, soo is het nogtans voor ons beeter een drouvig *Berow* voor te komen, als daar meede belaaden te zijn. Om nu deese gemeene Reeden-kaavelinge aan *bysondere* gevallen toe te passen, soude te lang zijn: derhalven wy, by onser FABULE blijvende, alleen sullen spreeken van *veranderingen* van *Landen* ende *beesigheeden* ofte *Neeringen*, in volgender wijse.

Oovermits het geval van *gebooren* ende *opgevoed* te werden in deesen ofte dien *Lande*, als ook de *Beesigheid* om sig te erneeren, hangd van de keure onser *Ouderen*; soo is waarelik het grootste geluk ofte ongeluk der Kinderen, gebooren ende opgevoed te zijn in seer bloejende rijke, ofte in quijnende arme Landen ende Steeden, ende is het geen minder geluk ofte ongeluk, dat ook onse *Ouders* voor ons hebben verkooren soodaanige beesigheeden, als met de geleegendheid onser Landen ende Steeden, als ook met onsen *eigen aard* best oover een koomen; ofte wel dat die daar teegen strijden. Want een groot gedeelte onses leevens besteed zijnde, om ons aan ende tot soodaanige *Landen*, *Steeden* ende *Neeringen* bequaam te maaken ende te gewennen; Soo hebben wy waarelik by veranderingen van dien, genougsaam den aller-bequaamsten tijd onses leevens verlooren. Ende daar

daar en booven soo heeft gemeenelik die lange gewoonte ook soodaanige kraft op ons, dat wy in andere Landen, ende te gelijk tot andere beesigheeden oover gebragt zijnde, ons seer swaarelik daar naar konnen schikken.

Ende op dat de Menschen in deesen bequaamer mogten weesen, om wel te oordeelen, wat daar omtrend wel gedaan ofte gelaaten zy, leeren ons de *Wijsen* seer dienstig te weesen, in onse jeugd veele omleggende Landen, Taalen, ende wijsen van leeven der Menschen, gehanteerd, geleerd, ende besien te hebben: met die ooverlegginge, of men sig daar naar soude konnen schikken ofte niet. Ende ten anderen leeren de selve *Wijsen*, dat men sig niet alle te gelijk mag ter woone needer setten in eenen *Lande*, daar de forme van Regeeringe, Wetten ende Gewoonten, ons onbekend zijn; ende dat men sig voor eerst in eenen vreemden ons onbekenden Lande niet als ter *prouve*, ende om daar van eenige kennisse te krijgen, ter needer behoorde te setten. Ende dat men daar beneevens sijne *oude* wijse van Leeven, Hand-teeringe ende Neeringe niet plotselik in het geheel behoorde te verlaaten, maar ten deele ook sijne voorgaande te behouden; op dat, indien de niewe, beproufd zijnde, niet beeter als de oude te weesen, bevonden werd; men in 't geheel by het oude soude moogen blijven, ende sig alsoo erneeren.

Alle deese voorsieningen derhalven noodig zijnde by de best beraadene Menschen; Soo is voorwaar geen wonder, dat Menschen, die met geene andere wijse Menschen raad-pleegen, ende niet weeten, dat Menschen altijds met haare gedaggten ofte met den lighaame moeten arbeiden, ofte dat sy andersins sig selfs veel quaads veroorsaaken, veeltijds alleen sien op de *naadeelen* hunnes *Vaaderlands* ofte haarer *Neeringe*, ende daar en teegen ook alleen sien op anderer Landen ende Neeringen *Voordeelen*, sonder daar en teegen haare eigene Voordeelen ook teegen de Naadeelen der anderen in der waag-schaale te leggen; Soo is het, seggen wy, geen wonder, dat deese onvoorsigtige Menschen haar *Vaaderland* ofte *Neeringen* teegen andere wisselende, gemeenelik in plaatse van te verbeeteren, een seer drouvig einde hebben.

Alle

Alle het welken ons leerd deese *Duiker*, welke, sonder eenige voorgaande raad-pleegingen met andere Duikeren, uit suivere leuiheid ende lekkernie, van het *Waater* op het *Land* vliegende, ende sig aldaar met die *Land-Neeringen*, onder die vreemde *Land-Voogelen* niet geagt siende, ofte sig konnende erneeren, al quijnende komt te sterven.

De

De Gierigheid, bedriegd de Wijsheid,

34

Cum majore certare furiosum.

34. Eene *Kat*, *Draak*, ende de *Vyl*.

EEne *Kat*, door honger of door lekkernie, ſpijſe ſoukende, quam in ſeekeren *Smids-winkel*, ende vond aldaar eene *Vyl*, die, op dat ſy niet roeſten ſoude, door den *Smeede*, met lekkere *Olie* beſmeerd was, welke de *Kat* aanſtonds begon te likken, ende ook ſeer ſoet bevond, ſulks ſy gedurende, ende ook naa het aflikken der *Olie*, in het likken voortgaande, haare *Tong* op de ſcharpe *Vyle* doorlikte, ende in plaatſe van *Olie*, haar eigen bloed ende tong, welke ſy eeven ſoet als de Olie geweeſt was, bevond, allangs

 door

door ſwolg, ſonder dat te vermerken; tot dat ſy eindelik door honger ſwak van lighame werdende, ende haare tong, om niew voedſel in te konnen ſlikken, miſſende, ellendig quam te ſterven. Ende alſoo omtrend de ſelve tijden een *Draak* alle ſijn leeven had beſteed om *Goud* te ſouken, ſulks hy daar door het *Gulde Vlies* van *Colchos*, neevens de *Goude Appelen* der *Heſperides*, met veele andere *verborgene Schatten*, in ſijn beſit gekreegen had: ſoo wierd hy, weegens het bewaaren der ſelven, daar in, ende daar oover ſoo beſorgd, dat hy de ſelve Schatten nooit verliet, maar met ſijn eigen lijf bedekte, ende onderwijle nog by daage, nog by nagte ruſte, tot dat hy door den ſlaap-dranke ende de konſten van *Medea*, in ſlaape gevallen zijnde, van alles beroofd, ende door dat verlies ſoo ontſteld wierd, dat hy om andere *niewe Schatten* te vinden, her- ende derwaarts loopende, eindelik in des opgemelde *Smids-winkel* quam, ende die blinkende ſchoone *Vyl* voor eene groote ſchat aanſiende, opſlokken wilde, om deſelve des te beeter ofte ſeekerder te bewaaren: in vougen hy op die *Vyl* alle ſijne tanden brak, ende daar en booven beſpot wierd, dat hy had willen trooſt ende ſchatten vinden by eenen die niemanne goed te doen, maar alle het gunt hem voorquam, te bijten ende te verteeren plagt.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met eene* Kat, *een welluſtig Menſch.*

Met een Draak, *een ſeer gierig ende vrek Menſch.*

Met

Met een VYL, *een Mensch die allen Menschen quaad, ende niemanne goed doen wil.*

Met de TONG *ende het* BLOED *der* KATTE, *der Menschen eigen Leevens-middelen.*

DEwijl alle het gunt van *Goode* is geschaapen, eenig goed gebruik kan hebben, soo is ook alles in sig selven *goed*, ende ontstaat die benaaming van *quaad* te zijn, onder den Menschen, wanneer eenige Saaken van haar niet soodaanig werden gebruikt, als sy behoorden gebruikt te worden, ende wy by gevolge door eene alte groote *liefde* tot ons *eigen selfs*, alles schatten ende hoog ofte laag agten, naar het ons ten goeden ofte ten quaaden voorkomt. Sulks wy *goed* noemen ofte *quaad*, alle het gunt ons *meer goeds* ofte *meer quaads* aanbrengd, eeven of het buiten ons geen ander gebruik konde hebben.

Ende daar en booven bestieren de Menschen in het gemeen haar verstand soo quaalik, dat sy van Menschen ende Saaken, die haar onbekend zijn, altijds *grootere gedagten*, als van bekende Menschen ofte Saaken hebben: gelijk op deese gronden geen *Propheet* in sijnen eigen Lande ge-eerd werd, ende verandering van Lande, alleen een *Eedelman* maaken kan. Ende daar beneevens meenen de Menschen, alle het *onbekende* soodaanig te weesen, als het *bekende* deel van dien haar voorkomt: Gelijk op dien gronde de Menschen van *ouds* den *Aard-boodem* geen *kloot*, maar *vlak* te zijn, begrijpende, haare bekende *Afteekeningen* met eenige *Bergen*, *Bossen*, *woestijnen* ofte *See* eindigende, dier meeninge waren, dat die *Bergen*, *Bossen*, *Woestijnen* ofte *See*, sig oneindelik uitstrekten, ende derhalven plagten sy, in haare *Kaarten*, daar by te schrijven, *hier buiten is niet* als *Bergen*, *Bosschaadjen*, *woestijnen* ofte *See*, naar dat die laatste bekende benaaming, ende afpaaling was.

Ende insonderheid sien wy, dat die dwaalingen door de Menschen niet werden vermijd omtrend *Wellustige* Saaken, want of die schoon den Menschen eindelik veel meer quaads als

goeds toebrengen, ſoo veroorſaaken nogtans de *eerſte Soetigheeden* van dien, by haar niet alleen die gemeene gedagten, *dat die Soetigheeden altijds ſullen duuren*, maar geeven die daar en boover den Menſchen ſoo diepe indrukſelen, dat ſy de onwaarheid der opgemelde gedagten niet pleegen te vermerken, dan ſoo laat, dat ſy door het genieten der ſelve Soetigheeden, alle verdorven ende onbeeterlik zijn geworden. Jaa ſien wy, dat de *begeerten* van *Goederen* ende *Rijkdommen* te verkrijgen, haaren oorſprong genoomen hebbende uit de gemeene menſchelijke *behoufsigheid*, de ſelve begeerten ook na het verkrijgen der Rijkdommen, den Menſchen by blijven ende vermeerderd werden. Sulks ſy in plaatſe van het verkreegen behoorlik tot haare *nood-druft*, *gemak*, ende *vermaak* te beſteeden, tot grootere *Gierigheid* ende *Vrekheid* vervallen, ende daar door geen min gebrek lijden, dan of ſy alle Goederen, die ſy verkreegen hebben, ende als *eigen* beſitten, ontbeerden; terwijle ſy met meer moeite, kommer ende ſorge, om die Rijkdommen nog te vermeeren, ende die wel te bewaaren, belaaden werden, ende ſchandelik als dobbeld arme Menſchen leeven, ende ſterven.

Cum furor haud dubius, cum ſit manifeſta phreneſis
Ut Locuples moriaris egenti vivere Fato. *

Ende om eenigſins aan te wijſen, hoe *byſondere Wellusten* door ſoete beginſelen de Menſchen verleiden, ſoo konnen wy aanmerken, hoe blijdelik, ſchoon, cierlik ende net, Vrow *Venus* gemeenelik komt aantreeden, hoe ſorgeloos, ongeveinſd, ende vermaakelik *Bacchus* de Menſchen aanlokt, hoe ſoet de onervaarene Menſchen door de Twiſt-Goddin *Bellona* ende *Erinnis* werden aangehaald, om ſig in eenige *Krijgs-dienſten* te begeeven, den oorlog te volgen, ofte eenige *Proceſſen* aan te leggen ende te vervolgen. Maar ſeer weinige *wijſe* Menſchen bemerken, hoe drouvig, ſlordig, vuil ende leelik, Vrow *Venus* te ſcheiden plagt; hoe ſinnelos, beeſtig, arm ende ſchandelik, *Bacchus* gewoon is te eindigen; ende hoe ſlaaf-agtig, rookeloos, arm, ende ellendiglik de *Krijgs-luiden* ende *Pleiters*, leeven ende ſterven.

* *Juvenal. Sat.* 14.

Jaa

Jaa dat meer is, wy sien dat selfs in Vrye Republiken, *Politiken*, die onder de Menschen voor de *wijsten* vermaard zijn, doorgaans deese misslaagen doen, wanneer sy voor *groote Soetigheeden* opneemen, het uitvinden, stellen ende vermeerderen, als ook het begeeven der *profitabile Amten*, ten laste van *Stad* ofte *Staat*; ende dat sy daar en booven haare *publike* als ook der *Amtenaaren* ende der selven *Dienaaren Inkomsten* vermeerderen, met de eigene *Leevens-middelen*, waar door de gemeene *Ingeseetenen* van die *Stad* ofte *Staat* sig erneeren, ende haar voedsel souken moeten, te beswaaren; ende dat sy onderwijlen niet bemerken, dat sy niet min als onse *Æsopise Kat*, haare eigene *Tong* door-gelikt ende verteerd hebben. Naamelik, sy vermerken niet, dat die *Stad* ofte *Staat* daar door laag gehouden, ende verminderd werd, dan wanneer sy *Regenten* selfs, ofte haare *Beamten* ende *Dienaars*, in haare *Inkomsten* ende *Loonen* merkelik verminderen, ende der gemeene Ingeseetenen Leevens-middelen soodaanig verloopen zijn, dat sy niet hersteld konnende werden, die *Stad* ofte *Staat* in het geheel vergaat. Ende mitsdien alle die *Regenten, Amtenaars*, ende *Dienaars*, als niet gewoon zijnde, voor den kost te sorgen, maar door de sorgen ende arbeiden der andere Ingeseetenen te leeven, de aller-ellendigste Land-loopers werden.

Dus sien wy daageliks, hoe roekeloos ende blijdelik veele *Koningen* ende *Vorsten*, alleen om *Lof* te behaalen, ende oover den gantsen Aard-boodem alsoo vermaard te zijn, als sy van haare eigene *Onderdaanen* beroemd werden, teegen andere *Staaten* ende *Landen*, die sy meenen te verteeren, oorloogen aanvangen: ende hoe veele van dien soo harden teegenstand vinden, dat sy op haare Vyanden de Tanden breeken, ofte self verteerd werden.

Wat belangd die gebreeken, van te gelijk *gierig* ende *Vrek* te te weesen, die zijn soo wel by de *Oude* als *Niewe Digters*, niet alleen in haare Rijmen, maar ook in haare *Klugten* van de *Geer-aarden* ende *Waarenaaren*, soo breed voorgedraagen ende bespot, dat onnoodig is hier van meer te seggen.

Ende eindelik seggen wy, den eigendlijken sin deeser FABULE te weesen, dat wy seer schow te zijn, ende de gemeen-

ſchap te vermijden behoorden, van alle Menſchen ende Saaken, die in het gemeen *meer ſchaade* als *baat* den Menſchen, die met den ſelven ommegaan, ofte de ſelven verkreegen hebben, aanbrengen: Ende dat wy in het byſonder ons door de ſoete *Beginſelen* der *Welluſten*, niet behoorden te laaten verleiden, om ongevoelig ons ſelven te beſchaadigen, ende dat wy booven allen ons moeten wagten, onſe eigene *Leevens-middelen* te verteeren, ofte aan te grijpen onſe *eigene* Koningen ofte Vorſten, ende anderen die magtiger als wy zijnde, ons ſouden konnen ſlaan ende verteeren, met haare lange armen ende Struis-maagen.

Seg maar dat eenes anderen Mans Hond *dol is, ende smijt hem dan veilig dood.*

Crimen Majestatis eorum qui crimine carent.

35. *Diana, Acteon*, ende sijne *Honden.*

WAnneer de *Jaagers* aan *Diana* in haaren Tempel offerhande deeden, soo liet sy met haare *Nimphen* sig aldaar nooit sien dan alle gekleed in *witte Kleederen.* Ende als sy met haare *Nimphen* ter Jagt ging, waaren sy alle gekleed in *purpere bonte Rokken*, omtrend den Halse ende Schouderen geestig ofte swierig gegespt, ende ook tot aan de Knien opgeschort met *goude Gespen*, ende daar en booven

booven waaren sy op den Rugge voorsien met volle ende kostelijke Pijl-kookers, ende treffelijke Boogen in haare handen. Sulks alle *Jaagers*, geene andere gedagten van haar hadden, dan dat sy van seer groote kennisse, wijsheid, ende suiverheid van leeven zijnde, daar en booven eene eigene aangeboorene groote magt had, ende hadden. Ende in deesen stande der saaken gebeurde, dat *Acteon*, een seer yverig Jaager zijnde, door sijne *Honden* een *Hert* tot in het binnenste ende duisterste der Bosschaadjen vervolgende, *Diana* ende haare *Nimphen* aldaar sag sig naakt baaden, ende haare vuiligheeden af-wassen, waarom sy alle, merkende dat *Acteon* haare vuiligheid ende mismaaktheid gesien had, ende vreesende, dat hy hare *naaktheid*, *mismaaktheid* ende *onsuiverheid* gesien hebbende, die ook aan anderen *Jaageren* bekend maaken, ende dat *Diana* ende haare *Nymphen* daar door hare *Eere* ende *Offerhanden* missen soude, sy *Diana* hem, door eene daar op aanstonds volgende toorn, een *Herts-vel* om den lijve wierp, ofte in een *Hert* veranderde, als ook sijne *Vrienden* ende *Honden*, soo uitsinnig ende dol maakte, ende teegen haaren eigen onschuldigen Heere soodaanig ophitste, dat sy hem als een *Hert* handelden, ende niet jeegenstaande alle het onschuld ende bewijs sijner onnooselheid, naar welk sy, mits haare beroerde sinnen, ofte uitsinnigheid, niet luisteren wilden ofte konden, hem al juigende ende met groote *Vreugde* verscheurden ende op-aaten. Ende duurde opgemelde *Vreugd* der *Honden* niet langer, dan tot dat sy vermerkten, naa het missen van haaren goeden Heere, ook haar daageliks *Brood* ende *Vlees*, welk sy door sijne *Voorsorge* ende *Iagt* plagten te genieten, te moeten missen.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met JAAGERS, *hebben de* Ouden *hier verstaan, gemeene Menschen ofte gemeene Onderdaanen.*

DIANA *ende haare* NYMPHEN, *zijn by de* Ouden *alle seer aansienelijke Menschen, ende insonderheid Koningen ofte Koninginnen, ende haar gevolg: als ook daar meede verstaan konnen werden de Beveinsde* Geestelijken, *ofte de Bestierders der Kerkelijke Saaken.*

Witte KLEEDEREN, *Wijsheid ende Deugd.*

Purpere KLEEDEREN, Goude GESPEN, PYL-KOOKER *ende* BOOG, *eene soo groote Magt, die door gemeene Menschen niet weederstaan kan werden.*

NAAKTHEID *ende* ONSUIVERHEID, *is Onweetenheid ende Dwaasheid, Ondeugd ende Gebreeken.*

Met HONDEN, *werden verstaan Dienaars, ofte gemeene Ingeseetenen.*

Met VRIENDEN, *goede Bekenden.*

Met een HERTS-VEL, *een Lak die men ieman oplegt.*

Met een HERT, *een seer vrees-agtig vlugtig Mensch.*

ALle Menschen, beesig weesende met de *Waar-* ofte *Onwaarheid*, *Nut-* ofte *Onnutheid* eener Saake te ondersouken, bevinden, dat het haar verveeld, lang op eene ende de selve Saaken te denken: Ende dat sy daarom meest seer haast besluiten, eer sy de behoorelijke tijd ende moeite hebben genoomen, om selfs die

Saken wel te ondersouken, ende dat sy by naast altijds naar den *uiterlijken Schijn*, ofte uit krafte van eenige hare *Voor-oordeelen*, ofte ook naar het gunt andere Menschen, die sy hoog agten, waar ofte onwaar, nut ofte onnut, seggen te zijn, haar oordeel vellen. Ende besluiten sy dus, met veele grootere haast ende onbedagtheid als wel behoord; sonder te bedenken, dat als de Saaken selfs haar tijd, om die te ooverdenken, toelaaten, het alsdan veel beeter is, sijn oordeel oover die Saaken op te schorten, dan sijn oordeel te vellen op geene, ofte geen genougsaam vaste gronden. Uit welke geschaapenheid des menschelijken oordeels wijders ontstaat, dat veele boose Menschen, deese haare swakheid, niet tragten te beeteren, met seer yverig ende naarstiglik alle de voorkoomende Saaken wel te ondersouken, ende alsoo haare Kennisse, Wijsheid ende Deugd allengs te vermeerderen, maar wel met seer ligt ende alle te gelijk den *schijn* van seer *Geleerd*, *Wijs* ende *Deugdsaam* te zijn, te bekoomen; ende daar door ook by alle de gemeene Menschen voor soodaanigen gehouden te werden.

Ende overmits Menschen, die met eene seer *groote magt* gebooren werden, ofte daar naa sig daar meede bekleed vinden, door quade volgende opvoedinge ende ommegange met Menschen, die haar vleyen ende bedriegen, allerwijdst af zijn van alle Kennisse, Wijsheid ende Deugd; Soo siet men ook daageliks, dat sy ende haare Hoovelingen, sig niet dan met den *schijne* der selven bekleeden. Waar door de menschelijke Saaken, ende regte agtingen van dien, soodaanig zijn vervallen, dat in't gemeen de aller-beveinste *grootste Schelmen*, voor de aller-opregtste, heiligste, ende *Deugdsaamste Menschen* gehouden werden: Ende dat daar en teegen Menschen, die sig geener Schelmstukken nogte eenigen quaden voorneemens bewust zijn, ende derhalven op dat gewissen steunende, *opregt* ende *oopenhertig* leeven, sonder eenigen Cieraade, Bedrog ofte konstige Beveinstheid te gebruiken; voor *Vry-Geesten*, *Atheïsten*, ende Menschen van een seer *schandelik* ofte *aanstootelik* leeven by de gemeene Menschen doorgaan.

Ende bevinden wy daar beneevens, dat die, welke de *geveinstheid* der opgemelde gemerkt hebbende, daar en booven onderneemen, deselve aan anderen te ontdekken, den haat der Beveinsden seekerlijk op haare halsen haalen, sonder de gemeene

Men-

Menschen, die dog bedroogen willen zijn, wijser te konnen maaken, maar met in teegendeel van deselve ook veele ongemakken te moeten lijden, ende dat alle naar geraade de *Beveinsden* ende haaren *aanhang*, groot van vermoogen zijn. Sulks oovermits de magt der *Koningen*, *Vorsten* ende *Hoovelingen*, ende bysonderlik ook der ondeugende beveinsde *Kerkelijken*, onweederstaandelik is, voor eenen gemeenen *Onderdaane*, ende dat sy die magt nogtans niet langer konnen behouden, dan soo lange sy door *Beveinstheid* ofte het *Mom* van *Wijs* ende *Deugdsaam* te zijn, haare onweetenheid ende seer groote gebreeken, voor den gemeenen Onderdaanen konnen bedekken: Soo siet men, dat sy meest alle niet alleen ter dood toe, haaten ende vervolgen, alle die voorbedagtelik haare Gebreeken ondersouken, ende haar het *Mom* aftrekken, maar ook alle, die by gevallen kennisse van haare Vuiligheeden gekreegen hebben, ende die nog niet hebben laaten blijken, de selve gebreeken te willen oopenbaaren. Want oovermits sy weeten, dat de gemeene Menschen van onbekende Saaken altijds eene groote verwagtinge hebben, ende bekende Saaken klein agten: Soo hebben de meeste opgemelde *Koningen* ende *Vorsten*, als ook de *Phariseeuse Kerkeliken*, die alleen door het *Mom-aansigt* van Wijsheid ende Deugd, voor soodaanigen werden gehouden, daar sy waarelik onweetende, dwaase, ende ondeugende Menschen zijn; groote reden om wel te besorgen, dat haar dat *Mom* niet afgetrokken kan werden, door eenige gemeene Onderdaanen, die door het *Mom* heen hare Schelmstukken ofte vuilen aard, gesien hebben. Gelijk soodaanige *Koningen*, *Vorsten* ende *Hoovelingen*, als ook de opgemelde *Phariseeuse Kerkeliken*, niet plagten te versuimen, ten deesen einde haar uiterste vermoogen aan te wenden, om desen onnooselen Menschen, die kennisse van hare Vuiligheeden gekreegen hebben, een Lak op te leggen, met die van der misdaad der *gequetster Majesteit*, het zy *Menschelike* het zy *Goddelike*, als *Land-verraaders* ende *Ketters* te doen beschuldigen ende dooden, door, ende op het aanbrengen der *Vrienden* ende *Dienaren*, ofte door het *oproer* des *Graauws*, daar toe ten Hove omgekoft, ofte door die boos-aardige, beveinsde *Geesteliken* bekald. Sulks deese onnoosele *Onderdaanen*, alleen om dat sy de *Hoofsche* ofte *Kerkelike* gebreeken gesien hebben, niet weetende op wien| ende

de waar sig te mogen vertrouwen, als vrees-agtige ende vlugtige *Herten* om swerven, tot dat sy eindelik, in de strikken der bosen *Koningen* ende *Vorsten*, ofte der beveinsde *Kerkeliken*, gevangen werden. Ende is de sin deeser FABULE, dat in het gemeen, de aller-aansienelikste Menschen, door *Geveinstheid* ende *schijn* van *Deugden*, die by haar waarelik niet zijn, haare magt verkrijgen ende behouden: ende dat sy alle, die deese Vuiligheeden der aansienelikste Menschen hebben vermerkt, daar door in ongemakken doen vervallen, ende insonderheid leerd ons deese FABUL, dat als die *Onderaanen* haare Koningen ofte Vorsten, of wel de *Kerkelike* Menschen, die in haaren Staate de aansienelikste zijn, derven raaken, sy alsdan tot onbedenkelike *Quellingen* vervallen, om dat sy alsdan van haare *Vrienden* ende eigene *Dienaaren* verraaden, aangebragt, beschuldigd, ende van de slegste *oproerig* ofte *dol* gemaakte Ingeseetenen, ofte van daar toe *uitgesogte* ende *gestelde Regteren*, onder *schijn* van *Regt*, gedood plagten te werden.

Als

Als oude Honden ſtaan te baſſen,
Soo is het tijd om op te paſſen.

Adde quod eſt ſenibus rerum prudentia major.

36. De *Leewerik* ende ſijne *Iongen.*

DE *Leewerik*, die ſijn Neſt had in een ſtuk Kooren-lands, ſullende uitvliegen om den koſt voor ſijne *Iongen* te ſouken, vermaande haar wel agt te neemen op het gunt ſy in ſijn afweeſen van de Menſchen, dat altijds haare Vyanden waaren, ſouden koomen te hooren: op dat indien eenig aanſlag der ſelven teegen haar ſig mogte oopenbaaren, ſy geſaamentlik vervliegen, ende alſoo haar lieve leeven bergen ſouden konnen. Waar naa de oude *Leewerik* van ſijne uit-reiſe weeder-gekeerd zijnde, ſo wierd hy van ſijne *Iongen* gewaarſchoud, dat het tijd was op te bree-

breeken, dewijle sy den *Eigenaare* des Akkers hadden hooren sijnen *Soone* belasten, sijne goede *Bekenden* te versouken, dat sy, op soo goed weederom, sijn Koorenland geliefden te koomen afmaajen, om daar naa het selven in garven, ende vervolgens in Schooven te binden. Sulks de selven onder dat Oogsten seekerlik het Nest vinden, ende sy allen daar op betrapt souden werden. Daar op de oude *Leewerik* antwoorde, dat sy nog geenen haast hadden, dewijl des *Eigenaars* Vrienden, tot eenen arbeide, ten behouve van eenen andere, te onderneemen, niet seer gereed weesen, maar in teegendeel dat versouk magschien weigeren; immers dat ligtelik versuimen, ende niet koomen, souden. Gelijk het ook geschiede. Ende die *Leewerik* daar naa weeder gekoomen weesende, het selven dus ook bevond. Dog ten tweeden maalen uitgevloogen ende weeder-gekeerd zijnde, so seiden hem de *Iongen*, gehoord te hebben, dat de *Eigenaar* des Akkers sijnen *Soone* hadde gebooden, te versouken alle sijne *Buuren* ende *Magen*, ten einde die het Kooren souden komen af-snijden, ende dat het dien volgende tijd was om te vervliegen. Waar op de Oude *Leewerik* antwoorde, daar is nog niets dat ons dringd ontijdig te vertrekken, ende eer gy ter deegen vlugge zijt. Waarom het best is, dat uwe Veederen nog wat groeijen, eer gy u op der vlugt begeeft, om op uwe eigene teere Vleugelen te drijven; alsoo die *Buuren* ende *Maagen* het werk niet soo haast, als gy meend, sullen aanvangen. Eindelik die *Leewerik* ten derden maalen uitgevloogen, ende weeder-gekeerd zijnde, soo seiden die *Ionge* Leeweriken, te hebben gehoord, dat de *Eigenaar* tot sijnen Soone seide, Ik sie dat de *Bekenden*, *Buuren*, ende ook onse *Magen*, onsen Oogst versuimen, ende dat wy onsen eigen arbeid sullen moeten aan-

wen

wenden, ofte dat ons Kooren niet, ofte immers niet tijdelik, in onser Schuure soude koomen. Sulks ik selfs mijn werk beginnen sal. Sie daar zijn twee Seissens, morgen vroug sal ik u opwekken, om ons werk te beginnen. 't Welk de Oude *Leewerik* soo haast niet verstaan had, of hy gebood de *Iongen* nevens hem te vervliegen, ende geschiede het selven ten behoude van *beiden.* Alsoo de oude *Boer* ende sijn *Soon* niet versuimden, des anderen daags met den opgange der Sonne, het Kooren des dik gemelden Akkers af te maajen, ende haar leedig *Nest* te vinden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Ouden Leewerik *hebben de* Ouden *verstaan, oude deugdsaame menschen, ofte Ouders.* *Met de* Jonge Leewerikken, *jonge Menschen, die nog niet bequaam zijn haar selven te bestieren, ofte Kinderen. Alle de andere woorden werden verstaan in den eigendlijken sinne.*

OOvermits alle Menschen soo *ellendiglik* ter Weereld koomen, dat, in gevalle sy gebooren weesende, niet aanstonds seer sorgvuldiglik bewonden ende opgequeekt wierden, sy ook daadelik souden sterven; Ende dat sy daar naa beginnende te spreeken ende te loopen als Kinderen, geene bequaamheeden hebben, om haar lighaam te bestieren: als ook oovermits waarhaftig is, dat sy daar naa ook door de kleinte van opgemelden lighaame, door de groote driften van haar bloed, ende al te vogtige herssenen, als ook insonderheid, oovermits sy van alle ervaarendheid ontbloot zijnde, geen goed oordeel konnen geeven van het gunt omtrend haare voorvallende Saaken gedaan ofte gelaaten behoord te werden: Soo is noodsaakelik, dat de *jonge* Menschen door de *Ouden* soo langen tijd besorgd werden, tot dat haar lighaam ende oordeel grooter

ter geworden is; ende dat sy middeler wijle hebben geleerd door eigene ervaarendheid, haare reeden-kaavelingen ende daar op volgende goede oordeelen, met daar toe dienende voorbeelden, te konnen bevestigen, soodaanig, dat sy van der seekerheid van dien alles sins oovertuigd werdende, haar geheel leeven ende alle de uitwerkingen van dien, daar naar derven rigten. Ende zijn derhalven de *Jonge* Menschen gelukkig ofte ongelukkig, naar dat sy besorgd werden van *Oude* Menschen die *Een* ende het selfde *Interest* in het wel- ofte quaalik-vaaren van haare *Kinderen* ofte *Weesen* hebben, ende van der selven *Interest* haar *eigen Interest* maaken, ofte niet. Ende oovermits de *Ouders* niet wel een *Interest*, dat teegen het welvaaren hunner Kinderen strijd, konnen hebben; Soo zijn de selve Kinderen in soo eenen stande gelukkig, besorgd ende bestierd te werden, niet door *Vreemden*, alsoo dat veeltijds quaadwillige ofte onbequaame Menschen zijn, die haar eigen Voordeel uit de schaade der Jongen, ende der Weesen souken, ofte der selven wel-vaaren versuimen: Maar door haare eigene *Ouderen*, die de gebrekkelikheid der saaken deeses weerelds, ende daar en boven ook de agteloosheid ofte quaad-willigheid der Menschen, wanneer sy omtrend anderer Menschen saaken beesig zijn, hebben geleerd kennen; ende die derhalven seer wel onderscheiden konnen, de saaken, waar in ende waar door haare kinderen gebaat ofte beschaadigd staan te werden. Ende schoon genoomen de *Ouders* het *waare Interest* hunner Kinderen niet wel mogten begrijpen, soo is des niet te min waarhaaftig, dat sy de selven in allen gevalle niet trowloselik ofte slaawelik besorgen, alleen uit krafte van eenige gedaane *Beloften*, maar wel, dat sy de selve Kinderen ende alle haare Saaken, gaade slaan ende besorgen met den selven yvere, waar meede sy haare *eigene* Saaken besorgen, ende die aan geenen andere Menschen beveelen willen.

Ende wat een onderscheid daar zy, of Menschen voor haar *eigen* selfs, ofte voor eenen *andere* arbeiden ende sorgen, sien wy in alle Menschelijke voorvallen; naamentlik, dat sy, niet teegenstaande alle voorgaande beding van *loon* voor *werk* te sullen ontfangen, niet de helft soo veel werks doen, wanneer sy voor eenen anderen, dan wanneer sy voor haar eigen selfs arbeiden, ende dat sy daar en boven, schoon het haar daageliks werk is, ende sy die Saaken grondelik

delik behoorden te verſtaan, geene kenniſſe ofte ſorge ſchijnen te hebben, van het gunt gedaan ofte niet gedaan, wel ofte quaalik gedaan behoordete werden; maar bevind men, dat ſy alles ſins doen het gunt in ſoodaanige gevallen voor haar gemakkelikſt ende profijtelikſt is. Ende gaat dit ſoo verre, dat wy daageliks bevinden, dat *eene* gulden Eigen-baat, by die arbeidenden Menſchen genoug is, om te maaken, dat ſy den geenen, die haar gebruikt, *honderd* gulden ſchaade aandoen, wanneer ſy niet te vreeſen hebben, daar over geſtraft te ſullen werden. De kraft van dit *Eigen-Intereſt*, ſien wy ook, als eenig *Amt* ofte Voordeel van eenige *Leeden* eener *Vergaderinge* verſogt werd, namelik, dat nieman de quaade Man wil zijn, maar dat yder *lid* van dien, goede woorden geeft, ende beloften doed van gonſtiglik te ſullen ſtemmen, wanneer ſy in het byſonder aangeſprooken werden, ende dat ſy nogtans in der *Vergaaderinge* weeſende, ſelfs om het allerminſten *eigen* bedenkelik *voordeel*, haarer voorgaande beloften niet meer indagtig zijn, maar voor haar *eigen ſelfs* ſtemmen: ofte wel, om eenen andere te behaagen, aan wiens gonſten ſy ſig meer laaten geleegen weeſen. Sulks uit allen het voorgemelden blijkt, dat men ſig op geene hulpe van anderen verlaaten moet, als men ietwes ſeekerlik gedaan wil hebben, maar dat men ſelfs de hand aan werk ſlaan moet. Ende dat de *Jongen* de *Ouden*, die *een Intereſt* met haar hebben, geloovende, ende ſig daar naar gedragende, ſeekerlik beiden behouden werden. Ende eindelik volgd uit deeſe *gronden*, dat het waarelik de beſte *Regeeringe* is, daar de Regenten ende de meeſte Ingeſeetenen, haar *Eigen-Intereſt* ende *Welvaaren* niet vinden konnen, dan met het *Welvaaren* van *het Gemeen*, te beſorgen, ende daar in haar eigen te ſouken, ende ook waarelik te vinden. Ende dat het daar en teegen de aller-*onvolmaakſte* ende ondeugenſte *Regeeringe* is, daar de Regenten voor haar eigen welvaaren niet willende ofte niet moogende ſorgen, alle die ſorge aan eenen anderen Menſche beveelen, alſo die *Eene Menſch*, waarelik ten *beſten* gaande, niet dan voor ſijn *eigen ſelfs* ſorgen, ende ten *quaadſten* gaande, ſig ſelfs, ende alle ſijne Onderdaanen, verwaareloosen ende verderven ſal. Weshalven ook ſoodaanige *Regenten* eener *Vrye Republike*, welke geraaden mogten vinden, ſig in het geheel te ontblooten van der *Souverainiteit* oover de ſelve, om die ook in het geheel ten naadeele der *Weeſen*, oover welke ſy door Goode ge-

steld zijn, aan *eenen Mensche*, ende alle des selfs *Afkoomelingen*, in der eewigheid, het zy die *Wijs*, *Mal*, *Gek* ofte *Dol* mogten weesen, op te draagen, niet alleen ten uitersten *onregtvaardig* ende *wreed* teegen alle haare *Naakoomelingen* zijn: maar ook daar door alleen toonen, dat sy in deesen van alle goede reeden, ende sinnen soodaanig beroofd zijn, dat alle het gunt van sodanige sinnelose Menschen deesen aangaande, gedaan souden mogen werden, volgens *Regten, nul* ende van geener waarde is. Ende schoon genoomen sy naar Regten souden mogen werden gesegt haarer sinnen meester te zijn, soo soude daar uit volgen, dat sy haar selven wel, maar geenen anderen sonder voorgaande last, ende geensins haare Weesen ofte Naakoomelingen, wiens *regt* sy wel vermeerderen maar niet verminderen moogen, tot naarkoominge van dien, konnen verbinden.

Ende op dat de *Regenten* der *Vrye Republiken*, sig in deesen aan het gunt voor deesen gebeurd is, saft souden moogen spiegelen, soo sullen wy eenige Voorbeelden der Landen ende Onderdaanen, die door *eenen* Mensche als *Koning* geregeerd werden, aan haalen.

Wanneer in *Vrankrijk* seederd den Jaare 710. van onses *Heeren Jesus Christus* geboorte tot den Jaare 741. vier Koningen naar een, malkanderen volgende, in steede van de Onderdaanen sorgvuldiglik selfs te regeeren, nietwes anders hadden gedaan dan als Dwaase ende half Gekke Menschen, haare Wellusten in alles te versaaden, ende middeler-wijle het *Rhijk* * door haaren *Hofmeester*, *Karel Martel*, te doen bestieren, die naa veele oorloogen uitgevoerd te hebben, sijnen Soon *Pepin* tot sijn *Amt-volger* naaliet, welke met goed-vinden der *Staaten* van *Vrankrijk*, ende toestemminge des *Paus* van *Roomen*, den Koning *Childerik de derde* dier naame, af-sette, deede scheeren als een Monnik, ende in een Klooster stak: omtrend den Jaare 750. Waar naa, als in den Jaare 892. *Kaarel* de *Simple*, uit krafte sijner geboorte, in der Regeeringe gevolgd was, soo ontstonden, uit des selfs onbequaamheeden, veele binnen-landse oorloogen, waar in *Karel* eindelik in den Jaare 923. gevangen wierd, ende bleef; tot dat hy in den Jaare 929. stierf. Als wanneer des selfs Soon *Ludowijk de Vierde*, door de *Staaten* des Rhijks uit *Engeland*, daar sijne Moeder met hem gevlugt was, ter Regeeringe geroepen wierd, *welke*, als meede naa hem sijn

* [*Maire du Palais*]

ſijn Soon *Lotharius*, ſeer mein-eidig, trowloos ende hard regeerde, ende ook *Lotharius* Soon *Ludowijk* de *Vijfde*, omtrend tien Jaaren in alle *leedigheid* ende *wellusten* doorgebragt hebbende, ſonder kinderen quam te ſterven: ende aan *Huge Capet*, ſijnen Hofmeeſtere ſchoone geleegendheid verſchafte, om in den Jaare 987. met goedvinden der *Staaten*, in weeder-wille des *naaſten Erfgenaams*, ſig Koning van Vrankrijk te maaken, naa dat hy door ſwaare oorloogen den naaſten Erfgenaam *Karel* Hertog van *Lottringen*, in eenen Veldſlaage ooverwonnen ende gevangen had. * Waar naa eenen tijd lang de Regeering den Onderdaanen meer ruſt toeliet. Maar in den Jaare 1380. ende vervolgens, quam den Ingeſeetenen van *Vrankrijk* eerſt oover een gebrek in der een-hoofdige Regeeringe, naamentlik, dat *Karel* de *Seſde* te ſijner twaalfde jaare Koning wierd, ende eerſt door *Voogden*, ende daar na eigener *auctoriteit* in ſijne *jonge Jaaren*, naar jongen ende quaden raad regeerende, ſijne Onderdanen ſo door binnen-landſe oproeren, als door buiten-landſe oorloogen, ſeer ellendig maakte. Maar waaren dit alle niet als ſeer gemeene Voorvallen der *Eenhoofdige Regeeringe*, ende oopenbaarde ſig in den Jaare 1393. een het *aller-ſwaarſten*. Namentlik deſe *Karel* in den Maande van Juli met ſijnen Heire trekkende om *Bretagnen* te beoorloogen, wierd bevonden op eenen middage, door de hitte der Sonne, ſoo ſeer bevangen te zijn; dat hy als een raaſend Menſch, met eenen getoogen Swaarde, ſijne Pagien tragte te grieven. Ende oovermits hy, geduurende nog 22. Jaaren ſijnes leevens, ſomtijds by ſijne ſinnen, ende ook ſomtijds raaſende was; Soo moeſten geduurende ſijne raſernie, *Voogden* regeeren, tot welke door de *Staaten* des *Rhijks* wierden geſteld ſijne twee Oomen, de *Hertog* van *Orleans* ende de *Hertog* van *Bourgondien*, die in ſoodaanige twiſt het Rhijk regeerden, dat ſy beiden, de een voor ende de ander naa, vermoord wierden. Naamentlik *Jan* van *Bourgondien* deede *Lodewijk* van *Orleans*, ſoo als hy des avonds te *Parijs* oover ſtraaten reed, door ſijne daar toe geſtelde Dienaars dooden, in den Jaare 1407. gelijk meede daar naa *Karel Dauphijn* van *Vrankrijk* in den Jaare 1419. geduurende ſijns Vaaders dolligheid, het bewind des Rhijks den Voogden onttrokken hebbende, onder eene geveinſde byeenkomſte ter verſoeninge, den Hertog Jan van Bourgondien, uit weeder-

* *Sie Jean de Serres, en du Hallan, Hiſtoire de France.*

der-wraak deede dooden. Geduurende alle welke Jaaren, als ook daar naa tot den Jaare 1436. de arme *Onderdanen* van *Vrankrijk*, door die binnen-landſe oorloogen ende oproeren, als ook door de *Engelſen*, die ten hulpe des *Hertogen* van *Bourgondien* in *Vrankrijk* geroepen wierden, ende onder den naame van dat haar Koning de wettige Erfgenaam des Rhijks was, het grootſte deel van Vrankrijk bemagtigden, ende *Henrik* Koning van *Engeland* in den Jaare 1422. te *Parijs* tot Koning van *Vrankrijk* gekroond wierd, ende de arme Onderdaanen tot omtrend den Jaare 1454. uit deeſen hoofde ten weederſijden ſchrikkelik gedrukt ende geplonderd zijn geworden, als ook het geheele platte Land middeler wijle verwoeſt wierd. *

Ende oovermits wy in *onſe* Landen by naaſt een ſoodaanig geval van *Dolligheid* in onſen Hertooge *Willem* van *Beyeren*, *Graave* van *Holland*, ſeederd den Jaare 1357. ofte den beginne des Jaars 1358. tot den Jaare 1389. onderworpen zijn geweeſt, ende daar uit geene byſondere onderdrukking ende plondering der gemeene Ingeſeetenen ende verwoeſting onſer platte Landen is gevolgd, ſoo moet ſulks toegeſchreeven werden, aan de *Voorſorge* ende *Souveraine Magt* der *Staaten* deeſer Landen, dien Dollen Graave gevangen neemende, ende houdende, als ook in weeder-wille ſijns *Wijfs*, die als Moeder oover haar *Kind*, voorwende geregtigd te weeſen, als Voogdeſſe oover deeſe Landen, het Graavelik Amt te bedienen, alſoo de *Eedelen* ende *Steeden* uit haare *ſouveraine* magt, niet den oudſten *Ludowijk* den *Romein*, maar onſes Graaven jongeren Broeder, als de bequaamſte zijnde, tot Ruwaard oover deeſe Landen aan-naamen: Soo ſien wy ook in deeſen gevalle, hoe gelukkig de Ingeſeetenen eener Republijke zijn, alwaar de Vrye Regenten haar ende hunner Ingeſeetenen wel-vaaren ſelfs beſorgen, ende geenen anderen beveelen, het gunt ſy willen, dat ſeekerlik gedaan zy.

* *Sie I. de Serres, Monſtrelet, en du Hallan.*

Wiens

Wiens Brood men eet,
Wiens Woord men spreekt.

Oratio Amici simplex est, fallere Volentis fucatum habet nitorem.

37. Een *Akster*, *Voogelaar* ende *Voogelen*.

EEn *Akster*, die uit der aard eenen *scheeven* gang had, ende naar het begeeren eenes *Voogelaars*, haares Meesters, sig somtijds *wit* ende somtijds *swart* wist te vertoonen, ende die, met den selven in alles naar te klappen, seer vaardig de *Duitse* ende ook de *Francoise* Taale geleerd had, wierd van dien *Voogelaare* seer begon-

 stigd,

stigd, als ook daarom van hem leui ende lekkerlik gevoed. Dog alsoo de *Akster* vermerkte des selfs Meesters *Gierigheid* soo groot te zijn, dat hy sijn werk maakte van *onnoosele Voogelen* te vangen, ende die als dan ten dierften aan andere Menschen te verkoopen, naar dat die gevangene Voogelen, veel ende smaakelik Vlees voor de Keukens hadden, ofte dat sy by gebreeke van dien, aangenaam singen konden; soo vermoede ook de *Akster*, dat sy seer haast deeses *Voogelaars gonst* soude verliesen, ende hy haar niet lange ydel, onnut, ende lekker, soude willen voeden, ten waare sy sijne *Gierigheid* door andere middelen wiste te voeden. Weshalven sy tot eenen seer grooten hoop *onnoosele Voogelen* vloog, ende sig als een *witte Voogel* draagende, seer minnelik *Duits* ende *Francois* sprak: Ende als de Voogels daar oover seer verwonderd waaren, seide sy haar: *Susters*, deese Taalen heeft mijn *Heer* my seer gonstiglik geleerd, ende voed my daar en booven lekkerlik in aller leedigheid; Sulks ik groote reeden hebbe, om te gelooven, dat indien gy mijnen *Heere* weet te believen, u ook het selfden geluk gebeuren sal. Waarom die vreemde Voogels den *Akster* ernstig baaden, haaren *Heere* te gaan spreeken, ende te versoeken, dat hy haarer allen ook beide die Taalen wilde leeren, met toeseegginge, dat sy daar toe haare uiterste naarstigheid doen souden. Dit door den *Akster* blijdelik aangenoomen zijnde, vervloog sy, ende seide deesen *Voogelaare*, dat hy sijne Netten bereide ende spreide, alsoo sy met veele onweetende *Voogelen* soude koomen aanvliegen in sijne Netten: Het welk die *Voogelaar* aanstonds doende, soo vloog de *Akster* weeder tot die *Voogelen*, ende seide haar: Mijne *lieve Susters*, vliege

met

met my, want ik mijnen *Heere* soo gesprooken hebbe, dat hy u vreedelik ende seer blijdelik ontfangen ende onthaalen, als ook die twee seer begeerde Taalen u seer haast leeren sal. Sulks de Voogels haastig daar naa toe vliegende, alle in sijne Netten needer daalden, aldaar gevangen, ende door den *Voogelaare* ten hoogsten, des doenelik, verkoft wierden. Sulks die *Akster* den *Voogelaare* niet alleen aangenaam bleef, maar ook van hem, op hoope dat sy hier naa hem nog andere diergelijke beuit soude aanbrengen, meer ende meer begonstigd wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verstaan met den* AKSTER, *een* Hooveling, *die* wit *ende* swart, kout *ende* heet, *met eener Penne schryven, ende uit eenen Monde blaasen kan.*

Met den VOOGELAAR, *eenen* Tyran, *die sig met verbeurt-maakinge der Goederen sijner Onderdaanen verrykt.*

Met de andere VOOGELEN, *onnoosele menschen, die Hoovelingen willen zyn, ende aldaar gedood ofte kaal geplukt werden.*

ALsoo een *Dienaar* eigendlik sijnen Heere diend, wanneer hy niet sijne eigene sinnen ende voordeel betragt ofte uitwerkt, maar sig alles sins vougd, keerd, ende wend, naar sijnes Heeren believen, sonder op ietwes anders ter weereld agt te slaan: ende

alsoo

alsoo des niet te min *Eigen-Interest* is het voornaamste, indien niet eenigste oog-wit aller menschelike uitwerkingen: So is ook kennelik, dat nieman sig in eenes Heeren dienst verbind, dan met die gedagten, van den Heere aangenaame diensten gedaan hebbende, daar door des selven *Gonst* te bekoomen ofte *Loon* te krijgen, ende daar door sijnen arbeid te versoeten. Ende is het derhalven eenen die gesind is eenen Heere te dienen, seer noodig, wel te ooverleggen, welke geneegendheeden in dien Heere de ooverhand hebben, ende voor welke Saaken hy allermeest schrikt; ende eindelik moet die Mensch ook sig selven wel ondersouken, of hy, als sijn Dienaar, sig daar naar niet alleen sal konnen ende willen vougen; maar ook, of hy de selve geneegendheeden sal konnen ende willen opwekken, ende vermeerderen, naademaal sonder het selven nog *Heer* nog *Dienaar*, het waare oogwit van dien vrywilligen dienst ofte *slaavernie*, staan te bereiken.

Dit is de gemeene menschelikheid, welke allermeest in agtinge moet werden genoomen, by die geenen, welke geneegen werden, in den *Hoove* eenes *Konings* ofte *Vorsten* te dienen; naamentlik sy moeten altijds indagtig zijn, dat hy seekerlik sijne eigene *Wellusten* betragten sal, ofte sijne eigene Glorie ende Grootheid sal souken te vermeeren, ende dat geen der *Hoovelingen* dan te sijner eigene schaade, den *Koning* ofte *Vorst* sal tragten *wijser* ende *beeter* te maaken, dan hy is; om dat een wijse ende verstandige Koning ofte Vorst, de scheeve gangen der Hoovelingen, die sy geduuriglik, ook ten naadeele der *gemeene Ingeseetenen*, ende veeltijds ook ten naadeele haares *Heeren*, tragten te gaan, soude beletten ofte merken, ende straffen. Maar is in teegendeel seer waarhaftig, dat sy alle ten haaren *eigenen Voordeele*, den Koning ofte Vorst in sijne *Geneegentheeden* ofte *Wellusten*, ende booven allen, in de aller-duisterste onweetenheid, sullen tragten te voeden, ende te houden. Sulks het *Hof*, gemeenelik vervuld zijnde met Hoovelingen, die den *Heere* in sijne Vermaaken, *Wellusten*, ende *Geneegendheeden*, maar niet in de *kennissen* der Saaken deeses weerelds gelijk zijn; het niet te verwagten staat, dat een Mensch, die standvastelik sijne eigene Deugdsaame wijse van leeven betragt, ende sijnen *Heere* ten besten raaden wil, ten *Hoove* in dienste

ste ende aansiene soude konnen blijven: maar is wel in teegendeele te verwagten, dat eener, die het eeven eens schijnd te weesen, of hy een *schelms-* ofte een *eerlik stuk* uitgeregt heeft, of hy loogen ofte waarheid spreekt, of hy loosselik ende onder schijn van vriendschap, onnoosele Menschen verraad, dan of hy met der waarheid, booswigten oover haare misdaaden beschuldigd, hy daar door in des Heeren gonste raaken ende blijven sal, mits die stukken met sijnes Heeren geneegendheeden oover een koomen. Indien derhalven imand sig dus als een *regt Hooveling* gesteld vind, ende weegens sijne *Geboorte* ofte *aansienelijke Amten*, als ook weegens sijne *behoustigheid* ende *liefde* om sig selfs, sijnen *Vrienden*, ende den *Vaaderlande* goed te doen, sig in diensten van *Koningen* ofte *Vorsten* wil begeeven, soo moet die als dan seer naarstig opmerken, of sijn Heer seer *Eer-* ofte *Geld-gierig* is, of hy stip van alle sijne Onderdaanen *gehoorsaamd* wil werden, of hy alle sijne *grootheid* bowd op de kraft ende getrowheid sijner *Krijgsluiden.* Of hy alles sins tragt, sijne ende welke *wellusten* te versaadigen, sonder sig oover de *Regeeringe* te willen bekommeren. Of hy tot *Speelen*, *Jaagen*, *Dansen*, ofte tot onmaatig *Drinken*, ende onwettig *Byslaapen* geneegen is, of hy stout, dan of hy vreesagtig van aard is, &c. Want dit ondekt hebbende, sal het den Hoovelingen ligt zijn des Heeren gonst te verkrijgen, ende te behouden, met hem daar in alles sins voor te gaan, dog soo, dat sy hem in alle het selven haaren Meester erkennen, met hem booven anderen ende haar eigen selfs, te looven ende te stijven. Gelijk wy in deeser FABULE sien, dat een *Akster* alle deese Hoosse bequaamheeden hebbende, sig by den Voogelaare weet aangenaam te maaken, met hem in sijne *Gierigheid* te voeden, ende door de selve Konst ook in grootere agtinge te blijven. Derhalven de eigendlijke sin deeser onser FABULE is, ons te leeren, dat *Dienaaren*, ende insonderheid *Hoovelingen*, geene eigene wijse van leeven hebben moogen, om dat sy die alles sins naar de geneegendheeden hunnes Heeren vougen moeten, ende dat sy, om de gonste hunnes Heeren te bekoomen ende te behouden, gewoon zijn, op des selfs begeeren ende geneegendheid, al naar die vald, alle *Vriendschap*, *Deugd*, ende

Heiligheid, aan iemanne te bewijſen, te veinſen ende te ſchenden. Jaa dat ſy wel meeſt onder den *Schijn* van *Vriendſchap*, haare *Verraaderien* pleegen, ende ſig daar door haaren Heere aangenaam maaken. *

** Sie hier van Traitté de la Cour. de Monſieur de Refuge, ende Ant. de Guevarra, Menoſprecio de Corte. y deſpertador de Corteſanos.*

Men

Men mag ſijne oude Schoenen verwerpen, maar niet ſijne oude Seeden.

A teneris aſſueſcere multum eſt.

38. De *Ojevaar* ende de *Apotheker*.

EEn alles opſlokkende *Ojevaar* ooverdenkende, dat de *Liefde*, die alle de *Ojevaars* in het gemeen, haaren eigenen *Iongen*, ende de *Dankbaarheid*, die ſy haaren *Ouderen* in den Ouderdomme betoonen, wanneer die beiden niet vliegen ende haaren koſt winnen konnen, ſoo groot plagt te weeſen, dat de *Grieken* deeſe deugden niet beeter konden uitdrukken, dan met te ſeggen *Pelargein, Antipelargein*, dat is, *Ojevaaren* ofte *ſig draagen als een Ojevaar*: Ende daar beneevens weetende, dat de on-

noosele *Kikvorssen*, wanneer sy in voller *Vryheid* leefden, op dese deugden der *Ojevaaren* soo seer hadden betrowd, dat sy hem tot eenen *Beschermer* teegen haare Vyanden gekooren hadden, ende hy ook dat *Amt* met diere *Eeden* aangenoomen ende beswooren had, wierd door deese ooverdenkinge in sijnen gemoede seer beswaard, als hy bedagt, dat hy in teegendeel van sijnen aard, van sijnen pligte, ende van sijnen Eede, alle de verstandigste ende kloekmoedigste *Vorssen* hadde verslonden; ofte dat alle die nog leefden, van hem als van eenen *Tyranne* spraaken, ende van hem vlugteden: Sulks hy op de Dieren, indien daar nog eenige waaren, die het met hem hielden, ende die of de aller-onweetenste ofte de aller-ondeugenste waaren, sig niet mogt vertrouwen, ende hy ten besten gaande sijne *Heerschappie* ende *Leeven* niet konde doen duuren, dan met geduurig meer andere *Beesten* te verslinden: weshalven hy alles sins twijfelde, wat hem te doen ofte te laaten stond. Ende terwijle hy dus in beraad was, om sijne *Heerschappie* ofte *Tyrannie* oover den *Vorssen* ter needere te leggen, ende tot sijnen ouden aard te keeren; Soo ontmoetede hem by gevalle een seer konstig *Apotheker*, die hem aanwees, dat hy niet alleen een seer verfoejelik *Tyran*, maar ook weegens het eeten van *Vorssen*, *Slangen*, *Vissen*, *&c.* de aller *onreinste Voogel* des geheelen Aard boodems; ende een *Bastaard Ojevaar* was geworden, ende daarom noodig was, dat hy naar sijne *Apothekers* winkel ging, om door den reuk der schoone kruiden ende salven, als ook door gesonde Syroopen ende Dranken, eene andere natuur ende gestaltenisse aan te neemen, ende aldus een goed *Borger*, ende te gelijk een reinen Voogel te werden, het welk de *Ojevaar* gaarne aannam, dog by hem eenigen tijd geweest zijnde, soo be-

bevond de *Ojevaar*, dat de *gewoonte* van die onreine quade ſpijſe te gebruiken, alle het geſtel ſijnes lighaams, ende inſonderheid ſijner maage, ſoo ſeer had veranderd ende ontſteld, dat hy geene ſmaak in deeſe geſonde Sappen ende Siroopen kreeg, maar dat hy veel meer, ende ook veel hartiger Spijſe moeſte inſlokken, om daar van gevoed te konnen werden. Waarom hy liever wilde keeren tot het eeten van *Kikvorſſen*, *ſtinkend Aas*, *Slangen-Eyeren*, *Hagediſſen*, *Spinnekoppen*, ende alle ander vuil *geſpuis*, hoe leelijke eereloose *naamen* hy ook daar door quaame te verdienen. Gelijk hy dus booſer als voor heen werdende, tot ſijn uitbraakſel keerde, ende eindelik als een vuile bloed-dorſtige *Hond* quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met* KIKVORSSEN, *domme ende geringe Menſchen*, *Boeren ende geringe Ingeſeetenen eenes Lands*, *die in eener Republike gemeenelik eenen tot Beſchermer kieſen*, *die haar daar naa* Tyranniſeerd.

Met een OJEVAAR, *een aanſienelik Ingeſeeten*, *die tot eenen* Beſchermer *der Republike gekooren zijnde*, *een* Tyran *van dien werd.*

Met een APOTHEEKER, *een deugdſaam Raadsheer des Tyrans*, *die hem raad de Tyrannie af te leggen*, *ende de Republik in haare Vry- ende Geregtigheeden te laaten.*

Die in eener Republike van aanſienelijke Ouders gebooren zijn, ende door eene *pragtige Huishoudinge*, ofte *Huiſen* ende *Landeryen* booven haar vermoogen te *bouwen*, ende te *bebouwen*, als ook dat nog veel arger is, door *dobbelen*, *vreeten*, *ſuipen* ende *hoereeren*, hunne vaaderlijke Goederen hebben verteerd, ende ten deele door

haare arremoede, buiten der *Regeeringe* ende *Amten*, daar van hangende, gehouden werden; konnen voor haar geene redding uit dien dubbeld ellendigen ſtande hoopen, dan door *veranderinge* omtrend de gronden der *Vrye Regeeringe* te veroorſaaken. Ende indien onder de ſelve misnougden een uitſteekt in *Adel*, die heersſugtig, bedriegelik, beveinſt, trouwloos, mild, quiſtig, welſpreekend, beleefd, ſterk van lighaam, ende ſeer driftig van geeſt is; Soo werd die dan gemeenelik het *Hoofd* aller opgemelde *Aanſienelijke* misnougden: Waar by ſig als dan aanſtonds vougen alle andere geringere Ingeſeetenen, die in des gelijks benaawd, misnougd, ofte in Regten vervolgd zijn, ende ook alle die vreeſen vervolgd te ſullen werden, *a* ende in ſchulden ſteeken, ofte ook alle, die naaweliks aan den koſt geraaken konnen; gelijk meede ſig by den ſelven Hoofde der Oproerigen vougen, de aller-geringſte Ingeſeetenen eener Stad, die altijds de *rijke* ende deugdſaame Borgers benijden ende haaten, als ook tot niewigheeden ende veranderingen geneegen zijn. *b*

Ende alſoo in teegendeel alle deugdſaame Ingeſeetenen, die in der *Vrye* Republikſe Regeeringe ende Bedieningen ofte Amten zijn, gelijk meede alle andere deugdſaame, gegoede ende verſtandige Ingeſeetenen weeten, dat de *misnougden*, ende inſonderheid de *Hoofden* van dien, de Veranderingen der Regeeringe ten geenen anderen einde begeeren, ſchoon ſy altijds van hunnen grooten yvere ten *welvaaren* des gemeenen *Lands* ende der *Vryheid* van dien, roemen, dan *c* om de *Eer-Amten*, *Dienſten* ende *Inkomſten* ofte *Finantien* der Republike, als ook de *Rijkdommen* der gemeene Ingeſeetenen, in haaren gewelde te bekoomen, ende naar haar gelieven, onder haare ondeugende Gonſtelingen, *Krijgsluiden* ende *Hoovelingen*, te verdeelen; Soo werden derhalven alle die deugdſaame Ingeſeetenen, weegens *gemeen* ende ook *eigen Intereſt*, ende ook aangeboorene ofte be-eedigde *Pligten*, genoodſaakt ſig daar teegen te ſtellen. Ende indien de *misnougden* de ooverhand krijgen, ſoo konnen ſy ſig geene ſeekere ſtraffeloosheid oover dat haar *Land-verraad*, *Oproer* ende *Binnen-Lands Oorlog*, verſeekeren ofte inbeelden, dan met alle *Liefhebbers* der Vaaderlijke *Vryheid*; uit alle

a *Samuel*: 1. *c*. 22. b *Vide Satyr*. 10. *Iuvenal*. c *Vide C. Tacit. cæterum Libertas & ſpecioſa nomina preferuntur.*

aller Regeeringe ende Bedieninge der Republike te werpen, ende de eenigen Aansienelikſten der ſelven van *Land-verraad* beſchuldigd hebbende, onder *ſchijn* van *Regt* van Lijf ende Goederen te berooven. Als ook het *Hoofd* der misnougden alsdan niet plagt te verſuimen, ſig in die Hoogheid te veſtigen, met ſig door die van ſijnen *Aanhange, als of die de wettige Regeeringe uitmaakten*, voor het *Hoofd* der *Republike* te doen *kieſen*, ende door dat middel alle ſijne nog ooverige weederſtreevers te doen ſwijgen, ofte te dooden, ofte uit den Lande te drijven. Maar daar na ſo gebeurd veeltijds, dat ſoodaanig *Hoofd*, tot eenige bedaardheid komende, ook ſijne aanſtaande dood overdenkt, ende hoe veele diere *Eeden* hy geſwooren ende gebroken heeft; hoe veele loffelijke Liefhebbers hunnes Vaderlands hy onteerd, verarmd, verjaagd, ofte gedood heeft; Hoe veele maagden, vrouwen, kinderen, ende andere Ingeſeetenen; om hem met weinige andere ondeugende Menſchen groot te maken, geſchonden, verkraft, verarmd ende vermoord zijn. Hoe veele Landen, Steeden, Dorpen ende Huiſen, om ſijne grootsheid wille, *verwoeſt, om verre geworpen, vernield* ende *verbrand* zijn, &c. Sulks hy waarſchijnelik in den beginne ſijner *verkraftiginge* der Vrye Republike hebbende gemeend, in dat hoogſte geſag zijnde, veele goede *Vrienden* te maaken, met de Eer-amten, Bedieningen ende Goederen der Republike ende der gemeene Ingeſeetenen, naar ſijn gelieven uit te deelen, hy ook in teegendeel bevind, dat geene deugdſaame verſtandige Menſchen aan eenen *Tyranne hunnes Vaaderlands*, door het ontfangen van eenige weldaaden, verbonden willen zijn tot eenige dankbaarheid: Ende dat daar en teegen de ondeugende Menſchen, die hem tot die *Hoogheid* gebragt hebben, altijds meenen meer loons ende hoogere Amten, als ſy van hem verkrijgen, ende als haar noodig is, verdiend te hebben; Soo bevind die *Dwingeland* ſig derhalven ontbloot van alle *trouwe Vrienden*, ende omringd van de aller-ondeugenſte ſlag van Menſchen; waar op hy ſig niet mag verlaaten. Sulks by die *Tyrannen* ook veeltijds onſtaat eene innerlike wenſchinge ende begeerte, om, indien het moogelik waare, die hare onwettige Heerſchappie ter needere te leggen, maar deeſe Saake naarder ooverleggende, ſoo bevinden ſy daar in weeder-houden te werden, door eene lange *gewoonte* van *quiſtig* ende *ooverdaadig* te leeven; ende daar en booven werden

ſy

ſy ook van ſulks te doen weeder-houden, *a* door de vreeſe, dat onder ſoo veelen, die ſy beleedigd hebben, de een ofte de ander ſijn leed aan haar ſal wreeken, indien ſy *borgerlik*, *ſtil* ende *ſonder Lijfwagt* koomen te leeven. Waar van wy de Voorbeelden ſien in *Phalaris*, *Tyran van Agrigenten*, ende *Octavianus Auguſtus*, *Tyran* der *Roomſe Republike*, die dit wel in beraad gelegt, maar ſig van der Heerſchappie niet ontbloot hebben. *b*

Sulks de eigendlijke *ſin* deeſer FABULE is, aan te wijſen, dat ſig *Tyran* oover eene *Vrye Republike* te maaken, niet kan geſchieden, dan door ſoo *veele Schelmſtukken* uit te voeren, dat de *Tyrannen*, tot eenige bedaardheid koomende, ſchrikken, ende in haar gemoed ontſet werden, als ook wel ſouden willen, maar niet konnen, ſig daar van ontſlaan; ende dat ſy derhalven, in alle *wreedheeden* voortgaande, een ſeer bekommerd leeven leiden, ende onder geveinsde Vrienden in *Goodes Toorne* alſoo ellendiglik ſterven, als ſy met vervloukingen, ende ten vreugde van alle goede deugdſaame Menſchen, ten graave daar heenen vaaren.

a *Vide Plutarch. in Sylla.* b *Sie Phalaris Epiſt.* 38. 67. *Dion. Caſſi Hiſt. lib.* 52.

Teegen

Tegen een beneepen Kat, is quaad vegten.

39

Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur. Matt. Cap. 5.

39. De *Kikvors* ende de *Kreeft*.

DE *Kikvors*, die, uit eene groote *onweetenheid*, ſig liet voorſtaan, een ſeer *ſchoon Dier* te weeſen, ſag op eenen tijde in der Slootе, daar hy ſig onthiel, eene *Kreeft* ſwemmen, die uit eene ſonderlinge *kleine* agtinge, die de *Vors* van andere Dieren in het gemeen had, hem ſwart ende leelik met uitpuilende oogen voorkoomende, hem ſeer trotſelik deede vraagen, Wie deeſe leelijke Beeſte ſo ſtout kende, dat ſy ſijn klaar water durfde bemorſſen, ende hem dat waater ook eenigſins benaawen, daar hy magtig

ende ſterk genoeg was, haar dien voortgang te beletten, jaa dat hy haar ſeer ligtelik konde uit den geheelen Watere verdrijven; 't welk hy ſoo haaſt niet geſegt had, of hy ſprong met eevelen moede naar der *Kreefte*, terwijle de ſelve *Vors* nog al eeven breed roemde, van ſijne magt ten Waatere ende ten Lande, ende vougde de *Vors* daar by, dat hy haar die onbeſchaamheid, van hem te derven onder den oogen koomen, wel haaſt ſoude verleeren, waar op de *Kreeft*, volgens haare natuure, deinſende ende agterwaarts gaande, niet anders antwoorde, als *Suſterlik* ende in aller *Vriendſchappe*, met den *Kikvorſſen* te willen omgaan, ſonder hem ende eenigen van den ſijnen, of den waatere, eenigſins te ſullen naa-deelig zijn; Maar de dom driestige *Vors* dit agterwaarts gaan voor een teiken van vervaardheid ende vreeſe der *Kreefte*, door ſijn luid roepen ende blaaſen veroorſaakt, opneemende; begon nog meer te dreigen, ſeggende, Loop niet te rug, gy blood ende leelik Dier, gy ſult dog mijner dapperheid niet konnen ontvlieden, maar ſult terſtond van my gedood werden, ende ſal ik uw vlees den Viſſen te verſlinden geeven. Dit geſegt hebbende, ſprong hy op haar lijf; Waarom de *Kreeft*, genoodſaakt zijnde ſig te verweeren, ſig omkeerende, den Kikvorſſe met haare felle Schaaren, ſoo eene harde ende ſcherpe neep gaf, dat ſy hem deede berſten ende hem alſoo doode. Stervende de *Vors* aldus eene ſchandelijke dood, die hy door ſijner boosheid ende grooter onweetenheid op ſijnen halſe gehaald had.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een KIKVORS *hebben de* Ouden *verſtaan, een waarelik ſeer gering ende efter ſeer haaſtig, luid-*

luid-roepend, laatdunkend, hoogmoedig, oorlog-lievend Mensch.

Met eene KREEFT, *een seer gering, stil ende neederig, dog een wel bedagt ende Vreede-lievend Mensch.*

ALle Menschen, die met goeder aandagt het *weesen* der Menschen overdenken, bemerken, dat sy alle op eene wijse *geteeld, gebooren,* ende met *eenerley Spijse* opgevoed werden, ende in haare kindsheid met eeven weinige *kennisse, oordeel* ende *geheugenisse* begaafd zijn; als meede, dat sy, geduurende haar geheel leeven, aan de selve onmaatige *passien* ofte *driften* der *Siele* ofte des *Bloeds*, aan de selve *behoeften* ende *gebreeken* des lighaams, ende eindelik aan eene ende de selve *dood* onderworpen zijn; jaa selfs, dat sy alle de *allerminste* soo wel als de *allermeeste* ende *hoogste* van eenen ende den selven *Goode*, haaren oorsprong hebbende, ook alle van des selfs goedheeden, na dit broos, kort ende onvolmaakt, een *eewig-duurend saalig leeven* vermoogen te *hoopen*, ende ook besitten konnen.

Sulks alle Menschen uit der aart gelijke *Borgers* deeses weerelds, ofte onderling *Broeders*, ende malkanderen gelijk zijnde, ook bevinden, dat geduurende opgemeld kort leeven der Menschen, yder van dien in sig selfs aangemerkt zijnde, uit sig selfs eenen anderen ook *eeven veel goeds* ende *quaads* toe brengen kan: ofte dat in allen gevalle ons geen soo gering Mensch voorkomt, die niet by tijden ende wijlen ons of het aller *grootste Goed* ofte het *aller grootste Quaad* soude konnen doen. Naamelik, met ons van der *dood* te bevrijden, ofte met ons van den *Leeven* te berooven. Ende oovermits alle Menschen daar beneevens haar *eigen selfs* eeven *lief* hebben, soo volgd uit alle het voorschreeven, dat alle uitwerkingen der Menschen, het zy die van onsen *Lighaame* ofte van onser *Siele*, ofte van *beiden* voort komen, geen ander oogwit behoorden te hebben, dan te bekomen het gunt haar *goed,* ende te vermijden, het gunt haar quaad doen sal: het welk uitwerken der Menschen efter alsoo niet bevonden werd, om dat sy, of wel door de verscheidenheid der volgende *kennisse, herts-togten, opvoedinge,* ende veler ande-

re oorsaaken, alle hare eerste Naturelijke ende voor so veele gelijke gaaven, niet eeven seer ofte eeven wel tot haar eigen behoud, ofte vermeerderinge ende verbeeteringe haares Stands, gebruiken *willen*: sulks die verscheidendheid van *Wille* wijders veroorsaakt *Wijser* ende *Deugdsaamer*, ofte *Dwaaser* ende *Ondeugdsaamer* Menschen. Want *Wijse* Menschen, door een rijp ooverleg des waaren menschelijken *weesens*, neederig ende seedig van haar selven, ende ook van andere Menschen oordeelende; meenen het *Goeden* ende het *Quaaden*, soo veele sulks den Menschen doenelik is, allerseekerst te sullen verkrijgen ende vermijden, door de *Rust* ende *Vreede* met alle Menschen te betragten, also yder van dien seekerlik haar altijds veel goeds ofte veel quaads doen kan. Ende daar en booven zijn de *wijste* Menschen geneegen, vertrouwde *Vriendschappen* te maaken met Menschen die haar allermeest gelijken, ende met welke sy allerliefst ommegaan souden. *On-wijsen* Menschen daar en teegen, de algemeene menschelijke onvolmaaktheeden, behouften ende gebreeken, met toepassinge op haar eigen selfs *niet* wel ooverdenken, nogte haare eigene bysondere gebreeken, sonder vleijen bespiegelen *willende*, laaten haare gedagten alleen gaan op haare eigene bequaamheeden van kennisse, oordeel, geheugenisse, sterkte haares lighaams, &c. Sulks sy sig alles sins verre booven de regte waarde schatten, ende sig selven alles sins behaagen: sonder die regte waardie van andere Menschen daar en teegen in der waag-schaale te *willen* leggen; Sulks sy daar door seer Laatdunkende, Heerssugtig, Luidroepende, Scheldende ende Baldaadig werden. Ende dien volgende werden sy door die haar behaagelijke gedagten, ende verkeerde eigen selfs liefde, soo seer vervuld, ende van den regten weege vervoerd, dat sy sig laaten voorstaan, des te meer te sullen werden geagt, wanneer sy andere Menschen veragten, ofte hun alle haare gebreeken op het breedsten, ende magschien verre booven der waarheid, aanwijsen, als ook die Menschen aldus after den rugge lasteren. Ende laaten die *trotse*, *onweetende* Menschen sig ook voorstaan, dat sy des te meer sullen werden ontsien, als sy andere Menschen derven tergen ende verongelijken. Sulks deese *quaadwillige* Menschen geduuriglik nieuwe onrust ende vyandschap soukende, eindelik aantasten soodaanige Menschen, die, siende dat sy die vyand-

schap

ſchap ende dat aanranden niet ontgaan ſullen konnen, voorbedagtelik alle haare kraften verſaamelen, ende die alsdan gebruiken, om dusdaanigen baldaadigen Menſchen, alle kraft van quaad doen te beneemen: terwijle aan de andere ſijde die onbedagte baldaadige Menſchen, teegen alle goede reedenen, meer op de *ſwakheeden*, die ſy meenden in anderen te ſullen ontmoeten, als op haare *eigene* bekende *kraften*, ſtaat gemaakt hebbende, als dan buiten haare verwagtinge, by anderen meer teegenſtand, ende by ſig ſelfs min kraften bevindende, ſchielik in den ſtrijde ſoo verſteld worden, dat ſy verſuimen te gebruiken alle die kraften, welke ſy waarelik, buiten die ontſteltenisſe zijnde, gebruiken ſouden konnen. Alle het welken wy ſien in deeſer FABULE, alwaar de ſtille, neederige, langſaam voort gaande ende ſeedige *Kreeft*, in den *waatere* leevende, te vreeden is, dat *Waater* met den *Vorſſe* in het gemeen ende in Vriendſchappe te gebruiken, dog ſiende dat de *Vors* haar onregtvaardiglik ende met gewelde wil ontneemen het waater, ſonder welk ſy niet leeven kan; ſoo oordeeld ſy, dat ſy den ſtrijd niet ontgaan, ende daar in niet dan haar *leeven* verlieſen konnende; ſig dapper behoorde te weeren: daar in teegendeel die ſnel ſwemmende, luid roepende, haaſt ende hoog ſpringende *Vors*, beiden het *waater* ende het *Land* gebruiken moogende, des niet te min het *Waater* alleen, ſonder jemand anders daar in te gedoogen, beheerſen, ende den *Kreeft* daar uit drijven ofte dooden wil: maar in den ſtrijde ſoo veel teegenſtands vind, dat hy ſelfs gedood werd. Ende ſien wy dit niet alleen gebeuren in den daagelijkſen ommegange der Menſchen, daar die *moeite maakers*, ende aller kloukſte *Vegters* ſoo meenigmaale ſig in dat gevaar begeeven, dat ſy ſelfs eindelik ſneevelen, als ſy ſulks het minſten verwagteden, ende alſoo ſeer ſchandelik van den *Aard-boodeme* weg gerukt, ter *helle* needer daalen. Maar inſonderheid ſien wy dit in die oorlog-lievende *Koningen*, *Vorſten*, ende *Republiken*, naamentlik, dat ſy alle haare Nabuuren tergende, eindelik haaren Meeſter vinden. Gelijk daar van ten doorlugtigen voorbeelde ſtrekt de Stad *Roomen*, welke omtrend ſeeven honderd jaaren naar een, alle haare Naabuuren, jaa by naaſt den geheelen bekenden *Aard-boodem* getergd, geplaagd, ende verwoeſt hebbende; daar naa heeft moeten lijden, dat eenige haarer *eige*

Borgeren, van die Stad een *Bloedbad*, ende de volgende *Keisers* daar van eenen gedurigen schrikkeliken *Moordkuil* der *allerbraafste Borgeren*, gemaakt hebben. Tot dat eindelik de felle *West-Gotten*, als ook vervolgens de *Oost-Gotten*, woeste *Wandalen*, ende wreede *Hunnen*, die Stadt t'elkens innaamen, plonderden, ende soodaanig verwoesteden, dat daar van in die tijden het volgend *Rijmken* gemaakt wierd. *

Het Hoofd *des Aardrijks was het pragtig* Room *voor deesen:*
Nu moet die selve Stadt des weerelds Aarsgat *weesen.*

Sulks de eigendlijke *sin* deeser FABULE is, dat alle Menschen *neederige* gedagten van haar eigen selven te hebben, als ook de *Rust*, *Vreede* ende *Vriendschap*, te souken behoorden. Ende dat de laatdunkende, oorlog-lievende Menschen, de vreedsaamen baldaadiglik aantastende, veeltijds daar in haar verderf vinden.

* *Roma caput mundi quondam jam culus habetur.*

Als

Als het diep verloopt, ſoo verſet men de baakens.

Mortuo Leoni et Lepores insultant.

40. De *leevendige* ende *doode Leew.*

EEn *Leew* ontſag ſig niet, geduurende ſijn geheel *Leeven*, ſonder eenige andere *reeden*, dan ter verſaadiginge van ſijnen honger, ofte om ſijne uitſteekende kragten te doen ſien, ende met eenen te toonen, dat hy niet als een gemeen *Dier*, aan eenige *Wetten* ofte *Handveſten* verbonden was, andere mindere, het zy vlees- het zy gras-eetende Dieren te jaagen, te vangen ende te verſlinden; Sulks ſy alle, om ſijne gonſt te bekoomen, ofte om ſijnen toorne te ontgaan, hem ſeer eerden ende vleiden, ofte wanneer ſy niet geſind waaren, van hem eenige gonſt te

te beedelen, ten besten sy konden, vlooden. Onder de Vleyers waren insonderheid de *Wolven, Beeren, Vossen* ende *Apen*, seggende, dat sy gaarne den *Leew* voor *Opper-Jaagermeester* erkennen, ende hem ter Jagt, op de gras-eetende Dieren, behulpsaam weesen souden, mits yder van haar een klein gedeelte van het gevangene vlees der onnoosele Dieren, mogte genieten, ende dat middeler wijle ook de *Apen* haar oover taafel ende andersins vermaakende, ten loone van dien, sig met den *afvalle* souden moogen voeden. Het welk de *Leew* aannam, ende sy daar op alle de gras-eetende Dieren eenigen tijd gejaagd, ende soo veele van dien als sy konden, verslonden hebbende, quam de *Leew*, op wiens sterkte ende gonsten alle deese boos-aardige Beesten vertrouwende, seer veele moorden hadden derven begaan, te sterven; ende de andere *verslindende Dieren* onderlinge te twisten ende te vegten, wie in des ooverleeden plaatse *Opper-Iaagermeester* weesen soude. Sulks alle de *gras-eetende Dieren* middeler wijle niet gejaagd werdende, maar in *vreede* ende *ruste* sig ooververvloedig voedende, seer in sterkte ende weelde toenaamen, ende des te luider uitriepen, dat men die *verslindende Beesten*, welke niet wilden leeven naar eenige goede *Reeden, Billikheid*, ende *Wetten*, maar die in teegendeel alle vreedsaame Dieren vertreeden, van haar voedsel berooven, ofte verslinden wilden; ende dat men haar dien volgende, als niet leevens-waardige *Gedrogten* zijnde, uit der weereld, immers buiten alle graasige Velden behoorde te houden. Ende ging dat geroup onder alle de *vreedsaame* onnoosele *Dieren* soo hoog, dat selfs de allerminsten van dien, sig met grooter vreugde spoedigden, om te toonen, hoe weinig een *verslindend Beest*, wanneer het van sijne sterkte ontbloot is, geagt word. Weshalven de *Haas* op den lijve

ve des dooden *Leeuwe* ſprong, plukte ende rukte hem ſijnen baard van den monde, ſpotte met ſijne doode *tanden* ende *klaauwen*, ende wrong des ſelfs ſtaart, terwijl de *Eezel* den *Leew* met voeten trad, ende hem met ſijnen houve after uit voor den koppe ſloug; met byvoeginge deeſer woorden; „Deeſe ſlag geef ik u nu, om dat gy my „ende mijne kinderen ſoo meenigmaalen veragt, beſpot „ende verongelijkt hebt; deeſe ſlag geef ik u, om dat gy „ons ſoo meenigmaalen uit onſe eigene graaſige Velden „gedreeven ende als Ballingen in vreemde Landen doen „ſwerven hebt. Ende deeſe laatſte aller-felſte ſlag geef ik „u nu, ter gedagteniſſe, dat gy in uw leeven ſoo veele „van mijne Kinderen ende onnooſele Maagen verſlonden „ende in uwen vervloukten Buike verteerd hebt. *

* *Sie de* 10. *Satyra van Iuvenalis, ſpreekende van Sejanus.*

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Leew, *een onder anderen uitſteekend Menſch, die uit ſijn eigen Inkoomen niet, maar door anderen geweld aan te doen, leefd; als ook Koningen, Dwingelanden, Vorſten.*

Met Wolven *ende* Beeren, *Krijgsluiden die eenen uitſteekenden Menſche in ſijnen gewelde behulpſaam zijn.*

Met Vossen *ende* Apen, *Hoovelingen, die eenen uitſteekenden Menſche raad geeven ende eenig vermaak aanbrengen.*

Met Gras-eetende Dieren, *alle Ingeſeetenen eenes*

 Lands,

Lands, die door geen Geweld, maar van haar eigen Inkoomen ofte Arbeid leeven.

Met den HAASE, *een beleesen ende ervaaren Mensch, die sonder ieman te beschaadigen leefd.*

Met den EESELE, *alle Arbeiders ende Ambagts- als ook insonderheid Koophandel drijvende Luiden.*

Op welke FABULE *de volgende Reeden kan werden gepast.*

W*Aarhaftige Eer* is eene betuiging met Woorden, Gebaar, ofte Werken van hooge *agtinge* ende *liefde*, die men innerlik van, ende voor iemans Deugden heeft.

Waarhaftige Schande is eene betuiging met Woorden, Gebaar, ofte Werken, van de Veragtinge ende Haat, die men innerlik van ende voor iemans ondeugden heeft.

Valsche Eer ende *Valsche Schande*, is als die uiterlijke betuigingen werden gedaan van Menschen, die van den Ge-eerden ofte Gehoonden geheel anders gevoelen als sy spreeken ofte gebaar maaken.

Ende gelijk de *waarhaftige Eere* ofte *Schande* niet geschied dan aan den geene diese waarelik verdiend, ofte ten minsten aan den geene die men meend, dat waarelik die *Eere* ofte *Schande* verdiend heeft: Soo gebeurd ook niemanne *valsche Eere* ofte *valsche Schande*, dan die de *waare Eere* ofte *Schande* niet verdiend, ofte die men meend, dat de waarhaftige *Eere* ofte *Schande* niet verdiend heeft. Naamentlik, wanneer ieman van soo een groot vermoogen is, dat hy schelmstukken pleegen kan, sonder daar oover gestraft te werden, ende in teegendeel beloonen ofte straffen kan de geenen, die hem daar oover prijsen ofte laaken, ende insonderheid alle de geenen, die hem in het pleegen sijner Schelmstukken behulpsaam zijn ofte eenigen teegenstand doen: Soo ontbreeken nooit Menschen, die soo eenen *Schelme* valsche *Eere* bewijsen, ende vind men ook altijds eenige Menschen soo Eedelmoedig, dat liever van eenen *Schelme* valsche *Straffe* ende *Schande* lijden, als aan den selven eene valsche *Eere* bewijsen willen. Sulks om nu hier het

eigen

eigen ende waare *oogmerk* deeſer FABULE voor te draagen, ſoo verbeeld u onder die Ingeſeetenen van eene *Vrye Republike*, een ſeer aanſienelik Ingeſeeten, wiens *koſten* van huishoudinge, ſijne *Inkomſten* verre te booven gaan, ſulks ter herſtellinge ſijner verloopene Saken, geen raad is, dan met in die Republike verwerringe te maken, ende daar door tot groter geſag komende, ſig ſelven, ende ook anderen tegen de Wetten door *Officien* ende *Beneficien* ofte ook wel door gemeene *Schattingen*, *Scheeringen*, ende als die niet genougſaam zijn, door verbeurt maaken, ofte openbaren *gewelde* ende *plonderingen* der *rijkſte* ende vreedſaamſte Ingeſeetenen, te konnen vergrooten ende verrijken. Ende verbeeld u ook, dat die Perſoon als een ander *Catilina*, van ſoo een groot aanſien is, dat de *Ordinaris Regters* niet magts ende moeds genoug hebben, om hem te konnen ſtraffen oover ſijne misdaaden ende ſchelmſtukken, die hy ten naadeele der Vry- ende Geregtigheeden der Republike, ofte ten naadeele eeniger Ingeſeetenen van dien, in het byſonder bedreven heeft. Want men alsdan bevinden ſal, dat alle andere mindere Ingeſeetenen, dat *Spil-peningen* ofte behouftige Menſchen, ende inſonderheid *Vreemden* zijn; aanſtonds dien *Tyranne* behulpſaam ſullen weeſen, om de allerwijsſte, deugdſaamſte, ende rijkſte Ingeſeetenen te beſchuldigen, te dooden, ofte uit den Lande te jaagen, ende ſig met haare Goederen te verrijken, gelijk deſelve ook ſig draagende als *Hoovelingen* ende *Krijgsknegten* des Tyrans, ende niet hunner *Republike*, daar ſy hare *Soldie* van trekken, dit alles binnen des Lands uitgeregt hebbende, daar naa om in die ooverdaadige wijſe van leeven te konnen voortgaan, niet verſuimen, oorlogen tegen de Nabuuren te veroorſaken, die ſo lange als haar mogelik is te rekken, ofte oorloogen uit oorlooge te ſaajen, om aldus door een geduurig middel van waapenen, alle de mindere Ingeſeetenen, als door noodſaakelijke *Impoſten* ende *Schattingen* te konnen ſcheeren ende villen. Terwijle die *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden* deeſen *Tyran*, ten hoogſten weegens groote *Wijsheid*, *Deugden* ende *Couragie* prijſen, ende gulde Beelden opregten, ſulks de andere Menſchen of uit *onkunde* het ſelven geloovende, of uit *vreeſe* van in des *Tyrans* ongenaade te ſullen vallen, veinſende, dien *Tyranne* alle bedenkelijke Eere aandoen, ende als eenen *God* aanbidden. Welk *veinſen*, hoewel gemeenelik de waarhaftige Eerbieding van

eenvoudigen verre te booven gaat, nogtans selden soo kan werden gepleegd, dat niet ergens aan te merken zy, dat nietwes vrywillig, maar dat door *dwang* alle die *eere* beweesen werd. Ende insonderheid siet men seer klaar, wie dat den *Tyranne* uit eigene beweegingen uiterlik ge-eerd, ofte valsche ende afgedwongene eerbiedigheid beweesen heeft, wanneer hy sonder eenen geweldigen *Successeur* naa te laaten komt te sterven, ende dat die voormaals *vrye* Ingeseetenen haare *vryheid* weeder bekomen. Dan siet men eerst de waarhaftige Blijdschap uit de oogen van de *Besten* ende verstandigste *Regenten*, gelijk meede van alle *goede Ingeseetenen*, dan leest men eerst het ware *leeven* ende *bedrijf*, namentlik ook de gebreeken ende niet alleen de Loftuiterien van dien *Tyran*, dan werden sijne *Beelden* om verre geworpen, en somtijds sijn Lijk verscheurd en langs der straten gesleept. Dan roepen alle wijse en deugdsame Ingeseetenen, *Daar legt die Moordenaar, die* om eigene Grootheid te bejagen, *sig vermaakt heeft in wijse* ende *deugdsaame* Ingeseetenen *te doen moorden*, en soo veel onnoosel Bloeds in sijne moedwillige oorlogen te doen storten. Daar legt die *schelmse Roover*, welke soo veele Weeduwen ende Weesen gemaakt ende schandelik beroofd heeft, met haare *Mannen* ende *Vaaders* te doen vermoorden. Daar legt die vuile *Verkragter* van schoone Jongelingen ende mooje eerbaare Vrouwen. Daar legt dat *verslindend* ende *verfoejelik Gedrogt*, welke ten verdriete van alle wijse ende deugsaame Ingeseetenen leefde, ende ten vreugde van alle deselven gestorven is. * In het korte gesegt, dit zijn de sprongen van den *wijsen* ende *deugdsaamen Haase*, ende de slagen van den *onnooselen arbeidsamen Eezele*, wanneer de *Leew* gestorven is. Gelijk onse *Voor-Ouders* in de voorgaande Eewe daar van een staalken in de *Neederlanden* hebben gesien aan *Philippus* de tweede, Koning van *Hispanien*, welke door de Historie-Schrijveren der *ooverHeerde* Neederlanden, in sijn leven ende sterven als een Heilige *Job* gepreesen, ende door de Schrijveren der *Vereenigde* Neederlanden, als een ander *Antiochus* afgemaald werd.

Ende is dit ook met eenen de eigendlijke *leer* ende *sin* onser FABULE, die wy derhalven niet naarder op den einde onser *Reedenkaavelinge*, als naar onse gewoonte op meest alle onse *Fabulen* geschied is, ende geschieden sal, behouven uit te drukken.

* *Vide Satyr: X. Juvenal: de Casu Sejani. ut & Sallust: Crisp: Bell: Catilin:*

Sie

Sie voor dich, trow is weinig.

Vivitur exiguo melius si noveris uti.

41. De *Man* ende een *Arend.*

EEr de Menſchen met *Bus-kruid* uit buſſen, loode koogelen, ofte haagel te ſchieten, hadden bedagt; ſoo konden ſy de andere Dieren niet ſchieten dan met Bouten, Flitſen ende Schigten, ende die konden daar toe niet bequaam zijn, ten waare aan den onſchaadelijken einde van dien *Arends-veederen* konſtiglik ingevougd wier-

wierden: weshalven een *Man*, koomende by eenen *Arende*, seide pijlen van noode te hebben, om ten gemeenen nutte, alsoo sy beide vlees-eetende Schepselen waaren, wildbraad te konnen schieten. Ende versogt die *Man* derhalven, dat hy eenige veederen tot pijlen uit sijne vleugels geliefde te plukken, ende hem die van sijner rotse toe te werpen, op voorgaande gedaane beloften, dat het te schieten ende te vangen ofte het geschooten ende gevangen *Wild*, tot gemeenen dienste soude zijn: Het welk de *Arend* meende eene seer schoone geleegendheid te zijn, om sonder arbeidsaam vliegen, sijnen kost te bejaagen, ofte wel vliegen willende, oovervloed ende keure van spijse te bekoomen. Sulks hy den *Manne* het begeerden ligtelik toestond, ende hem eenige sijner veederen toewierp. Maar de *Man* daar naa den *Arend* soo ernstig siende loeren, om op eenen *Haaze* te vallen, dat hy geene sorge droeg, om sig selfs wel te behoeden, dagt, dat hy den *Arend* doodende, sig van eenen moejelijken *Schuld-eissere* ende *Meede-Iaagere* verlossen soude, ende dat hy daar en booven des *Arends Vlees* eeten soude konnen, weshalven hy hem seer haastig den *Bout* in den lijve dreef, aan wiens einde de gewonde *Arend* sijne Veederen siende; seide eene dobbeld bittere dood te sterven, om dat hy met ende door sijne eigene Veederen gedood wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verstaan met den* MAN, *een roovend doortrapt ofte schrander Mensch.*

Met

Met den AREND, *een ſeer roofgierig menſch, meer op ſijne kraften als konſten ſteunende.*

WAnneer de Menſchen eene ſeer groote *begeerte* hebben, om ietwes te verkrijgen, ſoo ſpeelen haare gedagten geduuriglik op de volmaaktheeden van dat *Voorwerp*, ende op alle de ſeekerſte Middelen, om dat ſeekerlik te verkrijgen: ſonder met eenen behoorelik te ooverleggen de onvolmaaktheeden ende gebreeken des ſelfden, ende of ſy door het verkrijgen ende aanwenden van die middelen, in plaatſe van gelukkiger te werden, onderwijlen niet ſelfs ſeer beleedigd ofte gedood ſouden konnen werden.

Ende hoewel dit is eene *gemeene* menſchelijke *ſwakheid*, ſulks die ſig ſoo wel omtrend goede als quaade Voorwerpen ende Middelen oopenbaard: Soo ſiet men die ſwakheid nogtans omtrend de *Quaade* Menſchen ende haare begeerelikheeden, allermeeſt in ſwange gaan, ende bemerkt men ook, dat die daar en booven gepleegd werd met dat onderſcheid, naamentlik, dat wanneer *goede* Menſchen oover eene goede ſaake ende een goed voorneemen, in ongemakken koomen te vervallen, ſy met haare trouwe Vrienden raadpleegen derven, om ſig daar uit te redden, ende in allen gevalle ſig trooſten met die goede gedagten, deſelve ongemakken van den Menſchen niet te hebben verdiend, ende dat daar en booven de goede *God* haare korte ſmerte in eeuwig-duurende vreugde ende genougen ſal veranderen. Ende dat daar en teegen de *Quaade* Menſchen ſig door haar eigen ſchuld, oover quaade ſaaken ende voorneemen, in eenen ſeer bedroufden ſtande van ſaaken ſiende, ſy haare *Schelmſtukken* ofte *quaade onderneemingen*, aan geene eerlijke Menſchen derven bekennen, ende raad vraagen, om uit die ongemakken geholpen te werden, maar voor eerſt geplaagd werden, met de geheugeniſſe ende ooverdenkinge van alle haare Schelmſtukken, waar door ſy die plaagen op haare halſen hebben gehaald, ende daar naa nog met te ooverdenken ende te gevoelen de ſwaarte ende ſmerten der tee-

gen-

genwoordige plaagen, ende eindelik met die vreeſelijke gedagten, dat ſy met hare Schelmſtukken, *Goodes* eewigduurende oordeelen ende ſtraffen, welke ſig oover alle werkers der ongeregtigheeden oopenbaaren ſullen, te verwagten hebben.

Dus ſien wy, dat Menſchen, die ſig gewennen te *liegen* ende te *bedriegen*, niet genoug aanmerken, dat ſy, ſoo doende, die groote *gaave Gods*, als is ſijne *gedagten* ende *wille* aan andere Menſchen te konnen oopenbaaren, ſchandiglik voor ende in haar ſelven vernietigen; Sulks ſy daar naa in ongemakken vervallende, ende andere Menſchen aanroepende, die haar daar uit helpen ſouden konnen, niet werden geloofd, wanneer ſy in ernſt ende ter goeder trouwe de *Waarheid* ſpreeken; ende dat ſy derhalven door haare eigene ſchuld ongelukkelik in haare quaalen blijven ſteeken.

Dus ſien wy, dat Menſchen, die ſig aan de Begeerlikheeden des ſterken *Dranks* oovergeeven, niet genoug aanmerken, hoe groot eene Saak het zy, door wel geſtelde ſinnen, ende een goed vernuft, ſijn eigen lighaam ende gedagten, ten behoude ſijns ſelfs ende ſijner vrienden, te konnen gebruiken; ende dat door het misbruiken des *Dranks*, de Menſchen haare ſinnen ende oordeel ſulks koomen te verlieſen; dat ſy haar eigen lighaam op veele naar ſoo wel niet als domme *Beeſten* konnen bewaaren, ende dat ſy daar en booven ſig onbequaam maaken, om eenige den Menſchen betaamende werken voor te neemen ofte uit te voeren, ende dat ſy eindelik door dat middel haar leeven ſeer kort ofte ook ſmertelik maaken ſullen.

Dus ſien wy, dat de begeerelikheid van ſeekere *Weedergaade* te verkrijgen, der Menſchen gedagten ſoodaanig opwekt, om alle de volmaaktheeden ende deugden van het beminde Voorwerp ſig te verbeelden, dat ſy ſelfs op geene onvolmaaktheeden ofte gebreeken gedenken konnen: ende wanneer die van haare Maagen, Vrienden ende Raaden voorgedraagen werden, ſy die niet aanneemen ofte gelooven willende, eindelik ongelukkige *Huwelijken* aangaan, waar in ſy beſwaard worden met die gedagten, dat ſy die quaalen op ſig ſelfs gehaald hebben.

Dus sien wy, dat Menschen, die sig aan de onbehoorelijke *lusten* van *Byslapen* overgeven, niet genoug bedenken, dat sy het een als het ander vinden sullen, ende dat die korte *Vreugden* aanstonds in een *Berow* veranderen, ende sy allangs daar door haare eere, goederen, rust, gesondheid ende leeven verliesen sullen.

Dus sien wy, dat Menschen die uit groote begeerlijkheeden, om anderer Menschen *goederen* te *verkrijgen*, te saamen spannen, om met gewelde ofte bedrog die te berooven ende te plonderen, niet bemerken, dat sy door ontrow, oover het deilen van dien, on-eens worden, als ook malkanderen plonderen ende dooden sullen, ende insonderheid, dat die beroofd ofte gedood sal werden; welke den anderen soo sterk gemaakt heeft, dat hy niet alleen haare gemeene Vyanden, daar het op gemunt was, maar ook sijnen *weldoender* dooden, ende sig daar meede van alle dankbaarheid en verschuldiginge verlossen kan.

Dus sien wy, dat *Koningen*, *Vorsten*, ende *Republiken*, door groote begeerlijkheeden, om anderer *Landen* te ooverwinnen, veeltijds ten dien einde met eenen *Derden* aanspannen ende wel vermerken, wat goeds hy Derde door sijne, ende de kraften, die sy hem verschaffen, ten gemeenen nutte uitwerken soude konnen: maar dat sy niet bedenken, dat hy *Derde* dus sterk geworden zijnde, niet alleen de gemeene Vyanden afweeren, ende ooverwinnen, maar ook sijne *Weldoeners* dwingen ende tot sijne *Slaaven* maaken soude konnen.

Sulks alle opgemelde Begeerelijke Menschen sig in dien ellendigen stande bevindende, seer smertelik ooverdenken, dat sy, om andere Menschen te beschadigen, van *Goode* vierige koolen op haaren eigen kop gebeeden ende verkreegen hebben, ende dat sy mitsdien door eigen toedoen, die qualen op hare eigene halsen gehaald hebbende, door enkele spijt allangs uitteeren, ende eindelik eene dubbeld bittere dood sterven, even gelijk de *Arend* onser FABULE.

Sulks de eigendlijke sin deeser FABULE is, dat gemeene Menschen ofte ook *Koningen* ende *Vorsten* op haar selven bestaan konnende, niet behoorden te gelijken deesen al te roofgierigen *Arende*; ende in gevolge van dien, op hope van meer-

 der

der roof te ſullen verkrijgen, aan te ſpannen met eenen *Derden*, die ſy ſoo ſterk maaken, dat hy het gemeen oogmerk door die hulpe niet alleen verkrijgen, maar ook, te ſijnre meerdere grootheid, den *Weldoener* beſchaadigen ſoude konnen, ende dat die *Weldoener* alsdan van dien *Derden* beſchaadigd ofte vertreeden werdende, eene dubbelde ſtraffe voeld, van die plaage op ſijnen halſe gehaald te hebben.

Een vergeeten Borger is best.

Nusquam tuta fides.

42. De voorsigtige *Slang*, ende andere haar vyandige *Dieren*.

SEekere voorsigtige *Slang* aangemerkt hebbende, dat, indien sy uit vermaak, ofte om de lekkere kost te souken, breed uitweiden wilde, sy alsdan gewisselik veele moeiten soude hebben, om alle de onderweege voorkoomende saaken naar haaren sinne te schikken; ende dat hier daar en boven seer veele *andere Dieren* waren, die op het selfden aasden, daar sy *Slang* sig selven gaarne meede voeden soude: ende eindelik aangemerkt hebbende, dat

 sy

ſy ook veele *Vyanden* had, die magtig waaren haar niet alleen te beſchaadigen, maar ook te dooden, ende tot haare ſpijſe te gebruiken; So koor ſy, om dit alles voor te komen, omtrend een graaſig veld, daar ſy haar behoorlik voedſel vinden konde, in eenen ontoegankeliken *Hole* eener Rotſe, haare vaſte wooning; daar ſy in der ſtilligheid haar met allen die van haaren Huisgeſinne onderhouden, ende tegen allen aanvallen beſchermen konde, en waar ſy ook waarelik ſeer langen tijd ſig onderhiel, ende beſchermde; om dat ſy aldaar nog van agteren, nogte ter ſijden, van haare Vyanden konde werden beſprongen; ende dat ſy voor uit hare *ooren* ende *oogen* gedurig wakker hield, om alle onheil te konnen afkeeren, ende de quade *Dieren*, die haar al te naa by-quamen, met haar Slangenvergif te konnen dooden: Waarom ook *andere Dieren*, dat hare Vyanden waren, ſienden, dat ſy die voorſigtige *Slang* niet ſonder eigen gevaar konden te naar komen, ophielden van middelen te bedenken ende in den werke te ſtellen, ten haren naadeele, alſo ſy met groote reden hun genougden, met te konnen vermijden ſo een *Dier*, dat ſy niet, dan met ſelfs ſchaade te lijden, ſouden konnen in dat *Hol* aanranden. Sulks die *Slang* aldaar voortaan geruſtelik leevende, ende van naaby haaren koſt ſoukende, tijds genoug ten oover had, om alle het *geweld* der andere Dieren onder malkanderen, ende de onderlinge ſmerte, daar uit ontſtaande, wel te ooverdenken; ende ſig mitsdien ſeer gelukkig te agten, dat ſy daar van bevrijd zijnde, in der ſtilte allangs oud worden, ende eindelik in het byzijn van Wijf ende Kinderen, geruſtelik haar leeven eindigen ſoude.

Uitlegging *der* Woorden.

Een Voorſigtige SLANG, *is een ſeer wijs ende omſigtig Menſch, ofte ſeer voorſigtige* Regenten *eener Vrye Republike.*

Een On-toegankelik HOL, *is een yders eigen Huis; ofte wel eene ſterke onwinbaare Stad.*

Andere Vyandige DIEREN, *zijn de gemeene Menſchen, die ſonder eenige vaſte regulen van leeven te hebben, onder malkanderen woelen: of wel* Koningen, Vorſten, Hoovelingen, Krijgsluiden, &c.

DE ſaaken ende gevallen deeſes weerelds oneindelik zijnde, ende ſy alle meeſtendeel booven ofte buiten ons vermoogen weeſende, ſoodaanig dat wy die niet naar onſen ſinne verſchikken konnen: ende daar en teegen ons bekend zijnde, dat een yder ſijne *gedagten* ende *wille*, ſoodaanig in ſijn vermoogen heeft, dat geene magt deeſes weerelds, hoe groot die ook zy, hem kan beletten ſijne *wille* te vougen, om ten beſten te genieten, ofte te willen draagen, alle de voor- ende teegen-ſpoeden, die hem ooverkomen, ende welken die *Goddelijke Voorſienigheid* hem toegevougd, ofte opgelegt heeft: Soo is het dien volgende de pligt eenes Menſchen, in alle den loope ſijns leevens, omtrend alle, het zy in voor- het zy in teegen-ſpoede hem voorkoomende ſaaken, de allergrootſte wijs- ende voorſigtigheid wel te gebruiken alle gaven, die de goede God hem gegeeven heeft: ende is het inſonderheid ſijne pligt, meer te arbeiden op dat *een eenig ding*, namentlik ſijne eigene *Siele* ende *Wille*, ſeekerlik ende ten beſten des doenelik, de behaagelikheeden der ſaaken deeſes weerelds geniete. Gelijk het aan de andere ſijde de pligt eenes Menſchen is, ſig te ſchikken, om kloukkelik ende ſtandvaſtig te willen draagen, een quaad dat hy niet heeft konnen afweeren; ende dat eindelik door hem moet ende ſal gedraagen werden: Sulks het ſig ſelven leerd, dat het alles ſins meer geraaden is te arbeiden op *een* ding alleen,

dat ons soo naaby ende in ons vermoogen is, dan te willen arbeiden omtrend *oneindelik veele* saaken, met een geduurig woelen, ende met meest in der weere te zijn, om te verkrijgen verre afgeleegene saaken, of wel om alle andere ons voorkoomende saaken, te willen schikken ende tragten te stieren naar onse bysondere geneegendheid, ende nogtans voor het meestendeel, ja by naast altijds, in onse hope bedroogen te werden, sonder ons voorneemen te konnen uitwerken.

Dit dan zijnde de *eerste* ende *grootste Wijsheid*, omtrend alle weereldse saaken; soo is onses eragtens de *tweede*, dat naademaal een Mensch in deese weereld niet kan leeven in eenen stande, die volkoomentlik *goed* ende sonder gebrek zy, ende dat de voorspoeden ofte goede saaken, hem soo veele vreugd niet, als wel de quaade saaken ende teegenspoeden hem veel grooter verdriet aanbrengen; hy ten minsten moet tragten te leeven in eenen stande, waar in by so verre hem geene groote vreugd ontmoet, hem niet veel quaads ende verdriets gebeuren sal. Dat niet kan verkreegen werden dan van eenen Mensche, die vastelik beslooten heeft, alleen voor *sijn selven*, ende niet dan voor de geene die *God* ende de *Natuure* ofte *Reeden* hem aanbevoolen heeft te sorgen, de weereld sijnen gang te laaten gaan, ende vermits sy onbeeterlik is, die te laaten gelijk men die gevonden heeft. Want men in soo eenen stande weinige saaken nodig hebbende, ende het weinige dat men heeft, wel gebruikende, met weinig rijk ende eenigsins Goode gelijk werd, ende, als een stil vergeeten Borger, op sijn eigen haard, ende naar sijnen sinne leeven kan: sonder door de nijd ende dwersdrijvingen van anderen, in sijn voorneemen gestut, ende daar oover bedroufd te werden. Om welken gerustigen stand te verkrijgen, wy sien, dat seer veele Griekse en Roomse *Helden*, langen tijd de hoogste *Amten* hunner *Republike*, het zy in oorloge, het zy in vreede, loffelik bediend hebbende, des niet te min haaren rust eindelik gesogt ende gevonden hebben, met te *boeren*, ende haar eigen landeken te bebouwen. * Daar in teegendeel de geenen, die sig aan de *begeerlikheeden* deeses weerelds, naamentlik *des vlees*, *der oogen*, ende der *grootsheid* des leevens oovergeeven, om door *Wellusten*, *Geldgierigheid* ende *Heersfugt*, sig te versaadigen, groot gewoel te maaken,

* *Sie Cornel. Nepos*, *ende Plutarchus van de Doorlugtige Mannen.*

ken, ende oover anderen haars gelijken te konnen *heerssen*, nooit versaadigd werdende, ofte een einde van haare begeerlikheeden siende; geduurig soo haast sy het eene verkreegen hebben, naar het andere tragten, ende ook geduurig in het uitwerken van haar voorneemen, haare teegenstreevers vinden. Sulks sy in geduurige oorloogen, strijden, buyen ende stormen geleefd hebbende, ellendiglik haar leeven eindigen, sonder ooit eene geruste vreedsaame seekere haaven te beseilen, ende in der stilte aldaar soo wel haar eigen voorgaande gevaarelik gewoel, als dat van andere Menschen, met bedaarde sinnen te ooverdenken, om sig alsoo ten uitgange uit dit rampsaalige leeven, ende ten geluksaaligen toekoomenden te bereiden.

Ende gelijk men dit aldus siet in *enkelde* Menschen, soo siet men ook in geheele *Familien*, dat die geslagten langer in stande ende aansiene blijven, welke meer haar eigen rust ende stilte, als eene geduurige vermeerderinge van geld, magt, ende staat souken. Ende insonderheid siet men het selven in *geheele Steeden* ofte *Republiken*. Naamentlik, dat die met het haren te vreeden zijn, ende geene meerdere grootsheid ofte magt oover andere *Landen*, *Steeden* ende *Volkeren* te oeffenen begeeren, maar onderwijlen haare Stad ofte Steeden wel versterken, om sig met eene *welgewaapende* Borgerie, daar in wel geslooten te houden, sonder sig te bemoejen met andere *Staaten*, *Koningen* ofte *Vorsten*, verbonden te maaken, om die geenen, welken sy allermeest vreesen, *eeven magtig* te houden, ofte die teegen malkanderen op te hitsen, veel langer in weesen blijven. Derhalven wy besluiten, dat opgemelde *Landen* ende *Steeden*, welke alles sins de *Vreede* souken, ende ook geene anderen dan die selven, seer langen tijd in ruste ende vreede, sonder *Schattingen*, leeven ende bloejen konnen. Daar in teegendeel *Koningen* ende *Vorsten*, die geduurig haaren lof ende vermaak souken in meer te begeeren, ook in geduurige onrusten leeven, ende malkanderen niet min als haare Onderdaanen, door oorloogen ellendig maken. Gelijk dat blijken kan aan de *Italiaanse* ende *Switserse Republiken*, die gedurig in haar *Hol* blijven, sonder sig met andere Republiken ofte Koningrijken te bemoejen, ende derhalven in seer groote ruste leeven; daar in teegendeel de *Koningen* van *Vrankrijk* ende *Hispanien*, als ook de *Turkse* ende *Duitse Keisers*, mitsgaders andere *Koningen* ende

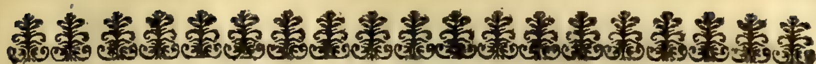
Vorsten

Vorsten in geduurige onrustenleeven, ende nu de eene, dan de andere in geduurige oorlooge ende vreese is, van door eenen sijnen magtigen *Naabuure*, uit sijne Landen verdreeven, ende van sijnen *Staate* ontset te werden. Ende op hoe gladden yse de *hoogste Dienaars* van *Staat* in *Republiken*, daar een *Vorst* groot gesag heeft, ofte insonderheid onder *Koningen* staan, is onnoodig aan te wijsen; alsoo daar van geheele *Bouken* geschreeven zijn, ende de geheugenisse van dien insonderheid oover de *twee aller-besten* die wy ooit gehad hebben, in deese Landen soo smertelik ende vers is, dat ondienstig soude weesen, daar van hier omstandige verhaalen te maaken. Waarom wy onse Reedenkaavelinge ook aldus besluiten: *

Een ander *zy te* Hoof *ten glibbrig top gesteegen,*
My haagd in stilt en rust te leeven aller weegen,
In't weeten wat ik ben, eer't leeven my verlaat.
Die sig nooit, maar een aar kend, sterfd in drouver staat.

Sulks de eigendlijke sin deeser FABULE is, aan te wijsen, dat Menschen, die naar een stil verseekerd gerust leeven tragten, met haar vergenougen te souken in haar eigen selfs, sonder de goederen, ofte staat van anderen te begeeren, ende daar door haare rust te stooren, de allerwijste ende gelukkigste Menschen zijn, om dat sy veel meer als die andere Menschen, haar goed oogwit bekoomen, ende sig daar in vervrooliken, tot dat sy eindelik dit ellendig onvolmaakt, teegen een eewig-duurend geluksaalig leeven verwisselen.

* *Stet quicunque volet,* Potens
Aulæ *culmine Lubrico:*
Me dulcis saturet quies.
Obscuro positus loco
Leni per fruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui notus nimis omnibus
Ignotus moritur sibi.
Seneca in Thyeste-act. 2.

Bemin uw Vriend met ſijn' gebreeken,
Want nieman leefd daar ſonder ſtreeken.

Nihil ab omni parte Beatum.

43. De *Boeren*, met haare *Hoenderen*, *End-Voogels*, *Duiven*, ende *Bijen*.

EEnige *Boeren*, haare *Akkers* ende *Vee* met grooten arbeide naarſtelik bouwende, ende haare *Waateren* bevisſende, bevonden, dat ſy des niet te min naaweliks aan den ſooberen koſt geraaken konden; derhalven ſy in haare Vergaaderingen bedagten ende beſlooten, voortaan haare *Landen* ende *Waateren* alſoo wel als voor heen te

bebouwen ofte te bevissen, ende des niet te min *Hoenderen*, *End-Voogels*, *Duiven* ende *Bijen*, aan te lokken, als ook die met aller *rust* ende Vryheid, in haare Landen ende Waateren te laaten leeven, ende haar daar en boovan goede nesten ende korven te verschaffen, op dat sy *Boeren* van tijden ten tijden daar uit de oovertollige *Eyers* ende *Jongen*, als ook *Was* ende *Honig* souden mogen haalen, ende sig daar meede voeden, waar vooren sy niet gearbeid hadden ofte arbeiden souden, het welk haar soo wel gelukte, dat sy seederd dien tijd weegens de groote meenigten van *Hoenderen*, *End-Voogelen*, *Duiven*, ende *Bijen*, die sig aldaar ter needer setteden, seer weelig leefden. Maar deese *Boeren* gestorven zijnde, ende weelige *Kinderen*, die nooit arremoede geproefd hadden, naalaatende, soo naamen die geen' agt op de Voordeelen, die deese *Voogelen* ende *Bijen* haar aanbragten, ende gevoelden daar en teegen, dat de *Hoenderen* geene Eyeren leiden sonder te *kaakelen*, dat de *End-Voogels* ende *Duiven* haaren rust stoorden, met in den Morgenstonde te *quaaken* ende te *korren*, ende dat de *Bijen* haar somtijds met haaren angel staaken: Sulks deese weelige *Kinderen* in hare Vergaaderinge beslooten, sig van die ongemakken te ontslaan, met ongevoelig ofte allangs haar meer ofte rijkelijker als voor deesen, van *Eyeren*, *Jongen*, *Honig* ende *Was* te berooven, ofte haare nesten ende korven om verre te werpen, ofte die tot haar eigen gebruik te veranderen. Het welk de *Voogels* ende *Bijen* bewoog te vliegen naar andere Landen, daar sy in meerdere *vryheid* leeven mogten. Ende deese onbedagte *Kinderen* bevonden toen ook, dat sy door het missen der *Eyeren*, *Iongen*, *Honig* ende *Was*, sterkelijker als te vooren werken moesten, om aan den sooberen kost te geraaken, derhalven sy de ver-

vloo-

vloogene *Voogelen* ende *Bijen* met groote beloften van beeter onthaal aanlokten, om tot haare oude wooningen te keeren, maar die antwoordeden: „ Wy zijn hier wel,
„ ende meenen hier te blijven, ſoo lange de *Boeren* ons
„ wel handelen, ende ingevalle wy veranderen moeſten,
„ ſoo ſoude geen onſer, die het heugd, hoe *ondankbaar-*
„ *lik* gy ons gehandeld hebt, ooit konnen goedvinden, tot
„ u te koomen. Waarom die *Kinderen* ſeer bitterlik haare dubbelde arremoede betreurden.

Uitlegging *der* Woorden.

BOEREN, *zijn* Regenten *van ſeer behouftige Landen ende Steeden.*

HOENDERS *zijn Rentiers.*

END-VOOGELS, *zijn Buitenlandſe Viſſers ende Scheeps-Vaarders.*

DUIVEN *ende* BYEN, *zijn Negotianten, ende verre uitvliegende Handelaars in Manufacturen.*

DAt de Menſchen in groote ongemakken zijnde, door die quellingen haar verſtand ſcherpen, alle liſten bedenken, ende haare arbeidſaam- ofte bequaam-heeden ten uiterſten opwekken, ende in het werk ſtellen, om ſig daar uit te redden, weet een yder, als ook niet onbekend is, dat Menſchen, die in gedurige weelde ende voorſpoede opgebragt zijn, daar door niet alleen *Dom*, *Agteloos*, ende *laatdunkende* van geeſt, maar ook *leui* ende *traag* van lighaam, als meede *welluſtig* ende *quiſtig* werdende, daar door eindelik weeder in ſeer groote ongemakken ende dubbelde arremoede plagten te vervallen.

Ende werd het ſelfden beveſtigd door de daagelikſe ervaarendheid, waar in wy ſien, dat veele byſondere Menſchen in groote ongemakken ofte arremoede zijnde, met veel meer naarſtigheid ende ſpaarſaamheid als eenige *ſlaaven*, pleegen te wroeten, om die behouftigheid ende arremoede te booven te koomen; ende dat ſy eindelik door die middelen veele goederen vergaaderd hebbende, ſoo *domme*, *laatdunkende*, *wellustige*, *quiſtagtige* ende *leuje Kinderen* naalaaten, dat die weederom tot dien ongemakkelijken eerſten ſtande haarer Voor-*Ouderen*, ende tot grootere arremoede koomen te vervallen. Gelijk het ſelfden meede beveſtigd werd, met de geſtelteniſſen der *Landen* ende *Steeden*, die uit der aard *onvrugtbaar* zijn, ofte wiens Ingeſeetenen door de *Regenten* met groote Vryheeden begaafd, ende met geene ofte ſeer weinige laſten, dan alleen uit der aard met ongelden ſeer belaaden zijn. Namentlik, dat aldaar gemeenelik ſoo veele *Vreemdelingen* door die groote *Vryheeden* werden aangelokt te komen woonen, dat de gemeene Ingeſeetenen aldaar door groote *naarſtigheid*, *ſchranderheid* ende *ſpaarſaamheid*, tegen die ongemakken deeſer On-vrugtbaare, ofte door de Natuure met ſeer veele koſten te houdene Landen, ſoodaanig aandringen, dat ſy gemeenelik veel beeter, als veele *vrugtbaare* Landen ende Steeden, ende der ſelver Ingeſeetenen vaaren, als dat te ſien is aan *Venetien*, *Genua*, *Holland*, *&c.* Ende daar en teegen blijkt, dat Landen ende Steeden, die uit der aard *vrugtbaar* zijn, ende wiens Ingeſeetenen door geene ofte weinige laſten belaaden werden, ſig ſeer weinig bekommeren met vlijtig te arbeiden, ofte met *Vreemdelingen* in haaren Landen ende Steeden aan te lokken; Derhalven de Landen aldaar weinig bebouwd werdende, de Ingeſeetenen in het gemeen door geen naa-yver ofte andere noodſaakelikheid opgewekt zijnde, *dommer*, *agteloſer*, *quiſtagtiger* ende *trager* werden, ende daar door tot eenen ſoberder ſtand als de andere komen ende blijven. Als weleer te ſien is geweeſt aan *Pruiſſen*, *Deenemarken* ende *Engeland*, *&c.* welke voor deſen naar Wetten ende niet naar de ſpooreloſe luſten eenes Heeren ofte Vorſten moetende geregeerd werden, de gelukkigſte Landen van geheel *Europa* waaren. Ende de Ingeſeetenen aldaar met ſeer weinig te arbeiden, in aller ſorgeloosheid, weelderig ende quiſtig plagten te leeven. Ende hoewel onſe voormelde *Reedenkaaveling* ſchijnd te ſlaan op een groot

deel deeser FABULE, soo moet nogtans als het voornaamsten; hier werden bygevougd, dat het leeven aller Menschen bestaat in ietwes te *doen* ofte te *lijden*, ende dat in alle het gunt wy doen ofte lijden, ten deele door onse gebrekkelikheid, ten deele door de onvolmaaktheid der saaken, die ons voorkoomen, altijds ietwes ontbreekt; Sulks wy in deese onvolmaakte weereld leeven willende, onse gedagten niet moeten beesig houden met ietwes op te souken, dat in sig selfs volmaakt is, maar wel met te vervolgen ende te betragten, het gunt, waar in voor ons meer goeds als quaads te vinden is, ofte, wel te vermijden ende van ons te weeren het gunt waar in voor ons meer quaads als goeds geleegen is. Ende oopenbaaren sig des weegen *twee* groote *gebreeken* onder den Menschen, het *eersten*, dat sy veeltijds uit eenen afkeere van het quaade, dat aan goede saaken vast is, gants niet verkiesen, ende soo doende, seer goede geleegendheeden, waar in sy wat goeds souden hebben konnen verkrijgen, laaten voorby gaan, het *tweeden*, dat sy veeltijds verkiesen het gunt, waar in voor haar meer quaads als goeds, geleegen is; of wel dat sy vermijden, ende van sig afweeren, het gunt, waar in voor haar meer goeds als quaads te vinden soude weesen. Ende insonderheid bevinden wy, dat Menschen in arremoede ende teegenspoede weesende, veeltijds het *noodsaakelijksten* wel betragten, ende om dat te bekoomen, gaarne andere mindere ongemakken op sig laaden, ende dat daar en tegen Menschen, die in weelde ende voorspoed leeven, veeltijds soo seer geneegen zijn, *kleine* tegenwoordige *ongemakken* van sig te weeren, dat sy daar door andere seer swaare ongemakken op haare halsen haalen, die sy niet voorsien hadden.

Gelijk wy sien, dat veele Menschen tot bequaame Jaaren gekoomen zijnde, de ongemakken des *Houweliks* soo swaar weegen, dat sy geene tijdelijke keure gedaan hebbende, sig des naamaals te vergeefs beklaagen.

Ende sien wy in desgelijks, dat *Regenten* van *Landen* ende *Steeden*, die weinige Inwooneren hebben, ende dien volgende in arremoede zijn, veeltijds wel konnen goedvinden, die *Vreemdelingen* aldaar ter woone aan te lokken, ende met eenen gaarne te verdraagen, die ongemakken, welke *veele Vreemdelingen* in *groote Steeden* veroorsaaken;

ſaaken; ende dat daar en teegen Regenten, die de ongemakken der weinig bevolkte Landen ende Steeden niet hebben geproefd, ſig weinig laaten geleegen weeſen, om *Vreemdelingen* ter woone aan te lokken, ofte die ſy albereids hebben, ſorgvuldiglik te behouden. Sulks ſy veeltijds alle haare *Inwooners*, ende alle het gunt, waar door die beſtaan moeten, als ook inſonderheid de *Vreemdelingen* ſig aldaar ter woone needer ſetten willende, ofte geſet hebbende, allangs ſoo ſeer beſwaaren, dat ſy genoodſaakt werden, uit ſoo eenen Lande te blijven, ofte te vertrekken. Ende eindelik ſien wy, dat die verloopene Ingeſeetenen daar naa door de *Regenten*, als ſy haare misſlag ſien, aangelokt werdende, niet weeder bekoomen konnen werden.

Ende is derhalven de eigendlijke ſin deeſer FABULE, dat nog *byſondere Menſchen* in haren ommegange nog *Regenten* in hare regeeringe, een *groot goed* om een *klein quaad*, dat daar aan vaſt is, behoorden te laaten; ende dat ſy uit meer quaden, die haar ſtaan oover te koomen, gewilliglik het minſten behoorden te kieſen.

Als

Als Aapen hooger klimmen willen,
Dan ſiet men eerſt haar kaale billen.

Magiſtratus virum arguit.

44. De *Kraai* ende *andere Voogelen.*

EEne *Kraai* ooverdenkende, dat een *Raaf* haar ſeer wel geleek, ende dat hy nogtans by de Menſchen was ge-eerd, ofte als eene *heilige Waarſeggende* Voogel gehouden; ende dat ſy daar en teegen ſeer weinig geagt wierd, beelde ſig in, dat het alleen om des *Raaven kraſ-*
ſen

sen was, ende, dat indien sy des *Raaven* stemme konde naarbootsen, sy eeven hoog geagt soude werden. Waarom sy eenige *Wandelaars* siende voorby gaan, derwaarts op eenen hoogen Boome vloog, ende seer luid *krassende*, deselven in den beginne seer verbaasde, als niet weetende, wat dit ongemeen vervaarelik krassen soude beduiden: maar die Menschen daar naa, nawer op de *Stemme* ende den *Voogele* lettende, so seide de *wijste* der *Wandelaren*, het is niet dan het ydel geklap eener *Kraaje*, dat wy allesins behoren te veragten. Sulks de *Kraai* bemerkende, dat sy door hare stemme, de naam van *Kraaister*, ende niet van *Heilig* by den *Menschen* soude verkrijgen; voornam die van de *allerschoonste* ende *rijkste* te zijn, by den *Voogelen* te bekomen. Ten welken einde sy haare arme, swart-graawe Veederen, met aller anderen Voogelen rijkste ende schoonste Veederen, die sy hier ende daar opraapte ofte ontleende, bedekt, ende op haaren lijve geplakt hebbende, meende dat sy nu de *Voogelen* veel ligter als voormaals de *Menschen*, soude bedriegen, ende veragte sy daarom de andere *Kraajen*, niet willende dan by *Paawen*, *Papegaajen*, ende andere schoone Voogelen verkeeren, ende om des te meer geagt te werden, aldaar het meesten pronken. Maar de eenvoudige *Swaluwe*, die voor deesen de *Kraai* seer wel, als ook haare *Ouders*, gekend had, by gevalle daar voor by vliegende, ende eenige haare eigene Veederen in der Kraaje erkennende, wierd indagtig, dat sy voormaals geroemd had, schooner als eene *Swaluwe* te zijn, om dat die niet dan des *Soomers*, sy daar en tegen des *Soomers* ende des *Winters*, in den selven Lande met haare Veederen pronkte ofte bloeide, ende nam de Swaluw derhalven alle haare Veederen, daar de *Kraai* meede pronkte, naar sig, waar door de andere Voogelen al te vooren

vooren misnougd zijnde geworden oover der Kraaje trotsheid, niet alleen het ſelven deeden, maar haar dus kaal geplukt hebbende, ook uit haar geſelſchap dreeven. Sulks die arme *Kraai* ſig weeder naar die van haar eigen geſlagt begaf, welken indagtig werdende, dat ſy van die *Kraaje*, wanneer ſy koſtelik uitgedoſt was, veragt waren geweeſt, haar nu desgelijks veragteden, ende uit haar geſelſchap dreven, dervougen die *Kraai* in eenſaamheid, arremoede, ende droufheid, als ſig van haar *meerder*, ende van haar *gelijk*, ende van haar *minder*, veragt ende beſpot ſiende, ellendiglik quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met* KRAAJEN, *looſe, klapagtige, hoovaardige ende laatdunkende Menſchen.*
Met geleende VEEDEREN, *geveinſtheid ofte goederen, die ons niet eigen zijn.*
Met SWALUWEN, *eenvoudige ſorgvuldige Menſchen.*
Met PAUWEN *ende* PAPEGAAJEN, *Pronkers ende Hoovelingen.*

HOewel alle Menſchen daar in oover een koomen, dat ſy gaarne van anderen uiterlik geagt ende ge-eerd zijn, ſoo werden nogtans, om ſulks te verkrijgen, ſeer verſcheidene, ja, naar dat de aard ofte de oordeelen der Menſchen verſcheelen ofte teegen een ſtrijden, ook teegen eenſtrijdige middelen gebruikt. Want *Deugdſaame* Menſchen niet willende booven haare innerlijke waarde uitterlik geſchat ende ge-eerd werden, leeven oopenhertig ende onbeveinſd, als verſeekerd weeſende, dat de Eer de ſchaduw der Deugd is, ende die altijds te volgen plagt, ende dat ſy daar en booven, by ontſtenteniſſe van dien, ten ſpijte der quade Regteren, ende onkondige oordeelaaren, ſig altijds met haar goed

gewissen konnen verheugen. De *ondeugende* daar en teegen, willende booven haare verdiensten uiterlik geagt ende ge-eerd zijn, gebruiken ten dien einde de middelen, die haar de naaste zijn: naamentlik de *Magtigsten* deeses weerelds, als *Koningen*, *Vorsten*, *&c.* doen sig door haar oover-groot ende opentlik *geweld* ontsien ende eeren, maar de Deugdelose onvermogene gebruiken ten selven einde *Bedrog* ofte *Beveinsheid.* Ende overmits deese onse FABUL niet dan van hoovaardigen *Beveinsden* ofte *Bedriegeren* spreekt, soo merken wy aan, dat de *onvermoogensten* van dien, als selfs seer laag, ende van allen goederen ontbloot zijnde, gemeenelik alle Heersugt, Rijkdommen, kostelijke Wooningen, pragtige Kleederen, lekkere Spijse, ende alle het gunt ydel ofte haast vergankelik is, *schijnen* te veragten: ende dat sy daar en tegen met haare voorbedagte sleepende woorden, ende gemaakte gebaaren, ons seer ernstig *schijnen* aan te raaden alle *Neederigheid* ende *Seedigheid*, neevens een *goed gewisse* te bewaaren, met *Goodes Gloorie* te vermeerderen, sijne *Kerke* wel te stigten, ende in het bysonder aller Menschen *eewigduurend Heil* ende *Saaligheid* wel te besorgen; daar sy selfs onderwijlen door alle het voormelden kallen, niet anders voor hebben, dan voor *heilige* Menschen geagt te werden, ende onder dien Mantel over de Siele ende Gedagten van andere Menschen te heerssen, ende middeler-wijle stillekens in alle wellusten ende overdaad te leven. Ende oovermits sy de schijn-heilige beveinsde werken *oopenbaarlik* voor den Menschen, ende haare eigene wellustige niet dan *heimelik* doen, soo werden die *heilige Beveinsden* nooit dan van de *allerwijste* Menschen ondekt ende verlaaten: Ende oovermits die in seer *kleinen* getaale, ende de onkondige mis-leiden daar en teegen in seer *grooten* getaale zijn; soo mogen sy die *gebreeken* deeser *heilige Beveinsden*, niet dan seer spaarelik, ende by haare goede bekenden, oopenbaaren.

Ende ten *tweeden* merken wy aan, dat onder die hoovaardige ende onvermoogene Menschen, eenige soo veele *Goederen* ende *Rijkdommen* besitten, dat die haar doen gelooven, dat sy verre beneeden haare waardie van andere Menschen geagt ende ge-eerd werden: sulks sy, om die meerdere agting ende Eere te bekoomen, eenen geheel anderen, als den *schijn-Heiligen* weg in slaan. Naamentlik, niet dan van groote dingen te spreeken, pragtig in klee-

kleedinge ende huisinge, kostelik in spijse, drank ende gesin te weesen, ende eindelik selfs met geleende penningen soo lange te brageeren, tot dat by het een ofte het ander voorval, ieman sijne penningen weeder-eist, ende alle de andere Schuld-eisers gaande werden om het selven te doen, sulks alsdan die *pronkers*, tot arremoede ende schande vervallende, sig van alle Menschen verlaaten vinden.

Van den *Schijn-heiligen* vinden wy dageliks ende oover alle voorbeelden, onder alle Godsdiensten ofte *Secten*, het zy der *Heidenen*, *Jooden*, *Christenen*, ofte *Mahometanen.* Ende insonderheid by den *Priesteren*, *Moniken* ende *Leeraaren* der selven, wanneer die wel bespraakt zijn, namentlik, dat meest alle de selven die *Heilig* te zijn vermaard werden, waarelik ende in der daad seer ondeugende beveinsde Menschen zijn, die wel door eenige weinige *wijse* Menschen ondekt werden, maar des niet jeegenstaande, by alle *Dwasen*, die naaweliks de naam van Menschen te zijn, konnen draagen, ende nogtans verre het meesten getal uit maaken, in voller agtinge blijven.

Van de *Grootse Pronkers*, sien wy daageliks de voorbeelden, als eenige *Half geleerden* de naam van *seer Geleerd* ende *Wijs* te zijn begeerende, ten dien einde seer groote *Boeken* maken, met uit seer veele anderen, de woorden van dien ter neder te stellen; sonder den regten sin van dien soo wel begreepen te hebben, dat sy niet min als of sy selfs de *Autheuren* van dien waaren, sig waarelik die sin ende die Saak eigen gemaakt hebben; Sulks sy, daar oover naarder ondervraagd werdende, alles sins hare onweetenheid ende schande oopenbaaren moeten.

Gelijk meede onder de selve hoovaardige Pronkerts geplaatst moeten werden, alle *Borgers* die *Rijker* als sy waarelik zijn, gehouden willen werden, ende booven haar vermoogen eenen *Staat* voeren, Koopmanschappen drijven, Gelden op Interessen neemen, ende des niet te min tot haar vermaak, altijds behoeftige, ende kostelijke *Hof-Steeden* koopen: Sulks een ider, het geleende weder eissende, sy seekerlik tot arremoede ende schande vervallen moeten.

De eigendlijke sin deeser FABULE is dien volgende, dat wy

met onſen *eigen Stande* te vreeden behoorden te weeſen, ende dat de *geveinſtheid* van eenen hoogeren ſtande, den *Beveinſden* ſpot ende veele ongemakken veroorſaakt, immers altijds door verſtandige Menſchen ondekt werd. Ten *tweeden*, dat de *Schijn-heiligheid*, niet dan van de aldervuilſte ende *ondeugenſte* Menſchen ge- ende misbruikt, als ook alleen van de *allerwijſte* Menſchen altijds ondekt werd. Ten *derden*, dat alle, die ſig niet op haaren *eigen gronde*, maar ſteunende op het gunt ſy van anderen geleend hebben, verheffen, ſeekerlik een ſeer drouvig einde plagten te hebben.

Die

Die blijft, die beklijft.

Sustine & abstine.

45. De *Eezel* ende de *Hoovenier*.

DE *Eezel* ſig *verhuurd* hebbende, voor ſeekeren tijde eenen *Gardeniere* te dienen, ende derhalven hem moetende behulpſaam zijn, bevond, dat hy des ugtens vroug naar den *Gaarden* gaan, ende des avonds laat met Moes-kruiden geladen, daageliks weederkeerende, ſwaaren arbeid voor eenen andere doen moeſt, ende onderwijlen naaweliks tijd had, ſijnen buik, met kruiden, al-

daar waſſende, te verſaden; alſo hy nietwes van den *Hove-niere* bedongen had, ende genoot, dan de ſoobere koſt, ende dat die Hovenier hem middeler wijle getrouwelik voor den *Wolven* ſoude beſchermen; derhalven wierd de *Eezel* daar oover misnougd, ende bad *Iupiter*, dat hy aan eenen eigen *Heere verkoft* mogte werden, hoopende dat ſoo een *Heer* dan gedenken ſoude, dat de *Eezel* hem *eigen* was, ende dat hy by gevolge beter als een *Huurling*, voor *hem* ſorge dragen ſoude, om hem niet te ooverladen, ende tijdelik ſijn voedſel te verſchaffen: Maar ſulks hem door *Iupiter* toegeſtaan weſende, ende hy *verkoft* werdende aan eenen *Tiggel-bakkere*, ſo deed die hem als een *vervloukte*, die ſig vrywillig ten *Slaave* had laaten verkopen, aldaar Leem ofte Tegelen dragen, op eenen dorren gronde, daar gras nogte loover groeide, om dat onderwijlen te konnen eeten; ende bevond hy, dat des niet te min die *Tiggel-bakker* ſijne eigene neeringe, ende de profijten van dien ſoo ſeer behertigde, ende den geringen ſlaafagtigen *Eezel* ſoo ſeer verwaarloosde, dat hy naaweliks ſijnen buik met diſtelen, welken, ende geen gras uit dien dorren gronde groeiden, ende met ſtrooi vullen konde; Sulks hy weeder den ſelven *God* om eenen anderen *Heer* bad, ende ſijn gebed verhoord zijnde, *verkoft* wierd aan eenen *Leertouwere*, alwaar hy daageliks ſag, dat ſijn Heer *aanſienelijker Beeſten* als de *Eezel* was, deed dooden ende villen, alleen om haar quijt te weeſen, ofte om der ſelven *huid* te bekomen. Sulks hy met ſugten deeſe woorden uitede: Ag my ongelukkige, die my naar mijnes eerſten *Meeſters* geleegendheid niet hebbe willen vougen! Ag my ellendige! die ooit een eigen *Heer* begeerd hebbe! Ag my dubbeld oover ellendige, die eindelik een *Heer* hebbe gekreegen, die om ſijn eigen profijt, dageliks

on-

onnoofele Dieren dood, ende die ook gewisselik, na ik my in sijnen dienste afgearbeid sal hebben, my dooden ende mijnen Huid touwen sal.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verstaan met den* Eesele, *eene onkondige arbeidsaame* Gemeente *eener onvolmaakte Republike.*

Met de eerste Heer *ofte Meester; een gehuurd ofte beloond Hoofd der Republike, dat nog de naam van* Heer *oover de Ingeseetenen van dien te zijn, niet draagt; ende efter oover deselve soo veel vermag, dat sy hem door haaren arbeid ooverdaadig voeden moeten.*

De tweede Heer *is een, die sig waarelik Heer oover die Republike gemaakt heeft; ende derhalven in aller* reedelikheid *ende naar voorgaande Wetten ende oude Gewoonten gebiedende, gehoorsaamd werd; terwijlen hy sig gants niet bekommerd met te sorgen, waar van die arbeidsaame* Gemeente *leeven sal, maar eevenwel haar gebiedender wijse, tot alle het gunt hem lust, niet* slaaf-agtig *kan doen dienen.*

Met de derde Heer *hebben de* Ouden *verstaan een* Gebooren Heer, *die in alle Wellusten opgevoed is, ende nietwes bedenkt, dan hoe hy de aansienelikste Ingeseetenen dooden, ofte verdrijven, ende van haare Goe-*

deren

deren door confiscatien *ofte* boeten *berooven, als ook de gemeene Ingeseetenen doen arbeiden ende kaal plukken sal; Sulks sy, om haar arm leven te behouden, alles moeten doen ende lijden, wat dien* Tyranne *lust te ge- ofte ver- bieden.*

Waar op de volgende Reeden kan werden gepast.

ALle Menschen weegen hunne teegenwoordige ongemakken soo swaar, dat sy wenschen ende met seer grooten ernst allessins tragten daar in verligt ofte in 't geheel daar van verlost te werden: Dog met een groot onderscheid tusschen *wijsen* ende *Dwasen* Menschen. Want *Wijsen*, weeten dat men van quaad wel tot arger vervallen kan, ende souken, niet soo seer veranderinge van Regenten ende ongemakken, als beeteringe omtrend de *ordre* der *Regeeringe*, ofte de geheele wegneeminge van het ongemak in der eewigheid. Ende indien sy, naa rijp ooverleg, geene beeteringe konnen beoogen, oordeelen sy raadsaamer te zijn, een quaad daar men aan gewoon is, geduldig te draagen, als een nieuw eeven groot, ofte grooter, op sijnen halse te haalen. De *Dwaasen* daar en teegen in ongemakken zijnde, pleegen geenen raad met *Wijsen*, maar op de allerminste schijn van door veranderinge eenige beeteringe te sullen erlangen, soo verkiesen sy dol-driftig de eerste voor der hand koomende veranderinge, het zy van Menschen, Regenten ofte Saaken: al is het dat uit die *schoon-schijnende* veranderinge haar seekerlik veel grooter quaad, als sy geleeden hebben, ooverkoomen sal. Waar van ons deese FABUL de klaare waarheid vertoond. Naamentlik, wanneer de *arbeidsaame* ende *Staats-onkondige* Ingeseetenen eener qualik bestelde Vrye Republik aldaar een *Huurling* ofte gehuurd *Hoofd* hebben, ende bevinden, dat hy in plaatse van de gemeene *Ingeseetenen*, volgens sijne pligt ende diere Eeden, ter uitvoeringe van hare Saken, Handvesten, Gewoonten, ende Wetten ofte Resolutien, behulpsaam te zijn, ende indien het doenelik is, haar van haare lasten te verligten;

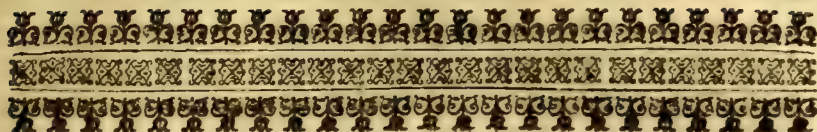
ligten; haar in teegendeel alles sins soo omtrend saaken der Regeeringe, als andere gemeene, belet ende beswaard, soo denken die onkondige *Ingeseetenen* niet, wy konnen hem niet loosen sonder een grooter quaad te veroorsaken, ende moeten geduld hebben, tot dat de huur ge-eindigd zy; met hoope, dat als dan de wijsere *Regenten* ofte Ingeseetenen eenige beetere ordre, ten welvaaren des gemeenen Lands uitgevonden sullen hebben: maar aanstonds komt in haare gedagten, dat een *Eigenaar* beeter voor sijn eigen goed, als een *Huurling* voor 't gehuurde sorgd. Dat de *Ouders* haare eige *Kinderen* beeter ende meer besorgen als wel haar aanbesteede *How-Kinderen.* Derhalven sy als dan dol-driftig roepen ende bidden, dat die *Huurling* of wel een *ander*, haar *eigen Heer* werde. Het welk, indien sy verkrijgen, soo bevinden sy ook seer haast, dat een *Eigenaar* meend sijn eigen goed naar sijnen lust te moogen gebruiken, breeken ende maaken. Ende bevinden sy alsdan eerst, het groot onderscheid dat hier is, tussen eenen *Vaader* ende eenen *Heere* te hebben. Dat een *Vaader* arbeid ende sorgd om sijne *Kinderen* te voeden, ende voor de selve Schatten te vergaderen, maar dat een *Heer* door sijner *Slaven* arbeid ende sorge ooverdaadig plagt te leeven, ende naa sijne dood sijne Schatten niet aan sijne *Slaven*, waar van sy gekoomen zijn, maar aan sijne eigene Erven doed koomen. In het korten gesegt, sy bevinden, dat die *tweede Heer* als nu meenende, immers voorgeevende, een meerder *Regt* ten laste der Ingeseetenen bekomen te hebben, alles sins sijne eigene lusten tragt te versaaden, ende dat hy ten dien einde aller Ingeseetenen Vry- ende Geregtigheeden vermag te vernietigen, ende ook derselven Goederen niet alleen alles sins naar sijn gelieven te ge- ende te mis- bruiken, ofte te besteeden, maar dat hy ook vermag, haar tot sijne *Slaven* te gebruiken. Waarom die onnoosele Ingeseetenen van die ongemakken der Regeeringe weeder verlost willende zijn, ende door haare *Staats onkonde* niet weetende, dat die gebreeken natuurelik aan die *Koninglyke* ende *Vorstelyke Magt* verknogt zijn, meenen dat die onstaan uit de quaadaardigheid van dien *Heer*; waarom sy al weder bidden ende roepen om eenen anderen *Heer*, als sig latende voorstaan, dat die beeter als de voorgaande, wesen sal; maar dien *derden Heer* gekregen hebbende, bevinden sy, dat die Heer, sig spiegelende aan de voorgaande

veranderingen van Heeren, ſig in der Regeeringe beveſtigd, met onder het een ofte het ander dekſel alle Ingeſeetenen, die in *amten*, *kenniſſe*, *deugden* ofte *rijkdommen* uitſteeken, ende die vermoed werden naar de voorgaande *Vrye Regeeringe* te haaken, te doen dooden, ofte uit der Regeeringe eerſt, ende daar naa haar uit den *Lande* te verdrijven, ende die alsdan ook eindelik van haare goederen te berooven; om door dat middel alle geheugeniſſe der *Vrye Regeeringe*, by haare Onderdaanen uit te bluſſen, ende daar naa de onnooſele arbeidſaame Ingeſeetenen, naar ſijn gelieven, door Schattingen ende Belaſtingen ſoo magteloos te maaken, dat ſy in der eeuwigheid niet alleen haare *dierbaare Vryheid* quijt ſullen weeſen, maar daar en booven dat ſy dien Heere ook *ſlaafagtig dienen ſullen* moeten.

Ende is onnodig, deeſe FABULE met drouvige Exempelen te beveſtigen, alſoo wy, de ſmerte van dien gevoeld hebbende, ook groote reeden hebben, om God almagtig yverig te bidden, dat hy ons, dat is allen *Regenten*, geeve die kloukmoedigheid, welke vereiſt werd, om ſig te willen ende te konnen wagten, van als botte *Eezels* te vallen onder het geweld eenes *Leertouwers*.

Die

Die maar een oog heeft, bewaard het best:

Quod sæpe fieri non potest, fiat diu mors eligatur longa.
Senec. Oedip.

46. De *Haan* ende de *Vos*.

HOewel eene *Klok-Hen* hare *Kiekens* sorgvuldiglik gewaarschowd had, dat sy sig moesten wagten van der bedriegeryen ende gewelde der *Vossen*, soo gebeurde des niet te min daar naa, dat een der selven *Kiekenen* groot geworden, ende een *Haan* zijnde, ten deele door klein-

 agtin-

agtinge van dien moederlijken raade, ten deele door eene inbeeldinge van ſijne groote kraften, omtrend den *Voſſe* derfde koomen; ende van den ſelven gegreepen weeſende, aanſtonds verſcheurd ende gegeeten ſoude zijn geworden, ten waare een ſchrikkelik ende ſchielik *onweeder* den *Vos* ontſteld, ende den *Haan* uit dien bloeddorſtigen monde des ſelven verloſt hadde. Waarom hy met bedaarde ſinnen ooverdenkende, hoe ſeer naaby hy ſijn koſtelik dierbaar *leeven* verlooren had, ende dat hy't niet meer dan *eenemaal* konde verlieſen, ſoo deede ſulks in ſijne herſſenen ſoo eenen grooten indruk, dat hy daar naa ſelver verſchrikt was, als hy by gevalle een *Voſſe-vel* op ſtraate ſag leggen, ende in aller yle daar van weg vloog, ſulks andere *jongere Haanen* hem daar oover beſpotteden, ende hy antwoorde: *Broeders*, had gy, gelijk als ik, onder de kluiven van eenen *Voſſe* geweeſt, gy ſoud niet alleen ſijn *Vel*, maar ook ſijne *voetſtappen*, jaa ſelf de ſchaaduwe van dien vreeſen.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met een* KLOK-HEN *verſtaan*, Vaader *ende* Moeder, *ofte oude Luiden.*

Met KIEKENS *ende* jongere HAANEN, *Kinderen ende jonge Luiden.*

Met VOSSEN, *Bedriegers ende Geweldenaars.*

Hoewel

HOewel de Menschen naa een behoorelik *ondersoük* van Saaken, door eene klaarheid van welbescheidene Reedenkaavelingen, ende daar op volgende goede Besluiten, omtrend het gunt voor *Waar* ofte *Vals*, *Heilsaam* ofte *Schaadelik* te houden zy, soo seer innerlik oovertuigd ende gerust behoorden te zijn, dat daar van geene de minste twijfeling by haar ooverbleeve: Soo bevinden wy des niet te min, dat wy naaweliks van die *klaare* wel *onderscheidene Reeden* afgesien hebben, of dat wy ons laaten voorstaan, daar omtrend niet geheel oovertuigd, ende gerust gesteld te zijn, dan naa dat onse eigene *Ondervinding* de deugdsaamheid onser ofte anderer Menschen Reedenkaavelingen bevestigd heeft.

De Menschelijke swakheid, om ons op onse eigene goede Reedenkaavelinge te derven betrouwen, dan dus groot zijnde, ende daar by koomende, dat wy van eenes anderen Menschen kloukheid in het oordeelen, ende ongeveinsde Liefde t'onswaarts, niet so verseekerd konnen wesen, als wel onse eigene gedagten ende Liefde ons seekerlik bewust zijn: Soo is 't geen wonder, indien wy anderer Menschen Reedenkaavelingen ende raad min als onse eigene betrouwen, ende die niet altijds naar die innerlijke waardie van dien agten, ende den selven involgen, ten zy de *Ondervinding* ons de Waarheid ende Nuttigheid van dien ook geleerd ende bevestigd heeft.

Ende is dit de Reeden, dat *jonge Luiden* ten deele door haare groote driften ende kraften, als ook door haar gebrek van ondervindinge misleid werdende, de Onderwijsingen ende den raad der *Ouden* veragten, sig in groote gevaaren steeken, ende veelen van dien daar in sneevelen.* Ende is dit ook de reeden, waarom dat die geenen, welken het geluk hebben gehad, van uit groote gevaaren niet door haare eigene kraften, maar door wonderlijke onverwagte voorvallen gereddet te werden, ende onderwijlen *ouder* geworden te zijn; daar door soo om- ende voor- sigtig werden, dat sy schijnen door eene

* *Quem sæpe transit casus aliquando invenit*. Senec: Herc: Fur:

oovertollige Wijsheid ende *Vreese*, sig niet alleen voor de quade saaken selfs, maar ook voor de minste *schijn* van dien te wagten, ende van haare eigene schaaduwe vervaard te zijn: Sulks sy gemeenelik bespot plagten te werden van de *jonge Luiden*, welke in soodaanige gevaaren nooit zijn geweest, ende die niet bedenken, dat het gunt ons noodig is, ende wy niet meer dan eenmaal verwaarloosende verliesen konnen, soo sorgvuldiglik moet werden bewaard, dat alle het gunt de minste schijn soude konnen hebben, om ons daar van te berooven, vermijd moet werden: ende dat men in soo eenen gevalle ook op de allerminste schijn, alle het gunt waar in ons verderf soude konnen leggen, altijds moet vermijden, volgens deesen Regul der Politiken, *dat men het gunt schaaden kan ende niet baaten*, *altijds moet laaten*: om in teegendeel altijds *te doen*, *het gunt niet schaaden*, *maar wel baaten kan*.

Dit is de Wijsheid der *Ouden*, die al weederom te vergeefs de *Jongen* onderrigten, ende welke niewe *Aankoomelingen* op den Tooneele deeses Weerelds, men ook door onkonde ende gebrek van ondervindinge, geduuriglik den gevaareliken weg siet inslaan. Ende siet men dese agteloosheid niet alleen in bysondere Menschen, die hare *eigene Saken* wagen, maar eene nog veel grotere in die geene, welke als *Regenten* de *gemeene Saken* van Landen ofte Steeden hebben te besorgen, want of sy schoon door hare agteloosheid de *Republike* in het uiterste gevaar, van de *gemeene Vryheid* te verliesen, gebragt hebben, ende dat sy die niet door haare wijsheid, maar alleen door *Godes* onnaspeurelijke *Genaade* daar naa magtig zijn te herstellen, soo siet men nogtans seer dikwils gebeuren, dat de minste *schijn* van *Eigenbaat* die eigenste *Regenten* al weederom beweegen kan, om dien eigen weg des gemeenen verderfs in te slaan, met in plaatse van den geenen, daar de goede *God* haar van verlost had, eenen anderen *Dwingeland* allangs weederom oover sig ende de gemeene Ingeseetenen te stellen. Waar van wy voor by gaande de oude veelvuldige *Griekse* Republiken, als ook die van *Romen*, alleen die van *Florencen* voorstellen sullen, alsoo die *Regenten* naa veelvuldige onverwagte

ver-

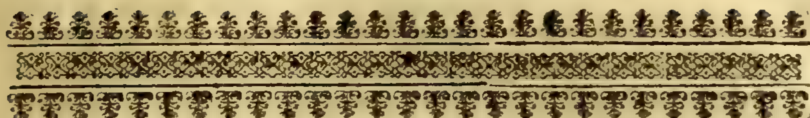
verlossingen, uit de handen van de *Tyrannen* der *Republike*, onder anderen eindelik *Pieter de Medicis* verdreeven hebbende, ende hy in den Jaare 1496. die Stad met duisend, soo Ruiters als Knegten meenende te oover-rompelen, soodaanig in sijnen togte door eene ongemeene duistere nagt-reegen belet wierd, dat hy te laat voor der Poorte koomende, daar buiten blijven moest, ende de Regenten der Republike dus alleen door de *Goddelijke Voorsienigheid*, voor dien *Tyranne* behoed zijnde, daar naa door haare onderlinge twisten, soo weinige sorge drougen oover het stellen der noodige ordren, om des selfs *Naasaaten* uit alle bewind der Republijke te keeren, dat sy alle in den Jaare 1531. voor *Alexander de Medicis*, als haaren *Hertooge*, die wel eer Vrye Florentijnse halsen moesten buigen. Ende gaave God, dat wy in onsen *Vaaderlande* geene diergelijke onderneemingen onser *Hoofden* der *Republike*, ende naa de onverhoopte Goddelijke verlossinge van dien, geene diergelijke agteloosheid der *Regenten*, ter behoudinge der gemeene *Vryheid*, bespeurd, ofte misschien nog te verwagten hadden.

Wat sullen wy dan seggen, dat de waare sin deeser FABULE zy? Naamentlik, dat een *Haan* ofte *Mensch*, die eenmaal uit den gewelde sijner Vyanden, ende van der Dood, by geluk verlost is, sig niet al te sorgvuldig voor den selven Vyande wagten kan. Ende dat alle *Regenten*, die eenmaal uit het perijkel van de *gemeene Vryheid* te verliesen, het welk eene *Borgerlijke dood* is, alleen door de Goddelijke goedheid gereddet zijn, ende die des niet te min geene sorge draagen, om tot diergelijke quaalen niet weeder te vervallen, veel meer als deese *Haan* te beschuldigen zijn, ende gewisselik sy, ofte ten minsten haare kinderen, als veragte ende verdoemde *Slaaven*, haar leeven in hertseer ende schande sullen moeten eindigen: wanneer sy met eenen, als het te laat sal weesen, bemerken sullen; dat alle de oneindige Schatten, die sy soo suurelik arbeidende voor sig selven ende voor haare kinderen meenen

nen te vergaaderen, haar allangs afgedwongen ſullen werden, ende mitsdien alleen ſtrekken ſullen, om de *boejen* ende *roeden*; waar meede ſy gedwongen ende geplaagd ſullen werden, ende de *Beulen*, die haar pijnigen ſullen, te betaalen.

Men

Men kend een Mans Neederigheid *als hy* Groot *is.*
Men kend een Mans Rijkdom als hy dood is.

47. De *Eezel*, die een *Heilig Beeld* draagd, werd ge-eerd.

SEekere *Eezel* wierd door eenige *Opperste Priesteren* gebruikt, om een *Heilig Beeld* op sijnen rugge al-om te draagen, ende om dien Eezel wat aansienlijker, als hy uit sig selfs was, te maken, plagten sy hem ten dien ein-

de in die heilige Ommegangen met goude ende silvere Laakenen cierlik op te toojen. Als hy nu gewaar wierd, dat, alwaar hy met den *Beelde* aanquam, de Menschen uit eerbiedige *devotie* voor hem needer boogen, willende het *Beeld*, als ook dien cierlijken blinkkenden *Eezel*, in dier wijse op het hoogsten vereeren, soo meinde hy, dat deese eere alleen aan, ende om hem selfs, gedaan wierd, ende door deese ongewoone plegtigheeden hoovaardig geworden zijnde, soo liet hy sig voorstaan, dat alle die groote beleefdheeden, hem, om sijne groote bequaamheeden, fraaje gestalte, ende schoonheid van ooren, wierden aangedaan; oordeelende, dat hy by gevolge ook waarelik die eerer waardig was: Onderwijle gebeurde, dat die *Priesters* vermerkten, dat de *Eezel* altijds sijnen ouden tred wilde gaan, sonder naar hun gelieven, vaardig ter regter ofte ter linker, haastiger ofte traager, sijnen reis te willen ofte te konnen afleggen: derhalven sy van sinnen veranderende, dien *Eezel* in haren heiligen Ommegange niet meer gebruiken willende, hem ten dienste eenes *Eezeldrijvers* oover gaaven, alwaar hy sijne oude inbeeldinge behoudende, van sijner groote waardigheid, geen pakken meer wilde draagen, hoe seer sijn Drijver hem daar toe aanporde, tot dat hy hem met rijkelijke stokslaagen dwong, ende daar neevens toesnaauwde; „Dat sijne oovergroote bottig-
„heid hem hadde belet te begrijpen, dat de voorgaande
„eerbieding alleen eigen was aan den *Beelde*, welk de
„*Priesters* hem te draagen hadden gegeeven, ende dat
„de eerbiedigheid, die de gemeene Menschen hem had-
„den beweesen, niet dan een gevolg van dien, ende
„hy, sonder dat, een gemeen *plompe Eezel* was ende
„bleef.

„bleef. Sulks hy ſig weederom by de gemeene *Eezelen* moetende vougen, aldaar van den ſelven, ende van alle andere Dieren, booven welken hy ſig hadde meenen te verheffen, ſeer beſpot wierd, ende desweegen van hertſeere quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

MEt Opperſte PRIESTERS, *verſtaan wy hier alle Menſchen, die oover Goddelijke of Menſchelijke Saaken, de* Opperſte Magt *hebben.*

Met een Heilig BEELD te draagen, *in hooge bedieninge van* Staat *ofte* Kerk *te weeſen.*

Met een EEZEL, *een Menſch van weinig kenniſſe, ende ſeer gering vernuft ofte oordeel.*

Op welken gronde wy de volgende Reedenkaavelinge *bouwen.*

ALle Menſchen beminnen ende beſorgen haar *eigen* ſeer, *'t gemeen* weinig, ende eenes *anderen* Menſche Welvaaren ende Eere gants niet, dan voor ſoo veel ſy meenen, dat het tot haar eigen Welvaaren ſtrekt. Ende ſiet men het ſelven allermeeſt in Menſchen, die ſoo hoog geſteegen, ofte gebooren zijn, dat ſy oover haar verſuim ofte misdaaden in deeſen begaan, ofte die ſy vervolgens nog ſouden konnen ende willen begaan, door geene andere Menſchen, volgens Wetten, ten Regte geſteld ende geſtraft konnen werden.

Gelijk deese *Heilige* ende Wijse seer vermaarde *Priesters*, welke als Goodes *Stadhouders* ofte *Gooden* op der aarden zijnde, ende niemand booven haar hebbende, *Goodes Eere* soo weinig agten, dat sy, om sig selven te ontlasten van een pak dat haar betaamde, sy gemeenelik sig niet schamen, eenen lompen *Eezele*, Goodes beeld te doen draagen, waanende genoug te zijn, om haaren *Godsdienst* in agtinge te houden by den gemeenen Man, die niet als op het uitterlijke gebaar plagt te sien, dien langsaam ende voorsigtig treedenden *Eezel* met silver ende goud te bekleeden. Ende wy in gevolge van dien, ook daageliks sien gebeuren, dat niet alleen in *Koningrijken*, maar ook in *quaalik gestelde* Republiken, de Hoogste Bedieningen van *Staat* ende *Kerken*, veeltijds werden toevertrouwd, aan daar toe seer onbequaame Menschen. Ende dat die des niet te min, ten deele door het vermoogen van dat Amt, ten deele door den glants van hare huishoudinge ende grooten *Staat*, die sy voeren, van alle gemeene Onderdaanen met de hoogste eerbiedigheid bejeegend werdende, sy door hare al te groote eigen-selfs liefde, die gemeenelik uit grooter onkunde ende kleinen oordeele spruit, in seer korten tijden tot die hoovaardye ende laatdunkendheid vervallen, dat sy sig laten voorstaan, die Amten ende aller Ingeseetenen Eerbiedigheid, ten vollen waardig te zijn. Ende derhalven sig ook innerlik verre booven haars *gelijken* verheffen, niet alleen soo lange sy in die hooge bedieningen zijn, ende des weegen van eenen idere der Ingeseetenen ge-eerd ofte gevleid werden, maar ook selfs alsdan, wanneer sy door gebreke van kennisse ende oordeele, hoe men sig moet draagen, om in die Bedieningen te konnen blijven, van die seer aansienelijke ende profitabile Amten ontbloot zijn geworden: als wijtende haare verneederinge nooit aan haare onbequaamheeden, maar altijds aan eenige haare ongelukken ofte boosheeden van andere Menschen, die ten onregte haar by den *Souverain* swart gemaakt ende gelastert hebben, om haar uit die Ampten gestooten hebbende, selfs in die haare Bedieningen te konnen treeden.

Sulks deese onbequaame ende kleine Verstanden, haaren ouden voorgaanden trand in alle haar doen behouden willende, ende

de nu met andere oogen insonderheid van haars *gelijken*, die nijdig oover hare verheffinge zijn geweest, of ook van *wijsere* Menschen, die haar uit enkel ontsag ge-eerd hebben, beschouwd werdende; sig nog verre beneeden haare opregte waardye geschat moeten sien, ende hooren by alle voorvallen, dat sy niet alleen *Eezelen*, maar lompe, *plompe*, onweetende *Eezelen*, onbeschofte Babokken, ende Narskappen zijn. Welke veragting den soodaanigen gemeenelik soo ondraagelik is, dat sy uit hertseere in teeringe vervallen, ende daar van koomen te sterven. Daar in teegendeele de geene, welke in hooge Bedieningen weesende, bescheidendlik van der waardie hunner Hooge Bedieninge, ende ook oover hun eigen selven van die Amten ontbloot zijnde, geoordeeld hebben, altijds de selven blijven. Gelijk men ten deesen einde van den wijsen *Thomas Morus* verhaald*, dat hy ten tijden van *Hendrik de Agtste*, *Canzelier* van *Engeland* zijnde, sig in alles met Koetsen, Paarden ende Dienaaren, naar die Bedieninge droeg, sulks hy ter Kerke in een bysonder Gestoelte, ende sijn *Wijf* in een ander sittende, gewoon was door eenen sijner Dienaaren haar aan te seggen, dat de Heer *Canzelier* gegaan was, op dat *Me-Vrouw* alsdan ook opstaande, sy gelijkelik aan der Koetsen koomende, alsoo gesaamentlik huiswaarts rijden mogten. Gelijk ook daar by verhaald werd, dat hy, wanneer die *Kooning* hem het *groot Seegel* ontnoomen, ende hem van dat Amt afgeset had, hy aanstonds ook sijne geheele Huishoudinge daar naar aanstelde, met sijne oovertollige Koetsen, Paarden ende Dienaaren af te schaffen; ende dat hy den eersten volgenden Sondaage niet meer dan met *eenen* Koetsiere ende *eenen* Dienaare ter Kerke gereeden zijnde, ten einde des Gods-dienst, selfs opstond, ende sijnen Wijve al schertsende ging seggen; *Madame, Mylord is gone*, dat is, Me-Vrouw, mijn Heer is gegaan; ende leide hy haar met der hand naar de Koetse, eeven gelijk gemeene Borgers haare Wijven deeden. Sig selven niet alleen, maar sijn Wijf ook leerende, dat het eene seer groote wijsheid was, sig met eenen goeden genougen, ende blijder Geest te kennen, ende te draagen naar den staat, daar men sig in bevind.

* *Sie Apopthegm: of Lord Verulams*

Ende is derhalven de eigendlijke *leer* deeſer FABULE, alle hoog geſteegene, ende weegens haar Bedieninge ge-eerde Menſchen indagtig te maaken, dat ſy om altijds de ſelven te konnen blijven, wel dienen ſig ſelven te onderſouken, ende niet hooger te ſchatten dan ſy eigendlik, ende ſonder eenige Bedieninge, waardig zijn.

Beeter

Beeter een Hond ten Vriende als ten Vyande.

Habet et musca splenem.

48. De *Arend* ende de *Vos*.

EEn *Arend* sijn nest op eener Boome hebbende, maakte vriendschap met den *Vosse*, die derhalven ook sijn nest sogt ende sijne Jongen wierp onder aan den Boome, maar als de hongersnood den *Arend* perste, om sijne Jongen te versorgen, vergat ofte veragte hy alle regulen van *vriend-*

vriendschappe. Want terwijle de oude *Vos* uitgegaan was, om voedsel voor sijne eigene Jongen te souken, soo viel hy op die *Jongen*, ende gaf de selven aan sijne Kiekens ten eeten; denkende, indien de *Vos* gewaar wierd, dat hy sijne Jongen gedood had, dat hy hem efter niet veel leed konde doen; gelijk waarelik de *Vos* weedergekeerd zijnde, ende verneemende wat de *Arend* gedaan had, sig als toen niet konde wreeken, dan met hem te schelden ende te vlouken.

Sulks deese *Arend*, door deese straffeloosheid, nog stouter werdende, meende eene andere schoone geleegendheid gevonden te hebben, om sig ende sijne Jongen weederom te konnen voeden met de stukken van een *Geit*, die den *Gooden* geofferd wierd; hy nam derhalven het vetste stuk van den *Altaare*, ende bragt het in sijnen neste, sonder te vermerken, dat onder aan het Vlees eene koole viers hing, tot dat die sijn nest verbrande; ende de S. Arends onvlugge Jongen daar uit vliegende, ende vallende, den *Vosse*, die den selven aangreep, tot buit wierden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben met eenen* AREND *verstaan, een magtig Mensch, ofte een Koning ende Vorst.*

Met eenen VOSSE, *een behendig doortrapt Mensch, ofte een Hooveling.*

DEwijl selfs de aller-gelukkigste Menschen seer onkondig in veele Saaken, die haar aangaan, bevonden werden, ende seer

ſeer groote paſſien ofte driften onderworpen, als meede daar en booven naar den lighaame ſeer veele gebreeken ende behouften onderhaavig zijn, ende dat ſy ſig ſelfs daar uit, alleen zijnde, niet konnen redden; Soo volgd, dat ſy niet konnen nogte behoorden te leven als *Engelen*, ofte als wilde *Beeſten*, voor ſoo veel die ageſcheiden zijn van andere Menſchen, maar dat ſy met eenige der ſelven ommegaan ende vriendſchappen maaken moeten, ende behoorden, om ſoo veele doenelik, de ongemakken ende de vermaaken onſes leevens te verminderen ende te vermeerderen. Ende oovermits ons voorkoomen, Menſchen die ons *meerder*, *minder*, ofte ons *gelijk* zijn, ende dat ons daar aan ſeer veel geleegen is, of wy met den eenen ofte met den anderen Ommegaan ofte vriendſchappen maaken: Soo ſtaat ons nu te ooverleggen, met wien van dien oorbaarlik zy, eenige *Vriendſchap* aan te gaan ofte niet; dat is, onderlinge vreugd, droufheid, trooſt, raad ende hulpe, gemeen te maaken, ende in het gemeen te genieten. Waar omtrend men aanſtonds ſiet, dat ten weederſijden de onderlinge kraft ofte *magt* ende *wille*, om het opgemelden te konnen ende te willen doen ofte genieten, noodig is. Ende dat, wanneer een van tween mogte ontbreeken, het nooit aan de *wille* ontbreeken mag, om dat de kraft ofte *magt* ſonder *wille*, altijds *ydel* ende vrugteloos is.

Daar en booven ſoo ſiet men ook, dat men in het aangaan der Vriendſchappen, boven allen op de *goede wille* bouwen moet, om dat ſonder die *goede wille*, wel eene geveinsde, maar geene waarhafte Vriendſchap, gemaakt kan werden. Ende oovermits een *meerder* ſig inbeeld, niet ligtelik te ſullen vervallen tot die ongeleegendheeden, waar in hy eenen *minderen* ſiet, ſo werd hy daar door minder bewogen, om ſijne magt ende kraften ten voordeele van ſijnen minderen Vriende, werkſtellig te maken: behalven dat hy door de *Hoogheid*, daar hy ſig in vind, de ongemakken der minderen ſo wel niet begrijpen kan, om haar ſo bequamelik te trooſten, als of hy in den ſelfden ſtande ware. Ende in teegendeel is bekend, dat des ſelven *Raaden* ofte *Bidden*, door den *Minderen* voor een *gebod* moet werden opgenoomen, als ook dat de *Meerder*, weetende van den minderen niet ſoo wel getrooſt, geraaden, ende gehol-

pen te sullen werden, als of hy hem gelijk waare, veel traager werd, om het selven van sijner sijde te presteeren, ende kan die *traagheid* ofte *naalaatigheid*, ja ook *ontrow*, ontstaan, uit die gedagten, dat by't schenden der Regten van vriendschap, een *Minder* sig niet wreeken, ende hem soo veel als sijn *Meerder*, ofte sijns gelijk, niet beschaadigen soude konnen: sulks hy veel eer gesind kan werden, sijnen *minderen* Vriende ontrow te zijn, ofte te beschaadigen.

Maar in de Ommegangen ofte Vriendschappen onder *gelijke* Menschen, bespeurd men gelijke ofte by naast de selve kennisse, *passien*, en magt, ende komt dan aanstonds in gedagten de gemeene menschelikheid, naamentlik, dat het gunt soo eenen Vriende gebeurd is, ons seer ligtelik ook gebeuren soude. Ende geeft die gelijkheid derhalven ten weedersijden eene groote bequaamheid, ende ook geneegendheid, om onderling *geheim* van verdriet ofte vreugd, gemeen te maken, raad te pleegen, daar in te helpen, ende ook geholpen te werden. In soodaaniger vougen, dat men sijn *geheim* ende droufheid sijnen Vriende bekend gemaakt hebbende, schijnd van de helft van dien ontlast te zijn, ende daar en teegen hem onse *vreugd* hebbende meede gedeeld, soo schijnen wy onse blijdschap te verdubbelen. Ende werd om alle voor-verhaalde reedenen de *Vriendschap*, van alle oude tijd, het *Sout onses leevens*, ende eene *heilige* Saak genaamd, met die opmerkinge, dat deselve neevens den *Godsdienst*, in waarde behoorde te werden gehouden. Ende dat Menschen, die in *Vriendschappen ontrow* zijn, sig gemeenelik niet ontsien, *Goode ontrow* te zijn, ende dat sy door het schenden van beide die *heilige* Saaken, by *Goode* ende den Menschen plagten so gehaat te werden, dat, wanneer sy daar minst om denken, andere geringere Menschen, die sy voormaals trowlooselik beschaadigd hebben, geleegendheid krijgen, ende geene versuimen, om haar ten uitersten te beleedigen ofte te vernietigen.

Het is derhalven den *Minderen* seer ongeraaden, met sijnen Meerderen Vriendschappen te willen maaken. Ende moet men insonderheid indagtig zijn, dat *Koningen* ende *Vorsten*, meenende niet aan haaren *Minderen* verbonden te konnen zijn, ende booven allen niet aan eenige van haare Onderdaanen, sy derhalven van

van haare ſijde alles ſins vry blijven, om den *Minderen* vriendſchappen te bewijſen ofte niet, jaa om die ook te mogen dooden.

Sulks hoe naauwe ende vertrouwde ommegang deſelve met eenen *Koninge* ofte *Vorſte* moogen hebben, ſy altijds denken moeten, dat *Koningen* ofte *Vorſten*, nooit iemans *Vrienden* ofte *Maagen* zijn, *a* maar wel, dog ſeiden, Vrienden hebben; ende dat ſy waarelik in noode zijnde, haare gewaande Vrienden niet alleen te verlaaten, maar ook te beſchaadigen ende te vernietigen plagten: Sulks ſelfs de aller-doortrapſte ofte wijſte *Hoovelingen*, eene ſchijn-vriendſchap met *Koningen* ofte *Vorſten* gemaakt hebbende, die ongemakken niet konnen ontgaan. Gelijk wy leeſen konnen, dat die vermaarde Hooveling *Philippe* de *Comines*, ſoo gemeenſaam met den Hertooge *Karel* van *Bourgondien* was, dat hy eenmaal met dien Hertooge van der Jagt ten Huiſe weeder gekeerd zijnde, ende met den ſelven alleen in ſijner Kaamere weeſende, hy ſijne Laarſen niet konde uit trekken, ende daar toe de hulp des Hertoogen verſogt, die eene der ſelven uit getrokken hebbende, hem daar meede om der ooren ſloeg, ſeggende, *Leer dus, van uwen Heere, nooit uwen Dienaar te maaken.* Ende alſoo dit niet alleen ruſtbaar, maar ook *Comineus* van den Hovelingen daar oover met der naame van *Leer-laars* geduurig beſpot wierd; was dit eene der oorſaaken, waarom hy naamaals ſijn *Vaderland* ende ſijnen *Heer* verried, jaa genougſaam eene oorſaak ſijner Dood was. *b*

Maar daar en teegen ſoo ſien wy ook veeltijds gebeuren, dat de *Magtigſten* trowlooſelik haaren *Minderen* Vriend beleedigd hebbende, ende de *mindere* haare wraak *Goode* opgeevende, ſy ſig veeltijds, door *Goodes* onvermijdelik *beſtier*, van die ontrouwe gewrooken ſien, wanneer die *Koningen* ofte *Vorſten*, daar minſt op denken.

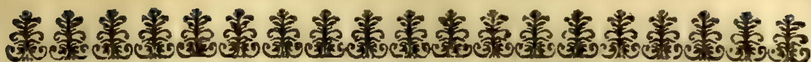
De regte ſin deeſer FABULE is derhalven, ons te leeren, dat ſelfs de aller-doortrapſte Menſch, dat is een *Vos*, geene vriendſchap met eenen *Arende* behoorde te maken, om dat een *Arend* in ſijnen noode, den *Voſſe* ſijnen Vriende, als ſijnen *mindere*,

a *Lo Stato non ha ſangue.*
b *Vide Mejer, & Marchant, Flandr,*

ontrow ende wreed weesen sal. Ende eindelik leerd ons deese FABUL, dat *God*, als een *Koning* der *Koningen*, de heilige Vriendschap soo hoog te agten, ende den *Arend*, dat is ook den allerhoogste Mensche, soo seer oover die ontrouwe te straffen ende te verblinden plagt, dat hy nog grootere schelmstukken meenende te doen, daar in sijn verderf ende ondergang vinden sal, ten trooste ende ten genougen der geenen, die door den *Arende*, dat is dien uitsteekenden Mensche, verongelijkt zijn geweest.

Als

Als ons de malle Planeeten regeeren,
Soo kan geene Wijsheid 't quaad afkeeren.

Simia est simia etiamsi aurea gestet insignia.

49. De *Republik* der *Apen*, ende een *Schipper*.

EEn *welbedreeve Schipper* uit *Europa*, vaarende om nieuwe Landen te ontdekken, wierd op de breedte van 140 ende de hoogte van 25 graden, by *Suiden* der *linie* van ſoo eenen ſwaaren ende lang-duurigen ſtorme beloopen, dat hy op eene gants onbekende Kuſt verviel, ende aldaar Schip-breuk leed; alle ſijn Volk verloor, ende al-

leen leevendig aan eenen onbekenden *Eylande* dreef. Het welk hy aanstonds doorwandelde, om te sien, of het van Menschen bewoond was, ende of hy van den selven ietwes ten eeten soude konnen krijgen. Ende bevond hy eindelik, dat aldaar geene *Menschen*, maar wel *Aapen* woonden, die de *Duitse Taale* spraaken, ende wijders uitneemend seer wel Menschen geleeken te zijn. Ook bevond hy, dat sy als toen door eene groote onagtsaamheid, behalven eene kleine *koole* alle haar *vier* hadden laaten uitgaan, ende dat sy derhalven in groote verleegendheid zijnde, om *meer Viers* tot haar gebruik te bekoomen, eenige blinkende Wormen geraapt, ende op die *kole* met veel *rot hout* gelegt hadden, ende dat sy alle beesig waaren, met daar op uit aller magt te *blaasen*, meenende daar door den brand in dat hout te brengen. Het welk die *Schipper* siende, haar dus aansprak; ende seide; „*Lieve Vrienden*, gy vermoeid u niet alleen te „vergeefs, maar hoe gy meer ende sterker op die *Wor*-„*men*, dat *Hout*, ende die *koole* blaasd, hoe eer uw *Vier* „verteerd sal weesen, sonder dat *rot hout* aangestooken „te hebben; bevrijd liever die koole Viers van dien last, „ende legtse sonder eenigen anderen arbeid daar omtrend „te doen, op *drooge dorre blaaderen*, die sullen ook son-„der eenig *blaasen* door den *Viere* aangesteeken werden, „ende eene groote vlamme veroorsaaken, die ook het „groen hout tot Vier maken sal konnen. Op welke raad deese *Aapen* antwoordeden: „Gy *Vreemdeling* zijt hier „eeven komen aandrijven, ende zijt des niet te min soo „laatdunkende, dat gy meend beeter als wy te weeten, „wat tot onsen gemeenen welstande diend, het past u „niet ongevraagd, ons raad te geeven, maar het past ons

u te

„ u te feggen, dat wy de *Wormen* ende het *hout* albereids „ fien *glinsteren* ende vonken van fig geven, fulks het om „ aangefteeken te werden, ende te vlammen, niet, dan „ nog een weinig *aangeblaasen* moet zijn, ende begeeren „ wy, dat gy het felven neevens ons doen fult, ten zy gy „ aanftonds door ons fwaarelik geftraft wild zijn. De *Schipper* riekende in wat eenen lande hy was, blies neevens de *Aapen* op den Viere, tot dat de kool *verteerd* ende fy voortaan gefaamentlik *sonder Viere*, in grooter arremoede ende ellenden, haar leeven eindigden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verstaan met een* bedreeve SCHIPPER, *een Mensch van groot verstand ende ervaarendheid.*

Met AAPEN, *Menschen van soo een klein verstand, dat sy selfs niet weeten, wat haar goed is, ende daar en booven allen goeden raad veragten.*

Met eene Koole VIER, *de gemeene Vryheid ofte Leevens-middelen.*

Met blinkende WORMEN, *ende* Verrot blinkend HOUT, *alle* Wille-keuren *ofte* Placcaten, *waar meede onder* fchijn *van voor de gemeene Ingeseetenen ende haare Leevens-middelen te sorgen, in tegendeel alle Ingeseetenen eenes Lands ofte Steede, omtrend hare* Neeringen *meede bedwongen, ende belast werden.*

Met

Met droogе dorre BLAADEREN, *de arme* Gemeente, *die in* Vryheid *zijnde*, *van selfs om den kost op het yverigste*, *ende op het beste des doenelik*, *arbeid*, *ende daar door Landen ende Steeden doed groejen ende bloejen*, *tot dat sy door* Ordonnantien *ofte* Willekeuren *bepaald*, *ende allengs verjaagd*, *ofte de Neeringen daar door vernietigd werden.*

DAt de Menschen in het gemeen sig seer weinig aan anderer Menschen geneegendheeden, ende seer veel aan haare eigene laten geleegen zijn, siet men seer klarelik als *sterke* met swakken, ofte *loose* met eenvoudige Menschen ietwes te verrigten hebben. Namentlik, dat die sig niet beesig houden met de *swakken* en *eenvoudigen*, door oover-reeden en aanraden in hare meeninge te brengen, maar wel met de selven door *geweld* te dwingen, ofte door *Bedrog* ten dien einde te misleiden. Ende alsо men het selven meest heeft sien in swange gaan onder die *Staatkondigen* ende *Kerkeliken*, die Landen, Steeden, ofte Kerken bestieren, soo is daar uit ons *Spreekwoord* ontstaan, dat *de stoutsten ende onbeschaamsten het beste deel van der Weereld hebben*, *om dat de Weereld met seer weinige kennisse geregeerd werd.* Ende meenen wy, dat de Waarheid van dit boovenstaande niet sal konnen ontkend werden, van imanne die de gebreeken der *Eenhoofdige* Regeerderen, soo oover haaren weereldlijken *Stand*, als oover haarer onderhoorige *Kerken* saaken, sal gelieven te bedenken, ende daar by te vougen; dat nu by naa alle Menschen van den geheelen bekenden Aardboodem, sodaanig van enkele *Hoofden*, door magt, ende met weinige kennisse, als ook mitsdien meest door *Geweld* ende *Bedrog* geregeerd werden.

Dog alsoo de Regeerders der *Vrye Republiken* niet alleen verpligt zijn met Eeden, in het maken der *Wetten*, het welvaaren van den geheelen *Staat*, ende niet in het bysonder haar eigen te betragten, maar dat sy daar en booven aan die haare *Wetten*, soo wel als de gemeene Ingeseetenen, onderworpen zijn; soo soude ieman

lig-

ligtelik konnen twijfelen, of dat ons Spreekwoord ook naar waarheid op den *Regeerderen* der *Vrye Republiken* kan werden gepaſt. Ende die ſaak naarder onderſoukende, ſoo bevind men, dat die *Regeerders* in het gemeen wel ſoo voorſigtig zijn, dat ſy omtrend Saaken, die alle Ingeſeetenen van dien *Staat*, ende by gevolge haar ook raken, het gemeen Welvaaren betragten: maar dat ook veele van dien des niet te min ſig ſeer ligtelik laten bedriegen, ende ook met ſeer kleine kenniſſe Regeeren, wanneer haar Saken voorkomen, die niet haar ofte haaren Vrienden in het byſonder, maar ſeekeren anderen gemeenen Ingeſeetenen, aangaan: alſoo die ſeer ſelden op dat haar *gemeen belang* ondervraagd, ofte gehoord werden. Gelijk in deeſen wel aan te merken is, dat alle *Regenten*, die geneegen zijn, Menſchen aan te lokken, om nieuwe *Colonien* te maken, *Steeden* te bouwen, te bevolken ofte te vergrooten, gemeenelik aan eenen ydere geeven volkoomene Vryheid, om aldaar te komen woonen, ende ſig alles ſins te erneeren, waar meede ende hoe ſy te raade werden ſullen; mits ſig onthoudende van *Geweld* ende *Bedrog* omtrend andere Menſchen te pleegen: ten zy de ſelve door de Vierſchaare ofte voor den Regt-banke der gemeene Ingeſeetenen geſtraft willen zijn. Ende kan men daar naa ook aanmerken, dat nogtans die ſelve Regeerders naauweliks dit hun oogwit door die *volkoomene Vryheid* der Ingeſeetenen verkreegen hebbende, ſig gemeenelik door eenige ſchoon-ſchijnende verſouken eeniger byſondere Ingeſeetenen laaten verleiden, om die volkoomene Vryheid aller Ingeſeetenen te beſnoejen ende te bepaalen, ende mitsdien de Volkrijkheid dier Steeden te minderen.

Dus ſien wy, dat ſelfs in *Republiken*, die niet dan door de meenigte haarer Ingeſeetenen konnen beſtaan, ende welker Ingeſeetenen ſig ook niet dan met *Buitenlandſe Handel*, *See-vaart*, *Weverijen*, *Handwerken* en *Konſten* erneeren konnen, de Regenten van dien veele Ingeſeetenen bekomen hebbende, des niet te min aanſtonds goed vinden konnen, aan eenige *weinige* Ingeſeetenen, met uitſluitinge van *alle* anderen, *Monopolien* oover geheel *America*, *Africa*, ende *Aſia*, te octrojeeren, om in gevolge van dien, opgemelde Landen alleen te mogen bevaaren ende te behandelen, ende uit krafte der *Octrojen*, de *Vaart* ende den *Handel* te beletten van oneindelik veele Men-

ſchen, die de ſelve Landen in *eigener Perſoone*, ofte door hare *Kinderen* ende *Maagen*, bevaaren ende behandelen ſouden, ende welke mitsdien voor haar *eigen* ſorgende, het ſelven veel beeter ſouden doen, als die, welken nu de *gemeene* Vaart ende Handel waarneemen door hunne beſoldigde *Dienaaren*, welke gewoon zijn, *gemeen goed* te laaten verlooren gaan, om eigen te beſorgen.

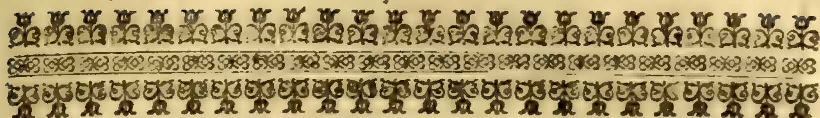
Gelijk meede veele Vrye Regenten eeniger *Steeden*, ter verminderinge der Vryheid harer gemeene Ingeſeetenen, ook goed gevonden hebben, *Wille-keuren* te maken, welke ende hoe eenige *Stoffen* ofte *Manifacturen* in hare Stad niet, ofte ſullen, mogen werden gemaakt; Ende daar en booven van alle *Ambagten*, *Dienſten*, *Konſten* ende *Weetenſchappen*, beſlootene *Gilden* te maaken, ende die te authoriſeeren met eenige Gilde-brieven, altijds ten voordeele ofte *Monopolio* der reſpective Gilde-broederen, ende ten naadeele der Vryheid der opgemelder gemeene Ingeſeetenen, ſtrekkende.

Met eenen woorde geſegt, door deeſe *Octrojen* van *beſlootene* Compagnien, *Looi-hallen*, *Gilden* ende *Gilde-brieven* ſoodaaniger *Octrojen* ende *Wille-keuren*, werd het noodige *Vier*, dat is de geheele *Vryheid*, als ook het *Leevens-middel* der gemeene Ingeſeetenen, verteerd, ofte uitgeblaaſen.

Ende is dit de eigendlijke ſin deeſer **Fabule.**

Minſt

Minst geagt, meest verlooren.

Ad principia recurrendum.

50. Eene *Revier* ende haare *Fonteinen*.

SEekere groote ende diepe *Revier* door eene seer lange strecke Lands, door bergen ende daalen loopende, onderwijlen alle Velden bevogtigende, ende daar door seer Vis-rijk zijnde, als meede eindelik haare Waateren in der See loosende, wierd by gevolge door seer veele van booven neederwaarts daalende, ende van beneeden naar booven klimmende, vol gelaadene Scheepen bevaaren:

 Sulks

Sulks de aangeleegene *Menschen* alle haaren *oovervloed* van Gewassen, Vrugten, Berg- ende Hand-werken, door die *Reviere* versenden, ende ook alle haare *behoufsten* van Spijse, Drank, Kleedinge, Wooninge, ende alles wat tot haar *gemak* ofte *vermaak* strekte, uit der See ontfangen konnenden; Soo wierd die *Revier* daar door soo seer laatdunkende, dat sy scheen niet te weeten, waar haar meeste Waater van daan quam, maar in teegendeel te gelooven, dat haare grootheid in't geheel ofte ten meestendeele uit de Heemelse Voorvallen van Reegen ende Sneew onstaan was, ende voortaan onstaan soude; weshalven die groote Waater-stroom hare *Fonteinen* beschuldigde, uit kleinmoedigheid verborgen te blijven tussen de Sneew, Bergen, ende kaale Rotsen, als ook uit groote leuiheid traag te loopen, ende geene Vrugten ofte Vissen voort te brengen, nogte eenige Scheepen, ten nutte der Menschen, te konnen draagen.

Ende oovermits de *Fonteinen* op deeser beschuldiginge antwoordeden, dat alle grootheid, vermaardheid, ende nuttigheid der *Reviere* moeste toegeschreeven werden aan haar, om dat meest alle haar Water daar van daan quam: Soo wierd het selven van der *Reviere* ontkend, sulks sy beiden haar verschil stelden ten uitspraake der *Menschen*, alsoo die eigendlik de vrugten der *Fonteinen* ende der *Reviere* genooten hadden, ende als nog genooten. Deese *Menschen* het oordeel oover dat verschil ofte die twist aangenoomen hebbende, waaren te leui om oover Bergen ende Daalen te gaan souken, waar die *Fonteinen* stonden, ende wel te ooverweegen ende te sien, waar alle die Waateren oorsprongelik van daan quamen, ende hoe noodig die ten haaren Welstande waaren; maar veeltijds *Reegen* ende *Sneew* hebbende sien uit den Heemele vallen, als ook

ook ſig aan de uiterlijke Groot- ende Vermaardheid der *Reviere* vergaapende, weeſen aanſtonds het *vonnis*, dat de Menſchen alle haare nuttigheid uit der *Reviere*, ende gants geene uit der *Fonteinen* trokken. Het welk der *Fonteinen* ſoo ſeer ſpeet, dat ſy, om te toonen hoe onregtvaardig dat der onkundigen Menſchen Vonnis was, alle hare Wateren inhielden, en daar door de Velden deeden dorren, de *Revier* onbevaarbaar maakten, ende ſulks deeden verdroogen, dat de Viſſen daar in ſtierven, ende die domme *Menſchen*, welke van den Waateren ofte den gebruike van dien moetende leven, des niet te min de *Revier* geroemd, en de *Fonteinen* veragt hadden, genoodſaakt wierden, te ſouken andere *Revieren*, ende Menſchen daar omtrend woonende, die de *Fonteinen* van dien ſoo wel eerden ende beſorgden, dat ſy geduurig ende oovervloedig veel Waaters uitwierpen, ende mitsdien alle *Inwooners* der aanleggende Landen, in weelde deeden leeven.

Uitlegging *der* Woorden *deeſer* FABULE, is by naaſt onnodig; dan te ſeggen, dat

Met FONTEINEN *werden verſtaan de geduurige ende ſeekere Middelen van ſubſiſtentie der byſondere Familien, Steeden ende Landen.*

Met REEGEN *ende* SNEEW, *werden verſtaan eenige onſeekere Voorvallen, die niet voorſien, nogte met eenige ſorge eewig-duurende gemaakt konnen werden, ende die wel waargenoomen werdende, de grootheid der* Familien, Steeden *ende* Landen *helpen vermeerderen.*

Met de groote REVIER, *een Land ofte Stad, door die Middelen van subsistentie in weelde bloejende.*

Door MENSCHEN, *die de Fonteinen veragten,* Regenten, *die soo onweetende zijn, dat de gemeene Middelen van hare subsistentie voor soodanigen niet erkennen, ende derhalven de selven veeltyds goed vinden te beswaaren, ten behouve van andere onvrugtbaare ofte trekkende Ingeseetenen, Gilde-Broederen, Officianten, &c.*

OM dat de regte *oorsprong*, ofte de eerste *beginselen* veeler *groote Natuurelijke*, ende ook *Menschelijke* Saaken, onbekend ende duister zijn, ofte bekend weesende, soo gering schijnen, dat sy des weegen veragt werden: Soo heeft men van ouds gesegt, *dat de waarheid aller Saaken in eenen diepen Putte verborgen was*, of wel, *dat men deselve niet dan uit eenen diepen Putte sien konde.* Gelijk wy nog heeden bevinden, dat de eerste oorsprong der *Fonteinen*, als ook van *Ebbe* ende *Vloed* der See, van *Donder, Blixem, Winden, Reegen, Haagel* ende *Sneeuw*, van der beweeginge des *Seil-steens*, jaa van den geduurigen ommeloope des *Bloeds* in onsen lighaame, onbekend, ofte duister, ofte ondekt weesende by den Menschen, soo gering is, dat de selve niet alleen veragt werd, maar dat men daar en booven de geenen, die getragt hebben de waarhaftige oorsaaken van dien aan te wijsen, ende die daar en booven ten minsten de begrijpelijke ende waarschijnelijke eerste ende naaste oorsaaken van dien aangeweesen hebben, in onse tijden des weegen heeft getragt ende als nog tragt, by den gemeenen Volke van *Atheïsterie*, dat is, van *Goddeloosheid*, ende veragtinge aller so wel *innerlijker* bysondere, als *uiterlijker* publijke Godsdiensten verdagt te maaken ofte te beschuldigen. Daar in teegendeel Menschen, die haare *onweetenheid* omtrend de ordre der oorsaaken ende daar uit onstaande Werken, welke de Al-wijse ende Al-magtige *God*, onder sijne Schepselen gesteld heeft, ende in der eewigheid onder-

derhouden sal, *bedekken*, met buiten ende sonder die ordre immiddels alles aan Goodes Magt ofte Seegen toe te schrijven, warelik het aller-kraftigste Bewijs van *Goodes* al-om teegenwoordig *Weesen*, soo veel in haar is, verduisteren ofte vernietigen. Ende om van deese kennisse der *Natuurelike*, tot *Menschelijke Saaken* oover te treeden, soo sien wy, dat veele groote ende sterke *Jongelingen*, niet willende gedenken, dat sy in des Moeders lighaame tusschen pis ende drek geformeerd zijn, ende daar naa gebooren weesende, in haare vuiligheeden souden hebben moeten vergaan, ten waare sy door haarer Ouderen voorsorge gereinigd ende gevoed waaren geworden: wy des niet te min ook daageliks sien konnen, dat veele jonge Luiden naawelijks haare groote ende sterkte bekoomen, sonder haare oude ende swakke *Ouders* ondankbaarelijk te veragten, ende daar door haaren eigen ondergang ofte verderf, ter bedrouvinge haarer Ouderen te verhaasten. Ook sien wy, hoe weinige *Koningen* ende *Vorsten* wel ooverdenken, dat sy geene meerdere *Natuurelike Magt*, dan de minste haarer *Onderdaanen* hebben, ende dat sy geen *Regt*, ende mitsdien geene *civile* ofte *magt der Regeeringe* besitten, dan die haar van hare eigene Onderdaanen opgedragen is, ende dat sy die magt niet langer, dan het den gesamentlijken Onderdanen geliefd, konnen behouden.* Ende in gevolge van dien, sien wy des niet te min dageliks, hoe die *Koningen* ende *Vorsten* haare eigene *Onderdaanen* klein agten, drukken, plukken, dooden, ende vertreeden: Sulks daar uit ontstaan *oproeren*, ende binnen- ofte buiten-landse *oorloogen*, met so kleine *liefde* der opgemelde Onderdaanen voor haare Koningen ende Vorsten, als ook soo flaauwe afkeeringe van uitheems geweld, dat die Landen ende Steeden geduurig van den eenen *Tyranne* onder den anderen vervallen, ten sy die Ingeseetenen soo gelukkig zijn, dat sy ter eeuwiger schande. ende ten verderve haarer *Koningen* ende *Vorsten*, eene *Vrye Republikse Regeeringe* opregten konnen.

Dus

* *Quicunque multis viris unus præ est,*
Hoc debet his quibus præ est.
Præsse debet neutiquam diutius,
Hi quam volunt quibus præ est.
Quid impotentes Principes superbiunt?
Quod imperant precario.
Verba eminentissimi Viri Thomæ Mori.

Dus bevinden wy, dat de beginſelen der meeſte *groote Steeden* der Weereld, onbekend, duiſter, ofte ſoo gering zijn in de oogen der *Regenten* van dien, dat ſy die oorſaaken van haar *weeſen* ende *grootheid*, in het geheel ſchijnen te veragten. Ende om ter aanwijſinge van *Voorbeelden*, ten deeſen einde dienende, niet verre te loopen, wie ſal ons leeren de eerſte beginſelen van neeringen, bewooningen ende aangroejen der groote Hollandſe Steeden, *Dordregt*, *Haarlem*, *Delf*, *Leiden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *&c.* waar van *Leiden* de oudſte van dien, geen ſes honderd Jaaren oud is. Ende welke *Stad*, als ook der ſelven *Hand-veſten* ofte *Leeraaren*, ſal ofte ſullen ons niet met eenen aanwijſen eene ſeer geringe *doortogt* van eene Stroom, Vliet ofte Sijl, als ook eenen *Dam* ofte *Sluis*, neevens eene kleine *binnen-landſe Viſſerie* ende *Landbow*, eerſtmaals veroorſaakt hebbende eene by-een-wooninge van weinige arme Menſchen, die door arbeid ende ſpaarſaamheid onder eene *Vrye Volks-Regeeringe*, eerſt de *Manufacturiers*, daar naa de buiten-landſe *Viſſers*, ende eindelik de koop- ende *oover-Seeſen Handelaars*, nevens den *Schipvaart* ende *Reeders* in *Scheepen* veroorſaakt hebbende, waarelik de oorſaak onſer grootſte *Steeden* zijn, en wie ſiet niet, dat nu der ſelver afkomelingen eene *eedele* afkomſt roemen, om alle die oorſaken van der grootheid en weelde der *Steeden* ende der byſondere Huiſen ten uiterſten te mogen veragten, ende indien die veragting blijft duuren, ſoo is ſeeker, dat die onſe *groote Steeden* ende *Huiſen* ſeer haaſt wederom, in *Dorpen* en *Hutten* veranderd ſullen worden.

Dus ſien wy, dat de meeſte Rijkdom van Borgerlijke Familien in *Holland*, ſijnen oorſprong heeft van *Weevers* ofte *Reeders* in *Manifacturen*, van buiten-landſe *Viſſers*, *Seilen-maakers*, *Lijn-ſlaagers*, *Reeders* in Scheepen, *Winkel-houders*, *Factoors*, jaa ſelf van *Maakelaars*, wanneer by den ſelven geweeſt ofte gebruikt zijn, naarſtig- en ſuinigheid, geringe Huiſen, weinige Dienſt-boden, geene Hof-ſteeden, Koetſen ofte Paarden, geene dan ſeer onkoſtelijke ofte duurſaame Kleedingen, ende dat ſy alle genuttigd hebben geringe onkoſtelijke Spijſe, als gepeekeld ofte gerookt Oſſen-vlees, Konijnen, Abberdaan, Stok-vis, See- ende Revier-vis, Grutten, Erreweeten, Boonen; gelijk wy meede behoorden aan te merken, dat onſe *Voor-Ouders* in deeſe Landen gebruikt hebben tot drank, inlands Bier, Melk ofte Wei, Meede, Waater, &c. alles binnen onſe

Landen vallende ofte gemaakt werdende. Ende ſien wy (God beetere het) ook, dat meeſt alle de *Afkoomelingen*, jaa ſelfs, veele eigene *Kinderen* van dien, ſoodanigen oorſprong ofte afkomſt ontkennen, ende dat ſy ſig daar van ſchamen; ende die middelen, welke haar groot gemaakt hebben, niet alleen veragten, maar dat nog veel arger is, dat ſy ſig in gene andere beeſigheden, als zijn, binnen- ofte buiten-landſen *Koophandele*, Praktijk van *Studien* in de *Medicijnen* ofte *Regten* oeffenen willen: maar dat ſy in teegendeel groots, leui, ende quiſtig zijnde, ſeer groote ende koſtelijke Huiſen bewoonen, veele Dienſtbooden ende Paarden voeden, Hof-ſteeden ende Koetſen houden, volgens der *Francoiſen* wijſe, telkens haare koſtelijke kleedinge verwerpen, om andere naar die niewe Sneede te maken, niet, dan verſſe koſt, Vlees of Vis, klein Gebeent, Wildbraad ende Confituren ſchaffen, geene dan uitheemſe, ofte ten minſten op de uitheemſe wijſe toegemaakte ſpijſe eeten, ende geene dan uitheemſe koſtelike dranken drinken willen.

Sulks alle die Kokken, Paſtei- ende Banket-bakkers, Confituriers, ende die in onſe Landen onnutte *Wijn-verkoopers* ter ſleet, ende alle die veelvuldige andere Konſtenaars, werden gevoed door ende van onſe ſchaadelijke pragt ende weelde. Het welk de *allervoorſigtigſten* der opgemelden rijk gewordene *Ingeſeetenen* vermerkende, ende dat door continuatie van ſoodaanige wijſe van leeven, hare arremoede ofte die van hare kinderen, aanſtaande ſoude weeſen; andere middelen van *ſubſiſtentie* tragten te bekoomen, naamelik aan *Regeerende* Familien te *Houwelijken*, ofte ook ſonder het ſelven, in *Regeeringe* van Land ofte Stad gebruikt te werden, ende onder der hand door aantellen van Penningen, eenige profitabile *Amten* te kopen ende te bedienen. Het welk voor eerſt buiten haar vermoogen is, om ſulks ſeekerlik te bekoomen, ende in allen gevalle van de gonſte der *Regenten* hangd. Ende daar en boven ſoo is ook het getal der geenen, die naar der *Regeeringe* ende *profitabile Amten* daar van hangende, ſtaan ofte die te bekoomen tragten, ſeer groot, ende verkrijgen gemeenelik geene dan de meeſt-vermogende behouftigen dat haar oogwit. Sulks die *Regenten* ofte *Amtenaars* als dan weegens haare behouftigheeden, alle andere gemeene Ingeſeetenen, welke door haare beeſigheeden, de Landen ende Steeden nog doen ſubſiſteeren ofte bloejen, ſoo

ſcherp ſcheeren, dat ſy waarelik ſig aan het behouden der ſelven gants niet laaten geleegen weeſen, maar in teegendeel de ſelven alles ſins ſchijnen te veragten.

Waarom hier naa niet anders ſchijnd te ſullen volgen, dan dat die **Fonteinen** allangs min, ende eindelik geen waater meer geeven, ende onſe groote, trotſe Revieren van *Rijn*, *Maaſe*, *Amſtel*, ende *Ye*, als onnut verdroogen, ſullen; dat is, voor ende door onſen gemeenen Ingeſeetenen niet meer bevaaren ende behandeld ſullen werden.

Ende meenen wy derhalven den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat alle Menſchen, die den waaren oorſprong van haare eigene grootheid ontkennen, ende ſig daar van ſchaamen, verdorven ende vernietigd ſullen werden, alſoo, volgens ons oud ſpreekwoord, *ieman die ſig ſijner Neeringe ſchaamd, nooit ſal ofte kan bedyden.*

Die

Die onweetend is, werd vermeeten:

Inscitia semper arrogans.

51. De *Eezel* met een *Leewen-huid.*

ALs de *Reusen*, *Iupiter* souden bestormen, quam onder anderen sijnen helperen *Silenus* rijden op eenen *Eezel*, welke Eezel door den aanvalle van die ongemeen *groote Menschen*, wiens gelijken hy voor deesen nooit had gesien, vervaerd werdende, op sijn alder-luidst bestond te ruggelen ofte te krijten: Sulks de *Reusen* nooit soo eene stemme gehoord hebbende, sig inbeeldeden, dat eenig seer schrikkelik *Gedrogt* haar soude aangrijpen; waarom sy ook schielik de vlugt naamen.

Gelijk meede daar naa *Bacchus* de *Indianen* beooreloogende;

gende, niet alleen van de *Menades* ofte *Bacchanten*, maar ook van *Silenus* op den selven *Eezele* rijdende, geholpen wierd. Als wanneer de selve *Eezel* in den strijde weederom schrikkende van die grouwelijke *Elefanten*, ten hoogsten kreet; Sulks als daar by quam het gehuil der opgemelde *dolle Wijven*, in de eene hand met *Slangen*, ende in de andere met groene *Wijn-ranken bevlogte Spietsen*, slingerende; de *Indianen* nooit diergelijk gehoord ofte gesien hebbende, aanstonds de vlugt naamen, ende in die vlugt gedood, ofte gevangen wierden.

Weshalven *Jupiter* ende *Bacchus*, als ook *Silenus*, even of die *Eezel* die twee strijden gewonnen had, den selven van aller dienstbaarheid vry maakten, en hem daar en boven vereerden met eenen *Leewen-huid*, waar door hy sig des te meer inbeelde, dat die ooverwinningen waarelik door sijne deugd verkreegen waaren, ende hy ook voornam, sig als een *God* te doen ontsien, eeren ende dienen van alle *Menschen* ende *Beesten*, die hem voormaals gekend, veragt ende gedwongen hadden.

Dog als de *Eezel* ten selven einde sig met den *Leewen-huid* in der vougen hadde bekleed, dat hy meende sijne lange uitsteekende *Ooren* voor *Hoornen*, ende hy selfs derhalven voor schrikkelijker als een *Leew* te sullen werden aangesien; Soo liep hy her- ende derwaarts, naar sijne voorgaande wijse krijtende, om opgeroerde *Menschen* ende *Beesten* te vervaaren; gelijk waarelijk alle *Kinderen*, ende de aller-onweetenste *Beesten*, in den eersten voor hem schrikten, ende vlugteden, tot dat de *Vos* sijne stemme gehoord hebbende, haar waarschouwde, dat het de oude *Eezel* onder niewe kleederen was. Sulks alle die onnoosele Menschen ende Beesten stille stonden, ende saagen, dat de *Moolenaar* den Eezel al te vooren van sijne

Moolen

Moolen gesien hebbende terwijle hy sweeg, efter aan sijne lange *Eezels-Ooren* kende, toetrad, hem den *Leewen-huid* ontnam, ende daar na hem met stok-slagen dwong, Sakken te draagen, ende alle diensten, jaa ook meer als van ouds te doen, sonder dat opgemelde *Gooden* sig des belgden; ten deele, om dat sy sig oover des *Eezels* al te groote dommigheid schaamden, naamentlik, dat hy had gepronkt ende geroemd met het gunt hy aller meest moest verbergen. Ende ten deele, om dat hy haar in *Ontsag* ende *Eere* gelijk had willen zijn.

Uitlegging *der* Woorden.

Met JUPITER, BACCHUS *ende* SILENUS, *hebben de* Ouden *verstaan*, *Koningen ende Vorsten.*

Met den EEZEL, *een dom dienstbaar mensch, die door sijn geluk laat-dunkend werd; ofte een soodaanig mensch, die door eenige voorvallen ende niet door sijne verdiensten, een aansienelik* Amt *bekoomen heeft.*

Met den LEEWEN-HUID bekleed te zijn, *hebben de* Ouden *willen beduiden, in eenige hooge Bedieninge te weesen, ofte eenig Amt te bekleeden.*

MEn heeft van alle oude tijden af seer veele *Dwaase* ende *Ondeugende* Menschen sien klimmen tot, ende blijven in soo groote *hoogheid* van *Eere*, *Goed*, ende *Magt*: ende daar en teegen heeft men soo veele *Wijse* ende *Deugdsaame* Menschen sien needer gesmeeten, onder het *geweld* der Dwaasen, ofte haar geduurig sien worstelen teegen alle *Smaad*, *Onderdrukkinge*, ende *Arremoede*, die de ondeugende Menschen haar veroorsaken; dat eenige Menschen daar door bewoogen zijn geworden te twijfelen: „of ook „de menschelijke Saaken naar eenige *Wijsheid* bestierd wierden, „dan of alles by gevalle en sonder eenige *Wijsheid* veroorsaakt wierd.

Want gelijk de *Eerste Koningen* ende *Vorsten* haares geslagts, die *hoogheid* niet door eene Vrywillige *Keure* ende de *meeste Stemmen*

aller Onderdaanen, maar door *Bedrog*, *Geweld*, ende veele *toevallen* pleegen te bekomen; alsoo werden de *Afkoomelingen* deeser *eerste* Koningen ende Vorsten hares geslagts, sonder eenig haar toedoen, ende by gevalle, tot ofte in die *hoogheid* gebooren. Ende het zy de *selven* ofte haare voornaamste *Hoovelingen* de Amten der Regeeringe aan den meest daar vooren betaalende *verkoopen* ofte *niet*, soo siet men in beide gevallen, dat onder de Een-Hoofdige ofte *Monarchale* Regeeringe, die *Amten* meest van de *ondeugenste* Menschen verkreegen werden; nademaal een verstandig Deugdsaam Mensch, die voorneemens is, uit het bedienen van eenig Amt niet meer eigen voordeels te trekken, dan met den *gemeenen nutte* der Onderdaanen ofte des Lands bestaan kan; daar vooren so veele niet sal willen geeven, als een ander die het selven Amt ten geenen anderen einde begeerd, dan om daar uit soo veel eigen profijts als hem doenelik sal weesen, te trekken; sonder eenigsins het *gemeen nut* der Onderdaanen in agte te neemen.

Ende naademaal *Koningen* ofte *Vorsten*, die geene Amten verkoopen ofte laaten verkoopen, meest alle de selven uitdeelen, sonder op eenige *verdiensten* te sien, alleen op het aanraaden van haaren *allerliefsten Hooveling*, ofte naar haare eigene *lusten* ende *vermaaken*, die sy scheppen „ uit het aanbrengen van een bevallig „ *Vrow-Mensch*, ofte eenige goede *tijdinge*, uit een aardig *vleyen*, „ uit een geestig *woord* op sijnen tijde gesprooken, uit eene vermaakelijke *kluft*, *&c.* Immers naademaal opgemelde *Koningen* ende *Vorsten*, in volgende de Staat-kondige *regulen* der Een-hoofdige Regeeringe, die Amten aan *geringen* ende des *onwaardigen*, als die daar door des te *meer* aan haar *verpligt* werden, liever begeeven, dan aan die van *Grooten Huise*, welke door haare *geboorte* ofte *verdiensten* des meenen waardig, ende den begiftere des *min verpligt* te zijn; Soo klaagen de aller *Deugdsaamste* Onderdaanen, ende Hoovelingen altijds ten hoogsten oover die ondraagelijke quaalen, van sig voor by gegaan, ende de ondeugensten als ook onbequaamsten, boven haar verheeven te sien. a Ende sien wy dit hier selfs aan den Gooden, *Jupiter*, *Bacchus*, ende *Silenus*, wanneer sy den *Eezel* sonder eenige sijne verdiensten, jaa oovermits sijne flaauwhertige onbequaamheeden, met eenen *Leeuwen-huide* vereeren.

Dog

a *Sie Guevar. Veragting des Hofs.* *Desid. Eras. Epist. l.27.* en *Ph. v. Comin. Hist.*

Dog het zy de hoog-verheevene ende uiterlik gelukkige Menschen des geluks waardig zijn ofte niet, soo sal niet ondienstig zijn, hier met korte woorden voor te draagen, wat gedagten ende oordeelen sy middeler wijle van, ende oover sig selven behoorden te hebben ende te vellen. Ende in het bysonder sullen wy seggen, wat Mensch sig in deesen gevalle hoog ofte laag vermag te schatten. Want hoewel alle Menschen in sig selfs aangemerkte weesende, van eene ende deselve waardie zijn, wanneer sy gebooren werden; soo maaken des niet te min daar naa haare *toe-* ende *teegen- vallen*, neevens veele andere *omstandigheeden*, onder de selven een seer groot onderscheid. Ende *is het by naast de hoogste Wijsheid, sig selven*, met alle omstandigheeden bekleed zijnde, *wel te kennen.*

Om waar toe te koomen, wy altijds moeten indagtig zijn, dat wy ons selven *beeter*, als andere Menschen ons konnen kennen; *b* ende dat wy derhalven meer ons *eigen* oordeel oover ons *eigen* selven, dan anderer Menschen seggen van ons, behoorden te gelooven: Ende daar beneevens behoorden wy ook indagtig te zijn, dat onse innerlike waarde ofte onwaarde, meest bestaat in onse standvaste *Wille*, om *Goed* ofte *Quaad*, soo aan ons eigen selfs, als aan andere Menschen te doen. Ende sullen wy dit beiden wel indagtig zijnde, veel meer reeden vinden, om een laag, als om een hoog gevoelen van ons eigen selfs te hebben, ende in gevolge van dien, sullen wy tragten, als ware *Philosophen* ofte goede *Christenen*, te leeven.

Maar de *Staatkondige* Menschen meenen, dat sy in deesen haare pligt voldoen, wanneer sy by sig selven wel ondersouken ende uitvinden, wat *magt* sy eigendlik hebben om sig selfs, ende andere Menschen, die booven, beneeden, ofte beneeden haar zijn, het zy met, het zy tegen allen *Regt* en *Reeden*, te konnen baten ofte schaden. Namentlik sy ondersouken, „of sy *klouk* van *oordeel* zijn, *veel weeten*, „veel *gehoord* ende *gesien*, eene groote *geheugenisse*, een welgemaakt, „*schoon*, *gesond*, en *sterk lighaam* hebben, of sy veele *Heerlikheeden* ofte „*Goederen* als *eigen* besitten, of wel door gonste van *Koningen* en *Vorsten*, „die Amten bekleeden, sonder dat die *Staatkondigen* gewoon zijn, de *goede Wille* ofte *Deugd* der Menschen, ten voordeele der *gemeene Onderdaanen* strekkende, eenigsins in agtinge te neemen, om dat die *Koningen*

b *Plus aliis de te quam tu tibi credere noli.*

gen ende *Vorsten* geene Ordre, Wetten ofte *Magistraten* maaken, dan voor soo veele die ten voordeele van hun *eigen selfs* strekken. Sulks yder hunner *Onderdaanen*, ende insonderheid yder *Amtenaar*, wel moet opmerken, wat goeds hy eenen andere, als ook sijnen Heere doen, ende wat quaads hy beiden afweeren kan.

Want indien de selve Onderdanen ofte Amtenaars bevinden weinige naturelijke *gaven*, ende veele swakheeden te hebben, sulks hare agting alleen op een *geluk*, ofte op de *gonst* eenes Heeren steund; so is in allen gevallen nodig, dat sy sig beleefd ofte neederig, in dien sy eenig Amt bekleeden, daar in dragen; ende dat sy seer weinig spreeken; als meede dat sy met Menschen, die haar wel eer gekend hebben, nooit ommegaan, ende sig wagten van eenige gemeenschap met den selven te maaken, in hoedaanige geleegendheeden het selven ook soude moogen weesen.

Ende oovermits de geene, die sonder eenige haare verdiensten, tot groote *Eere*, veele *Goederen* ende hoge *Amten* geraakt zijn, door hare *kleine kennisse*, gevougd by die *hoogheid* ende *vleyerie*, ende *eigen-liefde, blind* ende *hovaardig* werden: Soo vervallen sy gemeenelik soo verre van opgemelde goede Gronden, om te konnen in die agtinge blijven, dat sy allangs hare eigene *gebreeken* voor groote *Deugden* aansien, ende daar meede derven pronken, selfs by den genen, die haar allerbest, en eer sy tot die *Agtinge* ofte *Hoogheid* gesteegen waren, gekend hebben ofte kennen, en sy ook oover sulks door de selven by alle andere, die haar voormaals niet gekend hebben, bekend gemaakt werden, met alle haare *gebreeken*; waar door die *Amtenaars* ofte *Hovelingen* gemeenelik haare Amten, ofte ten minsten alle haare agtinge verliesen, ende dubbeld ellendig werden.

Dese FABUL leerd ons derhalven, dat het *geluk* den Menschen geene *Wijsheid* ofte *Deugd*, maar gemeenelik eene seer groote *Laatdunkenheid* aanbrengd, ende dat de laat-dunkende door gebrek van sig selfs te kennen, veeltijds met haare gebreeken, ofte met het gunt haar niet eigen is, pronken; ende dat sy by gevolge soo eenen grooten haat op sig laaden, dat sy geheel ter needer gesmeeten werden, sonder daar naa ooit weeder te konnen oprijsen, ende met daar en teegen van alle Menschen bespot zijnde, in schande ende versmadelijke arremoede, haar leeven te moeten eindigen.

Borger en Boer,
Is Heeren Voer.

Pabula Tyrannorum plebs et rustici.

52. De *Wolven*, als ook de *Schapen* ende *Verkens*, met haare *Wagt-honden*.

NA dat de *Wolven* eenen tijd lang oorlog teegen de *Schapen* gevoerd, ende gesien hadden, dat de *Schapen* van haare *Wagt-honden* soo wel beschermd wierden, dat sy met oopenbaarelik teegen haar te oorloogen, geen voordeel oover haar krijgen konden: Soo sonden sy haare *Gesanten* uit, om den *Schapen* aan te seggen, dat sy waarelik niet haare *Vyanden*, maar seer geneegen waaren, als reedelijke Dieren, in ruste ende vreede op haar

 eigen

eigen goed te leven, ende ook haar dus, als een yder op het ſijnen, in vreede te laten leven. Ende vougden de *Wolven* daar by, dat het ſelven belet wierd door der Schapen *Wagt-honden*, wiens gebaf ende gedurig grijnſen ofte tergen, voor haar onlijdelik was. Ook ſeiden de *wolven*, dat het oorlog ten beiden ſijden ſchadelik ofte ſeer laſtig was, ende inſonderheid voor den *Schaapen*, die haare *Wagt-honden* moeſten voeden; ſulks indien ſy eenige *Wagt-honden* afdanken, ende de anderen ſoo verre af verſenden wilden, dat de *Wolven* in haar Bos het gebaf der *Honden* niet ſouden kōnnen hooren, aanſtonds alle het gunt ten weeder-ſijden was gedaan ende geleeden, ook ten weeder-ſijden vergeeven ende vergeeten ſoude werden, ende de *Vreede* geſlooten ſoude weeſen; met voorwaarden, dat de *Wolven* geruſtelik in de Boſſen, ende de *Schaapen* in de daar-aanpaalende gras-rijke oopene *Velden*, haar voedſel ſouden vermoogen te ſouken.

Welke aangeboodene *Vreede* de *Schaapen* aan-naamen; ende in gevolge van dien, veele van haare *Wagt-honden* afdankten, ende de ooverige wel ſoo verre naar andere Grenſen verſonden, dat de *Wolven* haar aanſtootelik gebaf ende grijnſen, nogte hooren nogte ſien konden, maar efter bleeven de Honden ſo na-by, dat de *Schaapen*, indien de *VVolven* ontrow waaren, met eene *ſtorm-klok*, die in ſeekere Boom hing, te luiden, haare ſnel loopende *wagt-honden* ten hulpe roupen ſouden konnen.

Ende als eenigen tijd daar naa de *wolven* eene ſchoone geleegendheid ſagen, om de *Schaapen* te konnen oovervallen, ende dat de *wolven* ook ten dien einde uit den Boſſe den *Schaapen* naaderden, ende ſy haare *ſtorm-klok* ſouden luiden, ſoo bevonden ſy, dat de kram der klokke, waar aan de kleepel plagt te hangen, met der tijd ver-

vergaan, ende dat die *kleepel* in haar afweesen daar uit gevallen, was; Sulks sy uit die Velden, met groot verlies, ende after laatende veele *Lammeren*, vlooden naar de *wagt-honden*, die als dan den *wolven* soo dapper aanvielen, dat sy ook genoodsaakt wierden, met after-laatinge van eenigen haaren Beuit, bossewaarts te keeren.

Weshalven die *Wolven*, siende dat haar aanslag ten deele mislukt was, op een niew *Gesanten* uitsonden, om den *Schaapen* te seggen, ende haer te bekennen, dat de *Vreede*. weegens seeker mis-verstand, door eenige baldaadige *Wolven*, ten onregte aan haare sijde, hoewel niet door gemeen goed-vinden, was gebroken geworden. Ende dat sy nu ook willende toonen, hoe seer sy geneegen waren, eene verseekerde *eewige Vreede* met den *Schapen* te maken, bereid waren, ter verseekeringe van dien, haar tot *Gijselaars* oover te geeven, hare aller-liefste *Kinderen*, naamelik eenige *jonge wolven*, mits de *Schaapen* daar en teegen haar nietwes ten *Gijsele* souden behouven oover te leeveren dan hare in *vreede* onnutte *wagt-honden*.

Het welk als eene eewig-duurende *Vreede*, ten beiden sijden aangenoomen, met diere *Eeden* bevestigd, ende ten weeder-sijden volbragt zijnde; soo wierden die *jonge wolven* Gijselaars, allengs soo oud, dat sy seer luid bestonden te huilen over hare gevangenisse. Het welk de *oude wolven* hoorende, voorwendeden, dat tegen het heilig *Regt*, de Schaapen hare *Gijselaars* beleedigden, ende de *Vreede* misdien door den *Schaapen* gebroken was, sulks sy als toen scheenen te yveren, niet alleen voor haare lieve *Kinderen*, maar ook voor het heilig *Regt* der *Vreede*, ende den Gyselaren van dien, met op die weereloose *Schaapen*, welke nu van haare *wagt-honden* ontbloot waren, aan te vallen, ende sig naar haren lust, met dat soet *Schaapen-vlees* te ver-

ſaadigen, ſonder eenigen teegenſtand te vinden, ende met onderwijlen by den onkondigen eene groote *eere* te behaalen.

Uitlegging *der* Woorden.

WOLVEN, *zijn Menſchen die door geweld ofte bedrog haar voedſel ofte grootsheid ſouken; namentlik, Hovelingen ofte Krijgsluiden, ende Tyrannen.*

SCHAAPEN, *zijn weereloose onkondige ende onbedreevene Menſchen, ende inſonderheid geringe Borgers ende Boeren, waar op alle Tyrannen aaſen, ende van welke te plonderen, te ſcheeren, ofte te ſchatten, ſy in alle ontugt ende ooverdaad leven.*

WAGT-HONDEN, *zijn wijſe ende wel gegoede Magiſtraats-perſoonen eener Republike, welker Republike qualik- ende wel-varen haar alſoo vele ende meer Schade ofte Baat aanbrengd, als den gemeenen onnooſelen Ingeſeetenen.*

WAnneer eenige Menſchen, in ſig ſelven aangeſien weeſende, ſoo *ſwak* zijn, dat ſy haare *weederſtreevers* ofte na-by geleegene *Vyanden* niet konnen afweeren, dan ten zy alvoorens eenige goede voorſorge gedraagen, ofte ordre geſteld zy, dat ſy in tijden van noode teegen die *Magtigen*, door anderen werden bygeſprongen ende geholpen; Soo konnen die *Swakken* by het eerſte verſuim ofte onſtteniſſe van hulpe, ſeer ligt oovervallen ende beſchaadigd werden. Ende derhalven ſoo is ſoodaanigen Swakken nodig, die magtiger *Weederſtreevers* ofte *Vyanden* te vermijden, ende hoe verder hoe beeter, van haar te wijken, ofte altijds ſeer wel op hare hoede te zijn.

Dog alſoo de aard der Menſchen, ende de gevallen deeſer wereld niet toelaaten, altijds evenwel beſorgd ofte op ſijne hoede te

zijn:

zijn: ende dat ook daar en booven de *Magtigen* ſoodaanig konnen ge-aard ofte beſteld zijn, dat ſy op die *Swakken* aaſen moeten, om dat ſy, ſonder daar van haar voedſel te trekken, ſeekerlik ſouden vergaan; So moeten ook die *Swakken* ſig verſeekeren, dat die *Magtigen* als dan geen gebrek lijden, maar wel die *Swakken* verteeren ſullen, wanneer ende ſoo haaſt als ſy die konnen bemagtigen. Weshalven die *Swakken* ſig van geene *Sterkere*, ende inſonderheid van geene harer *Weeder-ſtreeveren* ofte *Vyanden* behoorden te laten bekallen ende beweegen, om ſig ter beſcherminge tegen hare Vyanden, ongereeder te maken, ofte hare nodige hulpers verre van der hand te ſenden, om dat ſy alsdan daar door alleen den *Magtigen* ſchielik ende gants onverwagt op haare halſen trekken ſouden.

Het welk waarhaftig zijnde, ſo blijkt des te meer, dat de *Swakken* noit, ende om gene *reedenen* ter wereld, hare *Wapenen* ofte *Hulpers* behoorden oover te geven in de handen der opgemelde *Magtigen*, ten zy die *Swakken* dus hare kraften verminderd hebbende, aanſtonds van die *Magtigen*, welke in het gemeen met de *Reeden* ſpotten, en met hare *Eeden* ſpeelen, ooverweldigd willen zijn. *

De waarheid van het welken wy eenigſins konnen leren, uit de dagelikſe ervarendheid, wanneer gebeurd dat *Swakke* met *Magtiger* handelende oover-een komen, en dat ten wederſijden ietwes bedongen werd: Namentlik en inſonderheid, wanneer bedongen werd, dat de *Swakken* eerſt ietwes doen ofte geven moeten, onder beloften, dat de *Magtiger* daar naa ook ietwes doen ofte geeven ſullen; Want of ſchoon de *Swakken* het bedongen voldaan hebben, en daar na van den *Magtiger* ook het beloofden vorderen, ſo bevind men nogtans gemeenelik, dat die *Magtigen* als dan eenigen *uitvlugt* ofte ſchoonen *ſchijn* bedenken ende voorwenden, waarom ſy het ſelven, dat ſy beloofd hebben ofte gants niet, ofte niet ten vollen willen doen ofte geeven, weetende dat het den *ſwakken* ongeraden ſal weeſen, den *magtiger* door den gemeenen *Regter* daar toe te willen dwingen. Sulks hoe de *magtigen*, eer het *Verdrag* aangegaan is, meer ſchoone beloften doen, om de *ſwakken* tot ſoodaanige onderhandelingen te beweegen, hoe die *ſwakkere* ſig daar van des te ſorgvuldiglijker moeten wagten.

Dit aldus onder de gemeene Ingeſeetenen eenes *Lands* voor vaſt geſteld zijnde, ſoo moeten wy daar benevens ſeggen, dat Menſchen, by wien de *Opperſte Magt* is, ende die derhalven niet konnen werden

* *La forza caca ſopra la raggione.*

bedwongen, door de gemeene *Onderdaanen*, om teegen haren dank ietwes te laaten ofte te doen; gemeenelik nog door *schaamte* nog door *schande* pleegen afgeschrikt te werden, van te doen ofte te laaten alle het gunt haar wel gevald ofte mishaagd, sonder sig aan eenige gedane beloften ofte eeden te verbinden. *a* Sulks de *magtigsten* van dien gewoon zijn, de *swakkeren*, wanneer die in goeden stande van tegenweere sig gesteld hebben, voorbedagtelik met seer schoone *Beloften* ende diere *Eeden* te misleiden, ten einde, dat die daar op betrouwende, ende sig ten teegenweere onbequamer ofte *magteloosser* gemaakt hebbende; sy daar na des te gemakkelijker overvallen, ende des te seekerder door haar *ooverweldigd* souden konnen worden. *b* Weshalven onder die *Opperste Magten* geene *Vreede* ofte eenige *Verbonden* gemaakt konnen worden, dan mits yder van dien sijne kraften behoudende, de Swakste onderwijlen sig soo veele doenelik, van den *Magtigen* afscheide, ende gescheiden blijve.

Gelijk wy hier in deeser FABULE sien, dat de in sig selven weereloose *Schaapen*, in plaatse van de sterke ende scherp-getande *Wolven*, haare Vyanden, te vermijden, ende nietwes gemeen met haar te willen hebben, op haar begeeren de nodige *Wagthonden* verre van haar doen gaan, ende onderwijlen geene goede sorge dragen, dat sy op 't luiden der Klokke, door de *Wagt-honden*, tegen die aanvallende *Wolven*, tijdelik bygesprongen konnen worden. Ende sien wy daar benevens, dat die onnosele *Schapen* des niet te min, ten tweeden male niet bedenken, dat sy hare *Wagt-honden* ten Gijsele oovergeevende, sig *magteloos* maaken, ende dat daar en teegen de *oude Wolven*, haare *Jongen* oovergeevende ten Gijsele, eeven soo magtig als sy te vooren waren, blijven. Ende dat deswegen alleen het *gehuil* der *jonge Wolven*, den *Ouden* een genougsaam eerlik deksel is, om onder dien schijn de weereloose *Schaapen* te oovervallen, ende tot hare spijse te gebruiken.

Sulks de eigendlijke sin deser FABULE is, dat de *swakken* nooit de *magtigen* behoorden te vertrouwen. Ende dat insonderheid geringe *Vrye Republiken* alle gemeenschap met *Koningen* ende *Vorsten* behoorden te vermijden.

a *Ubicunque tantum honesta Dominanti licent, præcario regnatur. Senec. in Thyest.*
b *Ut nemo doceat fraudis & sceleris Vias Regnum docebit. ne mali fiant times? Nascuntur. Senec. in Thyest.*

Daar

Daar Paap of Hoofling raad,
En Krijgsknegt ſied en braad,
Of 't Wijf heeft 't Regiment,
Neemd 't ſelden een goed ent.

Conſule queis ætas longa magiſtra fuit.

53. De *Slang, Oogen, Ooren* ende *Staart.*

DE *Slangen* met haare eigene *Oogen* ende *Ooren*, van verre ende na-by ſiende ende hoorende, als ook ſoukende ende vermijdende, alles wat den geheelen lighaame voor- ofte naa- deelig was; hadden eenen ſeer langen tijd haar geheele lighaam ſoo wijslik beſtierd, dat het dageliks in kraften ende weelde toeneemende, alle de *leeden* dien

dier *Slange* een ſonderling genougen daar in hadden behooren te ſcheppen. Des niet te min gebeurde, dat de *Gal-blaas*, de *Mild*, de *Teel-leeden*, de *Maag*, ende de *ſchoone* dog *ledige Darmen*, te ſaamen ſpanden; om gelijkelik den *Staart* tot opſtand teegen de *Oogen* ende *Ooren* te verwekken, ſeggende, dat ſy ſig vougden by den *Staart*, ende dat derhalven den *Staart* door deeſen niewen aanwaſſe verre het grootſte gedeelte des geheelen lighaams uitmaakte; Ende dat de geringe *Oogen* ende *Ooren* dus langen tijd het geheel lighaam beſtierd hebbende, de *Staart* volgens de natuurelijke *Billikheid* ende *gelijkheid*, die onder alle de Leeden eenes lighaams, ten grooten wel-vaaren gedyen ſoude, ook nu haare beurt, om het geheele lighaam te beſtieren, behoorde te hebben.

Waar teegen de *Oogen* ende *Ooren* niet alleen ſig ſtelden, maar ook het *Hert*, *Leever* ende *Long*, uit eigener beweeginge de *Tong* deeden ſeggen, dat onder alle de leeden hares lighaams, ſoodanige ingebeelde *gelijkheid* niet te vinden was, ende dat die niet dan ten verderve des geheelen lighaams, betragt konde werden: om dat ſy kennelik de aller *eedelſte* deelen des geheelen lighaams, ende met haar niet te vergelijken waren; alſoo ſy alle de kraft, beweeging ende leeven, aan den *geheelen lighaame* toebragten, ende dat ſy des niet te min wel begeerden van de *Oogen* ende *Ooren*, maar niet van die *ſinneloosſe ooverdaadige*, ende *wellustige Leeden*, beſtierd te werden.

Dit alles ongeagt ſleepte de *Staart* aanſtonds met gewelde het *Hoofd* ende het *geheel lighaam*, regt naar een by geleegen Eiken-Bos, alſoo daar oovervloedig voedſel was, dog beſtond de Staart het ſelven ſeer reukeloosſelik, ſonder daar toe eenige bequaame weegen ofte graaſige Velden bereid ofte geſogt te hebben; naamelik ſy ſleepte alle

alle die *Leeden* over berg en dal, ſcherpe ſteenen, diſtelen en doornen, ſulks den *Hoofde* het gebruik van het geſigt en gehoor benoomen wierd, ende het *Hart*, *Leever* ende *Long* weederom de *Tong* deeden roupen, *Houd ſtille*, *houd ſtille*, want gy verderft het geheel lighaam; Laat dog de *Oogen* ende *Ooren* ons allen, gelijk voor deeſen, beſtieren. Dog in plaatſe van te hooren, wilde de *Staart* liever hare groote kraften toonen, met eenen anderen ſteilen Berg ſnel op te konnen klimmen, in ſpijt ende eerder als een aanrennend *Ruiter* haar ſoude konnen beloopen ende dooden.

Maar deſe oneenigheid, ende by gevolge domme krafteloosheid, veroorſaakte ſoo eenen tragen voortgang der *Slange-ſtaart*, dat de *Ruiter* haar beliep, ende met ſijnen ſwaarde het opperſten deel der *Slange* van het beneedenſten ſcheidende, het geheele lighaam doode, ende die gedoode *Leeden* te ſijnen eigen nutte, ofte om ſijne luſten te voldoen, gebruikte.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met de* geheele SLANG, *een Huis-geſin*, *ofte eene Republik in goede ordre zijnde.*

Met OOGEN *ende* OOREN, *Man ende Wijf: ofte de Ariſtokratike Regeerders eener Republike.*

Met GAL-BLAAS, MILD, TEEL-LEEDEN, MAAG, *ende* ſchoone leedige DARMEN, *weederſpannige, toornige, wellustige, gulſige, ende ydele Kinderen, van een Huis-geſin; ofte nijdige, heers-ſugtige, misnougde,*

geile, ſlampampende, aanſienelike dog innerlik kaale Ingeſeetenen eener Republike.

Met HART, LEEVER *ende* LONG, *gehoorſaame ende deugdſaame Kinderen in een Huisgeſin: ofte de verſtandigſte, deugdſaamſte, welvaarenſte, ende meeſt gegoede Ingeſeetenen eener Republike.*

Met STAART, *Dienſtbooden van een Huisgeſin: ofte de aller geringſte, onweetenſte, ondeugenſte, ende meeſt behouſtige Inwooners, die op de Beetere Ingeſeetenen haarer Republike aaſen.*

Met aanrennende RUITERS, *die de Slang dooden ende gebruiken, Menſchen die uit de twiſten van anderen leeven, ende aldus bekoomen het gunt waarom getwiſt word, als* Advocaten, Procureurs, &c. *of wel een* Krijgs-Ooverſte, *die door de Scheuringen der Republike, ofte met de* kleine Leeden *tegen de* grooten *op te hitſen, ſig* Heer *van dien maakt, ende het geheel lighaam verteerd.*

WAnneer Menſchen *Gebooden* ofte *Wetten* ontfangen van anderen, die een *gemeen Intereſt* met haar hebben, ende die ſy meenen *wijſer* als de gemeene Menſchen te zijn, ſo laten ſy ſig ligtelik van de ſelven *leiden, beſtieren,* oover-reeden ofte *regeeren*: Maar als daar en teegen Menſchen *gebooden* ofte *wetten* ontfangen van *eenen Menſche,* die aan ſijne *eigene* geboden ofte wetten niet onderworpen is, en welke dien volgens een geheel *ander Intereſt* heeft, als die aan de geboden ende wetten onderworpen zijn; ſoo krijgen deſelve Onderdaanen billik die gedagten, dat met die gebooden ende wetten wel ſeekerlik het *voordeel* des *gebieders* ende *wetgeevers* altijds, maar ook veeltijds het *naadeel* der *Onderdaanen*, die aan opgemelde geboo-

geboodeń ofte wetten moeten gehoorſamen, beoogd werd. Sulks ſoodanig een *Hoofd*, die Onderdanen gemeenelik niet oover-reed, leid, beſtierd, ofte *regeerd*, maar *tyranniſeerd* ende dwingd, om uit vreeſe van een meerder quaad, dat haar ſoude ooverkomen, te doen ofte te laaten, het gunt ſy ſonder opgemeld ge- ofte ver- bod, niet doen ofte laaten ſouden willen.

Even dus is het by-naaſt geſteld, wanneer in eenen *Vryen Staate*, *onkondige* ofte *dwaaſe* Menſchen, hoewel een ende het *ſelven Intereſt* met anderen hebbende, ſig onderwinden aan allen, ende by gevolge ook aan ſig ſelven *gebooden* ende *wetten* te geeven, alſoo de *wijſen* bemerkende, dat de ſelve gebooden ende wetten in het gemeen, ende ook aan haar in het byſonder, ſchadelik zijn, ſy aan die *geboden* ende *wetten* niet gehoorſamen, dan uit *dwang* ende vreeſe van een meerder quaad, dat haar ſoude mogen ooverkoomen. Ende oovermits de *Reeden* ſegt, dat de *wijſe* ofte *deugdſaame* Menſchen, niet van den *Onkundigen* ofte *Ondeugenden* oover-reed, geleid ofte beſtierd konnende werden, nog min van de ſelven *getyranniſeerd* ofte *gedwongen* behoorden te zijn: Soo werd daar door de grond van eene *ſcheuringe* in der *Regeeringe* gelegt, door welke die Regeering in het geheel ten gronde gaat; ende ons ſpreekwoord bewaarheid, * dat, *Geen dwang, duurt lang.*

Dus ſien wy daageliks, dat *Huisgeſinnen*, daar *Man* ende *Wijf* de *wijſte* zijnde, ende een *Intereſt* met haare *Kinderen* hebbende, den ſelven, als ook den *Dienſtbooden* gebieden, ende daar ſy eerbiediglik gehoorſaamd werden; in het gemeen voorſpoedig zijn, ende van den meede Ingeſeetenen des Lands ofte der Steede hoog geagt werden. Gelijk wy meede daageliks ſien, dat als *Man* ende *Wijf* on-eenig werden, ofte dat de *Kinderen* teegen haare *Ouderen* opſtaan, dat als dan binnens huis alles ſoodanig verwerd is, dat de ondeugenſten des geheelen Huisgeſins, als dan gemeenelik van de minſt deugende *Dienſtbooden*, ofte van andere ondeugende Menſchen, buiten den Huiſe woonende, ook opgewekt werd, om aan den allerbeſten het allerquaadſten te doen, namentlik, om door Laſteren en *Pleiten* Man ende Wijf van een, ofte Kinderen van hare Ouderen te ſcheiden, ſonder dat het ſelven door *Wijſe* ende *Deugdſaamen* tuſſchen-ſpreekende Vrienden kan werden belet. Waar

* *Nemo violenta & inviſa imperia retinuit diu.* Senec: Theb:

door die Dienstboden onderwijlen den Boedel schaden, om sig te verrijken, de gemeene saken des Huisgesins verwareloosd, en de *Partyen* ten wedersijden door *Advocaten, Procureurs*, en *Notarissen, &c.* als aanrennende *Ruiters*, daar onse FABUL van gewaagd, geplukt ofte geplondert worden, soodaanig dat meest alle die Huisgesinnen tot arremoede vervallen, ende by haare Meede-Ingeseetenen altijds seer klein geagt werden, ofte dat sy in het geheel vergaan.

Dus sien wy dageliks, dat meest alle *Koningrijken* en *Vorstendommen*, also daar niet meer dan een *Hoofd* met sijnen aanhange, alle de andere Ingeseetenen *dwingd* tot gehoorsaamheid aan alle het gunt hem lust te gebieden; gedurig vol *binnen-landse twisten* zijn, ofte dat opgemelde *Koningen* ende *Vorsten*, geduurig *buitenlandse oorelogen* voeren; Sulks *die* Ingeseetenen aldaar gewisselik, alle magteloos, misnougd ofte arm zijnde ofte werdende, die *Koningen* ofte *Vorsten* ook veeltijds in gevaar zijn, haar *Hoogheid* en alles dat sy daar benevens besitten, ofte haar eigen is, door hare *Onderdanen* ofte door hare *Vyanden*, te verliesen.

Dus sien wy daagliks, dat *Republiken*, daar de *Wijsten* ende *Bequaamsten* Regeeren, ende daar de *onkondige* ofte *geringste* Ingeseetenen sig van de selven laten *leiden*, seer langen tijd in *Vreede* ende alle *Voorspoeden*, ten welstande aller, en insonderheid der Wijse en Deugdsaame Ingeseetenen duuren. Ende sien wy ook, dat in teegendeel die *Republiken*, alwaar de *onkondige* ende *geringe* Ingeseetenen by forme van *Ambagten* ofte *Gilden*, by-een koomen, om *wetten* voor de geheele *Stad* ofte *Republik*, ende mitsdien ook voor seer veele wijsere ende deugdsaamere Ingeseetenen te maken, ofte om uit den haare eenige *Magistraaten*, ter uitvoeringe der Wetten te kiesen, doorgaans aan den *wijsten* ende *besten* Ingeseetenen seer groot misnougen geeven, ende daar door *twisten* ende *scheuringen* veroorsaaken, welke aan uitheemse ofte inheemse *Vorsten, Krijgs-Ooversten*, ofte anderen *Bevelhebberen*, goede geleegendheid verschaffen, om alle de *Regalia* ofte *Vry-* en *Geregtigheeden* der *Republike* sig aan te matigen, ende eindelik selfs die Republik te oovervallen, ofte te vernietigen, ende soo wel oover de *wijse* als oover de *dwaase*, groote ende kleine Ingeseetenen te *heersen*, ende eindelik die alle onder eene sware *slavernie* te doen buigen.

Welke onse *Reedenkaavelinge*, wy niet dan met eene oude *Historie* ende eene bygevougde FABULE bevestigen sullen. Als kort na dat.

dat de *Koning* uit der Steede *Romen* geweerd, en die *Republik* in volkomene Vryheid gesteld was, so bevonden veele *geringere Borgers* door hare quade huishoudinge, sig met vele Schulden en gelden op *Interessen* genomen, beladen; en geen middel hebbende, om door eene deugdelike betalinge, sig daar van te ontlasten, als ook by gevolge vreesende, dat sy by gebreke van dien, naar inhoude der *wetten*, *Slaven* hunner Schuld-eisseren gemaakt souden werden: Soo begeerden sy, dat de *Borgemeesters* ende de *Raad* der *Republike*, haar door eene niewe te maken *gemeene wet*, van alle hare Schulden bevrijden souden. Ende alsoo de *Borgemeesters* ende *Raaden* de meeste en rijkste Schuld-eissers wesende, niet wilden soo eene onbillike *wet* ten nadeele van haar eigen selven maken; So liepen alle die geringe Borgers uit der Steede, ende setteden sig neder op den *Heiligen Berge*, 3000 treeden van *Roomen* geleegen, alwaar sy sig beschansten, om niet van den rijken Borgeren oovervallen te werden. Gelijk aan de andere sijde, de rijke Borgers te *Roomen* ook vreesden, dat sy van den *uitgeweekenen*, ende te gelijk van den *geringsten*, die nog in der Steede gebleeven waaren, oovervallen ende gedwongen souden werden te lijden alle het gunt die souden gelieven te doen. Weshalven de *Borgemeesters* ende de *Raad* van *Roomen* goed vonden, *Menenius Agrippa* derwaarts te senden, om die geringe Borgers te beweegen, weder tot *Romen* te keeren. Welke *Agrippa* van geringe afkomst, ende daarom den geringen des te aangenamer zijnde, in hare beschansinge beleefdelik ontfangen wierd, alwaar hy den geringen volke ten opgemelden einde, deese *Fabule* rawelik voordroug.

„Ten tijden, als de *Leeden* des menscheliken lighaams nog soo „wel als nu niet oover-een quamen, om een Mensch uit te maken, „maar dat yder Lid sijn eigen Voorneemen, Raad ende Taal had: so „wierden sy alle misnougd oover den Buik, seggende, dat sy alle „voor den *Buike* sorgen, en voor hem met groten arbeide de nodige „spijse souken moesten, terwijle hy in het midden sijn rust hiel ofte „alle wellusten genoot. Ende besflooten sy onderling, dien leu„jen Buik niet langer te voeden: Sulks de Hand voortaan geene „spijse in den Monde steeken, nog de Mond die ontfangen, nog de „Tanden die kauwen wilden, op dat sy door dat middel den weelde„rigen Buik betemmen souden. Maar voelende en siende, dat sy hier

„door niet min als de Buik, ten uiterften maager wierden en-
„de uit-teerden; Soo feiden die Leeden onderling, nu befefn
„fen wy, dat yder lid des menfchelijken lighaams, fijn eigee
„dienft moet waarneemen, om het geheel te behouden, end,
„dat wy den Buik niet meer voeden, als de Buik ons doed-
„met de Spijfe te verteeren ende in goed Bloed te verande
„ren, als ook met dat bloed allen Leeden toe te fenden.

Dus, feide haar Agrippa, fal het met u gaan, ende met ons, ten zy gy haaft weeder keerd. Gy forg-vuldige ende arbeid-faame Gemeente benyd de ruft, ende veragt de beefigheeden der Raads-heeren en Rijke Borgeren, daar gy door beftaan en uw voedfel van trekken moet. Ende was alleen het verhaal deefer *Fabule* foo kraftig in de gemoederen der geringe Borgeren, dat fy aan-ftonds naar Romen keerden, alwaar fy onder een verdrougen, dat de geringe Borgers voortaan *a* haare Voorftanders kiefen fouden, om haar teegen de onderdrukkingen der Borgermee-fteren ende des Raads te moogen befchermen. *b*

Wat nu eigendlik de fin onfer FABULE zy, meenen wy onnodig te zijn, dat alhier eigendlik klaarder uit te drukken, alfoo het felven genougfaam, met de *Uitlegginge* der *Woorden* in der FABULE begreepen, voor aan is gefchied.

a *Tribunos Plebis.*
b *Tit. Liv. lib.* 2.

Een

Een die met klein beslag
Sijn leeven einden mag,
Heeft meen'gen blijden dag,
En selden groot geklag.

Vivitur exiguo melius si noveris uti.

54. De *Schildpad, Haas,* ende *Kikvors.*

DE *Schildpad* wel eer over *hare* traagheid van den *Haase* bespot zijnde, had, om die spot in het toekomende niet meer onderworpen te zijn, eene wedding aangegaan met den *Haase*, dat sy, niet jeegenstaande haare traagheid, de selve reise eerder als hy, soude afleggen: waar op sy ook,

ook, seer vroug opstaande en gestaadig voortgaande, de wedding had gewonnen; terwijle de *Haas*, op sijne snelheid betrouwende, laat opstond, ende ook onderweege sijnen tijd in der Herberge versuimde, om sijne lusten te versadigen.

Ende daar en booven wist de *Schildpad*, dat de *Hasen* ook wel eer in haare Vergaderinge rijpelik ooverlegt hebbende, dat sy van Menschen, Honden, ende Grijp-voogelen geduurig vervolgd wierden, sonder sig te konnen beschermen, ofte haare Vyanden beleedigen; ende dat sy daarom hadden beslooten, gelijkelik in eener diepe poele te springen, om aldus een eind van haar altijds bekommerlik leeven te maaken. Dog dat sy alle sterkelik ten dien einde derwaarts loopende, hadden gesien, dat de *Kikvorssen*, haaren aanval vreesende, alle waaren gesprongen in den watere, om sig aldaar te verbergen. Ende dat derhalven een der wijste *Haasen* het selven opmerkende, had aangeweesen, dat hier leevendige Schepselen waaren, die nog meer Vyanden, als sy hadden; Jaa dat die ook de *Haasen* vreesden, en des niet te min haar leven sorgvuldiglik bewaarden, met tijdelik te vlugten naar hunne *sterkten*, en sig aldaar te onthouden, tot dat die nood oover was. Dat sy *Haasen*, snelder dan de *Kikvorssen* zijnde, het selven ook beeter doen konden. Gelijk die *Schildpad* daar beneevens wist, dat de *Haasen* op deese vermaninge hadden beslooten, voortaan ten besten des doenelik, hare Vyanden te vermijden, en besprongen werdende in hoolen haar leeven te bergen: Ende dat het selfden haar soo wel was gelukt, dat het geslagt der *Haasen* tot heeden toe in weesen was gebleeven.

Eindelik wist ook de *Schildpad*, dat sy sig in haare *schild* verborgende houdende, meenig-werven van Grijp-voogelen, ende andere Vyanden, aangegreepen was gewe

weest,

weest, maar nooit verslonden had konnen werden, ende dat sy derhalven op haare Schild soo verliefd was geweest, dat andere Dieren neevens haar van *Jupiter* ten gaste genoodigd zijnde, alle andere derwaarts gegaan, ende sy alleen ten huise gebleeven was, met die verontschuldiginge, dat *Oost VVest, 't Huis best was*. Dat die verontschuldiging *Jupiter* ook soo wel had bevallen, dat hy haar desweegen had gebooden, voortaan haar *Huis* altijds, ende ook oover alle, derwaarts sy begeerde, met sig te dragen; ten einde sy van geene *Gryp-vogelen* verslonden, ofte van quaade *Buuren* gequollen soude werden.

Dit alles niet jeegenstaande, soo gebeurde daar naa, dat sy de *Kikvorssen* ten lande seer snel springen, ende in den waatere seer snel swemmen siende, waande die seer gelukkig, ende sig selven seer ellendig te zijn, tot dat sy bemerkte, hoe de *Kik-vorssen*, des niet te min, ten lande van seer veele *VVoud-voogelen*, ende ten waatere van veele nog snelder swemmende *VVater-voogelen*, Slangen, ende Vissen, verrast ende verslonden wierden: als wanneer sy ten regte oordeelde, seer gelukkig te sullen weesen, indien sy, naar den stand, daar sy in was, sig wilde vougen, sonder de standen der andere Dieren te benijden ofte te wenschen; ende derhalven soo besloot sy, ende nam standvastelik voor, hare *kennisse* omtrend saaken die haar eigen wel-weesen mogten betreffen, soo veele haar doenelik was, voortaan te vermeerderen, ende sig daar in altijds naar de maate haarer weetenschap te draagen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met SCHILD-PADDEN, *hebben de* Ouden *verstaan, trage dog vlytige ende arbeidsame Menschen.*

Met HASEN, *al te haastige dog wel bereisde ende beleesene Menschen.*

Met KIK-VORSSEN, *Boeren, ende andere gering ofte gemeen Volk, dat haastig opspringd ende weder haast duikt.*

WAnneer men op den verschciden aard der Menschen agt neemd, soo bevind men, dat eenige van dien *geswind* in haare lighamelike beweegingen, ende ook seer *vaardig* in alle hare gedagten ofte oordeelen zijn: ende dat dese twee saken den selven, als ook anderen Menschen, in den beginne altijds soo een groot behaagen geeven, dat sy, door opgemeld behaagen, gemeenelik werden opgewekt, om hoogere ende grootere saaken, dan die sy besitten, ofte haar betaamen, te begeeren. Want oovermits soodaanige hooge saaken niet dan by geluk, ende met onverdrietige sorge ende geduurigen arbeid plagten verkreegen te worden; ende dat die standvastigheid selden by die *vlugge* lighaamen ende *geswinde* geesten ofte verstanden gevonden werden: Soo siet men ook veeltijds, dat sy door het groot gevoelen, welk sy van haare eigene bequaamheeden hebben, saaken onderneemen derven, die sy door haare sorgeloosheid, versuim, ende afkeer van eenen gestaadigen arbeid, niet bereiken konnen. Als wanneer sy alle haren moed verliesende, ook haare uitwerkingen in het geheel verbrooken werden, ende sy niet alleen vermerken, dat sy beneeden de trage Menschen, die sy voormaals te versmaden plagten, behoorden geagt te werden; maar sig ook als dan inbeelden de aller-rampsaaligste onder alle de Menschen des gantsen Aardboodems te zijn.

Daar en teegen bevind men, dat andere Menschen, die *traag* in haare lighaamelike beweegingen, ende ook in haare gedagten ende oordeelen zijn, daar door, soo by sig selven, als by andere Menschen, in seer kleine agtinge weesende, niet derven groote ende hooge saaken, die haar souden konnen ontschieten, begeeren: ende dat sy daarom tragtende naar mindere saaken, die haar betaamen, deselve allangs, ende treede voor treede, met eene soo groote sorgvuldigheid ende gestaadigen arbeid bejaagen, dat sy veeltijds hun oogwit bekoomen, ende als dan eerst bemerken,

dat

dat het eind onſer werken, ende onſes leevens, waarelik alle onſe voorgaande werken, ende alle ons geheel leeven kroond: als meede van haar als dan eerſt vermerkt werd, dat die *vlugge* ende hoog-vliegende Menſchen, die ſy wel eer te benijden plagten, ſelden haar oogwit bereikende, ende veeltijds een drouvig einde maakende, waarelik niet gelukkiger als ſy, maar veel ongelukkiger zijn. Want dan vermerken ſy eerſt, dat men ſig waarelik gelukkig maakt, wanneer men ſijne gedagten niet ſoo ſeer laat gaan op het *goed*, dat een ander heeft, ende ons ontbreekt; als wel op het gunt een ander derfd ende wy beſitten. Ende inſonderheid bevinden ſy als dan, dat men ſig gelukkig maakt, wanneer men tragt, ſig met ſijn eigen lot te verheugen, ende ſtil te leven, ſonder geduurig naar eenen anderen ſtand te haaken.

Alle het welken wy meenen, door onſe daagelikſe ervaaringe omtrend ons eigen ſelven, ende andere enkelde Menſchen, ſoo bekend te weeſen, dat ten dien einde geene aanwijſinge vereiſt werd. Maar wel diend hier aangeweeſen te werden, dat het ſelfde onderſcheid ook in geheele *Volkeren* gevonden werd: Namelik, wanneer wy de *grove* lighamen ende de trage verſtanden der *Duitſen* aanmerken, ende die vergelijken met de *vlugge* lighaamen ende geſwinde oordeelen der *Francoiſen*; ſoo behaagd ons in den beginne een *Fransman* altijds meer als een *Duitſert*: Maar als wy daar na rijper ooverleggen, wie van beiden in den geheelen loope ſijnes leevens, meer goeds ofte quaads, baat ofte ſchaade, gemak ofte ongemak, ſig ſelven ende den gantſen menſchelijken geſlagte aandoed: Ende wie van beiden by gevolge door ſijne eigene deugd ofte ſchuld, met meer genougen ofte misnougen, ſijn leven behoorde te eindigen; Soo meenen wy, dat de prijs van dien den *Francoiſen* niet behoorde te werden gegeeven.

Immers ſien wy, dat de *Volkeren* van Europa, die *traag* in hare beweegingen en gedagten zijn geweeſt, als *Grieken*, *Romeinen*, *Schieten*, *Celten*, *Duitſen*, &c. Republikſe Regeeringen, ten voordeele der *gemeene Ingeſeetenen*, hebben opgeregt, ende aller-langſt behouden hebben, terwijle andere *vlugge Volkeren* en ſeer ſchrandere Verſtanden, tot eene *Monarchale Regeeringe*, meeſt altijds ten voordeele van *eenen Menſche*, en ter onderdrukkinge aller Onderdanen ſtrekt, vervallen zijn. Gelijk wy nog heeden ſien, dat de ſchranderſte bewooners van geheel *Italien*

haare gemeene *Vryheid* verlooren hebben, terwijlen die grove *Venetianen* ende *Genueesen*, als ook die trage *Switsers* de selve behouden. Gelijk wy meede sien, dat geene *Volkeren* in geheel *Europa* met eene swaardere *slaavernie* onder eene Monarchale Regeeringe werden gedrukt, als de vlugge *Francoisen*, terwijle die trage *Duitsen*, indien niet alle, immers ten meesten deele, hare gemeene *Vryheid* naar siele ende lighame, kloukmoediger beschermen.

Derhalven leerd ons deese FABUL, dat de *Schildpad*, dat is de traage, neederige, ende in Vryheid leevende Menschen, veel gelukkiger zijn als de geswinde *Hasen*, dat is, seer vlugge ende hooghertige Menschen, die veeltijds van haare Vyanden gedood, ofte als de hoog-springende *Kikvorssen*, van haare eigene Koningen ende Vorsten verslonden werden.

Die

Die op goed' Ouders is verbolgen,
Moet haast den Beul of 't Kalfs-vel volgen.

Alterius, non sit, qui suus esse potest.
Persequitur Deus piacula in parentes.

55. De *Schaapen* ende *Verkens*, met haare *Wagt-honden.*

SEek're *Schaapen* ende *Verkens*, hebbende eenen ende den selven *Herder*, die haar met aard- ofte steenworpen, als ook met sweep- ende stok-slaagen by een te houden, te verweiden, ende door die middelen onder-

wijle tegen de *Wolven* te beschermen plagt: Soo gebeurde haar, dat die *Herder* schielik quam te sterven. Sulks de allerwijste *Schaapen* aanstonds in der gemeene Vergaaderinge voordroegen, dat sy alle indagtig waaren de ongemakken ende quaalen, die sy geduurende de sorge ende opsigt haares ooverleeden *Herders* onderworpen waaren geweest; ende dat alsoo die des niet te min een seer *goed Herder* was geweest, sy derhalven met seer goede reeden mogten besluiten, dat selfs de aller-beste *Herders* haare *Melk* daageliks aftappen, by geleegendheid hare *wol* afscheeren, ende, om haar noodig voedsel te vinden, somtijds eenige *Schaapen*, ende veeltijds de andersins vrugteloose *Verkens*, dooden souden; ende vougden die *wijse Schaapen* daar by, dat het derhalven raadsaamer was, ter gemeener bescherminge tegen de *Wolven*, te gebruiken seekere klouke *Wagt-honden*; die nog *Schaapen* nogte *Verkens*, tot haare spijse te dooden plagten; ende die geener *schaapen wolle* tot haare kleedinge nodig hadden, maar alleen *Melk* voor hare spijse en drank van den Schapen bedingen souden: terwijle sy *Schaapen* ende *Verkens* van slijk- ende aard- ofte steen-worpen, als ook van sweep- ende stok-slaagen vry weesen, ende niet dan met *baffen* geregeerd werden souden

Welke voorslag allen *Schapen* ende ook den *Swijnen* wel gevallende, en die *Wagt-honden* die opsigt oover den Schapen en Swijnen aan-neemende, als ook voor der selven heil wel sorgende; Soo nam die *Kudde* in alle weelde toe, ende insonderheid vermeenigvuldigden de *Schapen*; alsoo die sig naar alle goede ordren der *Wagt-honden* draagende, geen der selven van den *Wolven* gegeeten wierd. Maar de *Verkens*, siende dat de *Honden* nog staf nog sweep hadden,

den, wentelden ſig veeltijds in den ſlijke, ende weideden wijds ende ſijds, niet jeegenſtaande het *baffen* der *Honden*, ende haare vermaaningen, dat ſy ſoo doende, haar niet teegen de *wolven* ſouden konnen beſchermen.

Deeſe trouwe *wagt-honden* ſig dus veragt ſiende van die geenen, welke weinig ofte gants niet tot haar onderhoud verſchafteden, leiden de ſaak oover met de niet min gehoorſaame als veel contribueerende *Schaapen*, ende wierd van alle de ſelven goed gevonden, dat de *Honden* haare opgedraagene Magt ſouden ouffenen, met de ongehoorſame Verkens te bedwingen, ende met aan den kleinen de ſtraffe te beginnen. Sulks de *wagt-honden* daar naa eenige *Biggen* ſiende verre af weiden, den ſelven gebooden, by der *Kudde* ſig te vervougen; waar op die *Biggen* antwoordeden, dat ſy nog eenige Aard-aakers uitgraaven ende eeten wilden, eer ſy ſig van daar naar der geheele Kudde begeeven ſouden.

De *Honden* deeſe onbeſchaamde ongehoorſaamheid der *kleinen* ooverdenkenden, oordeelden, dat ſy behoudens Eere ende Eed, in deeſen gevalle niet konden ſtille ſtaan; weshalven ſy wijders geſegt hebbende, dat ſy haar, by gebreeke van aanſtonds voort te gaan, daar toe ſouden dwingen: Soo waaren die *Biggen* wel ſoo ſtout, haar toe te ſnaauwen: „ Gy ſiet dat de *groote Verkens* dageliks veel „ wijder van der Kudde af gaan weiden, om arger te „ doen als wy *kleine Biggen*, ſulks indien gy oover onſe „ kleinigheeden uwen moed op ons wild koelen, ende „ de *Grooten* onbedwongen laaten, gy doen ſult als de „ wreede *Havikken*, die de ſchaadelijke *Arenden* ende „ *Wouwen* voor by te vliegen, om de onnooſele *Dui-*

ven

„ *ven* te oovervallen ende te verslinden, gewoon „ zijn.

Welke woorden voor den *Wagt-honden* onlijdelik weesende, soo greep yder van dien een *Bigge* by den ooren, om die naar de Kudde te sleepen, sulks de *Biggen* alle tegelijk niet min kreeten, dan of men haar de keele had af gesteeken. Ende alsoo eenige *verborgene Slagters*, om haar oogwit te bereiken, sig altijds, dog bedektelik omtrend die Kudde gehouden hadden, soo wilden die nu niet versuimen, dit vier van ongehoorsaamheid aan te blaasen, om het selven tot een volkoomen oproer te doen uitbersten: in gevolge van het welken sy aanstonds de groote *Verkens* beliepen, ende soodaanig wisten op te hitsen, dat sy al knorrende naar die *Wagt-honden* draafden, ende met haare schrikkelijke *Verkens-tanden*, sonder naar eenige reedenen, die de *Honden* van haar doen gaaven, te willen hooren, haar aanstonds verscheurden, onder dien Lak, dat het Verraaders waaren.

Weshalven opgemelde *Slagters* uitgewrogt hebbende het gunt sy voor hadden, naamentlik die Kudde ontsteld, sonder *Herder*, ende sonder *Wagt-honden* te sien, sig selven in het geheel daar van *Meesters* maakten; ende voortaan de grootste ende vetste *Schaapen* ende *Verkens*, niet alleen tot haar noodig voedsel gebruikten, maar ook haar vlees ende vagt ten meesten prijse verkoften, om met die Penningen, daar van koomende, in alle ooverdaad, weelde ende wellusten te leeven. Sulks die *Slagters* voortaan geene *Schaapen* ende *Verkens*, dan alleen ten Slagtbanke, voededen ende aanfokten.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met SCHAAPEN, *hebben de* Ouden *verstaan, gegoede Ingeseetenen, door wiens Schattingen Landen ende Steeden beschermd werden.*

Met VERKENS, *arme, wreevelige, ende arbeidende Ingeseetenen.*

Met Verborgene SLAGTERS, *aansienelijke behouftige Ingeseetenen, die door Oproeren te verwekken, in der Regeeringe van Landen ofte Steeden tragten te geraaken.*

De andere Woorden deeser FABULE *vereissen geene uitlegginge.*

MEnschen, die van *gegoede* Ouderen geebooren zijn, werden gemeenelik soodaanig opgebragt, dat sy door onderwijsinge, leesen van goede Bouken, bereisen van vreemde Landen, ende ommegaan met veelerlei slag van Menschen, niet alleen kennisse krijgen van die Saaken, waar door den kost gewonnen werd, maar ook van den loope des Weerelds, ende van der Regeeringe, in het bysonder der Landen en Steeden, daar sy gebooren zijn, ofte woonen. Namentlik sy leeren, voor soo veel de Menschen aangaat, hoe haare *Meerdere*, haare *Gelijken*, ende haare *Minderen* gesind ende ge-aard zijn. Ende bevinden opgemelde gegoede Menschen, dat de *Meerdere* haar ter bescherminge van Landen ende Steeden, lasten opleggen, schatten ende scheeren, als ook, dat sy aan *haars gelijken* veeltijds ietwes van het haren moeten toegeven, indien sy in ruste willen leven, ende met geene Dingtalen gequollen zijn. Ende bevinden eindelik de *gegoede* Menschen, dat de arme *Minderen*,

deren, de *gegoede Magteloosen*, in wiens dienst sy gebruikt werden, ofte met welken sy ietwes anders gemeens hebben, geduurig bedriegen, ende verkorten derven; om dat van haar by Pleidojen nietwes te halen is. Ende bevinden die ook eindelik, dat alles gaat volgens het spreekwoord: *Six cincq* geefd niet, *Deus as* heeft niet, *Quatre trois* moet geven, om *Six cincq* ende *Deus as* te doen leven.

Dit aldus gesteld zijnde in de aller-vreedsaamste tijden, soo hebben daar en boven in tijden van *oorloge*, ende insonderheid van *opstand* ofte *oproer* der geringe Ingeseetenen, teegen den Regeerderen van Landen ofte Steeden, de *gegoede* magtelose Ingeseetenen nietwes anders te verwagten, dan dat sy de ballen sullen moeten betaalen, daar de anderen meede sullen speelen, ofte speelen, ende gespeeld hebben. Namentlik, dat sy door ende geduurende die twisten ofte oorloogen, seer geschat ende geschooren, ofte geplonderd, ende in het geheel van hare goederen beroofd sullen werden.

Ende vermits opgemelde gegoede *Ingeseetenen* deese quaalen voorsien, ende vreesen; soo vougen sy sig gemeenelik met groote Reedenen seer gaarne naar de geleegendheid der saaken, ende der Regeeringe, welke ten hunnen tijde in weesen is, wenschende rust ende vreede in haare daagen te moogen genieten, ende schrikkende booven allen, voor den Opstand ende Oproer der *Ongegoeden*, tegen der *Regeeringe*, ofte tegen den *Regeerderen* hunnes *Vaderlands*, ende der Landen ofte Steeden, waar in sy woonen.

De *Ongegoeden* daar en teegen, zijn meest tweederlei, naamentlik of van *ongegoede* ouderen *gebooren*, of wel selfs door een ontugtig leeven tot arremoede *geraakt*. Waar van de *eersten* gemeenelik dienstbare Menschen zijn, ende geene kennisse ter wereld hebben, dan van een *Ambagt* om den kost te winnen, zijnde voorts van een seer ontugtig leeven, dom, laat-dunkende, ongestaadig, ende soo dol-driftig in alle het gunt sy voorneemen, dat sy, geduurende die drift, naar geene *Raad* ofte *Reedenen* willen ofte konnen luisteren. Ende oovermits sy, selfs buiten dien drift zijnde, weeten dat rijke Menschen haar in *Regten* betrekkende, goed naar quaad geld werpen souden, ende dat de *Schouten*, meer geld- als bloed-gierig zijnde, van haar niet trekken

ken konnen: Soo zijn ſy gemeenelik ſeer gereed ende ſtout, om die *gegoede Magteloosſen* te verongelijken, ofte haar eenig ſtrafbaar geweld aan te doen. Gelijk opgemelde *ongegoede Ingeſeetenen* ſeer ligtelik bemerken, dat ſy door ooreloogen ende *Oproeren* teegen der Regeeringe, geene *goederen* verlieſen, maar hare bequaamheid om te dienen, *Konſt*, *Ambagt* ende *Handen*, ſeer ligtelik in andere Landen, om aldaar ook naar hare oude wijſe te leven, ooverbrengen konnen, ende dat ſy daar en boven, geduurende het *Oproer*, in eenen ſeer grooten getaale ſtraffeloos ende onbekend, ſouden weeſen: Ende derhalven ſoo zijn de ſelven ook altijds gereed ende geneegen tot die *Oproeren.*

Sulks, wanneer daar nog by komen eenige *ſware voorvallen* der Republike, de andere *aanſienelike* dog *ongegoede* Ingeſeetenen: namentlik alle *Spil-penningen*, die door een ooverdadig, vuil ende ontugtig leven in ſchulden ſteeken, ofte tot die arremoede geraakt zijn, als dan niet plagten te verſuimen, die andere domme Menſchen onder der hand tot Opſtand teegen de wettige Regenten aan te hitſen, ende indien de ſelve *Oproermakers* de ooverhand behouden, de Regeerders te dooden ofte te verwerpen, om ſig in der ſelven plaatſen te dringen, ende door dat middel ſig niet alleen van de welverdiende Straffen te bevrijden, maar ook hare verdorvene Huisſaaken ten laſte der *gegoede* Ingeſeetenen te herſtellen.

De waarheid van het welken, voor ſoo veele het den gemeenen menſchelijken ommegang raakt; door onſe daagelikſe ervaarendheid werd beveſtigd; ende voor ſoo veele het de gemeene *Regeeringe* ofte *Oproeren* daar teegen, aangaat, is onnoodig, daar van eenige exempelen by te brengen, alſoo de *Hiſtorien* aller Landen ende Steeden daar meede vervuld zijn. Dog indien de *Leeſers* des niet te min eenige begeeren, ſoo behouven ſy maar te gedenken, door wien ende hoe in den Jaare 1672. ende 1673. binnen de *Vereenigde Neederlanden*, die Oproeren teegen de *wettige Regenten* van dien aangeſteecken, uitgevoerd, ende ge-eindigd zijn. Ende alle het ſelven wel ooverdagt hebbende, ſoo ſullen ſy groote reedenen vinden, om ſig te verwonderen, hoe de Regenten eeniger Steeden aldaar ſeedert die tijden, ende als nu nog konnen goed vinden, tot *Schutteren* haarer *Steeden* aan te neemen, gants

ongegoeden ende *onbesoldigde* Ingeseetenen, nademaal die aldus gelijk de *oude Verkens* onser FABULE, tanden in hare monden gekreegen hebbende, ofte uit sig selfs, ofte uit aanhitsingen eeniger heerssugtige ende door ontugt ofte quaad leeven behouftig geworde-ne Ingeseetenen, altijds tot *plonderinge* der *gegoede* Ingeseetenen, ende tot *Oproeren* teegen de *wettige Regenten* te veroorsaaken magtig, ende ook geneegen sullen weesen.

Wat nu wijders de eigendlijke sin deeser FABULE, ende de *Leering* van dien zy, konnen de aandagtige *Leesers* ligtelik bemerken, ende is derhalven onnodig hier gesegt.

Een wijs Man laat ſig maar eenmaal bedriegen.

Aſinus ad lapidem non bis offendit eundem.

56. De *Eeſel* ſonder *Herſſenen* ende *Ooren*.

EEn *Eeſel*, die in het draagen van ſwaare laſten, ſijnen *Heere* eenen langen tijd veele goede ende groote dienſten gedaan had, wierd een maal ſwaarder als gemeen belaaden, ſulks hy aan eener Steene, die in ſijnen weege lag, ſoodanig ſtronkelde, dat hy onder ſijnen laſte

ter needer viel, ende ſijn ondankbaare *Heer* toeloopende, hem met veele ſtokſlaagen deede rijſen, welke harde ſlaagen door de groote ſmerte ſoo diepe indrukſelen in des Eeſels herſſenen maakten, dat hy ſeedert dien tijd omtrend dien Steene nooit quam, ſonder daar aan te gedenken, ende ſig ſoo voorſigtig te draagen, dat hy niet meer aan den ſelven Steene quam te ſtooten; maar veroorſaakten daar en boven die harde ſtokſlaagen, dat hy eindelik van ſijnen *Heere* ſcheidende, ſig in eenen Woude begaf, alwaar hy een geruimen tijd ſeer ſtillekens geleefd hebbende, het gebeurde, dat de *Leew* ſiek wierd, ende byeen riep alle de voornaamſte bloedgierige Dieren, op dat die eenig genees-middel voor hem ſouden uitvinden: ende terwijle geen der opgemelde *Dieren* eenig genees-middel wiſt, ſeide de *Vos*, dat de *ooren* ende *herſſenen* eenes *Eeſels*, naar de regulen der Genees-konſte bereid zijnde, wonderlik goed waaren, om den *Leewe* ſijne voorgaande ſterkte te doen verkrijgen. Waarom de *Leew* den *Voſſe* laſt gaf, den *Eeſel* ten Hoove, ende in ſijnen gewelde te lokken

Sulks de *Vos* naar het Woud ging, ende den *Eeſele* aldus aanſprak: ,, Uwe groote *ſterkte*, *luidruſtige* vervaare-
,, lijke Stem, groot *geduld* omtrend het draagen van al-
,, lerlei ongemakken, ende uwe *matigheid* in ſpijſe ende
,, drank, als meede inſonderheid uwe groote *wijsheid*,
,, volgens welke gy die al te ondankbaare Menſchen hebt
,, verlaaten, om ſtillekens in dit Woud te leeven, heb-
,, ben u by de *wilde Dieren* ſoo vermaard gemaakt, dat
,, het lof van dien is gekoomen ter ooren des *Leews*, Ko-
,, ning aller vier-voetige Dieren, ende is die derhalven
,, geneegen, u tot ſijnen opperſten *Diener* van *Staat* te

gebrui-

„gebruiken. Ende vermits gy deeſe uwe groote deug- „den niet moogt verbergen, maar die ten voordeele al- „ler vier-voetige Dieren, waar van gy een zijt, gebrui- „ken moet; Soo gaa gy, mijn *goede Vriend*, met my, „ik ſal u ſeer trouwelik ten Hove leiden. De *Eeſel* dee- ſe ſchoone woorden geloovende, ging, ende wierd ge- leid tot den *Leewe*, die als toen ſijne Pooten, om den *Eeſel* te grijpen, uitgeſtrekt hebbende, ſig ſoo ſwak be- vond, dat hy niet door ſlaan. ende hem tot ſig trekken konde. Sulks de *Eeſel* ontſpringende, weeder tot ſijn Woud keerde; terwijle de *Leew* uit vreeſe dat ſijne on- magt ende te gelijk ſijne voorgenoomene wreedheid, al- len onnooſelen Dieren bekend ſouden worden, ſeer drou- vig ende ſchaamrood zijnde, oover dat mislukken, ſig nogtans verſeekerde, alle ſijne behaalde ſchande, door vermeerderinge van magt ofte ſterkte, indien hem die gebeurde, ende ook anderſins niet te konnen doen ver- dwijnen. Waarom hy ook den ſelfden *Vos* bad, ander- maal den *Eeſel* te gaan bekallen, ende ten Hoove te ge- leiden,

Waar op hoewel de *Vos* antwoorde, gants teegen den aard der *Eeſelen* te weeſen, twee maalen teegen den ſel- ven Steen te ſtooten, hy nogtans verhoopte, onder ſchijn van *Vriendſchap*, met diere *Eeden* beveſtigd, deeſen on- nooſelen te ſullen konnen verleiden, naademaal men al- ſoo, wel veel wijſere Dieren had konnen bedriegen; Sulks hy dit Geſandſchap ondernam, tot den *Eeſele* ging, en- de hem aldus toeſprak: „Voorwaar uwe al te groote *vree- „ſe* ende *ſchigtigheid* toond wel, dat gy gewoon zijt by „ondankbaare *Boeren*, ofte in *Wouden*, maar niet ten „Hoove onder de aller-beleefſte ende heuſſe Dieren te „leeven;

„ leeven: Want onſe Koning oover uwe komſte ſoo ver-
„ blijd is geweeſt, dat hy als by naaſt uit ſig ſelven wee-
„ ſende, u op het aller-vriendelijkſte ende met de meeſte
„ teekenen van liefde heeft willen om-armen, ende nog
„ wil, ſonder eenige gedagten te hebben, u in het min-
„ ſten te beſchaadigen: Dit heeft hy my *heiliglik geſwoo-*
„ *ren*, ende ſweer ik dit ook u van ſijnent wegen; my daar
„ en booven voor het naarkoomen deeſes, ten *Borge* en-
„ de *Pande* ſtellende: keer derhalven, mijn *lieve*, met
„ my naar den *Leewe*. Door welke woorden de *Eeſel* bewoogen wierd, weeder tot den *Leewe* te gaan, die hem als toen ſoo ſeeker nam, dat hy hem gegreepen, ende gedood hebbende, den *Voſſe* in een byſonder Vertrek oover gaf, om aldaar van de *ooren* ende *herſſenen* het bewuſt genees-middel te bereiden.

Maar de *Vos* ooverdenkende dat het beeter was, door die ſoo ongemeen heilſaame middelen, ſig ſelfs als een ander te ſterken, at dat kookſel ſelfs op, ende ging den *Leewe* als een wonder verhaalen, dat hy in den *Eeſele* gants geene *Herſſenen*, ende wel lange groove, maar geene opregt-hoorende *Ooren* gevonden had. Het welk als de *Leew* niet konde gelooven, de *Vos* efter betoonde waarhaftig te zijn, met deeſe aanmerk-waardige woorden: „ Voorwaar, indien deeſe *Eeſel* een regt *Eeſels*
„ geſtel, daar herſſenen ende bequame ooren aan waren,
„ hadde gehad, om ſelfs te konnen bedenken, ofte van
„ anderen te hooren, wat hem goed ofte quaad ware, hy
„ ſoude nooit, teegen den aard van alle gemeene *Eeſe-*
„ *len*, ten tweeden maale aan den ſelven ſteen geſtooten,
„ ende ſig laaten beweegen hebben, weeder ten *Hove* te
„ koomen, daar hy eenmaal den dooden-dans ontſpron-

„gen was. Ende oovermits hy nogtans alle het voormel-
„den gedaan heeft: soo is immers kennelik, dat hy in
„allen deelen geen *opregte Eesel* is geweest, maar dat
„hem seekerlik eenige voornaame deelen ofte innerlijke
„leeden, moeten hebben ontbrooken.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den EESELE, die niet twee maalen oover den selven Steen stoot, *hebben de* Ouden *verstaan ende aangemerkt, een Mensch, voor soo veel hy lighamelik, ende sonder eene reedelike Siele, begaafd is.*

Met den EESELE, die ten tweeden maale sig laat verleiden, *Eenvoudige Menschen, die sig door loose ende schrandere, te meermaalen laaten bedriegen ende verleiden.*

Met HERSSENEN *begaafd te zijn, hebben de* Ouden *hier verstaan, Menschen die bequaam zijn om uit haar eigen selven te bedenken, alle het gunt haar noodig ofte nut is.*

Met OOREN *begaafd te zijn, hebben sy verstaan, Menschen die bequaam zyn, om van anderen onderrigt ende geraaden te werden.*

INdien de lighamen der Menschen geene *beweegingen* hadden, dan die *innerlik* onstaan uit de opkookingen onses *bloeds* in den *herte*, ofte driften des selven naar alle andere deelen onses lighaams, ende wel in-

sonderheid met het dunsten van dien te drijven naar de *Herssenen*, ende daar van daan in alle onse seenuwen ende spieren: of wel, indien onse lighaamen daar en booven geene beweegingen hadden, dan die uiterlik ontstaan van de *voorwerpselen* onser vijf sinnen, naar onse Herssenen, ende daar van daan naar ons hert, ende naar alle onse andere leeden; Soo souden wy bevinden, dat saaken, die onse lighaamen seer gesmert ende beschaadigd hadden, ook middeler wijle soo diepe indrukselen in onse herssenen souden hebben gemaakt, dat diergelijke saaken daar naa ons voorkoomende, altijds door ons geschowd ende vermijd souden werden: tot dat allangs, het sy door *konst* ofte *geweld*, eenig ander daar teegen strijdend indruksel, in onse Herssenen veroorsaakt wierde. Ende is dit het gunt men in *paarden* ofte *honden* noemd *schigtig* ende *ongeleerd*, ofte wel *bereeden* ende *geleerd* te zijn. Gelijk men op dien gronde ook segt, dat een *Eesel* sig niet meer dan eene maal aan den selfden steen plagt te stooten.

Ende oovermits de Menschen, boven opgemelde *tuigen* tot de lighamelike *beweegingen* der *Beesten*, besitten eene *reedelike Siel*, die *oordeelen* kan en ook in der daad oordeeld van alle, insonderheid schadelike ende smertelike beweegingen, die op ende in onse lighamen veroorsaakt werden, ende dat die *Gedagten* ofte *Oordeelen* te saamen, ook wel seer diepe indrukselen in onse Herssenen maken, soo pleegen wy voortaan die ende diergelijke schaadelijke Saaken, sorgvuldig ende standvastig te vermijden. Sulks soodanige Menschen, welke des niet jeegenstaande, sig in de selfde seer gewigtige saaken twee maalen laaten verleiden, in deeser FABULE ten regte *Eesels* sonder *Herssenen* ende sonder *Ooren* genaamd werden. Ende is derhalven onnoodig, de sorgen der Menschen, die goede Herssenen ende Ooren hebben, in deesen meer op te wekken.

Maar is voorwaar wel dubbeld bestraffens waardig, dat de smerten ende schaaden, die wy andere Menschen sien, ofte hebben sien lijden; ende die wy hooren ofte leesen, dat andere Menschen lijden ofte geleeden hebben, ons niet opwekken, om soo diepe indrukselen in onse *Herssenen* ende *Geheugenisse* te maaken, dat wy de selve voordeelen uit die sagte spiegelen van anderer Menschen quaalen, als uit onse eigene drouve ervaarendheid konnen trekken.

ken. Waarom ook de *Dwaasen* nietwes leeren, dan met eigene schaade ofte schande, ende dat het daar en teegen een seer *wijs* Mensch te agten is, die door eenes anderen Mans gevaar sijne wijsheid vermeerderd heeft, gelijk met der waarheid daar ook by gevougd werd, dat de *Dwaasen* altijds ende oover alle soo *veele*, ende de *Wijse* soo *weinige* zijn, dat de Weereld door die weinigen niet gebeeterd, maar in weeder-wille der selven, door de groote meenigte der Dwaasen, altijds in den selven stande gehouden werd. *

Het welk alsoo yder van ons daageliks in ons selven, ende ook omtrend andere Menschen, in het bysonder bevind, geen bewijs vereist. Maar sal niet ondienstig zijn aan te wijsen, dat het selfden ook by naast altijds by *versaamde Menschen*, dat is, in geheele *Volkeren*, bevonden werd waarhaftig te weesen. Namentlik, hoe meenig maalen zijn de *Romeinen*, als ook de *Raad*, wel eer door hare *Keisers* geplaagd, ende daar van ontslaagen geworden zijnde, t'elkens door het *eigen Interest* der Boosen, ende der Dwaasen *Vergeetelheid*, weederom tot die schrikkelijke *Eenhoofdige Regeeringe* vervallen. Ende om tot onse Landen te keeren. Hoe meenig maalen hebben onse *Graven* van *Holland*, de gemeene *Vryheid* der *Eedelen*, der alinge *Gemeenten* ende der *Regenten* onser *Landen* ende *Steeden* vertreeden, ende eenige deugdsaamste ofte kloukmoedigste van dien, daar en booven door den *Hoove* ende schijn van *Justitie*, lijf ende goed doen verliesen, eer dat onse laatste Graaf in den Jare 1581. afgeswooren heeft konnen werden. Ende hoe wy daar naa in de Vereenigde Neederlanden omtrend den Jaaren 1583. 1586. 1618. 1650. 1672. gevaaren zijn, soude ten deele te lang zijn om hier te verhaalen, ende moet ook ten deele door eene plegtiglik afgekondigde *Vergeetelheid*, ongeroerd blijven. Sulks wy dit sullen besluiten, met te seggen, dat het eigen *Interest*, ende het groot getal der *Dwaase Nakoomelingen*, in het gemeen magtig genoug is, om te maken, dat sy sig niet spiegelen aan de gruwelen, die hunnen onnooselen *Voorsaaten* zijn oover gekoomen, om sig daar van te wagten.

* *Periculo alterius qui sapit ille sapit. Stultorum infinitus est numerus. experientia Stultorum magistra.*

Sulks de eigendlijke sin deeser FABULE is, ons op te wekken, dat wy alle saaken, daar ons aan geleegen is, by ons selven wel te ondersouken, ende daar oover met andere Menschen raad te pleegen, als ook onse *goede besluiten* daar omtrend gemaakt, seer diep in onse *geheugenisse* te drukken behoorden, ofte dat wy ten minsten den raad van andere Menschen omtrend die saken moeten hooren. Ofte dat wy anders sins waarelik wel dubbeld, dat is den aller-plompsten *Ooren-* ende *Herssenloosen Eeselen* gelijk zijn.

De

De Groote Dieven *die met goud en perlen brallen,*
Gewoon zijn door een Strop de kleinen *te doen vallen.*

57

Dat veniam corvis vexat censura columbas.

57. De *Spinnen, Vliegen,* ende *Swaluwen.*

DE *Spinnen* vertoonden wel eer den *Vliegen* ende den *Swaluwen*, dat alles ten nutte der *Menschen* geschapen zijnde, ook het *gemeene besten* der Menschen op het aller-sorgvuldigsten van alle Dieren, ende insonderheid van haar, die meest by *arme* Menschen woonden, behoorde te werden behertigd: ende dat in teegendeel van dien veel vliegend Gedierte, de Kamers der *Menschen* met

drek vuil maakten, de Kleederen met motten vervulden, de Spijsen met Maajen verteerden, ende ook den allerbesten drank, door sig daar in gulsiglik te verdrinken, besoedelden. Weshalven opgemelde *Spinnen* verbooden, op verbeurte van lijf ende goed, dat geen *vliegend Gedierte*, hoedaanig het ook waare, voortaan in de Huisen der Menschen hadde te vliegen. Ende om deese haare *wetten* te bekraftigen, sponnen sy aanstonds voor alle Deuren ende Vensteren der Menschen, seer konstige fijne *Webben*, welke van de *Vliegen* niet gesien, ofte soo weinig geagt wierden, dat sy des niet te min in de Huisen tragtende te vliegen, in de *Webben* verwarden, ende ook bleeven hangen, tot dat de *Spinnen*, onder schijn van weegens het oovertreeden der afgekondigde *wetten*, goed Regt te doen, die *Vliegen* doodeden, ende sig met den Vleesse ofte den Bloede der selven, lekkerlik ende oovervloediglik voededen.

Het welk den *Vliegen* in het gemeen soodaanig verdroot; dat sy eenen uit den haaren, als een *Gesant* tot den *Swaluwen* schikten, die haar aldus toesprak: „De „vuile ende vergiftige *Spinnen* veinsen in haare Wetten „seer te yveren voor den welstande aller, ende bysonderlik der *arme* Menschen, daar sy in teegendeel met de „selve Wetten nietwes beoogen, dan onder dien schoonen schijn sig met onser ellendigen Vlees ende Bloed te „versaadigen. Ende oovermits sy dus doende, ende ons „soo bedriegelik verteerende, ook merkelik uw voedsel „verminderen, ende voorneemens zijn, u dus verswakt „hebbende, haare Webben soo sterk ende hoog te weeven ende te spinnen, dat sy ook daar in u vangen, „dooden, ende verslinden sullen, daar gy nogtans opregte Beminners der Menschen, ende altijds seer goede

„Ge-

„Gebuuren der ſelven zijt : Soo keeren wy ons geerne „tot u, want voorwaar, indien wy geringe Dierkens „onſe *vrye* naturelijke vlugt niet mogen behouden, maar „in vreeſe moeten leeven, van door andere Dieren ver„ſlonden te worden, het ſal ons veel draagelijker wee„ſen, van eenen ſoet-ſingenden Beminner der Menſchen „alleen, als van u ; ende daar en booven ook van die „*vuile* ende Menſchen vergiftende ſchijn-heilige *Spinnen* „vervolgd te werden. Doe derhalven u, ende ons dat „go den, van de Wetten, welke de *Spinnen* ſoo wel te„gen u als tegen ons gemaakt hebben, te verbreeken, „ende oover alle door hare geſpanne Webben te vliegen. Welke reedenen de *Swaluwen*, als met haar *eigen Intereſt* oover een koomende, wel beſeften, ende daar en boven ſoo qualik namen, dat de *Spinnen* haare vrye vlugt hadden derven met Wetten bepaalen, dat ſy van dien tijde aan alle Spinne-webben met haare vlugt braaken, de *Spinnen* ſelfs verjoegen, ende de geheele *Een-hoofdige Regeering* ofte *Republik* der weinige *Spinne-koppen* vernietigden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met de MENSCHEN *hebben de* Ouden *verſtaan*, Salus Populi, *het gemeen wel-vaaren.*

Met SPINNEN, *vuile ſchijn-heilige wreede Menſchen, die eene wet-geevende Magt bekoomen.*

Met SPINNE-WEBBEN, *Wetten ofte Keuren.*

Met VLIEGEN, *ſeer geringe Ingeſeetenen.*

Met SWALUWEN, *Menſchen die de Wetten ende de Straffen ontwaſſen zijn.*

Wetten

WEtten ofte *Keuren* zijn geschreevene *Regulen*, waar naar alle Ingeseetenen van seekere *Landen* ofte *Steeden*, ende ook yder slag van Menschen in het besonder, sig in haaren Wandel ofte Handel moeten draagen, ofte by gebreeke van dien gestraft werden. Ende in gevalle de Menschen uit der aard niet meer haar *eigen* behoud ende wel-vaaren als het *gemeen* betragteden ende besorgden, ende daar beneevens niet altijds haar *eigen* goed bejoegen, ende eenes *anderen* verwaareloosden, soo soude hier geen groot verschil gevonden werden, of die *Wetten* ende *Keuren* door *eenen* Mensche, of door *weinigen*, ofte door *seer veelen*, den gemeenen Ingeseetenen voorgeschreeven wierden: maar oovermits de Menschen in het gemeen, haar *eigen* goed seer driftig betragten, ende *gemeen* goed meest laaten verlooren gaan, ofte seer flauwelik besorgen, als ook een *andermans* goed in het geheel te verwaarloosen, ofte ook selfs die schaade tot haar eigen voordeel af te leiden, ende te doen dienen plagten; Soo bevind men ook, dat de *Wetten* ofte *Keuren*, in Landen ende Steeden, daar niet meer dan *een Mensch* heerst, ende Wetten ofte Keuren geeft, waarelik alleen naar des selfs lusten, ofte tot des selfs eigen-baat ofte nut, ende meest altijds om sulks door de beswaaringen aller andere Ingeseetenen te verkrijgen, ingesteld ende gegeeven zijn. Gelijk men ook bevind, wanneer die wet-geevende Magt vervallen is in handen van seer *weinige Menschen*, dat die seer *weinigen* haare Wetten ende Keuren wel altijds vercieren met eener *Inleidinge*, niet dan van het betragten des *gemeenen* Wel-vaaren gewaagende, maar dat nogtans de *Instellers* ende *Opgeevers* van dien, waarelik daar in haar eigen voordeel altijds, ende ook veeltijds haar eigen baat, ter verminderinge ofte door onderdrukkinge aller andere Ingeseetenen, beoogen.

Sulks het *gemeen Welvaaren* des *Volks* in geene Landen ofte Steeden waarelik met *Wetten* ofte *Keuren* betragt werd, dan ten zy aldaar de wet-geevende Magt is by soo veele ende soo veelerlei slag van Menschen, dat die niet alleen met *woorden*, maar waarelik ende *in der daad*, het geheele Volk representeerende ofte vervangende, niet konnen haar eigen Welvaaren betragten, dan met eenen het Welvaaren des geheelen Volks te besorgen.

Ende dat de gemeene Ingeseetenen aller Landen ende Steeden,

door

door opgemelde *Tyrannie* van *Eigenbaat*, ook deſelve ongemakken der *Een-Hoofdige*, ofte der Regeeringe van ſeer weinige Menſchen, by den Grieken genaamd *Oligarchie*, onderworpen zijn, wanneer *een* ofte *weinige* Menſchen de Wetten ende Keuren *uitleggen*, *verklaaren*, ende *executeeren* mag ofte moogen, ſonder des weegen door eene andere ſeer groote vergaaderinge, de *Souvereiniteit* in deeſen repreſenteerende, geſtraft te konnen werden, leeren ons de *Ouden*, wanneer ſy *Wetten Netten*, ofte *Keuren Leuren* noemen, alſoo die alleen de *kleine* Viſſen te vangen, ende daar en tegen van de *Grooten* geſcheurd ofte oovertreeden plagten te werden. Ende wanneer de *Ouden* daar by voegen, dat ſelfs in onſe rouwe Populare Regeeringen onder de *Duitſen* en *Batavieren*, de oude Gewoonten, en daar uit onſtaande *Goede Seeden*, veel kraftiger waren, en ook veel beeter onderhouden ofte beleefd wierden, als by andere ſlaafſe Volkeren ſeer goede Wetten. * Ende oovermits alle het voorgaande ons van ouds met eene andere FABULE ſeer klaar is afgebeeld, ſoo ſullen wy die hier in plaatſe van eene wijdere verklaringe laaten volgen.

„ De *Leew*, als Koning der *Dieren*, een gebod hebbende laten uit„ gaan, dat op lijfſtraffe geen Beeſt den *andere* ſonder wettige oorſa„ ke hadde te beſchadigen, en dat yder jareliks ſijn bedrijf ten Hove „ gebiegt hebbende, des wegen vry geſprooken ofte geſtraft ſou„ de werden: Soo gebeurde, dat de *wolf* ende de *Vos* by den *Eeſele* „ quamen, ende hem aldus toeſpraken: *Broeder*, ons verdriet, ende „ vermits uwen tragen gang, ſal u des te meer verdrieten, de lan„ ge weg, die wy ter *Hofvaart*, om aldaar onſe Biegt te ſpreeken, „ doen moeten; weshalven wy een middel bedagt hebben, om „ ons drie daar van te ontlaſten; namelik ons drie hier onderling „ te Biegten, ende daar naa de *abſolutie*, met onſer twee getui„ gen beveſtigd zijnde, ten Hove te ſenden, om middeler wij„ le ons by u in deeſe goede klavere weide te konnen verluſti„ gen. Het welk den *Eeſele* geviel, ende de *Vos* aldus ſijne Biegt „ voor hun beiden ſprak: Het is gebeurd, terwijle ik des nagts „ door een Dorp reisde, dat een *Haan* met ſijn ooverluid kraajen, „ dat eedele menſchelik geſlagt in den ſlaape ſtoorde, des ik ver„ toornd werdende, den *Haane* den kop af beet, ende ſijn lighaam, „ op dat het de *Hennen* door ſtank niet ſoude beſchaadigen, op at. „ Des niet te min gebeurde drie dagen daar na, dat ſy Hennen, in

* *C. Tacit. de Germ.*

„ plaatſe van oover deeſe mijne weldaad dankbaar te zijn, my ſtil-
„ lekens voor by gaande, na riepen, *Moordenaar*, *Moordenaar*; ſulks
„ ik ter beſchermingc mijner *eere*, die ik nevens mijn *leeven*, ende
„ meer ſchat waardig te zijn, toe ſchoot, drie *Hennen* doode, en op dat
„ niet ſtinken ſouden, op at: dit is alle het gunt, waar oover ik uw
„ vonnis afwagt. Waar op de *Wolf* ſig aldus uitede: Warelik, gy hebt
„ tegen des Konings *VVet*, maar tegen den eigendlijken *ſin* van dien
„ niet geſondigd, met de *Menſchen* te beſorgen, ende met uwe *Eere* te
„ beſchermen, des ik aanmerkende uwe ſeer loffelike *Inſigten*, ſtem-
„ me u te abſolveeren, onder belofte nogtans, van ſoodanige haa-
„ ſtigheid omtrend het dooden van Dieren, hier naa niet meer te
„ gebruiken. Ende wierd dit voorſtemmen aanſtonds door den
„ Eeſele *bejaad*, ende voor goed gekeurd, terwijle de *VVolf* aldus
„ ſijne *Biegt* begon.

„ Eenmaal wandelende langs den weege, ſag ik eene *Sog* het
„ Kooren eenes armen Bowmans vertreeden, omwroeten, ende
„ verſlinden, terwijle haare *Biggen* hongerig weeſende, van haar
„ afdwaalden, ende ſig uit den ſlijke niet redden konden, ſulks ik
„ door toorne ontſteeken oover de groote ſchade, die ſy den Bow-
„ manne aandeed, ende oover dat verſuim der moederlijke pligt, de
„ ſelve *Sog* doode en op at. Drie dagen daar na den ſelven weg gaan-
„ de, ſag ik, dat die onnooſele *Biggen* ſeer mager waren geworden,
„ ende bedenkende, dat ſy door gebrek van Moeders-melk, eene
„ ſeer ellendige lang-duurige dood ſeekerlik ſouden ſterven, ten
„ waare ſy uit meede-doogen haaſtelik gedood wierden, ſoo deed
„ ik het waarelik met dat *Inſigt*, ende at haar voorts op. Dit is
„ alle het gunt ik te Biegten hebbe, ende waar oover gy kond
„ vonniſſen. Sulks de *Vos* aanſtonds daar oover aldus redeneerde:
„ Hoewel gy bekend *Moeder* ende *Kinderen* te hebben gedood, en-
„ de het ten eerſten opſlaage ſchijnd, dat gy alles ſins teegen de
„ *Wetten* des Konings ſoud hebben geſondigd, ſoo ſie ik nogtans,
„ dat uwe *Motiven* ende *Inſigten*, van der *Menſchen* ſchaden te behoe-
„ den, de *Moeders* tot hare pligt op te wekken, ende meededoo-
„ gendheid omtrend ellendige *Kinderen* te gebruiken, ſeer goed en-
„ de loffelijk zijn; welke Deugden door geene Wet verbooden
„ konnen werden. Weshalven ik u, voor ſoo veel my aangaat, vry
„ ſpreek. De *Eeſel* dit gehoord hebbende, ſeide, ſig met die Stem-
„ me te vougen.

„ Ende

„ Ende wierd hy Eesel voorts aangepord, om eindelik sig ook „ te Biegten. Sulks hy dat in volgender wijse deede. Gy beiden „ weet, dat mijn aard niet strekt, om andere Dieren te beschadi- „ gen ofte eenig bloed te vergieten, ende daar van dien volgende „ nietwes Biegten kan. Dog om u te voldoen, sal ik u ietwes ver- „ halen, dat my onnoosele gebeurd is, terwijle ik eenen Heere „ diende. Het was een *oud Man*, die seer *koudelik* van voeten zijn- „ de, gewoon was, in het reisen sijne Schoenen, met wat hoois „ daar in te steeken, droog ende warm te houden: Als ik deesen „ eenmaal in den Wintere oover eene berg had gedragen ter plaat- „ se daar hy soude vernagten, bragt de *VVaard* hem drooge mui- „ len, op dat sijne natte ende beslikte Schoenen daar buiten blee- „ ven. Ende daar binnen zijnde, vonden mijn *Heer* ende de *VVaard* „ sig in der *Stoove* soo wel, dat nog *Heer* nog *VVaard* mijner gedagt, „ ende my den gantsen nagt in seer bittere koude buiten Huis en- „ de Stalle lieten staan, des ik my aldaar sonder Hooi ende Strooi „ ofte eenig kort voeder vindende, uit seer grooten honger alle „ het hooi uit opgemelde Schoenen at. Dit is alle het gunt ik kan „ *seggen*, of soo gy't wilt noemen, *Biegten*, hoewel ik niet kan sien „ dat daar op ietwes te seggen kan vallen. O seide de *Vos* aanstonds, „ dit is wel geene saak die strijd teegen de *VVoorden* der Wet, al- „ soo die alleen van Dieren te beschaadigen, ende niet van hooi „ te eeten, gewaagen; maar indien men de *gevolgen* der opgemel- „ de sake wel in siet, namelik, dat soo een heerlik Schepsel, als is „ een koudelik *oud Man*, in den Wintere door u beroofd is geworden „ van hooi, en dat by voort reisen, daar uit seer ligtelijk heeft konnen „ *volgen*, eene Verkoudheid, Hoest en Buikpijn, die den *ouden Man* in „ het graf souden hebben konnen sleepen, soo oordeel ik, *VVolf-Neef*, „ om de *quade gevolgen*, dat dese *Eesel* de *dood* wel dubbeld waardig is, „ straf hem derhalven ten spiegele van anderen; waar op de *VVolf* „ dat avis bevestigende, toe schoot, ende den *Eesele* de keele afbeet, „ om hem gesaamentlik te konnen eeten, ende sijn bloed drinken, „ gelijk de *VVolf* ende de *Vos* sig aanstonds met die spijse versadigden.

Weshalven wy meenen den *eigendliken sin* onser twee voorgedragene FABULEN te weesen, dat *een* ofte *weinige* Wetgeevers altijds *VVetten* ten voordeele van hun eigen selfs maakt ofte maaken, ende dat ook *een* ofte *weinige Regters* de Wetten uitleggende, ver-

klarende ende uitvoerende, die ook altijds naar hy, ofte ſy, gonſt ofte afgonſt draagd ende draagen, ofte eenig ander voordeel voor haar eigen ſelfs daar uit trekken kan ofte konnen, uitgelegd, verklaard, ende uitgevoerd werden: ende meenen wy daar beneevens, dat deeſe FABULEN ons by gevolge ook leeren, dat de *oopenbaare oovertreeders* der Wetten, in die ſeer *gebrekkelike Regeeringen* ende *Vierſchaaren*, wegens eenige hare voorgewende *goede Inſigten*, niet min vry geſprooken, als de *kennelik onſchuldigen*, wegens eenige verſierde *quade gevolgen*, altijds geſtraft konnen werden. Ende meenen wy, dat daar en boven de *geringe* Ding-pligtigen veeltijds naar de uiterſte *ſtrengheid* van *Regten* geoordeeld ende geſtraft werden, terwijle andere *hoog geſteegene Ingeſeetenen* der Landen ende Steeden, alle goede Wetten *oover-* ja *ver-treeden* derven, ende dat ſy ook de *Regters*, wanneer ſy haar Regts-gebied tegen haar willen oeffenen, om verre werpen, en dus doende, in plaatſe van neevens andere Ingeſeetenen, voor haaren daagelijkſen Regtere *Dingpligtig* te zijn, ende volgens haare misdaaden geſtraft te werden, oopentlik naar hunnen *luſt*, ſonder eenige *wetten* onderworpen te zijn, oover alle de Ingeſeetenen *gebieden*, ende die alle *ſlaafagtig* doen *dienen* eene ſeer ellendige *ſlaavernie*. Waar in die *Geweldenaars* de *groote Viſſen* ende *Snouken* naar volgen, naamentlik, met niet alleen de *Netten* der Viſſeren, waar meede men haar neevens de kleinen, dagt te vangen, te verbreeken, maar ook met daar naa alle kleindere Viſſen te verſlinden.

Ootmoedig waaren de gedagten,
Als't onder't kruis lag ſonder kragten:
Maar naawliks heeft het kragt gekreegen,
Of't toond ſijn' kragten wel ter deegen.

Debiliores semper quod æquum est poſtulant, ſed fortiores illud parvi faciunt. Ariſtot.

58. De *Hooge* ende *Laage Boomen.*

DE *Son* ſijne ſtraalen ſchietende op, ende ſijne warmte mitsdien meede deelende aan, ſeekere vrugtbare Klingen ende Dellingen, die, ter bequamer tijden, door ſoete *dawen* ende *reegenen* uit den hoogen *Heemele* neederdaalende, bevogtigd wierden; had aldaar ſonder eenige andere voorgaande ſaaden, *veelerlei Boomen* ende *Heesteren* uit der aarde doen ſpruiten; welke niet jeegen-

 ſtaande

ſtaande veele daar op volgende koude *Winters*, ſcherpe ofte felle *Storm-winden* ende *Haagel-buyen*, allangs voorſpoediglik opwieſſen; alſoo ſy, in haare teederheid, daar vooren weeken ofte boogen, ende dat ſy ook onderwijlen door de vettigheid des aardrijks, waar in ſy geplant waren, weelig ende digte by een op-groejende, yder van dien ſijn deel van dat *geweld* ſchuttende ofte draagende, de kraft van dien ſoodaanig verbrooken wierd, dat het ſelven haar niet konde beletten te bereiken de palen van haaren naturelijken wasdom.

Maar zijnde opgemelde *Boomen* aldus geraakt in dien gelukkigen ſtande, voor deeſen van allen geſaamentlik, ende van eenen ydere in het byſonder, ſoo ſeer gewenſt; naamelik, dat de *Hoogſte Boomen*, den *Laageren Boomen* ende *Heiſteren* af hielden veele quade *Winden*, alſoo ſy de ſelve op haare hoogſte toppen braaken ofte ſchutteden; ende dat daar en teegen die *Laage Boomen* ook met haare hoogſte takken niet alleen de *ſtammen*, maar ook de laagſte *takken* der *Hoogſte Boomen* bereikten ende beſchutteden. Gelijk ſy Boomen geſaamentlik meede gewenſt ende bereikt hadden dien ſtand, dat de *Heiſters* de *ſtammen* der *Laage Boomen* ſoo wel dekten, dat de kraften der *koude* ende der *winden*, op haar allen geſamentlik ſeer ligtelik gebrooken wierden: Soo gebeurde des niet te min, eerſt dat de Hoogſte *Griekſe* ende *Italiaanſe Kupreſſen*, daar naa de ſtijve onverſettelijke *Duitſe Eiken*, ende eindelik de *Schotſe Linden*, jaa ſelfs ook de niet diep gewortelde *Vlaamſe Abeelen*, ſiende op hare eigene groote Hoogheid, ſig lieten dunken, dat de andere *Mindere Boomen* ende *Heiſters* haar voedſel verminderden; ende dat, indien ſy ſelfs daar na meer voedſels, dat de mindere Boomen haar nu ontrokken, quamen te genieten, ſy als dan nog veel

hooger

hooger haare hoofden opſteeken, ende ook haare takken nog veel *breeder* uitſpreiden ſouden konnen.

Weshalven die *Hooge Boomen* nog meer hoogte bekoomen willende, bevaalen alle die mindere Boomen, geene uitgeſonderd, ſonder eenige genade, uit te roeden. Waar teegen de *Vygen-* ende *Olijf-* als ook de *Appel-* ende *Peeren-Boomen*, neevens de andere *Mindere Boomen*, *Wijnſtokken* ende *Heiſters*, ſeer ootmoedig vertoonden: „Dat „ſy uit den ſelven aardrijke, door gonſten des Heemels, „neevens malkanderen geſprooten, ende in die gemeene „*naturelike Vryheid* opgegroeid waren; dat ſy ook niemanne met haare Wortelen, Takken ofte Vrugten, eenige „de minſte ſchaade deeden, maar dat ſy in teegendeele „de *Hoogere Boomen* veelſins voor quade gevallen beſchut„teden, ende daar en boven *God* ende de *Menſchen*, daar „hunner aller heil van koomen moeſte, verheugden ofte „voededen. Ende verſogten ſy derhalven aldaar, gelijk „voor deeſen, te moogen groejen ende bloejen. Maar alles was te vergeefs. Deſe *Hooge Boomen* greepen de *Neederigen* aan, ende roeiden de ſelven uit met groter vreugde, tot dat ſy ſelfs dus *kaal* ende *bloot* ſtaande, by volgende koude Winter-tijden, ende ſcherpe felle Storm-winden, ſoo in hare ſtammen als takken, dervougen wierden aangetaſt ende getroffen, dat ſy meeſt alle verdorden, ofte om verre waaiden, ofte dat ten minſten by naa alle haare takken gebrooken wierden.

Meer Uitlegging *der* Woorden *is hier onnodig, dan dat met de* Hooge Vrugtelooſe *ofte* onvrugtbare BOOMEN, *Heersſugtige, Geld-gierige Menſchen verſtaan worden; ende dat met de* Laage vrugtbare BOOMEN, *de ſorgvuldige ende arbeidſame Ingeſeetenen der Landen ende Steeden gemeend zijn.*

Oover-

OOvermits alle Menſchen met eeven weinige kenniſſe, deugd ende magt gebooren werden, ende dat de ongelijkheid ofte uitſteekendheid van magt, die ſig daar naa onder den Menſchen oopenbaard, ſeer ſelden haaren oorſprong heeft, ofte gegrond is, van ofte op eene *uitſteekende kenniſſe*, ofte *deugd*, hoewel ſulks naar *reeden* ende *billikheid* behoorde te zijn; maar dat in teegendeel dit onderſcheid meeſt onſtaat uit den *gelukke* ofte *ongelukke* der geenen, van wien men *geteeld* ende *gebooren* is; ofte wel uit eenige andere *gevallen*, waar in onſe kenniſſe ofte deugd ſijn deel niet heeft: Soo volgd hier op ook gemeenelik, dat de *Swakſte* Menſchen, die eenige *kenniſſe* ende *deugd*, maar gants geene magt oover andere Menſchen hebben, altijds begeeren, dat de *Magtigſten* ſig naar *Reeden* ende *Billikheid* draagen: Ende ſoo volgd ook in teegendeel, dat de *Magtigſten* ſig in het gemeen bewuſt zijnde, dat ſy de andere Menſchen nog in *kenniſſe*, nogte in *deugd*, maar wel in *magt* oovertreffen, veeltijds de *Reeden* ende *Billikheid* ſoo ſeer verſmaaden, dat ſy daar naar niet luiſteren, maar teegen haaren minderen enkel geweld gebruiken willen.*

Ende of wel onſe Heer ende Saaligmaaker *Jeſus Chriſtus* ſelfs, als ook ſijne *Leerlingen*, ons oovervloediglik geleerd, als ook met hare wijſe van leeven ende ſterven beveſtigd hebben, deeſe waarheid, namelik: „Dat de Menſchen, ſonder opſigt van *Heer* ofte *Onder-* „*daan* te zijn, aangemerkt weeſende, malkanderen niet behoor- „den te *dwingen*, om ietwes uiterlik te doen ofte te laaten, maar „wel daar toe te *oovérreeden*, ende met goede *exempelen* van leven daar „toe te beweegen; ten einde het ſelven vrywillig ende van gantſer „herte, ten weederſijden geſchiede: Soo ſien wy nogtans, dat de magtige *Roomſe Keiſers* ende haare *Groote Onderdaanen*, naar die goede Reeden ende Billikheid der ſwakke Menſchen ende *Leeraaren*, ſoo weinig hebben willen luiſteren, dat ſy binnen de eerſte drie honderd Jaaren, die ootmoedige ende deugdſaame *Chriſtenen*, oover het geheele Roomſe Rijk, neegen maalen, van tijden ten tijden te reekenen, ſeer wreedelik vervolgd, ende, voor ſoo veele in haar was, alle uitgeroeid, ofte gedwongen hebben, om volgens de *gebooden* der Heidenſe Prieſteren, uiterlik ofte ook geveinsdelik, de *Afgooden* te dienen, ende haar leeven aan te ſtellen.

Ende

* *Ariſt. Pol. lib. cap. Quod non poteſt, vult poſſe qui nimium poteſt. Senec, Hippol.*

Ende leesen wy des niet te min, dat dese in hare *neederigheid* soo reedelike ende deugdsame *Christenen*, alleen uit krafte der waarheid, deselve met een goed leven, ende met alles te lijden ende te verdragen, bevestigende, ongeloovelik vele *Heidenen* en *Joden* warelik tot den Christen geloove bekeerd hebbende, sonder eenig geweld daar omtrend te gebruiken, naweliks door den *Eersten* Christen Keiser *Constantinus* boven den anders gesinden gewassen waren; of sy genougden sig niet met die *Billikheid* van uit krafte der *Politike Wetten*, meer als de *Heidenen* ende *Jooden* begonstigd te werden, maar teegen alle goede *Reedenen*, ende teegen de voorgaande *Leere* der opregte *Christenen*, soo bewoogen sy den *Tweeden* Christen Keiser, den *Heidenen* haare *Tempelen* te ontneemen, als ook haar de oeffening van den Heidensen Godsdienst op straffe des doods te verbieden. Ende kort daar aan gebooden die Roomse *Christen* Keisers met oover allen afgekondigde *Wetten*, aan alle hare *Gouverneuren* ende Beamten, ook de *Leeraren* ofte *Priesters* der Heidenen, uit den gantsen Roomsen Rijke te verdrijven, mitsgaders alle der selven *Bouken*, die voor den *Heidensen*, ofte teegen der Christen Godsdienste geschreeven waaren, te verbranden.*

De *Hoofse* Christen *Biskoppen*, die der *Keiseren* ooren besaaten, door het *Hoofs leeven* dus van den regten weege des waaren Christendoms, bestaande in geweld te lijden, ende niet te doen van ende aan andere Menschen, maar te ooverreeden die men bekeeren wilde, afgedwaald zijnde; soo keerden sy sig ook, daar na als die *Heidense* ende *Joodse* weeder-spreekers ontbraaken, teegen alle andere *Christelike Leeraren* ende der selven *Vergaaderingen*, bestaanden veeltijds uit yveriger ende beetere Christenen, als die *Hoofs-gesinden* waren, hoewel die met haar in der *Leere* niet alles sins oover een quamen. Ende deeden deese *Hoofse Biskoppen*, teegen alle andere *Leeraaren*, die van haar in *Leere* ofte *Leeven* verschilden, ende dien volgende haar des weegen scheenen te bestraffen, om de selven onder eenen schoonen schijn te konnen vervolgen, verdrijven, ofte dooden; door de gonsten der *Keiseren*, van tijden ten tijden by een roepen, om oover die sweevende verschillen te oordeelen, *Concilien*, bestaan sullende uit soodaanige *Biskoppen* ende *Leeden*, die seekerlik de minst-vermoogende, aldaar als *Scheurmakers* ofte *Ketters*

Tt ver-

* *Sie de dertien eerste Titulen des Codex.*

veroordeelen, verbannen, ofte uit den *Roomsen Ryke* verdrijven souden; naar dat sulks den *Hoofsen Biskoppen* geliefde.

Het welk verketteren onder de namen van *Manicheen, Donatisten, Arrianen, Novatianen, Macedonianen, Pelagianen, Nestorianen, Eutychianen,* ende veele andere, by den Christenen des *Keiserryks* ten *Oosten* soo lange geduurd heeft, tot dat opgemeld *Ryk* daar door soo swak is geworden, dat eindelik die Hoog-gesteegene *Geweldenaars* soo wel als die andere *mindere* Christenen, die sy hebben willen uitroeden, door anderer grooter geweld om verre gevallen, ende meest alle gekoomen zijn onder het geweld der *Mahometanen.*

Waar teegen de *Biskoppen* van *Romen* middeler wijle, als *Italiaanse Cypressen* uitsteekende in *Heersfugt* ende *Magt*, niet door *oover reeden* ende kraften der *Waarheid*, maar door de *Heidenen* te beooreloogen ende te dwingen, als ook met onder den *Christenen* [a] veele oproeren, oorlogen, ende bloed-vergietens te veroorsaaken, soo hoog gesteegen zijn, dat opgemelde *Pausen* van *Romen*, die brave *Henriken*, *Frederiken*, ende *Ludowyken*, als Keisers des *Duitsen Ryks*, voor haar hebben doen swigten, [b] terwijle opgemelde soo hoog-draavende *Roomse Biskoppen* sig ook hebben versaadigd met den bloede veeler deugdsaamer Christeliker *Martelaren*, als *Waldensen*, *Albigensen*, *Wikleviſten*, *Husiten*, *&c.* om dat die in den geloove van der *Roomser Kerke* gevoelen verschilden. [c]

Waar naa eindelik *Martin Luther* ende sijne *Aanhangers*, met seer goede reedenen veele *misbruiken* ende Doolingen der *Roomse Kerke* aanwijsende, als ook in de *Noordse Landen* ende *Hoog-Duitsland* geloof vindende, ende sig ook der selver *Pausen* onderdrukkinge weetende te ontrekken, allangs soo hoog gesteegen is ende zijn, dat sy, als stijve *Noordse* ofte *Duitse Eiken*, alle andere *Reformateurs*, die van haar in gevoelen eenigsins verschilden, niet door *reeden* ofte krafte der *waarheid*, maar door *geweld*, uit hare Landen ende Steeden geweerd, ofte daar uit gedreeven hebben. [d] Gelijk meede de *Engelse* ende *Schotse Protestanten*, daar na door gonsten der *Hooven*, sig als seer hooge *Schotse Linden*, in Hoogheid gesteld vindende, alle andere minder begonstigden ende van haar in weinige saaken verschil-

a *Sie het leeven van Carolus Magnus.* b *Vide Germ. rer. Scriptores & Cæsarum Vitas. Cuspin. Centur. Magdeb.* c *Voyez le Mystere d'Iniquité, de Phil. de Mornai.*
d *Sie de Historie van I. Sleiden, ende van het Concordie-bouk, als ook I. Uttenbogaarts Kerk. Hist.*

ſchillende *Reformateurs* ende andere *Gereformeerde Chriſtenen*, onder de namen van *Puritainen*, *Browniſten*, *Geeſtdrijvers*, ofte *Non-Conformiſten*, wreedelik geſtraft ofte uit den Lande verdreeven hebben.

Ende dat de *Gereformeerde Chriſtenen*, onder verſcheidene namen, in deeſe *Neederlanden*, ſeer gruwelike Vervolgingen der *Paus*- ende *Spaans-geſinden* hebben uitgeſtaan, is eenen ydere bekend; als ook ons niet behoorde onbekend te zijn, dat eenige van die geene, welke het geluk hebben gehad, van als *Vlaamſe Abeelen* boven anderen uit te ſteeken, meeſt alle op den ſelven menſcheliken ſtrant zijn gevolgd, met ſoo veel haar doenelik is geweeſt, eerſt de *Miſſe*, teegens plegtelike beſwoorene *Religions Vreede*, ende daar na onder de naamen van ſtrafbaare *Ketterien*, ofte ſchadelike *Niewigheeden* te weeren, de Vergaaderingen der anderen van haar eenigſins verſchillende *Doops-geſinden*, *Socinianen*, *Remonſtranten*, *Carteſianen*, *Cocceanen*, te beletten, ende door dat middel alle ſoodanig geſinde Ingeſeetenen uit deſe Landen te verdrijven, alſoo ons dat is gebleeken in den Jaaren 1578. 1618. 1673. ende vervolgens.

Hoewel op alle die Vervolgingen der *hoogſt-geſteegene Reformateuren*, ten verderve der *Minderen*, ende in ſaaken van Geloove, anders geſinde Ingeſeetenen der opgemelde *Landen* ende *Steeden* van geheel *Europa*, *ten zy God ſulks wonderlik verhoede*, ſeekerlik ſtaat te volgen, dat alle deeſe afgeſcheidene van den *Stoele* van *Romen*, ende die nu in haare *Gereformeerde* Landen ende Steeden ſoo *hoog* geſteegen zijn, des niet te min door haare Vervolgingen ende Onderdrukkingen der *Minderen*, het getal der *On-Roomſe Chriſtenen* ſoodaanig ſullen verſwakken, dat ſoo wel die *Hoogen* als die *Laagen* on-Rooms geſinden, gelijk *vermoeide* ende *afgematte Oſſen*, wederom ſullen moeten knielen voor den *Roomſen Altaare*, om aldaar deerelik geſlagt, ende ten brand-offere aan der grootheid der *Roomſe Kerke* ende der Kerkeliken ofte *Roomsgeſinden Geeſteliken* Heersſugt ende weelde, opgeofferd te werden.

Als wanneer ook wijders nietwes ſal weeſen te verwagten, dan dat geheel *Europa*, in Menſchen, Rijkdommen, Konſten, Kenniſſen, verminderd, ende mitsdien merkelik geſwakt zijnde, eindelik ſal vallen onder de naaſt geleegene ſeer magtige *Barbaren* ende *Mahometanen*, ende dat des te eerder, om dat die aan alle andersgeſinden *oude Ingeſeetenen*, ofte uit andere *Landen* verdreevenen, in

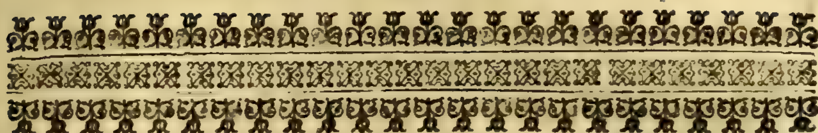
haare Landen, der ſelver Godsdienſtige Vergaderingen toelaten, ende tegen allen gewelde der al te driftige *Muſulmannen* beſchermen.

Ende hoewel deſelve *boos-* ende *onvoorſigtigheid* der *hoogſt-geſteegene* Menſchen, ſig ten verderve der *Minderen*, eeven ſoo veel, ja nog meer oopenbaard in alle ſaaken van *Staat*; ende dat mitsdien nu ſchijnd vereiſt te werden eenige *Voorbeelden* daar van ook aan te wijſen: Soo moet de *Leeſer* nogtans indagtig weeſen, dat deeſe onſe *Parabol* der *Boomen*, meeſt ſiet op die *Hoog geſteegenen*, welke oover den *Laageren* Menſchen, als of het haare *Onderdaanen* ofte *Slaaven* waaren, volgens de Borgerlijke Wetten, gants geene *Heerſchappie* te gebruiken vermoogen; als ook volgens de *Leere* des *Euangeliums*, gants niet behoorden, ende derhalven ſoo ſullen wy ons daar van onthouden: Te meer, dewijle het ſig ſelven leerd, dat indien de allermeeſt gewaande *Heilige* Menſchen, als zijn de *Chriſtelike Prieſters* ende *Kerkelike Leeraars*, ſoodanige boos- ofte onvoorſigtigheeden begaan ten nadeele der geenen, die hare *Minderen* zijn; dat het ſelfden nog veel meer behoorde te werden verwagt van *Staatskondige* Regeerderen, ende inſonderheid van *Koningen* ende *Vorſten*, wiens geheel *leeven* ende *Regeering* vermaard werd te beſtaan in geveinſdheid, bedrog ende geweld.* Ende eindelik moeten wy die begeerde Staatkondige *Voorbeelden* after laten, om dat onſe Reedenkaaveling boven gewoonte ſig albereids breeder heeft uitgeſtrekt.

Maar ſullen wy alleen ten beſluite deſes ſeggen, de *Leere* deſer FABULE te weſen, dat de *Hoog-geſteegene Menſchen* in het gemeen ſoo dertel ende brood-dronken werden, dat ſy de *Minderen* te verſmaaden, ende daar op te aaſen, jaa die te verderven pleegen, ſchoon daar op gemeenelik ook haar eigen verderf ſtaat te volgen.

* *Sie* N. *Machiavel. Princ.*

De

De goede God bewaare ons voor de Kussen des haters. Prov. cap. 27.

Non e fiero nemico chi non sa far l'amico.

59. De *Vos* ende de *Haan*.

DE *Vos* hongerig, ende van meeninge weesende, sijnen buik met den *Hane* te versaadigen, ging stillekens naar hem toe, ende siende dat hy schielik op eenen hoogen Boome vloog, soo meende hy des niet te min, dat hy soo onvoorsigtig soude weesen, van sig door eene ge-

gemeene *Loogen* te ſullen laten *verleiden*, ende ſeide hem ten dien einde: „Blijf dog ſtaan, ofte koom vry af tot „my, want daar is van hooger hand *Vreede* onder ende „voor alle Dieren verkondigd. Maar de *Haan* antwoorde daar op; Ik hebbe nog van geene *Vreede* onder den Dieren gehoord, ende daar en booven bedenk ik in my ſelven, dat het gunt gy my ſegt, waarhaftig zy ofte niet, het in beiden gevallen voor my het ſeekerſten is te blijven in dien ſtande, waar in gy my nog beſchadigen, nog dooden kond.

De *Vos* dit gehoord hebbende, ende vermerkende, dat hy als toen ter verſaadiginge ſijnes hongers, nietwes uitregten ſoude konnen, ging ſijns weegs, met die *hoope*, dat het hem beeter gelukken ſoude, indien hy niet ſoo ſeer op eenes anderen mans gebrek, van *kenniſſe* ofte *voorſigtigheid*, als op ſijne eigene *ſterkte* ende wonderbaarlik ſnelle *ſprongen* betrouwende, den *Hane laagen* leide, ende beſprong, wanneer hy daar minſt op dagt. Sulks de *Vos*, om dit werkſtellig te maaken, den *Haan* ſoo vlijtig ende geduurig beloerde, dat hy hem eindelik op het onvoorſienſten beſprong, ende by der keele weg droug; dog ſullende hem dooden, ſoo wierd hy door eene ſchielike ende ſchrikkelike Blikſem- Donder- Wind- ende Reegenbui, die onverwagt uit den Heemele ter aarde viel, ſoo ontſteld, ende ook ſoo ter needer geſlagen, dat hy ſijnen mond oopende, de *Haan* ontſnapte ende wijders op eenen Boome vloog.

Waarom de looſe ende ſchrandere *Vos*, vreeſende van honger te ſullen ſterven, indien hy deeſen *Haan* niet weeder bemagtigde, alle ſijne ſinnen inſpande, om eenig middel ten dien einde uit te vinden. Ende alle ſijne konſten wel

oover-

ooverdagt hebbende, ſoo oordeelde hy, dat alle de Dieren, ende in het byſonder de *Haanen*, ſoo trots ende laatdunkende waren, dat wanneer alle *gemeene* Loogenen ofte *Bedrog* ende *Geweld* ontſchooten was, ſy nogtans ligtelik ſouden konnen werden bedroogen ende ooverweldigd, indien men haar ongemeen ſeer hare deugden, boven der waarheid, verhefte; ende haare ondeugden, als of het waarelik deugden waren, *prees*. Gelijk de *Vos* daar beneevens ſig verſeekerde, den *Haan* in deeſen te ſullen misleiden, indien hy hem alle het opgemelden wiſt te doen ende te ſeggen, onder den *ſchijn* van eene oude vertroude *vriendſchap*.

Weshalven hy kort daar aan weederom naar dien ſelven *Haane* ging, ende hem dus toeſprak: „Uwen Va„der hebbe ik in mijner jongheid gekend, ende oover„mits ſijne oovergroote deugden, ſoo heb ik voorwaar, „terwijle ik met hem in gemeenſchap leefde, veel goeds „van hem genooten. Sulks ik nu in mijnen ouderdom „verſtaande, dat hy eenen eenigen ſeer beroemden *Soon* „had naagelaaten, die hem in alles geleek, te vergeefs u „hebbe getragt te ſpreeken; om dat gy, ſonder my te „willen hooren, aanſtonds *ontvloogd*. Ende u onlangs „naarder te ſien koomende, wierd ik door groote blijd„ſchap ſoo vervoerd, dat ik my niet konde weederhou„den, haaſtelik toe te ſpringen, om, uit ſchuldiger dank„baarheid, uw *heilig hoofd* te *kuſſen*: maar vermerkende, „dat gy dit ten quaadſte duide, ſoo heb ik aanſtonds u „los gelaaten; ende uit de ſelve groote geneegendheid „ſoo koom ik nu weeder tot u, om met u eene vertrou„de vriendſchap te maaken, ende alſoo uwe oovergroo„te *Wijsheid* ende *Deugden* te vereenigen met mijne

Schran-

„ *Schranderheid*, als ook de *oude Vriendschap*; die ik met „ uwen Vadere hebbe ten nutte van beiden onderhouden, „ te vernieuwen met u; die niet alleen alle andere *Vooge-* „ *len*, maar selfs uwen seer loffelijken *Vader* verre oover- „ trefd.

„ Want wie onder alle Voogelen heeft soo luide soet- „ singende *stem* als gy? Wie heeft soo schoone *veederen* „ als gy? Wie is soo wel met *bek* ende *spooren* gewaapend „ als gy? Wie kan soo wel de goede ende quaade tijden „ *voorseggen* als gy? Wie kan soo wel by dage als by nagte „ de stonden *afmeeten*, ende de Menschen ten arbeide *op-* „ *wekken* als gy? Ende boven dit alles zijt gy soo *Koning-* „ *lik* dapper in het treeden der *Hennen*, dat gy, sonder „ eenig onderscheid tussen *moeder* ende *kinderen* te maken, „ naaweliks met *twaalf* van dien u versaadigen kond, en- „ de trekken de Menschen boven opgemelde voordeelen, „ ook door uwe groote vrugtbaarheid uit de eyeren ende „ kiekens, die gy soo oovervloediglik teeld, seer groote „ profijten.

„ Sulks ik eindelik aanmerkende, dat de *Natuur* uw „ hoofd alleen, ende geener anderer Dieren kop, heeft „ vercierd met eene dubbelde, te weeten *Koninglike* ende „ *Priesterlike Kroone*, ik my ook ten hoogsten verwonder „ oover die groote dommigheid der andere Dieren, dat „ sy tot heeden toe uwe waardigheid niet hebben erkend: „ gon derhalven my, die met meer kennisse begaafd ben, „ als die sy hebben, naarder tot my te koomen, op dat „ ik u mooge bewijsen, de *Eere* ende het *Ontsag*, dat ik „ u schuldig ben, niet alleen met uw *Magtig* ende *Heilig* „ *Hoofd* te kussen, maar ook met aan den Soone te be- „ looven ende te bewijsen, de selve onderdaanigheid en-

„ de

„ de eere, wel eer door my aan den Vadere beloofd en-
„ de beweesen.

De *Haan* dit alles ooverblijdelik gehoord hebbende, en door eene so lof-tuitende schoone Reeden bedroogen ende bewoogen zijnde, vloog haastig tot den *Vosse*, die hem als toen *gewis* greep, ende sig met sijn vlees versadigde; meenigwerven onderwijlen dat *schijnwijs* Hoofd bespottende, ende seggende: Wie heeft ooit dommer *Dier*, om niet te seggen *Propheet*, gesien, als deesen *Haan*, die tweemalen mijne *laagen* ontgaan zijnde, sig voor de derde niet gewagt, nogte die voorsien heeft.

Uitlegging *der* Woorden.

Met Vossen, *hebben de* Ouden *verstaan, loose Bedriegers.*

Met Haanen, *Menschen met gemeene kennisse ende voorsigtigheid begaafd.*

WAnneer de Saaken, die ons meede ofte teegen souden konnen gaan, ons uit ons eigen selven soodaanig voorkoomen ofte door andere Menschen voorgedraagen werden, dat sy in ons geene *herts-togten* van *Liefde* ofte *Haat*, *Blijdschap*, ofte *Toorn*, tot, teegen ofte oover de selven verwekken; Soo oordeelen wy in het gemeen van die Saaken, wanneer sy *duister* zijn, gants niet; ofte wanneer sy *klaar* zijn, voor ofte teegen, sonder ons selven daar in te *bedriegen*; ofte, gelijk wy gemeenelik seggen, *te laten* door eenen andere *bedriegen*: Ende houden wy het ook daar vooren, dat Menschen, die in soo eenen stande niet voorsigtig genoug zijn, om sig van den quade te wagten, den gemeenen slag van Menschen

niet bereiken, maar dommer en onweetender als gemeen zijn. Sulks hier uit veeltijds ontstaat, dat boose Menschen, die andere minder vermoogende, weegens haar gemeen menschelik verstand, ende genougsaame kennisse, niet hebben konnen misleiden; den selven lagen leggen, om haar schielik te oovervallen ende te oowerweldigen. Welk beiden, indien haar ondoenelik is ofte mislukt, en sy des niet te min haar quaad voorneemen tragten te bereiken, soo is selfs voor den *aller-schranderften* onder die *Boosen* nietwes te bedenken, dan hoe sy in den geenen, die sy door bedrog meenen te ooverweldigen, sullen veroorsaaken de *herts-togten* van *Liefde* ofte *Haat*, *Blijdschap*, *Droufheid* ofte *Toorn*.

Ende om in desen den sinne onser FABULE naarder te komen, soo seggen wy, dat onse *eigen-selfs liefde*, wanneer wy van ons eigen selven oordeelen, ons in het gemeen soo seer verleid, dat wy meenen wel de halft wijser, deugdsaamer ende rijker &c. te weesen, dan wy warelik ende in der daad zijn: Sulks die schrandere ende boose Menschen, op deesen gronde bouwende ende voort gaande, met ons verre booven der waarheid te prijsen, ons allangs inneemen met die *voor-oordeelen*, dat sy wel tot ons geneegen zijn: waar door sy als dan de geleegendheid bekoomen, om in ons op te wekken die herts-togt, welke ons liefst is, ofte welke meest in ons heerst, om alsoo ons ende alle Menschen, die niet dan met eene gemeene voorsigtigheid begaafd zijn, seekerlik te konnen verleiden.

Ende oovermits de Menschen in het gemeen seer *Eer-* oft *Heerssugtig*, ende ook seer *Geldgierig* zijn: Soo is het ook de konst der schranderste *Bedriegeren*, te veinsen, seer tot iemanne geneegen te zijn, ende hem door gedurige loftuiteryen van ongemeen schoon, wijs, magtig, heilig, rijk, &c. te zijn, ofte hem soo eenen te sullen maaken, des selven verstand ende oordeel soodaanig te bedwelmen, dat hy die loogenen ter sijner groot-maakinge strekkende, al te ligtelik geloofd, ende de waarheid onser Spreekwoorden beveftigd: naamentlik, *Geen arger Venijn, Dan Vriend te schijnen ende Vyand te zijn. Eigene Deugden besien wy met een Vergroot-, eenes anderen Menschen met een Verkleen-glas. Die wil liegen ende altijds geloofd zijn, moet seggen, dat eene leelike Jong-Vrow mooi is. Soo lang daar*

gierigen

gierigen zijn, hebben de sneedigen geene nood. Want eenes Menschen gierigrigheid bedriegd altÿds sijne wÿsheid. Elk meend sijn uil te zÿn een valk. &c.

Ende leeren ons daar en booven het selven niet alleen de *Histo-rien* aller Volkeren, maar ook onse geduurige Ondervinding, Wanneer men den Heidensen *Keiseren* ende *Koningen* wijs maakte, dat in *haar* meer als in eenige haarer *Onderdaanen*, ietwes *Goddeliks* was, ende sy sig met Tempelen, Altaren, Offerhanden ende Gebeeden deeden eeren, ende dat nog heeden op den selven gronde de *Naavolgers* der selfden, *Heilige Majesteiten* ende *Gesalfden des Heeren* genaamd werden. Jaa dat meer is, de drouve *ondervinding* leerd ons, dat niet alleen van ouds de blinde *Heidenen* soodanig hebben konnen werden misleid; maar dat nog heeden de *Christenen*, die als seer klaar siende Menschen, roemen *God* Almagtig niet dan reedelijker wijse te dienen, des niet te min soodanig in haren verstande ende oordeele verblind werden, dat men haar kan doen gelooven, dat van tijden ter tijden, *Een seeker Mensch* van Gode soo begaafd is, dat hy van Godsdienstige ofte *Kerkelike Saken* ietwes plegtiglik seggende, daar omtrend *niet dwalen* kan. Gelijk de selve *ervaarendheid* ons mede leerd, dat hier nog eenige Menschen zijn, die van eene *Goddelike Sendinge* roemen, ende voorgeeven, als *Godes Priesters*, offerhanden voor Leevenden ende Dooden alleen te mogen doen. Als ook ons niet onbekend kan zijn, dat selfs onder den geenen, die opgemelde Roomse dwaalingen verwerpen, eenige van dien derven voorgeeven, door een *Goddelik Beroup*, *Godes Gesanten* geworden te zijn, om alleen ende met uitsluitinge van andere gemeene Menschen, des selfs *Geheimenissen* ende *Wille* te mogen verklaaren, ende de *Afvalligen* van haare *Leere*, den *Satan* te mogen overgeeven.

Ende eindelik soo bevinden wy ook, dat hier nog eenige Menschen zijn, die sig *inbeelden* bysonderlik ende op seekere tijden van den *Heiligen* Goddeliken *Geeste* aangeblasen, onderregt, ende gedreeven te werden. Alle welke Saaken wy meenen haaren oorsprong te hebben, uit de alte groote *eigen-selfs Liefde*, die de Menschen in het gemeen sig toedragen, als ook uit de *Swakheeden* der gemeene Menschen, die van alle haar onbekende Saaken seer groo-

te gedagten hebben, ende die ſig inſonderheid oopenbaaren, als eenige ſchrandere boſe Menſchen de ſelve ſwakheeden nog verder opwekken, om die onbedagten ende onnooſelen te gebruiken ende te doen dienen tot hare eigene Grootheid, Voedſel ende Vermaak.

Sulks de eigendlike ſin deeſer FABULE is, dat de Menſchen aangevogten werdende door het *Bedrog* ende *Geweld* van *anderen*, in het gemeen ſig ſelven wel redden, ende door anderen geredded konnen werden; maar niet als ſy door *haare* al te groote *eigen ſelfs Liefde*, ſig ſelfs bedriegen, ofte ſig door anderer *Loftuiteryen*, onder ſchijn van Vriendſchap, laaten verleiden, om den weg haares verderfs driftig inne te gaan, ende dus ons *leeren*, dat ons verderf waarelik meeſt altijds uit ons eigen ſelven ontſtaat.

Die eenmaal een Schelmstuk doet, is een Schelm, ende is noit te betrouwen.

Chi manco offende perdona assai,
Chi piu offende perdona mai.

60. Een *Boer* ende eene *Slang*.

EEn *Boer* des winters oover weegen gaande, vond aldaar eene seer groote stijf-bevroosene *Slang*, ende dier meeninge zijnde, dat de *Slangen*, hoe sy grooter zijn, den Huise daar sy in komen te woonen, des te meer geluks aanbrengen; soo nam hy haar op, bragtse te sijnen huise, ende verwarmde haar by den viere soodanig, dat sy hare voorgaande kraften weeder kreeg, ende dus genougsaam van der doode verrees: Als wanneer de *Boer* sijnen *Wijve* beval, haar van tijde ter tijden spijse voor te setten, naast

 den

den ſchoorſteen, in eenen hoole der muure, daar ſy ſig onthiel. Waar na het ook ſcheen, dat die *Boer* in ſijne ſaaken gelukkiger als voorheen was.

Efter gebeurde op eenen *Sondage*, dat de *Boer*, hooftpijn hebbende, des weegen ten bedde bleef leggen, terwijle ſijn geheel huisgeſin ter *Kerke* ging. Sulks het aldaar gants ſtil zijnde, de *Slang* uit den Hoole kroop, ende buiten hare gewoonte vaſt ommeſag: waar oover die Boer, welke ſulks gemerkt had, alſoo des ſelfs kamer-deur oopen naar den viere ſtond, geneegen weeſende te ſien, wat de *Slang* ſoude doen, ſig verborg om daar op te letten; ende dien volgende met ſijne eigene oogen ſag, dat de *Slang* alle houken doorſien, ende nieman gemerkt hebbende, naar den viere kroop, ende in eener groote potte met ſpijſe, daar op te kooken ſtaande, haar vergif deede vallen, ende ſtraks weederom in haaren Hoole kroop, hebbende waarſchijnelik die verwagtinge, dat het geheele huisgeſin, van die ſpijſe ſullende eeten, daar van ſterven, ende ſy dus alleen *Erfgenaam* van alle haare naalaatenſchap weeſen ſoude.

De *Boer* dit geſien hebbende, groef ſtillekens de pot met die vergifte ſpijſe in der aarde, op dat nieman daar door vergiftigd wierde. Ende om oover die groote ondankbaare moorddaadige gierigheid behoorelike ſtraffe te ouffenen, ſettede hy ſig op dien tijd, als men der *Slange* plagt ſpijſe te brengen, booven dat Hol, met eener bijle in ſijner hand. Maar de *Slang* bewuſt zijnde hares ſchelmſtuks, kroop met omſigt, ende traager als voor heen; ſulks de *Boer*, ſoo haaſt hy haar ſag, toeſlaande, de wand, ende niet haar hoofd, dat ſy tijdelik intoog, klief.

Eenigen tijd daar na ſcheenen de ſaaken van dien huiſe niet ſoo voorſpoedig, als wel eer te gaan: waarom het

Wijf

Wijf haar Man ooverreede, die misdaad der *Slange* te vergeeven, ende eene onderlinge vaste *Vreede* ende *Vriendschap* met haar te maaken. Ten welken einde de *Boer*, het lieve ende heilige *sout* ende *brood* voor den Hoole gebragt hebbende, de *Slange* riep, ende daar by heiliglik swoer, dat sy allesins seeker voor hem weesen soude, indien sy geliefde alles te vergeeten, ende hare oude vriendschap te verniewen. Waar op die voorsigtige ende weereld-wijse *Slang* antwoorde: „Vermits wy ons leven niet „dan eenemaal konnen verliesen, ende het ons beider- „sijds eeven dierbaar is, Soo is niet wel moogelik, ende „is ook gants ongeloovelik, dat gy my voortaan soud kon- „nen sien, sonder dat de geheugenis mijner al te groote „misdaad in u verniewd, ende gy opgewekt wierde, om „sorge te dragen, dat sulks niet meer door my konde ge- „schieden. Het welk alsoo my niet seekerlik soude kon- „nen werden belet, dan met my alle magt, om sulks te „konnen doen, te beneemen, naamelik met my te doo- „den ofte in eewiger gevangenisse te werpen: Ende dat „volgens het spreekwoord:

Bak quaade Eyeren in de pan,
Soo koomen daar geen quaa Kiekens van. *

„Soo heb ik voorwaar groote reeden om te vreesen, dat „gy sulks ook ter eerster geleegendheid soud tragten te „doen. Immers, al konde gy waarelik alles vergeeven, „jaa vergeeten, soo soude *ik* nogtans nimmer naar mijn „Hol konnen kruipen, sonder aan den wande van dien „te sien, de oover-blijffselen der doodelike slaage, die gy op „mijnen kop meende te brengen, en die ik, dat nog meer „is, weet warelik van u *verdiend* te hebben; † sulks ik be-

* *Morta la Bestia, Morto é il veleno.* † *Chi piu offende manco perdona.*

„ hoorde te gelooven, dat gy my die, met der eerster voor„ koomende geleegendheid ook warelik toebrengen soud, „ ten waare ik u voorquaame ende selfs van kant hielpe. „ Derhalven ik oordeel, dat in deesen stande der saaken, „ nog voor my, nog voor u, eenige veiligheid ende ver„ seekerdheid, om niet onderling gedood te werden, en„ de onderwijlen onbekommerlijker te leeven als wy nu „ doen, kan zijn; dan ons verre van een te scheiden, en„ de des niet te min ten weeder-sijden op onse hoede te „ weesen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met eener SLANGE *hebben de* Ouden *verstaan, een seer geld-sugtig ende kaarig, ofte een seer voorsigtig Staatkondig Mensch.*

Met eenen BOERE, *een goed aardig, ligt-geloovig, onvoorsigtig Mensch.*

DEwijle alle reedelijke Schepselen, geene uitgesonderd, haar *eigen behoud* behooren te souken, ende wanneer sy ietwes met anderen te schaffen hebben, weten dat eene wel-gestelde onderlinge *Liefde*, om sig te behouden, van sijn eigen selfs behoorde te beginnen; So volgd hier uit; dat geen verstandig Mensch aan den andere eenige *weldaad* doed, dan met die gedagten en hoope, dat hem desweegen van den geenen, welke die *weldaad* genieten, ofte ook wel van anderen, by voorvallende geleegendheden, ook eenig goed sal weedervaaren. Ende wanneer daar naa de geen, welke die weldaad genooten heeft, de selve met eene andere weldaad, vrywillig, aan sijnen weldoenere selve, ofte aan den geenen, die hem lief zijn, erkend ofte niet, soo werd de selve gesegt, *Dankbaar* ofte *Ondankbaar* te zijn. Ende werd derhalven de *Dankbaarheid* ofte *Ondankbaarheid* met regten gesegt alle menschelijke Deugden op te wekken, ofte uit te blussen. Sulks in gevolge van dien de

de

de *Dankbaare* Menſchen ten hoogſten geagt, ende de *Ondankbaare* ſeer verfoeid behoorden te werden. Gelijk het oud Latins Spreekwoord ons dat leerd, namelik, *Ingratum dicas & omnia dixeris*. Seg maar dat hy *ondankbaar* is, ende gy ſult ſoo veel quaads van dien Menſche geſegt hebben, als men van iemanne ter wereld ſeggen kan.

Gelijk meede de *Grieken* met hare *Fabulen* eenen Ondankbaaren menſch willende afbeelden, ons voordragen, dat de *Wolf* een been in ſijner keele hebbende, den *Kraan* ootmoedig bad, hem daar van, ende mitsdien van der dood te verloſſen; ende dat de *Kraan* het ſelven met ſijnen langen bek, van ſeer diep uit der keele getrokken hebbende, met die hoope, dat de *Wolf* voor die groote weldaad dankbaar ſoude weſen, de *Wolf* in ſteede van dien den *Krane* had „ geſegt: Het ſtrekke u ter oovergroote belooninge, dat ik u het „ hoofd, wanneer het in mijnen monde was, niet hebbe afgebeeten.

Ende is meede aanmerkens waardig, dat de ſelfde *Grieken* ons der *Wolven* aard in *ſeventien* verſcheide *Fabulen* leerende kennen, met hem wel afbeelden, *Domme*, *Bedroogen* werdende, *Bedriegende*, *Gulſige*, *Kaarige*, *Nijdige*, *Mein-eedige*, ende *Wreede* Menſchen: maar dat ſy ons door den *Wolve* nooit eene eenige *Deugd* der Menſchen leeren. Sulks ſy met alle opgemelde FABULEN gelijkelik aangemerkt weeſende, ons niet duiſterlik te kennen geeven, dat by *ondankbaare Menſchen* gants geene Deugden te vinden zijn.

Ende hoewel de *Ooſterſe Fabulen* ons wijder leeren, dat de Menſchen in het gemeen alle genootene weldaden in den *ſande*, ende op den *See-ſtrande*, en hare gedane weldaden in de *klippen* ſchrijven, alwaar dat ſchrift door de minſte winden ofte See-vloeden, aanſtonds werd uitgewiſt, ofte in der eewigheid blijfd, ende dat mitsdien onder alle *Dieren* deeſer weereld geene ondankbaardere werden gevonden als eeven de *Menſchen*; Soo vermoogen wy nogtans niet ons geweeten te beſwaaren, met ons te onthouden, van in ſoodaanige gevallen, daar wy ſelfs gaarne van anderen geholpen ſouden werden, den ſelven behulpſaam te weeſen.

Dog wanneer eenige Menſchen, naa ſeer groote genootene *Weldaaden*, booven die gemeene *ondankbaarheid*; door *Geld-* ofte *Heersſugt*, alſoo die gebreeken alleen, magtig zijn de Menſchen tot de aller-ſnoodſte Schelmſtukken te beweegen, ſig laaten verleiden, om haren Weldoener te verderven, ende te dooden; ten

 einde

einde ſy hem van ſijne goederen berooven, ende ſig daar en boven met ſijne Eer-amten bekleeden, in plaatſe van hem *Dankbaar* te zijn: Soo begaan ſy daar meede een onuitſpreekelik groot *Schelmſtuk*, en is dat een Gebrek ofte Boosheid, welke wy in onſer Tale, om der ſeldſame ende ſchrikkelijke vervlouktheid van dien, met *eenen woorde* niet konnen uitdrukken: alſoo dat gebrek wegneemd alle gronden van onderling vertrouwen ende ommegang der Menſchen, ende dat mitsdien die *booswigten* ſig onwaardig ende onbequaam maken, om met eenige Menſchen, die ſy in het byſonder alle ter verſaadiginge van haare *Geldgierigheid* ofte *Heersſugt*, ſouden konnen beſchadigen ofte dooden, eenige de minſte gemeenſchap te hebben.

Ende derhalven is het ſoo eene bekende groote *onvoorſigtigheid* ofte *Staats-onkonde*, in ſoodanige geleegendheden van gepleegde ondankbaarheid, met die boſe Menſchen, wanneer haar voorneemen mislukt is, te *verſoenen*, en met die daar na eenige de minſte gemeenſchap te hermaken; dat ſulks niet dan van gants *onweetende*, *Staats-onkondige*, *domme Boeren*, welke niet wijs genoug zijn, haar eigen ſeeker verderf te voorſien, kan werden verwagt: gelijk om die groote Dwaasheid te verbeelden in onſer F A B U L E, de perſoon van eenen *Boere* ende *Boerinne* voorgedraagen werd.

Ende om nu onſe voorgaande *Reedenkaavelinge* te beveſtigen, ſchijnd wel dienſtig te weeſen, met *exempelen* aan te wijſen, dat nog heeden in onſen Lande veele diergelijke *Heersſugtige, Geldgierige* Booswigten, als ook ſoodaanige onvoorſigtige Menſchen zijn, ofte onlangs geweeſt zijn; maar ſoude het ſelven al te veel aanſtoots geeven: om dat de *allerbooſte* ende te gelijk de *allermagtigſte* Menſchen deeſes Aardboodems, ſig in die *Exempelen* geraakt ende gemeend te zijn, ſouden vermoeden, ende mitsdien gewiſſelik op den *uitlegger* deeſer F A B U L E N ſwaare ſlagen ſouden doen vallen.

Sulks het ons genoug ſal weeſen, nu te moogen ſeggen, dat de eigendlijke ſin deeſer F A B U L E is, ons te *leeren*, dat altijds, ende in alle Landen, diergelijke ondankbaare boos-aardige Menſchen; als deeſe *Slang*, ende ook diergelijke goed-aardige, dog onweetende ende des Staats-onkondige Menſchen, als deeſe *Boer* ende *Boerin* was, gevonden werden.

Het

Het zijn sterke beenen die weelde draagen konnen.

61

Secundæ res sapientum animos fatigant.

61. De *Krokodillen* ende de *Koningjens*.

DE *Krokodillen* ooverdenkende, dat ſy tot het ſaajen ende maajen, gelijk meede tot alle Handwerken onbequaam waaren, ende dat ſy daar en booven weegens haare groote lighaamen, ſeer veel voedſels noodig had-

den, ende dat ſy het vereiſte voedſel uit ende in haar eigen ſelfs niet verſchaffen konden; bemerkten daar en teegen, dat ſy ſeer bequaam waaren om ten waatere ende ten lande veel voedſels op andere leevendige ſchepſelen te bejaagen. Weshalven ſy ook goed vonden, niet verre van der See, aan de aller-vermaardſte *Stroom* des ouden *Weerelds*, naamelik de *Nijl*, ſig te onthouden; ten einde ſy op de uit der See naar booven klimmende, als ook op de van boven naar beneeden daalende *Viſſen*, ſouden konnen aaſen, ende daar beneevens ſig ook met den *Vleeſſe* aller *Land-dieren* ſouden konnen voeden. Ende alſoo die *Krokodillen* ter opgemelder jagte ſeer naarſtig op paſten, ende veele vangſten deeden, ſoo wierden ſy mits dien aldaar ſeer oovervloedelik gevoed.

Waar en tegen de kleine *Koningjens* weetende, dat ſy de *allerkleinſten* onder alle de Voogelen waren, als ook ooverdenkende, dat ſy ſeer weinig voedſels nodig hadden, en dat de tongeloſe *Krokodillen* hare monden en tanden, van den *Viſſe* ofte den *Vleeſſe*, onder het kaauwen ende ſlikken, daar in ofte aan blijvende hangen, niet ſuiveren konden; ende dat ſy nogtans daar van gaarne ontlaſt ende geſuiverd ſouden werden, ſoo verſeekerden opgemelde kleine *Koningjens* ſig, dat ſy alleen daar van genougſaam, ende dat meer is, ten nutte van beiden, gevoed ſouden konnen werden. Weshalven ſy klein, ſchraal, ende maager zijnde, ſeer ligtelik daar naar toe vloogen, ende den *Krokodillen* beloofden, indien ſy gegeeten hebbende, haare monden wilden oopenen, dat ſy *Koningjens* als dan daar in vliegen, ende de ſelve monden als ook haare tanden ende keele, van den aanhangenden ofte daar in blijvenden Viſſe ofte Vleeſſe ſuiveren, ende daar

meede

meede te vreeden weesen souden, sonder eenig ander voedsel ofte loon te begeeren. Het welk de *Krokodillen* aannaamen, ende in gevolge van het beloofden, t'elkens als sy gegeeten hadden, haare monden oopenden: gelijk meede de *Koningjens* niet versuimden, aldaar haar voedsel van het ooverschot der *Krokodillen* te souken, ende te vinden.

Het welk ten nutte van beiden, eenen seekeren tijd geduurd hebbende, soo wierden die *Koningjens* door het nuttigen van dat niew ende seer aangenaam voedsel soo *lekker* ende *gulsig*, dat sy vermerkt hebbende haar peuteren in den monde, tanden ende keele, den *Krokodillen* seer aangenaam te zijn, ende soo veel gemaks aan te brengen, dat sy daar door gemeenelik van den slaape bevangen wierden: Soo verlokte haare gulsigheid, ende insonderheid deese *slaap* der *Krokodillen*, de *Koningjens* soodaanig, dat sy gesaamentlik beslooten, in der selven slaape schielik het peuteren in den *monde* te laaten, om in der *keele* te kruipen, ende aldaar wijder niet alleen meer spijse te vinden, maar ook het aller-lekkerste beetjen, naamentlik de *leever*, te eeten. Het welk ook alsoo geschag. Maar terwijle die *Koningjens* sig dus met die *leever* meenden te versaadigen, besweeken de *Krokodillen*, slooten haare monden, ende stierven: Sulks die domme ende al te gulsige *Koningjens*, haare allermeeste wellusten meenende te versaadigen; aldus ook door haare domme gulsigheid haar leeven eindigden.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met KROKODILLEN *werden hier verstaan, Ingeseetenen eenes* Lands *ofte* Steeden, *die van buiten des Lands ofte van buiten der Steeden, soodaanige Winsten den* Lande *ofte den* Steeden *daar sy* woonen, *inbrengen, dat sy daar van leven, ende andere meede Ingeseetenen ook van haar ooverschot konnen doen leeven.*

Met KONINGJENS *werden verstaan, alle andere Ingeseetenen, die haaren* dienst *ofte haare* Handwerken, *ende lyfs ofte leevens behouften, ter* consumtie *in dat Land ofte die Steede, verhuuren ofte verkoopen, om van de Winsten, die sy daar op haare meede Ingeseetenen doen, te leeven.*

Met den LEEVER, *werden verstaan, de* Winsten, *welke den buiten-landsen Handelaaren, ende die haar behulpsaam ofte ten dienste in die qualiteit zijn, tot haar eigen onderhoud noodig zijn, of wel, die sy, het zy in die qualiteit ofte ook als Menschen,* noodig *hebben, om dien handel met profijt te dryven, ofte te konnen subsisteeren.*

INdien men sig konde verbeelden eene seer volkrijke *Stad*, geleegen in eene gants *onvrugtbaare* Landsdouwe, aan *Visseloose* wateren,

teren, wiens Ingeſeetenen ſig ſouden beeſig houden met *onderling* te *dienen* ofte *gediend* te worden, als ook met, voor, ende aan *malkanderen* alle *lijfs-* ende *leevens-behouften* te verſchaffen, te maaken ende te verkoopen; ſonder dat ieman der ſelven van buiten in die *Steede* eenige vrugten ofte winſte bragte: Soo ſoude die *Stad* konnen werden vergeleeken by eenen *Menſche*, die daageliks voedſel nodig hebbende, nogtans het ſelven buiten ſijnen lighaame niet konnende vinden, ten raade ſoude werden, ſijnen honger te ſtelpen, met ſig in armen ofte beenen eene *Ader* te oopenen, ende daar uit ſijn eigen bloed te ſuigen. Ende ſoude die Menſch aanſtonds bevinden, dat ſijn lighaam, met een voedſel uit ſijne *eigene Leeden* getrokken, niet beſtaan, maar quijnen ende vergaan ſoude; ten waare van *buiten* eenig bequaam voedſel in den lighame gebragt wierde.

Ende oovermits alle de Ingeſeetenen eener Stad te ſaamen, waarelik *een Politik* ofte *Borgerlik lighaam* uit maaken, ſoo is het eeven dus ofte naar geraade, geſteld met die *Steeden*, welke uit haare eigene *Situatie* den Ingeſeetenen gants geene, ofte al te weinige Vrugten ende Leevens-middelen verſchaffen konnen.

Ende is dit de reeden, waarom men nooit eene diergelijke *Stad* vind, wiens *weeſen* beſtaat in *dienſtbaare Menſchen*, als *Medicijns*, *Advocaten*, *Procureurs*, *Brood bakkers*, *Bier-brouwers*, *Kleedermaakers*, *Metſelaars*, *Timmerluiden*, *&c.* haare *dienſten*, ende *waaren*, alleen aan de *eigene Ingeſeetenen* van haare *Stad doende* ende *verkoopende*. Alſoo alle de ſelven, met dus op *malkanderen* te aaſen, ende geene winſten te doen, dan die haaren meede Ingeſeeten af gaan ſouden, aanſtonds quijnen, ende ſeer haaſt verteerd weeſen ſouden. Welk ons *beſluit* niet kan werden geſwakt, met aan te wijſen, dat in ſeer veele groote Steeden, van oude tijden af, ſoodaanige dwingende *Gilden* zijn geweeſt, oovermits men die *Steeden* wel doorſoukende, bevinden ſal, dat die *Steeden*, of door eene groote *Hof-houdinge* eenes *Heeren*, ofte door groote daar voor by loopende *Stroomen*, ende een verſierd *Stapel-Regt*, gevoed werden door de *winſt* ende een voedſel, dat den *Vreemdelingen* af gaat.

Dit

Dit Besluit derhalven aldus voor vast gesteld weesende, soo blijkt klaarelik, dat alle opgemelde *Ambagts luiden*, ende andere *Dienstbare* Menschen, in soodanige *Steeden* dependeeren en gevoed werden, van hare meede Ingeseetenen, ofte van andere Menschen, die buiten der *Steede* vrugten ofte winsten vergaderd ofte gedaan hebbende, genegen zijn, alle die winsten, ofte een gedeelte van dien, tot, en voor haar nooddruft, gemak ende vermaak aan anderen hare meede Ingeseeten te besteeden. Ende soodaanige *nutte Ingeseetenen*, die de anderen aldaar doen leeven, zijn *Landbouwers*, *binnenlandse Vissers*, *Renteniers*, die buiten des Lands haare *Gelden* op *Wissel* laaten loopen, ofte op *Renten* uit geeven aan haare meede Ingeseetenen, welke daar meede van buiten des Lands, winsten in den Lande weten te brengen. Gelijk meede insonderheid soodanige seer nutte Ingeseetenen zijn, alle *binnenlandse Manufacturiers*, *buiten-landse Handelaars*, *Vissers*, *Reeders* in *Scheepen*, met allen die in den selven in die *qualiteit* ten *dienste* ofte *behulpsaam* zijn, met haar eenige *koopwaaren* te verkoopen, ofte haar anders sins ten dienste te weesen. Alle welke Ingeseetenen haar selven door haare *buitenlandse winsten* gevoed hebbende, alle die andere Ingeseetenen ook van haar *ooverschot* in der eewigheid konnen voeden.

Dog in gevalle opgemelde *dienstbaare Ingeseetenen*, *Ambagtsluiden*, ende *Verkoopers ter sleet* binnen der Steede, niet tragten haare teering soodaanig aan te stellen, dat sy sig met soodaanig *vrywillig ooverschot* der *buitenlandse* winsten laaten genougen, maar leui ende gulsig werdende, van den *Regeerderen* haarer Steeden versouken, dat sy van haaren Dienste, Ambagte ofte Slijtinge, een *Gild* gelieven te maaken, met uitsluitinge van alle anderen, dien Dienst, dat Ambagt ofte die Neeringe niet te moogen doen, dan op seekere voor haar soo voordeelige, als voor andere haare meede Ingeseetenen alsoo naadeelige Bepaalingen ende Voorwaarden: Soo zijn dit waarelik onse ESOPISE *Koningjens*.

Ende in gevalle, dat ook de Regenten soodaaniger *onvrugtbaarelik* geleegene Steeden, soo onvoorsigtig zijn, het selven als dan

toe

toe te ftaan, foo zijn dit ook waarelik onfe in flaape gevallene ESOPISE *Krokodillen.* Want als dan vergaaderen die *Gildemeesters* ofte *Ooverluiden* feer felden, dan met onder haar te bedenken, eenige ordre, om door *Monopolien* meerdere winften ten lafte der gemeene Ingefeetenen, ende ter verkortinge van der andere meede-Ingefeetenen *aangeboorene Vryheid* van den Regenten te verfouken ende te bekoomen.

Het welk allengs, ende met der tijd foo verre gaat, dat die *nutte* Ingefeetenen, welke buiten des Lands ofte der Steede handelen, hare leevens *behouften* niet konnen bekomen, dan met daar vooren van haare Winften foo veele aan die *Gilde-broederen* op te fchieten, dat fy niet genoug oover houden, om alle andere laften der Republike te dragen ende aldaar te konnen *fubfifteeren*, waarom fy als dan genoodfaakt werden, naar andere *Landen* ende *Steeden*, daar fy meer *Vryheid* genieten, ende min *gefchooren* werden, te verloopen. Ende werden fy als dan gevolgd van alle die geenen, welke haar in die *qualiteit* ten dienfte ofte behulpfaam zijn.

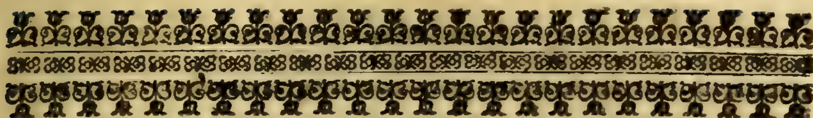
Sulks ook als dan die feer ligt vervliegende *Gilde-broeders* ende *Werk-gefellen*, welken den opgemelden nutten Ingefeetenen in die *qualiteit*, ofte voor foo veel fy Menfchen waaren, ten dienfte zijn geweeft, dit gemeen verloop, oovermits haaren kleinen omflag ende weinige bagadje, feer gemakkelik konnen volgen, ende ook volgen moeten. Ende alfoo konnen die *Gilden* ende *Gilde-broeders* geene *Steeden* doen bloejen, maar wel den geheelen ondergang dier Steeden veroorfaaken, wanneer fy in defen flaaperige ofte verfuimende *Regenten* ontmoeten.

Sulks de eigendlijke fin defer FABULE is, dat de Regenten van *behouftige* Steeden, nooit behoorden te gedoogen, dat *Gilde-broeders* ende *dienftbaare* Menfchen eener ende der felve neeringe, by een quamen, en *Requeften* inftelden, ter verminderinge der *Vryheid* harer meede Ingefeetenen, ofte ten lafte der felven. Ende dat infonderheid opgemelde *Regenten* fig feer forgvuldiglik behoorden te wagten, eenige *Wille-keuren* te maken, waar by haare Ingefeetenen, die van anderen leeven, in weeder-wille ende ten lafte der meede Ingefeetenen, die haar ten werke ftellen ofte doen

leeven; haar voedsel ofte winsten bekoomen moogen ofte konnen. Om dat die *nutte* ende *groote* meede Ingeseetenen verloopende, noodsaakelik die *kleinen*, welke van de Winsten der anderen moeten leeven, ook verloopen moeten, ende aldus eene *civile* Dood veroorsaaken; soo voor haar selven als voor haar Weldoeners, ende voor eene geheele Steede.

Dat

Dat men maar eenemaal doen kan, moet men niet haast, maar wel doen.

Nemo ad id sero venit, unde nunquam cum semel venit, potuit reverti. Senec. in Hero. Fur.

62. De *Vos* sonder *Staart*.

EEn *Vos*, die wel eer op seer geringe *plankjens* breede waateren had oover gevaaren, mits sijne *Staart* als een *seil* opsteekende, ende daar meede den wind bequamelik vangende: ende die daar beneevens in sijne hooge ende wonderlijke onnaarspoorelijke sprongen, sig van sijner *Staarte* bediende als van eenen *Stiere*, om sig te doen needer vallen soo ende daar het hem geliefde, ja die daar

en boven van de *Vloojen*, als ſijne binnen-landſe Vyanden, geplaagd werdende, de ſelve alle te gelijk konde dooden, wanneer het hem maar geliefde opgeheevener *staarte* al langſamer hand in den watere te gaan, ende te duiken, om door dat middel de Vloojen in den toppe der *Staarte* gedreeven hebbende, als dan die *Staart* ſchielik onder den waatere te haalen, ende alle de *Vloojen* te gelijk daar op ende daar in te doen drijven ende verdrinken: ende eindelik een ende *deſelve Vos*, welke ſelfs den *Wolf*, ſijnen grooten uitheemſen Vyand, in eenen oopenbaaren kampe had ooverwonnen, alleen met die konſten, dat hy ſijne *Staart* bepiſt, in der ſtoffe gewenteld, ende als dan in de oogen des *Wolfs* geſlingerd hebbende, door die ſcherp-bijtende ſlijke, hem eerſt het geſigt benoomen, ende daar na gedood had; Die *Vos* ſeggen wy, was door alle deeſe klouke daaden ſeer vermaard ende ge-eerd geworden.

Dit alles niet jeegenſtaande, wierd die *Vos* eindelik in eener ſtrikke gevangen, ſonder daar uit te konnen geraken, dan alvoorens eenen ſlag van den Boere, die de vangſt ſijner Strikke quam beſigtigen, te verwagten; welke Boer als dan meenende den *Voſſe* het hoofd te klieven, door des ſelfs ſpartelen miſte, ende hem den *Staart* af hiew.

Welke *Vos* dus ontſprongen zijnde, in ſijner eenigheid ſijn verlies betreurde, ende ooverdagt, dat hy, die voor deeſen van andere *Voſſen* ſeer *ge-eerd* ende *geagt* was geweeſt, nu, dus mismaakt zijnde, ende ſig als voor heen van ſijne Vyanden niet konnende redden, wel haaſt van de andere *Voſſen*, ſijne oude Vrienden, ſig verſmaad ſoude ſien, in vougen dat de *dood* hem wenſchelijker dan het *leeven* ſoude weſen: ende dat hy ook daar en boven van ſijne *vyanden* wel haaſt gedood ſoude werden. Sulks

hy

hy eenen tijd lang getwijfeld hebbende, of hem ſoude luſten ſoodaanig langer te leeven ofte niet, eindelik eenen moed grep, door hoope * dat hy veele *geſellen in* ſijnen *ongelukke* ſoude konnen bekoomen, ende daar door ſijn verlies, indien hy ſijne ſaak wel aan leide, draagelijker maaken ſoude.

De *Vos* ging derhalven in der *vergaderinge* der *Voſſen*, alwaar hy in volgender wijſe ſprak: „*Mannen Broeders*, „ik hebbe oover lange gedagt, op de ongemakken, die „onſe lange ende ſwaare *Staart* ons aandoed: ende „weegens onſe onderlinge *Maagſchap* vind ik my verpligt, alle de ſelven u nu voor te draagen. Want voor „eerſt is ſeeker, dat onſe *Wijfkens* haar *waater* niet looſen konnen, ſonder de ſelve te bepiſſen; ende dat ſy „als dan den *Staart* door haare ſwaarte ende langte, „oover ſlijk, ſtoffe ofte ſand ſleepende, ende veel van „dat daar aan blijvende hangen, haaren lighaame eene „ſeer affienelijke *vuiligheid*, als ook eene ondraagelijke „*ſwaarte* veroorſaakt, ende haar daar door alleen dik „doed vallen in de handen onſer vyanden. Alle deeſe „ongemakken zijn wy *Mannen* ook in tijden van Reegen onderworpen. Ende daaren boven gebeurd veeltijds, dat wy met onſen geheelen *lijve* de Strikken, Voſſevallen, ende laagen der *Iaageren* ontgaan zijnde, ofte ons „in hoolen geborgen hebbende, onſe *Staart* in den Strikken ende Vallen gekneld blijfd; gelijk my *allerklouksten* „*Voſſe* ſelfs onlangs gebeurd is: ofte het gebeurd nog meer, „dat wy by den Menſchen door onſe *Staarte* ontdekt, „ende daar by opgehaald werden. Sulks waarelik onſe „*Staart* ons nergens toe ſchijnd te dienen, dan om van „ons ſchandelijke *Vloer-vaagers* te maaken. Weshalven

* *Solatium miſeris ſocios habuiſſe malorum.*

„ ik beſluit, u ſeer ernſtig te raaden, dat gy in aller haaſte „ u ook de *Staart* doed afkappen.

De meeſte eenvoudige *Voſſen* in der haaſte niet weetende, wat daar in te doen ofte te laaten ſoude weeſen, ende ſchijnende als by ooverrompelinge ende de meeſte ſtemmen, ſig allen de *Staart* te ſullen laaten afkappen; Soo ſtond een der *kloukmoedigſten* op, ende ſprak als volgd: „ Mannen Broeders, ons werd hier voorgeſteld „ ende aangeraaden eene Saak, *welke*, indien wy eenmaal „ gedaan ſullen hebben, *ons in der eewigheid beletten ſal*, „ *ooit weeder in den ſelven ſtande, daar wy nu in zijn, te* „ *keeren*; weshalven het in allen gevalle eene groote ende „ aller-noodigſte wijsheid is, daar in niet te treeden, dan „ ſeer traagelik, om middeler-wijle alles voor ende teegen „ rijpelik te konnen ooverweegen. My aangaande, weet „ ik van nu af aan, ende behoord ook nu u allen indag- „ tig te zijn, in hoe veele geleegendheeden onſe *Staart* „ ons dienſtig is geweeſt, ende hoe meenigmaalen ſy ons „ uit doods benawdheeden verloſt heeft. Ende meen ik, „ dat ſelfs deeſe *Vos* ſig ſchaamen ſoude, ons dit aan te „ raaden, ten waare hy albereids ſijne *Staart* quijt zijn- „ de, ook met onſe ſchaade ende ſchande de ſijne hoop- „ te te verminderen. Door welke reedenen, aller eenvoudiger *Voſſen* oogen ſoodaanig wierden geoopend, dat ſy deeſen *Vos* niet alleen om ſijner *ſtaarteloosheid* verſmaadeden, maar hem ook als eenen *valſen ſchandelijken Schelm* ende *Verraader*, eewiglik uit haare Vergaderinge banden: ende hy derhalven als een *woeſt Balling*, afſonderlik van alle *Voſſen*, moetende leeven, in dubbelde ſchande, arremoede ende ſpijt, ſeer haaſt dat ſeer ellendig leeven eindigde.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

Met Vossen *hebben de* Ouden *verſtaan*, *Menſchen die met een goed menſchelik verſtand begaafd zijn.*

Met de Staart, *hebben ſy verſtaan de byſondere ende ook algemeene* Vryheid.

MEn ſegt gemeenelik, dat de Menſchen de *Dood*, de *Armoede*, ende de *Schande*, ſoo ſeer vreeſen, dat ſy, om die te ontgaan, ofte haar *Leeven* te verlangen, als ook haare *Goederen* ende *Eere* te vermeerderen, veeltijds van alle *deugden* ſoo verre afdwaalen, dat ſy ſig niet ontſien, om het eene te ontgaan, ende het andere te bekoomen, *God Almagtig* te verſaaken, haar eigen *ſoet Vaaderland* te verraaden, ende haare lieve *Kinderen*, *Ouderen*, *Broederen* ende *Suſteren*, van haare goederen te berooven, ende alle die haar ander ſins ſeer lieve Menſchen alſoo in verdriet te brengen: op dat ſy ſelfs een ſoo groot verdriet ontgaan ſouden mogen, welk ſy ſig verbeelden in *arm* ofte *eereloos* te leeven, of wel in het *ſterven* geleegen te zijn. Dog of wel de *Dood* hier door ons voor aangeſteld, ende by anderen de vreeſelikſte onder alle vreeſelike ſaaken genaamd werd; *a* Soo leeren ons nogtans de *Gedenkſchriften*, welke ons de geſchiedeniſſen ende den aard der Menſchen voordragen, dat de *Dood* veel min als de *Schande*, wierd gevreeſd van de *Athenienſe Vrouwen*, wanneer die van der onſtervelikheid der Sielen, door den Philoſoof *Plato* ooverreed zijnde; om die te genieten, ſig in grooter meenigte blijdelik doodeden: en dat de Republik geenen raad konde vinden, om ſulks in het toekomende te beletten, dan met af te kondigen: „Dat men alle de lijken der geenen, die ſig ſelven ſouden dooden, naakt uitgeſchud op der markt, t' haarer „ſchande, ten toone ſoude ſtellen. Gelijk meede de *Hiſtorien* ons leeren, *b* dat de *Duitſen* van ouds, wegens eenige ſlaawhertigheid

a *Ariſtot*, *l.* 3. *c.*6, b *C. Tacit. de Germ. item Cluver. Germ. Antiq.*

heid ende ontrow in den ſtrijde beweeſen, voor *Schelmen* uit alle gemeene Vergaaderingen gebannen, ofte ook de *Ooverſpeelige Wijven* door haare Mannen daar van oovertuigd, ende ſmaadelik als *eereloosen* uit den huiſe gedreeven zijnde, veeltijds om die *ſchande* te ontgaan; ſig voorbedagtelik, ende met hulpe haarer Ouderen ofte naaſte Maagen, verhingen.

Ende bevinden wy ook daageliks, dat de *Arremoede* ons niet ſwaar om draagen ſoude weeſen, indien de ſelve niet altijds den *Armen* by alle Menſchen, jaa ſelfs by die geenen, daar van ſy, in weelde zijnde, ſeer plagten gepreeſen ende hoog geagt te zijn, die *ſchande* aanbragt, dat ſy voor veragtelijke ende belaggelijke Menſchen gehouden werden. *a* Ende indien niet daar en teegen alle die *veel goeds* beſitten, gemeenelik daar om alleen van de meeſte Menſchen plagten ge-eerd ende gepreeſen te werden. *b* Het is dan waarelik de *vrees* van de *ſchande*, ende eene *verkeerde begeerte* van ge-eerd te werden, die gemeenelik oorſaak der opgemelde groote Schelmſtukken is.

Dog het is tijd, naarder aan den ſinne onſer FABULE te komen. Een yder weet dat eener, *c* die ſig vrywillig een *Slaaf* maakt van eenen anderen Menſche, daar hy een *Vry-man* konde blijven; het veragtelikſte ende het ſchandelikſte *ſchelmſtuk* bedrijfd, dat een Menſch ooit op ſig ſelven uit voeren kan. Ende daarom ſiet men ook veeltijds, dat die ſig bewuſt zijn, ſoodaanig vuil ſtuk begaan te hebben, anderen ook aanraaden desgelijks te doen; op dat ſy, door dat middel haare *ſchande* met de meenigte hunner meede-geſellen, eenigſins ſouden minderen.

Dus gaat het ook in *Vrye Landen* ende *Steeden*, daar *een Menſch* in ſoo grooten aanſien is geraakt, dat de *mindere Ingeſeetenen* ende *Magiſtraats-perſoonen* die verkeerdelik *Eer-* ofte *Heers-ſugtige*, ende warelik de aller ſchandelikſte ſlaafſe Menſchen zijn, vermoeden den *Hoogſt geſteegen* met hulpe van eenige weinige anderen, *Heer* ofte *Tyran* oover *alle* de *Ingeſeetenen* der ſelve *Landen* ende *Steeden* te konnen maken, want ſy gemeenelik als dan gelijk boos-aardige *Slaven*, ſig ten dien einde ten *Hove* aangeven, ende daar door ook hare *Vryheid*

a *Nil habet infelix paupertas durius in ſe quam quod ridiculos homines faciat.*
b *O nummi vobis hunc præſtat honorem. Juven. Sat. 5.*
c *Qui ad pretium participandum ſe venundari paſſus eſt.*

heid verlooren hebbende, niet ruſten met ſoo een groot *ſchelmſtuk* alleen gedaan te hebben; maar ook daar en boven geduurig andere Menſchen, welke ſy ter uitvoeringe haares ſchelmſtuks van nooden hebben, aanraaden ſig meede ten Hove te begeeven, om aldaar de ſelve *ſchelmſtukken*, die ſy begonnen hebben, te helpen uitwerken ende volvoeren, ten dien einde haar ſeer ſmaakelik voorſtellende alle de *voordeelen* die ſy aldaar ſouden konnen genieten, ende in het geheel verſwijgende, alle de *ſorgen*, *ongemakken* ende *ellenden*, welke die Menſchen ſeekerlik onderworpen zijn, die ſig *Slaven* van eenen *Heere* gemaakt hebben, ende welke dien volgende van dien tijde aan nietwes uit eigener beweeginge mogen doen ofte derven ſeggen, maar altijds naar eenes anderen voorpijpen danſen ende ſingen moeten. Ende inſonderheid verbergen deeſe *ſlaaffe* ende *Land-verraadende* Menſchen voor den geenen die ſy voorneemens zijn ten *Hove* te trekken, de groote ſmert die haar oover den hoofde hangd, indien ſy ſig dus *Staarteloos* gemaakt hebbende, anderen niet konnen beweegen om ſig ook de *Staart* te laaten afhouwen.

Dit hebben wy in de voorleedene eewe geſien aan den *Regenten* der afvallige *Neederlandſe Provintien*, welke ſig onder de Heerſchappie des Konings van *Hiſpanien*, ofte om beeter te ſeggen, onder deſes *Erf-Hertog-* ofte *Erf-Gravelike* Bedieninge begeeven hebbende; gedurig den vryen *Vereenigden* aanradeden, insgelijks te doen; ſeer breed voorſtellende alle de groote *Vryheeden*, die ſy genooten, ende de groote *Laſten*, die de *Vereenigden* alleen om den ſchijn van eene meerdere Vryheid te genieten, moeſten draagen: maar in het geheel verſwijgende het ſwaare juk des *Pausdoms*, ende hoe groote *Slaavernie* ofte ellendige ſtand het is, te woonen in eenen Lande, daar het wel- ofte quaalik-vaaren, jaa Leeven ofte Dood aller Ingeſeetenen eenes Lands, hangd van de gonſten ofte afgonſten *eenes* eenigen *Menſche*.

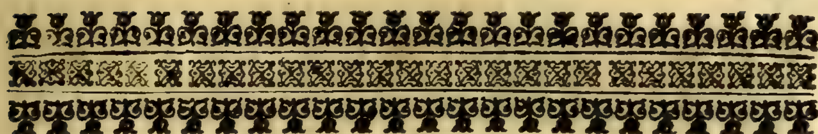
Eindelik hebben wy ook in de voorgaande ofte onſe Eewe geſien ofte gehoord, dat eenige ſlaaffe Ingeſeetenen van Koningrijken, Hertogdommen, Landen ofte Steeden, die wel eer vry geweeſt zijn, om naar den eis der Republike, *Dienaren* van *Staat* te mogen kieſen ofte niet; ſig daar na hebben laten beweegen, om eenemaal ende voor allen, ſoodanige *Erf-dienaren* te kieſen, ende mitsdien voor ſoo vee-

le hare ende der geheele Republike *Vryheid* te verminderen. Ende hebben wy vervolgens gesien, dat de selve slaafse Menschen daar na ook seer hebben gewoeld ende gewroet, om de vrye Regenten ende Ingeseetenen van andere Republiken, Steeden ende Landen, te konnen bekallen, dat sy meede soodanige *Erf-dienaren* koosen: maar dat die altijds geandwoord hebben; Gy hebt de *Vryheid* gehad, om naar den *eis* uwer Republike *Dienaren* van *Staat* te kiesen ofte niet, ende in allen gevallen eenen kiesen willende, den *bequaamsten* te kiesen, nu zijt gy die *Vryheid* quijt, ende moet u laaten bedienen van *onbequaamen* ofte ook *quaad-willigen*, soo als sy gebooren sullen worden. Deese uwe *schande* soud gy gaarne met onse *schaade* minderen, waarom gy ook beantwoord werd, gelijk de *wijste Vos* in de ESOPISE FABULEN ons leerd, namelik: „ Wy sien waar het „ u schort; ende wat gy voorneemens zijt. Gy hebt uwen *Staart* „ niet wel bewaard, maar laaten afkappen, ende raaded gy der- „ halven, dat wy het ook doen, om u gelijk te zijn: Wy daar „ en teegen bevinden ons met onser *Staarte* soo wel, dat wy die „ standvastiglik denken te behouden.

Ende dus meenen wy den eigendliken sinne deeser FABULE soo genougsaam te hebben verklaard, dat het gevolg, ende meer van dien te seggen, grooten aanstoot geeven soude konnen, in gevalle *Quaadwillige Leesers* het selven teegen de goede wille des *Autheurs*, op seekere onse geschiedenissen souden willen toepassen.

Daar

Daar Rust is ende Vree,
Heeft God altÿds sÿn Stee,
Daar Twist regeerd en Nÿt
Is men Gods Seegen quÿt.

In discordiis pessimo cuique plurima vis pax et quies bonis artibus indigent. Tacit.

63. De *Vissers* ende het *beroerd Water*.

SEekere *oude Vissers* in een seer klaar ende beslooten Water haare Netten uitgespreid hebbende, ende daar in uitneemend veele seer jonge *kleine Vissen*, ende niet meer *groote* als haare nooddruft vereiste, besslooten, en-

de die alle aan den lande gehaald hebbende, behielden ſy de weinige *groote* tot haare ſpijſe, ende lieten alle de *kleine* Viſſen, op datſe grooter werden ſouden, vry ſwemmen: Sulks deeſe *oude Viſſers* op de ſelve wijſe van tijde ten tijde haare neering doende, veele groote Viſſen vingen, ende ſig daar by ſeer wel bevonden.

Waar naa eenige *jonge Viſſers* haare netten des gelijks uitwerpende, eeven diergelijke vangſt deeden, ende alſoo ſy geene teering na neering ſtellen, maar ook lekker ende ooverdadig eeten wilden, ſoo greepen ſy beide *grooten* ende *kleinen*: waarom een der ſelve *kleine* Viſſen die *Viſſchers* aldus aanſprak: „ Mannen, gy hebt albereids tot „uwes arbeids loon ſoo veele *groote Viſſen* gevangen, dat „ gy ende uw huisgeſin daar meede genougſaam gevoed „kan werden, ende is aan een van die *groote* meer ſpijſe „ als aan *duiſend* onſer die ook eeven ſoo groot ſtaan te „ werden, indien gy ons hier laat leven, tot dat gy ende „ wy ouder zijn geworden; als wanneer gy ons altijds in „ dit uw beſlooten waater ſult konnen vangen. Laat dog „uwe dwaasheid ſoo groot niet zijn, dat gy in uwe Ou„ derdom duiſend groote Viſſen ſult moeten miſſen in „ plaatſe van eenen, die wy nu naweliks opweegen.

Maar niet jeegenſtaande deeſe goede reedenen, verſlonden ende vernielden deeſe *jonge Viſſers* allangs de groote ende ook alle de *kleine Viſſen*. Sulks die ſelve *Viſſers* daar na weederom groote netten uitgeworpen, ende ſonder ietwes te vangen, den gantſen nagt gearbeid hebbende, treurig met haar Toortsligt huiswaarts voeren, als wanneer eenige *Toninen*, zijnde ſeer groote Viſſen dog van geene goede ſmaak, waanende dit ligt de Son te weeſen, wiens ligt ſy ſeer beminnen, in haare Schuit ſprongen,

gen ende aldus gevangen wierden. Waar oover die *Vissers* sig soo seer verblijden, dat sy seiden onnodig te zijn, sig oover den kost seer te bekommeren.

Gelijk sy eenigen tijd daar naa weederom het Net uitgeworpen hebbende, ende dat naar sig trekkende, bévonden dat het uitneemend swaar om trekken was, sulks sy door de hoope, dat daar in seer veele *groote Vissen* souden weesen, sig daar oover seer verblijden, dog eindelik het Net aangehaald, ende daar in niet dan eene seer swaare *steen* gevonden hebbende, die vreugd schielik in drouf heid veranderde.

Weshalven, terwijle sy malkanderen seer bedrukt aansaagen, een der selven, die niet de wijste ende beste, maar de ooverdaadigste, behouftigste, ende welspreekenste Visser was, de anderen aldus aansprak: „Voor deesen hebben wy met kleinen arbeide, ja al soet singende, „die meenigvuldige *kleene Vissen* in onse Netten gekreegen, ende die alle vernield. Daar naa zijn by geluk, „sonder eenig ons toedoen, eenige *Toninen* in onse Schuit „gesprongen. Sulks nu geene ooverig zijn, dan andere „*groote vissen*, die sig door geene soete stemme ofte eenig „dwaal-ligt laaten vangen, alsoo sy door ervaarendheid „in de klaarheid des Waters onse Netten hebben leeren „kennen, ende soo haast sy die vermerken, soo vlieden sy „ten gronde in hare hoolen. Ende is dat nu de eenige „reeden, waarom wy voortaan met swaaren arbeide niet „dan *slijk* ende *steenen* ophaalen, ende allangs door arremoede vergaan sullen, ten sy wy het *waater* soo seer „*beroeren*, dat selfs de aller scherp-sienste Vissen onse Netten niet vermerken konnen, ende dat ook de allerwijste ende sterkste in dat *beroerd Waater* hunnen adem niet

„ haalen konnende, eindelik ſoo mak ſullen werden, dat
„ wy die met onſe eigene handen grijpen, dooden, ende
„ alſoo weederom tot onſe voorgaande weelde geraaken
„ ſullen.

Deeſe raad beviel deeſen *Jongen behouftigen Viſſeren* ſoo wel, dat ſy dien aanſtonds in het werk ſtelden, ende ſoo veele *groote Viſſen* vongen ende dooden, dat ſy daar meede eenen geruimen tijd in alle *ooverdaad* ende vreugde leefden, ende daar naa niet dan te laat bemerkten, dat het Water door haare Beroerten in het geheel Viſſeloos geworden was, ſulks ſy daar naa aldaar geene *Viſſen* meer konnende vangen, van Viſſers *Landloopers* wierden, ende van arremoede in vreemde Landen ſtierven.

Uitlegging *der* Woorden.

Met VISSERS *hebben de* Ouden *hier verſtaan, Leeraars ofte Heersſugtige Menſchen.*

TONINEN, *zijn aanſienelike domme Ingeſeetenen, die weinige Goederen hebben.*

Groote VISSEN, *zijn de meeſt gegoede ende wijſte Ingeſeetenen, die door geen bedrog, maar alleen door oproer ende geweld, ooverheerd ende gevangen konnen werden.*

ALe gegoede Menſchen, die aan eene wijſe van leeven gewoon zijn, in welke ſy, door ruſt ende vreede, haaren ſtand ende goederen beſt konnen behouden, zijn ook gemeenelik vreedſaam, ende

ende soo *oopenhertig*, dat sy dien aangaande ietwes, dat haar ofte eenen anderen raakt, willende verkrijgen, het selven, door andere Menschen klaarelik te ooverreeden, tragten te bekoomen, ende onderwijlen ook seer afkeerig zijn, van ten dien einde ofte ter verbeeteringe van haaren stande, *bedrog*, ofte *geweld* te willen gebruiken, alsoo sy selfs geen bedrog ofte geweld van andere Menschen lijden souden willen. Daar en teegen bevinden wy, dat ongegoede Menschen, die soodaanige wijse van leeven hebben aangevangen, in welke sy niet konnen blijven, dan door andere Menschen van haare goederen ofte amten te berooven, ende de selven ten dien einde te verleiden, ende te verraaden, ofte te ooverrompelen, ende te dwingen: alsoo afkeerig zijn van alle *oopenhertigheid*, ende goede reedenkaavelinge, als sy wel in teegendeel geneegen zijn, om door duistere ende opgepronkte woorden ofte teekenen, het goed oordeel ofte verstand der Menschen te bedwelmen, ende die daar na ook te *leeren*, te *raaden*, ofte te gebieden, alle het gunt ter grootmakinge der opgemelde *behoufsige* Menschen, ende *Leeraaren*, ofte *Gebiederen* strekken kan.

Dit in het gemeen van alle Menschen gesegt hebbende, soo vinden wy goed den sinne onser FABULE naarder te koomen, met den *Leesere* indagtig te maken, dat onse eerste *Heilige* Leeraars, in onse *Heilige* Schriften werden genaamd *Vissers* der *Menschen*, ende de *Leer* des *Euangeliums*, een *Vinet*, dat ten voordeele der geenen, die daar meede bevangen werden, uitgeworpen is. Als meede aan te merken is, dat dese goede *Vissers* hebben geleerd ende onderweesen, eenen reedeliken Christeliken Godsdienst, die vremd van alle *dwang* is; ende dat daar en teegen alle die *dwang* gebruiken, zijn *Jaagers*, *Geweldenaars*, ofte soodaanige boose *Vissers* onser FABULE, die alle het gunt sy *bejaagen* ofte *Vissen*, verslinden. a

Dit tot eenen vasten gronde gesteld weesende, behoorden de *Leesers* wijders aan te merken, dat de *Heilige Apostelen* ende hare eerste *Navolgers*, in aller eenvoudigheid ende klaarheid hebbende geleerd, dat de *God Abrahams*, die Heemel ende Aarde geschaapen had, was de eenige waarhaftige *God*, ende ook verkondigd hebbende, dat *Jesus Christus* was de waare *Messias* ende *Saaligmaaker*, wel

a *Matth. cap.* 4. 13. *Rom. cap.* 12. *Genes. cap.* 10.

wel eer door de *Heilige Propheten* voorseid ende beloofd, daar meede seer veele, dog meest seer *geringe* Menschen hebben bekeerd, genietende onderwijlen by de meest *Gegoeden* de sobere kost voor haaren arbeid.

Gelijk meede wel aan te merken is, dat door deese klare verkondiginge des Evangeliums, alle die versierde Godsdiensten, *Oraculen* ende *Mirakulen* der Heidense *Romeinen* ende *Grieken* vernietigd, verstomd ende after gebleeven zijn. *a*

Dog is, God beeter het, niet te min aan te merken, dat naa deese *eenvoudige* Christen *Leeraars*, gevolgd zijn andere *Leeraars*, die met haare niewe spitsvindige *Leere* niet soo seer de Saaligheid haarer *Leerlingen*, als wel hare *Eere*, van met een doordringend klouk verstand begaafd te zijn, ende insonderheid ook haare *eigene* tijdelijke grootheid, beoogd hebben. Ende dat sy daar en booven, om dit oogwit te bereiken, de *reeden* ende het *verstand* der Menschen, soo veel in haar was, hebben verduisterd met seer veele wonderen ende geheimenissen *b* in te voeren, ende dat allangs op deese wijse, naamentlik met soo van *Goode* Almagtig ende onse *Ziele* te spreeken, te leeren ende te onderwijsen; als of soo wel *God* als onse *Zielen* geen *Geest* maar *Lighamen* waren, ende ook somtijds weederom naar de waarheid van dien. Ende desgelijks somtijds van *beesten*, als of sy een *menschelik verstand* ende *ziele* hadden, ende somtijds ook van de *Menschen*, gelijk of in haar nietwes dan *beestelik* was. Sulks haare eenvoudige *Leerlingen* uit soodaanige tegen een strijdende Leere nietwes seekers van *Goodes*, der *Zielen*, ende der *Menschen* weesen hebben konnen begrijpen.

Ende kan wijders eenen ydere bekend zijn, dat opgemelde *ontrouwe* Christen *Leeraars*, op dese duistere gronden hebben gebowd haar Rijk der Duisternissen, waar in sy hebben konnen doen geloven alle hare versierde *Miraculen*, verschijningen van *Engelen*, *Duivelen*, *Heilige Zielen* uit den Heemele, ende *klagende Zielen* uit den Vageviere. Sulks die wel eer eenvoudige reedelike, Heilige, ende klare verkondiging des Evangeliums, by haar allangs is veranderd geworden in *Heidense Konsten* ofte verborgendheden, by haar *Mysteria* genaamd,

a *Plutar. de Orac. defectu.*
b *Miracula & Mysteria.*

naamd, alsoo sy die met geen verstand ofte reeden ondersogt, maar dommelik alle geloofd wilden hebben. *a*

Waar op ook gevolgd is, dat sy alle geringe ofte onvoorsigtige Christenen, hebben weeten te misbruiken, om voor haar uit te werken die veelvuldige, onder armoeds schijn weelderige *Monniken* ende *Nonnen*, rijke *Abten*, magtige *Biskoppen*, trotse *Cardinalen*, ende een soo schrikkelik *Hoofd* oover alle de selven, dat het uit sijne gemaakte Duisternisse donderende ende blixemende, by naast alle Menschen heeft verbaasd en doen buigen, behalven de allerwijste, welke sig van tijden ten tijden daar teegen kloukmoediglik gesteld hebben, *b* ende om welke van tijden ten tijden ook te bevangen, door die *Roomse Geesteliken* geduurige *beroerten* onder de Onderdaanen, ende *oorloogen* teegen den wettigen *Oover-Heer* veroorsaakt zijn geworden, waar door ook eindelik by naast alle die Menschen aan deese duistere Leeraaren onderworpen zijn geworden, ende sy Leeraars dus waarelik *Vissers* van Menschen zijn geworden, niet om die als volgens de Leere der *Heilige Apostelen*, behoorde *vry* naar *Lighame* ende *Siele*, maar om daar van volgens de Leere der *Tyrannen*, waarelik naar *Siele* ende *Lighame* haare *slaven* te maken. Sulks dit eigendlik zijn de *Vissers* onser FABULE, die het Waater beroeren ende alle Vissen verslinden.

En sien wy de waarheid onser FABULE ook gedurig in andere Menschen, wiens Ouders spaarsaam uit haare eigene Inkomsten geleefd hebben, wanneer die Kinderen des niet te min door Pragt, Ooverdaad, ofte Lekkernie, rijp ende groen verteeren, ende onderwijlen by gevalle ende geluk eenige ervenisse ofte goed tot onderstand bekoomende, eeven gelijk de Vissers onser FABULE hare *Toninen* vangen, daar na nog in hare quistagtige huishoudinge voortgaan; Sulks sy sig eindelik daar door genoodsaakt vinden, niet min als deese boos-aardige jonge *Vissers* het *Water*, ende als nieuwe *Nimrods* ende geweldige *Jaagers*, de *Republik*, waar in sy woonen, te beroeren, om, door dat middel, het *Wild* dat sy bejaagen, namentlik de *kraft* der *Regeeringe*, ende die profijtelijkste Amten van dien, te bekomen ende te verkopen, ofte by onstentenisse van dien, den *Brand* die sy in der *Republike* hebben aangesteeken, ge-

a *Calvin. Instit. lib.* 4. *cap.* 19.
b *Phil. Mornai. Myst. Iniquit. cent. Magdeb.*

lijk wel eer de Roomse *Catilina*, met haare ende der Republike ondergang, dat is met beider ondergang ende verderf tragten uit te blussen ende te eindigen.

Sulks de sin deeser FABULE is, dat alle Menschen, ende bysonderlik de *Heerssugtigen*, het zy *Kerkelike* Leeraars, het zy *Politike* Regeerders, met een weinig behoorden te vreeden te zijn, ofte dat sy anders sins door haare *ooverdaad* ende door die *Heerssugt*, beiden sig selven als ook de *Kerken* ende *Republiken* verderven.

Niet

Niet dat soo naaw gewoogen diend,
Als keur te maaken van een Vriend.

Fugienda est amicitia, eorum animus incertus et dubius est. Plutarch.

64. De *Vos*, de *Bok*, ende de *Boer*.

EEn *Bok*, vreesende van eenige Jaageren gevangen te sullen werden, verborg sig gemeenelik by dage in eenen *Wijngaarde*, om daar naa des nagts sig in oopene Velden met de kruiden van dien te konnen versaadigen. Dit aldus eenigen tijd geduurd hebbende, sonder dat de

Wijngaard-man ſulks merkte, wierd eindelik de *Bok* door de oovervloed ende lekkernie der Ranken bekoord; ende niet jeegenſtaande de *Wijnſtokken* hem vermaanden ſoo onvoorſigtig niet te weeſen van te minderen ende te verteeren de geenen, door wiens welvaaren ende hoogheid hy behouden moeſte werden; Soo verſlond hy alle de lekkerſte ranken, die hem voorquamen, tot dat hy ſig aldaar niet langer konnende voor den Wijngaard-manne verbergen, genoodſaakt wierd, Veldewaarts te vlugten; alwaar hy eenen *Vos* ſag, die insgelijks den Jageren ontſprongen was.

Dus beiden benaawd ende yverig hunnen weg ſpoedende, maakten ſy vriendſchap, en wierden ſy ſeer dorſtig, ende by eene *Water-put* komende, ſprongen ſy beiden ſeer ſchielik daar in, om dus hare dorſt te leſſen. Dog hare drink-luſt geboet hebbende, merkte de *Vos* eerſt, en daar na ook de *Bok*, dat ſy daar niet weeder uit ſpringen konden; weshalven ſy beiden, ende inſonderheid de *Bok*, treurden; tot dat de *Vos* in volgender wijſe ſprak: „*Broeder*, hoewel het „ſig laat aanſien, dat wy hier beiden gevangen, ofte van „hongere ſterven, ofte van den Jageren gedood werden „ſullen: Soo heb ik nogtans ietwes bedagt, waar meede „wy ons ſeekerlik van der dood ſullen redden: namentlik, ſtaa met uwe afterſte pooten op den gronde, ende „met de voorſte tegen de muure; breng dan uwe kin tegen de borſt, op dat uwe hoorens ten hoogſten opſteeken; dan ſal ik op uwen rugge, ende vervolgens op uwe hoorenen klimmende, met eener ſpronge hier uit „geraaken, ende daar na ook u daar uit helpen konnen. De *Bok*, dit hoorende, wierd blijde, ſette ſig aanſtonds, als geſegt was, ende de *Vos* ſprong nog veel blijdelijker

uit

uit die doodelike Put; als wanneer hy, ſonder ſig wijders oover de ellende ofte verloſſinge des *Boks* te bekommeren, met den *Bokke* ſchertſte: ende als die hem daar en teegen ſeer ernſtig bad, ſijne diere beloften naar te koomen, ſoo beſchimpte hy hem des te meer, ſeggende: „Indien gy ſoo veel verſtands als baards had, gy ſoud in „geene Put hebben geſprongen, ſonder al voorens te „weeten, hoe gy ſelfs ongeholpen daar uit raaken ſoud, „ende nog min ſoud gy, daar in zijnde, hebben geloofd, „dat ik u daar uit helpen ſoude konnen ende willen.

Jaa ging des *Vöſſen* ontrouw ende gierigheid ſoo verre, dat hy de vriendſchap des ellendigen *Boks* verſmaadende, ſig wende tot den *Boere*, wiens Wijngaard de *Bok* verdorven had, ende hem beloofde, dien *Bok* te wijſen ende leeveren, mits de *Boer* hem daar en teegen beloofde de allerbeſte *Henne* ſijner werve. Het welk die *Boer* ook plegtiglik beloofd hebbende, ſoo leide die *Vos* den *Boer* tot die Put, alwaar die *Boer*, den *Bok* gedood hebbende, hem te ſijnen huiſe bragt, om ſig daar meede te ſpijſigen. Alwaar toen de *Vos*, als ſijn bedongen loon, vorderde de allerbeſte *Henne*; ende des *Boeren Wijf* haren manne in der ſtilte ſeide, dat hy aan *Eeden*, eenen *Booswigte* gedaan, die ook ſeer trowlooſelik ſijnen Vriend den *Bok* had verraaden, ende daar en booven meenigmaalen eenige van hare *Hoenderen* had geſtoolen, ende daar door de dood wel dubbeld verdiend had, niet was gehouden: Maar dat hy nu den *Vos*, terwijle hy de *Henne* blijdelik verwagte, behoorde te dooden, om die allerbeſte *Hen* te behouden, ende ſig met eenen voor altijds te wreeken, ende te ontſlaan van dien looſen *Dieve*. Welke raad des *Wyfs* den Boere ſeer wel behaagde;

Sulks het *Wijf* de beste *Hen* geveinsdelik den *Vosse* bragt, op dat, terwijle hy sijn *hoofd* uitstak, om de *Hen* te aanvaarden, de Boer hem soo eene felle slag mogte geeven, dat hy aanstonds in sijnen bloede smoorde, gelijk het selven door haar ook alsoo uitgevoerd wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De BOK, *is een dom Mensch, die sig door sijne lusten laat verleiden.*

De WYNGAARD, *is een deugdsaam Mensch, die door de gemeenschap der dwaasen ende boosen altyds schaade lijd.*

De VOS, *is een schrander loos Mensch, die van sijne lusten verleid werd.*

De BOER *ende sijn* WYF, *zijn Menschen, die ten deele uit wraak- ende ten deele uit geld gierigheid, sig niet ontsien, haare beloften ende eeden te breeken.*

GElijk een *Gebouw*, dat op eener Rotse ofte op eenen onbeweegelijken gronde, vast in een gebouwd ende verbonden werd, soo langen tijd bestendig is, als de *Materialen* van dien duuren; Sulks het onderwijlen door geene storm-winden, stort-reegens ofte waater-vloeden, om verre geworpen kan werden: Ende dat daar en teegen een *Gebouw*, dat op Sande, Veene, ofte op eenen anderen weeken gronde gebowd is, hoe vast het ook mooge schijnen gebowd, ende wel aan een verbonden te zijn, buiten alle verwagtinge der geenen, die den grond niet kennen, door

door eenige schielik opkoomende Storm-winden, Stort-reegens, ofte Waater-vloeden, seekerlik ter needer stort, schoon de *materialen* in sig selven goed, ende vast in een gebonden waaren: *a* Alsoo gaat het ook met de Vriendschappen die de Menschen onderling maken; namelik als sy die ten weedersijden bouwen op goede *Reeden*, *waarheid* ende *Billikheid*, mitsgaaders op eene standvaste *wille* ofte goede *maximen* ende *gewoonte* des leevens van sig te draagen naar hare innerlike kennisse om het goeden te doen, ende het quaden te vermijden: Want als dan soo is de Liefde ofte Vriendschap in sig selven onverbreekelik: om dat die gebouwd werd op de *VVet* der *Nature*, welke *God* Almagtig soodanig allen Menschen ingedrukt heeft, dat schoon genoomen Heemel ende Aarde mogte vergaan, deese Wet nogtans onder den Menschen bestendig blijven soude. *b* Ende derhalven soo konnen ende behooren die *Liefden* ende *Vriendschappen* te duuren, soo lange als die Menschen, welken die Vriendschappen gemaakt hebben, selfs duuren; sonder dat eenige wellusten, ofte liefde tot wijven, kinderen, ouderen, jaa selfs tot ons eigen leeven, die kan verbreeken. Ende is dit eigendlik de Liefde ofte Vriendschap, die tussen *Castor* ende *Pollux*, *Damon* ende *Pythias*, *Orestes* ende *Pylades*, was, van welken de *Grieken* getuigen, dat elk van die tween, voor ende om den anderen te behouden, der Godinne *Diana* begeerde opgeofferd te zijn. Gelijk meede de *Hebreen* gewaagen, dat eeven soodaanige *Liefde* ende *Vriendschap* tussen *Jonathan* ende *David* geweest is, ende dat die niet, dan met der dood, gebrooken konde werden. *c*

Ende in teegendeel soo konnen de *Liefden* ende *Vriendschappen*, welke ten beiden ofte ook maar aan eene sijde gegrond zijn op *verkeerde* oordeelen ofte *onkonde*, ende daar uit ontstaande eenige in der haast voor by gaande *Herts-togten*, niet langer duuren, dan tot dat beiden ofte een van tween, beetere kennisse van saken bekomt, ende dat die *drift* daar door ophoud; ofte dat eene daar teegen strijdende *Passie*, al ware het ook door eene andere dwa-

linge,

a *Matth. cap.* 5. *Luc. cap.* 6.
b *Rom. cap.* 2. *Matth. cap.* 5. *Luc. cap.* 16.
c *Sam. lib.* 1, *cap.* 18, 19. 20; *lib.* 2, *cap.* 1.

linge, in ons veroorſaakt werd. Sulks onder *dwaalende* ofte *boosaardige* Menſchen nooit eene opregte ende langduurige Liefde ofte Vriendſchap kan zijn.

Gelijk de ondervinding ons dageliks leerd, dat Menſchen, die om meer vermaak in *Eeten*, *Drinken*, *Byſlaapen*, *&c.* te genieten, Vriendſchappen gemaakt hebben; Soo haaſt van die *VVelluſten* niet verſaadigd, ofte van eene andere, daar teegen ſtrijdende, ingenoomen zijn, of dat die Vriendſchappen eindigen, ja veranderen in Vyandſchappen. Ende inſonderheid ſien wy dit by de geenen *a* die met bedaarde ſinnen, ende buiten alle *Herts-togten* zijnde, ſoodanig door *Geld-* ofte *Heers-ſugt* oover-Heerſt werden, dat, wanneer ſy in plaatſe van haare be-oogde *winſten*, *ſchaade*; ofte in ſteede van meer *kraft* ende *Amten* der Regeeringe te bekoomen, *verlies* van dien te verwagten hebben: ſy ook als dan haar oordeel ſoo qualik gebruiken, dat nog voorgaande *Liefde*, ofte genootene *Vriendſchap*, nog *Beloften*, nog *Eeden*, kraftig genoug zijn, om haar binnen de paalen van haare voorgaande *Vriendſchap* te houden. Ende ſien wy, dat in teegendeel die *Geld-*, ende ook boven allen de *Heersſugt*, kragtig genoug is, om haar alle het gunt by den Menſchen voor *heilig* ende *deugdſaam* gehouden behoord te werden, als dan onbeſchaamdelik te doen ſchenden.

Dus ſien wy dageliks, dat *domme* Menſchen, om een *lekker beetjen* of *dronkjen* te genieten, niet min als onſe *Bok*, door de ſoetigheid der Wijnranken, ſig laaten verleiden, om te verteeren die Menſchen, welke haar voor de dood bevrijd hebben, ende nog bevrijden ſouden willen, indien het in haar vermoogen ware.

Dus ſien wy dageliks, dat ſelfs ſeer ſchrandere Menſchen, niet min als de *Vos*, om eenig erf, dat haar naar reeden ende geboorte niet toe komt, door valſe ofte gebeedelde ende half afgedwongene *Uiterſte Willen* te konnen in het geheel *beuren* ofte *deelen*, ende voor ſoo veele genieten, alle banden van *Vriendſchap*, met welken ſy aan de wettige Erfgenaamen verbonden waaren, niet alleen verbreeken, maar ook ſomtijds die *wreedheeden* begaan, dat ſy als dan dien onnooſelen *Teſtateur*, ende haaren eigen Weldoener, of ſy

a *Qui cum ratione inſaniunt.*

ſy ſchoon door des ſelfs ofte ſijner wettige Erfgenaamen hulpe, haar leeven behouden mogten hebben, verraaden, ende van kant helpen.

Dus ſien wy daageliks, dat *by naaſt* de allerwijſte Menſchen niet min als de *Boer* ende ſijn *VVijf*, onſer FABULE, door de *wraak*- ende *geld-gierigheid* by een gevougd zijnde, ſig ſeer ligtelik laaten verleiden, om Bond-breukig ende Mein-eediglik haare Weldoeners te beſchadigen, ende het zy *natuurelik*, het zy *politikelik*, te dooden ofte te doen dooden, om der ſelven amten te bekoomen.

Ende hoewel onſe FABUL niet uitdrukkelik van der *heersſugt* gewaagd, ſoo behooren wy nogtans te weeten, dat die de kraftigſte van alle *pasſien* is, ende dat ſy de Menſchen, die daar van beſeeten zijn, niet dan in den grave verlaat: Ende dat oover ſulks onder de *Heers-ſugtigen* geene opregte beſtendige *Vriendſchap* kan zijn: maar kennelik is, dat ſy in teegendeel onder den *ſchijn* van Liefde ende Vriendſchap, geduurig daar op uit zijn, om, ter haarer eigene verhooginge, den anderen te *bedriegen* ofte te *ooverweldigen*. Gelijk wy daar beneevens behoorden te weeten, dat, hoe die *heers-ſugtigen* hooger ſtijgen, hoe des te meer Bedrog, Geweld ende Wreedheid onder haar, ende onder de allermeeſt geweeſene Vrienden, in ſwange gaat.

Het welk met duiſenden ſoo *Griekſe* als *Romeinſe* Hiſtorien beveſtigd ſoude konnen werden: Maar ſullen wy ons genougen, met aan te wijſen het *drie-manſchap* ofte *Verbond* van Vriendſchap tuſſen *Antonius*, *Lepidus* ende *Auguſtus*, om den Menſchen indagtig te maken, hoe onbeſchaamd, mein-eedig, ende godlooſelik, yder van dien het grootſte deel des bekenden Aardboodems, jaa hun eigen Vaderland ende Huis-gooden, den vlammen; als ook hunne allerbeſte Vrienden, op ſoo goed weederom, aan den andere ten ſlagtbanke op die ſchrikkelijke *dood-rolle* oover-leeverde; op dat yder van die *drie* daar en teegen ſijne byſondere Vyanden uit wraak-luſt verdelgen, ende oover ſijn aangeweeſen deel des opgemelden Aardboodems, heerſchen ſoude: In gevolge van het Versken;

Ik gaf om't Rhijk *mijn* Vaderland,
De Huis-goon, *en mijn* Egte pand,
De vlammen oover en het vier.
*Geen Kroon nog Scepter staat te dier.**

Ende hoedaanige vrugten die *beers-sugt* binnen de Vereenigde Neederlanden, in de Jaaren 1618. 1650. 1672. 1674. ter verbreekinge van Vriendschappen, Eeden, ende alles wat voor *heilig* behoorde gehouden te werden, heeft voortgebragt; sullen wy voor deese maale onder de respective *wetten* van *Amnestie*, ofte *Mysterien* van *Staat* ende *Kerke*, ten onsen leedweesen, verborgen laaten blijven.

* *Seneca in Thebaide.*

On-

Ontrow slaat sijnen eigen Heer.

Pro regno velim Patriam, Penates, Conjugem flammis dare
Imperia pretio quolibet constant bene. Senec. Theb.

65. De *Vos*, de *Leew*, ende de *Os*.

DE *Vos* eenigen tijd in seekere Bosschaadje met den *Leewe* in onderlinge groote Vriendschap geleefd hebbende, gebeurde dat een *Os*, daar omtrend koomende weiden, seer luid bulkte; Sulks de *Leew* noit eenen *Osse* gesien ofte het loejen der selven gehoord hebbende, sig inbeelde, dat het een seer schrikkelik Dier was, ende

voortaan desweegen naaweliks uit ſijnen hoole, immers niet uit den Boſſe, derfde gaan, om voor ſig ſelven ende voor ſijne Vrienden, als van ouds, ſijnen ende haaren koſt te bejaagen.

Ende hoewel de *Leew* ſijne vreeſe verborg, ſoo merkte des niet te min de *Vos* de reeden van dien, bood ſig aan, ende kreeg ook laſt, te verſpieden wat een Beeſt het was, dat ſoo eene vreeſelijke ſtemme had, om ſulks den *Leewe* daar na te verwittigen. Waar naar deeſe *Vos* den *Os* gevonden, ende vriendelik met hem geſprooken hebbende, den *Leewe* van veele ſaaken beſcheid bragt, naamelik, dat het een ſeer wijs ende ſaftmoedig Dier was.

Het welk de *Leew* niet konnende gelooven, ſoo ging de *Vos*, met des *Leewen* goedvinden, tot den *Oſſe*, beloofde ende ſwoer met hem eene onverbreekelike *vriendſchap* te ſullen onderhouden, ende verſogt, dat hy met hem naar den *Leewe* ginge, op verſeekeringe, dat hem aldaar niet quaads ſoude weedervaaren: ende dat ſy twee de *wijsheid* ende *loosheid* by een vougende, altijds de gonſt des *ſterken Leews* t'haaren voordele gebruiken ſouden konnen: Waar op die *Os* derwaarts ging, ende de *Leew* als dan ſoo veele wijsheid ende ſaftmoedigheid in den *Oſſe* bevond, dat hy hem voortaan veel meer ſijner *ſecreeten* als den *Voſſe* betrouwde;

Waar door de *Vos* ſoo nijdig op den *Oſſe* wierd, dat hy voornam hem te verderven. Hy ging derhalven tot den *Leewe* ende ſeide: Ik ſoude u gaarne wat heimeliks, ende dat van grooter gewigt is, ſeggen; maar verſeekere my, dat het u ſeer onaangenaam om hooren, ende magſchien ongeloofbaar ſal weeſen, ende ſal het derhalven beeter weeſen dat ik ſwijge. Dog daar en teegen bedenkende, dat daar uw leeven aan hangd, ende dat ik

ſoude

ſoude ſondigen teegen de Wetten der Republijke, ende onſer Vriendſchappe, indien ik deeſe waarheid ſweege ſoo weet ik niet wat my te doen ſtaat.

Waar op de *Leew* ſeer ernſtig begeerende te weeten, wat het was; ſoo ſeide eindelik de *Vos*, onder beloften dat het niet gemeld ſoude werden: Een mijner getrowſte geſellen, wiens naam ik beloofd hebbe te ſwijgen, heeft my ſeer omſtandiglik verhaald, gehoord te hebben, hoe de *Os* met een ander gras-eetend ſterk Dier raad pleegde, om u uit den Boſſe te drijven ende te dooden. Nu heb ik my ontlaſt, ende gy zijt veel *wijſer* als ik om te beſluiten, wat daar in te doen ofte te laten zy. Maar als het mijne ſaak waare, ſoo ſoude ik hem ſeekerlik *dooden*, eer hy het my deede: want of gy al ſchoon aan der waarheid deeſes ſoud moogen twijfelen, ſoo is nogtans ſeeker, dat gy niet, dan met hem te dooden, die twijfelinge wegneemen kond.

De *Leew*, dit gehoord hebbende, ſeide: Ik kan niet goedvinden te dooden een *Dier*, dat my ſoo *lief* is geweeſt, *ſonder* al voorens *te hooren*, wat het te ſijner ontſchuldiginge ſeggen kan. Waar tegen de *Vos*, vreeſende dat ſijn verraad dus ontdekt ſoude werden, ſeide; Hem te hooren ſpreeken, ſal voor u eene ſaak weeſen vol van gevaar: want indien hy in het minſten vermoed, dat ſijn aanſlag ontdekt is, ſoo ſal hy u als dan ſeekerlik aanvallen ende dooden, om ſijn eigen leeven te behouden: ende kond gy dat niet voorkoomen, dan met ſeer wel op uwe hoede te zijn, ende wel agt te neemen op zijn gebaar, naamelik of hy met meer ſchroom als voor deeſen u naarderd: of hy ten weederſijden om ſiet: of hy ſijne ooren ſchud: of hy ſijne ſtaart ten beiden ſijden ſlaat: want indien een van allen geſchied, ſoo is ſeeker, dat hy wat quaads in den

finne heeft, ofte u dooden wil; ende dat het beeter is, hem voor te koomen.

Deese raad behaagde den *Leewe*. Sulks de *Vos* wijders sijnen dienst aanbood, ende by gevolge last kreeg, om den *Osse* op te passen, te spreeken, ende tot den *Leewe* te geleiden.

De *Vos* deese schoone geleegendheid gekreegen hebbende, om sonder eenig quaad vermoeden ten weedersijden sijn quaad saad te saajen, ging met traanende oogen, ende drouvelik, tot den *Osse*, beklaagde in het gemeen het ongeluk aller *Dieren*, die met den *Leewe* eenige gemeenschap hadden, alsoo sy voor alle trouwe diensten meest eene drouve vergeldinge bequamen. Sulks de *Os*, hier door ontsteld, hem vroeg, wat daar gaande was, ende de *Vos* antwoorde: Tot quijtinge van mijn *gemoed*, ende ter voldoeninge onser trouwe *vriendschappe*, sal ik, met perikule mijnes leevens, op uwe voorgaande beloften van my niet te melden, u oopenbaaren, met deese mijne ooren gehoord te hebben, dat de *Leew*, meenende alleen by den *Wolve* te zijn, hem seide: De *Os* is my nergens toe nut, ende heeft daar en boven tegen my wat quaads in den sinne, waarom ik hem by de eerste schoone geleegendheid sal dooden, op dat ik my, u, ende eenige andere Dieren, met sijnen vleesche moge spijsigen.

Waar op de *Os* antwoorde: Ik heb den *Leewe*, gelijk gy weet, altijds trouwelik gediend, sulks hy my met geenen *Regte* kan dooden, maar indien hy my efter dooden wil, soo kan ik hem seer beswaarelik ontgaan. Ik sal derhalven, als voor deesen, onbeschroomd tot hem treeden, op hoope, dat hy mijne onschuld eerst hooren, ende dan spaaren sal. Doe dat dog niet, mijn goede Vriend, seide

de de *Vos*, draag liever ſorge voor uw leeven ſoo veel gy kond; koome hem niet naa by; ſtaa op uw verſet; ende indien gy als dan ſiet dat hy ſig ten ſtrijde bereid, u ſterk aanſiet, ſijne ooren opſteekt, ofte met ſijnen ſtaart tegen der aarde klapt, ontvlugt dan ten beſten gy kond.

Deeſe raad geviel den *Oſſe* ſeer wel, ende beſloot, hy des anderen daags met den *Voſſe* tot den *Leewe* te gaan. Onderwijle verhaalde de *Vos*, uit grooter vreugde, ſijnen getrouwen *Broedere*, die hem ontraaden had ſulks te onderneemen, hoe verre hem ſijne ſaaken wel gelukt waaren. Ende wilde *God*, dat hoewel ſy heimelik ende ſaft ſpraaken, nogtans een *Luipaard*, in het voor by gaan, daar van ietwes hoorde.

Des anderen daags ging de *Vos* met den *Oſſe* naar den *Leewe*, alwaar de een van den anderen ofte des Voſſen laſteringen, nietwes weetende, ſy ſig beiden drougen naar des *Voſſen* raade: ſulks de *Leew* ſeekerlik geloofde, dat de *Os* ſchuldig was, ende daarom als uit ſig ſelven de ſterkſte zijnde, hem aanſtonds ſchielik beſprong ende doode.

Weinige daagen daar naa bedagt de *Leew*, dat hy eenen, die hy ſelfs altijds trow bevonden had, alleen op het ſeggen des *Voſſen*, had gedood tyranniger wijſe, *ongehoord* ende onverweeſen; waarom hy treurig wierd, ende eenigſins den *Voſſe* mistrouwende, naardere vriendſchap met den *Luipaarde* maakte, die aan des *Leewen Moedere* alsdan oopenbaarde, wat hy van des *Voſſen* opſette, om den *Os* te doen vermoorden, gehoord had. Ende die *Moeder* bragt ſulks ſoo kraftig den *Leewe* aan, dat de *Vos* daar op in boejen gelegt, ende de ſaak wijder onderſogt wierd; terwijle des *Voſſen Broeder* hem aldaar eenmaal des nagts in der ſtilte beſogt, ende in het breede verhaalde, hoe qualik hy gedaan had, ſijnen raad te verag-

ten,

ten, ende dat het nu te vreesen stond, dat het onnoosel bloed des *Ossen* op sijnen koppe soude druipen. Ende alsoo *twee* Dieren, naast aan den kerkere woonende, ook vermoeden dat de *Os* door den *Vosse* was verraaden geworden; soo hadden sy de gevangenisse geduurig verspied, ende deese reedenen des *Vossen* ende sijnes *Broeders* beluisterd, sulks sy daar van ook getuigenissen gegeeven hebbende, de *Vos* ook eindelik wettig verweesen, ende ter dood gebragt wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verstaan met den* Vosse, *een loos doortrapt Mensch, ofte Hooveling.*

Met den Leewe, *een sterk onvoorsigtig Mens ofte Koning.*

Met den Osse, *een wijs ende deugdsaam Mensch, ofte soodaanig Hooveling.*

DE geneegendheid om geen *Slaaf* maar *Vry* te zijn, den Menschen aangebooren weesende, *a* ende sy bevindende ofte sig inbeeldende, *b* dat in alle land-standen *een* ofte *meer* Mensch ofte Menschen, niet alleen voor sig selven *vry* is ofte zijn, maar dat die ook oover andere Menschen gebieden, ende die doen dienen naar hem of haar lust ofte lusten; ende dat sy mitsdien waarelik alle die *Onderdaanen* te gelijk berooven van, ofte niet dan *precario*, dat is, tot weedersseggens toe, laaten gebruiken, alle het gunt den Menschen *aangenaam* is; ende dat die haar daar beneevens in gedurige vreese stellen, van te moeten draagen alle het quaaden, dat hem ofte haar lust, den Onderdaanen op te leggen; Soovolgd hier

a *Arist. Pol. lib. 7. c. 7.* b *Lucan. lib. 2. 280.*

hier uit, dat de *Heersſugt* ofte Begeerte, om oover andere Menſchen te *heerſſen*, de vierigſte van alle onſe Herts-togten is. *a*

Ende oovermits Koningen ofte Vorſten die *heerſchappie*, ofte dat *Vorſtendom* bekoomen hebbende, als dan ſig het meeſten plagten te verſadigen, of met den roeme van de paalen hares Gebieds *wijder uit te ſtrekken*, ofte met allesins hare Welluſten, ofte met die beiden te volgen; terwijle ſy de geheele Regeering gemeenelik door en op den eenen ofte den anderen haren *Gonſteling* ofte eerſten *Dienare* van *Staat*, laten drijven, ſoodanig, dat warelik naar des *Gonſtelings* opgeeven, alle *Wetten* aldaar ge- ofte ver-maakt, ende alle *Officien* ofte *Beneficiën* aldaar begeven als ook benoomen werden: Soo volgd ook daar uit, dat de geneegentheid, om ſoodaanig een *Gonſteling* ten Hoove te werden, by naaſt eeven ſoo brandende by den Menſchen is, als de Begeerte om *Souverain-* ofte *Tyranniglik* te heerſſen.

Ende gelijk *Koningen* in haaren Rhijke geen eigen Wijf, Kinderen, Vaader ofte Moeder, Suſter ofte Broeder hebben, ofte die anders aanmerken, dan als *Onderdanen*, die haar alleſins ten dienſte moeten ſtaan: ende die Koningen niet weeten wat Heiligheid, Godvrugtigheid, ofte Trow te ſeggen zy; *b* Soo volgen die eerſte Dienaars van Staat, ende Gonſtelingen alle die *Koning-* ende *Vorſtelike* gebreeken ſoo wel naar, dat daar uit het *Latins* ſpreekwoord is onſtaan, *c Die God of Maagen mind, en blijve niet ten Hoof*. Alſoo die *eerſte* ende *mindere Gonſtelingen*, gelijk meede alle die ſulks tragten te werden, om dien ſtand te behouden ofte te verkrijgen, ſoodanig met liegen ende bedriegen aan een hangen, dat ſy ſig niet ontſien, ten dien einde geduurig door valſe *Eeden*, ende ſig ſelven te vervlouken, indien ſy niet het een ofte het ander doen ofte laaten, terwijle ſy in het teegendeel van dien, ſelfs hare naaſte Maagen ende getrowſte Vrienden tragten te verraaden, te verderven, ofte op den ſlagt-banke te brengen.

Want oovermits ſodanigen Menſchen ofte Hovelingen ontbreekt de *Opperſte Magt*, om haar voorneemen oopentlik en door *geweld* onder ſchijn van *Regt* te konnen uitvoeren, ſo vinden ſy ſig in ſoodanigen ſtande geneegen de allerfijnſte *Hooffe konſten*, daar onſe FABUL eigentlik van gewaagt, te gebruiken: Namentlik, niet alleen onder

a *C. Tacit.* b *Sanctitas pietas Fides privata bona ſunt ad quæ juvant Reges eunt. Senec. in Thebaid. in Thyeſte.* c *Exeat aula qui velit eſſe pius.*

der *schijn* van *Vriendschap* ieman te verraaden, maar selfs *tussen twee* seer goede *Vrienden*, die sy, of beiden te gelijk, of wel een van tween niet ooverweegen ofte oopentlik verderven konnen; eerst seer groot *mis-trouwen* te veroorsaaken, ofte ten minsten sulks te tragten: Ende indien haar sulks gelukt, die als dan teegen malkanderen *op te hitsen*, ten einde de een den anderen verdorven ofte gedood hebbende, de Ooverwinner onderwijle ook soo verswakt werde, dat sy loose Bedriegers hem als dan ook geweldiglik aanranden ende verderven konnen.

Of indien deese *boos-aardige Menschen* ende *Hovelingen* vermerken, dat sy in soodaanigen stande zijn, dat haare geveinsde *Vriendschap*, valsche *Eeden*, ende *Vervloukingen*, niet magtig genoug zijn om *twee* Menschen ofte *Staaten*, die sy gaaren beiden verderven souden, *van een te scheiden*, ofte tegen elkanderen op te hitsen, soo gebruiken sy gemeenelik dit middel, dat sy veinsen het verschil, welk sy met beiden hebben, in alle manieren minnelik by te willen leggen, ende die beiden te gelijk niet konnende in slaape wiegen ofte bedriegen; Soo versieren, Sweeren ende Vervlouken sy sig by ydere der *Partyen* in het besonder, die twist-saake by den andere genougsaam ge-effend te hebben, en dat het voor den laatsten eene groote dwaasheid soude wesen, alleen, zijnde tegen de magt des Koninges, des *Vorsten*, ofte des *grootsten Hoovelings* te willen streeven; hoopende dat gelijk de *Cardinaal* van *Lottringen* oover honderd jaaren van sijne onbeschaamde loogens in *Vrankrijk* plagte te seggen: Indien sijne, ofte nu haar valse loogens maar vier en twintig uuren seekerlik mogten ofte mogen geloofd werden, sy als dan middeler wijle waarschijnelik ook haar oogwit bekoomen souden hebben; Ende verseekeren de aller-grootste *Gonstelingen* des Hofs sig daar en booven, dat gelijk een *groot Heer*, die door loogens sijn voorneemen uitgewrogt heeft, daar oover niet bestrafd maar gepreesen plagt te werden; sy desgelijks haar voorneemen uitwerkende, als seer gawe *Politiken* te zijn, van alle gemeene *Onderdaanen* geroemd ende geagt sullen werden. *a*

Ende eeven op die selve wijse speelen die God- ende Eere-vergeetende *Menschen*, ofte mindere *Hoovelingen* ook met hare Loogenen, Eeden, ende Vervloukingen, wanneer sy eenige saak met ende

a *Lucan. lib.* 1. 679. *lib.* 7. 260.

ende naar *meerderheid* der *stemmende Leeden* eener Vergaderinge, uit *weinige* Stemmen bestaande, sullen moeten afhandelen, ende sy de meerderheid van dien verkrijgen ofte bekuipen willende, by opregte en onnosele *Leeden*, eer die saak in der *Vergaderinge* voorkomt, veinsen, liegen, sweeren, en sig vervlouken, dese en die *stemmen* aan hare sijde te hebben, welke sy warelik niet hebben; en daar beneeven siet men, dat sy aan verscheidenen van dien, om de selven te winnen, gemeenelik beloven, eene ende *deselve Officien* ofte *Beneficien*, welke niet dan aan eenen alleen besteed konnen werden; ende welke daar en boven in haare magt niet zijn, ofte welke sy waarelik gants niet meenen op eenen der selven, welke sy dus schelmagtig tot haare sijde tragten oover te trekken, te doen komen: hebbende warelik haar oogwit bereikt, als sy soo *een eerlik man* ofte *lid* eener *Vergaaderinge* tot de *eerste valse treede* gebragt, ende daar door by de andere goede *Leeden* der Vergaaderinge stinkende gemaakt hebben.

Ende gave God, dat wy, leesende de beroemde opregt- ende standvastigheid der oude *Batavieren*, geene reeden hadden om schaamrood te werden, als wy sien hoe verre der selven naakoomelingen, het zy geemene *Ingeseetenen*, het zy *Regeerders* der *Landen* ende *Steeden*, van haare goede wijsen van leeven afgeweeken, ende van die opregt-, rond- ende standvastigheid verbasterd, ende tot geveinstheid, ontrouwe, ende flaawhertigheid oovergegaan zijn; hoewel niet t'eenemaal sonder hope dat sy tot haren aard sullen keeren: alsoo *Geweld niet lange kan duuren*, ende dat ook de kraft der *Waarheid* ende Opregtigheid soo groot is, dat sy eindelik die geveinsde Loogenaars ende Bedriegers soodaanig te ooverwinnen plagt, dat sy daar naa niet meer geloofd werden, selfs als sy de waarheid spreeken; behalven dat die boose Menschen niet min, als de listige ende bedriegende *Vos* onser FABULE, veeltijds in hare schelmstukken afterhaald, oovertuigd, ende daar oover gestraft werdende, als dan bevinden waarhaftig te zijn, dat niet alleen de opregte Menschen *somtijds*, maar ook die ondeugende beveinsde Bedriegers, *meest altijds* een drouvig einde hebben: ende seekerlik *altijds* met een seer beswaard gemoed ten graave needer daalen. Ende bevinden sy derhalven ook waarhaftig te zijn, dat op der aarde voor allen *Menschen*, ende allen *Regenten*, geene grootere ende beetere konst is, dan waarelik in alle sijn doen ende laaten sig

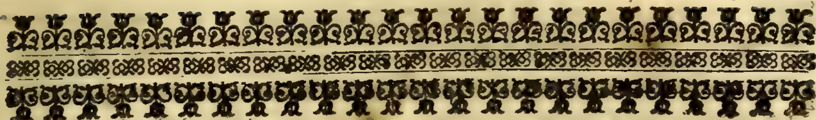
te draagen als een deugdſaam, eerlik, onbeveinſt, ende opregt Man, ofte Regent.

Alle welke onſe Reedenkaavelingen wy ſeer ligtelik uit *oude* ende *niewe Hiſtorien* met ſeer veele Voorbeelden ſouden beveſtigen, indien wy geneegen waren, daar van een geheel Bouk te ſchrijven, ende indien wy niet met eenen genougſame reedenen hadden om te vreeſen, dat de Waarheid van dien teegen ons, eenen ondragelijken haat veroorſaaken ſoude.

Sulks wy nu beſluiten den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat een *Menſch* ofte *Hooveling*, die aan beiden ofte eene ſijde wil mank gaan, gemeenelik tuſſen twee ſtoelen in den aſſe valt, ende als een veragte *ſchelm* komt te ſterven.

Met

Met welke maate gy meet, sal u weeder gemeeten worden. Matth. cap. 7.

Est miser nemo nisi comparatus. Senec. in Troad.

66. De *Eesel* ende het *Paard.*

EEn *Eesel* ende een *Paard* eenen ende den selfden *Heere* dienende, soo wierd het *Paard* gebruikt om eene ligte waagen te trekken, ende ook somtijds den Heer, ofte eenen kleinen last te dragen; waar vooren hy in der weiden het beste *gras*, ende op der stallen seer goed *booi*, ende daar en booven kostelijken vetten *haaver* genoot.

Daar in teegendeel de *Eesel* geduurig gebruikt wierd, om op sijnen gekromden rugge de aller-swaarste lasten te dragen; ende daar vooren van sijnen Heere nietwes genoot, dan ten *velden* ende weegen, *Distelen* ofte eenige andere ondeugende groente, ende in der *Stallen*, *kaf* ende *strooi*. Sulks, hoewel de *Eesel* reeden had, sig te verblijden, dat een Dier, welk hem onder allen anderen naast geleek, gelukkig was; insonderheid omtrend soodaanige saaken, waar meede dat Dier hem niet beschaadigen, maar wel baaten konde; soo wierd hy des niet te min daar oover *bedroufd*, *misnougd* ende *nijdig*.

Dog kort daar aan een oorlog rijsende, moest dat *Paard* ende niet de *Eesel*, sijnen *Heere* in den strijde soodaanig ten dienste zijn, dat het *Paard* aldaar seer swaarelik gequetst zijnde, moest huiswaarts keeren. Alwaar de *Eesel* sulks siende, wel ten deele met *goede reedenen* sig innerlik verblijde, soodaanige dood ofte smerte niet onderworpen te zijn: maar ook ten deele teegen alle *reeden* ende *billikheid* sig verheugde, om dat hy nu vermerkte, dat het *Paard* alsoo ongelukkig als hy was; daar nogtans des selfs ongelukken de sijne niet verminderen konden.

Ende eenigen tijd daar naa, als het *Paard* geneesen was, moest die Heer met verscheidene Koopmanschappen, oover lande eene verre reise doen, waar toe hy het *Paard* seer ligtelik, ende den *Eesel* seer swaar beloed. Sulks de *Eesel* onderweegen bemerkende, dat hy eindelik onder dien swaaren laste soude beswijken, den moedigen Paarde, welk met schoone *veederen* op den hoofde, ende met klinkende *bellen* aan den lijve versierd was, aldus aansprak: „ De Natuur heeft soo groote *gelijkheid*

„van lighame, ende ook soo naa Maagschap onder ons „gemaakt, dat een braave *Hengst* niet ongaarene eene „*Eeselinne* dekt, ende dat eene *Merrie* sig blijdelik van „eenen *Eesele* laat berijden, als ook dat die beiden met „smerten ondeilbare *Veulens* voortgebragt hebbende, de„selven met grooter liefde op voeden. Daar en booven „hebben wy eenen selfden *Heere* lange gediend, binnen „welken tijd ik nooit uw voedsel verminderd, maar al„tijd den swaarsten last geduldelik gedraagen hebbe. Nu „voel ik my soo swaar belaaden, dat ik onderweegen sal „beswijken, indien gy niet hebt die goedheid my te ver„ligten. Heb ook derhalven deernisse met my, gy die ik wa„relik mijnen *Broeder* mag noemen, ende ontlast my van „eenen *deele* mijner al te swaaren laste, op dat ik moo„ge behouden blijven, ende gy naa mijnen ondergange „niet genoodsaakt werdet, den geheelen last alleen te „dragen.

Dog alle deese goede reedenen komende uit den monde des *veragten Eesels*, wierden door den *trotsen* hoogdravenden *Paarde* versmaad, ende wierd de waarheid van dien gants niet ooverwoogen, maar wierd insonderheid des *Eesels* seggen des te meer veragt, om dat het *Paard* sig liet voorstaan, dat de *Eesel* al te vermeetel was geweest, met sijne *Maagschap* te vertoonen, ende daar en boven sig *Broeder* des *Paards* te derven noemen. Sulks de *Eesel* gants niet ontlast werdende, ook onder dien waarelik al te swaaren last quam te beswijken, ende de *Heer* in opgemelden stande sijner saaken sig genoodsaakt, ende ook geraaden vond, alle de pakken, daar de *Eesel* meede belaaden was geweest, op den *Paarde* te leggen, ende daar en booven hem met des *Eesels huide* te beladen.

Als

Als wanneer dat al te hoogmoedig *Paard* te regt eerst beseffen konde, hoe groote gemeenschap ende maagschap, waarelik tussen eenen hoog-draavenden *Paarde* ende eenen ter needer geboogenen *Eesele* was. Ende by gevolge, hoe qualik hy gedaan had, sig niet tijdelik oover dien armen *Eesele* te erbarmen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een PAARD, *hebben de* Ouden *hier verstaan een weelig trots Mensch.*

Met een EESEL, *een traag, arbeidsaam, gering Mensch.*

HEt is kennelik, dat alle Menschen door den Seegen van eenen ende den selfden Goode, op eene wijse geteeld, gebooren ende gevoed werden, als ook dat sy in haar geheel *leeven* alle de selve gevallen, soo naar der *Siele* als naar den *Lighaame*, onderworpen zijn; ende eindelik dat sy *stervende*, alle moogen verhoopen, van den selfden Heere, met een eeven geluksaalig eewig leeven begenaadigd te sullen werden. Sulks hier uit volgd, dat onder alle Menschen eene natuurelijke *gemeenschap* ende *maagschap* is: Ende indien by de selve *maagschap* nog komt eene gelijkheid van eenige naardere bysondere *Standen*. dat als dan die Menschen eenigsins *Broeders* genaamd behoorden te werden.

Het welk onweederspreekelik waarhaftig zijnde, ende daar by oovervoogen werdende, dat alle Menschen verpligt zijn, een leven te leiden, dat met den welvaaren des geheelen menschelijken geslagts, soo in het gemeen als in het bysonder, aangemerkt zijnde, oover een komt; a Soo is ook kennelik, dat wy het welvaaren

a *Lucan. lib.* 2.

vaaren aller Menschen, ende insonderheid der geenen, daar wy de meeste gelijkheid, gemeenschap, ende maagschap meede hebben; te besorgen, ende der selven qualik-vaaren, af te weeren behoorden. Gelijk meede uit den selven gronde volgd, dat wy ons ook behoorden te verheugen, ofte te bedrouven, als het den Menschen, ende insonderheid soodaanigen Menschen wel ofte quaalik gaat.

Ende naademaal de Menschen door opgemelde onderlinge geneegendheeden, in dit haast vergankelik leeven sig dus alle soo gelukkig souden maken, als hun aard hier eenig geluk ofte welvaaren bereiken kan: Soo staat ons wijders te ondersouken, of, ende waarom de Menschen in het gemeen sig naar deese goede reedenen dragen, ofte waarom sy haar leven daar naar niet aanstellen willen. Namelik, niet jeegenstaande opgemelde goede Reedenkaavelingen, soo bevind een yder in sig selven, ende merkt ook in andere Menschen, dat de *Hertstogt* van ons *eigen selfs liefde*, ons soo verre van de *Reeden* afvoerd, dat wy van onser *kindsheid* af, ons selven niet aanmerken onder die voorgeroerde menschelike gemeenschap ende maagschap, ofte, dat wy ons selven niet aansien als *een deel* te zijn van den geheelen menschelijken geslagte, welk wy soo veel in ons is, te minnen ende te besorgen behoorden; ende dat wy ook in de aanmerkingen van deesen gemeenen welvaaren, ons hoogste genougen behoorden te stellen; maar is in deesen onse *dwaling* soo groot, dat wy daar en teegen ons selven by naast altijds aanmerken, als of wy Menschen onderling gants van een gescheiden waaren, ende sulks als of een yder geen *deel* waare, maar een *geheel* op sig selven maakte, ende dat eenes anderen wel- ofte qualik-vaaren ons niet aanging, dan voor soo veele *wy selfs* daar door gebaat ofte benaadeeld staan te werden.

Jaa gaat die onse dwaaling soo verre, dat by naast nieman meend wel ende gelukkig te weesen, dan ten zy hy sig aanmerke, als *beeter* ende *gelukkiger* te zijn, als een ander; ende insonderheid als een die hem meest gelijkt ofte gelijk plagt te weesen. Ende veroorsaakt die selve *dwaaling* wijders, dat ook by naast nieman meend rampsaalig ofte ongelukkig te weesen, wanneer hy andere Menschen, die hem naast, ofte in alles gelijk plag-

ten te weesen, aanmerkt als veel ellendiger ende ongelukkiger, dan hy selver is.

Waar uit dan wijders volgd, dat wy veeltijds vreesen, dat een ander, ende voorneementlik een die ons gelijk plagt te weesen, sijne voorspoed ter onser verneederinge ende verminderinge sal doen strekken, ofte dat hy uit ende met ons qualik vaaren, sijn eigen welvaaren sal souken te vermeerderen. Ende schoon genoomen wy vermoeden konden, dat de Menschen in het gemeen ende insonderheid die ons naast zijn, ofte meest gelijken, soodanige Boosheid teegen ons niet souden pleegen; soo is nogtans eenen ydere bekend, dat Menschen die langduurige *voorspoeden* beleeven, gemeenelik soo hoogmoedig, trots, ende laatdunkende werden, dat sy haare gedagten in het geheel van de *ellenden* ende ongelukken anderer Menschen, jaa ook eenigsins der geenen, die haar gelijk plagten te weesen, afwenden; ofte, ten besten gaande, die smerten, onder welke andere Menschen sugten, seer flaauwelik ende gelijk als in eenen *Droome* aanmerken, sonder dat die al te weelderige Menschen daar by eenige uitwerkingen ten voordeele der ellendigen vougen.

Ende oovermits nogtans *God Almagtig* waarelik onder alle Menschen soodaanige *gelijkheid* heeft gemaakt, dat alle het gunt den eenen gebeurd, ook den anderen gebeuren kan, ende dat ook alle Menschen, wannneer sy buiten die driften ende swier van bewoogene verfoejelike *Nijd*, ende *Onbarmhertigheid* zijn, die gebreeken in andere Menschen seer haast vermerken, ende ook altijds haaten: Soo volgd daar uit ook veeltijds, dat die ter needer geslagene Menschen, van eenige andere warelik meede-doogende opgeholpen werden. Ende soo ontstaat hier uit ook seer ligtelik, dat die *Nijdigers* sig selven niet alleen te vergeefs plaagen, maar daar en boven sig ook door die *Nijd* in veele ongemakken inwikkelen. Gelijk meede die *trotse* ende *onbarmhertigen*, door de selve gebreeken, veele rampen op hare eigene halsen plagten te haalen, ende in die ellenden te blijven steeken; om dat sy van de meededoogende Menschen werden geoordeeld, aller hulpe onwaardig te zijn, ende die roeden, met welke sy gestraft werden, wel verdiend te hebben.

Dit

Dit meenen wy ons allen innerlik ſoo wel bekend te zijn, dat onnoodig ſal weeſen, de waarheid van dien met byſondere *Voorbeelden* te beveſtigen. Sulks wy niet dan *een* Voorbeeld van *Staat*, het welk onſes eragtens ter verklaaringe onſer FABULE diend, aanwijſen ſullen.

De *Raden* des Konings van *Hiſpanien*, *Philippus* de tweede, nijdig geworden zijnde oover het groot welvaaren onſer *Neederlanden*, beſtonden inſonderheid ſeedert den Jaare 1560. de ſelven allangs ſoodaanig te beſwaaren, dat daar uit onſe lang-duurige, ende eindelik ook voor den *Rhijke* van *Hiſpanien*, al te koſtelijke Oorloogen volgden. Sulks die *Raaden* daar na, ende voornaamelik ſeedert den Jaare 1629. ſienden dat ſy de *Spaanſe Neederlanden* teegen onſe *ooverkoſtelijke* Veldtogten, die ons nu nog ter needer drukken, niet ſouden konnen beſchermen; ende voorſienden, dat het altijds Conqueſteer- ofte Krijgs-lievende *Vrankrijk** eindelik meede op de *Neederlanden* vallen, ende veelligt ſoo wel eerſt de *Spaanſen* als daar na de *Vereenigde Neederlanden* in't geheel wegneemen ſoude; vertoonden van tijden ten tijden aan den *Vereenigden Neederlanden*, dat het onderling beſt ware *Vreede* te maken, om dat, als ſy *Spaanſen* dien laſt des Oorlogs niet langer dragen ſouden konnen, *Vrankrijk* haar als dan aangrijpen, ende miſſchien de Spaanſe *Neederlanden* veroovren ſoude. Ende dat als dan ook deſe Landen niet alleen de *oude* Magt van *Vrankrijk*, maar ook de *Niewe* ende met de *Spaanſe Neederlanden* geſterkte Magt, ſouden moeten, ende niet konnen, afkeeren. Maar alle deeſe goede reedenen des Spaanſen afgematten *Neederlandſen Eeſels*, waren te vergeefs; Want onſe moedige *Ruiter*, ofte ſelfs het Hollands *Paard*, verſmaade de verſouken ende klagten des opgemelden Spaans-Neederlandſen *Eeſels*.

Sulks nu ten weederſijden eindelik gevoeld werd, hoe oover hondert ende meer Jaaren, de Spaanſe *Eeſel* quaalik beraaden is geweeſt, de weelde des Neederlandſen *Paards* te benijden; ende hoe ſeer daar naa ook onſe *Ruiter*, ofte het *Hollands Paard*, uitneemend onvoorſigtig geweeſt is, den oover-laaden Spaans-Neederlandſen *Eeſel* niet ſoo tijdelik te willen van eenen deele ſijnes laſts ont-

* *Gallica gens pugnat, ſed gens Auſtriaca nubit.*

ontlasten, dat opgemeld *Paard* nu buiten kommer mogte zijn, van des *Eesels* geheelen *Last*, ende daar en booven sijnen *Huid* te sullen moeten draagen, ende misschien daar onder te sullen besswijken.

Ende alsoo wy meenen den eigendlijken sin deeser FABULE klaar genoug door onse voorgaande geheele Reedenkaavelinge te zijn uitgedrukt, soo sullen wy, sonder daar van meer te spreeken, dus eindigen.

Wees

Wees niet al te regtvaardig.
Want, Maat houd ſtaat.

Quod male juratur pejus præſtatur.

67. De *Hond, Wolf, Schaap*, ende *Teef* met *Iongen.*

EEn *Hond*, die in ſijnen neſte voor eener Koeſtalle lag, om die te bewaaren, ſig in den ſlaape beloopen ſiende van eenen *Wolve*, die hem aanſtonds wilde verſcheuren, ſeide hem: „ Sie hoe *dor* ende *maager* ik door eene „ voorgaande ſeer ſwaare ſiekte geworden ben, ſulks gy „ nu aan my ſeer weinige ſpijſe hebben kond. Daar en „ teegen ben ik eeven ſeer geſond geworden, ende is mij-

„ nes Heeren Soons Bruiloft aanstaande, op welke ik oo-
„ vervloedige spijse, ende daar door ook mijne voorgaande
„ lijvigheid, bekomen sal konnen; Spaar derhalven my nu
„ ten uwen ende mijnen voordeele, tot dat die Bruiloft
„ gehouden zy, als wanneer ik door die oovervloed van
„ spijse dikker ende vetter geworden zijnde, gy aan my,
„ veel meer als nu, te kluiven sult vinden. Ende ik be-
„ loof met dieren *Eede* van nu af aan onweeder-roupelik,
„ my als dan gewillig aan u oover te sullen geeven.

De gierige *Wolf* sulks geloovende, ging door, ende quam niet weeder, dan naa dat de Bruilofts-dagen voor by waren gegaan, als wanneer hy den selven *Hond* gerustelik in der Koestalle op den hooi-soldere siende slaapen, hem van beneeden toeriep, dat hy, volgens sijn gegeeven woord, tot hem had af te koomen. Maar de *Hond* hem bespottende, antwoorde: „Du domme beest,
„ vergenouge dy met den raade, die ik dy nu geef, na-
„ melik, indien du ooit my ofte eenen anderen *Hond* vin-
„ dest slaapende buiten der Stalle, dat du geene andere
„ Bruilofte dan die verwagtest. Waar meede de Wolf met honger, ende treurig, heenen ging.

Daar na gebeurde, dat die selve *Hond* van eenen *Schaape* vorderde drie Mudden Koorens, welke hy versierde dat het *Schaap* hem schuldig was; ende alsoo het *Schaap* die schuld ontkende, betrok hy dat in *Regte* voor der *Schaapen* daagelikse Regteren, namelik voor den *Beere*, *Wouwe* ende *Havikke*: Alwaar hy door valse *getuigen* ende *gierigheid* der Regteren, yder derselven sijn aandeel des beuits van den *Honde* bedongen hebbende, ende sullende bekoomen; hy een Vonnis te sijnen voordeele bequam, ende het onschuldige *Schaap*, ter voldoeninge van dien Vonnisse, gedwongen wierd, om het geld, ten in-

koope

koope van dat Kooren, te bekoomen, ſig voor den regten ſcheertijd ſijne Wolle te laten afſcheeren, ende door het verkoopen van dien, het daar toe noodige geld te konnen opſchieten.

Deeſe *Hond* dus door ſchoone *beloften* ende niet te geeven, het *geweld* eenes dommen ende *ſterkeren* beeſte als hy was, afgekeerd, ende een *ſwakker* onnooſeler Dier, door *ſchijn* van *Regten*, warelik van ſijne Wolle beroofd hebbende; wierd daar naa door eener ſwangere *Teeve* van ſijner maagſchappe, die geen neſt had, ſeer ootmoedig verſogt, dat hy haar ſijn neſt wilde leenen, ten einde ſy daar in haare Jongen mogte werpen. De *Hond* dit toegeſtaan, ende de *Teef* hare Jongen in dat neſt geworpen hebbende, ſoo groeiden die Jongen allangs op; ſulks onderwijlen dien *Honde* ſijne ongemakken beginnende te verveelen, hy der *Teeve* die vertoonde, ende met eenen begeerde, dat ſy 't geleende neſt voor hem ontleedigde: Waar op de *Teef* hem ſeer voor de genootene vriendſchap bedankt hebbende, ende beloovende daar vooren, ſoo lange ſy leefde, hem dankbaar te ſullen weeſen, hem wijder op alle *Broederſchap* verſogt, dat hy ſijne aan haar beweeſene goedheid nu niet wilde veranderen in die wreedheid, van haar uit den neſte te drijven, eer haare Jongen oover weegen konden gaan, om haaren koſt te ſouken. Welke *billikheid* ende beweegelike *reedenen* weederom op dien *Honde* ſoo veel vermogten, dat hy der *Teeve* beloofde, dien tijd te ſullen afwagten. Dog die tijd daar naa gekoomen zijnde, ende hy eerſt ſeer ernſtig, als ook eindelik met dreigementen, van haar daar uit te ſullen drijven, ſijn neſt begeerende; Soo antwoorde die *Teef*, te gelijk oprijſende met haare *vijf* ſterk gewordene *Jongen*: Gy behoufd niet te dreigen, maar bijt

toe,

toe, ende ondervind, wie onſer de ſterkſte zy, want nieman dan die, ſal ſeekerlik het neſt behouden. Sulks die *Hond*, niet dervende die *Teeve* ende te gelijk haare *vijf* ſterke *Jongen* aanvatten, ſijn eigen neſt met droufheid verlaaten, ende voor altijds daar buiten gaan ſwerven moeſt.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een HOND, *hebben de* Ouden *verſtaan, een Menſch van gemeen verſtand, ende trow aan ſijnen Heere, dog onbeſchaamd, gulſig, gierig ende ondankbaar.*

Met een WOLF, *een dom, gierig, ende wreed Menſch.*

Met een SCHAAP, *een onnooſel wel gegoed Menſch.*

ALſoo in deeſer voorgaande FABULE werden voorgedraagen *drie* middelen, door welke boosaardige Menſchen andere onnooſele Menſchen, ofte ook ſy elkanderen van haare goederen tragten ende ook pleegen te berooven; naamelik, oopenbaar *Geweld* ofte *Bedrog*, *ſchijn* van *Regt*, ende *ontleenen*, met gedagten van het geleende niet weeder te geeven ofte in te ruimen; Soo ſullen wy hier, oover yder van dien, in volgender wijſe ſpreeken. Hoewel men, volgens *Billikheid*, ende alle bekende *Naturelike*, *Borgerlike* ende *Geeſtelike Wetten*, geweld met geweld afkeeren, ende kennelik bedroogen zijnde, ſig in ſijn geheel doen ſtellen mag; Soo werd nogtans by eenige *Godsgeleerden* van al te naawen *Geweeten* beweerd: Dat eene afgedwongene met *Eede* beveſtigde *Belofte*, volgens den *Regul* van ons *gemoed*, *a* voldaan ende naargekoomen behoorde te werden: ende ſullen wy derhalven die ſaak wat breeder voordraagen; Naamelik, indien deſelve afgedwongene *Beloften* ende *Eeden*, van, ende aan byſondere gemeene Menſchen gedaan zijn: Dat de *Roomſe Borgerlike* Wetten, *b* de ſelven niet alleen

a *In foro poli ſeu Conſciemie.* b *ff. ſi quis vi aut metu. tt, de pactis.*

leen ontkraftigen, maar dat ook de *Geestelike Regten* ons leeren:
„Dat de noodsaakelikheid, van ongeoorloofde Saaken, betaamelike maakt. Dat het beeter is in quade Saaken geen *Trow* ende *Eed*, als *Woord* te houden. Dat de woorden van eenen Mensche, hoedaanig die ook zijn, nooit moogen strekken ter verminderinge der *Kerke*. Ende dat men in soodaanige gevallen mein-eedig zijnde, alleen den Almagtigen *God* vertoornd, ende sijne Siele besoedeld, daar men met die schadelike *beloften* ende *eeden* naar te komen, *Goodes gebooden* seer hoovaardiglik versmaad, sijnen *eeven naasten* veeltijds met eene goddeloose wreedheid beschaadigd, ende sijne *eigene Siele* altijd seer wreedelik vermoord: „Ende dat het eene dubbelde dwaasheid soude wesen, sijn woord naar te koomen ten behouven van eenen, die in soo eenen gevalle seekerlik sijn gegeeven woord ende eed niet naar koomen soude willen ofte moogen. *a*

Ende indien dit aldus *wel* ende *regt* is, ten opsigte der *beloften* ende *eeden*, die ieman voor sig selfs ende oover sijne eigene saaken doed, soo is het selven nog veel meer waarhaftig ten opsigte van *Voogden*, die sig teegen haaren pligt soodaanig ten verderve hunner onnoosele *Weesen* souden hebben verbonden. Ende insonderheid is het selfden allermeest waarhaftig, ten opsigte van *Regenten* ofte *Voogden* oover *Landen* ende *Steeden*; oovermits alle de selven, niet alleen volgens de *naturelike billikheid* hare eigene *Onderdanen*, ten voordeele van andere *Vremden* niet verderven mogen, schoon sy sig daar toe met *beloften* ende *eeden* hadden verbonden: maar ook, om dat sy daar en boven ten *aanvange* haarer Regeeringe, met *beloften* ende *eeden* verpligt zijn, ten voordeele hunner Onderdaanen te regeeren, ende der selven verderf af te weeren.

Sulks dit de *eerste belofte* ende *eed* zijnde, welke sy als *Regenten* ende *Voogden* hebben gedaan, het ook sig selven leerd, dat indien sy daar naa door *dwang* ofte *onkonde* eenigen *eed* ofte *verbond*, strekkende ten verderve hunner Onderdaanen ofte gemeene Ingeseetenen, met eenigen anderen vremden *Regenten* ofte *Staaten* aangegaan hebben, sy opgemeld *verbond* niet houden, ende dien laateren *snooden eed*, strijdende teegen haaren *eersten* seer *loffeliken eed*, niet naar te koomen behoorden.

a *Greg. R. j.* 8. *ibid.* 69. 75. 6. *Dist.* 13. *cap.* 1.

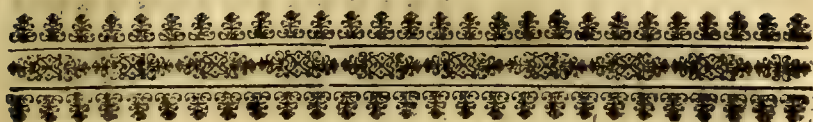
Maar men bevind *leider*! ook, dat veele Menſchen, door de *billikheid* ofte *wet* der *Nature*, als ook door de gonſten der *borgerlike* ende *geeſtelike Regten*, ſig van, ende uit het *geweld* ofte *bedrog* van andere Menſchen wel redden, ende eevenwel daar na niet bedenken, hoe groote Schelmſtukken ſy ſouden begaan, indien ſy ſelfs *geweld* ofte *bedrog* omtrend andere onnooſele Menſchen quaamen te gebruiken; maar dat ſy allangs verder gaan om ook door *ſchyn* van *Regten*, andere onnooſele gegoede Menſchen van haare goederen te berooven, met den ſelven *Proceſſen* aan te doen, ende te betrekken voor *Regteren*, door wiens gonſten ofte omkoopingen, gevougd by *valſe* Getuigen, ſy ſeekerlik Vonniſſen ten haaren voordeele weeten te bekoomen, ende die onſchuldigen, niet min als onſe ESOPISE *Hond*, het onſchuldige *Schaap*, van ſijne *Wolle* te ontblooten.

Ende daar en teegen ſien wy ook veeltijds, dat die ſelfde boosaardiglik inhaalende Menſchen, eeven of de Goddelijke Wraak haar vervolgde,* ende verblinde, ſig ſelven veeltijds door anderer Menſchen, die haar *gelijken* ofte nog *booſer* zijn, ſmeekende woorden, ſoodaanig laaten verleiden; dat ſy aan den ſelven haar *leeven* ofte hare *Amten* ende *Goederen* betrouwende, aldaar het ſelfden ofte meer quaad koomen te lijden, dan ſy voormaals anderen onnooſelen hebben aangedaan: Ende dat ſy eeven als onſe ESOPISE *Hond* haar eigen neſt uit meede-doogen aan eener volle *Teeve* hebbende geleend, voor altijds daar uit gehouden werden. By naaſt eeven gelijk de Borgers van *Straalſont* in den Jaare 1629. hare Stad aan den *Sweeden* ingeruimd hebbende, deſelve ſeedert dien tijd, tot heeden toe, daar in hebben moeten gedoogen.

Ende meenen wy den eigendlijken ſin onſer FABULE in het voorgaande ſoo wel te hebben verklaard, dat onnoodig zy, naar onſe wijſe, op den einde deeſes daar van meer te ſeggen.

* *Sequitur improbos ultor a tergo Deus. Senec. Seneca Herc. Fur.*

Altijds

Altijds zijn de beste Stierlieden aan Lande.

68. De *Vos*, de *Raaf*, ende de *Duif*.

EEn *Vos* sig op der aarde uitgestrekt hebbende, eeven of hy dood waare geweest, op dat hy door dat middel eenige onnoosele Voogelen bedriegen, naarder tot sig aanlokken, ende die als dan schielik bespringende, ter versaadiginge sijnes hongers verslinden soude konnen: Soo wierd door een daar omtrend vliegende *Raaf* des *Vossen* aadem-togt, ende dien volgende des selfs list ende be-

bedriegerie, om de Vogelen te betrappen, haast bemerkt. Sulks hy aanstonds alle andere Voogelen ging waarschouwen, dat sy sig van dien dood schijnenden *Vosse* sorgvuldiglik hadden te wagten; indien sy door hem niet willen verslonden zijn.

Waarom de *Vos*, gemerkt hebbende dat sijne list ondekt was, genoodsaakt wierd hongerig heenen te gaan, ende door die *arremoede* weederom deese *list* bedagt, namelik, sijn nest te gaan maken, ende sijn verblijf te houden in den hoole eenes Booms, op welke eene onnoosele *Duif* haar nest had, ende haare *Jongen* voede. Het welk hy gedaan hebbende, der *Duive* toeriep, dat sy hem somtijds een *Ei*, ende somtijds een *jonge Duif* uit den neste had toe te werpen, of dat hy andersins den Boome opklimmen, haar ende haare Jongen dooden, als ook, indien sy 't ontquaame, haare Eyeren rooven, ende het nest verbreeken soude. Sulks die onnoosele *Duif*, meenende uit twee quaaden het besten te kiesen, den *Vosse*, op sijn begeeren, nu een *Ei* ende dan een *Iong* uit den neste toewierp

Het welk dese *Duif* dus eenen tijd met grooter smerten gedaan hebbende, ende de *Vos* t'elkens weeder koomende, om Eyeren ofte Jongen te begeeren; soo klaagde sy eindelik aan den *Rave*, die op haaren Boome quam vliegen, het groot verdriet welk sy had, met suurelik den kost voor sig ende haare lieve Jongen gesogt hebbende, ten laatsten die ten spijse van soo eenen *Booswigte* te moeten op-offeren.

Waar op de *Raaf*, die in deesen niet soo vrees-agtig als de *Duif* was, haar raade, dat sy den *Vosse*, wanneer hy haar weederom dreigde, haar ende alle haare jongen,

te

te ſullen verſlinden; indien ſy niet een van dien hem toewierpe, rond uit te antwoorden: „Indien gy vliegen „ofte den Boome opklimmen kondet, gy ſoud met geen „*eenen* Eije ofte *eenen* mijner Jongen t'elkens te vreeden „zijn geweeſt: maar gy ſoud al oover langen tijd, volgens „uwen roof- ende bloed-gierigen aard, my ende mijne „Jongen verſlonden hebben. De *Vos*, naar ſijne voorgaande wijſe weeder een *Ei* ofte een *Iong* begeerende, ende der *Duive* bedreigende, dat ſy alle haare Jongen anders ſins daadelik ſoude dooden: Soo antwoorde ſy gelijk de *Raaf* haar te antwoorden geleerd had.

De *Vos* dit hoorende, ende ſig verſeekerende, dat de *Duif* die *wijsheid* ende *kenniſſe* uit haar ſelver niet had, onderſogt die ſaak ſoo wel, dat hy te weeten quam, dat de *Raaf* in deeſen der *Duive* Raadsman was geweeſt: weshalven hy voornam, ſig daar oover aan den *Rave* te wreeken, die hem nu ten tweeden maale had belet, ſijne proje te bejaagen, ende te verkrijgen. De *Vos* ſpoedigde ſig dan naar den *Rave*, wanneer hy hem ſag ſitten op eenen hoogen dorren Boom, als ook hem ſeer prees, ende des ſelfs geluk verhefte boven dat van alle andere Dieren, die niet, gelijk hy, in der lugt vliegen, ende daar beneevens op der aarde ſoo ſtaatig gaan konden. Ende dat het hem eene groote vreugd weeſen ſoude, indien hy des *Raven* heerliken gang op der aarde mogte aanſchouwen, ende daar uit ſig verſeekeren, dat hy ook waarelik ſoo een *heilige* ende *waarſeggende* Vogel was, als waar vooren de Menſchen hem hielden te zijn.

De *Raaf*, door deeſe ſchoone lof-tuitende woorden op der aarde needer gedaald zijnde, ende daar al draai-naarſende heen ende weeder trotſelik gegaan hebbende; Soo

ſeide de *Vos*, ten hoogſten verwonderd te zijn, hoe de *Raaf* het op der aarde konde ſtellen, als de wind ſijne pluimen oover de oogen waajende, hem het geſigt belettede, ende wel voornaamelik, als de wind van afteren, van vooren, ende van alle ſijden aanblies. Seer wel, ſeide de *Raaf*, weet ik my als dan te voorſien, want als dan berg ik mijn hoofd onder mijne linker vleugel. Ende de *Vos* daar op uitroepende, eene ſoo wonderlike ſaak te zijn, ſijn hoofd onder eene ſijner vleugelen te konnen dekken, dat hy ſulks niet konde gelooven, ten ware hy 't ſaage: Soo ſloeg de *Raaf* ſijn hoofd onder ſijn linker vleugel, ende hiel dat aldaar ſoo langen tijd bedekt, dat de *Vos* hem onderwijle greep ende doode, om hem tot ſijne ſpijſe te gebruiken, roepende luid keels: „Soo moeten ſy vaaren, die eenen andere goeden raad „geeven, ende ſig ſelven niet ſorgvuldiglik weeten te „wagten van de ſoete woorden haarer vyanden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den VOSSE, *hebben de* Ouden *verſtaan, een liſtig roofgierig Menſch.*

Met den RAVE, *een Menſch van gemeen verſtand, die van hem in der hand vallende geleegendheeden, ofte roof, leefd.*

Met der DUIVE, *een ſeer onnooſel Menſch, ende die des niet te min bequaam is, om goeden raad te volgen.*

ALs de Menſchen onderling in eenige ſaaken van *aard* ofte eenige *geneegendheeden* verſcheelen, ende in andere met malkanderen

ren wel oover een koomen; ſoo zijn ſy gemeenelik weegens die ſaaken, waar in ſy gemeenelik van malkanderen verſcheelen, onderling niet ſoo wel bekend, als in het gunt, waar in ſy met malkanderen eenigſins oover een komen. Ende ſegt men in ſoo eenen gevalle, *dat alle harten geſuſters zijn.* Sulks gemeenelik de een den andere in dat ſtuk niet ligtelik misleiden ofte bedriegen kan; om dat een yder volgens ons *Spreekwoord* weet, dat men *om van geenen Boere bedroogen te werden, altijds eenen Boer meede brengen moet.*

Gelijk wy ook in onſer FABULE ſien, dat de aller-doortrapſte liſtige *Vos* den dommen *Raaf*, alleen om dat ſy beiden van Rove leeven, in dat ſtuk niet bedriegen kan: maar dat die *Raaf* des ſelfs konſten te ſijner ſchaade ende ſchande, aan alle andere Voogelen oopenbaar maakt. Dog het voornaamſte oogwit deeſer FABULE is niet ſoo ſeer dit, als wel een groot gebrek der Menſchen aan te wijſen: Naamentlik, dat veele aan anderen ter tijden ende plaatſen, daar het hoord, ſeer goeden raad, ende aan ſig ſelven niet, geeven konnen, ofte verſuimen te geeven. Ende derhalven ſoo ſtaat ons de oorſaak van dien te onderſouken, ende hier voor te draagen in volgender wijſe.

Het is eenen ydere bekend, dat als ons ſaaken voorkoomen van ſoo eenen grooten gewigte, dat van die te vermijden ofte te verkrijgen, ons verderf ofte behoud hangd, wy die niet konnen aanmerken, ofte wel ooverleggen, wat die ſaaken in ſig ſelven zijn, ofte ons aanbrengen ſullen, ende nog min, wat daar omtrend gedaan ofte gelaaten behoorde te werden; dan met eenen in ons te veroorſaaken ſeer groote *paſſien* ofte de *herts-togten* van *Schrik* ende *Vreeſe*, *Toorn* ende *Haat*, ofte wel van groote *Hoope*, *Blijdſchap* ende *Liefde.*

Ende die *driften* ſoo in onſen *Bloede* ende *Geeſten*, als in ons *Hert* ende *Herſſenen* veroorſaakt weeſende, ſoo is ons, geduurende die onſe innerlike beroerte, niet wel moogelik, dat wy onſe gedagten van die ſeer vreeſelike ofte ſeer behaagelike voorwerpſelen afwenden, om met een bedaard gemoed te onderſouken, wat dat waarelik in het eene ende het andere Vreeſelik ofte niet Vreeſelik, Behaagelik ofte niet Behaagelik zy. Ende nog veel min konnen wy als dan bedenken, de waare ende beſte middelen, om het

Vreeſe-

vreeſeliken te ontgaan, ofte het behaagelıken te bekoomen; om dat die *pasſien* ons als dan ſoodaanig bevangen, dat wy niet wel dan op het gunt dat ons, als ſeer Vreeſelik ofte als ſeer Behaagelik voorkomt, konnen gedenken.

Maar geheel anders zijn wy geſteld, wanneer wy onſe gedagten laten gaan oover anderer Menſchen ſaaken: want alſoo die ons gemeenelik niet van ſoo na-by als wy ons ſelven raaken, ſulks dat daar uit in ons geene al te groote *Schrik* ofte *Toorn*, *Blijdſchap* ofte *Liefde*, veroorſaakt kan werden: Soo ſiet men ook, dat van die minſt beroerde ende meeſt bedaarde Menſchen, gemeenelik de allerbeſte raad afdaald. Ende dien volgende, ſoo behoorden wy voor eene ſeer vaſte *Maxime* te houden, dat wy in alle ſaaken, daar ons ſeer veel aan geleegen is, altijds raad pleegen met ſoodaanige onſe *Vrienden*, die wy van langer hand gekend, ende in alle geleegendheeden trow te zijn, bevonden hebben.

Onder welke *ſwaare* Saaken, waar in de meeſte Menſchen ſig door hare *pasſien* leelik plagten te vergrijpen, zijn de naarvolgende: „Wanneer haar door haars *gelijken* ofte *meerder*, *Hoon* ende *Smaadheid* aangedaan werd: Wanneer haar *meerder* ten kennelijken onregte, haar een gedeelte haarer *Goederen ontneemen* wil, ofte ontnoomen heeft; of ende hoe ſy ſig daar tegen behoorden te ſtellen: ofte wel dat kleinder quaad geduldig te draagen, om nog een grooter te ontgaan: als ook, of ſy ſig ten *Hoove* ofte ten *Oorlooge* behoorden te begeeven, dan niet. Of, ende met wien men behoorde te tragten, ſig in den *Houweliken Staate* te begeeven ofte niet. Of ieman, die den *Roomſen Godsdienſt* toegedaan is, ſig *Geeſtelik* behoorde te maaken ofte niet, &c. Want oovermits wy die Saaken, weegens haar oovergroot gewigt ende aangeleegendheid, niet konnen te regt bedenken ſonder onſe *herts-togten* gaande te maken; Soo zijn geene Menſchen bequaam, om oover die haare Saken ſoo ſuiver ende wel te oordeelen als een *trow Vriend*; welken *eenen*, alle Menſchen ten dien einde behoorden voor af uit te kieſen.

Ende dat ſulks onder de gemeene Menſchen waarhaftig is, ſien wy dageliks aan onſe *Regts-geleerden* ofte *Advocaten*, als ook aan den *Doctoren* in der *Medicine*; naamelik, dat ſelfs de aller-ervaarenſten

van

van dien, in alle haare eigene ſwaare *ſaaken*, ofte *ſiekten*, gemeenelik liever de *voorſpraak* ofte *voorſorge* van anderen, jaa ſelfs van min geoeffende *Advocaaten* ofte *Medicijn-meeſteren* gebruiken willen, dan hare eigene Saak te bepleiten, ofte haare eigene Siekte te beſorgen ende te *cureeren*.

Ende om te toonen, dat die *Herts-togten* het oordeel der *Regenten*, ſoo van *Kerke* als van *Staat*, ook alſoo bedwelmen ofte vervoeren; Soo ſullen wy van ydere van dien een ſtaalken, in de *Vereenigde Neederlanden* voorgevallen, den *Leeſere* indagtig maken; Namentlik, het is eenen ydere bekend, dat onder alle *wijsgierige* Menſchen, het zy *Grieken*, *Romeinen* ofte *Barbaaren*, *Heidenen*, *Jooden*, *Chriſtenen* ofte *Mahometaanen*, die van tijden ten tijden haare kenniſſe tragten ofte getragt hebben te vermeerderen, *tweederlei wijſen* van *Reedenkaavelingen* ten allen tijden in ſwange gegaan hebben, ende ook in der eewigheid in ſwange gaan ſullen. De *eene* beginnende door de onderſoukinge ende uitvindinge der *Oorſaaken*, om alſoo needer te daalen tot de *Effecten*, ofte uitwerkingen der ſelven: De *andere*, beginnende door de onderſoukinge ende ooverdenkinge der *Effecten* ofte Schepſelen, om van daar op te klimmen tot ende alſoo uit te vinden de *Oorſaaken* van dien.

Ende meenen wy hier uit ook klaarelik te volgen, dat alle Menſchen, die eenige *klaare* ende *beſcheidene* kenniſſe van een *Goddelik Weeſen* hebben, ende die daar beneevens gewoon zijn geweeſt, de *eerſte* wijſe van Reedenkaavelinge te gebruiken, ofte nog zijn, ofte ſullen werden; ook ſeer klaar ende beſcheidendlik ſullen begrijpen; dat *God Almagtig* noodwendig in ſijne *wille* ſoo *vry* is, dat geene andere ſoo groote *Vryheid* by eenige Schepſelen kan werden bedagt te zijn; ende dat deſelve Goddelike Wil de eenige oorſaak van het *weeſen* ende alle *werken* ſijner Schepſelen zijnde, door geen der ſelven in het uitwerken ſijner *Wille* ooit is geweeſt, ofte kan werden bepaald. Sulks deeſe Menſchen ten allen tijden de *Goddelike Prædeſtinatie*, ende de *Fataliteit* van alle Saaken, ten opſigte der Menſchen, geloofd, geleerd, ende gedreeven hebben, ende ook altijds drijven ſullen.

Ende uit krafte van opgemelde *gronden*, meenen wy ook, dat weederom aan de andere ſijde, alle de geenen, welke de *andere*

wijse van Reedenkaavelingen gewoon zijn geweest te gebruiken, ofte nog zijn, ofte sullen werden; altijds gelooven, leeren, ende drijven sullen, dat onse *wil*, niet alleen ten opsigte van ons eigen selfs, *vry* is; maar ook ten opsigte der voor ons onbegrijpelijke *Goddelike bestieringe* oover de selve. Jaa dat meer is, de selve Menschen sullen altijds sig derven beroupen op ons eigen *geweeten*, ende ons vraagen of wy niet innerlik in ons selven bevinden, onse *wil* uit eigener aard soodanig *vry* te zijn, dat in onse gedagten geene grootere *vryheid* van *willen* ofte niet te *willen*, kan vallen; ende dat eene *bepaalde* ofte bedwongene *wil* warelik geene *wil* soude weesen. Gelijk de *Heidenen*, soo *Grieken* als *Romeinen*, ten deesen opsigte hebben geroemd, in deeser *Vryheid* haaren *Goden* niet te moeten wijken, maar haar daar in gelijk te zijn.

Ende alsoo hier by nog komt, dat onse *Heilige Schriften* in veele plaatsen opgemelde Goddelijke *Prædestinatie* ende *Fataliteit* seer klarelik leeren; ende dat daar en teegen nog veel meer *Schriftuurplaatsen* zijn, welke soodaanig van de *vryheid* der menschelike *wille* spreeken, eeven als of daar geene Goddelike *Prædestinatie* ofte *Fataliteit* ware: Soo sal selfs onder de *Christenen* het verschillend oordeel daar omtrend, door de *Heilige Schriften* niet werden ge-eindigd; maar altijds zijn, ende nooit weg genoomen konnen werden.

Sulks de Menschen deser *twee verscheidene gevoelen* van allen tijden in der *wereld* onder de aller-*wijsgierigste Menschen* geweest zijnde, en sullende gevonden werden; ende yder van dien des niet te min sig aan der *Goddelike Regeeringe* onderwerpende, en daar op betrouwende; soodaanig dat hy sijn geheel *Leeven* ende sijnen *Godsdienst* naar de reeden ende billikheid, als ook naar de *Goddelike ordonnantien*, waarelik tragt in te stellen; Soo behoorden alle bedaarde Menschen, ende insonderheid alle de *On-Roomsen* ofte *Gereformeerde Christenen*, welke roemen alleen door eene goede Reeden-kaavelinge ofte krafte der *waarheid*, sonder eenige *dwang* ofte menschelike *Authoriteit*, in het stuk van den Godsdienst geleid te werden; ende die daar en boven in dese Landen niet dan door *Eendragt* konnen bestaan tegen de *Paus*- ende *Frans*- ofte *Spaans-gesinden*, ende die daar en booven altijds geneegen zijn geweest ende nog behoorden te zijn, om met die van de *Augsburgse Confessie* Christelike Broederschap

te houden, ende ook aan anderen geraaden hadden, die te houden; Soo hadden alle die *On-Roomsen* seggen wy, daar naa ook seer wel behooren te konnen sien, dat de *Staaten* deeser Landen te meermaalen seer wijs- ende voorsigtiglik hadden ge- ende verbooden, niet jeegenstaande die verschillen omtrend opgemelde *Goddelike Predestinatie*, ende de *Vryheid* der *Menschelike willen*, de *Christelike* Broederschap te onderhouden, ende oover die verschillen geene *Broederschap* ofte goede *Eendragt* in *Kerke* ofte *Staat* te breken. a Ende des niet te min soo hebben daar naa eenige *Stooke-branden*, ende insonderheid *Twee* de *grootsten* der selven, die door Scheuringen meerdere grootheid sogten; soo veele op de Herts togten ende Passien ofte gemoederen der gemeene *Ingeseetenen* ende der *Regenten* deeser Landen vermoogen, dat de *sterkste* party de swakste als dwaalende verbande, de *Leeraaren* der selven af ende uit den Lande settede, ende de Regeering ofte Regenten van onse Landen ende Steeden, naar hun welgevallen, af ende aansettede. Het welk, hoe onreedelik ende hoe schaadelik het voor onse *Landen* ende *Steeden* als ook *Kerke* geweest zy, als toen oovermits de beroerde gemoederen niet konde werden gesien, gelijk wy het selven, nu van afteren, ende als het te laat is, met bedaarde sinnen seer wel begrijpen konnen.

Ende eeven soodaanig is gegaan met onse Saaken van *Staate* ende *Oorlooge*. Want hoewel de *Paus-* ofte *Spaans-gesinden* onsen *Voor-Ouderen* in de voorleedene eeuwe oovervloedige reedenen hadden gegeeven, om met lijve ende siele sig teegen der selver *Inquisitie*, *Bloedraade*, ende *Tyrannie* te stellen; soo hadden nogtans die ooreloogen niet langer behooren te duuren, dan tot dat wy binnen de *Vereenigde Neederlanden* tot soodaanige verseekerheid waren gekoomen, dat wy *Vreede* met *Hispanien* gemaakt hebbende, onse verkreegene *Vryheid* konden behouden.

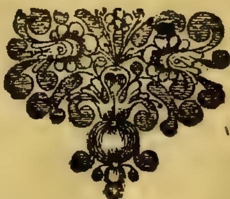
Ende hebben ook niet ontbrooken bedaarde Menschen, soo binnen als buiten des Lands, die ons geraaden hebben tijdelik *Vreede* met *Hispanien* te maken, uit die insigten, dat wy die purelik op den *Koophandele* ende *Seevaart*, ende dien volgende door *Vryheid* ende *Vreede* bestaan moeten, ons niet behoorden te onderwinden de *Magten* van *Europa* eevenwigtig te houden; alsoo dit eigendlik

a *Pietas Ordinum Hollandiæ*. H. Grot. Sie *Hist. der Reformatie*. G. Brand.

lik was het werk der *twee* allergrootste Monarchen, Koningen van *Hispanien* ende *Vrankrijk*. Ende dat *Hispanien* soo haast daar toe niet onbequaam ofte onvermoogen soude weesen, of dat wy de selve ende vry meerdere ongemakken van *Vrankrijk*, dan van *Hispanien* te vreesen souden hebben.

Maar onse herts-togt ofte haat teegen de *Spanjaarden*, of wel de *heerssugt* van eenigen anderen, was soo groot, dat wy haar t'eenemaale, ende tot ons eigen nadeel, uit de *Spaanse Neederlanden* hebben willen verdrijven. Sulks de selven onderwijlen teegen *Vrankrijk* onmagtig, ende wy met oneindelike Schulden belaaden zijnde geworden; niet eer als nu hebben begreepen, hoe noodsakelik het zy, dat de geenen die door *Liefde* ofte *Haat*, *Vreese* ofte *Toorn* bevangen ofte beroerd zijn, gebruiken ende volgen den *raad* van Vrienden, wiens gemoederen bedaard zijn: Ende insonderheid hoe noodsaakelik het is, dat de geenen, welke bedaard zijnde, anderen hebben konnen goeden raad geeven, seer wel indagtig behoorden te zijn, door haare *pasſien* soodaanig sig niet te laaten vervoeren, dat anderen haar konnen verraaden, in eenige andere geleegendheeden, als waar uit sy haare Vrienden gereddet hebben: Eeven gelijk onse *Raaf* de *Voogelen* ende de *Duif* seer wel bewaard teegen ende reddet van den *Vosse*: maar des niet te min sig selven van den *Vosse* laat verleiden.

Ende meenen wy dit den eigentliken sin onser FABULE te weesen.

Die

Die het mind en kend het niet.
Die het kend en mind het niet.

Pauci dignoſcere poſſunt vera bona, atque illis multum diverſa. Juven: Satur: 10.

69. Een *Hert*, ſpiegelende ſyne *Beenen*, ende *Hoornen*.

EEn *Hert* dat maar een oog had, langs der See-ſtrand gaande, ende ſijn goed oog landewaarts, van waar hy het quaad vreesde, ende ſijn blind oog See-waarts, van waar hy geen quaad vreesde, gewend hebbende; wierd des niet te min uit eenen voor by gaanden Scheepe, met

eener *Flitſe* getroffen, dog ſoo ligtelik, dat hy door der ſnelheid ſijner *beenen* den *Iaageren*, die ſig aan Strande hadden doen ſetten, ontliep. Ende terwijle hy van der quetſuure geneeſen wierd, ſoo verborg hy ſig in eenen *Wijngaarde*, alwaar hy eindelik ſig niet onthoudende van de ranken, die hem bedekten, op te eeten, daar door aan ſijne *Hoornen* ſulks van den Bowluiden vermerkt ende vervolgd wierd, dat hy niet dan door de groote ſnelheid ſijner *Beenen*, den ſelven ontloopen konde.

Jaa het gebeurde eindelik, dat hy te gelijk van *Iaageren* ende *Honden* ſoo ſeer naargejaagd ende benawd wierd, dat hy vermoeid ende afgeloopen zijnde, geraaden vond met toeſtaan ende ten genougen der *Koejen* ende *Oſſen* eener Stalle, ſig aldaar te verbergen in den hooje: alwaar de ſorgelooſe *Dienaars* des Bowmans, naar hare gewoonte, alles ſloffelik beſigtigende, het *Hert* niet gemerkt wierd. Sulks het onderwijlen ſig ſeer wel voede ende uitruſte, ſoo dat als daar naa de alles-doorſnuffelende ende beſorgde *Meeſter* de *Herts-hoornen* haaſt vermerkt had, ende naar hem toequam, hy vaardig ontſpringen ende uit der Stalle ontloopen konde.

Dit alles niet jeegenſtaande, gebeurde daar naa, dat het *Hert* ſijnen dorſt aan eener klaare Beeke leſſende, daar in ſijne ſeer dunne *Beenen*, ende ook ſijne ſchoone wel-getakte *Hoornen* beſpiegelde, ende ſig ſelven oover die ſijne ſeer ſchoone *Hoornen* ſeer wel behaagde, ende die ten hoogſten prees; om daar en teegen ſijne dunne *Beenen* aanſiende, die ten meeſten te veragten; als niet wel oover een koomende met ſijnen ſchoone lighame, ende inſonderheid niet wel vougende by ſijne ooverſchoone groote ende wel-getakte *Hoornen*. Dog terwijle hy met deeſe gedagten bevangen was, wierd hy door het

ge-

geblaas, geblaf ende geruis der *Iaageren* ende der *Honden* ſeer verſchrikt, ende ontliep hy die allen in oopenen *Velde* ſeer ligtelik, door de geſwindigheid ſijner *Beenen*; tot dat hy in den digten *Boſſe* quam, alwaar hy door de ſwaarte ſijner *Hoornen* vermoeid zijnde geworden, als ook inſonderheid door de groot- ende getakt-heid der ſelven, ſulks in ſijnen loope opgehouden, belet, ende in die takken der boomen ingewikkeld wierd, dat hy, meenende ſig aldaar te verbergen, het ſelven niet konde doen, maar middeler wijle van den *Honden* afterhaald, verſcheurd, ende gedood wierd. Als wanneer hy niet dan door deeſe laatſte ende al te laate *ondervindinge* wijſer geworden zijnde, met ſijnen ſtervenden monde deeſe ſijne laatſte woorden uitſugte: „ Ag my ellendige, die het *ſchoone* boven het *nutten* hebbe geſteld, ende nu niet dan als het „ te laat is, bemerke, hoe dwaaſelik ik hebbe gepreeſen „ de *Hoornen*, die my alſoo beſwaarelik als ſchadelik zijn, „ ende daar en teegen veragt hebbe de *Beenen*, daar waarelik alle mijn behoud in beſtaan ſoude, indien ik die „ wel hadde weeten te agten ende te gebruiken.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met een* HERT, *een Menſch van ſeer kleine kenniſſe, ende by gevolge vrees- ende pronk-agtig.*

Met HOORNEN, *koſtelyke, onnutte ende ſchaadelyke Cieraaden, ofte Menſchen die anderen beſwaaren.*

Met BEENEN, *de Suilen ende Gronden van welvaaren der Menſchen, ofte de gemeene Vryheid der Ingeſeetenen.*

Met

Met JAAGERS *ende* HONDEN, *de groote Teegenſpoeden, welke de Menſchen in haar leeven ontmoeten, of wel* Tyrannen, *die een Vrye Republik verkragten.*

DAt de Menſchen ſig ſelven behoorden te onderſouken, om te weeten wat naar *Siele* ende *Lighaame* in haar loffelik, profitelik, ende aanſienelik ofte ſchoon is; ende wat daar en teegen in haar waarelik laſtig, ſchaadelik ende vuil of leelik is, hebben wy, by geleegendheid van andere FABULEN, breeder voorgedraagen; Nu is ons voorneemen, te reedenkaavelen oover die *Menſchen* ende *Staaten*, welke ſoo verre van der waare *kenniſſe haares ſelfs* afgedwaald zijn, dat ſy het gunt haar waarelik laſtig ofte ſchadelik is, wenſchen ofte tragten te verkrijgen; ende ook veel hooger agten dan alle het gunt waarelik tot haar eigen welvaaren ende behoud dienſtig ofte noodſaakelik is.

Onder welke Saaken, die ons ſchaadelik konnen zijn, ende welke by gevolge onderſogt behoorden te werden, of ons in ſoodaanige tijden ende geleegendheeden waarelik niet laſtig ende ſchaadelik ſullen weeſen, wy altijds behoorden te ſtellen de naavolgende Saaken: de *Magt* der *Regeeringe* oover *Landen* ende *Steeden* te hebben: *Amten* van *Staat* ofte van *Oorlooge* te bedienen: *Welſprekenheid*, *Sterkte* ende *Schoonheid* van lighaame, als ook veele *goederen* te beſitten: Wijd *vermaard* ende ſeer *beroemd* te zijn: *Lang* te *leeven* ende oud te werden: Een Ee-gaade het zy *Man* ofte *Wijf* ende *Kinderen* te hebben, &c. Alſoo alle die ſaaken den Beſitteren van dien veeltijds warelik de eenige oorſaak geweeſt zijn ende altijds weeſen konnen, van hare ſmerte, ondergang, verderf ende dood, gelijk *Juvenalis* het ſelven byſonderlik aanwijſt in ſijn *tiende Schimpdicht*; ende wy ons derhalven daar van onthouden.

Ende in teegendeel ſoo behoorde ons altijds indagtig te zijn, dat ons niet ſchaaden konnen, ende wy by gevolge niet te veel konnen wenſchen, begeeren ende beſitten, de volgende Saaken. Alleen op *God* Almagtig ende op ſijn Goddelik beſtier te betrouwen, ende middeler wijle van hem te bidden, dat hy ons geeve eene *welbeſtelde* Siele, ende de ſelve vereenige met ofte doe woonen

nen in eenen *geſonden* ende *welgeſtelden* lighaame, ſonder de ſcheidinge van dien ofte onſe *dood* te vreeſen: ende dat hy ons liever doe ondergaan, ende gewillig op ons laaden alle ongemakken deeſes Weerelds, als dat wy een eenig *ſchelmſtuk* teegen iemanne begaan, ofte ons aan onſe eigene vleeſſelike *Welluſten* oovergeven, ende ons daar meede beſoedelen ſouden. *a*

Aldus voorgedraagen hebbende, hoe deeſen aangaande waarelik de Menſchen geſind behoorden te weeſen; Soo ſtaat ons wijders aan te merken, hoe de ſelven, des niet jegenſtaande, ten meeſtendeele bevonden werden. Ende om den ſinne onſer FABULE wat naarder te koomen, ſoo ſeggen wy, Dat in het gemeen de Menſchen, ende inſonderheid die van kleine *kenniſſe* ende *vrees-agtig* zijn; ook alle het gunt *mooi*, aanſienelik, beroemd ende heerlik is: ofte ook alle het gunt bequaam is ofte gehouden werd te weſen, om andere Menſchen te beſchadigen, veel meer te agten gewoon zijn, dan het gunt haar waarelik ſonder die *luiſter*, dienſtig, profitelik, ende noodſaakelik is.

Als meede waarhaftig is, dat die hoge agting der opgemelde onnutte ofte laſtige ſaken, by haar ſo lange blijfd duuren, als die Menſchen in dien ſtande zijn, dat ſy die weinig geagte, dog dienſtige, profitabile, ofte noodſakelike dingen, niet daadelik nodig ende te gebruiken hebben. Ende is het daar en boven waarhaftig, dat die quaade *voor-oordeelen* by die Menſchen blijven duuren, niet jegenſtaande ſy door veele haare kleine voorvallen het teegendeel van dien hadden behooren te leeren; tot dat ſy ſig in ſoo eenen ſtande bevinden, dat die ſeer *aanſienelike* ende *laſtige* Saken haar geheel verderf veroorſaken. Als wanneer ſy eerſt ten regte beiden de ſchadelikheid der eene, ende de nuttigheid der anderen bemerken.

Eeven gelijk het *Hert* onſer FABULE eerſt op den *Seeſtrande*, daar naa in den *Wijngaarde*, als ook in der *Stalle*, door de hoogte ſijner *Hoornen* ontdekt, ende alleen door de geſwindheid ſijner *Beenen* behouden werdende; daar naa des niet te min ſijne *Hoornen* alleen, om dat ſy aanſienlik ofte groot waren, ende dat hy ſcheen daar meede andere Dieren te konnen beſchaadigen; veel hooger ſchat als ſijne dunne *Beenen*, waar meede alleen hy ſig ſelven te meermaalen uit doods benaawdheeden geredded had, ende nog ſtond te redden. Sulks waarelik die quaade voor-oordeelen ſoo-

a *Iuvenal. Satyr.* 10.

danigen Menſchen gemeenelik ſoo lange by blijven, en haar ſoo wijd vervoeren, tot dat ſy eindelik door haare laſtige *pragt* ende *praal*, als ook door hare *bequaamheeden*, om andere Menſchen wel te konnen jaagen, beſchaadigen, verongelijken ende met *Proceſſen* quellen, dog ſelfs onderwijlen niet ſtille ſtaande, tot de uiterſte arremoede geraaken; ende als dan eerſt begrijpen, hoe noodſaakelik het is, dat men eerder en meer tragte te bekomen de middelen om ſig te behouden, als om *aanſieneliker* ofte *heerliker* te leven, ende eenen andere te konnen beſchadigen: of wel, als dan begrijpen ſy eerſt, hoe dienſtig het in alle ons leven is, dat wy de Saaken, waar door wy ons geneeren konnen, en behouden moeten werden, meer en hoger agten, als die Saken, welke ſeekerlik ons ſeer laſtig ſullende weſen, des niet te min in onſe oogen ſeer aanſienelik ende heerlik ſchijnen.

Ende gelijk wy dit daageliks ſien in byſondere Menſchen, ſoo behoorden wy het ſelfden ook wel te konnen ſien, omtrend de Saken van *Regeeringe*, en den gemeenen *Staat* van *Landen* en *Steeden*: waar van, hoewel wy oneindelik veele *exempelen* ſouden konnen aanhalen, ſo ſullen wy des niet te min, met weinigen ons genougen, dat trotſe *hoornen* min als dunne *beenen* geagt behoorden te werden.

Naamelik, wanneer het *vrye Volk* van *Iſrael* het *beloofden Land* ingenoomen had, ende puurelik op den Landbow beſtaande, derhalven alles ſins behoord had oorloogen tegen ſijne Nabuuren te vermijden, en te ontgaan, ja te ontvlugten; en dat ſy ook ſoodanig drie hondert twee en tagtentig Jaren, meeſt in *Vreede* ende Vryheid, ſonder eenige *opper-Hoofden*, dan alleen in oorlogs tijden, onder magteloſe *Regteren*, t'elkens voor eene reiſe gekooren, beſtierd waren geworden, ſo mishaagden haar die dunne *Beenen* der *Regteren*, waar meede ſy de ongemakken van haar leeven ſoo meenigmaalen ontgaan waren, ende begeerden ſy die ſeekerlik laſtige dog doorlugtige ende ſchoon-ſchijnende *Hoornen*, ofte met eenen woorde geſegt, gekroonde *Koningen* ofte *Vorſten*, waar meede ſy ſcheenen haare naabuuren beeter te konnen ſteeken ende te beoorloogen. Maar leider! hoewel ſy ſeer haaſt bevonden, dat die *Koningen* ofte *Vorſten* haar ſeer laſtig waaren, ſoo wierden ſy daar door niet wijſer, tot dat ſy eindelik door hare *Koningen* ofte *Vorſten* van binnen verteerd; ende van buiten in veele oorloogen teegen hare Naabuuren ingewikkeld zijnde, eerſt in de *Tien* Stammen, ende daar naa ook in de

Twee

Twee andere, met hare *Koningen,* als ſo veele *Slaven* naar vreemde Landen wierden vervoerd. Ende door die allerhardſte ſlaagen wijſer geworden zijnde, ſoo leeſd men ook, dat ſy daar naa, omtrend drie honderd Jaaren naa een, ſonder die ſchoone *Koninglike Hoornen,* ten tijden der *Machabeen,* in *Vryheid* geleefd hebbende, eindelik door haare onderlinge *heersſugt, tweedragt* ende *ſcheuringen,* quaamen te vervallen onder het geweld der *Romeinen,* voor wien by naaſt de geheele Aardboodem moeſt bukken.

En zijn wy by naaſt eeven dus gevaaren in *deeſe Landen,* als wanneer de *Bataviers,* wel eer levende in volkomene *Vryheid,* wy ons daar na niet hebben vergenougd met *Jaareliks* te kieſen ſoo *magteloosſe* Graven, dat ſy ſig ook moeſten vergenougen, door hare *aanklagt* in onſe Republike, van binnen de ruſte ende vreede te betragten, ende alle oorloogen teegen haar Naabuuren te ontgaan. Maar wy hebben daar naa allangs begeerd ende verkreegen *magtiger* Graaven voor haar *geheel leeven,* die de *Vrye Hollanders* hebben beginnen te dwingen, ende gelijk deſe *hoornen* den *Herte,* ook den *Hollanderen* ten verderve zijn geweeſt.

Ende hoewel wy ſomtijds van die *Tyrannen* ofte *Dwingelanden* verloſt werdende, door onſe *oude Beenen,* de *Republik* wederom in volkomene *Vryheid* ſouden hebben konnen ſtellen; als na het dooden des Graven *Floris* in den Jare 1296. na het afſterven van Grave *Jan,* in den Jare 1299. van *Willem,* in den Jare 1345. van *Karel,* in den Jare 1477. Soo hebben wy des niet te min liever gewild, ons teegen der ſelven *Graaven* Afkoomelingen geweld te voorſien met *papiere harnasſen,* ende eer wy die voor onſe Graaven erkenden, te bedingen onder die verkeerde *Naame* van *Privilegien,* by naa nietwes, dan het gunt door de Natuurelike *Billikheid,* aangeboorene *Vryheid,* ende onſe oude *Gewoonten,* ons eigen Regt was; ende waar op die Tyrannige ofte dwingende *Graven* ſeer veel hadden *geuſurpeerd;* ſulks alle onſe ſo genaamde *Gravelike Privilegien,* by na nietwes anders in houden, dan eene ydele *belofte,* dat ſy ſig voortaan van die *uſurpatie* ofte *Dwingelandie* aldaar gemeld, ſouden wagten. Naamelik, aldus bedongen wy van Vrouwe *Margareta* van *Bejeren,* die groote *Privilegien* van *Noord-* ende ook van *Suid-Holland,* ende van Vrouwe *Maria* van *Bourgondien* het groot *Privilegie* van *Holland* ende *Seeland.*

Ende hebben wy, alſoo die *Graavelike Hoornen* weeder op onſen kop-

koppe ſettende, daar door die *Houkſe* ende *Kabbeljauwſe*, als ook de *Kaas*- en *Broodſe beroerten* op onſe halſen gehaald; Tot dat onſe *aller-doorlugtigſte* ende laſtigſte *Hoornen* uit den Huiſe van *Ooſtenrijk*, onſe Ingeſeetenen in gedurige buitenlandſe oorloogen inwikkelende, ende ons van binnen ten uiterſten ſchattende, ende de aller-aanſienelikſten, als ook de aller-deugdſaamſten Ingeſeetenen naar *Siele* ende *Lighaame* vervolgende ende plaagende, daar door onſe *Landen* ende *Steeden* in het geheel ſtonden te verwoeſten, ten waare de *Staaten* van den *Landen* ſig daar tegen kloukmoediglik geſteld, ende den Graave *afgeſwooren* hebbende, eindelik nog door de *Tirannien* des Hertogen van *Anjou* ende des Graaven van *Lyceſter* geleerd moeſten werden, dat alle ſoodaanige magt, wanneer die in *eenes* Menſchen handen mogte by een gevougd ofte geſteld werden, den Landen, Steeden, ende Ingeſeetenen ten hoogſten verdervelik ſoude weeſen.

Ende geeve de goede *God*, dat der ſelven *Naakoomelingen* nooit ſoodaanige Doorlugtige ende Schoone, dog laſtige ende ſchadelike *Hoornen*, weeder op haare hoofden haalen, als haare Beroemde *Voor-Ouders* in den Jaare 1581. ſeer loffelik afgeſwooren hebben.

Ende meenen wy dit te zijn den eigendlijken ſin deeſer onſer FABULE.

Het

Het zijn de allerquaadste Honden, die haaren eigen Voeder naar der keele bijten.

Universus mundus exercet histrioniam.

70. Het *Schaap* ende de *Hond*.

EEne *Ooi* gesien hebbende, dat haare *Heer* eenen *Hond* met goed brood ende lekkere spijse van sijner tafele voedede, vroeg hem, waarom hy een Beest, dat voor hem gants geenen arbeid deed, ende waar van hy geen *Melk*, *Wrongel*, ofte *Kaas* ten sijnen voedsele, ja selfs geene *longen* tot spijse, ofte eenige *Wolle* te sijner klee-

 dinge

dinge trekken konde, dus oovervloedig ende lekkerlik voede; ende dat hy in teegendeel haar, daar hy Melk, Wrongel, ende Kaas, te ſijnen voedſele, ende daar en booven Lammeren tot lekkere ſpijſe, ende Wolle te ſijner kleedinge van trok, geene ſpijſe ter weereld verſchafte: Sulks ſy ende alle andere *Schaapen*, genoodſaakt wierd, haare ſpijſe daagelijks met arbeide ende kommere uit ende van der aarde, op der Heide te gaan ſouken.

Waar op die *Hond*, het ſelven gehoord hebbende, ende meenende in ſijne *Eere* geraakt te zijn, ſoo driftig wierd, dat hy ſijnen *Heere* het woord uit den monde nam, ende aldus antwoorde: „Onſe Heer voed my voor„waar ſoodaanig, niet ſonder groote reedenen: want in„dien ik u niet bewaakte ende voor den *Wolve* beſcherm„de, gy ſoud ſeekerlik van andere Menſchen geſtoolen, „ofte van den *Wolven* verſlonden worden. Jaa dat meer „is, gy ſoud niet konnen ofte derven landewaarts uit„gaan, om op der Heide uw voedſel te ſouken: ſulks gy „alle ſeekerlik van honger ſouded ſterven, indien ik u „niet behoede. Welke reedenen door dien *Schaape* ſoo wel bevat wierden, dat niet alleen ſy, maar ook alle andere *Schaapen*, daar naa ſig ſeer wel vergenougden, dat haare *Heeren* voortaan de *Wagt-honden* meer *eerden*, *liefden*, ende lekkerliker voededen dan de *Schaapen*.

Ende of wel ook daar naa gebeurde, dat terwijle de *Hond* in *ſlaape* gevallen was, een *Wolf* ſtillekens aan quam, ende dat *Schaap* by den halſe gegreepen hebbende, op ſijnen nekke weg voerde; ſoo konde ſy nogtans dat verſuim in haaren *Wagtere*, ende die wreedheid van haaren bekenden *Vyande*, als zijnde gemeene gevallen des leevens, in ſchikken, ende eenigſins ten goeden houden; ſonder

des

des weegen ſeer luid te roupen, ofte veel gerufs te maaken. Eeven wel gelukte het, dat de *Heer* ſulks geſien hebbende, den belaaden *Wolf* ſoo haaſt ende ſnel vervolgde, dat die *Wolf*, om ſijn eigen leeven te konnen bewaaren, genoodſaakt wierd dat *Schaap* los te laaten.

Maar eindelik gebeurde, dat die ſelve *Hond* in ſteede van de *Schaapen* trouwelik tegen de *Wolven* te bewaaren, een *Schaaps-vagt* aangetrokken hebbende, om des te min bekend te zijn, weegens ſoo een groot ſchelmſtuk als hy ondernoomen had, ſig onder de *Schaapen* vermengde, eeven eer men die tuſſen den ligte ende den donkere naar der Stalle ſoude drijven, ende hy dit ſelfde *Schaap* by der keele greep, om daar meede boſſewaarts in te lopen, ende dat aldaar ſtillekens te verſlinden. Ende oovermits die *Hond* van dien *Schaape* efter bekend was geworden, ſoo blatede ſy uit aller kraften, ende weederſtreefde den *Honde* ſoo veel haar mogelik was. Het welk beiden uitwerkte; dat de *Heer* daar door opgewekt wierd, dien ondankbaaren, trowlooſen, ende bedriegelijken *VVagthond* ſchielik te volgen, te afterhaalen, ende te dooden; om dat onnooſele *Schaap* dus van der dood te verloſſen.

Het welk gedaan weeſende, ſoo ſeide die *Heer* den *Schaape*, ſeer verwonderd te zijn, dat ſy voor deeſen, wanneer ſy door deeſes *Honds verſuim* van den *VVolve* weg gedraagen wierd, geen geluid gegeeven, ende ſeer weinig teegen geſtreefd had: daar ſy nu in teegendeel ſoo luid geroepen, ende ſoo ſeer teegen geſtreefd had als haar moogelik was geweeſt. Waar op het *Schaap* antwoorde: „Van oover langen tijd wel te hebben verwagt, „dat de *Hond* haar ſoo ſorgvuldiglik niet als ſig ſelven, „voor den *VVolve* bewaaken ende bewaaren ſoude, ende „dat hy dien volgende nu ofte dan haar verſuimende, ſy

als

„ als dan eene prooi der *VVolven* ſoude werden, die dog
„ onſe oopenbaare Vyanden zijn. Sulks ik my al oover
„ langen tijd ſoodanige *dood* toegeſchikt, ende my bereid
„ had, om die geduldiglik te draagen. Maar onverwagt
„ ende ſchielik bevindende, dat deeſe *Hond*, die van u,
„ door mijn *Melk, Lammeren*, ende *VVolle*, rijkelik ende
„ lekkerlik is gevoed geworden, alleen op dat hy ons, en-
„ de by gevolge ook my, voor de Vyanden beſchermen
„ ende voor der dood behoeden ſoude; nu my ſelfs by
„ der keele greep, ende dat nog met een *Schaaps-vagt*,
„ eeven of hy mijn *Broeder* waare, bekleed zijnde; ſoo
„ was die ſpijt ende ſmert voor my onlijdelik, ende kon-
„ de ik my niet onthouden, van aanſtonds ten luidſten te
„ blaaten, ende my ten uiterſten onwillig te draagen, of-
„ te ter weere te ſtellen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met SCHAAPEN *hebben de* Ouden *in deeſer* FABULE *verſtaan, nutte Ingeſeetenen, die door haarer handen arbeid, ende daar uit onſtaande vrugten leeven.*

Met HONDEN, *Menſchen die niet met haare handen, maar door haare kenniſſe ende ſorge, het welvaaren van anderen te betragten behoorden.*

Met een HOND *die onder* Schaaps-kleederen *een* Schaap *wegvoerd, alle Menſchen, die anderen voor* geweld *te beſchermen, ofte de* waarheid *te leeren behoorden, ende welke daar en teegen om des te beeter te konnen anderen oovenweldigen ofte bedriegen, het* Heilig

lig Mom *aandoen. Ende wel insonderheid werden met soodanigen* Honde *verstaan,* Leeraars, *ende* Amtenaars, *die enkel aangesteld zijn, om de gemeene Ingeseetenen wel te leeren ende te onderrigten, of wel om die voor anderer geweld te beschermen, ende die de selven in teegendeel* misleiden *ende ooverheeren.*

HEt is bekend, dat de Menschen bestaan uit *Siele* ende *Lighame*, ende dat eenigen van dien haar selven meer beesig houden, ende ook haar onderhoud souken, met ende door hare *Kennisse*, *Weetenschappen*, *Sorgen*, ende *Gedagten* der *Siele* te besteeden ten voordeele van haar selven, ende ook ten nutte van andere Menschen; door welken sy hoopen te *subsisteeren*, ofte sig ook geneeren moeten: sonder met den *Lighaame* veel te arbeiden.

Als ook bekend is, dat andere geringere Menschen haaren kost moetende souken door den *arbeide haares Lighaams*, gemeenelik sig laaten voorstaan, een veel beswareliker lot als de andere *wijse* ende *sorgvuldige* Menschen te hebben; ende dat daar en boven de selven ten haaren laste leui, lekker, ende ooverdaadig gevoed ende ge-eerd werden: Sulks die *geringen* Ingeseetenen op de anderen ook seer nijdig ende misnougd plagten te weesen. Dog kan aan de bescheidene deeser *geringe* Menschen seer ligtelik vertoond werden, dat de anderen, die haare Weetenschappen, Konsten, als ook hare eigene Goederen ende Penningen soo gebruiken ofte aan leggen, dat sy uit de winsten van dien, weelig ende rijkelik bestaan konnen; daar door warelik den *geringen* Ingeseetenen van eenen *Staat* geene schaade, maar wel een groot voordeel aanbrengen.

Ende wat belangd de andere Ingeseetenen, welke desgelijks met hare gedagten meest arbeiden, ende daar door bestaan; Namelik alle, die in *Regeeringe* van Landen ende Steeden, ofte in eenige *Amten* ende *Bedieningen* daar van afvloejende zijn; kan den *geringen* Ingeseetenen ook seer klaar aangeweesen werden, dat indien de andere meerdere Ingeseetenen sig wel quijten, met soo wel in tijden van Vreede als Oorloogen te besorgen, dat goede Ordren ende Wetten gemaakt, ende dat alle, die in eenige *Magistratelike*

ofte andere *Bedieningen* ofte *Amten* zijn daar toe gehouden werden, ten einde ſy hunne pligt wel waar neemen: de ſelve geringe Ingeſeetenen als dan door opgemelder ſorgen ſoo veele dat in haar plaats hebben kan, ofte haar doenelik is, welvaaren. Ende dat ſy derhalven waarelik groote reeden hebben, om neevens onſen ESOPISEN *Schaape*, oover des *Honds* leedig gaan ende oovervloedige ſpijſe, dat is oover aller opgemelder Aanſienelijker Ingeſeetenen *welvaaren* ende *weelde* vergenougd te zijn.

Maar oovermits waarelik veeltijds gebeurd, dat alle die Ingeſeetenen, welke den gemeenen *Staat* te *beſorgen* hebben, het ſelven ſeer ſlaawelik, ende met veel minderen *yvere*, dan of ſy hare *eigene* byſondere Saken behandelden, waarneemen; ende daar beneevens ook veeltijds daar omtrend ſeer onagtſaam ende verſuimig bevonden werden: Soo hebben als dan ook waarelik die geringe Ingeſeetenen ſeer groote reedenen, om oover die weelde ende baldaadigheeden der ſelven ſeer nijdig ende misnougd te zijn. Dog als de *beſcheidenſten* der *geringen* ende der *onbegonſtigden* Ingeſeetenen, als dan ſig erinneren, dat die *ſlaaw-* ende *onagtſaam-heeden* in het beſorgen van het gemeen welvaren, by naaſt aan den aard der Menſchen vaſt zijn; Ende dat ſy ſelfs behoorden te vermoeden, in den ſelven ſtande weeſende, eeven ſoo agteloos ende verſuimig te ſullen zijn: Soo behoorden ſy ook als dan opgemelde onagtſaam- ende dwaas-heeden geduldiglik te konnen draagen; Eeven gelijk het *Schaap* onſer FABULE het *verſuim* des *Honds*, ende de *wreedheid* des *Wolfs* met ſeer weinig geblaat ende gebaar verdroug.

Maar als het gebeurd dat eenige Menſchen, volgens *reeden* ende *billikheid*, ofte ook door een byſonder *Verband* ende *Eed*, verpligt zijnde voor anderer welvaaren te ſorgen, de ſelven in teegendeel voorbedagtelik, ja onder Regts- ofte *heiligheids ſchijn* beſchaadigen: Ende inſonderheid als het gebeurd dat eenige Ingeſeetenen in *Regeeringe* ofte eenige *hooge Bedieninge* aangeſteld zijn, alleen om de *Vry-* en *Geregtigheeden* van den *Staat*, als ook het welvaren der gemeene Ingeſeetenen voor te ſtaan ofte te beſorgen, ende den gemeenen Staat, als ook ydere Ingeſeeten binnen in den *Staate*, alle oover-laſt ende geweld af te houden, ende ook teegen alle oovervallen ofte geweld van buiten te beſchermen: Ende dat ſy ook ten dien einde rijkelik beloond werdende, des niet te min ſelfs onder ſchijn van

van het *Regt* ende de *gemeene Vryheid* der Ingeſeetenen voor te ſtaan, voorneemen den Vryen Staat te *ooverheeren*, ende de gemeene Magiſtraten, ofte Ingeſeetenen tot *publike* Slaaven te maaken; Soo is, ſeggen wy, die dubbelde onreedelikheid, ondankbaarheid, ende trowloosheid, gants onverdraagelik.

Ende voornaamelik is dat alles onverdragelik, wanneer die verbreeking van allen *Regte*, *Eede*, ende *Handveſten*, geſchied onder het dekſel van den waren *Godsdienſt*, het *heilig Regt*, ofte de *gulde diergekogte Vryheid* des *Lands* voor te ſtaan; want diergelik Bedrog, Geweld, ofte Ooverheersſing als dan ſoo ondraagelik ende ſoo ſmertelik is, dat daar en teegen, om de Voornaamſten, welke aan die ſchrikkelike Schelmſtukken ſchuldig zijn, te ſtraffen; ende met eenen te beletten, dat niet meer geſchiede, alles te doen geoorlofd is, en ook alles by opgeſet behoorde te werden. Eeven gelijk ons Esopis *Schaap* ſig alles ſins tegen ſijnen bedriegeliken *Wagthonde* ſtelde.

Ende ſien wy ook, dat de *borgerlike Wetten* der *Grieken* ende *Romeinen*, gelijk meede onſe Neederlandſe, de Menſchen alles ſins ſwaarder ſtraffen oover de misdaaden begaan teegen den geenen, welke ſy hadden behooren voor alle ooverlaſt ende geweld te beſchermen, ofte die, welke ſy beleedigd hebben, te beſorgen.

Ende voor ſoo veele opgemelde misdaaden teegen den *Staat*, ende de verbreekinge der gemeene *Vryheid* aangaat, is bekend, dat van ouds veele *Republiken* in den haaren groote prijſen hebben opgeſteld, om genooten te werden by den geenen die dooden ſoude, ofte die gedood had ſoodanig een Ingeſeeten, welke volgens *pligt* ende *eede* verbonden was ofte is, ſijn *vry Vaderland* te beſchermen tegen alle ooverheersſinge, ende des ongeagt ſelfs tragte, ofte tragt dat te ooverheeren, ofte ooverheerd had. *a* Ende om niet al te lang te weſen, ſoo ſullen wy in deſen de Republik van *Athenen* voordraagen, alwaar voor den Raadhuiſe eene *ſteene Suil* was opgeregt, inhoudende deeſe *Solons* Wet: „Die in deeſe *vrye* Stad tragt te „heersſen, mag van eenen ydere ſtraffeloos gedood werden, ende „moet de *dooder* voor heilig gehouden zijn, als meede ſoo moet „die *dooder* alle des gedooden naagelaatene goederen hebben.

Ende als, niet jeegenſtaande deſe *wet*, een ſeer aanſienelik *Ingeſeeten* der Steede, met name *Piſiſtratus*, de Republik ooverheerd hebbende,

a *Cicer. pro Milone Epiſt. Bruti ad Cicer. Euſeb. Philad.* 20.

de, twee *Soonen*, ende de oudste *Hippias* in der Heerschappie naa liet, gebeurde dat de *tweede*, genaamt *Hipparchus*, sig Koninglik, dat is, soo ontugtig droug, omtrend *Armodius* ende des selfs Suster, dat *Armodius* daar in gestijfd ende geholpen weesende, door sijnen getrouwen vriend *Aristogiton*, in eener volle Vergaaderinge, *Hipparchus* doode, ende sy ook beiden aldaar sneevelden: Soo veroorsaakte ende bereide dit voorval de gemoederen der Ingeseetenen soodanig teegen den *Oover-heersser*, dat ook *Hippias* binnen drie Jaren daar na genoodsaakt wierd uit *Atheenen* te vlugten: alwaar daar na een *Raads-besluit*, ter versleekeringe der gemeene *Vryheid*, tegen de onderneemingen soodaniger boos-aardige Ingeseetenen: ende onder anderen ook deese *Borger-eed*, om jareliks in ydere *Wijk*, op seekeren dage in de *Lenten*, door yderen Borgere gedaan te werden, vast gesteld wierd in dese woorden:

„ Soo haast ik kan, sal ik met mijne eigene hand dooden den geene „ die de *Vryheid* onser Republike tragt te verbreeken, ofte verbroken „ heeft; als ook den geene, die als dan uit des selfs *naame* eenige *Ma-* „ *gistraatelike* bedieninge waarneemd. Ende in gevalle ieman sig *Heer* „ oover onse Republike maakende, ofte eenen andere daar toe hel- „ pende, door iemanne gedood werd; soo sal ik den *dooder* des we- „ gen voor *Gode* ende de *heilige Engelen* alsoo suiver houden, als of „ hy eenen oopenbaaren *Vyand* der Republike gedood had. Ende ik „ sal alle de goederen des *gedooden*, die onder my mogten weesen, „ sonder ietwes van dien after te houden, ooverleeveren, soodaanig „ dat de helft van dien koome aan den geene, die den *Oover-heersser* „ heeft gedood, ende de andere helft aan den geene, door wiens raad, „ aanleidinge, beleid ofte hulp, hy gedood is geworden. Ende in- „ dien de geen, die den *Heersser* ofte *Dwingeland* aantast, ofte dood, „ onderwijlen komt te sneevelen; soo sal ik *hem*, als ook sijne *kinde-* „ *ren* ende *afkoomelingen*, eeren met de selve eere als waar meede *Ar-* „ *modius* ende *Aristogiton* in deese Republik nu ge-eerd werden. *a*

Ende dat de aard der *Neederlanderen* in desen ook menschelik is, konnen wy hier uit merken, dat sy allangs oneindelik veele *usurpatien* ofte *dwingelandien* hebbende konnen ten besten inschikken en verdragen, van haare respective *Hertogen*, *Graven* ende *Vorsten*, ende bysonderlik van die uit den Huise van *Bourgondien* ende *Oostenrijk*, eer sy *Philippus* van *Hispanien* in den Jare 1581. afswoeren, sy nogtans den Hertog van *Anjou* eerst

a *Sam. petit. l. l. Atticæ. pag.* 15. 16. 219. *&c.*

eerst in den Jare 1578. tot *beschermer* der *Neederlandse Vryheid*, tegen de *dwingelandie* der Spanjaarden, ende vervolgens in den Jare 1580. tot *Hertoge*, *Grave* ende *Vorste* oover dese respective *Neederlanden* beroepen hebbende, ende hy in den Jare 1582. als Hertog van *Braband* ende *Gelderland*, Graaf van *Vlaanderen*, ende Vorst van *Groningen, Ommelanden &c.* den behoorliken *Eed* afleggende, alle de respective Landen te sullen bestieren naar hare *Vry-* ende *Geregtigheeden*, ende middeler wijle de selve te sullen beschermen tegen het *geweld* des *Konings* van *Hispanien*: Soo schooten ende leiden sy hem nog Jareliks seer mildelik ten dien einde toe, boven de bedongene 2400000, andere 1600000. guldens tot de *Oorlogs-lasten*; ende tot de onkosten sijner *Hof-houdinge* 600000, ende 16. guldens. Maar wanneer alle dese *Eeden* ende *Mildheeden* soo weinig vermogten, dat hy, des ongeagt, onder schijn van voor den *Roomsen Godsdienst* te yveren, eenige voorname Steeden, als *Antwerpen* ende *Bruggen*, door sijne Krijgsluiden tragtede te bemagtigen, om door de selven alle der gemeene *Regenten* ende *Ingeseetenen* Vry- ende Geregtigheeden te verbreeken, ende oover die naar sijne sinnen te konnen heerssen; Soo wierd hy daar in gestut, ende aanstonds, sonder eenige sijne andere *usurpatien* ofte inbreuken af te wagten, uit dese Neederlanden verdreeven; sulks hy kort daar aan in *Vrankrijk* van hartsseere quam te sterven.

Ende eeven dus ging het daar na met den *Grave* van *Lycester*, wanneer die in den Jare 1586. in dese *Vereenigde Neederlanden* voor *Gouverneur* ende *Capitain Generaal* wierd gekooren, met soodanige wettelike groote magt oover de *Justitie*, *Land-* ende *Krijgs-saaken*, als ooit eenig *Gouverneur Generaal* in dese *Neederlanden* hadde gebruikt; Ende wierd dese Groot-magt hem opgedragen niet door de *Gedeputeerden* ter *Generaliteit*, daar wel op te letten staat, maar door de *Gesamentlike Vereenigde Neederlanden*, ofte om beeter ende klaarder te spreeken, door *alle* de respective *Staaten* van dien, alle welke affsonderlik in haare *Provinciale Vergaderingen* daar toe plegtiglik by een gekomen waren, besflooten hadden, hem tot Gouverneur ende Kapitain Generaal der Vereenigde Neederlanden aan te neemen, ende door hem den Bysonderen Stadhouderen en Kapitainen Generaal der respective Provincien te gebieden, wat sy te doen ofte te laten hadden. Gelijk mede aanmerkens waardig is, dat hem die magt ook alleen was opgedragen, om ons tegen de Spaanse *Heerschappie* te helpen, alle onse *Vry-*

ende *Geregtigheeden* te verdeedigen: Ende des niet te min ſoo veinsde hy ſig hier een ſeer groot *yveraar* voor den *Gereformeerden Godsdienſt* te zijn, ende tragtede hy in den Jare 1587. onder dien ſchijn verſcheide Steeden in *Holland* door ſijne Krijgsmagt voor ſig te verſeekeren, ende alſoo ſijne *heerſchappie* hier te veſten, ende alle deeſe Ingeſeetenen tot ſijne *Slaaven* te maaken.

Maar het ſelven mislukt zijnde, wierd ſulks door den *Staten* van *Holland* ſo qualik genomen, dat drie van ſijnen aanhang tot *Leiden* onthalſt werdende, hy ſeide tijd te weſen, *dat hy voor ſijn eigen hoofd ſorgde*; ontſag ſig in eenige beſlotene Hollandſe *Stad* te komen; vertrok naar *Engeland*, wierd van ſijn *Gouverneurſchap Generaal* ontſlagen, ende ſtierf ſeer korten tijd daar na, waarſchijnelik van ſpijte ende harts-ſeere.

Welke twee ſchrikkelike voorvallen, ſo kort na een in deſe *Vereenigde Neederlanden* volgenden, eindelik in de *Staaten* der opgemelde *Landen* ſo diepe indrukſelen op der ſelven gemoederen hebben gemaakt, dat ſeedert den Jare 1587. alle voorgaande gedagten van in plaatſe van eenen *Philippus* eenen anders-*genaamden*, die dog eeven de ſelve menſchelike geneegendheid ſoude hebben, om ſijne *wettelike magt* boven en tegen de *Wetten* deſer Landen te vergrooten, als ook om de *Vryheid* deſer Landen te onderdrukken, tot *Grave* ofte *Hertoge* te maken, zijn verworpen; ende ſoo wy hopen, om de *Gruwelen*, welke onſe Vooroudets in deſe Landen voormaals door de ſelven zijn onderworpen geweeſt, neevens alle andere *ſchadelikheid* van dien te vermijden, in der eewigheid verworpen ſullen blijven.

Ja dat meer, en ſeer aanmerkens waardig is, ſoo hebben wel opgemelde *Staten*, tot heden toe, geenen *Gouverneur* ende *Capitain* ofte *Stadhouder Generaal* oover alle de *Vereenigde Neederlanden* willen kieſen, maar heeft yder Landſchap ſijn eigen byſonder *Stadhouder* gekooren, hoewel de keure van verſcheide Provintien veeltijds is gevallen op eenen ende den ſelven Menſche. *a*

De ſin onſer FABULE is derhalven, dat de Menſchen onderling wel vele *misſlagen* malkanderen ten goeden konnen houden, ofte wel verdragen; maar dat het voor den ſelven eene gants onverdragelike ſaak is, voorbedagtelik te werden beleedigd van eenen die van *billikheid, geboorte* ende *eedes* wegen verpligt is, ende ook rijkelik geloond werd, alleen om den geenen, die hy verkort ofte onderdrukt, in alle hare *Vry*- ende *Geregtigheeden* te bewaaren ende te beſchermen.

a *Sie dit alles op de gemelde Jaren by P. C. Hooft. Everhard van Rheid. &c. ende de handelinge der Groote Vergaaderinge des Iaars 1651.*

Een

Een oud Hoveling,
Een oud Schoveling.

Cum Principibus ut cum igne.

71. De *Vos* ende de *Leew.*

EEn *Vos* seer veel hebbende gehoord van der schrikkelikheid eenes *Leews*, eer hy den selven ooit gesien had; Soo gebeurde, dat hy hem onverwagt van verre koomende te sien, soodanig verschrikte, dat hy bynaast van schrik soude hebben gestorven, ten waare hy aanstonds, geduurende die ontsteltenisse, gevlugt ende sig ver-

verborgen had. Maar daar naa tot eenige bedaardheid koomende, soo bestrafte hy sig selven, dus haastig gevlugt te zijn, dat hy niet had konnen opmerken of de *Leew* warelik soo een vervaarelik Beest was, als waar vooren hy uitgekreeten wierd. Ende nam hy vooren, den *Leew* te sien koomende, niet te vlugten voor dat hy hem ter deegen had aanschowd: Gelijk kort daar naa gebeurde, dat de *Vos*, hoewel met eenige ontsteltenisse, den *Leew* siende aankoomen, bleef staan; ende hem besigtigd hebbende, oordeelde, dat hy op veele naar soo schrikkelik niet was, als hy sig had ingebeeld hem te zijn. Ende de *Vos* naa eenige daagen den *Leew* ten derden maale siende, wierd soo stout, dat hy den *Leewe* derfde aanspreeken, ende van hem antwoord verwagten.

Dit alles geschied zijnde, soo verseekerde sig de *Vos*, dat de *Leew* wel veel *sterker* als hy, maar ook van veele *mindere kennisse* was; ende dat hy met sijne oovertreffende kennisse ende schranderheid des *Leewen* sterkte wel soude konnen opweegen. Weshalven hy sig ook oordeelde bequaam te zijn, om met den *Leewe* eenige naardere kennisse te maaken: Gelijk hy daar naa den *Leewe* ten vierden maale ontmoetende, hem groetede ende aldus aansprak: „Heer *Leew*, ik hebbe verstaan, dat de „allergrootste Beesten, als Ossen, Paarden, Eeselen, Ver„kens, Schaapen, Geiten &c, soo schow voor u zijn, dat „sy seer swaarelik door u beloopen ende bejaagd konnen „werden, sulks uwe oovertreffende kraften seer weinig „ten staade koomen: ende daar beneevens weet ik, dat „aan ydere van dien meer spijse is, als wy beiden sou„den konnen nuttigen, ende dat sy ook sterker zijn, als „dat ik die tot mijn voedsel soude konnen dooden.

„Waar-

„Waarom het voor u ſoo wel als my noodig is, dat ee-
„nige *liſt* teegen den ſelven werde gebruikt; ende heb ik
„eene ſaak bedagt, die voor ons *beiden* ſeer nut ſoude
„weeſen, ende die ik u nu oopenbaaren ſal: Naamelik,
„indien gy my geliefd te belooven, dat het *afval* van
„ydere der ſelven Beeſten, voor my door u oovergelaa-
„ten ſal werden; Soo verbind ik my, opgemelde groo-
„te Beeſten geduurig te verſpieden; ende, indien het my
„moogelik is, die tot u te verleiden, ofte ten minſten u
„t'elkens aan te wijſen, waar ſy ſig onthouden. Dit geviel den *Leewe* ſeer wel, ſulks dit *verbond* onderling geſlooten wierd; in gevolge van het welken van tijden ten tijden, veele ſoodanige Dieren door den *Leewe* oovervallen en gedood wierden, laatende de *Leew* t'elkens den *afval* voor den *Voſſe*. Sulks ſy beiden van die oovervloedige ſpijſe ſeer weelig wierden: Ende op dat onderwijlen de *Vos* van den *Leewe* niet beſchaadigd ſoude werden, ſoo gebruikte hy geduurig die omſigtigheid, dat hy den *Leewe* nooit ſoo naa-by quam, dat hy hem met eene ſprong ſoude hebben konnen oovervallen.

Dog eindelik wierd de *Leew* oud ende ſiekelik, weshalven hy ſijne ſpijſe op die wijſe niet meer konde bejaagen ofte den *Voſſe* ſpijſe geeven: Sulks de *Leew* voortaan in ſijnen hoole bleef, ende onderwijlen van daage ten daage, als een Koning der *Dieren* weeſende, nu dit, ende dan weederom een ander Beeſt deede ontbieden, om hem in ſijnen hoole te koomen beſouken ende trooſten: ende deede hy door ſijnen *Boode* daar by vougen; dat mits ſijne bekende ſwakheid daar in voor hen gants geen gevaar ſoude weeſen. In gevolge van het welken veele *onnooſele* Beeſten, daar op vertrouwende, ende in des *Lee-*

wen kuile koomende, van den *Leewe* gedood ende verslonden wierden: als wanneer ten laatsten de *Leew* den *Vosse* ook deede ontbieden, met aansegginge, dat sijn seer vermaakelik geselschap den *Leewe* soo aangenaam weesen soude, dat hy daar door waarschijnelik sijne voorige gesondheid soude bekoomen. Waar op de *Vos* naar den *Leewe* ging, maar, naar sijne wijse niet naar by hem quam: sulks de *Leew* uit sijnen hoole hem siende, hem ook versogt naarder te koomen; daar by vougende, dat hy, nu oud ende siek zijnde, hem immers niet soude konnen beschadigen, al mogte hy dat willen, als neen. Ende dat hy derhalven niet behoorde soo schow als voor deesen te weesen. Waar op de *Vos* antwoorde: Terwijle gy jong ende gesond waard, heb ik altijds u die eerbiedigheid beweesen, dat ik altijds geschroomd heb, digt by u te koomen; Ende meen ik verpligt te zijn, u in uwen *Ouderdomme* ende *Siekte* nog meer te eeren ende te ontsien: Te meer, dewijle ik sie, dat veeler Beesten spooren naar uw hol leiden, ende geene daar uit koomen. Weshalven ik u van verre gesondheid ende sterkte, ten onser beiden welvaaren, toegewenst hebbende, weederom mijnes weegs gaa.

Uitlegging *der* Woorden.

De Vos, *is in deeser* Fabule *een gemeen verstandig, dog swak Mensch*; *ofte een voorsigtig* Hoveling, *die van geringer afkomst is.*

De

De LEEW, *een seer magtig ende sterk Mensch, dog van kleine kennisse: of wel een* Koning *ofte* Vorst.

WAnneer eenige Saken, daar wy selfs geene kennisse van hebben, in onse gedagten werden gebragt door een gemeen *gerust*, ofte door eeniger Menschen *seggen*, soo behoorden wy daar van niet te oordeelen, of sy waarelik soodaanig als sy ons voorgedraagen werden, zijn, ofte niet: maar wel ons oordeel op te schorten, tot dat wy selfs daar van genougsaame kennisse verkreegen hebben. Alsoo wy des niet te min daar van oordeelende, werden gesegt met een *Voor-oordeel* ingenoomen te zijn, ende wy daar en booven bevinden, dat wy door die Voor-oordeelen altijds soodaanig werden vervoerd, dat wy ons die selve Saken als dan veel schrikkeliker, ofte, naa het voorvald, ook veel begeereliker ende aangenaamer ofte treffeliker te zijn, ende ook voor ons te sullen weesen, verbeelden; dan wy die naar ingenoomene kennisse waarelik bevinden te zijn.

Het welk de *Ouden* ons eigendlik met deeser volgende FABULE hebben willen leeren. Eenige Mannen op den See-strande wandelende, saagen verre in der See ietwes *swarts*, ende oordeelden gesaamentlik, dat het een *Schip* was; ende het selven naarder aangedreeven zijnde, soo meenden sy alle, dat het een *wrak* van een *Schip* was, waar in magschien nog eenige kostelike Koopmanschappen souden weesen. Dog het selven nog naarder besiende, soo seiden sy, dat het niet dan een *Balk* was. Ende eindelik aan strande gedreeven zijnde, soo bevonden sy, dat het niet dan eenige tot alles onnutte by een gedreevene dorre *Wijnranken* waaren. Sulks hier uit de Latijnse Spreekwoorden zijn gesprooten:

Minuit præsentia famam. Omne ignotum pro Magnifico.

Het geroep is altijds grooter als de daad. Alles wat onbekend is, siet men voor wat treffelijks aan. Als ook deese *Duitsen*, Geen *Propheet* is in sijnen eigen lande ge-eerd. Verandering van Land kan een *Eedelman* maaken.

Ende veld men des te eer soodaanige quaade oordeelen oover

de ons onbekende Menſchen, ende hare Saken; om dat het meerendeel der Menſchen, ende byſonderlik de *ondeugenſte* van dien, hare onvolmaaktheeden ende gebreeken, ſoo veel haar doenelik is, verbergen, ende daar en teegen veinſen, veele, ende ook die volmaaktheeden ende deugden, te beſitten, waar van ſy t'eenemale vremd zijn. Jaa ſelfs die Menſchen, welke ſchijnen met eenige meerdere als gemeene kenniſſe te oordeelen van andere Menſchen, oordeelen byſonderlik ſeer verkeerdelik van de *Grootſten* deeſes weerelds, wanneer de ſelven in het byſonder haar onbekend zijn: verbeeldende ſig gemeenelik die Menſchen, ende ſpreekende ook als dan van die ſelven niet gelijk ſy waarelik ende in der daad zijn, maar wel ſoo als ſy naar *Reeden* ende *Billikheid*, om ſoo eene *Heerſchappie waardiglik* te oeffenen, behoorden te weſen.

Sulks als ieman in hare gedagten brengd Roomſe *Pauſen, Cardinalen, Biskoppen, Abten, Prieſters*, en vermaarde *Leeraars* der *Kerke:* ofte wel *Keiſers, Koningen, Vorſten, Raadsheeren, Borgemeeſters, Scheepenen, &c.* ſy, gedurende der ſelven leven, van de ſelven niet oordeelen, naar ſy in der waarheid bevonden werden te zijn: maar wel, of ſy ſoodanige waren, als ſy op het aller-volmaakſten behoorden te weeſen. Ende duuren die dwaalende oordeelen by die *onverſtandigen* Menſchen gemeenelik ſoo lange ſy leeven. Maar by den vernuftigen Menſchen, duuren die voor-oordeelen gemeenelik niet langer, dan tot dat ſy met den ſelven hoog geagten Menſchen eenige gemeene ommegang, ofte andere geleegendheid, om de ſelven beter te leeren kennen, gekreegen hebben.

Als wanneer ſy van tijden ten tijden bevinden, dat het ook Menſchen zijn, die wel met eenige kenniſſe ende deugden begaafd, maar ook in veelen, jaa ook omtrend de meeſte Saaken, onweetende ende ondeugende zijn. Ende inſonderheid bevinden ſy, dat de geenen, welke op deeſe wereld als de aller-*grootſte*, ende dien volgende ook de uitſteekenſte, weegens kenniſſe ende alle deugden vermaard werden, in teegendeel warelik meeſt werden bevonden gants onkondigen, ende inſonderheid ſeer ondeugende Menſchen te zijn. *a* Eeven gelijk onſe ESOPISE *Vos* ſeer groote gedagten van den Koninge der Dieren, den *Leewe*, heb-

a *Tutto il mondo é paeſe. ogni Huomo caca merda.*

hebbende, eer hy hem gesien had, gedurende eenen korten ommegang met den selven, bevind, dat hy niet dan een seer gering verstand ende weinige deugden had.

Dit dan zijnde de gemeene loop des Weerelds ende aller Menschelijke Saaken, sonder dat in ons vermoogen zy, die te *reformeeren* ofte te beeteren; Soo is het voorwaar een stuk van *wijsheid*, ons daar-naa soo wel te vougen, dat ons daar uit de meeste voor- ende de minste naa-deelen aankoomen. Het welken hier in meest bestaat, dat wy ons niet al te gemeensaam maaken met Menschen, die seer veel van ons verscheelen. Ende is dit insonderheid waar te neemen by den geenen, die geneegen zijn, sig by *Koningen* ende *Vorsten* ten Hove te erneeren. Eeven gelijk men het vier soo naar-by mag koomen, dat men daar van verwarmd; maar niet soo naar, dat men daar van gebrand werde. Ende gelijk de *Vos* onser FABULE sig wel soo naar aan den *Leewe* houd, dat hy een gedeelte sijner prooje genieten kan, maar niet soo naar, dat hy van des *Leewen* klaauwen bereikt kan werden.

Dog werd der *oude Hoovelingen* voorsigtigheid allermeest vereist, wanneer haare Koningen ofte Vorsten *oud* ofte *siekelik* geworden zijn, ende sy by gevolge haaren Hoovelingen niet veel goeds meer, maar veel quaads konnen doen. Sulks sy Hoovelingen ten Hoove in haare Bedieningen willende blijven, seekerlik door de *jonge Hoovelingen* der jonge aankoomende Koningen ende Vorsten, staan verschooven, ofte nog veel harder gehandeld te werden. Want in soo eenen gevalle meenen wy het aller-wijste ende dienstigste te weesen, sig uit den gewoele der menschelijke Saaken te begeeven, ofte sig tijdelik van sijne bedieningen te ontslaan, het *Hof* te verlaaten, ende in sijnen ouderdomme stillekens voor sijn eigen selven te gaan leeven. Eeven gelijk onse ESOPISE *Vos*, wanneer de *Leew* oud ende siekelik, ende ook seer bejaard geworden is, sig seer voorsigtiglik uit des *Leewen* Hoole houd, ende op sig selven stillekens gaat leeven.

Eindelik seggen wy, dat de eigendlike *Leer* deeser onser FABULEN is, ons aan te wijsen, dat de Menschen sig gemeenelik *bedriegen*, wanneer sy schielik ende sonder voorgaande ondersouk,

in ſteede van haar oordeel onderwijlen op te ſchorten, van onbekende Saaken oordeelen : Ende leerd onſe FABUL ons ook in het byſonder, dat de Menſchen ſig ſeer groovelik plagten te bedriegen, wanneer ſy naar het gemeen geruſt van der *Koningen* ende *Vorſten* groote *kenniſſen* ende *deugden* een oordeel vellen. Ende dat ſy de ſelven kennende, ſig ſorgvuldig behoorden te wagten, met haar ſeer gemeenſaam te leeven, ende omme te gaan.

Die eenen Bedrieger bedriegd, verdiend eenen Stoel in den Heemele.

72

Fallere fallentem non est fraus.

72. De Gevange *Vos* ende de *Haan*.

EEn hongerige *Vos* meenende eenen *Haane* te beloopen, ſag dat hy uit vreeſe, van hem op eenen Boome vloog, ende de *Vos* des niet te min geneegen weeſende den ſelven te eeten, ſeide hem, dat daar *vreede* onder alle leevendige Dieren afgekondigd was; ende dat hy derhalven veilig ter aarden needer daalen, ende neevens hem ſijnen koſt te ſouken vermogt. Waar op de *Haan*, ver-

vermoedende ſulks door den *Voſſe* geſegt te weeſen, om hem te bedriegen, ende vervolgens te verſlinden, ſeer rekhalsde, als van verre ietwes ſiende, om daar door des te meer des *Voſſen* voorneemen te ondekken. De *Vos*, dat rek-halſen ſiende, vroug wat ende waar naar hy dus ernſtig ſag. Ik ſie, ſeide de *Haan*, twee *honden* ſeer ſnel herwaarts loopen: Ende de *Vos* daar op; Soo is het tijd, dat ik my berge. Hoe, antwoorde de *Haan*, kond gy my aanraaden te betrouwen op eene *vreede* die voor ende onder allen Dieren afgekondigd is, ende daar gy u ſelven niet op betrouwen wild? Het is waar, ſeide de *Vos*, dat de *vreede* afgekondigd is, maar ik weet niet, of de *honden* van die afkondiginge ſullen hebben gehoord; ende nog veel min, of ſy ſig daar naar ſullen willen dragen. In allen gevalle is het beſt, dat ik gaa, ende alſoo ſeekerlik mijn vel bewaare. *Vaar wel.*

Egter gebeurde daar na, dat die ſelve *Vos* deſen *Haan* ſoo wel beloerde, dat hy hem ſchielik ooverviel, ende weg droug; terwijle de *Boer*, als *Eigenaar* van den *Haane*, met een knuppel voorſien weeſende, den *Vos* naa-liep, ende uitſchold voor een *Roover*, die ſijne Hoenderen diefagtig ſtal; ende dat de *Haan* den *Voſſe* ſeide; Hoort gy niet, hoe gy in uwe *Eere* geraakt werd? waarom ſwijgt gy ſtille ſonder u te verdeedigen, gelijk eenen eedelmoedigen Beeſte toekomt? Waar door die *Vos* ſoo tot ſpreeken aangeprikkeld wierd, dat hy beginnende den *Boere* te antwoorden; „Dat liegt gy als een ſchelm; want een „*Haan* die in mijn geweld komt, is my niet min eigen, als „die gy met geweld in uw kot houden hebt; ſulks terwijle de *Vos* ſijnen mond oopende, de *Haan* hem ontvloog, ſeggende: „Dus heb ik onnooſele ten tweeden male my voor „ofte uit den *muile* deſes loſen *Voſſen* bewaard en geredded.

Ein-

Eindelik gebeurde, dat die selve *Vos* verscheide Hoenderen van eenen *Boere* soo nu ende dan hebbende geroofd, ende weeder koomende om eenige te rooven, in eener strikke, door den *Boere* daar toe gelegt ende gespannen, gevangen wierd; in het by-zijn van niemanne dan van den selven *Haane.* Sulks de *Vos* in deser benawdheid des doods zijnde, vergat, dat hy eenmaal den *Bok*, uit enkele roof-gierigheid, ende ook eenmaal den *Wolf*, om sig van sijnen Vyande te ontlasten, beiden in der strikke gevangen zijnde, aan eenen *Boere*, alvoorens van hem een deel des beuits bedingende, hadde verklikt. Ende derhalven in deesen ellendigen stande den *Haan* tot sig riep, ende seide hem: „Broeder, heb deerenisse „met mijn ongeluk, ende ik sal u in der eewigheid *dank-* „*baar* zijn. Wat kan dog mijne dood, ende een hand „vol bloeds, u helpen, die geen vlees eet ofte bloed drinkt? „Ik bid van u nu geene andere ofte meer genaade, dan „dat gy eene *stond* mijn ongeval voor den *Boere* verswijgd, „alsoo ik middeler wijle kansse sie, om den strik aan stuk- „ken te bijten, ende mijn selven alsoo te verlossen. De *Haan*, vreesende dat misschien de *Boer* niet vaardig by der hand zijnde, ende de *Vos* middeler wijle kloukelikst knaagende, den strik breeken ende sig verlossen mogte, seide hem: „Broeder, ik neem uwe beloften aan; en- „de beloof ik u ook, dat ik my sal onthouden, dit aan den „*Boere* te boodschappen; verhaast u niet, maar neem „alles seeker: ende geloof dat ik meer *reeden* hebbe, u, „als den *Boere* te lieven, alsoo die seekerlik mijnen Hen- „nen ende Kiekenen geen voedsel geefd, dan om haare „Jongen ende Eyeren te bekoomen, ende om eindelik „my soo wel als de anderen gemest hebbende, seekerlik „te dooden: Sulks by den Menschen voor ons geen an-

„der eind te verwagten is, dan eene *violente* ende on-
„onverwagte dood; daar ik met u in onminne leevende,
„efter mijn leeven hebbe konnen behouden, ende des te
„meer daar van verſeekerd ben, nu gy my uwe vriend-
„ſchap beloofd hebt. De *Vos*, door ende in deeſe ſijne benaawdheid ligt-geloovig zijnde, vertrowde op dit ſeggen, beet ſlaawelik omtrend ende op den Strik, terwijle de *Haan* den Boere haaſtig boodſchapte, dat de *Vos* gevangen was. Ende als die met eene Knodſe in ſijner hand gewaapend zijnde, haaſtig aan quam, om den *Vos* te dooden, ſeide de *Vos*, dat ſiende: „Ag my ellendige
„al te *ligt-geloovende*, die my hebbe ingebeeld, dat een
„*Haan* my trow ſoude weeſen, daar ik in mijn leeven ſoo
„veele van ſijne *Hennen* ende *Kiekenen* hebbe gedood.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met den* Vosse *verſtaan, een ſchrander Menſch, die van liſtige greepen ende ſtreeken meend te leeven.*

Met den Haane, *een Menſch van gemeen verſtand, kenniſſe ende oordeel.*

Dat de Menſchen op *driederlei* wijſen tragten haar oogwit te bereiken, is eenen ydere bekend. Namelik, door eene ooverweegende *kraft*, anders geſegt *geweld*, eenige Menſchen te dwingen; of wel door andere Menſchen te *bedriegen* en te *verraden*; of eindelik met *goed* te doen ofte *wel* te leven voor ſig ſelven, en ook onderwijlen andere Menſchen te ooverreeden, en ſoodanig *wel* te raden, dat hoewel die *raad* ten onſen voordeele ſtrekt, de ſelve des niet te min ook waarelik gedye ten voordeele des geraaden. Ende meenen wy het ſelven ook eenigſins in het voorgaande te hebben aangeroerd;

roerd. Belangende het *eersten*, is nu aan te merken, dat ieman die sijne sterkte ofte magt wel meet, ende daar op bowd, gemeenelik sijn oogwit bekomt, maar ook het verkreegene niet behoud, dan soo lange als die sijne *ooverweegende* magt duurd: ende dat het selven gemeenelik niet seer lang duurd, is om dat aan de *sterkste* sijde gemeenelik eene *sorgeloosheid* onstaat; ende dat aan de andere sijde alle Menschen van regts-weegen meenen onderling gelijk te zijn, ende dat sy derhalven met seer groote *reeden* geduurig teegen dien *dwange* aandringen, tot dat sy die dwingende Menschen ooverrompelen, ende haar ook die *magt* om dat quaad weeder te konnen doen, benoomen hebben.

Daar in teegendeel Menschen, die met anderen soodaanig handelen, dat sy die met goede *reeden* oovertuigen ende haar doen begrijpen, dat de *raad*, die sy geeven aan beiden, ofte ten minsten aen den geraaden nut ende dienstig is, veeltijds haar oogwit bereiken, ende ook altijds te bereiken, ende 't verkreegene te behouden, behoorden: dewijl de geneegendheid om sijn eigen *Interest* te bejaagen, ofte te willen bejaagen, ende dat verkreegen hebbende te behouden, aan den Menschen eigen is, ende dienvolgende in der eewigheid duuren kan, ofte sal.

Ende wat het *derden* aangaat, naamentlik sijn oogwit te willen bereiken door *liegen*, *bedriegen*, ende *verraaden*; is kennelik, dat het selven niet staat te gelukken, dan ten zy die *Verraader* ofte *Bedrieger* voor vast steld, dat hy soo schrander ende klouk, ende de *Geraade* soo grof ende onvoorsigtig sal weesen, dat hy het bedrog niet sal vermerken. Ende oovermits de Menschen in het gemeen een al te groot gevoelen van hare eigene kennisse ende bequaamheeden hebben; ende daar en teegen eene al te kleine van andere Menschen, daar sy sig als dan by vergelijken; Soo siet men ook veeltijds gebeuren, dat die *Bedriegers* ende *Verraaders* haar oogwit niet bereiken, ende in steede van dien selfs bedroogen ofte verraaden werden. Gelijk wy hier sien, dat de *Vos* den *Haane* oovervallen hebbende, hem eenen seer korten tijd in sijner muile weg droug: Ende dat het hem ontschietende, den *Haan* met der verkondiginge des Vreedes te bedriegen, hy in teegendeel met de twee andere gevallen, selfs van den onnooselen *Haane* bedroogen ende verraaden wierd.

Ende gelijk wy meenen, dat dit wel een deel der *leere* onſer FABULE is; Soo meenen wy ook het voornaamſte oogwit deeſer onſer FABULEN te zijn, *te leeren*, dat die Menſchen, welke groote *herts-togten* onderworpen zijn, gedurende de ſelve, ſeer ligtelik bedroogen ende verraaden konnen werden. Het welk wy ook eenigſins voor deeſen aangeweeſen hebben: Sulks nu alleen in het byſonder aangemerkt behoorde te werden, dat wanneer ons eene *Vrees des doods*, ofte onſes geheelen verderfs bevangd, wy voor dien tijde daar van ſodanig beſeeten werden, dat by-na alle onſe geheugenis van voorleedene ſaken, en ons goed oordeel, ons ſchijnd te begeeven. Gelijk wy hier ſien, dat die ooverſchrandere en wijſe *Vos*, ſchielik ende buiten ſijne verwagtinge, in eener ſtrikke gevangen zijnde, niet bedenkt, dat ſijn leven den *Haane* wel ſchaden, maar niet baaten kan, als ook, dat hy veele ſijner Hennen ende Kiekenen gedood had, ende daar en booven deeſen eigenſten *Haan* in ſijner muile hebbende gegreepen, weg te voeren ende te dooden getragt had; het welk hy nogtans wel had behooren indagtig te weeſen, om ſig daar naar te konnen dragen: maar ſien wy dat hy alleen om die ſoobere reeden, dat de *Haan* kooren ende geen *vlees* at, vertrowde in deeſer *benaawdheid* weeſende, dat die *Haan* hem uit die angſten des doods ſoude laaten ontſpringen.

Ende op dat wy ons moogen verſeekeren, dat meeſt alle Menſchen, in den ſtande des *Voſſen* zijnde, diergelijke ofte nog grootere dwaasheeden plagten te begaan, ſoo ſullen wy het volgende hier by vougen. Het is bekend, *a* dat, volgens goede *oude gewoonten*, alle de goederen der verſtorvene *Duitſen* vervielen op haare *naaſte Maagen*, ſonder dat aldaar eenige de minſte *Teſtamenten*, *Codicillen*, ofte *Donatien mortis cauſa*, anders geſegt *Uitterſte Willen*, ofte *maakingen*, bekend waren; tot dat ſy, *Chriſtenen* geworden zijnde, in ſteede van daar door in hare *Siele* oover haren toekomenden ſtande geruſter te werden gemaakt, dan ſy in het *Heidendom* waren geweeſt, en met meer vreugde een eewig ſalig leven te gemoet te ſien; nademaal ſy volgens het *eenig* waarhaftig *geloof* nu in deſen te betrouwen behoorden op *Godes* oneindelike *wijsheid*, *goedheid* en *magt*, gelijk meede inſonderheid op ſijne heilige, deſen aangaande geoopenbaarde *Beloften*: Soo zijn ſy in teegendeel, door de geld- ende eer-gierigheid der *Papen* ende *Monniken*, ſoo verre van dien ſpoore

a. C. *Tacit. de Germania.*

re

re afgeleid, dat ſy ſeederd dien tijd by naaſt, geduurende haar geheel leeven, ſchijnen bevangen geweeſt te zijn met de angſten des *doods*, ende der *eewige verdoemeniſſe*; ofte ten minſten met de verwagtinge der onuitſpreekelike ſmerten des *Vaagevier*s. Als wanneer die ſelve *Paapen* ende *Monniken* haar ook hebben doen geloven, dat het de allerbeſte *aalemiſſen* waren, niet als ſy den warelik behouftigen Menſchen van hare goederen ietwes mede deelen, maar wel als ſy haare tijdelike goederen in haar leven ofte wel na hare dood, op de *Roomſe* wijſe, door *Teſtamenten* ofte *Maakingen*, deeden koomen ende vervallen aan *Kerken* ofte *Kloosteren*: jaa ook, dat nog meer is, wanneer ſy haare Landen, Regten, ende Goederen, door giften onder den leevenden, mits daar oover behoudende het *bewind* ende het *vrugt-gebruik*, ofte de *lijftogt*; den ſelven *Kerken* ofte *Kloosteren* oover gaaven: terwijle die *Paapen* ende *Monniken* haar als dan verſeekerden, dat ſy, ſulks gedaan hebbende, ten jongſten dage ende ook aanſtonds op haar ſterven, ſuiver ſouden weeſen, by *Gode* ende alle de Heilige *Engelen*. Gelijk de ſelve *Paapen* ende *Monniken* in volgende eewen, wanneer ſy het *Vagevier* hadden bedagt, haar ook verſeekerden; ende Borgen daar vooren bleven, dat ten minſten wegens te doene *Sielmiſſen*, haare *Sielen* gebeeterd, ende voor de vlamme des viers *verkoeld* ſouden werden.

Sulks deſe onnooſele verſchrikte Chriſten Menſchen dus verleid wierden, om warelik tegen hare kinderen en *naaſte Maagen*, welke ſy billik meeſt ſouden lieven, de aller-grootſte wreedheeden te gebruiken, met haar te ontneemen het gunt van geboortens wegen haar toequam, ende waar door ſy ſig eerlik ſouden geneeren: om in teegendeel daar meede te voeden, in alle ſorgeloosheid, ſeer veele haar niet beſtaande leuje, weelige, hoovaardige *Paapen*, *Monniken*, *Abten*, *Biskoppen*, ende daar en booven van die *Geeſteliken* ſeer groote *Heeren*, ſoo in het *Kerkelike* als in het *Weereldliken* te maaken? Gelijk wy ſien, dat onſes weetens nergens dan in *Duitsland*, de *Biskoppen* ende *Abten* het *weereldlik Regts-gebied* oover alle hare Ingeſeetenen *Leeken* ook ouffenen. a

Ende dat de ſelve miſſlagen ook in het *Weereldliken* werden be-

a *Vide Antiquit. Fuld. Item Donat. Pias Aub. Miræi. Do, dono, trado, in Eleemoſiam, ut omnia munda mihi fiant, Pro remedio & ſalute animæ meæ. Ob metum gehennæ æternæ. Do ut refrigerium ſit animæ meæ. &c.*

gaan, van Menſchen die vreeſen geheel verdorven ofte gedood te ſullen werden, leerd ons de Graaf van *St. Paul*, Conſtabel van Vrankrijk, welke in de Hiſtorien een ſeer wijs Heer, ende een ſeer looſe oude *Vos* geweeſt te zijn, vermaard is. Wanneer die den Koning van *Vrankrijk*, ende den Hertog van *Bourgondien*, door veele voorgaande Saaken, vertoornd hebbende, vreesde dat ſy hem in ſijne ſterke Steeden, *St. Quintin* ende *Han*, beleegeren, dooden ofte verderven ſouden, ende des wegen ook in den Jare 1475. ſoodaanig in ſijnen oordeelen ofte ſinnen bedwelmd wierd; dat of hy wel ſeekerlik met eenen ſeer grooten Schat naar *Duitsland* trekken, en ſig aldaar needer ſetten konde, tot dat die ſware bui oover was; hy des niet te min verkoos te doen, het argſten dat hem ſoude hebben konnen oover koomen, naamelik, op toeſegginge des Hertogen van *Bourgondien*, dat hem niet quaads ſoude geſchieden, ſig in des ſelfs ſijns Vyands handen oover te geeven: alwaar hy door dien Hertoge *Karel*, wanneer die alle ſijne naa te laaten Schat bedongen had, aan den Koninge *Ludowik* van *Vrankrijk* oovergeleeverd zijnde, door des Konings gebod, hoewel des onſchuldig zijnde, als *Crimen Majeſtatis* begaan hebbende, te *Parijs* oopentlik wierd onthalſt. *a*

Het is derhalven de ſin deſer FABULE, dat de *vreeſe* des *doods* veeltijds de allerwijſte Menſchen onbequaam maakt, om wel te konnen oordeelen wat haar te doen ofte te laaten ſtaat, ende dat ſy derhalven, voor dat ſy met die *Vreeſe* bevangen werden, rijpelik by ſig ſelven behoorden te ooverleggen, ende te beſluiten, met welke Vrienden ſy in ſoo eenen ſtande zijnde geraakt, ſig van *Vrienden*, die buiten dat gevaar zijn, behoorden te laten raaden, ende der ſelven raad te volgen.

a *Phil. de Commin. lib.* 4. *chap.* 12, *Pier. Matthieu vie de Lovijs* 11.

Een

Een Vriend kend men in der nood.

Amicus est qui re juvat cum re est opus.

73. De *Trompetter* ende *Vleeder-muis.*

SEekere *vrye Republik* van haare oopenbaare Vyanden aangetaſt ſullende werden, ſoo ſchooten alle *waare* ende *moedige liefhebbers* der *vryheid* hunnes *Vaaderlands*, het Harnas aan, ende begaaven ſig met buſſen ende ſpietſen ter beſcherminge der onwaardeerlike *vryheid* ten velde; alwaar een ſlaawhertige *Trompetter* haar geleide, ende met ſijnen ſoeten Sange den ſelven dapper ten Strijde aanmoedigde, dog ſelfs door ſlaawhertigheid uit den Strijde ende buiten den Slaage bleef. Ende alſoo die *Republiks-*

geſin-

gesinden den Slag verlooren, ende veele van dien aldaar op het aller-loffelikften haar leeven eindigden; Soo wierd ook de *Trompetter* gevangen, als wanneer hy feer erbarmelik voor fijn leeven bad, feggende, Ik heb u niet beleedigd, nog konnen quetfen, gelijk gy fiet dat ik geene Waapenen, als deefe *Trompet* hebbe, ende ook al te *flaawhertig* ben geweeft, om my in den ftrijde te begeeven; „Jaa daarom fullen wy u des te eerder dooden, antwoor„den de Vyanden, om dat gy, te bloode zijnde om felfs „te vegten, andere Menfchen geduurig onder der hand „daar toe opwekt. Sulks de Trompetter fonder eenige genaade, aanftonds gedood wierd.

Eene *Vleedermuis* dit verftaan hebbende, nam voor in alle verfchillen, of fy fchoon haare naafte Maagen aangingen, fig onfijdig te draagen, ende het zy met *Woorden*, het zy met *Werken*, geene *Party* te verkiefen; fulks fy geduurende den ftrijd der *Katten* teegen de *Voogelen*, uit der lugte ter aarden by ongelukke needer gevallen zijnde, ende van eener *Katte* gevangen werdende, ontkende een *Voogel* te wefen, als waarelik geene *veederen* hebbende. Weshalven fy als eene *Muis* weefende, waar teegen de *Katten* als toen niet oorlogden, los gelaaten wierd. Ende als daar naa een oorlog tuffen de *Muifen* ende *Katten* gereefen was, foo wierd deefe *Vleedermuis*, die fig met dien oorlog niet hadde willen vermengen, des niet te min van eene andere *Katte* gevangen, die haar wilde verflinden, ende ontquam fy weederom uit die klaawen, met te feggen, dat het oorlog haar niet aanging, alfoo fy een Voogel was die in der lugt vliegen konde.

Dog als eindelik een oorlog ontftond tuffen alle *viervoetige Beeften* ende de *vliegende Dieren*, foo was het der *Vleedermuife* onmoogelik, fig onfijdig te houden; weshalven

ven ſy ſeer langen tijd draalde, ende in den ſtrijde geene ſijde koos, dan tot dat ſy ſig verſeekerde dat de vier-voetige *Beeſten* ooverwinners ſouden weeſen, als wanneer ſy ſig by de ſelven vougde, ende een groot yveraar om den *vier-voetige Beeſten* den ſtrijde te helpen winnen, veinſende te weſen, daar door ſeekerlik een aandeel des beuits hoopte te bekoomen. Maar alſoo de *Arend* den *Voogelen* gants onverwagt ten hulpe quam, gaf dat haar ſoo grooten moed, dat ſy op niew den vier-voetigen *Beeſten* aanvallende, de ſelven deeden wijken, ende eindelik op der vlugt dreven; als wanneer de *Vleedermuis* ſeer haaſtig van uit de *vier-voetige Beeſten* tot de *Voogelen* oover-vloog, ſeggende aldaar, een *Voogel* te zijn, ende ſig oover deſe ooverwinninge ten uiterſten te verheugen: dog de *Voogelen* de ſaak naarder onderſoukende, ſeiden, dat ſy warelik of een *dobbelde Verſpiedſter*, of wel een *Ooverloopſter* was, ſulks ſy haar verweeſen; van *veederen* ontbloot te werden, uit den geſelſchappe aller Voogelen verbannen te zijn, ende niet dan des *nagts*, wanneer alle andere Voogelen ruſten, te moogen vliegen.

Uitlegging *der* Woorden.

Waare *ende* moedige LIEFHEBBERS, *zijn die Menſchen, welke met woorden ende daaden, met lijve ende ſiele helpen.*

TROMPETTERS, *zijn die met wenſchen ende woorden after der hand helpen; maar als, ende daar het nijpt, ofte nijpen ſal, ſig buiten de ongemakken houden willen.*

VLEEDERMUISEN, *zijn die Menſchen, welken ſig*

 buiten

buiten alle verschillen, het zy van Vremden, het zy van Vrienden ende Maagen, ofte der Republike houden willen, om sig altyd met eenigen schijn by den Oovervinnere te konnen vougen: ende welke des wegen eindelik uit alle Geselschappen van eerelike Menschen gebannen werden.

DAt alle Menschen, in wat stande sy ook zijn mogen, haar selven *naast*, en in den stukke van *eigen-liefde*, ofte sig te beminnen, alle *eeven na* zijn, veroorsaakt, dat sy haar eigen selfs altijds liever als eenen anderen hebben, ende in die eigen *selfs liefde* alle seer wel oover een koomen. Maar oovermits andere Menschen ons van seer naa by, ofte van seer verre bestaan konnen, soo volgd daar uit ook een groot onderscheid in de *liefde*, welke men anderen Menschen schuldig is: Want hoewel ons werd geleerd, dat wy ons *eeven naasten*, dat is, *een Mensch niet dan als een Mensch aangemerkt zijnde*, ter quijtinge onser gemeene menschelike pligt, moeten lief hebben als ons eigen selven; a Soo verstaan wy sulks nogtans niet, van de eevene *grootheid* maar wel van de eevene *opregtigheid* der beiden opgemelden liefden.

Naamelik, wy verstaan dat die *Liefde* ten opsigte van ons selven, *ongeveinsd, waarhaftig*, ende *werksaam* weesende, ook soodaanig ten opsigte onses *eeven naasten* moet zijn. Hoewel onse *liefde*, die wy den Menschen alleen, om dat sy Menschen zijn, toe dragen, warelik de *laagste* trap is der liefde, die ons soo meenigvuldiglik door de *Heilige Schriften*, ende ook buiten dien door de *Reeden* in oneindelike voorvallen werd geboden te oeffenen: en van welke laagste trappe van ongeveinsde *liefde*, wy verpligt zijn op te klimmen tot hogere, naar dat de Menschen ons bestaan; als die van mede *Ingeseeten* ofte *Borger*, goede *Bekenden, Vriend, Maag, Suster, Broeder, Vader, Moeder, Kind, Ee-gaade*, om yder der selven naar sijne behoorliken graade te lieven.

Ende is het selve onderscheid ook insonderheid aan te merken, wanneer die *Menschen, meede Ingeseetenen* ofte *meede Borgers*, goede *Bekenden, Vrienden, Maagen, Susters, Broeders, Vaaders, Moeders, Kinders, Ee-gaaden*, werden *gecombineerd* ofte te samen gevougd. Want het

a *Matth. cap.* 22.

het eene kennelike Saak is, dat de meeste Menschen in getaale naar geraade altijds meer als de minsten moeten werden geliefd.

Sulks uit onse opgemelde Reedenkaavelinge volgd, dat wy het *welvaaren* onses Vaaderlands, als waarelik in sig vervatende *ons selven*, ende by naast *alle andere Menschen*, die ons lief zijn, gelijk meede alle andere Saaken, die ons aangenaam souden konnen weesen, booven alle andere Saaken deeses weerelds, in het bysonder aangemerkt weesende: jaa booven ons *eigen leeven*, wanneer wy ons selven maar als een *eenig Mensch* aanmerken, behoorden te beminnen. Ende zijn op deesen gronde geboud de lessen der wijse *Grieken*, a ende *Romeinen*, ons leerende, dat het eene seer loffelike Saak is, te strijden ende te sterven, om sijn Vaaderland te beschermen, ofte voor sijn verderf te bewaaren. Gelijk meede op den selven gronde soo veele treffelike Helden ten dienste des gemeenen Vaaderlands ofte der gemeene Ingeseetenen, seer loffelik haar leeven hebben opgeofferd, als *Mucius*, *Furius Camillus*, *Decius* Vaader, *Decius* Soon, *Tiberius* ende *Cajus Gracchus*, *Agis* ende *Cleomenes*, *&c.* b Ende wy ook in de laatst voorgaande ofte in onse Eeuwe in deese Neederlanden soodaanige loffelijke *Helden*, haar leeven voor den Vaaderlande, ofte der *Vryheid* van dien, opsettende, hebben gesien; welker geheugenisse niet jeegenstaande de drouvige beflooningen der wreede bloedige Regteren ofte Schavotten, ende moord-daadige Schooten, waar door sy haar leeven hebben geeindigd; by allen vroomen ende bysonderlik den *Vryen Neederlanderen*, in eewig-durende Seegeninge sal blijven.

Maar dunkt ons nu genoug in het *gemeen* oover deese onse FABULEN te hebben gereedenkaaveld, ende tijd te zijn, die in het *bysonder* toe te passen, met te seggen, dat die ons vertoonen veelerlei aard van Menschen, in het stuk der *liefde*, welken sy anderen Menschen schuldig zijn, sig seer verscheidendlik draagende: Naamentlik, sy verbeelden ons voor *eerst* opgemelde seer deugdsame *Eedelmoedige* Menschen, welke om *anderen*, ende insonderheid haar *vry Vaaderland* ofte het welvaaren der gemeene Ingeseetenen te beschermen ende voor te staan, sig aan seer veele ongemakken ende gevaaren des *doods* onderwerpen, ende welkers geheugenisse,

a *Plutarch. in percle.* b *Liv. lib. 2. 7. 8. Plutarch. in Ægid. & Cleom. & in Tib. & Cajo Gracch.*

in gevalle ſy om die roem-waardige deugd komen te ſneevelen, ende ſchoon ſy door *boſe Regteren* Land-verraders te zijn verklaard werden, des niet te min by *Gode* en den *Menſchen* in ſoodanige Seegeninge is, dat die als eene ſeer heilſame Balſem, op der ſelven *af-* en *nakomelingen* needer daald, in ſpijte aller ondeugende *Menſchen* ende *Tyrannen* ofte *Dwingelanden*, die der ſelven dood veroorſaakt hebben; ende in ſpijte der geenen, die ſig vermeeten, door hare jeegenwoordige Magt, de geheugeniſſe der volgende Eewen te ſullen uitbluſſen. a Sulks die by gevolge ten Regte met de volgende *Rijmen* zijn uitgelaggen geworden. b

De tijd en heeft nooit weg genoomen,
De naam en 't ooverſchot der vroomen,
Want naa dat ſy zijn ooverleen,
Soo blijkt haar deugd voor yder een.

Na deſe Menſchen draagd onſe Fabul ons ten *tweeden* voor, ſodanige Menſchen, welken als eenige ſwaarigheeden *anderen* Menſchen ofte den *gemeenen Vaaderlande* ſtaan oover te komen, wel geneegen ſouden werden, daadelik te helpen: maar het ſelven niet derven doen, uit vreeſe van ongemakken, dan flaaw ende bedektelik; ſonder ſig in der ſpitſe te willen ſtellen. Ende zijn dit die Menſchen, welke, wanneer die Saaken wel gelukken, *ſchande* in ſteede van *roem* weg draagen; ende die des niet te min, als de Saken qualik gelukken, nevens die regt eedelmoedigen te *lijden* hebben. Sulks dit waarelik zijn de *Trompetters*, welken met anderen ten ſtrijden aan te moedigen, wel eenig goed doen, maar ſelfs niet ſtrijden dervende, nooit de ooverwinninge helpen bevegten.

Der *derde* ſlag van Menſchen, welke onſe Fabul voordraagd, zijn die geenen, welke geene Menſchen als *ſig ſelven* beminnen, ende die by gevolge alle ongemakken van *andere* Menſchen, ja ſelfs van den geheelen *Staate* hunnes Vaderlands, ſoo agteloos aanſien, dat ſy ſig buiten alle ongemakken ende verſchillen der ſelven willende houden, oopentlik voorgeeven, ſig daar in niet te ſullen vermengen, maar *Neuteraal* ofte *Onſijdig* te ſullen blijven, ſonder ſig met den *Houkſen* ofte *Kabbeljaawſen* te verklaaren ofte te yveren. Ende zijn dit waarelik die *Vleedermuiſen*, welken naar haar eigen nut ofte gemak dat ſchijnd te vereiſſen, nu *Muiſen* ende dan weederom *Voogelen*,

a. *C. Tacit. Ann.* b *Vivit poſt Funera Virtus. Vicit Vim Virtus.*

len, dat is, nu *Houks* ende dan weederom *Kabbeljaaws*, ende warelik geen van beiden zijn. Welke ſlag van Menſchen haar *eigen Voordeel*, alleen, ende het *gemeen Welvaaren* der Ingeſeetenen hunnes Lands, gants niet lievende ofte agtende, van *ouds* ſoo vuil ende verfoejelik zijn gehouden geworden, dat tot *Atheenen*, door dien deugdſaamen, Staatkondigen ende wijd-vermaarden *Solon*, tegen de ſelven de volgende *Wet* was voorgeſteld, ende door den *Volke* gemaakt:

DIE IN EENE VERDEELDHEID DER REPUBLIKE GEENE SYDE VERKIEST, ZY EERELOOS.

Ende wierd derhalven, het zy de eene ofte de andere ſyde quam boven te leggen, die *Eereloose*, ten Regte van alle *waardigheeden*, *dienſten*, ende *Borger-regt* beroofd. *a*

Gelijk nog eenige honderden Jaaren daar na, de allerwijſte Menſchen, als *Socrates*, *Plato*, *Ariſtoteles*, *&c.* van der Staatkondige Regeeringe handelende, op die eigenſte gronden hunne Republike hebben gebowd: jaa is het ſelfden, als zijnde eene eewig-durende *Waarheid* ofte *Nuttigheid*, by onſer Vaaderen tijden, in *Holland* met deeſe woorden beveſtigd geworden. „Maar by aldien beide de „twiſtende *Partyen* wettelike *Regierders* tot *Hoofden* hadden, ſoo ſal „men de *form* der *Regeeringe* met yders bepaalde magt aanmerken, „daar beneeven de Saake, daar ſy om twiſten: van het welk goed „beſcheid weetende, ſoo ſal men den geenen *teegen-ſtaan*, die tee„gen ſijn Eed, de goede Wetten, Vryheeden, Amten, wil ver„anderen, ofte geheel wegneemen, ende die Regeerders *toeval*„*len*, die ſulks, volgende haar Eed beſchermen. *b* Ende alſoo dit *derde* ſlag van Menſchen veeltijds vervald ter eene veel grootere vuiligheid: ſoo is de meening onſer FABULE, dit *vierde* vervloukte ſlag van Menſchen ons ook voor te dragen. Namentlik, welken ſig ſoo langen tijd onſijdig houden, tot dat ſy vermerken, welke ſijde ſeekerlik ſal booven leggen, om als dan ſy ſig teegen de onder ſullende leggen Menſchen, of het ſchoon de aller-*wijsſte*, *deugdſaamſte*, ende volgens haar eigen geweeten, de aller-*loffelikſten* zijn, op het *aller-felſten* ende *wreedſten* te verklaren, met die te vervolgen, op hoope, dat ſy der ſelven *Goederen*, *Amten*, *Waardigheeden* ofte *Dienſten* deelhaftig ſullen werden.

a *Vide Sam. Petit l. l. Attic. l. 8. tit. 4. Plutarch. in Solone.*
b *Simon Stevin Borgerl. Leeven. cap. 3.*

Maar *God* zy geloofd in sijne regtvaardigheid, dat dese *beveinsde Temporarii*, *Apostaten*, ofte *Ooverloopers*, die sig, soo in Saken van den *Godsdienst* als van den *Staat*, dus meenen naar den tijd te vougen, en den *Ooverwinnenden* ofte den *Magtigsten* toe te vallen, en te doen geloven, dat sy waarelik de *ordren* der Menschen, van welken sy zijn uit gegaan, ofte van welken sy sig gescheiden hebben, op het aller meesten *haten*; des niet te min ook veeltijds van den *Ooverwinneren*, die dese *boosheid* en *geveinsdheid* seer ligtelik merken, werden gehandelt. Gelijk onse *Vleedermuisen* van den *Vogelen*; namelik met die buiten alle geselschappen van Menschen, wy laten staan *eerelike* Menschen, te verbannen, ende haar te doen leiden een leeven veel bitterder als de *dood*, en op dat de Dood haar niet tot eenen troost, maar het leven tot eene straffe strekke. *a* Welk leven ook waardig zijn, niet, die volgens dese Leere der *Philosophen*, warelik roemwaardige Menschen, welken het op eenen *Dwingelande* ofte eenen sijner *Gonstelingen* te dooden gemunt hebben: hoewel de vervloukte Gonstelingen, die de ooren der jonge Keiseren *Arcadius* ende *Honorius*, ten verderve hunner *Meesteren* ende aller *goede Ingeseetenen*, der Republike besaaten, dese Wet instelden ende afkondigen deeden, alleen op dat sy in haare Schelmstukken voortgaan souden moogen, ende onderwijle van der wel-verdiende dood, bevrijd souden werden. *b* Maar die Menschen souden billik soodaanig een *bitter leeven* leiden, welken den gemeenen *Staat* haarer *Vrye Republike*, ende het welvaaren aller Ingeseetenen van dien, tragten om verre te werpen, om dus eenen *Dwingelande* behaagende, door des selfs gonsten haare *eigene* grootheid op de *ellenden* ende *slaavernie* aller deugdsaame Ingeseetenen, te bouwen.

Ende meenen wy dus de eigendlike *leere* deeser FABULE genougsaam te hebben uitgedrukt.

a *Cod. ad L. Jul. d. 5. quisquis.* b *Vide Iac. Gothofr. ad Legem Iuliam Codicit. quisquis.*

Geld,

Geld, dat ſtom is,
Maar regt dat krom is.

Pauper ubique jacet.

74. De Rijke ende *Arme Muis.*

EEn *Muis*, in ſeekeren ontoegankelijken Hoole zijn neſt hebbende, oover eenen ſeer grooten aldaar verborgen *ſchat*, aanſag ende telde de ſelve dageliks; het welk in hem een ſoo groot genougen, vreugde ende by gevolge ook ſterkte veroorſaakte, dat hy daar door veel raſſer konde loopen,

loopen, en hoger ſpringen, dan eenige andere *Muiſen*, die ſoodanigen Schat in haar neſt niet hadden. Sulks hy in veele geleegendheeden ſpijſe beliep ende beſprong, wanneer de andere *Muiſen* daar aan niet konden geraaken. Ende oovermits hy was van eenen milden aard, ſoo verſaamelde hy die ſpijſe niet alleen voor ſig ſelven, maar ſijn nooddruft daar van genoomen hebbende, ſoo deelde hy den behouftigen daar van rijkelik meede; Sulks ſeer veele *Muiſen* ſijn geſelſchap ſogten, ende ſy alle hem niet alleen ſeer preeſen weegens ſijne *mildheid*, groote *ſterkte*, *ſchoonheid* des lighaams, maar ook wegens ſijne wonderlijke *wijsheid*, groote *kenniſſe*, *welſpreekentheid*, ofte *lieftaligheid*, *beleefde* manieren, groot *geduld* ende *ſaftmoedigheid*, booven ende omtrend andere *Muiſen*.

Dit aldus eenen tijd lang geduurd hebbende, ſo gebeurde dat eenige Menſchen, uit de hoge ſprongen des *Muiſen*, vermoedende, dat omtrend des *Muiſen* hol eenige *ſchat* verborgen mogte weſen, daar naar groeven, den Schat vonden, ende ook weg-namen; Sulks die *Muis* weeder in ſijn neſt koomende, ende ſijn Schat niet vindende, aanſtonds bevond, dat ſijn hert toe ſloot, als ook, dat ſijn moed, ende alle ſijne ſterkte des lighaams, door die droefheid hem begaaven. Sulks hy in ſijnen hoole treurig bleef leggen, tot dat hy eindelik, ten deele uit vreeſe, dat ſijne onmagt den anderen *Muiſen*, die van hem plagten te leeven, bekend ſoude werden; ten deele uit eigen grooten honger, uitging om ſpijſe te ſouken; dog konde hy niet bereiken die hooge plaatſen, daar hy voormaals ſeer ligt op konde ſpringen, ende oovervloed van ſpijſe vinden; Ende hoewel hy niet genoug voor ſijnen eigen buik hadde konnen verſaamelen, ſoo quaamen de andere *Muiſen* des niet te min naar haare gewoonten, hem beſouken, op hoope,

dat

dat ſy van hem eenige ſpijſe ſouden verkrijgen : Maar geene ſpijſe, ende hem daar en booven hongerig vindende, gingen ſy misnougd van hem weg;

Ende ſeide een van dien, die de wijſte onder alle de ſelven wilde ſchijnen te zijn, ende die waarelik de *Boosaardigſte* als ook mitsdien ten quaaden de *Voorbaarigſte* was: a „Broeders gy ſiet dat de *Muis*, die ons van ſijn „ooverſchot plagt te voeden, nu kragteloos ende ſelfs „behouftig is geworden, ende dat wy nu van hem niet- „wes anders te verwagten hebben, dan dat hy van tijde „ten tijde ons ſal aanſpreeken ende bidden, op dat wy „van het weinige voedſel, dat wy voor ons ſelven bejaagd „hebben, hem ietwes meede deelen; ende hoe ſullen „wy hem dat ſonder ſchaamte oover onſe groote *ondank-* „*baarheid*, konnen weigeren? Derhalven hy ons niet al- „leen onnut, maar ook laſtig ſoude weeſen; en daarom ſoo „raade ik, dat wy hem alle *verlaten*: b ende op dat wy daar „over geene *ſchande* behalen, maar ſchijne, dat wy niet ſon- „der grote reedenen eenen ouden *Vriend* in ſijnen node ver- „laten, ſo moeten wy aan andere *Muiſen* ſeggen, dat hy al te „*quiſtagtig* is geweeſt; ende daar door ſijne arremoede ſelfs „op ſijnen halſe heeft gehaald: dat hy gedurig heeft *gepronkt* „ende *geſnorkt* met ſijne ſterkte ende ſchoonheid, ende „dat die daar door ſoodaanig geſpild zijn, dat hy ſig on- „bequaam gemaakt heeft, om ſijnen koſt te ſouken: dat „hy een laat-dunkende onweetende *ſnappert* is geweeſt, „die oover allen het hoogſte woord wilde voeren; ende „eindelik, dat hy ſoo *plomp* ende *geemelik* is, dat met hem „niet gemeenſaam geleefd kan werden. Ende wierd alle het ſelven dus beſlooten als ook uitgevoerd.

a *Sapientiæ parum Eloquentiæ ſatis.*
b *Occaſiones quærit qui vult recedere ab Amico.*

Sulks dese wel eer *ryke* en nu arme *Muis*, dit ten deele gehoord hebbende, ende daar na nog meer vermerkende, voornam sijne uiterste kraften te gebruiken, om nog eenen hogen sprong naar veele spijse te doen, en die verkregen hebbende, daar door sijne oude agtinge te bekoomen: ende dit selfden tragtende te doen, terwijle de *Huisheer* sliep, sprong hy t'elkens te kort, ende maakte door dat geruft den *Huisheer* wakker; die op hem paste, ende met eenen stokke op den koppe soo trefte, dat het bloed daar uit sprong, ende hy ter naawer nood sig in sijnen hoole bergde; alwaar hy sig *oud* ende *arm*, ende mitsdien van alle Menschen verlaaten, jaa ook van meest alle sijne oude Vrienden gelasterd, ende bespot bevindende; *a* alle de ellenden sijner armoede bedagt ende betreurde: waar door hy meer ende meer sijne kraften verloor, ende ellendig wierd.

a *Fortuna juvenibus amica. Divitem Fuisse duplex pauperras.*

Uitlegging *der* Woorden, *is hier niet van nooden, dan dat de* Ouden *met* MUISEN *altijds verstandige Menschen hebben afgebeeld. Ende dat Met de* RYKSTE MUIS *hier waarelik de verstandigste ende deugdsaamste Mensch eener geheele Vergaaderinge werd verbeeld.*

HOewel alles, dat de oneindelik wijse *God* heeft geschaapen, *Naturaliter*, ofte in sig selven goed is; Soo is des niet te min *Moraliter*, ofte naar *Seeden regt* gesprooken, seeker, dat een Mensch, die eene *wil* ende standvaste *begeerte* heeft, om sijne kennisse van Saaken, die hem *nut* konnen weesen, te vermeerderen; ende niet alleen sig selven, maar ook andere Menschen, naar de maate sijner kennisse, veel goeds te doen; desweegen seer lofwaardig is, schoon

ſchoon hem de *magt*, om ſulks uit te voeren, mogte ontbreeken. *a* Als meede ſeeker is, dat hoe ſoodaanig een *Wel-willend* Menſch grootere *magt* heeft om goed te doen, ende ook dien volgende andere Menſchen waarelik meer goed doed, hoe hy desweegen meer prijſens waardig is.

Daar en teegen is niet min ſeeker, dat hoe een *Quaad-willig* Menſch meer naa-laatig is om ſijne kenniſſe te vermeerderen, ofte te onderſouken alle het gunt van ſijner pligte is, ende hoe hy als dan een grootere *wil* ende ſtandvaſte *begeerte* heeft om ſijn eigen voordeel, al ware het ten *verongelijke* ende *ſchaade* van andere Menſchen, te verkrijgen; hoe hy des wegen meer gelaſterd ende gehaat behoorde te werden; *b* ſchoon de *magt*, om ſijn oogwit te bereiken, hem mogte ontbreeken: om dat naar *Seeden regt* ofte *Moraliter*, de *wil* by *Gode* ende den *Menſchen* altijds voor de *Daad* werd gehouden. *c* Gelijk aan de andere ſijde een yder weet, dat hoe een Menſch meer *magt* ende *vermoogen* heeft om ſijne *Quade wille* uit te voeren, ende ook ten naadeele van anderen uitvoerd, hoe hy meer verdiend, gelaſterd ende gehaat te werden.

Ende dien volgende ſoo is waarhaftig, dat alleen de *goede* ofte *quaade Wil* der Menſchen, in ende om ſig ſelven, *moraliter*, dat is, volgens *Seeden-regt*, verdiend, geloofd ende bemind, ofte mispreeſſen ende gehaat te werden. Ende is des niet min waarhaftig, dat ook alle het gunt den Menſchen eenige *magt* ofte *vermoogen* aanbrengd, om anderen Menſchen ietwes goeds ofte quaads aan te doen, naar *Seeden-regt* nog lof nog laſter in ſig ſelven waardig is: maar wel den Menſchen veel goeds ofte veel quaads veroorſaakt, naar dat die *magt* komt aan Menſchen, welken de ſelven *wel* ofte *qualik* ſullen *willen* beſteeden.

Ende werden derhalven alle ſoodanige Saaken, welke *buiten ons*, ofte *booven* ons *vermoogen* konnen zijn, in de *Schoolen* genaamd *Indifferente* ofte *Middelmaatige* Saaken: Namentlik, *ſterkte* ende *ſchoonheid* des lighaams, *kenniſſe*, groote *geheugenis*, *weetenſchappen*, *konſten*, wel ter *taale* ende ter *penne*, *milddaadig* ende *eedel* zijn.

By welke *middelmaatige* Saaken nog gevougd konnen werden,

a *Ut deſint vires tamen eſt laudanda voluntas.*
b *Ut deſint vires tamen eſt culpanda voluntas.*
c *Non concupiſces. Exod. cap.* 20. *voluntas pro facto.*

oovervloedige *Rijkdommen*, ende vermaard te zijn, ofte eene groote *Naam*, ende veele *Vrienden* te hebben, als ook gelukkig te zijn, ofte veele onverwagte goede toevallen beleefd te hebben. Ende eindelik is naar *Seeden-regt* by den Menschen ook eene *middel-maatige*, dat is nog goede nog quaade Saak: De allergrootste *souveraine Magt*, ofte deel aan de *Hooge regeeringe* der *Republike* te hebben, schoon genomen, dat dit de allergrootste *menschelike*, ende ook somtijds eene *Goddelike Magt*, in de *Heilige Schriften* genaamd werd. *a*

Ende om nu niet te spreeken van den onverdienden *Roeme* ofte *Love*, welke de Menschen, die in opgemelde hoge *Regeeringen* ofte *Bedieningen* zijn ende blijven, altijds genieten; om dat alle Menschen, die van haar ietwes, dat sy goed noemen, weg draagen, ofte hoopen te sullen weg draagen, het welk doorgaans de allerstoutste ofte onbeschaamste, ende mits dien ook veeltijds de alleronweetenste ofte ondeugenste zijn, *b* de selve *Souverainen* altijds ten hoogsten looven ende voor *Gooden* uit krijten; terwijle daar en teegen de monden ende pennen der Menschen, die waarelik *deugdsaamer* zijn, ende wel beeter weeten, door de vreesen van straffen te sullen moeten lijden, weederhouden werden, naar hunne kennisse ofte naar waarheid daar van te spreeken, ende den laster ofte de gebreeken der opgemelde *Grooten* te oopenbaaren: Soo sullen wy nu van die oovermagtige Menschen, ende de *verslindende* Beesten der ESOPISE FABULEN, oover gaan tot de gemeene Menschen, als zijn de *Muisen* onser FABULE. Ende sullen wy omtrend de selven aan merken, hare verkeerde oordeelen, wanneer die geveld werden oover vermoogene ende onvermoogene Menschen; niet in het gemeen, maar alleen als sy aangemerkt werden, terwijle sy groote *Rijkdommen* besitten, ende wat de selve Menschen van haar oordeelen, wanneer sy van haare rijkdommen tot *Arremoede* vervallen zijn. Gelijk dit eigendlik is het *Voorwerp* onser FABULE, het welk wy aldus voordraagen.

Hoewel, volgens onse voorgelegde gronden, naar *Seeden-regt*, onder den Menschen nietwes *lofwaardigs* ofte *goeds* is, dan de *goede wil* der Menschen; soo noemen sy des niet te min altijds met de naame van *Goed*, alle het gunt dat haar, of in het gemeen, ofte in

a *Exod.* 21. *Psalm* 8. 50. 82. 95. 97. 138. b *Inscitia semper arrogans.*

in het byſonder; eenig Vermaak, Gemak, ofte Magt aanbrengd, ofte gehoopt werd te ſullen aanbrengen: Ende looven ſy dat ſelfden niet alleen booven maaten; maar ook alle het gunt daar heenen ſtrekt, ofte daar omtrend is. Gelijk wy daageliks ſien, dat wanneer eenige Menſchen ſeer veele goederen ofte groote *Rijkdommen* beſitten, ende daar van ſeer mildelik anderen meede deelen, dat als dan ook de *monden*, ende de pennen, ende de *drukperſſen*, der geenen, welken van die rijkdommen hebben meede gedeeld, ofte hoopen deelagtig te werden, gaande werden gemaakt, niet alleen om die Menſchen weegens haren grooten *rijkdom* ende *mildheid* te prijſen; maar dat ſy ook als dan daar en booven, gelijk als door een *Vergroot-glas* aanſchouwen, alle het gunt omtrend die Menſchen *waarelik goed* is, ofte by den ſelven *ſchijnd goed* te weeſen. Sulks indien by die *rijke* milde Menſchen maar eenig het minſten *ſweemſel* is van *ſterkte*, *ſchoonheid*, *wijsheid*, *kenniſſe*, *geheugeniſſe*, *welſpreekenheid*, *beleefde ſeeden*, *geduld* ofte *ſaftmoedigheid*; de ſelven des niet te min vermaard, ende uitgetrompet werden, alle die deugden in ſoo hoogen graade te beſitten, als of geene andere Menſchen daar in by haar waaren te vergelijken.

Ende in teegendeel ſien wy ook, dat die ſelve *rijke* Menſchen naaweliks tot *Arremoede* vervallen, ende behouftig geworden zijn, of die ſelve *Trompers* bemerken, dat ſy van den *Arm* geworden *Rijken* geen vermaak, gemak, ofte magt ſtaan te bekoomen; maar dat ſy dien *Armen Menſche* billik met ende van hare eigene goederen eenigen onderſtand behoorden te doen: waarom ſy als dan dat haar *Vergroot glas* omme keeren, ende op den ſelven ongelukkigen Menſche als dan niet ſien als door een *Verkleen-glas*, makende van het minſte *ſweemſel* ſijner gebreeken, de aller-grootſte ondeugden. Sulks ſy als dan ſijne *Standvaſtigheid* ende *beſet oordeel*, voor *Hardnekkigheid* ende *eenſinnigheid*, ſijne groot- ende kloukmoedigheid, voor *trotsheid* ende *hoovaardie*; ſijne wijsheid ende kenniſſe voor *laatdunkenheid* ende *dwaasheid*; ſijne mildheid voor *verquiſting*; ſijne welſpreekenheid voor *ſotteklap* ende *raaskallen*, *&c.* uitkrijten, op dat ſy ſouden moogen ſchijnen haaren Vriend met *reeden* ende ſonder *ſchande* te verlaaten.

Ende oovermits dit alles niet alleen van *Vreemden*, maar ook

meest van die geenen, welke met hem plagten omme te gaan, ende sijner goederen deelhaftig te werden, geschied: Soo werd ook gemeenelik door deese oover-groote *boos-aardigheid* ende *ondankbaarheid* der opgemelde Menschen, de *lust* ende het *gemoed*, ofte de *sinnen* des *geweesenen* Rijken Menschen, gemeenelik soo seer ter needer geslaagen ende verbrooken, ofte soodaanig met *Vreese* ende *Schaamte* vervuld; dat hy de bequaamheeden, welke hy warelik heeft ofte soude hebben, niet derfd als voor heen werkstellig maken, sulks hy daar door sijner geveinsden Vrienden lasteringen des te geloof-baarder maakt.

Waarom soodaanig een Mensch, als daadelik van alle sijne *bekenden* verlaaten ofte gehoond werdende, in andere vreemde Landen moet gaan woonen, om aldaar sijnen kost met mindere Hartseer, ende met meerdere rust te souken: ofte behoord hy met ons Esopis *Muisken* te seggen, dat het leven hem ondragelijker is als de bittere dood selve.

Ende oovermits de *Rijkdommen* der Ingeseetenen deser *Landen*, wegens de *Volk-rijkheid* der selven, niet wel konnen bestaan dan in *Losse* goederen, als sig noodwendig alle met den *Koophandele* ofte gelden op *renten* te geven, moetende erneeren; en dat ook de *Vaste* goederen deser Landen, ende de Vrugten van dien, door de groote daar op ten deele *nieweliks* gebragte, ende ten deele van *ouds* staande Lasten, voor den *besitteren* ofte *eigenaaren* van dien, by naast in het geheel Vrugteloos gemaakt zijn; Soo heeft men ook in geenen Lande des geheelen Aardboodems soo veele *ge-* ende *vervallen* van *Rijk* te zijn, ende *Arm* te werden, gelijk meede van der waarheid onser Fabule; als eeven in deese onse Landen. Sulks oovertollig soude wesen, met eenige *Voorbeelden* aan te wijsen, hoe rijk geworde *Koopluiden* als seer *wijse* geroemd, ende daar na arm geworden zijnde, als *dwaasen* by allen Menschen gelasterd werden. Ende wy ons sullen genougen, met den *Leeser* tot der *Parabole* des *Rijken* ende *Armen Hiobs* versonden hebbende, alleen twee ofte drie andere voorbeelden van Staat voor te draagen.

Wanneer *Lucius Sergius Catilina*, met sijne ondeugende ende ooverdaadige ontugtige *Boeven* ende Spil-penningen door een schielik *oproer*, de *Roomse Republik* meende te verkraften, ende dat hy in teegendeel onder dat voorneemen, met alle sijnen *Aanhang* verslaa-

ſlaagen ende gedood wierd; Soo is hy als dan met groote reeden, ende daar na ook in de volgende Eewen, als een der allergrootſte *Schelmen*, die ooit op den Aardboodeme geweeſt is, vermaard geworden. Maar als daar na *Julius Cæſar*, ende des ſelfs Neef als ook *geadopteerde Soon Octavianus Auguſtus*, het ſelfden niet alleen ondernoomen, maar ook met oneindelik veel meer *Borger-bloed* te vergieten, ende als *Bloedhonden* te drinken, ende door veele trowlooſe mein-eedigheeden ende plonderingen des geheelen Roomſen Rhijks hebben uitgevoerd; vervullende alle de ontugtige wreede *Schelmen*, welke haar daar in behulpſaam waaren, met de *Eeramten* ende *Goederen* der *Vroome* gedooden, ofte uitgeſchuddene *Borgeren*: Soo zijn de ſelve *Julius Cæſar* ende *Octavianus Auguſtus*, niet alleen als dan van de oover gebleevene onweetende, geringe ofte booſe Menſchen, gepreeſen geworden; maar werden die ſchrikkelijke *Gedrogten* als nog by de meeſte Hiſtorie-ſchrijveren gepreeſen, als of het ſeer vroome Helden waaren geweeſt.

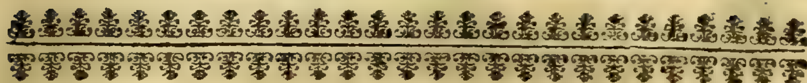
Ende is het niet meer dan honderd Jaaren geleeden, dat de *Spaanſe Raad* oover hare kloukheid, geheim, ende doordringendheid, wegens haare goede *Succeſſen* door geheel Europa vermaard ende gepreeſen wierd: Ende nu op den ſelfden *Raad*, ſeederd ſeſtig Jaaren ſeer quaade Succeſſen zijn gevolgd: Soo is die ſelve *Raad* by naaſt ten ſpotte van geheel *Europa* geworden.

Dus hebben wy ſelfs in onſe Landen te meermaalen geſien, dat Menſchen, die waarelik geen geſond menſchelik oordeel, ofte genougſaame kenniſſe hadden, om voor gemeene Menſchen te konnen doorgaan; *Borgemeeſters* van aanſienelijke Steeden geworden zijnde, eeven gelijk als of *God* Almagtig den Menſchen altijds wonderbaarelik, op het verkrijgen des welgemelden *Amts*, de daar toe vereiſte *Wijsheid* ende *Deugd* in ſtorte, aanſtonds voor de aller-wijſten ende deugdſaamſten, met *monden*, *pennen*, ende *drukperſſen*, vermaard zijn geweeſt: tot dat de ſelven of van die Hoogheid vervallende ofte ſtervende, weederom als de grootſte *Nars-kappen* ende *Weet-nietten*, ende als of het daar en booven ſeer ondeugende Menſchen waaren geweeſt, gelaſterd zijn geworden.

Sulks

Sulks de eigendlijke ſin onſer FABULE is, dat gelijk all, Saaken *twee* hand-vatten hebben, naamelik *regts* ende *ſlinks*, alſoo ook de Reeden ofte het oordeel der gemeene Menſchen e *twee* aanſigten heeft; ende dat ſy nu dit, ende dan weederom dat aanſigt aanſien, op dat ſy het aanſigt, dat haar meeſt be- ofte mis-haagd, naar dat haar geliefd, prijſen ende misprijſen moogen.

En buig u voor geene vreemde Gooden, maar verbreek ende vermorsel haare Beelden.
Exod. cap. 23.

Quod finxere timent.

75. De *Goden* ende een *Afgoden-dienaar.*

EEn *Heidens mensch* in oude tijden, by de *Griekse* ende *Latinse Poëten* geleesen hebbende, dat haare *Gooden* in den beginne der eerste Scheppinge des Aardboodems, de *Menschen*, ende alle de *Beesten*, wonder wijsselik naar hun gelieven geschaapen hadden; ende dat sy haar ook van tijden ten tijden geluk ofte ongeluk deeden ooverkomen; kreeg daar door van den selven, ende in het bysonder van *Jupiter*, die gesegt wierd den *Heemel* te be-

ſtieren, ſoo hooge *gedagten*, ende ook ſoo groote *vreeſe*; dat hy van, ende voor *Iupiter* een *Beeld* ende een *Altaar* opregte; ende dat hy daar aan daageliks, met vreeſe ende beeven genaakende, ietwes van ſijne goederen offerde; ten einde die *Iupiter* hem rijk en gelukſaalig wilde maken.

Dit aldus eenen tijd lang geduurd hebbende, ſoo bevond dit *Heidens Menſch*, dat hy onderwijlen, ten deele door ſijne gedaane Offerhanden, ende ten deele, om dat hy meer op *Iupiters* byſtand, als op ſijnen eigen arbeid ende ſorgen, betrouwd had, allangs armer ofte ongelukkiger geworden was: weshalven hy als dan eerſt de *Schriften* die van den *Gooden* handelden, naarder onderſoukende, aanmerkte, dat opgemelde *Poëten* ende *Schrijvers* van hunne *Gooden* niet alleen ſoodanig ſpraken, als of het *Menſchen* waaren geweeſt, die ſeer in kenniſſe ende groote deugden boven andere Menſchen hadden uitgeſteeken: Maar dat die *Goden* ook ſomtijds uit onweeten- ofte vergeetelheid ſig vergreepen hadden; ende dat ſy daar en boven veeltijds voorbedagtelik door *hoererie* ofte *oover-ſpel*, door *dronken drinken*, *bedriegen*, *liegen*, *mein-eedig* te zijn, ofte door eenen *gulden reegen* ende *geld te ſchieten*, hun voorneemen bekoomen, haare geile luſten met Mannen ende Vrouwen verſaadigd, als ook veele Menſchen beſchaadigd hadden.

Sulks ons *Heidenſch menſch* allangs mindere gedagten van die *Gooden* krijgende, voor nam te onderſouken, of de vermaardſte van allen, *al-weetend* ende ook *al-magtig* was; Hy voer dan naar *Delfos*, ende vroeg aldaar *Iupiter Hammon*, of het *Musken*, welk hy in ſijne handen beſlooten hield, leevendig ofte dood was? meenende, indien geantwoord wierd, *leevendig*, het ſelven aanſtonds *dood* te drukken, ende alſoo te vertoonen; Of indien geant-

antwoord wierd *dood*, het selven *leevendig* te laaten sien; op dat alsoo *Jupiter* ende sijne *Priesters* van onweetenheid mogten werden oovertuigd. Maar ons *Mensch* kreeg tot antwoord, *leevendig* ofte *dood*, soo gy wild. Ende besloot hy daar uit, dat by *Iupiter* ende sijnen *Priesteren*, wel eene menschelijke doortraptheid was, om niet ligtelik afterhaald te werden; maar dat hy seekerlik niet Almagtig was: alsoo hy anders fins het *Musken* in weeder-wille van hem, naar sijn gelieven leevendig ofte dood had konnen doen vertoonen, en hem selfs alsoo beschaamd maken.

Sulks hy besloot, den *Gooden* voortaan geene Offerhanden ten sijnen schaade te doen. Ende beloofde hy *Iupiter* in gevolge van dien, te sijnen huise klouk ende gesond weeder gekeerd zijnde, op te offeren; niet een gedeelte der goederen die hy besat, ofte door sijnen arbeide verkrijgen soude; maar wel de halft van alle het gunt hy onder weege by *geluk* ofte der *Gooden* bestier, mogte komen te vinden. Ende gelukte het hem ook kort daar aan, in sijnen weege te vinden eenen reis-sak, vervuld met *Daadelen* ende *Amandelen*, welke hy niet versuimde onderweegen alle te veroorbooren, ende te sijnen huise gekoomen zijnde, aldaar sijnen Beelde van *Iupiter* op te offeren alle de *steenen* der *Daadelen*, ende alle de *doppen* der *Amandelen*: seggende den Beelde, hier hebt gy het *binnensten* met het *buitensten*, ende mitsdien de halft van allen het gunt ik gevonden hebbe.

Ende als eindelik die *Heidense mensch* daar na nog meer sag, dat hy, niet jeegenstaande sijne veel-vuldige gebeeden, jaa des te meer door sijne Tijd-quistinge in die *onnutte* gebeeden te storten, nog armer wierd: Soo ontstak hy in yvere, ende verbrak hy het *houte* Beeld: als wanneer hy daar binnen in seer veele verborgene goude pen-

ningen vond, ende luid keels uitriep: „Nu sie ik eerst „ten regte, hoe schadelik het is den *Afgooden* te dienen; „ende hoe voordeelig het zy, de selven te veragten, en „de haare *Beelden* te verbreeken.

Uitlegging *der* Woorden.

Alle woorden deeser FABULEN *zijn gesprooken in den eigendlijken gemeenen sinne, ende vereissen derhalven gene bysondere Uitlegginge.*

OOvermids van *ouds*, ende ook *nu* nog onder den *Geleerden* seer is getwist, en dageliks getwist werd, wat eigendlik een *Afgod*, *Afgoodery* ofte *Afgooden-dienst* zy, en dat selfs onder den *Christenen* eenige *Secten* van dien werden gevonden, welken yverig ontkennen daar aan schuldig te zijn, en des niet te min van anderen daar meede beswaard werden: Soo vereist nu deese FABUL, dat hier gesegt werde, wat *wy* daar meede verstaan: alsoo anders sins onse Reeden-kaaveling daar omtrend duister, ende voor den *Leesere* onnut soude weesen. Namentlik, alsoo nieman kan weeten wat een *Afgod* zy, sonder al vooren te weeten wat een *God* is: soo seggen wy, dat wy met den woorde *God* verstaan een soodanig volmaakt *Weesen*, dat daar in gants gene *gebreeken*, maar in tegendeel alle bedenkelike *volmaaktheeden* begreepen zijn; ende dat die noodwendig te gelijk by een, van alle ende in aller eewigheid geweest, nog zijn ende sullen blijven; sonder eenige veranderinge. Om dat alle bedenkelijke *volmaaktheeden* soodaanig te besitten, *Goode* soo eigen is, dat wy by ofte van den *denkbeelde*, welke wy van *Gode* hebben, *a* met onse gedagten gants geene *volmaaktheeden* daar by vougen, ende weder daar van afscheiden, ofte eenige *onvolmaaktheeden* ende *gebreeken* daar by vougen konnen, sonder dat *denkbeeld* in ons, geheel te vernietigen; ende in steede van dien in onse Herssenen te smeeden, een teegen sig selfs strijdend *versiersel*, het welk waarelik buiten onse Herssenen ende gedagten gants geene Weesentlikheid *b* heeft, ofte hebben kan: maar waarelik eene *Niet* is. *c* En-

a *Idea Dei*. b *Realitas Objectiva*. *c* 1. *Cor*. 1. *cap*. 8.

Ende indien ieman des niet jeegenſtaande, ſig laat voorſtaan, dat een ſoodaanig ons *verſierſel* een *Goddelik weeſen* verbeeld; ſoo meenen wy, dat hy van dat ſijn eigen verſierſel een *Afgod* maakt. Ende indien hy het ſelven verſierſel ſijner herſſenen *eerd, bemind*, ofte *vreeſd*; ende daar van ietwes goeds hoopt, ofte quaads vreeſd, bid, ofte afbid: Soo meenen wy ook, dat hy als dan *Afgoodery* begaat, ende van ſig ſelven eenen *Afgooden-dienaar* maakt.

Van welken *Afgooden-dienaren* niet te min ſeer veel verſchillen die Menſchen, welke van *Goode* niet dan een ſeer duiſter *denkbeeld*, welk des niet te min eene waarhaftige Goddelike Eigenſchap *a* beteekend hebben, mits ſy daar van geene andere *Goddelike Eigenſchappen* met hare gedagten af ſcheiden, ofte eenige onvolmaaktheeden ende gebreeken daar by vougen, ende alſoo eenig teegen een-ſtrijdend *Verſierſel* in haare gedagten veroorſaaken.

Gelijk een yder Goodes oneindelike Volmaaktheid ooverdenkende, by ſig ſelven bevinden kan, dat *Goodes Weeſen* onverdeeld weeſende, geene toevalligheeden onderhaavig, is. *b* Ende dat wy des niet te min met ons *onvolmaakt* verſtand op dat Goddelik Weeſen denkende, wy ons niet meer dan eene eenige Eigenſchap van dien, te gelijk voorſtellen, ende verbeelden konnen; ende dat wy daar beneevens die *eene* niet; wy laten ſtaan *alle* Goddelike Eigenſchappen, in der waare *diepte* ende *breedte*, *c* begrijpen konnen.

Gelijk wy ook bevinden, dat wy ons ſelven met goede reedenen verheugen, ende ons verwonderen moeten, als wy van dat *Goddelik Weeſen* ietwes het minſten, ten regte verſtaan: alſoo dat minſten eene waare aanleiding geeft, om alle de andere Goddelijke Eigenſchappen ook te konnen verſtaan.

Geheel anders is het geſteld met den Menſchen, alſoo by der ſelven bepaald *Weeſen*, veele toevalligheeden *d* konnen zijn, ende ook afweeſen; ſonder dat hun *Weeſen* in ſig ſelfs, ofte het *denkbeeld*, dat wy daar van hebben, vernietigd, ofte in een *verſierſel* veranderd werde. Hoewel de Menſchen door die toevallen geduurige veranderingen onderworpen zijn, ende wy ook naar ons gelieven nu op eene menſchelike *toevalligheid*, ende dan weederom op het eigentlik *Weeſen* der Menſchen denken konnen; tot dat die Menſch

 ſelfs

a *Attributum Dei.* b *Deus eſt ens ſimplicissimum Puriſſimum. Deus eſt Actus purus. Quidquid in Deo eſt, eſt ipſe Deus.* c *Intenſive & extenſive.* d *accidentia.*

ſelfs in ſijn *Weeſen* door die toevallighceden veranderd werd, ende komt te ſterven.

De Goddelike ende ook de Menſchelike Saaken op deeſer wijſe door eenen *Denkbeelde* in onſe gedagten ofte Herſſenen komende, ende ook aldus buiten onſe gedagten ende Herſſenen, waare ende daadelik *a* geſteld weeſende: Soo volgd van ſelfs, dat de *Afgooden-dienaars*, als bouwende op eener *dwaalinge*, op eenen *verſierſele*, op eenen *niet*, van allen goeden gronde, om daar op te konnen bouwen ende daar van ietwes goeds te verwagten, ofte voor den quaade verſeekerd te weeſen, ontbloot zijn. Ende dat ſy des niet te min aan dat *niet* haare *Lof-ſangen*, *Gebeeden*, ende *Dankſeggingen* ſtortende, ofte haare *Offerhanden* doende, behoorden te weeten, dat de *Prieſters* van dat *niet*, waarelik die Offerhanden meeſt weg dragen, immers dat die onweetende, vreeſende Menſchen, welke die *Offerhanden* doen, door die Offerhanden ook gemeenelik plagten verarmd te werden.

Gelijk meede daar uit volgd, dat warelik den *Afgooden-dienaaren*, hunne ongeruſtheid des gemoeds niet ontnoomen, nogte hunne *arremoede* voorgekoomen kan werden, dan met de *Afgooden* ſoo verre te veragten, dat ſy denſelven geene Offerhanden meer doen willen.

Sulks eindelik wijders daar uit ook volgd, dat die ſelve Menſchen geene volkoomene geruſtheid des gemoeds, met bygevougde Rijkdommen verkrijgen ende behouden konnen: dan met het Beeld des *Afgods*, dat is het *verſierſel* hunner herſſenen te vernietigen, ende met daar en tegen een *denkbeeld* van den waarhaftigen *God* formeeren, ende vaſtelik vertrouwen, van den *al-wijſen*, oneindelik *goeden*, ende *al-magtigen* Goode, alles goeds te ſullen verkrijgen, ende ook van allen quaaden te ſullen werden beſchermd, bevrijd ofte verloſt. Eeven gelijk de *Afgooden-dienaar* onſer Fabule, eerſt aan de kraften ſijnes *Afgods* twijfeld, daar naa ſijne Offerhanden inne houd, ende eindelik des ſelven *Beeld* in het geheel verbrijſeld hebbende, met veele Rijkdommen vervuld werd.

De heilſaamheid van op den waaren Almagtigen eenigen *God* te betrouwen, ende de ſchaadelikheid van in ſijne herſſenen *Afgooden* te verſieren, te maken, te vreeſen ende te dienen, aldus voorge-

a *Realiter & objective.*

gedraagen weesende, soude nu wel schijnen te vougen, op het scherpsten ende in het breeden te ondersouken, ende aan te wijsen, of ende welke nu onder de bekende Volkeren, jaa selfs onder de genaamde Christenen, *Afgooden-dienaars* gevonden werden. Maar ons voorneemen van alleen FABULEN met weinige woorden te verklaaren, laat dat niet toe. Sulks wy deesen aangaande, niet dan kortelik sullen aanwijsen, dat de *Rooms-gesinde* Christenen veele teegen een strijdende *versierselen* in haare hersenen gesmeed, ende gemaakt hebben, die sy eeren, vreesen ende dienen; ende ook anderen Menschen met gewelde ten *geloove* op te dringen tragten. Welke wijse van een *geloof* waarelik voort te setten, alsoo ongerijmd ende teegen een strijdende is, als hun geloof selfs.

Naamelik, de tegen een strijdende *versierselen*, die wy in de *Roomse Kerke* meenen te sien, zijn dese: dat de *Paus* van *Romen* naar Lighaam en Siele, een gemeen Mensch zijnde, des niet te min in sijne meeningen omtrend Saken van den Godsdienst, *onfeilbaar* is. *a* Dat *God* Almagtig, die een *God* van *ordre* is, door de *ooverblijfselen*, het zy van lighaame, het zy van kleederen der *afgestorvene* Heiligen, *b* ja selfs door de Beelden der selven, wanneer die Heiliglik gediend ende ge-eerd werden eenige *wonderen*, *c* dat is *Saken* sonder genougsame en bequame *oorsaaken*, ja selfs op de eene plaatse meer als op de andere soude willen doen. Dat sy weten, dat de *Heiligen* die afgestorven, ende door den *Pause* Heilig te weesen verkondigd zijn, des niet te min onse gedagten weeten, ende onse gebeeden verstaan. Dat uit krafte van *vyf woorden*, door eenen Rooms Priester plegtiglik oover een stukjen Broods gesprooken, *d* het selven in een geheel menschelik Lighaam verwandeld, jaa *God* Almagtig selver soude geworden zijn: Ende dat soo een geheel menschelik *lighaam* des niet te min door eenes anderen Menschen *monde*, in des selven *mage*, welke dog kleine *deelen* onses lighaams zijn, verswolgen ende begreepen ofte beslooten soude konnen werden, en dat by gevolge wy geloven konnen, dat het *Deel* grooter soude konnen wesen als het *geheel*. Alle welke tegen een strijdende gedagten, in de gemoederen der *Rooms-gesinden*, niet dan eene gedurige ontsteltenisse ofte verwerringe van gedagten, vreese en schrik voor den *Vageviere* en der *Helle*, als

a *Infailliblis.* b *Reliquiæ Sanctorum, eorumque Imagines.* c *Miracula, loca Sancta Sanctioria.* d *Hoc enim est Corpus meum.*

als ook grote arremoede den *leevenden* ende in *gesondheid* weesenden niet alleen, maar ook insonderheid voor den *Sieken* ende *Siel-toogenden*, ofte voor de ooverleevende veroorsaaken konnen, wanneer hare *Priesters* daar by leeren, ende den Menschen konnen doen gelooven, dat door den *Priesteren* ofte haare *Gebeeden*, ende ook door *Siel-missen*, die nieman dan een *Priester* doen mag, ende sal, mits eenige *Penningen* genietende, de *afgestorvenen* uit den Vageviere verlossen konnen, ende sonder geld-schietinge niet sullen.

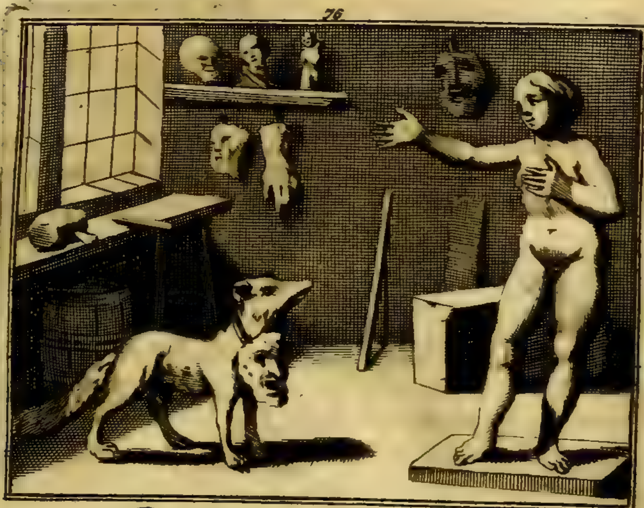
Ende oovermits de *Souveraine* ofte *opperste* wettige Regeerders eenes Lands, ook waarelik *Gooden* in de *Heilige* Schriften werden genaamd. *a* Soo moet ook daar uit volgen, dat alle Onderdanen, welken soo eene *groote magt* werd opgdraagen, ofte welke tot soo eene groote magt indringen ofte sig laten indringen, dat die magt door den *Souverain* niet weederom ingetrokken kan werden: ofte dat ook soodaanige Onderdaanen ende Dienaaren van *Staat*, welke de Wetten des Lands, ofte der Republike Handvesten vertreeden konnen, sonder daar oover door de *Souveraine Ooverigheid* vaardiglik gestraft te konnen werden, waarelik in die *Republike* der aller-*ondeugensten* ende ook der aller-*onweetenste* Ingeseetenen, ofte *Politike Afgooden* zijn, en dat soo wel de als dan krafteloose Regenten ende Ingeseetenen, aldaar in geduurige twisten, verwerringe, vreese ende sorgen ellendig moeten leeven, ten zy die *Afgod* verbrooken werde, ende de wettige *Souveraine Regenten* als dan haare kraften soo wel hervatten, dat sy de *Wetten* ende *Handvesten* der Landen ende Steeden, van allen Onderdaanen ofte Ingeseetenen, hoe groot die ook weesen mogen; konnen doen gehoorsaamen ende ook naar koomen: Ende de Overtreeders, ofte Verbreekers der *Wetten*, oude loffelike *Gewoonten*, ende der *Hand-Vesten*, naar inhoude der selven konnen doen straffen.

Wat de eigendlijke Leer onser FABULEN zy, is onnoodig hier op den einde gesegt, alsoo de sin van dien door onse voorgaande Reedenkaavelinge genougsaam blijkt.

a *Exod. cap.* 21. 22. *Psalm* 8. 50, 82. 95. 97. 138. *Ioh. cap.* 10.

Siet

Siet niet drouvig als de Phariſeen, *maar wagt u van haare geveinſdheid.* Matth. 6. 16, 23.

Bene agere & lætari. Eccles. 3.

76. De *Vos* ende het *Mom*.

EEn *Eeſel*, hebbende by gevalle gevonden eenen *Leewen-huid*, kleede ende bedekte ſig daar meede het beſten hy konde; ende dus door Boſſen ende Velden ſijnen *Meeſtere* ontloopende, deede hy de onnooſele beeſten, als *Haaſen* ende *Herten*, ſchrikken: ende ſulks ſiende, wierd hy daar door ook ſoo laat-dunkende ende baldaa-

dig, dat hy daar naa het gras ende de kruiden, daar de *Schaapen* ende *Kalvers* ſig meede ſouden voeden, vertrad ende verdorf: als wanneer hy van eenen *Voſſe* bekend, ende aan ſijnen *Meeſtere* verklikt wierd; die hem van den *Leewen-huide* ontbloote, ende onder ſtokſlaagen hem leerde, dat hy met ſijne eigene *huid*, die hem van ſijne Ouderen aangebooren was, ende hem wel paſte, ſig te vreeden houden moeſt.

Daar naa gebeurde, dat een *Luipaard*, die ſig weegens ſijne veelvuldige wel-geteekende *Vlakken*, by alle *onnooſele* vier-voetige Dieren, voor de *ſchoonſte* van allen uitgegeeven had, ende ook vervolgens ge-eerd was geworden, deeſen ſelven *Voſſe* ontmoetede, ende ook by hem roemde, de *ſchoonſte* aller vier-voetige Dieren te zijn, ende als ſoodaanig ook ge-eerd te moeten werden; als wanneer de *Vos* hem antwoorde: „Uw klein verſtand ende „weinige kenniſſe maakt, dat gy ſoo laat-dunkende zijt, „dat gy u verre boven uwes *gelijken*, ja boven uwe *meer*„*deren* verheft, als niet weetende, dat in geen *ſchoon Vel* de „waarhaftige ſchoonheid eenes Beeſten is, maar dat die „innerlik beſtaat in ſeer *klouk* van *oordeele* te weeſen, als „ook in ſeer groote *kenniſſe* te hebben, ende byſonderlik „in een ſeer goed gebruik van dien. Loop derhalven heen „gy Nars-kap, ende doed u van de *gekke* Dieren ont„ſien ende *eeren*; van my hebt gy dat niet te verwagten.

Eindelik gebeurde, dat die ſelve *Vos* quam in den werkhuiſe eenes *Beeldhouwers*, alwaar hy ſeer wonderlik konſtig gemaakte Beelden beſag, onder alle welke meeſt uitſtak, ende hem ſeer wel behaagde, een uitneemend ſchoon *Vrouwen Beeld*; welk alſoo hy ſeer vriendelik aanſprak, ende geen antwoord kreeg, hy ook daar naa het ſelven

wel

wel betaſtede, ende ſoo van afteren als van vooren wel beſag. Ende eindelik in deſe woorden uitberſte: „Geen „wonder is het, dat *gemeene* Beeſten ſig van ſchoon-„ſchijnende laaten bedriegen, alſoo ik ſelfs by naaſt mis-„leid was van deeſen ſchoon-ſchijnenden *Vrouwen-beelde*, „eer ik ter deegen de innerlike ſchoonheid van dien on-„derſogt, ende bevonden had, of, ende dat daar in wa-„relik ſeer goede *Herſſenen* waaren; alſoo daar in alleen „de voornaamſte ſchoonheid beſtaat: ende oovermits ik „nu bevind, dat de ſelve *Herſſenen* u in het geheel ont-„breeken, ſoo kan ik niet meer ten uwen loove ſeggen, „dan, Hoe ſchoon ſoud gy waarelik weeſen, indien gy „goede Herſſenen had! ende hoe gekkelik ſtaat gy nu „voor my, dewijl ik weet, dat die u ontbreeken!

Uitlegging *der* VVoorden.

Met den Eesele *onder eenen* Leewen-huid, *werd verſtaan een* plompert, *die by geluk tot* hoogheid *is geraakt, ende die oover ſulks alle* mindere *andere menſchen, veragtelik oover ſijne ſchouderen aanſiet, ofte voor ende met ſijne magt een yder wil doen ſchrikken.*

Met den Luipaarde, *een* Pronkert *van klein verſtand, die door ſijne ſchoone Kleederen, groote Rijkdom, Pragt ende Praal, wil ge-eerd ende gediend zijn.*

Met de eenvoudige onnooſele Dieren, *eenvoudige menſchen, welke door dien ſchijn bedroogen werden.*

Met den VOSSE, *wijse ende ervaarene menschen, die den schijn ontdekken, ende de geveinsde* Hypocriten *ten toone stellen.*

OM dat in deese Weereld geene Menschen, hoe gelukkig sy ook mogten weesen gebooren, sonder swakheeden ende gebreeken zijn; ende om dat sy alle, *hoogere gedagten*, ende ook meer *liefde* hebben van, ende voor soodaanige Menschen, wiens swakheeden ende gebreeken sy niet weeten: dan van ende voor soodanige Menschen, welkers swakheeden ende gebreeken sy seer wel kennen: soo siet men ook daar en booven seer weinige Menschen die soo bescheiden ende maatig in haare oordeelen ende geneegendheeden zijn, dat sy alle de swakheeden ende gebreeken eenes Menschen in de *eene*, ende daar en tegen alle de volmaaktheeden ende deugden des selven in de *andere* schaale gelegt hebbende; als dan eerst, ende niet eerder ooverweegen ende oordeelen, welke schaale swaarder is, ende hoe *veel* ende hoe *weinig* soodanig een Mensch behoorde geagt ende geschat te zijn, waardig te weesen.

Ende oovermits by opgemelde menschelijke gebreeken ofte swakheeden nog komt onse aangeboorene *eigen* selfs *liefde*, soo maakt die, dat wy soo haast geene kennisse van iemans swakheeden ende gebreeken gekreegen hebben; of wy werden door eene verkeerde *eergierigheid* ofte *nijd* teegen den selven soodanig met vooroordeelen ingenoomen, dat wy daar naa in dien selven Mensche naaweliks eenige Volmaaktheden ofte Deugden aanmerken konnen.

Ende oovermits ook alle Menschen verpligt zijn, haar *eigen baat* te souken; voor soo veele het selven sonder naadeele eenes *derden* kan werden verkreegen: soo behoorden ook alle de selven geneegen te weesen, haare eigene swakheeden ende gebreeken, in het gemeen voor anderen Menschen, soo veele haar doenelik is, te verbergen; sonder sig te vergenougen, met seer oopenhertig leevende, wel te doen ende vrolik te zijn, om aldus bekend te werden voor soodaanigen als sy waarelik zijn. Met welke onse meeninge

ninge seer wel oover een komt die in *Staatkonde*, kennisse der menschelike Saaken; ende manhafte kloukmoedigheid, onvergelijkelike *Trajano Boccalini*, wanneer hy ons leerd, dat alle ende selfs de allerbeste Menschen, welke oover *anderen*, ofte in eenige publike *Amten* en *Diensten* gesteld zijn, aldaar de onderhoorigen, niet soo seer door dwingen ende oover-reeden; als wel door haare *authoriteit* ende haar *aansien*, beweegen konnen, om ietwes te doen ofte te laaten, ende dat sy alle haar *aansien* verliesen souden, indien sy niet sig in alle haar doen met een *graantjen geveinsdheid* vercierden.

Ende om deese onse generale gedagten door de bysonderen te verklaaren, soo vraagen wy den *Leeser*, welke *Pausen*, *Cardinalen*, *Biskoppen*, *Abten*; *Priesters*, *Monniken*, *Professoren*, *Leeraars*, *Predikanten*, *&c.* ofte *Keisers*, *Kooningen*, *Vorsten*, *Veld-oeverstten*, *Raads-heeren* van eenige Hooven van Judicature, *Hoovelingen*, *Borgemeesters*, *Scheepenen*, *Raaden*, *&c.* souden alleen door haar *aansien*, ende sonder *dwang* by den Onderdaanen, ende by den gemeenen Menschen ietwes vermogen, ende die beweegen om haar te gehoorsaamen; indien sy alle wisten met wat swakheeden ende gebreeken de selven binnen haare *Kloosteren*, *Hooven*, ende *Huisen*, gemeenelik onder malkanderen, ofte met haar gesinne *leeven*: ende met hoe weinige liefde ende mindere sorge voor het gemeen welvaaren, de meesten der selven *regeeren*; als ook eindelik, hoe quaalik, quistig ende ooverdaadig die penningen, welke soo beswaarelik door de gemeene Onderdaanen gewonnen ende suurelik opgebragt zijn; besteed, verquist, ende misbruikt werden? Ende verseekeren wy ons, dat de bescheide *Leeser* op deese Vraage sal antwoorden, dat niet een der selven opgemelden, gewilliglik ge-eerd ende *gehoorsaamd* soude werden: alsoo selfs een *Heilig Propheet* in sijnen eigen Lande niet ge-eerd kan werden van sijne *Landsluiden*, ende dat alleen, om dat sy hem meer dan de *Vremden* kennen: ende dat daar en teegen een *Vremde*, om dat hy niet genoug bekend is, doorgaans meer werd ge-agt ende ge-eerd, dan hy warelik waardig is.

Dog alsoo deese *verberging* onser swakheeden ende gebreeken, eigendlik niet is die *Hypocrisie* ende *Geveinsdheid*, welke Goode ende den Menschen soo seer mishaagd, dat die soo wel in onse Heilige *Euangelien*, als in onser FABULE, seer ernstig bestraft werd;

maar dewijle het is eene veel grootere ende schaadelikere *geveinsdheid*; soo moet daar van nu ook ietwes gesegt werden. Namentlik dese schadelike *geveinsdheid* huisd in die Menschen, welke van sig geven ende veinsen te besitten die Volmaaktheeden ende Deugden, welke waarelik in haar niet zijn, ende die daar en boven dese *veinsery* gebruiken, alleen op dat het selven van den eenvoudigen Menschen geloofd werdende, sy ten haaren eigen meesten voordeele die bedroogene ten meesten souden konnen beschaadigen.

Sulks waarelik hier met onse FABULEN ook in het bysonder werden afgebeeld die Menschen, welke veinsen eene grootere *liefde* tot *God* ende haar *eeven naasten* te dragen, als andere gemeene Menschen, ende dat alleen, op dat sy middeler-wijlen van die eenvoudigen ge-eerd, ge-agt, ende ontsien werdende, der selver diensten genieten, als ook der selver, jaa der Weeduwen ende Weesen goederen, Huisen ende Landen, inslokken souden moogen ende konnen. a

Gelijk voor deesen de beveinsde *Phariseen*, oover welken des weegen in de *Eevangelien* soo meenigvuldig *Wee*, *Wee*, uitgeroepen werd, sulks deeden, ende de *Roomse Geesteliken* nu nog heeden het selfden veel konstiger, meesterliker ende ooverdaadiger doen. Ende daar en boven werden in onser FABULE afgebeeld die Menschen, welke voorgeeven veel grootere magt, schoonheid ende kennisse te hebben, dan sy waarelik besitten, ende dat alleen, op dat sy sig daar door van den eenvoudigen Menschen souden doen vreesen, dienen ende gehoorsaamen.

Gelijk wy hier sien, dat de *Eesel* door den *Leewenhuid* de sterkte ende de felheid eenes *Leews*, de *Luipaard* door sijn geplakt Vel sijne schoonheid, ende het *schoon Vrouwen-beeld*, eene uitneemende menschelike *kennisse* ons verbeelden wil; ende dat die *Eesel*, *Luipaard* ende dat *Vrouwen-beeld*, wel van den onnoosselen Dieren, dat is, wel van den eenvoudigen Menschen, die het *binnensten* der selven niet weeten, maar niet van den Vosse, dat is wijse Menschen, die het *innerliken* der selven wel doorsogt hebben, voor soodaanigen gehouden, ontsien ende gediend werden: Jaa sien wy hier daar beneevens, dat die selve *Vos* ende *wijse* Menschen, deese *Hypocriten*

a Matth. cap. 23.

pocriten ende *Geveinsden* veeltijds afterhaalen, ende voor der geheele Weereld beſchaamd maaken.

Sulks waarelik die byſondere *Geveinsden*, met haare *Hypocriſie* ende *Geveinsdheid*, geduurende haar kort ende broos leeven, altijds wel vreeſen afterhaald te ſullen werden, maar ſoo veele voordeel ende vreugde niet behaalen, dan of ſy in der daad vromelik handelden, ende daar op ſig vervrolikten.

Dog moogen wy eindelik hier niet verbergen, dat die *Hypocriſie* ende *Geveinsdheid* der geenen, welke eene *ſouveraine* ofte *publike Magt* oover *Kerk* ofte *Staat* beſitten, alleen door die onweederſtandelike *Magt*, ſoo diepe wortelen ſchiet, ende die vrugten voortbrengd in de herten ende herſſenen aller gemeene Ingeſeetenen, dat die *Regenten* ſulks weetende, ende daar op betrouwende, alle andere *wijſe Ingeſeetenen*, welke die Geveinsdheeden ende Bedriegerien beginnen te ondekken, ofte verdagt werden te ſullen oopenbaaren, de ſelven aanſtonds konnen doen beſchuldigen en ſchandelik dooden, als of ſy *a* de *Goddelike* ofte *Koninglike* Hoogheid gequetſt hadden. Ende is dit het gunt *Lodovik* de elfde dier Name, Koning van *Vrankrijk*, geduurig pleegde, ende ook dit eenig Latin ſijnen Soone tot eener Leſſe gaf, *qui neſcit ſimulare, neſcit Regnare*, Die niet kan veinſen, kan niet heerſchen. *b* Ende is dit het ſelfden, dat die bekende *Leermeeſter* der *Koningen* ende *Vorſten*, haar leerd, wanneer hy ſegt, dat ſy in haare Regeeringe altijds moeten *ſchijnen* trow ende opregt te zijn, dog dat ſy waarelik altijds trow ende opregt weeſende, niet ſouden konnen beſtaan, maar dat ſy naar voorvallende tijden ende geleegendheeden, nu den *Leewen-huid*, dan weder het *Voſſen-vel* aantrekken, dat is ſomtijds oopentlik kraft ende geweld, ende ook ſomtijds geveinſdheid ende bedrog gebruiken moeten. *c*

Dog *God* zy eewiglik geloofd in ſijne *geregtigheid*, dat deeſe *geveinsde* booſe Menſchen, als waarelik de *Sonden* teegen den *Heiligen Geeſt* begaan hebbende, indien ſeederd der *Apoſtelen* tijden eenig ſoodaanig kan begaan werden, niet dan dit eenige Loon van in der *Regeeringe* oover *Landen* ofte *Steeden* te blijven, weg draagen; ende daar naa niet dan het eewige *Wee*, *Wee*, *Wee*, te verwagten hebben. Ende zy de ſelve *God* ook geloofd oover deeſe ſijne *Goedheid*, dat

a *Crimen Læſæ Majeſtatis divinæ & humanæ.* b *P. Matth. Levis* II. *liv.* II.
c *N. Machiavell. Princ. Cap.* 18.

dat in wel-gestelde *Vrye Republiken*, opgemelde geveinsdheid den Regenten niet noodsaakelik is, jaa aldaar gebruikt werdende, den selven Geveinsden veeltijds meerdere schaade aanbrengd, dan of sy den regten weg des Deugds waaren ingegaan. *a*

Weshalven wy eindelik seggen, dit de *Leer* onser FABULE te weesen, dat wijse ende deugdsaame Menschen, hare swakheeden ende gebreeken, wel moogen ende ook behoorden voor den gemeenen Menschen te verbergen: Maar dat alle die geene, welke eenige *Heiligheid* ofte *Deugd* veinsen, om door dat middel ten naadeele haares *eeven naasten*, haare eigene grootheid ofte voordeel te bejaagen, seer schaadelike, schandelike, ende vervloukte Menschen zijn, ende dat sy seekerlik altijds soodaanigen sterven.

a Il n'y a plus grande finesse que d'estre homme de bien, Phil. de Com.

Al

Al is de Loogen nog ſo ſnel,
De Waarheid afterhaaltſe wel.

Mendaci non creditur et jamve verum dicenti.

77. De *Poffer* ende *Loogenaar*.

EEn rijke *Boer*, die in ſijner Jeugd als een *Reiſer*, veele vreemde ende verre afgeleegene Landen had beſogt, ende veele Jaaren naa een uitlandig was geweeſt, eindelik weederom in ſijnen Vaderlande komende, roem-

de aldaar in alle vergaaderingen ſijner Landsluiden, ſijne oovertreffelike Helden-ſtukken, die hy buiten des Lands bedreeven had. Ende onder anderen ſwetſte hy eenmaal van eener ſoo uitneemende groote ſpronge, die hy tot *Rhodos* ſoude hebben gedaan, dat geen der Inwooneren van *Rhodos* hem het ſelfden had konnen naar doen. Ende dat ook alle de *Rhodienſen* dat geſeiden ſouden met der waarheid konnen, ende ook willen betuigen. Ende alſoo eener uit den geſelſchappe daar op uit ſchoot: „ Mijn lie„ ve Vriend! indien het gunt gy ſegt, waarhaftig is, ſoo „ behoufd gy geene getuigen om ons ſulks te doen geloo„ ven; maar is noodig, dat gy het metter daad bewijſd; „ Denk derhalven, dat hier *Rhodos* is, ende wy *Rhodien„ ſen* zijn, die getuigeniſſe van uwe oover-groote ſpron„ gen ſullen geeven, doed die maar, ende wy ſullen toe„ ſien. Deeſe *Poffer* dus in ſijne woorden gevat zijnde, ende geene grootere ſprongen als *gemeen* konnende doen, ofte dervende onderneemen te doen, wierd van allen den toehoorderen uitgelaggen, ſoodanig, dat hy met ſchaamte uit der vergaaderinge moeſt gaan.

Ende dit geruft oover den gantſen *Lande* verſpreid werdende, ſoo konde hy voortaan in geene geſelſchappen komen, ende aldaar eenig *woord* voeren, ſonder aanſtonds beſpot ende uitgelaggen te werden. Het welk hem ſoo verdrietig viel, dat hy voornam eenſaamer als voor heen te gaan leeven, ende voortaan ſijne *Schaapen* niet meer door eenen andere, maar ſelfs dageliks op der Heiden in ſijner eenſaamheid te drijven, ende aldaar voor den *Wolven* te hoeden. Dit aldus eenen korten tijd gepleegd hebbende, ende ſijne gewoonte van *liegen* niet verleggen konnende, ſoo viel hem in den ſinne een middel om daar meede

meede weederom te konnen befpotten, ende uitlaggen, de geenen, welken hem van te vooren befpot ende uitgelaggen hadden; hy veinsde derhalven, dat eenige *VVolven* waaren gekoomen, om fijne Schaapen te rooven, ende riep ooverluid: „Help goede Buuren, help! want „de *Wolven* zijn gekomen, mijne *Schaapen* te verflinden. Ende als de trowhertige Buuren hem op het yverigften by gefprongen waaren, foo beftond hy haar uit te laggen, feggende: Nu fpot ik met u, gelijk gy te vooren met my gedaan hebt.

Eenen korten tijdt daar naa, riep hy weederom ooverluid ende feer erbarmelik: „Help goede *Buuren*, help, „de *Wolven* willen mijne *Schaapen* eeten. Nu is het my „ernft, help! op dat ik het hier naa u ook doen moge. Sulks de felve Buuren feer haaftig toegeloopen zijnde, al weederom van dien *Loogenaare* befpot ende uitgelaggen wierden. Dog als eindelik gebeurde, dat waarelik feer veele *Wolven* op *hem* ende fijne *Schaapen* aanvielen, ende hy met waarhaftige traanen in den oogen, feer erbarmelik riep: „Kom nu lieve *Buuren*, kom nu niet alleen mij-„nen *Schaapen*, maar ook *my* ten hulpe, want feer veele „*Wolven* fullen anders fins *my* ende mijne *Schaapen* eeten. De *Buuren* dit hoorende, meenden, dat hy haar als voor heen bedriegen, befpotten, ende uitlaggen wilde: waarom ook elk ten fijnen huife bleef.

Sulks die *Harder*, terwijle die *Wolven* alle fijne *Schaapen* verflonden, ter naawer nood boffewaarts den *Wolven* ontvlugte, met op eenen Boome te klimmen ende af te wagten, dat de *Wolven* door gingen. Daar naa afgeklommen zijnde, fchaamde hy fig weeder by den Menfchen te gaan, om van den felven, welke hy befpot had, ge-

duurende sijnen Rijkdomme, nu in sijner behouftigheid ende arremoede onderstand te bidden: Weshalven hy in den Bosse al dwaalende, hongerig ende kout zijnde, omme sworf, soukende naa eenige Aard- ende Boom-vrugten, als ook naar eenig hol, om sijnen buik te konnen versaadigen, ende sig in den kuile te bergen, ofte te verwarmen. Als wanneer hy te sijnen gelukke ontmoete een goed-aardige *Satyr*, die meede-doogen met den hongerigen kouden Mensche hebbende, hem ten sijnen huise noodigde, ende derwaarts leidende, onderwijlen sag, dat hy t'elkens in sijne handen blies, weshalven hy vroeg, waarom sulks geschiede? ende ten antwoorde kreeg, *Om de handen te verwarmen.* Deese *Satyr* daar naa den Mensche aan tafele seer heete spijse voorgeset hebbende, sag weederom, dat de selfde Man ook op de spijse blies; sulks hy hem ten tweeden maale vroeg, waarom hy dat deede? ende als hy ook ten antwoorde kreeg, *Om die spijse te verkouden*; soo voer die *Satyr* daar op uit in volgender wijse: „Zijt gy een Mensch, die naar het u geliefd, heet ende „koud uit eenen monde blaasen kond, ende ook waare- „lik blaast, soo wil, nog kan ik met u eenige de minste „gemeenschap hebben. Vertrek derhalven aanstonds uit „mijnen huise. Sulks die *Loogenaar* in den Bosse neevens de wilde Beesten, sijn kort ende onuitspreekelik ellendig leeven doorbragt.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een Reiser, *ende met een* Schaap-herder, *hebben de* Ouden *verstaan*, *een* beschaamde *ende een* onbeschaamde Loogenaar.

Met

Met een SATYR, *eën seer eenvoudig gering Mensch, anders* Broer simpel *gesegt.*

WY bevinden, dat de goede, wijse, ende Almagtige *God*, onser *Siele* heeft ingestort *a* veele geneegendheeden ende begeerten, welke als door geene voorgaande Reedenkaavelinge in ons veroorsaakt werdende, aan den *Weesen* der Menschen ofte menscheliken aard schijnen vast, ofte eigen te zijn. Als namelik is, onse begeerten om lievet te *leeven* als te *sterven.* Om ons *lighaam* te *beschermen* tegen alles, waar van het staat gequetst te sullen werden. Om soo wel in ons leeven, als ook naa onse dood, van andere Menschen *ge-eerd* te werden. *b* Ons te *verblijden* ofte te *bedrouven*, wanneer wy gedenken ietwes *goeds*, ofte ietwes *quaads* gedaan te hebben. *c* Als ook ons te *verheugen* ofte te *treuren*, als wy sien dat eenen anderen Mensche ietwes seer *goeds* ofte seer *quaads* oovergekoomen is, eeven of wy aan beiden deelhaftig waaren, &c. *d* Ende vougen wy eindelik daar by, om onser FABULE te naaderen, de *begeerten* om van alle saaken de *waarheid* te *weeten*, *e* ende onse *gedagten*, die wy hebben, aan andere Menschen te *oopenbaaren*, ende bedroufd te zijn, als een ander ons *liegd.* Van het welken wy aldus Reedenkaavelen.

Onder *Goodes* Schepselen, waar meede wy eenige gemeenschap hebben, zijn ons geene dan de Menschen alleen, bekend, welke met eene *denkende* ende herdenkende *Siele* begaafd zijn. Ende meenen wy de *waar-* ofte *on-waarheid* der Saaken, ten opsigte der Menschen, te bestaan, in de oover-een-komste ofte verscheidendheid van der selven gedagten, met der Saaken, waar op sy denken, ende mits dien haar die Saaken *innerlik* soodaanig *verbeelden*, als sy in der daad

a *Instinctus Naturæ.*
b *Stat sua quique dies breve & irreparabile tempus,*
Omnibus est vitæ sed Famam extendere Factis,
Hoc Virtutis opus. *Horat:*
c *Se judice nemo nocens absolvitur.* *Iuvenal. Sat.* 13.
d *Ut redentibus arrident sic flentibus adsunt,*
Humani vultus si vis me flere dolendum est,
Primum ipsi tibi. *Horat.*
e *Amicus* Plato, *Amicus* Socrates *sed magis tamen Amica* Veritas.

daad *uitterlik* zijn, ofte niet zijn. Gelijk deselve oneindelik wijse ende goede *God*, beneevens die *Reedelike Siele*, daar en boovende Menschen begaafd heeft met der bequaamheid, om alle haare *gedagten*, welke sy van eenige Saaken hebben, onderling *bekend te maaken*, door eenige *woorden* ofte *teekenen*, welke eene seekere beteekeninge hebben. Ende seggen wy, die *woorden* ofte *teekenen* waar- ofte loogen-agtig ende vals te weesen, naar dat die, *innerlik* met onse gedagten oover een koomen, ofte daar van verschillen.

Ende is het niet min een gonstig *Goddelik ingeeven*, dat wy meer geneegen ende meer verblijd zijn eene *waarheid* te spreeken ofte gesprooken te hebben, dan eene *loogen*. Dog oopenbaard sig tusschen de *waarheid* te willen *weeten*, ende die ook te willen den Menschen *oopenbaaren* eene seer groote verscheidendheid. Naademaal wy altijds ende van alle Saaken, de *waarheid* moogen ende ook willen voor ons selven liever weeten, dan niet weeten; om dat het ons wel baaten; maar niet schaaden kan, die waarheid voor ende in ons selven ontdekt, ende uitgevonden te hebben: Ende dat wy daar en teegen ons geneegen vindende, eenige *waarheeden* aan onse eeven naasten te oopenbaaren, alvoorens behoorden wel te ooverleggen, of het ons, ende den selven *nut* sal weesen, hem die waarheid geoopenbaard te hebben, dan of hem ende ons het selven *schaadlik* sal weesen.

Want indien wy, het oopenbaaren der waarheid, in dien stande van Saaken oordeelen *onnut* ende *schaadelik* te sullen weesen; soo is het eene Saak, die sig selven leerd, dat het beeter is, die kennisse te verbergen, ende die alleen voor *Goode* ende by *ons* te houden, dan die te oopenbaaren.

Jaa dat meer is, uit den selven gronde volgd ook onweederspreekelik, dat wanneer het *verswijgen* der *waarheid* niet genougsaam is, om het *quaaden* ons ende onsen eeven-naasten af te houden, ende het *goeden* op ons ende op onsen eeven-naasten te doen needer daalen; ende dat wy waarelik meenen beiden door geen ander middel te konnen vermijden ende verkrijgen, dan met *loogens* te spreeken, die ten niemans naadeele strekken; dat wy als dan die *loogens* te spreeken verpligt zijn. Hoewel wy het selven

niet

niet moogen doen, dan met eenen weeder-ſinne teegen de loogenen, ende met eene geduurige geneegendheid, van liever de *waarheid* te ſpreeken, dan te liegen, in dien ſulks met de *liefde*, die wy ons ſelven ende onſen eeven naaſten ſchuldig zijn, konde beſtaan.

Ende zijn dit als dan de vermaarde ende waarhaftige * *Heilige Bedriegeryen*, welke wy ſonder eenige beſwaaringe onſes gemoeds, geduurig gebruiken omtrend Menſchen, die haarer ſinnen niet wel Meeſters zijn, als *Kinderen*, *Gekken*, *Dollen*, *Raaſenden*, *Dronken*, *Sieken*, ende door *toorne Verrukte* Menſchen; wanneer die, door haar de *waarheid* te oopenbaaren, beleedigd, ende door eenige *loogens* haar te doen gelooven, ſtaan gebaat te werden. Ende zijn deeſe opgemelde bedriegeryen niet die *loogens*, welke onſe FABUL beſtraft: Maar het zijn die *loogens*, welke uit eigene geneegendheid ende buiten alle noodſaakelikheid werden geloogen. Naamelik, wanneer men liegt, om te ſchijnen wonderlik veel te weeten, ofte beſogt te hebben. Of wel om andere Menſchen te verongelijken, te beſchaadigen ofte te beſpotten. Of wel, het zijn die loogens, welke te ſpreeken, de Menſchen in haare jongheid *aangewend* hebben, eer ſy te regt konden bedenken, hoe groot een quaad het zy, ſig in het loogen ſpreeken te vermaaken, alſoo die quaade oude *gewoonte* van *liegen*, den Loogenaaren altijds by blijft, ende haar nooit, dan in den grave verlaat.

Ende zijn deeſe *Loogenaars* des te verfoejeliker, om dat ſy niet alleen haar Eeven-naaſten misleiden, bedriegen ofte beſchaadigen: maar ook, om dat ſy als de aller-*ondankbaarſte* Menſchen verpligt zijnde, *Goode* dankbaar te zijn oover die aller-grootſte weldaad, van haar bequaam gemaakt te hebben, tot den ommegange met andere Menſchen, ende dat alle die bequaamheid hier in beſtaat, dat ſy onderling haare *gedagten* konnen bekend maaken, ſy des niet te min, voor ſoo veel haar aan gaat, in teegendeel deeſe groote gaave *Goodes* in haar genougſaam vernietigen, ofte onnut maaken, ende ſoodaanig verderven, dat het waarelik ons veel *nutter* is, ende ook *aangenaamer* behoorde te weeſen, met domme ſtomme *Beeſten*, die ons niet bedriegen nogte beſchaadigen, te ver-

keeren;

* *Piæ fraudes*.

keeren; dan met *soodaanige Menschen*, die haare bequaamheeden ter oopenbaaringe hunner gedagten, van alle voorkoomende Saaken; hebben verwisseld tegen eene *konst*, om andere Menschen, daar sy meede omme gaan, te *bedriegen* en te beschadigen; ende welken dien volgende sig ook ter, ende der verkeeringe, met reedelike Menschen alles sins onnut, ende gants onwaardig hebben gemaakt. Want indien waarhaftig is, het gunt de Oud-vaader *Augustinus* segt, naamelik, dat het veel beeter is tot sijn gesellschap te hebben eenen bekenden Hond, dan eenen Mensche, wiens *taale* men niet verstaat: Soo is nog veel meer waarhaftig, dat het veel beeter is te verkeeren met *Beesten*, dan met Menschen, die haare taale geduurig gebruiken, om Menschen, die met haar omme gaan, te bedriegen ende te misleiden, soodaanig, dat sy door der bedroogenen ende mis-leiden schaade, haaren eigen-baat bejaagen souden konnen.

Ende daar en boven soo werden die *Loogenaars*, hoe *snel* sy meenen voor te loopen, veeltijds op der daad, van der *waarheid* in hunne Loogenen afterhaald; ende daar oover van den Menschen bespot. Jaa dat meer is, die bekende *Loogenaars* veroorsaaken ook ten hunnen eigen naadeele, dat, wanneer sy daar naa in ernste de *waarheid* spreeken, ende gaarne van andere Menschen geloofd ofte geholpen souden werden, sy nogtans geen van beiden verkrijgen. Eeven gelijk wy in onser FABULE sien, dat de loogenagtige snorkende *Reiser*, niet jeegenstaande hy oover sijne groote sprongen, alleen in Boeren-gesellschappen roemde, hy efter aanstonds afterhaald ofte beschaamd werd: ende dat de loogen-agtige seer erbarmelik roupende *Harder*, de *waarheid* spreekende, niet geloofd werd, nogte eenige hulpe bekomt, maar in teegendeel oover sijn verlies bespot werd.

Sulks ook daar naa die *Loogenaars* sig uit alle gesellschappen hunner bekende Menschen moetende onthouden, als dan gemeenelik gaan dwaalen, ende geen gesellschap vinden, dan der aller-geringste ende *onkondigste* Menschen, die nietwes te verliesen hebbende, naar het doen der Menschen, eer sy sig met den selven gemeen maaken, niet *verneemen*, maar door den *rijkdom* ofte uiterlijke *aansienelikheid* der selven, misleid werdende, sig laaten voorstaan,

van

van haar *gebaat* ende door haar geselschap *verheerlikt* te sullen werden: by welken, alsoo sy haare *gewoonte* van *liegen* niet gelijk haare oude Schoenen konnen af leggen, sy ook seer haast daar in afterhaald, ende selfs uit ofte van die by een wooninge der geringste Menschen verdreeven werden. Waar door de Loogenaars eindelik als veragtelike *Beesten*, buiten allen verkeere ende ommegange van Menschen, haar leeven eindigen moeten. Eeven gelijk de *Loogenaar* onser FABULE van alle bekende *Menschen* verlaaten zijnde, sig bosséwaarts onder de *Satyrs* begeefd, ende aldaar ook in sijner Loogen-taale afterhaald zijnde, ende uit den geselschappe der selven verdreeven werdende, onder den *Beesten* in den Bossen, sijn leeven seer ellendiglik eindigen moet.

Ende alsoo alle het voormelden soo klaar is, dat ter bevestinge des selven geene *Exempelen* behouven bygebragt te werden: soo sullen wy ook meer ter verlustiginge als ter onderrigtinge des *Leesers*, eenige van dien hier laaten volgen.

In den beginne der *Reformatie* des *Christeliken Godesdienst*, waren in het gemeen de *Papen* ende *Monnikken* der *Roomse Kerken* van alle goede *reeden-kavelinge* ende van alle kennisse der *Heilige Schriften*, soodanig ontbloot, dat sy in steede van met de selven hunnen *Goodesdienst*, als ook hare *Hierarchie* ofte *Kerkelike Regeeringe*, te bewijsen, en de Leere der *Reformateuren* te weederleggen: sy sig niet behielpen, dan met de selve Reformateurs in den beginne seer onbeschaamd, ende schandelik wegens hare *leer* ende *leeven*, te *beliegen*. Gelijk sy ten desen einde uitstrooiden, dat *Joan Calvin* in sijner Jongheid tot *Noyon* oover begaane *Sodomitische* Sonde, door het *Gerigt* oopentlik gegeesseld, ende gebrandmerkt was geworden; Ende van *Martin Luther*, dat hy gemeensamelik met den *Duivele* plagt omme te gaan; Welke *eerste* schaamteloose Loogen, door het getuigenisse des *Gerigts* van *Noyon* weederlegd, *a* ende de *tweede* in volgender wijse bespot, is geworden.

Lang na den ooverlijden van *Martin Luther*, is gebeurd, dat eenige *Monniken* en *Protestanten* by een gekomen weesende, om eenige verschillige *Leerstukken* te betwisten, *een* der *Monnikken* den *Protestanten* seide, seekerlik onderrigt te zijn, dat *Martin Luther* in sijn leven niet al-

a *Vide Joan. Dousæ Epist.*

leen met den *Duivele* had omme gegaan; maar dat hy ook waarelik na sijne Dood in eenen *Duivele* veranderd was: alsoo men naamaals sijne Dood-kist oopenende, daar in eene *swarte Muis*, ende geen *Lijk* gevonden had. Welke Loogen aldus van eenen der *Protestanten* beandwoord wierd; Gy verhaald die *Historie* maar ten halven, sulks dienstig is, dat ik die nu ten einde uit voordraage; soo als die naar die selve waarheid gebeurd is. De *Muis*, dus lange als gy verhaald hebt, beslooten zijnde geweest, had eenen seer grooten honger gekreegen, sulks hy ter eerster oopeninge des grafs, uit den kiste sprong, naar de *Sacristie* liep, ende aldaar alle de Pauselike op *Francijn* geschreevene drooge *Bullen* op at; ende daar naa, om sijnen dorst, welke hy van die ooverdrooge kost gekreegen had, te lessen, sig niet ontsag, alle het *Wy-waater* der *Kerke* op te drinken: waar door de gegeetene *Bullen* in dat veelvuldige Waater uitdijgende, des *Muisen* buik soodaanig deeden spannen, dat hy genoodsaakt wierd te pissen, ende ook soodaanig piste, dat het geheel *Vaagevier* der Kerke uitgeblust wierd. Ende dus wierd die loogen-agtige *Monnik* seer aardiglik met deselve munt betaald ende bespot.

Een *Spaans Ridder*, die den meesten tijd sijnes leevens had besteed, met *West-* ende *Oost-Indien* te bereisen, in *Hispanien* weeder gekeerd zijnde; vermaakte sig doorgaans, met in alle geselschappen veele *Wonderen*, die hy gesien soude hebben, te verhaalen. Onder anderen te *Valladolid* in eener herberge aan den disse met eenige andere Heeren sittende, soo vertelde hy in *West-Indien* gesien te hebben eene *Kool* soo groot, dat hy met nog vier andere Ruiters ten paarde, sig eenemaal in de schaaduwe van dien, teegen de brandende hitte der Sonnen seer bequaamelik bergde. Waar op een ander *Heer* vervolgde, in den selven Lande ook geweest, ende aldaar gesien te hebben, dat gemaakt wierd eene *koopere Keetel* soo groot, dat drie honderd Mannen, yder twintig Vaademen van den anderen zijnde, daar aan arbeiden. Ende als de *Ridder* daar op vroeg, waar toe soo eene groote Keetel diende, kreeg hy ten antwoorde, om die wonderlik groote *Kool* te sieden, ende ging dat al glim-laggende door. Daar naa vertrok de selve *Ridder* naar *Madrid*, ende vroug onder weegen sijnen *Reis-broeder*, wat hem van

sijne

ſijne ommegangen ende praaten dagt, ende of die niet ſeer vermaakelik waaren? waar op die Reis-broeder rondelik antwoorde, dat ſijne Vertellingen wel veeltijds ſeer luſtig om aan te hooren, maar ook ſomtijds ſoo ongeloovelik waren, dat hy daar oover after ſijne rugge belaggen, ende als een groot Loogenaar beſpot wierd. De *Ridder* dit verſtaan hebbende, bekende in ſijne Vertellingen ſoo yverig, ende ook om die op het alder-wonderlikſten te ſtoffeeren, ſoo ſeer geneegen te weeſen; dat hy de ongeloofbaarheid van dien, niet konde vermerken, dan als het te laat was: weshalven hy ſijnen *Reis-broeder* verſogt, altijds in den herbergen aan Taafele neevens hem te willen ſitten, om als hy hem aldaar ſoude hooren al te ſterk ſtoffen, hem by den pande ſijner Wambuſſe ſaftjens te trekken, tot een teeken, dat hy ſig behoorde in ſijne woorden te maatigen. Dit aldus verſprooken zijnde, gebeurde, dat ſy des avonds ter herberge by een groot geſelſchap quaamen, alwaar ter taafele naar ouder wijſe eenige *Wonderen* verhaald zijnde; deeſe *Ridder* ook verhaalde, in *Japan* te *Meaco* geweeſt, ende aldaar niet alleen geſien te hebben des Keiſers *Hof*, daar alle *Bruggen, Deuren, Venſters,* ende *Daaken,* met *goude plaaten* waren oovertrokken; maar dat hy daar ook geſien had eene *Kerk* die *duiſend* en *vijf* en *twintig* treeden lang was. De *Reis-broeder* merkende, dat dit te hoog liep, trok den *Riddere* by den pande, ſulks die ſchielik ende onbedagt daar by vougde; Ende *ſes treeden* breed. Waar op yder der toehoorderen glimlagte, ende een van dien vroug, waar toe dog ſoo een gebow, dat geene *Kerk*, jaa geene bequaame *Wandel-gang* konde zijn, diende. Ende die *Ridder* antwoorde, het is mijne ſchuld niet, dat dit Gebow ſoo misbowd door my voorgedraagen is, maar wel die van mijnen *Reis-broedere*, die my te vroug by den pande mijner Wambuſſe getrokken heeft; want ik anders ſins gemeind was, die Kerke *vierkant*, gelijk dat wel behoorde, te maaken. Waar op by alle het Geſelſchap niet alleen ſeer gelaggen wierd, maar t'elkens, als daar naa ieman ietwes verhaalde, dat eene taſtelijke Loogen was, ſoo wierd daar op terſtond als ſchimpende den *Riddere* geſegt: Mijn *Heer*, dat is wat te *lang*, maak het dog *vierkant*, naardemaal gy u daar op ſoo *meeſterlik* verſtaat. Sulks hy ſig in dier vougen beſpot vond, dat hy

genoodsaakt wierd, nog dien eigensten avond eene andere Herberge, daar hy gants niet bekend was, te souken, ende mitsdien onse FABULE te bevestigen.

Deese FABUL wil ons derhalven *leeren*, dat de waare Loogenaars altijds *schande* ofte *schaade* met haare Loogens behaalen, ende dat sy eindelik sig *eensaam*, ofte buiten alle *eerelike* Geselschappen van Menschen, die anders sins haars *gelijk* ofte van *eenen Stande* met haar souden weesen, verbannen te zijn, bevinden.

Geen

Geen grooter goed, dan een goed genoegen.

Contantum esse suis rebus, maximæ sunt certissimæque divitiæ.

78. De *Kameel* ende de *Os*.

EEn *Kameel* die noit van den Menschen gesien was geweest, vermerkte, dat sy op het *eerste* gesigt alle van hem vlugteden, maar dat op het *tweede* gesigt eenige waaren blijven staan, ende dat eindelik op het *derden* een Man was toegetreeden, die hem een *Halster* om den halse geworpen had: ende gevoelde hy voortaan, dat die Man hem seer veele swaare lasten op leide, ende meer stokslaa-

gen als ſpijſe gaf : Alle het welken de *Kameel* geloofde, hem oovergekoomen te zijn, niet om dat ſijn ende der Menſchen aard ſulks meede bragt; maar alleen, om dat hy door gebreeke van *Hoornen*, niet had konnen de Menſchen van ſig ſtooten.

Weshalven de Kameel *Jupiter* voordroug, dat meeſt alle groote vier-voetige Dieren met Klaauwen, Tanden, ofte *Hoornen*, van hem ſoo wel voorſien waren, dat ſy met de ſelven niet alleen de andere Dieren ende Menſchen van ſig af weeren, maar ook beſchaadigen, ende dooden konden: Sulks hy meende ſeer groote reeden te hebben, om aan *Iupiter* te klaagen, dat hy, op den *Olifant* naa, de grootſte aller vier-voetige Dieren zijnde, des niet te min ſoodaanig van alle Waapenen onvoorſien was, dat ſelfs de *Kinderen* hem derfden beſpotten ende hard handelen. Het welk alſoo hem dagt eene ſeer groote *misſlag* ofte *hardigheid* der *Gooden*, ofte wel eene ongerijmdheid der *Nature* te weeſen; Soo verſogt hy ſeer ernſtig, dat het *Iupiter* geliefde die te beeteren, met op ſijnen hoofde ſeer ſterke ende ſcherpe *Hoornen* te doen waſſen. Dog *Iupiter* laggende, dat een Dier, welk ſonder *galle* was, ende dat waarelik van eenes *Eeſels* aard zijnde, nergens anders toe bequaam was, dan om alle ſwaare laſten geduldiglik te draagen, des niet te min ſoo vermeeten was geworden, van in ſijne gedagten te krijgen andere *Dieren*, jaa ook *Menſchen* te *beſchaadigen* ende te *dooden*; vermoede dat de ſchoonheid ſijns hoofds, terwijle hy met ſeer wel gemaakte *ooren* voorſien was, hem dus laatdunkende ende vermeetel had gemaakt; Waarom hy den *Kameel* van ſijne *ooren* beroofde, ende dus mismaakt heenen ſond, met deeſe woorden: „Gaa nu heen, ende draag geduldig de laſten, „die de Menſchen u ſullen gelieven op te leggen, als weetende

„tende, dat gy tot geene andere Saaken te verrigten be-
„quaam, ende geenes hoogerens ſtands waardig zijnde,
„met groote reedenen van uwe ſchoone *ooren*, die u heb-
„ben doen dwaalen, beroofd zijt geworden.

Desgelijks gebeurde, eer de *Koejen* ofte *Oſſen gehoornd* waren, dat een *Os* dit alles gehoord hebbende, ſig verwonderde, dat een *Kameel*, zijnde een lomp bot Beeſt, welk met de *Gooden* nooit eenigen gemeenen ommegang hadde gehad, ende waar aan de *Gooden* ſig nooit hadden laten ietwes geleegen weeſen, ſoo laatdunkende was geworden, van *Iupiter* te bidden, om ſijnent wille den loop der *Nature* te veranderen. Ende liet ſig de *Os* voorſtaan, veel ſchooner van lighaame als de *Kameel* te zijn, ende dat hy als van een eedeler geſlagt weeſende, tot draagen ende arbeiden wel onbequaam was; maar dat hy daar en teegen boven alle andere Dieren, den menſchen met Melk, Booter ende Kaas, jaa ook met ſijn eigen Vlees, ende de Offerhanden van dien, de Menſchen ende de *Gooden* voeden, ende als door eenen aangenaamen Reuk-offer verheugen konde. Weshalven hy ſig ook liet voorſtaan, dat het in der *Nature* eene groote dooling was, dat de *Leewen*, *Wolven*, ende *Beeren*, &c. hem ſouden verſlinden; ende verſogt hy in gevolge van dien ſeer ernſtig van *Iupiter*, dat hy *Hoornen* mogte krijgen, om daar meede alle de onnutte wreede Beeſten te konnen af keeren. Het welk, als *Iupiter* hem toegeſtaan had, ende ſijne *Hoornen* gewaſſen waaren: ſoo keerde hy daar meede opgemelde *Beeſten* ſeer wel af, maar hy vermerkte ook met eenen, dat de *Menſchen* hem nu veel beeter als voor deeſen, aan de *Hoornen* grijpen ende binden konden; ende dat, ſchoon ſy hem geene laſten als den *Kameele* ende *Eeſele* deeden dragen, ſy nogtans ſijne *Hoornen* aan Plougen ende Waagenen

genen wiften te binden, om alfoo van hem een feer arbeidfaam Beeft te maken, ende nog eindelik, als hy tot arbeiden niet meer bequaam foude wefen, hem ten *voedfele* der *Menfchen* ofte ten *Reuk-offere* der *Gooden* te doen dienen ende opofferen. Waar op die onnoofele *Os* niet gedagt had.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een KAMEEL, *hebben de* Ouden *verftaan, een feer fterk bot Menfch.*

Met een OSSE, *een fterk Menfch van gemeen verftand, en opregt in fijnen handele.*

ALfoo de *Kinderen* ter weereld koomende, met geene kenniffe, ofte eenige bequaamheeden, om fig felfs te konnen regeeren, begaafd zijn; Soo is noodig, dat de *Ouders* ende *Voogden* de felven voeden ende doen opbrengen, tot dat fy eerft haaren *wasdom*, ende daar na hare mondige Jaaren bereikt hebbende, bequaam konnen zijn, om van haaren ftande te oordeelen, ende den felven te vergelijken by die van andere Menfchen: om daar uit op goede reedenen te konnen befluiten, welke Stand voor haar meer te wenfchen ende te betragten ofte te verwerpen zy. Ende alfoo die opvoeding der *Ouderen* ofte der *Voogden*, den *Jongelingen* middeler wijle kenniffe heeft doen hebben van feekere Taalen, Menfchen, Saaken, Gewoonten, Wetten, Godsdienften, als ook infonderheid van feekere *beefigheeden*, door ende met welke fy haar leeven eerelik, dat is ten voordeele van haar *eigen felfs* ende van haar *eeven naaften*, ofte ten minften fonder der felven fchaade, ten einde konnen brengen: Soo hebben fy ook eenigfins fig naar aller opgemelder Saaken, Gemakken ende Ongemakken, leeren vougen.

Ende oovermits dat fy in teegendeel van andere Saaken, die haar vremd zijn, de Gemakken ende Ongemakken niet weeten, ende fig nog veel min naar de felven konnen vougen: Soo is het

eene

eene seer kennelijke Saak, dat allen Menschen eene seer groote *wijsheid* van nooden is, om wel te oordeelen, of men sijnen stand ende sijne wijse van leeven behoorde te veranderen; ende dat daar nog eene veel grootere omsigtigheid vereist werd, om wel te oordeelen, teegen welken stande men de sijne te verwisselen behoorde: Om dat alle de *behaagelikheeden* anderer Standen ende Saaken, den Menschen gemeenelik aanstonds in den oogen ende in den gedagten komen; ende dat wy de *swarigheeden* ende *ongemakken* van dien niet gevoelen, ende niet wel begrijpen, dan wanneer dat die Saaken ende Standen ons eigen geworden zijn.

Alle het welken de *oude Wijsen* ons met eene wonderlik aardige Vergelijkenisse ofte FABULE hebben geleerd, seggende: „Dat „eenmaal gebeurd was, dat binnen die groote Stad *Atheenen* al„lerlei slag van Menschen sig seer misnougd oover haaren eigen, „ende seer begeerig naar anderer Menschen standen hebbende „getoond, die goede *Jupiter* haar toeliet, dat yder van hun sij„nen *Stand* in eenen *Sak* binden, ende op der groote Markt van „*Atheenen* needer leggen soude moogen: mits dat een yder weederom eene andere, ofte by gebreeke van dien sijne *eigene Sak* ten sijnen huise soude moeten draagen, om sig voortaan daar meede te vergenougen. Ende dat daar op aanstonds alle Menschen, hopende met *veranderinge* van stande, ook van alle ongemakken ontslaagen te sullen werden, hare *Sakken* aldaar needer wierpen; ende yder der selven Menschen ook seer haastig liep, om op te beuren de *Sak* eenes Menschen, welk in haare oogen seer gelukkig was geweest: Dog dat sy die *Sak* op haare schouderen leggende, den selven als dan soo swaar ende ongemakkelik om draagen bevonden, dat sy die t'elkens needer wierpen, ende naar eene andere greepen: tot dat sy eindelik alle weeder haren eigen *Sak* op naamen, ende bevonden, dat sy haare schouderen waarelik veel beeter naar de bekende *gewoonelike*, als naar die nog niet wel bekende *ongewoonelike* lasten konden vougen.

Gelijk het selfden, naamelik, dat het alsoo schadelik is, oover sijnen Stande onvernougd ende bekommerd te weesen, als het in teegendeel voordeelig is, sig in sijnen stande te verheugen, ende sig daar naar te vougen, ons ook geleerd werd met de volgende *Apologus*. Twee *Gesellen* te saamen reisende, was de een op wee-

gen altijds *bekommerd*, hoe hy daar na andere reisen onderneemende, aan den kost soude geraaken. De ander daar en teegen gong geduurig *blygeestig* voort, gebruikende onderwijlen ten sijnen besten alle die middelen, welke hem voorquaamen ofte in sijn vermoogen waaren: Sulks de *misnougde* hem de reeden vroeg van sijn groot *genougen*. Ende hy antwoorde: „Ik heb oover langen tijd „beslooten die *konst* ende dat *handwerk* te oeffenen, waar in mijne „*Ouders* my hebben opgebragt, ende soodanige uitkomste te ver„wagten, als de wijse ende goede *God* my geeven sal. Waar op de ander lagte, ende seide: „Ik hebbe veele soodaanige Menschen „in hare verwagtinge bedroogen gesien; hoe het met u gaan sal, „moet de tijd leeren. My aangaande, komt nu eeven in mijne „gedagten, hoe ellendig ende onbequaam ik soude weesen, om „hier naa eenige *andere* reise te onderneemen, indien ik mijn ge„sigt quaame te verliesen; weshalven ik nu een *prouf* sal neemen, „hoe ik my in dien stande soude konnen draagen. Dit gesegt hebbende, sloot hy sijne oogen, ende ging dus een stuk weegs heen. Terwijl de ander wakker voort gaande, dog soo dat hy after den Blinden volgde; in den weege eenen *buidel* met *gelde* vond: ende daar door den *blinden voorganger* leerde, dat het beeter was, op de Saaken, die ons voor der hand zijn, agt te geeven, dan onbekende ofte verre af geleegene Saaken te wenschen ende te begeeren; of wel sig oover wijd af geleegene *quaalen*, ende die magschien ons nooit ooverkoomen sullen, ons soo seer te bekommeren, dat wy daar door de teegenwoordige voordeelen ende vermaaken onses leevens komen te verminderen, ofte in het geheel te verliesen.

Dit dan waarhaftig zijnde in alle *veranderingen* van *Standen* der Menschen, wanneer sy haare gedagten niet dan ter behoudinge ende verbeeteringe hares eigen selfs stieren; soo is het selven nog veel meer te verwagten, wanneer sy neevens haare *verbeeteringe* ofte vermeerderinge, ook beoogen eenes anders *schaade*; alsoo de selven die daar door beleedigd souden konnen werden, haar deswegen ook *vyandig* werden, ende alle middelen aanwenden, om die hooger gesteegenen Menschen alle magt van quaad te doen, te beneemen.

Ende oovermids daar en boven de kraften onser *Vyanden* ons soo wel

wel niet, als onse eigene bekend zijn, ende dat wy ook uit *eigene liefde* ende *haat* meenen, onse eigene kraften *meerder*, ende onser Vyanden *minder* te weesen, als sy waarelik zijn; soo gebeurd veeltijds, dat die Menschen, welke soo hoog gesteegen zijn, dat sy gevreesd werden, andere Menschen te konnen ende te sullen beschaadigen: Soo veele haar qualik willende Menschen opwekken, dat die, soo haast sy malkanderen koomen te kennen, alle haare kraften te samen vougen, om den niewen al te hoog stijgen willende, ofte gesteegen weesende Mensch, te verderven.

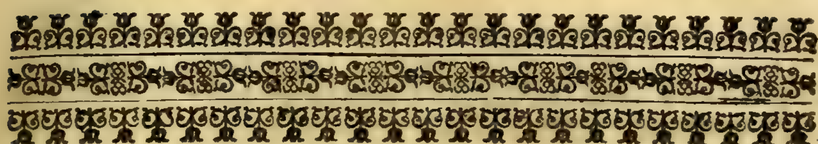
Gelijk wy in onser FABULE sien, dat de domme *Kameel*, alleen, om dat hy boven sijn eigen natuurelik weesen, *Hoornen*, om andere Dieren te konnen *beschadigen*, begeerd, selfs door den goeden *Jupiter* van sijne *ooren* beroofd wierd. Ende dat ook de *Os*; welke te vooren *Goode* ende allen *Menschen* seer aangenaam was; *Hoornen*, om Beesten ende Menschen daar meede te konnen steeken ende dooden, gekreegen hebbende, aanstonds des weegen door den Menschen daar by gevat, ende soodanig gebonden wierd, dat hy voortaan, geduurende alle sijn leeven, plougen, ende seer swaare lasten trekken moest, tot dat hy eindelik, of den *Gooden* op geofferd, ofte ten voedsele ende ten behouve der *Menschen*, gedood wierd.

Van beiden welken gevallen seer veele *Voorbeelden* der gemeene Menschen souden konnen werden bygebragt, alle dienende, om ons deese *waarheid* te bevestigen: *Dat als de Menschen boven haar eigen behoud ende vermeerderinge, ook andere Menschen te verkorten ende te onderdrukken begeeren, sy daar door gemeenelik haar eigen verderf op haare halsen haalen:* Maar zijn sulke *Voorbeelden*, om de veelvoudigheid van dien, ende dat wy de selven daageliks bespooren konnen, onnoodig: Ende sullen wy derhalven niet dan twee *Staatkondige* Voorbeelden bybrengen. Naamelik, als ieman op seekere *Voorwaarde* ten *Hoofde* eener Republike gekooren is, ende met alle sijne werken betoond, dat hy met die wettelik bepaalde *Hoogheid* seer wel te vreeden is, ende naar geenen hoogeren Stand tragt, soo is hy van alle de Ingeseetenen des Lands seer bemind, ende betrouwen de *Regenten* ofte Magistraten des selven Lands hem als dan soo seer, dat sy gemeenelik onversogt ende uit eigene wille, sijne magt ende loon vermeerderen.

Maar als soo een *Vorst* in tegendeel sijne *eigen Magt* ende *Eigenbaat* tragt te *vermeerderen*, met *officien* ende *beneficien* des *Magistraats* aan sijne *gonstelingen* te begeeven: soo kan het selven niet geschieden, dan met ende ter verminderinge van *magt* der wettige *Regenten*, welken als dan hoe beveinsd, ende bedekt een *Vorst* sulks mooge onderneemen, het selven seer haast bemerken, sijn voorneemen verhinderen, ende niet versuimen, haar eigen *goed Regt*, ende opgemelde *Indragten* des *Hoofds*, met veele omstandigheeden, naamentlik, de *Insigten* ende *Voorneemens* des opgemelden *Hoofds*, ende de sware *gevolgen* van dien aan te wijsen, om hem soodaanig, als sy *weeten* ofte *vermoeden*, dat hy waarelik is, by andere *Regenten* ende allen den *Ingeseetenen* bekend te maaken; in der vougen, dat alles wat die *Vorst* van dien tijde af onderneemt, gants verdagt is, ende *teegen gegaan* werd; Sulks hy gants niet, ofte nietwes ordenteliks uitregten kan, ende voortaan in alle bekommeringe ende sorge, van alle de *Magt* en *Eere* te sullen verliesen, die hem opgedraagen was, ende die hy daar en boven ofte daar buiten plagt te genieten, moet leeven, ende gemeenelik van enkele Hertseer sijn leeven eindigd: Waar van wy in den *Hertoge* van *Anjou* des Jaars 1583. ende in den *Graave* van *Lycester* des Jaars 1587. beiden in deesen Landen voorgevallen, leevendige Exempelen hebben. *a*

Weshalven wy onse Reedenkavelinge eindigen, met te seggen, dat de eigendlike sin onser FABULEN is, ons te *leeren*, dat Menschen, die met seer geringe *Verstanden* begaafd zijn, sig seer sorgvuldiglik moeten wagten, van alle *veranderingen* hunnes *stands*, ende dat Menschen van een gemeen verstand, niet dan met gevaaren van seer groote ongemakken te sullen ontmoeten, haren stand veranderen konnen.

a *Sie Simon Stevin Vita Politica.*

Seg my, met wien gy hebt verkeerd,
Soo heb ik uwen aard geleerd.

Vulgus amicitias utilitate probat.

79. De *Kool-brander* ende de *Laaken-bereider.*

EEn *Kool-brander* hebbende voor veele Jaren ingehuurd een ſeer *groot Huis*, bevond dat hem al te laſtig was, alleen die huur-penningen op te brengen; ende dat hy ſoo veele Vertrekken niet noodig had; weshalven hy eenen ſijnen bekenden *Laaken-bereidere*, wien meer huiſing als hem, ter ſijner neeringe dienſtig was, aanſprak; ende hem raade voor de helft der huure, by hem te koomen

inwoonen, alwaar de meeste Vertrekken ten sijnen dienste souden weesen. Waar op de *Laaken-bereider* antwoorde; Mijn Vriend, ik heb uwe meeninge ende geneegendheid verstaan, ende zijn my daar op twee FABULEN te binnen gekoomen.

De *eerste* FABUL, die my deesen aangaande te binnen komt, is dese: Seekere *Kraan-voogel* een seer grasrijk veld in *huure* hebbende, bevond ook, dat de *huur* van dien alleen op te brengen, hem te swaar viel, ende dat het hem daar en booven al te *eensaam* was, aldaar dus alleen te leeven; weshalven hy eenen sijnen bekenden vetten loggen *Ganse* raade, sijn waater ende land te verlaaten, daar hy voortaan niet dan met meer arbeids als voor heen, ende met meer vreese van sijne Veederen beroofd, ofte door den Menschen, in wiens gebied hy woonde, geplukt te sullen werden, sijnen kost konde raapen. Ende bood hy den *Ganse* ook aan, voor der helfte der huure by hem te koomen in-woonen, om aldaar ten sijnen voedsele soo veel gras te plukken a's hem soude lusten; terwijle hy aldaar op sijn gemak ende in eensaamheid leevende, van den *Kraane* voor eenen soobēren loone in alle weetenschappen ende deugden soude werden onderrigt. De *Gans* ooverleggende, dat hy meer *voedsel* dan de *Kraan* behoufde, ende dat hy ook waarelik uit dien Lande veel meer *voedsel* trekken ende genieten soude konnen, als de *Kraan-voogel*; ende dat hy efter niet meer huure als de *Kraan-voogel* betaalen soude; ende dat hy daar en booven voor eenen kleinen loone veele goede weetenschappen ende konsten soude konnen leeren; nam die voorwaarde haastig aan, eer hy had vermerkt dat daar omtrend een *Voogel-vanger* woonde; welke soo haast niet vernoomen had, dat aldaar een vette *Gans* weide, of hy

spoeide

ſpoeide ſig derwaarts met ſijn *Netken*, alwaar de *Kraanvoogel* het ſelven ſiende, ende naar ſijne gewoonte, ſnel in der lugt vliegende, den *Voogelaare* ontvloog, ende de logge *Gans*, ſig van der aarde niet konnende opgeeven, gevangen, geplukt, ende gedood wierd.

De *tweede* FABUL, die my ten deeſen opſigte in gedagten komt, is deeſe: Seekere vlugge *Vlooi* ontmoetende ſeekere traage *Luis*, die uit den ſelven menſcheliken lighaame, uit welke hy gebooren was, ſijn oorſprong had, ſeide haar: „*Suſter*, ik heb meede-doogen met uwen tra„gen gang, ende dat gy derhalven ſoo weinige ſpijſe kond „bejaagen, koom met my, ik ſal u hier hard by geleiden „tot eenen ſeer dikken ende vetten *ſlaapenden* menſche, „met wiens bloede ende vette, wy ons oovervloedigen„de lekkerlik ſullen voeden. Het welk alſoo de *Luis* ſeer gaarne aan nam, ſoo gingen ſy aanſtonds tot dien *ſlaapenden* menſche, alwaar ſy ſig dapper verluſtigden, met des ſelven bloed ſonder ſchroom te nuttigen, tot dat de *Vlooi*, geene agting neemende, dat indien die Menſch wakker wierd gemaakt, die *Luis* niet ſoude konnen, gelijk hy, ontſpringen, dien Menſche ſoo ſcherp ende diep in den lijve boorde, dat die Menſch van ſmerte *ontwaakte*, ende naar de *Vlooi*, die hem ontſprong, greep; dog daar naa den traag gaande *Luis* betrapte, ende doode.

Dus mogt het ook met my gaan, ſeide de *Laaken-bereider*, indien ik met u geſelſchap maakte: jaa nog veel arger, want de *Gans* ende de *Luis* wierden niet eigendlik door haaren *Vriende*, maar door eenen anderen beſchaadigd ofte gedood, ende gy wind uwen koſt met *ſwarte* Koolen te branden, ende alles *vuil* te maaken waar gy omtrend komt, ſonder dat u eenig *vuil* ofte *wit* beſchaadigen kan: Ik daar en teegen moet mijnen koſt winnen met

met die wolle Laakens te maaken ofte te houden ſuiver *wit*, ofte yder van dien in ſijne heldere verwe, als *Karmoſijn*, *Scharlaaken*, *Geel*, *Groen*, *Blaaw*, *&c.* daar geen *ſwart* omtrend mag koomen, ſonder het *Laaken* te bederven. Sulks gy door mijn geſelſchap wel gebaat, maar niet beſchaadigd; ende ik daar en teegen, door den ommegange met u, wel beſchaadigd, maar niet gebaat kan werden. Derhalven het my gants ongeraaden is, ende ik my ook wel ſal wagten, van my met u in eenige gemeenſchappe in te laaten.

Uitlegging *der* VVoorden.

Met een KOOL-BRANDER, *hebben de* Ouden *verſtaan, een Menſch met alle ondeugden beſmet.*

Met een LAAKEN-BEREIDER *ofte* VOLDER, *een ſeer deugdſaam Menſch, die met ſijn leeven anderen ten deugden aanleid.*

Met een GANS, *een rijk onnooſel Menſch.*

Met een KRAAN-VOOGEL, *een arm, deugdſaam, ende veel-weetend Menſch.*

Met een VLOOI, *een gulſig los Menſch.*

Met een LUIS, *een maatig beſaadigd menſch.*

Met een VOOGELAAR, *een menſch, die door andere menſchen te bedriegen, ende te verongelijken, ſijnen koſt ſoukt; Ofte wel een Monarch, een Koning, een Vorſt.*

BY geleegendheid eeniger voorgaande FABULEN hebben wy aldaar aangeweesen, dat Menschen, die teegen een strijdende *Interessen* ofte geneegendheeden hebben, geene onderling duursame *Maatschappien* ofte *Vriendschappen* opregten ende onderhouden konnen. Nu vereist deese FABUL, dat wy vertoonen, hoe Menschen, die geene teegen een strijdende *Interessen* ofte geneegendheeden, maar wel verscheidene hebben, geene onderlinge gemeen- ofte vriendschap met malkanderen maaken ende onderhouden konnen, dan ter on-eere ofte schaade ende ongemakke van *beiden* ofte *een* van *beiden.*

Weshalven wy aldus sullen beginnen. Oovermits alle onse *ommegang* ofte *vriendschap* met andere Menschen gebowd ende onderhouden werd, om daar door te bekoomen eenig *profijt*, ofte daar door in *eere*, *kennisse* ende *deugden* toe te neemen, ofte eindelik om meer *vermaak* te konnen genieten, dan wy anders sins buiten der Vriendschappe genieten souden; Daar nogtans de verscheidene gesteltenis onses lighaams, als ook de verscheidene opvoeding ende beesigheid veroorsaakt, dat de eene Mensch alles sins, ende in alle voorvallen geneegen is, sijne *Lusten* te volgen, sonder op de *reeden* ende *billikheid* eenigsins agt te slaan; daar de andere Mensch voorgenoomen heeft, sijne *Lusten* te temmen, om in alle sijn doen sig aan de *Reeden* ende *Billikheid* te onderwerpen. Gelijk meede bekend is, dat de een alles sins van den *Inkomsten* sijner goederen, ende de ander van *Konsten* ende *Weetenschappen*, die hem noit beswaaren ofte benoomen konnen werden, kan leeven. Ende dat de een *veel* en de ander *weinig*, ten sijnen onderhoude noodig heeft.

Als ook seeker is, dat de een *stillekens* ende *gerustelik* van sijne Inkomsten leefd, en dat de ander met grooten arbeide ende geduurige *sorgen*, sijnen kost bejaagen moet. Ende sien wy daageliks, dat de een met nietwes anders sijne gedagten beesig houd, dan hoe hy sijn *gemak* ende *vermaak* sal vermeeren; ende dat de ander nietwes bedenkt ende betragt, dan hoe hy sijne *goederen* ende *winsten* sal doen aangroejen. Desgelijks is waarhaftig, dat de een sijn geheel leeven naar seekere sijne *Maximen* aansteld; ende dat de ander sonder eenige sijne *Regulen* van *leeven*, sig selven vougd naar de geneegendheeden der geselschappen, daar hy sig laatst in vind.

Daar en booven is het met den Menschen soo verscheidendlik

 gesteld,

gesteld, dat de een *eensaam* is, ende niemanne te besorgen ofte te behaagen heeft; ende dat de ander *wijf* ende *kinderen* heeft, welke hy moet tragten te behaagen ofte te besorgen, ende met goede exempelen van leeven voor te gaan. Ende hoewel wijders onder den Menschen eene oneindelike verscheidendheid is, soo seggen wy eindelik, dat de een *stil* ende *huisig*, de ander niet dan tot *jaagen*, *vliegen*, *oorelogen*, *schipvaart*, *reisen* in vreemde Landen geneegen is, &c. ende dat niet jeegenstaande alle deese *teegen een strijdende beeden*, alle Menschen hier in *oover een koomen*, dat yder der selven het sijnen bemind ende verheft, ende het teegendeel van dien haat, veragt ende misprijst, ofte lasterd.

Sulks wanneer een Mensch, die *stil* ende *gerust* leefd, ende ook weinig van nooden heeft, meer voordeels verwagt van eenen, die meer als hy woeld, ofte ook van eenen, die meer heeft ende ook meer behoufd; hy daar in gemeenelik soo seer bedroogen werd, dat hy in teegendeel daar door by na altijds komt schaaden te lijden, in gevalle hy met den selven eenige vriendschap, maatschappie ofte gemeenschap maakt.

De Menschen aldus gesteld weesende, soo is ligt om te vermerken ofte te vermoeden, ten welken einde wy van anderen ten gemeensaamen ommegange ofte ter vriendschappe aangesogt werden, ofte dat wy anderen daar toe versouken. Ende dit wel aangemerkt zijnde, soo konnen wy seer haast sien, dat in gevalle beiden, soo wel Aansouker als Aangesogten, *een* ende het *selfden* oogwit hebben, ende dat sy het selven door haren ommegange gesamentlik, beeter als een yder van dien bysonderlik konnen bereiken; dat sy hare vriendschap ofte *maatschappie* soo langen tijd sullen doen duuren, als hun moogelik weesen sal.

Gelijk meede in teegendeel seer ligtelik begreepen sal werden, dat wanneer de Aansouker ende Aangesogten *verscheidene* insigten hebben, sulks de eene soukt *kennisse* ende *deugd*; de ander, niet dan *vermaak* des lighaams. De een, alleen sijn goed aan *wellusten* te besteeden; der ander, niet dan geduurig sijn *geld* ende *goed* te *vermeerderen*; dat als dan die vriendschap eenen van beiden, ofte allen beiden, lastig ofte schadelik zijnde, ofte sullende werden, niet lange duuren kan, en daarom niet aangegaan behoorde te werden.

Ende is derhalven eindelik ook wel te besluiten, dat die oover-

een-

-een-komſt der oogwitten naaweliks ooit gevonden werd, dan onder Menſchen, die elkanderen *gelijken*. Welke waarheid onſer Reedenkavelinge door navolgende Spreekwoorden beveſtigd werd:

* *Gelijk by gelijk.*
Voogels van eener veeren vliegen gaarne by een.
Men ſiet geene Uilen by Bontekraajen vliegen.
Ongelijke Paarden trekken quaalik.
Wat doet de aarde Pot by de yſere?

Ende dit in het gemeen geſegt hebbende, ſo moeten wy den *ſinne* onſer FABULE wat naarder koomen: Naamentlik, wy behoorden ook te konnen ſien, dat wanneer een ondeugend wellustig Menſch den ommegang ende de vriendſchap eenes vroomen deugdſaamen Menſchen begeerd, ende die hem daar toe in laat; dat hy Vroome als dan ſeekerlik door des anderen gebreeken beſmet, ofte ten minſten beſwaard ende ont-eerd ſal werden. Ende dat de *Vroome* derhalven alle ommegang ende vriendſchap met ſoodaanige Menſchen aan te gaan, behoorde te vermijden. Eeven gelijk onſe *Laaken-bereider* ofte *Volder* alle ommegang ende vriendſchap des *Koolbranders* van der hand af wijſt.

Ten *tweeden*, ſoo behoorden wy ook te konnen ſien, dat een *rijk* Menſch, woonende in eene ſeer laſtige ende ook ongemakkelike qualik geſtelde *Republike*, ſig van geene *arme*, hoewel veel weetende ende deugdſaame Menſchen mag laaten raaden, die ſijne *Vaaderlandſe Republike* te verlaaten, om te gaan woonen onder het Gebied eenes *Koonings* ofte *Vorſten*, meenende aldaar geruſtelik ende deugdſaam voor ſig en ſijne Kinderen te ſullen konnen leeven: Nademaal hy naar den gemeenen loope der Een-hoofdige Regeeringe, aldaar ſeer haaſt voor rijk te zijn bekend, ende door den *Kooninge* ende *Vorſte*, ofte der ſelven *Krijgs-Bevelhebberen* ende *Hoovelingen*, onder het een ofte het ander *voorgeeven*, ende opgeraapte lak, van ſijne goederen ofte van ſijn leeven beroofd ſal werden; eer hy in tijds uit den Lande kan trekken, wanneer hy dat gevaar ſiet aankoomen: ende dat alleen, om dat hy ſijne goederen willende aanleggen, om van der ſelven Inkomſten te konnen leeven, ſig middeler wijle door die ſijne goederen aan den Lande al te vaſt gemaakt heeft ofte ſal hebben. En is kennelik, dat in tegendeel die

* *Idem velle idem nolle ea demum firma amicitia eſt.*

ſijne *Aanraaders* ofte arme Vrienden,aldaar niet aangetaſt werden; ofte het quaad onweeder ſiende aandrijven, ſig tijdelik uit den Lande begeeven konnen,.ende ook ſouden: Eeven gelijk onſe *vette Gans* hier van den *Voogelaare* gevangen,geplukt, en gedood werd, eer hy ſig in der lugt kan begeeven; en de *Kraan-voogel*, als maager ende altijds vlug-vaardig zijnde, den ſelven *Voogelaare* tijdelik ontvliegen kan.

Ten *derden* ſoo behoorden wy ook te konnen ſien, dat een Menſch die maatig ende ſtaatig te leeven gewoon is, ſig door geene *wel-luſtige* loſſe Menſchen mag laaten beweegen, om in ontugtige *huiſen* en by *quaad geſelſchap* een gemaatigd vermaak te ſouken: alſoo hy aldaar ſoodanig een vermaak niet vinden ſal, om dat die ſijne ontugtige *geſellen* geene *eere* te verlieſen hebbende, alles ſins hare *luſten* volgen, en het gemeenelik aldaar ſo bont te maken, gewoon zijn, dat ſy, weetende dat daar over eenig geroup ſal weſen, ofte door het *Gerigt* onderſouk ſal werden gedaan, ſeer haaſt ontſnappen, terwijlen de onnooſele ende onſchuldige daar door ſeekerlik ſijne *eere* verlieſd, ende daar en booven gemeenelik behaald werdende het *Gelag* ofte de *Boeten* betaalen moet. Eeven gelijk onſe gulſige vlug-ſpringende *Vlooi*, het aller-ſcherpſten gebeeten hebbende, des niet te min ontſpringd, ende de maatige traage *Luis* in der peekele blijfd, ofte geknipt werd.

Ende meenen wy eindelik dus de Leere onſer FABULE ſoo wel te hebben verklaard, dat onnoodig zy, den eigendlijken ſin der ſelve hier naarder uit te drukken.

Soud

Soud 't Ey veel beeter zijn als 't Hoen,
Dat ſoud een regte Duivel doen.

Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ.

80. De *Slang*, *Boer*, ende *broejende Hen*.

WAnneer de *Slang* eerſt was geſchaapen, ſoo wiſt hy, nogte geen Menſch, dat hy de Menſchen door ſijne vergiftige beeten dooden konde; ende derhalven wierd hy van alle hem voorkoomende Menſchen, die waanden dat hy haar gants niet beſchaadigen konde, ſoodanig vertreeden; dat hy het ſelven niet langer lijden konnende, ſijnen ooverlaſt ende nood aan *Iupiter* klaagde: welke hem

 ſeide:

ſeide: Indien gy den eerſten Menſch die u vertrad, hadded gebeeten, gy ſoud ſeekerlik van alle de andere Menſchen onaangeroerd gebleeven zijn.

Welke woorden hy in agtinge neemende, daar naa by alle geleegendheeden fel van hem af beet; Sulks alle Menſchen, die hem daar door leerden kennen, hem ook van dien tijde af ſeer ontſaagen. Efter gebeurde dat een *Boer*, die van der ſchaadelikheid der *Slangen* nog niets gehoord had, oover land gaande, den *Slang* in den Sneewe door koude, als dood uitgeſtrekt vond leggen, ſoodaanig, dat hy ſig niet verroeren konde, om naar ſijn *Hol* te kruipen, ende nog min om ſijnen koſt te ſouken; ſulks hy ſcheen aanſtonds te ſullen ſterven; ende de onnooſele *Boer* daar oover meedelijden hebbende, den *Slang* op nam, ten ſijnen huiſe bragt, ende aldaar by den viere verwarmde, ſoodaanig, dat hy ſijne kraften allangs weeder krijgende, ſijn hoofd opbeurde, daar naa begonde te fleuiten, ende op ſijnen ſtaart eindelik rijſende, ende ſig verheffende, den *Boere* tragte op den lijve te ſpringen; het welk de *Boer* ſiende, aanſtonds eene Bijl greep, ſeggende: ,,Gy ,,*ondankbaare!* ſult gy tragten te dooden den geene die u ,,het leeven, ende nog daar en booven meer andere wel- ,,daaden gedaan heefd? dat ſal ik niet gehengen; hiew dus toornig weeſende toe, en deelde de *Slange* in drie ſtukken.

Sulks de Aard-boodem van deeſen *Slangen-geſlagte* geſuiverd ſoude zijn geweeſt, ten waare die *Slang* alvoorens eenige *Eyeren* gelegd had, ende dat eene onnooſele *broedſe Hen* de ſelven vindende, de Eyeren voor ſeer ſchoone nutte *Hoener*-eyeren aanſag; ende ten deele om haarer *broedsheid* te voldoen, ten deele uit meede-doogen, op dat die ſchoon ſchijnende Eyeren niet ſouden verderven, ofte ten niette vervallen, ſig daar op ten broejen

ſette,

ſette, om de Jongen ten aller-ſpoedigſten uit te broejen; Welk Broejen die *Boer* vermerkt hebbende, der *Henne* aanſeide: „ Wees niet ſoo *dwaas*, jaa veel dwaaſer als „ ik geweeſt ben, van eenen *Slang* aan mijnen *baarde*, ge„ lijk als in mijnen *boeſeme* leevendig te maken, ende op„ te voeden: Want ſoo haaſt hy door mijne *weldaaden* „ ſterker geworden was, ſoude hy my ſeekerlik gedood „ hebben; indien ik hem niet voorgekoomen, ende met „ eener bijle ſelfs gedood had. Het welk, oovermits gy „ my niet ſult konnen naar doen, door gebrek van *waa„ penen*, ende de *handelinge* van dien; ende oovermits ik „ ſeekerlik weet, dat gy op deeſer eigenſte *Slange* Eye„ ren ſit, als ook, dat gy daar en booven veele Eyeren te „ gelijk uitbroejen, ende door dat middel ook veele Vyan„ den te gelijk aan die *Slangen* krijgen ſoud; ſoo raad ik „ u, aanſtonds uit het *broejen* deeſer *Eyeren* te ſcheiden; „ op dat gy uw leeven behouden moogd. Maar die onweetende *Hen* ſeide den *Manne*, niet te konnen gelooven, dat Eyeren, die ſeer naa-by Hoener-eyeren geleeken, ſoodaanige wreede Beeſten voortbrengen ſouden. Sy ging derhalven voort met broejen, tot dat de *Slangen* uitgebroeid waren, ende grooter geworden zijnde, deeſe haare tweede *Moeder* doodeden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den SLANGE, *werd van ouds verſtaan, een ſeer verſtandig boos-aardig menſch.*

Met een BOER, *een menſch van gemeenen verſtande, die ſeer goed-aardig is.*

Met

Met der Broedse HENNE, *werd verstaan, een mensch die min verstands, als gemeen heeft, ende seer goed aardig is, of met eenen woorde gesegt, onnoosele* Jan Hennekens, *die gebeeten werden, ende den* Wolf *als dan nog niet leerende kennen, van hem gedood werden.*

DE innerlijke geneegendheid, die in den Menschen is, om anderen Menschen goed te doen, ende dat alleen uit de oooverdenkinge der gemeener menschelikheid, welke *liefde* tot sijnen *eeven naasten* genaamd werd, *a* is eene bysondere *gaaf*, die van Gode den Menschen ingestort is: *b* Gelijk meede bysonderlik die geneegendheid is, welke wy in ons bevinden, om onsen *eeven naasten*, wanneer wy hem in groote ongemakken sien vervallen, daar van ende uit te verlossen. Ende werd dese drouvige geneegendheid, *barmhertigheid*, meede-doogen ofte *meedelijden c* genaamd. Welke, hoewel waarelik de aller-loffelikste *Herts-togt* ofte *drift* is, die in den Menschen gevonden werd; en die hem ook eenigsins *Gode*, in wien nietwes meer dan sijne oneindelijke *barmhertigheid* omtrend den *armen Mensche* uitsteekt, daar in gelijk maakt: soo moet des niet te min de selve *barmhertigheid* in seer veele geleegendheeden, omtrend den Menschen, met seer groote *omsigtigheid* gepleegd werden, op dat die deugd onvoorsigtiglik geoeffend, ofte besteed zijnde, niet verandere in eene groote ondeugd, ende gedye ten schaade, ofte ten verderve des *Weldoeners*, als ook des geenen, die de *gewaande Weldaad* geniet, ende veeler anderer onnooseler Menschen: jaa, op dat die niet somtijds naar geleegendheid van saaken, gedye ten verderve des geheelen *Vaaderlands*.

Want oovermits onse *barmhertigheid* omtrend andere Menschen, sig alleen soo wijt en niet wijder uitstrekken kan, dan tot soo verre, dat die Menschen door onse *Weldaden* in het *leven* werden behouden, ende middeler wijle ook door ons meer *kennisse*, *kraft*, ende *magt* bekoomen: Soo is het nogtans eene seer kennelijke saak, dat wy den selven Menschen, door onse *barmhertigheid*, niet konnen doen hebben de *wille*, om die hare door ons verkreegene *kennisse*, *kraft*, ende

a *Charitas.* b *Instinctus Naturæ.* c *Misericordia.*

ende *Magt* te besteeden, soo ten voordeele des *weldoeners*; als ook van hun eigen selven, ende veeler anderer *Menschen.* Ende daar beneeven soo is het kennelik, dat indien onse *barmhertigheid* is besteed omtrend soodanige Menschen, welke haar *leeven*, dat sy door onse *weldaad* behouden hebben, als ook haare door onse weldaaden verkreegene *kennisse, kraft* ende *magt*, waarschijnelijk sullen *willen*, ende ook *konnen* gebruiken, ten verderve des *Weldoeners*, ofte veeler anderer *Menschen*, jaa selfs ter needer-stortinge des geheelen *Vaaderlands*: Soo is ook kennelik, dat die *weldaaden*, schoon sy uit goeder insigte omtrend seer *ellendige* ende *arme* Menschen gedaan werden; sy des niet te min in soo eenen gevalle, ende als dan geene *barmhertigheid*, maar warelik ende in der daad eene seer groote *wreedheid* *a* teegen sijn eigen selven, teegen veele andere Menschen, jaa teegen den geheelen *Vaaderlande*, genaamd behoorden te werden.

Ende of wel dit bovenstaande allen Menschen door den gedurigen ommegange met Menschen behoorde bekend te zijn: Namentlik, dat veele Menschen, hare eigene bequaamheeden, om quaad te konnen doen, selfs niet weten; en dat die door hare laagheid van anderen veragt werdende, des niet te min soo haast geene kennisse van haare kraften, en de geleegendheid om quaad te konnen doen, verkrijgen, of dat sy aanstonds alle Menschen, die haar ontmoeten, jaa selfs haare aller-grootste *weldoeners*, eeven gelijk onse ESOPISE *Slang*, tragten te verbijten: ende soo siet men des gelijks veeltijds gebeuren, dat de Menschen in deesen soo weinig omsigtig zijn, dat sy haare *barmhertigheid* besteeden, omtrend eenige ellendige Menschen, die weegens hare quade wijse van leeven, ende boos-aardige geneegendheeden, wel dubbeld verdiend hebben ende nog verdienen, in steede van opgeholpen te werden, seer laag, jaa ter needer gesmeeten te zijn, ende onder hare welverdiende ongemakken te sugten.

Ende dat meer is, wy sien veeltijds, dat de Menschen in die *verkeerde Barmhertigheeden* volharden, schoon die ellendige boose Menschen *b* in haar ontugtig leven voortgaan, ende dat die schadelijke *barmhertigheid* gemeenelik soo lange duurd, tot dat sy sien, dat de selve Menschen haaren *weldoener* tragten te verderven, ofte

a *Misericors Crudelitas.* b *Nullus malus felix.*

het leeven te beneemen; als wanneer ſy, die ondankbaare boosaardige Menſchen eerſt door haare eigene ſchaade ten regte leerende kennen, haare weldaaden inne houden; ende ſoo veel in haar is, den ſelven ondankbaaren alle kraft om quaad te konnen doen, ſoo aan haar, als aan eenigen anderen Menſchen; ontneemen. Eeven gelijk onſe Esopise *Boer* den *Slange*, hoe boosaardig die ook zy, alle *weldaaden* doed, tot dat de *Slang* hem ten lijve wil; als wanneer hy den ſelven ter needer veld, ende dood.

Dus ſien wy, dat ſeer veele Menſchen uit eene *verkeerde barmhertigheid*, door haare *aalemiſſen* voeden ſoodanige Menſchen, welke waarelik met haare wijſe van leeven toonen, voorneemens te zijn, voortaan ſonder eenigen arbeide, van de aalemiſſen der al te eenvoudige *deugd-* ende *arbeidſame* Menſchen, in alle dronkenſchap, hoererie, vlouken, dobbelen, ſpeelen, ende alle ontugt, haar leeven door brengen, met andere *Beedelaaren*, die haar gelijken. Welke *behouftigen* en *Beedelaars* by ongeruſtige tijden, de eerſten plagten gereed te zijn, om *oproeren* te maken op hoope, dat ſy daar door geleegendheid ſullen bekomen, om de huiſen harer *weldoeneren* te plonderen: Gelijk men dat in meeſt alle de *Hollandſe* ende andere omleggende *Steeden*, in den Jaare 1672. ondervonden heeft in ſeer veele geleegendheeden, ende op ſeer veele plaatſen; dog allerſigtbaarlikſt tot *Rotterdam*, alwaar eene Vrow, die weekeliks ſeekere Alemis van *Mevrouwe* van der *Aa* genoot, ſig de aller-voorbaarigſte toonde, om het huis des *Borgemeeſters* van der *Aa*, daar ſy ende haar Man in woonde, te willen plonderen.

Suiks alle die verkeerde Aalmiſſe-geevers, aan den gewilligen *Beedelaaren*, ten regte wel moogen vergeleeken werden by onſe *Broedſe* Esopise *Henne*, welke geene Eyeren uitbroeid, dan wiens Jongen met der eerſter geleegendheid, der al te onkondige *Henne* de keele af bijten ſullen.

Ende inſonderheid moogen by die *Broedſe* Esopise *Henne* in deeſen ſeer wel vergeleeken werden, alle die geringe ende onkondige *Ingeſeetenen* ofte *Gemeenten* van *Landen* ende *Steeden*, welke uit *meededoogen* ofte verkeerde geneegendheid oover den Stand ofte ter grootmaakinge van ſeekeren krafteloosen *Borgere*, ofte Borgeren, den ſelven ſoo hoog in der Regeeringe brengen, dat hy ofte ſy uit krafte van die hoogheid ofte uitſteekende Magt in der regeeringe

der

der Republike, die sijne ofte haare weldoeners vertreeden, ende sig met haren arbeid, goed ende bloed, voeden kan ofte konnen, ende naar den gemeenen aard der Menschen ook seekerlik die vertreeden, ende met die sig voeden sal, ende ook voeden sullen.

Gelijk men dat soo in de *Griekse* als *Romeinse Historien* seer oovervloedig leesen kan, hoewel wy om kortsheids wille, uit ydere niet meer, dan een *voorbeeld* aanwijsen sullen.

Naa dat *Phisistratus* tot *Atheenen* de gonst der aller-geringste Borgeren aldaar verkreegen had, ende de wijse *Solon* de Borgeren waarschoude, dese *Slang*, die haar daar na de keele soude af bijten, in haren boesem niet uit te broejen, ofte te voeden, soo wierd sulks niet geloofd; maar wanneer *Phisistratus* sig selven met voordagt gequetst hebbende, van buiten in der Steede quam, en voorgaf dat eenige nijdige Borgers naar sijn leeven stonden, en getragt hadden hem te dooden; soo bestelde de gemeene Borgerschap der Steede *Atheenen*, welke door *Phisistratus* beleefdheeden ingenoomen was, hem in teegendeel eene *Lijfwagt*; door welkers hulpe ende *verkeerde Barmhertigheid* der al te onkondige *Borgeren*, hy sig *Meester* der *Republike* maakte; het welk drie Jaaren duurde, eer de meeste onnooselen hare misslaagen siende, sig by *Megakles* ende *Lycurgus* vougden, ende onder der selven beleid, *Phisistratus* uit *Atheenen* verdreeven: hoewel hy door de *tweedragt* der twee opgemelde Borgeren, naa dat hy omtrend agt Jaaren in ballingschap gesworven had, door *Megakles* weeder tot *Atheenen* ingeroepen, ende ook kort daar aan weeder verdreeven wierd: tot dat hy eindelik door eene kleine by een geraapte krijgsmagt, ende de gonste eeniger geringste Borgeren sijnes aanhangs, het *heir* van de *Liefhebberen* der *Vryheid* versloug, ende voortaan alle soo wel geringe als aansienelike Borgers ooverheerde. *a*

Naa dat die ontugtige, geile, spil-penning, *Julius Cæsar*, om dat hy sig meende ende tragte *Heer* oover de *Roomse Republike* te maken, door de aller-braafste Raadsheeren, als *Brutus* ende *Cassius*, &c. in vollen Raade kloukmoediglik was gedood: Soo toonden de aller-geringsten ende meest ondeugenste Roomse Borgers sig daar oover soo verkeerd Barmhertig, ende soo seer misnougd; dat veele der allerwijste ende deugdsaamste Borgeren, waar onder ook *Brutus* ende *Cassius*, dien men uit Dankbaarheid *goude Beelden* t'haarer

a Sie Herodot. ende Ubb. Emmi Vetus Græcia.

rer Eere hadde behooren op te regten, Roomen moesten verlaaten. Ende wierd in tegendeel *Octavianus Augustus*, oud seeventien Jaren, Susters Soon ende geadopteerde des gedooden *Dwingelands*, uit eene *verkeerde barmhertigheid*; veeler geringe Borgeren ende insonderheid door *Ciceroos* beleid, soo begonstigd ofte wel uitgebroeid ende gevoed, dat hy allangs sterker werdende, alle aansienelijke gegoede Borgeren, ende daar onder ook *Cicero* selve, deede vermoorden: om aldus *Heer* oover alle de Ingeseetenen dier Republike te worden. *a*

Ende wat in de voorgaande ofte in onse Eeuwe, in onsen Landen, deesen aangaanden is geschied, is onnoodig gesegt, alsoo het eenen ydere bekend is. Ende indien het den *Leesere* niet bekend mogte wesen, het selven in der *voorgaande* en onser Eewe *Historien* seer ligtelik door hem naar gesogt, en aangemerkt sal konnen werden: ten ware de selve *gek* ofte *blind* gebooren zijnde, door geene menschelijke onderregtinge, jaa selfs door geene *Miraculen* wijser konde werden gemaakt, ende nog door kaarssen nog door brillen te helpen mogte zijn. *b*

De eigendlijke *sin* ende *leer* onser FABULE is derhalven, ons te doen sien, dat geene *weldaaden* nogte eenige *barmhertigheeden* behoorden te werden toegebragt aan soodanige Menschen, welken de selve weldaaden ten naadeele des *weldoeners*, ofte ten naadeele van haar eigen selfs, ofte des *Vaderlands*, ende ten voordeele ofte grootmaakinge van haar eigen selfs souden *konnen*, ende by gevolge ook souden *willen* gebruiken.

a *Sie de Romeinse Historien, insonderheid die van* du Plaix *ende* Coeffeteau.
b *Chi nasce pazzo o cieco non guarisce Mai.*

Al

Al die haare billen
Gewennen tot pillen,
Haar leeven verſpillen.

Eripit interdum modo dat medicina ſalutem.

81. Een *Arts* ende een *Sieken*.

EEne oude *Vrow*, vlieſen oover haare oogen gekreegen hebbende, ſulks ſy beſwarelik ietwes ſien konde, maakte verding met ſeekeren *Artſe*, wat ſy, geneeſen zijnde, ende ook anders ſins niet, voor ſijner konſte had te betaalen, mits dat hy daar en booven voor ſijne *gangen*, als ook oover de *ſalven* ofte *ſcherpe waaterkens*, die hy aan

haar ſoude beſteeden, behoorelik loon uit haaren huiſe weg draagen ſoude moogen: Waar oover hy daageliks haare oogen quam verbinden ende bewinden, ende doorgaande t'elkens een ſtuk huisraats tot ſijnen *loone* met ſig nam, ende die *Vrow* ook ſoo lang *ſleepende* hield, tot dat alle haar huisraad weg gedraagen was, ende hy haar als dan ook ernſtig genas, ende het geld, welk hy voor ſijner konſte bedongen had, ook begeerde. Waar op die *Vrow* antwoorde: Eer gy in mijnen huiſe quaamd om my te helpen, konde ik aldaar nog ietwes, hoewel beſwaarelik ſien: Maar nu gy ſegt my het geſigt herſteld te hebben, ſoo kan ik waarelik hier nietwes ſien, ende ſal ik derhalven u nietwes betaalen.

Daar na gebeurde, dat die ſelve *Arts* tot eenen *Sieken*, die *koortſig* ende ook *waaterſugtig* zijnde, daar van Bedleegerig was, geroepen wierd. Ende des ſelfs Slag-aaderen, Tonge ende Pis, als ook het geheel geſtel des lighaams wel onderſogt hebbende, beloofde hy den *Sieken* te helpen; ende ging hy huiswaarts, als ſullende het behulpmiddel aanſtonds den Sieken ſenden. Ten huiſe zijnde, oordeelde hy, dat met *Apium a* het *Waater* des *Sieken* ſoude konnen verdreeven werden; en dat de *Waater-ſugt* oorſaak van der *Koortſe* zijnde, *b* die als dan ook ophouden, ende de Sieken als dan ſijne geſondheid bekoomen ſoude. Dog in plaatſe van ſelfs het *Medicament* te bereiden, gelijk behoorde, wierd hy indagtig, beloofd te hebben een jong ligt *Vrow-menſch*, dat hy ſeer *lief* had, op dien ſtonde te ſullen beſouken, ende ſijne luſten met haar te konnen verſaadigen: weshalven hy in der haaſt een briefken ſchreef, *c* ℞. *Apii quantum ſatis*, ende belaſte dat ſijnen Jongen toe te maken, ende den *Sieken* te brengen.

De

a *Wortelkens van Hof-eppe.* b *Febris Symptomatica.* c *Een gift van Hof-eppe.*

De *Arts* des anderen daags tot den *Sieken* koomende, ende vragende, hoe hy gevaaren was, kreeg tot antwoorde, dat hy soo vast had *geslaapen*, dat men hem naawe-liks wakker had konnen maaken. Waar uit die *Arts* wel besloot, dat sijn Jongen in steede van *Apium*, *Opium* a had geleesen ende gegeven: Efter om des *Sieken* gemoed niet te beswaaren, seide hy hem; dat die *slaap* voor hem eene *heilsaame saak* was, ende schreef hem als dan ook in der haast ietwes voor, om door de sweetgaaten, en niet door de gemeene *waater-loosingen*, als wel behoord had, indien by hem de vereiste kennis ende sorg ware geweest, het *Waater* te verdrijven: naamelik, b *Eene gift Veneetse Theriake*. Ende deede hy dat alleen uit *Vreese*, dat sijn Jongen weeder *Opium* voor *Apium* mogte leesen. Sulks hy des anderen daags den *Sieken* weederom besoukende, vroug hoe hy des nagts gevaaren was, ende ten antwoorde kreeg: Ik heb ongemeen sterk *gesweet*. Ende de *Arts* daar op vervolgende, seide: *O dat is eene gewenschte werking mijner Artsenie!* Ende ten volgenden daage weeder tot den *Sieken* koomende, als ook verstaande, dat hy van *koude* seer *gebeefd* had; antwoorde die Arts weeder: *Dat is een goed teeken*, namentlik *dat de continuele* Koorts ofte de *hitte minderd*, *ende* in eene c *koude Koortse* veranderen, ende alsoo *eer lang scheiden sal*: waar toe ik u nog een klein *Poederken* voorschrijven moet.

Het welk geschied zijnde, soo quam hy des anderen daags weeder tot den *Sieken*, ende verstond van hem, dat daar merkelik meer Waater in sijnen *Buike* was gegeset, ende dat die seer spande: als wanneer de Arts daar op seide; *Dat is een gewis teeken, dat de Koorts op houd.* Dog de *Arts* weg gegaan zijnde, vroug een des gesins den *Sieken*,

a *Sap van Mankop.* b ℞. *Theriac. Venet. quantum satis.* c *Intermittens.*

Sieken; hoe hy sig waarelik bevoelde, ende die kreeg ten antwoorde: *Ik voel dat ik van, ende onder alle de goede saaken ende teekenen sterf.* Gelijk hy ook korts daar aan stierf. Ende de *Arts* het *Lijk* ten graave geleidende, den geenen die neevens hem ging, seide: *Indien de Sieke Klijsterien gebruikt, ende sig van wijn te drinken onthouden hadde, hy soude niet gestorven zijn.* Waar op die *Vriend* antwoorde: Heer *Doctor*, dit had gy by des selfs leven moeten aanraaden, ende besorgen; nu agt ik dat seggen niet meer als enkele *swetserie* der *quaksalveren.*

Uitlegging *der* Woorden, *is hier onnoodig, alsoo alle Woorden in den eigendliken sinne hier ter needer gesteld zijn.*

NAdemaal waarhaftig is, dat de *Philosophie* ofte kennis aller natuurelike Saaken, de eenige vaste grond is, daar een *waare konst* der *Medicijne* op gebowd kan werden; sulks waar een Philosooph met sijne bewijsen ende kennisse der naturelike Saaken eindigd, een opregt goed *Medicus* eerst beginnen kan, sijne konst der *Medicine* te oeffenen, met in het bysonder die *Philosophise* kennissen toe te passen, niet alleen aan den menschelijken Lighaame, ende alle *Siekten* ofte *Herts-togten* van dien; maar ook op alle bysondere natuurelijke Saaken, waar door ons Lighaam gebaat ofte beschadigd kan werden. Gelijk dat niet alleen de goede *Reeden*, maar daar en booven die oovertreffelike Philosophen, *Aristoteles* ende *Renatus Descartes*, ons sulks ook leeren. *a* Ende indien wy daar beneevens moeten bekennen, dat of wel van ouds deesen aangaande eenige *Philosophise* kennisse by den Menschen mogte zijn geweest, de selve allangs soo veel verminderd is, dat waarelik by onser Vaaderen tijden daar van nietwes geweeten is geworden; tot dat in onse Eewe eenige treffelijke Mannen, ende in het bysonder die wonderlik klouke Philosooph *Renatus des Cartes*, zijn ende is opgestaan; welke de kennisse der *natuurelike* dingen hebben beginnen te ondekken, ende den Menschen bekend te maaken: Soo moe-

a Voyes la præface de ses Principes.

moeten wy des niet te min daar by bekennen, dat tot heeden die Philosophise kennisse niet veel veerder gekoomen is, als tot de aller-eenvoudigste *a* natuurelike Saaken, ende moeten wy met eenen bekennen, dat ons menschelik lighaam uit soo veele verscheidentlik gestelde ende vermengde Saaken by een gevougd is, ende daar door ook geduurig gevoed werd; dat wy warelik het eigentlik *weesen*, ofte de waare *eigenschappen* eenes menscheliken lighaams, ende der natuurelike Saaken, waar meede het gevoed werd: niet weeten:

Ende derhalven soo blijkt ook klaarelik, dat wy tot heeden geene vaste ofte waare *Medicijn-konst* hebben, ende niet dan losse *raadselen* ofte *gissingen* van het gunt onsen lighaame voor- ofte naa-deelig weesen sal, maken konnen. Ende schijnen de *Egyptenaars* voor deesen tot meerdere kennisse der *Philosophie*, als ook der *Medicine*, dan wy nu hebben, gekomen te zijn. Gelijk *St. Stephanus* uit deesen hoofde segt: *b* „ Ende *Moses* wierd onderweesen in alle wijs„ heid der *Egyptenaaren*, ende was magtig in woorden ende werken.

Het welk eenen ydere vremd sal voor koomen, indien wy bedenken, dat de *Pharaoos* in onse *Heilige* ende ook alle andere *Schriften*, Kooningen der *Egyptenaaren* werden genaamd; ende het ons onmoogelik dunkt, dat onder eene waare *Koninglike Regeeringe*, de goede konsten ende weetenschappen tot soodaanige hoogte souden stijgen; ten zy wy ter verklaringe van dien seggen, dat *Egypten* waarelik eene *Vrye Republik* was, waar in de *Pharaoos* uit allen geslagten der *Egyptenaaren*, t'elkens vryelik mogten werden gekooren; ende sy dus *Hoofden* van dien geworden zijnde, des niet te min neevens alle andere Ingeseetenen, den *wetten* ende der selven *straffen* onderworpen waren; Sulks haar van der *Vrye Republike* weegen wierden toegevougd, om haar *persoon* op te passen, geene *Krijgsluiden* ofte de *Soonen* van dien, maar alleen de *Soonen* der aansienelikste *Priesteren*. En dat wijders de *wetten* aldaar soo naaw onderhouden wierden, dat die *Republik* op de selve *wetten*, meer als seeven ende dertig honderd Jaaren soude hebben gestaan. *c* Ende leesen wy ook in de Schriften, soo van *Diodorus Siculus* als van *Isocrates*, *d* dat alle de Ingeseetenen van *Egypten*, van alle oude tijden af, door der

a *Corpora Simplicissima.* b *Actor. 7.* c *Vide Diod. Sic. lib. 2. cap. 13.* d *Oratio in laudem Busiridis.*

Regeeringe waaren verdeeld in *vijf Staaten*, soodaanig, dat eenige de *Landen bebowden*, eenige den *Koophandel* dreeven, eenige *Hand-werken maakten*, eenige ten *Krijge besoldigd* waaren, ende anderen den *Godsdienst* moesten waarneemen; alle welke godsdienstige Menschen ofte *Priesters*, uit de Heilige Inkomsten in leedigheid ende in alle sooberheid moesten leeven. Ende waaren onder deese *Priesters* ook de *Philosophen* ende de *Medicijns* begreepen.

Ende het heilsaamsten om alle *konsten* ende *weetenschappen* onder haar ten hoogsten trappe te brengen was, dat op lijf-straffe alle Ingeseetenen sig moesten oeffenen in die ende geene andere konsten, als waar in haare *Ouders* ende *Voor-ouders* sig geoeffend hadden, ende waar by sy opgebragt waaren. Ende oovermits die Regeering seer veele honderden Jaaren bleef duuren, ende by gevolge alle de *konsten* ende *weetenschappen*, die onderwijlen uitgevonden ofte bedagt wierden, seekerlik van den *Ouderen* op haare *Kinderen* needer daalden: Soo wierd de *wijsheid* der *Egyptenaaren* soo seer vermaard, dat alle leer-gierige rijke Menschen, uit alle de omleggende Landen, ende in het bysonder uit *Griekenland*, derwaarts reisden, om in der *Egyptenaaren* weetenschappen ende konsten onderrigt te werden. *a*

Ende om nu wat naarder van het eigendlike *voorwerp* onser FABULEN ende de *Medicijnen* te spreeken: soo dienen wy indagtig te weesen, *b* dat in *Egypten* de *Medicijns* van den *Sieken* gants geen *loon* trokken, maar ten koste der Republike onderhouden wierden: ende behoorden wy ook te weeten, dat by den *Egyptenaaren* van ouds, ende daar na ook by den *Grieken*, de *Heel-konst*, de *Genees-konst*, ende het *toemaaken* van alle *hulpmiddelen*, ten dien einde dienende, wierden geoeffend ende gepleegd van eenen ende den selven Mensche; sulks een *Chirurgijn* was ook een *Medicijn* ende een *Apotheeker.* *c* Ende waren de *Egyptenaars* door die langduurige *Successien* ofte geduurige oeffeningen ook soo hoog in der *Medicijn-konste* gesteegen, dat sy de menschelike Lighaamen, ofte de *Sieken* nooit tragteden te helpen door eenige middelen die *onseeker* waaren, of sy den gebreekigen geene schaade souden aanbrengen; maar cureerden sy de selven altijds door soodaanige middelen, welke als vast.

a *Vide Diod. Sicul. Antiq. lib. 3. cap. 6.* b *Vide Diod. Sic. Antiq. lib. 2. cap. 3.* c *Vide Opera Hippocratis Celsi, Galeni, &c.*

vaſt ende ſeeker gaande in haare *oude Medicijn-bouken* aangeſchreeven waaren, ende buiten welken ſy op lijf-ſtraffe niet gaan mogten: ſulks die Medicinen *a* den gebreekigen ofte *Sieken* ſoo veel *heils* ende *goeds* deeden, als de gemeene bekende Spijſen gewoon zijn, den geſonden *Sterkte* aan te brengen.

Ende heeft deeſe *Wijsheid* in *Egypten* gehuiſd, ſoo lange die Vrye Regeering heeft geduurd. Als wanneer *Apollo* gebooren in *Delos*, eene der Griekſe Eilanden, de Konſten der *Medicijne* van den *Egyptenaren* leerde, en die in *Griekenland* geoeffend hebbende, die ook daar naa ſijnen Soone *Æſculapius* oover gaf, welke desgelijks die konſt aldaar lang geoeffend hebbende, ſijnen Soone *Hippocrates Coüs* ook daar in onderwees, ende dat die boven ſijne leeringen ende oeffeningen van ſijnen *Voor-ouderen* op hem gedaald, daar by vougde, een *kort begrijp* uit alle de aanteekeningen der geenen, die van eenige Quaalen ofte Siekten geneegen weeſende, volgens de gewoonten dier tijden, neevens de genees-middelen van dien, voor ſoo veele ſy wiſten, hadden in den *Tempelen* doen opſchrijven, in ſeekere *Berden*, welke aldaar ten nutte ende ter onderrigtinge aller Ingeſeetenen des Lands, in het oopenbaar opgehangen waren.

Welke oorſprong der Medicinen by den *Egyptenaaren*, ende Succesſie in de ſelve konſte by den *Grieken* van *Grooten-vaadere* op *Soone* ende *Neeve*, ende veele goede opmerkingen ende oeffeningen in de *Chirurgie*, *Medicine*, ende *Apothekarie*, ſoo veel hebben vermoogen, dat de ſelve *Hippocrates* in die konſte oover veele Landen vermaard wierd; ende in ſijnen ouderdomme ſoodanige wijſe, doordringende, ende korte opmerkingen, de konſt der *Medicine* aangaande, heeft beſchreeven; dat dewijle alle de *Schriften* der *Egyptiſe Prieſteren*, welke ons de waarhaftige konſt der *Medicine* ſouden hebben konnen leeren, verduiſterd ofte vernietigd zijn; de Schriften des opgemelden *Hippocrates*, welke ons niet dan eene ſeer geringſte *ſchets* ofte *ſchaduwe* der konſte voordraagen; ſeederd die tijden ſoo vermaard zijn gebleeven, dat alle die Menſchen, welke daar naa hebben geſcheenen de ſelven te verſtaan, voor vermaarde *Leeraars* ofte oeffenaars der Medicijn-konſte zijn geagt geworden.

Maar oovermits nog *Philoſophie*, nog *Medicine*, in den ſelven geſlagte

a *Vide Diod. Sic. Antiq. lib. 2, cap. 3. & præcipue Iſocrat. in laudem Buſirid.*

ſlagte van Menſchen by den *Grieken* wierd, ende moeſte werden geoeffend; ſoo verviel de *Philoſophiſe kennis* der Saaken, ende by gevolge ook des te meer die konſt der *Medicine* allangs ſoo ſeer, dat omtrend ſes honderd Jaaren naa de tijden van *Hippocrates*, de Keiſer *Adrianus* op ſijn dood-bedde uit riep: „*Veele Medicijn-meeſters* „*hebben den Keiſer gedood.* Ende nogtans was omtrend die *Konſte*, ende den *Medicijn-meeſteren*, als toen nog dat voordeel te vinden, dat ſy ſig gelijkelik in de *Chirurgie*, *Medicine*, ende *Apothekarie*, oeffenden. Gelijk dat uit de Schriften van *Galenus*, ende *Celſus*, de *eerſte* omtrend vijftig, ende de *tweede* omtrend honderd Jaaren daar naa ſchrijvende, blijken kan. Efter verdween die *nuttigheid* der *Medicijn-konſte* met der tijd ſoo ſeer, ende verloor ſy ſoo ſeer haare agting, dat het onder den *Romeinen* eene eigendlike oeffening der Slaaven wierd.

Sulks daar, naar Wetten een *Slaaf* ofte *Slaavin*, oud 20. Jaaren ofte daar boven, ende in geene *Konſte* ofte *Ambagte* geoeffend weeſende, op *twintig* goude Schellingen ofte *Angelotten*; ende eene gemeene *Konſt* ofte *Ambagt* weetende, op *dertig* geſchat wierd: ſoo wierd een *Slaaf* ofte *Slavin*, die *Medicijn* was, niet hooger dan op *ſeſtig Angelotten* geſet. Ende was derhalven nog in den Jaare 534. naa onſes Heeren *Jeſus Chriſtus* geboorte, de geheele *Medicijn-konſt* niet hooger geſchat als op *veertig* goude Schellingen ofte *Angelotten.* a

Ende oovermits naa die tijden de *Chirurgie*, *Medicine*, ende het *toebereiden* der *Genees-middelen*, naa eenige weinige Leerjaaren, het zy in de *Hooge Schoolen*, het zy in de *Winkelen* der *Heelmeeſteren*, ende der *Apotheekeren*, beſteed te hebben, verſcheiden Menſchen met *publike magt*, om die konſten alleen ende met uitſluitinge aller andere Ingeſeetenen, te moogen oeffenen, aan bevoolen, ende ook door verſcheidenen Menſchen, als ſoo veelerlei Ambagten, van welken ſy voor den *Gilden-meeſteren*, haar *prouf* ofte meeſter-ſtuk hebben gedaan, zijn geoeffend geworden: Soo zijn ook die *Konſten* waarelik geworden ten ſpotte aller geſonde Menſchen, ende zijn opgemelde *Medicijn-meeſters*, *Chirurgijns*, ende *Apotheekers*, eenigſins daar in den *Afgooden* gelijk geworden, dat ſy van den onkondigſten Menſchen allermeeſt geagt ende ge-eerd werden, ende

a *Vid. Cod. lib. 7. tit. 7. ſolidus.*

ende dat ſy wijders van andere wijſere Menſchen, niet ſoo ſeer uit eenig goed ooverleg ende kraft van reeden, om op haar te moogen betrouwen; maar uit groote nood ende vreeſe der Sieken ofte gebreekigen, *aangeroepen* ende *aangebeeden* werden; of misſchien die haar meer als andere ervaarene Menſchen, ſouden helpen konnen: Alſoo die *Sieken* [a] door haare ellenden geperſt werdende, als dan ſeer ligt-geloovig zijn, ende beginnen te hoopen, dat die *Medicijn-meeſters* haar ſeekerlik ſullen konnen ende willen helpen: ſonder dat die *Sieken* als dan daar teegen bedenken, hoe groot een quaad de onervaarene, loſſe ofte quaadwillige *Medicijn-meeſters*, den Sieken onweetende konnen, ende misſchien met voordagt ſullen willen doen. [b]

Want hoewel de *Chirurgie* booven die andere *twee* dat voordeel heeft, dat de *Heelmeeſters* die quaalen voor hare oogen ſien; ende ook geneeſen konnen veele gebreeken, die waarelik met der tijd door de Natuurelike kraften niet geneeſen ſouden werden: als *weg te neemen* het gunt aan den menſchelijken lighaame te veel is, de ontplaatſte *leeden* te herſtellen, de *gebrookene beenderen* aan een te vougen, een *breuk* ofte *ſcheurſel* weeder in te brengen, ende met *banden* in te houden, den *Steen* der *Blaaſe* uit den lighaame te trekken, *Vlieſen* van de *Oogen* te ligten, de *Spaanſe Pokken* te geneeſen, de *Kanker* uit te ſnijden, ende door Vroedwijven den Vrouwen in het *Kinder-baaren* behulpſaam te zijn, als ook verſſe *Vlees-wonden*, die met der tijd door de *Natuure* ſouden geneeſen, efter veel eer te konnen heelen: Soo werden des niet te min die *Heelmeeſters* ofte *Operateurs*, daar in ſeer mispreeſen, dat ſy door veele *quade konſten* de gebreekigen ſleepende houden, ende die niet eer geneeſen, dan naa dat ſy die naar hun gelieven geplukt hebben. Ende is dit het gebrek, dat de *Grieken* van ouds ons voorgedraagen hebben in deeſer FABULE, alwaar de *Arts*, die de quaade oogen eener Vrouwe geneeſen ſoude, haar ſoo lang ſleepende houd, tot dat hy alle het huisraad uit den huiſe heeft weg gedraagen.

Maar noopende de heedendaagſe *Medicine* ende *Apotheeke*, ſoo is men, voor ſoo veel die *Konſten* aangaat; niet alleen van die bekende oude gronden der *Philoſophie*, Succeſſien van *geſlagten*, ende by

a *Quod nimis miſeri volunt hoc facile credunt Senec. Hercul. Fur.*
b *Sie de Spaanſe Droomen van Fr. de Quevedo.*

een vougingen der voorgemelde Konſten vervremd ofte afgeweeken; maar heeft men teegen die goede gronden der *Medicinen*, welke de *Egyptenaren* heilſaamelik hadden gelegt, daar van verſcheidene *Gilden* gemaakt, ende daar en booven in die *konſten* het geneeſende *a* geſteld teegen het voedſel, *b* eeven of het niet beiden by een, gelijk van ouds by den *Egyptenaaren*, weeſen konde, ende altijds by een te zijn behoorde, ende ook ſoude weeſen, indien die *konſt* naar eenige ſeekere *waare* kenniſſe geoeffend wierd.

Sulks die Konſten nu nergens in ſchijnen te beſtaan, dan in de *Sieken* onnatuurelik te doen *Kakken*, ofte haar de bloed-aaderen te doen oopenen, ende te doen *ſweeten* ofte *braaken*; of wel door *ſlaapkruid* te doen ruſten: hoewel alle die middelen ſeekerlik des Sieken kraften verminderen ſullen, ende de *Medicin* ſoo wel als de *Apotheekers*, onſeeker zijn, of de *Sieke* daar naa des te beeter vaaren ſal.

Hoewel de aller-onweetenſte, ende onervaarenſte *Medicijns* des niet te min by den *Sieken* gemeenelik ſeer onbeſchaamd ſwetſen, dat men gelijk in het ſpringen, wat *afteren uit* moet gaan, om daar naa des te *verder* te ſpringen: dat is dat ſy den *Sieken* wat *krafteloo-ſer* moeten maaken, om hem daar na des te meer te *ſterken*. Ende duurd gemeenelik dat ſwetſen ſoo lange, tot dat die ſieke Menſch door *geluk* ofte kraften ſijner Natuure geneeſd. Als wanneer die *Swetſers* haare konſt ende beſteede *Medicamenten* ten hoogſten roemen, ſonder die geſondheid aan der Nature, *Gode* ofte den *Heiligen* toe te ſchrijven. Ende als de *Sieken* koomen te ſterven, ſoo bekennen die *Swetſers* nooit haare onkonde, maar wel, dat door gebreeke der Natuure de Medicamenten niet hebben konnen werken, ende dat alle *konſt* op houd, wanneer *de Dood daar meede gemengd is.* *c* Sulks ſy als dan ſtillekens doorgaan, ende niet eer van haar Loon ſpreeken, dan als de meeſte droufheid ofte row oover het afſterven geſleeten is.

Waar uit ook ontſtaan is, dat de wijſte der Medicijn-meeſteren haare *ſtudien* op de *Akademien* ofte haare *Leer-jaaren* in eene *Apotheke* volbragt hebbende, ende omtrend *Sieken* komende, nergens meer voor bekommerd zijn, dan onſeeker weeſende, of ſy hem volgens de regulen der konſte ook baaten ſullen, ende of ſy ook waarelik door

a *Medicamentum.* b *Alimentum.* c *Quia contra vim mortis non eſt Medicamen in hortis.*

door de selve *eenige* Sieken geneesen konnen, die met der tijd niet door de kraften der Natuure geneesen souden; uit die oorsaaken, haaren *Sieken* seer voorsigtiglik voorschrijven, ietwes, het gunt, indien *niet baat*, ook seekerlik *niet schaaden* sal; om soo doende tijd te winnen, ende met een goed gewisse den Sieken aan *Gods*, ende den *tijde* oover te geeven. Daar in teegendeel de *onweetenste* ende de *allerloste Medicijn-meesters*, de gemeene *regulen* der konste, welke sy op de *Akademien* uit de lessen der *Professoren*, ofte uit eenige by haar geagte Bouken geleerd hebben, sonder omsien in volgen, *a* schoon genoomen veele volgens die Regulen gecureerd werdende, alleen daar van zijn komen te sterven, of wel die selve *Medicijns* neemen den *Sieken* ende des selfs stand weinig in agtinge, ende bekommeren sig soo weinig oover eene goede *cure* des Sieken; om dat sy weeten, hem niet te konnen helpen, dat sy uit den Siek-huise gaande, somtijds wel om haare *lusten* anders sins te voldoen, het zy onder een glaasken Wijn, ofte het Verkeerberd, het wel bedenken der *Siekten*, ende het toemaken der *Medicamenten* versuimen, ende die aan anderen, ja aan *Jongeren* beveelen, ende niet jeegenstaande de quade werkingen van dien, haare *medicamenten* prijsen, ende den *Sieken* altijds goeden moed geeven, wat hem ook in der siekte mooge oover koomen.

Eeven gelijk de *Medisijn* onser FABULE den *Sieken* door sijnen Jongen *Opium*, in steede van *Apium* in gegeeven hebbende, des niet te min die *werkinge* prijst, ende ook niet jeegenstaande het oovermaatig *sweeten*, de *beeving*, *groote hitte*, daar naa groote toevloejing van waater in den Buike, dat alle quaade uitwerkingen sijner quaade *Medicamenten* waren, de selve Medicamenten nogtans seer prijst, ende den *Sieken* wel doed hoopen: Soo siet men ook heeden, dat onse *Medicijns*, hoe seer sy ook hebben misgetast, ende den *Sieken* verswakt, sy nooit bekennen, gedwaald te hebben, ofte sig selven van het beswaaren ofte sterven des Sieken, den schuld geeven, maar of wel de *nature*, *b* ende dat daar de dood meede gemengd was, of wel den *ooverleeden* selfs beschuldigen. Eeven gelijk de *Medicin* onser FABULE weet te seggen, dat de ooverleeden niet gestorven soude zijn, indien hy *Clisterien* gebruikt, ende sig van wijn te drinken onthouden hadde.

Ende

a *Curemus ægrum secundum* methodum Galeni, *& moriatur in nomine Domini.*
b *Contra vim mortis non est medicamen in hortis.*

Ende is het niet min bekend, dat of schoon een ervaaren en voorsigtig *Arts* voor den *Sieken* eene taamelik goede *Artsenie* den *Apotheekere* mogte voorgeschreeven hebben, dat des niet te min *die* ofte sijn *knegt*, volgens de oude Regulen der *Apotheeke*, ofte ook uit *eigen-baat*, naar inhoud des Spreekwoords:

Eens Apotheekers Knegt wanneer hy aardig is,
Maakt dat sijns Meesters Deut een Schelling waardig is.

a Met *dit voor dat* te neemen, ende eene geheele andere werking dan de *Arts* verwagt had, te veroorsaaken; ende hem daar door ten schande te brengen, gelijk het voorwaar blijkt uit deese FABULEN ende oude *Spreekwoorden*, dat die Medicijns ook al in de oude tijden seer veragt zijn geweest, naamentlik,

b *De jonge Medicins maaken vette Kerkhooven.*
De Medicins moogen de Menschen straffeloos dooden, &c,

Ende souden wy duisend Vertellingen van der selven veragtinge nu voordraagen konnen, indien onse FABULEN het selven niet seer aardig gedaan hadden, efter sullen wy ons niet weederhouden, nog vier van dien voor te draagen.

Namentlik een *Beeldhouwer*, die niet seer gelukkig in sijne konst was, scheide uit dat *Ambagt*, ende begaf sig tot het *Ambagt* ofte de *Studie* der *Medicine*; naa welke hy ook om sijne schoone *praat* ende *seedigheid*, grooten toeloop kreeg, ende vermaard wierd: c Sulks een sijner Vrienden hem vroeg, hoe't moogelik waare, dat hy in de *Beeld-houwerie* in veele Jaaren soo weinig, ende in de konste der *Medicine* binnen korte Jaaren soo veel toegenoomen had? Waar op hy kortelik antwoorde: „Ik ben in de eene konste niet „meer als in de andere ervaaren; maar dat onderscheid is daar in, „dat de *misslaagen*, die ik aan de *Beelden te houwen* begaan hebbe, geduurig voor aller Menschen oogen staan, ende my ook van de „allerbotste Menschen aangeweesen werden: daar in teegendeel „alle misslaagen, die ik in der *Medicine* begaa, met, in steede van „de Sieken gesond te maaken, die te doen sterven; aanstonds met „den dooden begraaven werden.

Een *Sieken* ongeneegen weesende, eenes Medicins *purgeerende* drank

a *Quid pro quo.* b *Medicis impune occidere licet, medice quot terra medicorum errores tegit.* c *Vide Hippocrat. de Medico.*

drank in te neemen, ende niet dervende den *Medicijn* teegen spreeken, goot die in sijnen *stoele.* De *Medicijn* des avonds weeder komende, om te verneemen hoe die *purgatie* gewrogt had, seide hem de *Sieke*, dat sy hem niet qualik bekomen was, waarop de *Medicin* den vermeinden *afgang* besiende, die *ooperaatie* seer prees, en seide, dat de *Sieke* wisselik soude zijn gestorven, indien hy die quade *humeuren* in sijnen lighaame hadde behouden. Waar op eindelik de *Sieke* uitberste in deese woorden: „ Heer *Doctor*, dat heb ik ook geloofd, „ ende daarom heb ik het niet willen inneemen. Sulks hy van allen seer bespot wierd. *a*

Van *Zandavil*, seer vermaard *Medicus* te *Granada* in *Hispanien*, werd verhaald, dat hy by den *Sieken* zijnde, sig in alles droug gelijk een gemeen *Medicus*, behalven dat hy sijne *recepten* nooit ten huise des *Sieken*, maar des sijnen schreef, naar dat de *Goddelike Voorsienigheid* sijn *lot* stierde, welk hy liet vallen op *sesderlei* Siekten, die in *Hispanien* meest heerssen. Ende dus door het *lot* de Siekte uitgevonden hebbende, trok hy ook by *lootinge*, uit sesderlei *medicamenten*, welke hy voor ydere Siekte had beschooren, *eene* daar het *lot* op viel. Sulks van hem eenige *remedie* voor een Vrow-mensch, wien een *Vis-graat* in der keele was blijven steeken, begeerd werdende; soo ordonneerde hy naar sijne wijse by *Lootinge* daar teegen, eene *Klysterie.* Ende alsoo die door onvoorsigtigheid des *Apotheekers*, ende ten deele ook door eene al te haastige beweeginge des Vrouwmensch, op eene *verkeerde* steedegeset wierd, en mitsdien in der *Lijfmoedere* soo eene groote ontsteltenisse ende *braakinge* veroorsaakte, dat daar door de *Vis-graat* uit der keele geworpen wierd: soo wierd *Zandavil* ook veel meer als ooit, oover sijne wonderlike *curen* ende gelukkige geneesingen vermaard. *b*

Als de Schotse *Jacob* door Koninginne *Elisabeths* ooverlijden was geworden Koning van Engeland, soo vond hy goed de *Wetten* tegen de *Rooms-gesinden* recusanten in voortijden gemaakt, ook te doen duiden op de *Puritainen*, ende in alle *Parochien* daar soodanige *Nonconformiste* Predikanten waaren, die sig daar naa niet vougen wilden, anderen te stellen. Sulks soodaanig een *Predikant* hebbende gepreedikt, dat indien de *Bisschop* hem af settede, het veelen *Parochianen* haar leeven soude kosten, soo wierd hy als een *oproerige* be-

 schul-

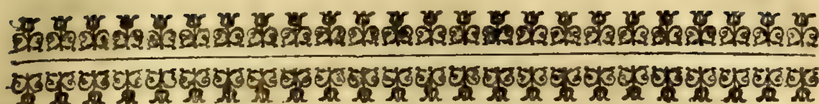
a *Sie la Floresta Espanola.* b *Sie Dialogos Apacibles.*

schuldigd; en verantwoorde hy sig in volgender wijse: ,,Overmits ik ,, geene middelen hebbe, om sonder de *Inkomsten* mijner *Pastorie* met ,, mijnen *Wijve* en *Kinderen* te leven, en ik eenige kennisse der *Medicine* ,, hebbe, so sal ik my in so eenen gevalle tot *Doctor Medicus* doen pro-,, moveeren: en alsoo de *Parochianen* my seer beminnen, soo ver-,, seekere ik my, dat sy my meest alle tot haren *Medicijn* sullen ge-,, bruiken; ende, want ik mijne onkonde weet, soo sal ik in die ,, *konste* tot die vereiste kennisse niet konnen geraaken, dan door ,, de drouve ervaarendheid, die waarelik veelen *Parochianen* het lee-,, ven kosten sal. Naar welke verontschuldiging die *Predikant* ook *vry* gesprooken wierd, ende om een grooter quaad, dat uit sijne *onkonde* in de konste der *Medicine* soude onstaan, voor te koomen, in sijne Bedieninge bleef.

Weshalven onse FABULEN seer wel leeren, dat de *seekere konst* der *Medicine* nu onbekend, ende veranderd is in een *Ambagt* om sig te verrijken, *a* dat gegrond is op veele ydele *gissingen*: van welken geene door eenen goeden *Medicijn-meestere* behoorde te werden gebruikt omtrend *Sieken*, die haar *leeven* in sijne handen stellen, wanneer by mislukken der gewaande *remedien* ofte hulp-middelen, de *Sieken* staat beschaadigd te werden. Als ook deese FABULEN ons leeren, dat de onweetenste ende stoutste *swetsers* in der *Medicine*, het teegendeel gemeenelik doen, ende daar door ten allen tijden van de wijsere Menschen afterhaald ende bespot zijn geworden.

a. *Dat* Galenus *opes*, *dat* Iustinianus *honores*.

De

De geleegendheid maakt eenen Dief.

Sua conſervare privatæ domus de alienis certare regia laus. C. Tacit.

82. De *Dief* ende ſijne *Moeder*.

EEn jong *Knaapjen* ter Schoole gaande, ſag dat ſijne meede-leerlingen hunne Bouken niet wel bewaarden; ende maakte die geleegendheid, dat hy van tijde ten tijde de ſelve nam, ende ſijner *Moedere* ten huiſe bragt: welke, in plaatſe van hem daar oover te beſtraffen, des weegens blijde was, ende de ſelve Bouken ten gelde maakte. Sulks die *Soon*, ſonder dat ſijne *Ouders* hem middeler-wijle een *Ambagt* leerden, om daar meede den koſt te winnen, met der tijd grooter werdende, ook grootere

re *Dief-stallen* beging; ende daar aan soo seer gewende, dat hy eenmaal *huis-braak* gedaan hebbende, ende in den huise nietwes te steelen vindende, dan eenen *Haan*, liever, dan sonder profijt daar uit te scheiden, den *Haan* met sig nam. Welke *Haan* als erbarmelik voor sijn leeven gebeeden had, seggende, dat hy niemanne schadelik, ende in teegendeele de Menschen door sijn gekraai ten hunnen pligten opwekte, ten antwoorde kreeg; Om dat gy door u gekraai de Menschen opwekt, ende bequaam maakt om my het *steelen* te beletten, soo wil ik u des te eerder dooden

Daar naa gebeurde, dat deese *Dief* eenes rijken Mans huis besteelen willende, ende getragt hebbende den waakenden *Hond* om te koopen, met hem *brood* te geeven, daar op intrad; ende des niet te min van den selven *Honde* swaarelik gebeeten wierd: soo dat hy om niet gevangen te werden, haastig door ging; ende daar naa sijnen Makker raad voor sijner quetsure vroeg, die hem ten wissen raade gaf, een stuk broods om het bloed in te drinken, op den wonde te leggen, ende dat als dan den *Honde*, van wien hy gebeeten was, ten eeten te geeven; met verseekeringe, dat als dan de geneesing sijner quetsure seer haast volgen soude. Waar op die *Dief* antwoorde: Dewijl ik van dien *Honde* gebeeten ben geworden, wanneer ik hem om andere reedenen hebbe brood gegeeven: soo behoorden waarelik alle de *Honden* deeser *Steede* my te bijten, indien ik deesen *Honde* brood gaave, om dat hy my gebeeten heeft.

De *Dief* eindelik van dien Wonde geneesen weesende, soo maakte hy geselschap met eenen *Moordenaare*, ende naamen sy gesamentlik voor, eenes seer rijken Boers huis niet alleen te besteelen, maar *hem* ende sijn *gesin* te dooden,

dooden, als ook des ſelfs *Vee* uit der ſtalle, weg te drijven; alwaar ſy des nagts, terwijle alle het Geſin ſliep, ingebroken zijnde, oneens wierden, wat ſy eerſt te beginnen hadden. De *Moordenaar* ſeide, dat ſy aanſtonds allen den *ſlaapenden* moeſten den hals af ſnijden, om als dan op haar gemak alles te konnen doorſnuffelen, weg dragen ende weg drijven. De *Dief* vaardiger tot *ſteelen*, als tot *moorden* weeſende, ſeide daar tegen, dat indien ſy miſten eenige van dien te dooden, dat hy krijten ſoude, en ſy als dan aanſtonds ſonder eenigen beuit ſouden moeten vlugten: en dat het oover ſulks in allen gevalle beeter was, het *Vee* ſtillekens uit der Stalle te drijven: en in gevalle van mislukken hunnes aanſlags, om het *geſin* te dooden, ten minſten in der nagt met eenige Beuite door te gaan. Waar op de *Moordenaar* ſeide; Door het *Vee* uit der Stalle te drijven, ſullen eenigen van het *geſin* door het ongewoon geloei ofte geblaat ende geknor des Vees ſeekerlik wakker, ende wy gevangen worden; ſulks dat de argſte raad is, die wy ſouden konnen bedenken. Ik houde des niet te min mijnen raad voor de beſten, ſeide de *Dief*. Ende onder deeſe *Twiſt* wierden alle die van den *Geſinne* wakker, ſprongen op, greepen deeſe twee *ſchelmen*, ende leeverden die aan den *Geregte*; van wien ſy beiden veroordeeld wierden oover haare *huisbraak* ende voorgenoome *moord*, te moeten ſterven. Ende ter plaatſe daar het behoord, ten ſelven einde geleid werdende, ſag de *Dief* ſijne *Moeder* weenen, ende krijten oover ſijn ongeluk: weshalven hy den *Beudel* bad, ſijne Moeder te moogen *kuſſen*; Het welk als hem toegelaaten was, ſoo beet hy haar, onder het voorwenden van dien, de neuſe af. Ende alſoo hy van allen den *Omſtanderen* des weegen, als oover de uitterſte *Goddeloosheid* in der uure des doods gepleegd,

wierd beschuldigd; soo antwoorde hy daar op: Het is billik dat sy, die meer schuld heeft als ik, die straffe draage, ende ik my van haar wreeke. Want indien sy, toen ik een kind was, ende haar de gestoole *Boukjens* mijner meede Schoolieren bragt, my had bestraft, in plaatse van my daar toe aan te moedigen, ende mijne *Heelster* te zijn, als ook, indien sy my een *Ambagt* had doen leeren: ik soude nooit die groote Schelmstukken hebben bedreeven, om welke ik nu lijden moet.

Uitlegging *der* Woorden

Is hier onnoodig, alsoo alle Woorden in den eigendlijken Sinne *gesprooken zijn, gelijk men dat in de* Apologen *der Menschen, ende niet in de* FABULEN *der Dieren te doen, gewoon is.*

HOewel waarhaftig is, dat de goddelijke *Plato*, die omtrend vier honderd Jaaren voor de geboorte onses Heeren *Jesus Christus* heeft geleefd, als ook de ongemeen wijse ende kloukmoedige *Thomas Morus* in onse laatst voorgaande Eewe, met seer veele reedenen in haare Schriften [a] beweeren, dat in eene wel-gestelde Republike alle goederen soodaanig *gemeen* behoorden te weesen, dat de woorden van *Mijn* ende *Dijn* aldaar nooit wierden gehoord: als zijnde de selven de waarhaftige oorsaaken aller twisten, strijden ende schelmstukken, onder den gemeenen Menschen: Soo is des niet te min het selven in't geheel soo *vremd* van der menschelijker aard geoordeeld te weesen, dat onses weetens tot heeden toe, op den gantsen Aardboodeme niet eene Republik, welke naar eenige Wetten ofte Gewoonten geregeerd wierd, ofte werd, gevonden is; waar in door den Ingeseetenen met eenige Wetten ofte Gewoonten, de gemeenschap aller goederen ingevoerd, ende het *Mijn* ende *Dijn* verbooden soude zijn geweest, ofte nog zy.

Ende

a *Plato de Republ. lib. 4. & 5. Eutopia Mori.*

Ende alsoo wy daar en boven moeten ooverdenken, dat wy uit der aard *menschen*, ende niet dan by toevalle *leeden* eener *Maatschappie* ofte *Republike* zijn; sulks wy ook eer goederen souden hebben, eer de *wet* soude konnen de selve *gemeen* maken; soo is niet wel te begrijpen, dat de naarstige en spaarsaame souden konnen werden bewoogen haaren eigen rijkdom, met de arremoede der leuje ende quistige Menschen vrywillig gemeen te maken. Ende daarom soo konnen wy seer ligt de reeden begrijpen, waarom die gedagten van *gemeenschappe* aller *goederen*, soodaanig ydel zijn gebleeven, dat sy geenen grond ter weereld, dan in de *Herssenen* eeniger Menschen hebben gekreegen. *b* Daar in teegendeel het *Regt* van *Mijn* ende *Dijn*, onder den Menschen niet alleen oover den gantsen Aardboodem is doorgedrongen; maar het verkrijgen ende behouden van den *Eigendom* der Goederen by den selven, neevens het behouden van een yders lijf en leven, gelegt werd tot een *grondslag* aller Publike Regeeringen, het zy daar in *een*, *meer*, ofte *alle* Ingeseeten, ofte Ingeseetenen der Landen ofte Steeden, het bestier hebben. En is daar en boven ook waarhaftig, dat alle by een wooningen, en onderlinge handelingen der Menschen, op het Regt van *Mijn* ende *Dijn* rusten.

Gelijk de Reeden ende Billikheid, anders sins gesegt het *Natuurelik Regt*, als ook de daar meede oover een koomende eerste Regulen der *Roomse Regten* ons leeren: „Dat wy eenen ydere het „sijnen laaten, ende geeven moeten. Gelijk de selven daar en boven ook voorschrijven, hoe, ende op hoe veelerlei wijse, volgens *Reeden* ende *Billikheid*, ietwes dat iemanne ofte niemanne toekomt, als *eigen* verkreegen ende behouden, ofte verlooren werden kan. *b*

Ende of wel in de Republike van *Lacedemonien*, een yder mogt weg draagen ende behouden alle het gunt een ander versuimde wel te bewaaren: ende of wel daar en boven het in die Republike der *Egyptenaaren* eenen ydere vry stond, sijne naam den *Priesteren* aan te geeven, om als dan eenen andere te moogen ontdraagen, ende tot den *Priesteren* te brengen, alle het gunt de Eigenaars versuimd hadden wel te bewaaren: ende dat als dan ook de *Priesters* den *Eigenaaren* het ontdraagen weeder bestelden, met last, den *Dieve* het

a *Traj. Boccal. cent.* 1. *Ragg.* 77. b *I. de Iust. & Iur.* §. 3. *de rer. Divis. t.t. de Acq. rer. Dom. ff. t. t.*

vierde deel der waardie van dien, naar schattinge der *Priesteren*, aan te tellen: *a* So strekten efter dese ordren, niet om den Ingeseetenen het Regt van *Eigendom* te ontneemen; maar wel om haar op te wekken, ten einde sy den Eigendom harer goederen sorgvuldiglik bewaarden. Ende insonderheid strekte de ordre der *Egyptenaaren*, ten einde de *Eigenaars* min schade leeden, en dat de *Dieven* souden in mindere gevaare zijn, van haar leeven te verliesen, en om haar daar en teegen van hare gestoolene Goederen beiden meer profijts te doen trekken: dan de *Eigenaars* ende de *Dieven* nu doen, in die *Landen*, alwaar soodaanig steelen, allen Menschen op straffe der Galge verbooden is.

De *Eigendom* der Goederen onder den Menschen aldus weesende vast gesteld, soo behoorde ook een yder wel te konnen sien, dat alle Menschen, die het daar op toe leggen, om haren meede Ingeseetenen, het zy door *bedrog*, het zy door *geweld*, hare Goederen te ontneemen; daar mede warelik alle de *gronden* der by een wooningen en onderlinge handelingen der *Ingeseetenen*, als ook der Publike *Regeeringe* eenes Lands, voor soo veel in haar is, tragten om verre te werpen: ende dat sy derhalven als oopenbare *Vyanden* aller Menschen, oover allen vervolgd, ende naar geleegendheid van Saaken, anderen ten spiegele, op dat die Schelmstukken niet meer geschieden, oopenbaarelik behoorden te werden gestraft.

Ende is dit straffen der *Dieven* ende *Rooveren* des te noodwendiger, om dat alle Menschen met die *voor-oordeelen* ende geneegendheeden gebooren zijn, om sig te willen *eigenen*, alle het gunt sy sien ende haar behaagd; gelijk wy sulks daageliks aan onse *Kinderen* sien: en wy ook ondervinden, dat die geneegendheeden blijven by alle *volwassene* behoustige Menschen, die door geene goede opvoedinge haare voor-oordeelen gebeeterd hebben; ende insonderheid sien wy het selven, als haare *Ouders* naa-laatig zijn geweest, haar eenige goede *Konsten* ofte *Ambagten* te leeren, om daar meede den kost te winnen.

Want als dan die *aangebooreene* geneegendheid, behoustigheid, ende haare afkeerigheid van arbeiden ende sorgen, haar gaande maakt, om aller anderen Menschen goederen sig te eigenen. Ende indien het haar in haare *Jongheid* gelukt, haar onderhoud door

a *Diod. Sic. Antiq. lib. 2. cap. 3.*

door *steelen* te vinden, soo soet het selven soo seer aan, *a* dat sy seer selden eenig ander geoorlofd middel om te leeven denken te gebruiken, ende nog min die in het werk stellen, ten deele, om dat sy versuimd hebben, sig tot eenige nutte beesigheid ofte handwerk bequaam te maaken, ende ten deele om dat de *gewoonte* van *Steelen* soo swarelik af te leggen is; dat daar uit het gemeen Spreekwoord is ontstaan, ons leerende, dat men eene gewoonte van Tuissen, Vlouken, Beedelen, ofte Steelen, niet ontleeren kan. *b* Waarom sy in het *Steelen* voortgaande, volgens den aard der Menschen, van tijden ten tijden stouter werden, ende allangs grootere Schelmstukken onderneemen: naamelik beginnende eerst met geringe, ende daar naa met grootere ofte kostelikere dingen te ontdraagen, wanneer die niet wel opgesloten ofte bewaard zijn.

Ende oovermits die *Dieven*, door haar ooverdaadig ende quistig leeven, seer veel tot haar onderhoud noodig hebben, ende sy op een ander Mans versuim, om des selfs onseekerheid, niet wel staat maaken konnen; Soo blijven sy daar niet by, maar doed hare Behoustigheid haar gemeenelik vervallen tot den *tweeden* trap; naamentlik niet alleen door *behendigheid* ende *bedrog* een ander Mans goed te ontdraagen; maar ook door *geweld* in Huisen, Kisten ende Kassen te *breeken*; ofte oopenbaarelik op 's Heeren weegen de Menschen te *berooven*. Ende in gevalle de selven daar omtrend eenigen teegenstand vinden ofte vreesen te sullen ontmoeten, ende door die van den Huise gevangen te sullen werden: soo treeden sy gemeenelik tot den *derden* trap, dat is, die Menschen te *vermoorden*, om der selven goederen veilig te konnen weg draagen. Gelijk deese aard ende loop der Menschen aldus in onse FABULEN werd voorgedraagen.

En is het aanmerkens waardig, dat om soodanige *Dieverien* voor te komen, in de Republike van *Egypten* alle Ingeseetenen, die van het *Handwerks geslagt* waren, met der *dood* gestraft wierden, wanneer sy tot bequame Jaaren gekomen zijnde, geen *Ambagt* kenden, ende sig daar meede geneerden. Gelijk meede die van *Atheenen* in hare

a *Quas habeat Veneres aliena pecunia nescis. Iuven. Sat.* 13.
b *La costumbre de jogar, jurar Brivar y robar es dura a desechar.*

re Wetten allen *Ouderen* gebieden, haaren Kinderen eenige *Konsten* ofte *Handwerken* te leeren, of dat de Kinders by gebreeke van dien, ongehouden zijn, haare Ouders, tot arremoede vervallende, die te voeden. *a*

Ende is het magschien door gebreeke van goede Wetten ontstan, dat van ouds de Volkeren van *Lidien*, als ook die van *Argos* vermaard zijn geweest, meer als eenige andere *Griekse* Volkeren, tot *steelen* geneegen te zijn. Eeven gelijk men het selven nu segt van den *Guasconjers* in *Vrankrijk*, ende van den *Engelanderen*: sulks men in *Vrankrijk* bedektelik seggen willende, hy besteeld my, gewoon is te seggen, *b* hy handeld met my als een *Gascon*. Ende wy ook in onser Taale seggen voor een Spreekwoord:

Een Engelsman is een goed Man,
Hy steeld niet meer als hy draagen kan.

Het en zy men segge, dat die geneegendheid der Volkeren om te *steelen*, uit hare quistige ende te gelijk leuje aard, of eigendlik uit den *Land-aard* ontstaan is, ende ontstaat. Gelijk men van ouds de *Cretensen Loogenaars*, andere warme Volkeren *Geil* ofte *Luxurieus*, ende de *Duitsers*, *Dronkaarts* seide te zijn.

Dit alles waarhaftig zijnde, soo konnen wy uit onse FABULEN ook seer wel leeren, de waarheid onser Reedenkaavelingen, naamentlik, dat onse ESOPISE *Dief* allangs stouter geworden zijnde, eindelik gevangen, ende met seer groote reedenen ter Galge geleid werd: als ook hier uit blijkt, dat hy met geene mindere reeden sijner Moedere de neuse ofte het oor af bijt, om dat sy hem in sijne jonge Jaaren het *Steelen* hadde aangeraaden, in plaatse van hem te bestraffen ende een goed Ambagt te leeren.

Maar het is in allen gevalle eene seer vreemde Saak, dat het *Steelen*, *Rooven*, ende *Moorden*, in *bysondere* gemeene Menschen soo strengelik gestraft werdende; des niet te min in *Koningen*, *Vorsten*, ende *Republiken*, wanneer sy geheele *Landen* ende *Steeden* besteelen ende *berooven*, als ook de Ingeseetenen van dien, *vermoorden*, de Vrou-

a *Diod. Sic. lib.* 2. *Antiq. cap.* 3. & *S. Pet. L. L. Attic. lib.* 2. *tit.* 4.
b *Il me Gascone.* c *Sua Conservare privatae domus de alienis certare Regia Laus. C. Tacit.*

Vrouwen *verkraften*, jaa de *Landen* verwoeſten, ende ſoo *Dorpen* als *Steeden verbranden*; ſoo ſeer werden gepreeſen, als of ſy *c* groote ende loffelijke *Heldenſtukken* hadden bedreeven.

Ende is inſonderheid verwonderens waardig, dat daar en booven alle, die *groote Hoovelingen* ende *Krijgs-Bevelhebbers*, welke alle die *Schelmſtukken* aangeraaden ofte uitgevoerd hebben, ende die desweegen wel dubbeld verdienen, haar *neus* en *beide* hare *ooren* te verlieſen: des niet te min ten Heemele verheeven werden: Het en zy ons voor eene genougſame reden, het volgende *Veersjen* ſtrekke:

Des Weerelds loop en loon, dat is een Dwellem-luk,
Soo 't wel lukt, 't is Romeins, *ſoo niet, een* Schellems-ſtuk.

Ende dat by gevolge geene menſchelike werken in ſig ſelven *goed* ofte *quaad* voor af konnen werden geſegt te ſullen weeſen, maar dat alleen eene gelukkige ofte ongelukkige *uitkomſt*, die benaamingen van *goed* ofte *quaad* te zijn veroorſaakt ende regt-vaardigd ofte verdoemd. Het welk verre zy. *a*

Eeven gelijk de Koning *Alexander* den See-roover *Demetrius*, met der dood gedreigd hebbende, vroug, wie hem ſoo koen had gemaakt; ſijne Onderdaanen op See te *berooven*, ende ten antwoorde kreeg: Nu ik met niet meer dan met drie ofte vier Galeyen, die ik van mijnen Vaadere ge-erfd hebbe, op See roof, ende van u gevangen ben geworden, ſoo werde ik als een *See-roover* ter dood verweeſen: maar als gy met een geheel *Rijk*, welk gy van uwen Vaadere hebt ge-erfd, ende met geheele *Scheeps-vlooten*, als ook *Heir-leegers* van veertig duiſend Mannen, ſoo ter See als ten Lande, alle uwe Nabuuren beroofd, der ſelven Landen in-neemd, ende alle de Inwooners van dien, welke als loffelijke Beminners hunnes Vaderlands u teegenſtaan, doed vermoorden; ſoo derfd gy daar oover ſeege-praalen, ende werd gy eevenwel de loffelijke ende groote *Alexander* genaamd. Maar kond gy in uwen *gemoede* vinden, ende met der *waarheid* ſeggen, dat ik met de eigenſte daaden eenen *Strop* om den halſe, ende gy eene goude *Kroone* verdiend hebbe? *b* Ik verſeekere my van neen, ende dat alle het

 gunt

a *Careat ſucceſſibus opto quiſquis ab eventu facta notanda putet.*
b *Iuvenal. Sat.* 13.

gunt gy in u selven prijst ofte laakt, ook of het u lief ofte leet zy, in my moet prijsen ofte laaken.

Ende of wel de seer vermaarde *Marcus Cato* ten tijden der Roomse *Republike* plagt te seggen: *a* „Dat alle *Koningen* ofte *Een-hoofdige* „*Regeerders*, *Wolven* ende *verslindende Beesten* waaren: Soo seide nogtans de Brit *Galgacus* ten tijde des Keisers *Domitianus*, met geene mindere waarheid van den Romeinen in het *gemeen*, het volgende: „Te vergeefs tragten wy door gedienst- ende seedigheid, de Ho„vardie der *Romeinen* te ontwijken. Die *Plonderaars* van den Aard„boodeme, doorsnuffelen nu de Seen, om meer Landen te ver„woesten. Ende zijn by den *Rijken* soo *Geld-* als by den *Armen Heerssugtig*; geheel *Oosten* ende *Westen* kan haar niet versaadigen. Sy *steelen*, *rooven* ende *moorden*, onder valse Dek-mantels; noemende die verwoeste, *Bevreedigde* Landen, &c. *b* Ende of wel de wijste Menschen dus van beiden naar waarheid hebben geoordeeld; soo sien wy des niet te min, dat de *meeste* ende onkondige Menschen, soo wel die *plonderende* ende *moordende* Republike, als die alles vernielende *Roomse Keisers*, ten Heemele verheffen, ende als seer lofwaardige *Helden* nog heeden ten daage prijsen.

Van welk onderscheid, jaa teegen-een-strijdigheid van oordeelen der domme Menschen oover de selve Saaken, wy geene reedenen konnen vinden, dan deese, dat alle *Koningen*, *Vorsten* ende *Regeerders* der *Republiken* meer haare eigene grootheid ende voordeelen, dan der gemeene Onderdaanen ende Ingeseetenen beminnen; ende dat insonderheid die Hoovelingen ende Krijgsluiden, als ook booven allen de Hoofden ofte Bevel-hebbers van dien, haare grootheid, hoogheid, ende voordeelen niet konnen verkrijgen, ende behouden; dan met alle opgemelde verfoejelike Saaken aan te raaden, ende uit te regten. Ende dat sig by den selven altijds vougen de *Hoofse Priesters* ende *Hoofse Predikanten*, om alles te looven ende te prijsen, wat de *Koningen*, *Vorsten*, ofte andere Grootste Regenten der *Republiken* doen; ende spreeken sy dus op hoope, dat sy daar door middeler-wijle de hoogste ende profitabelste Kerkelike *Bedieningen* sullen bekoomen. Sulks het

a *Reges omnes de genere Luporum rapacium, & Belluas esse.*
b *Corn. Tacit. in Vita Agricolæ.*

het dommeVolk, welk gene *reeden* gewoon is te gebruiken, maar alles sins de Koningen, Vorsten, Regenten der Republiken, de grootste Hovelingen ende Krijgs-ooversten, als ook de Priesters ende Predikanten in alle haar doen ende seggen *in te volgen* gewoon is; aldus by der neuse geleid ende bedroogen werd. Ende de geheele Weereld soo doende, altijds in de selfde onweetenheid blijfd. Want of schoon ons in alle de oude *Historien*, een eenig *Voorbeeld* werd verhaald, daar eenen strijd-gierigen Koninge, door eenen sijner Hoovelingen ofte Krijgs-bevelhebberen, dat rooven, branden, schoffieren, ende dooden, werd afgeraaden, soo siet men nogtans daar ook, dat die Koning daarnaar niet heeft willen luisteren.

Naamentlik *Phirrus*, Koning der *Epiroten*, geneegen weesende, de *Romeinen* in *Italien* te beooreloogen; soo vroeg hem *Cineas*, wat hy meende te doen, als *Italien* onder sijn gebied soude weesen gebragt? Ende antwoorde hy, Dan sal geene *Griekse* nogte *Barbare* Stad my teegen staan konnen; maar sullen sy alle voor my swigten ende buigen moeten. Sulks ik als dan in *Sicilien* ooverscheepen ende dat *Eiland* ook oovermeesteren sal. Maar wat sal het dan zijn, vroug *Cineas* wijders, als gy *Sicilien* suld ingenoomen hebben? Dan sal ik, antwoorde *Phirrus*, *Africa*, ende daar in *Carthago*, beooreloogen. Ende *Cineas* daar naa vraagende, Wat dan? Soo seide *Phitrus*, Dan sal ik op het *Rijk* van *Macedonien*, dat my nu soo veel spels maakt, vallen, ende dat onder mijn geweld brengen. Maar als *Cineas* eindelik vroeg, wat de Koning *Phirrus* als dan doen soude; soo begon *Phirrus* te laggen, seggende, Dan sal ik *gerustelik* gaan leven, om met mijne *Vrienden* vroolik te zijn. Ende of wel *Cineas* daar op seide, Heer Koning, gy hebt van nu af aan, alle het gunt vereist werd, om wel te doen ende met uwe Vrienden vroolik te konnen zijn; Onderneem dog niet alle die onseekere, ende misschien voor u seer schaadelike, ooreloogen: soo was alle deese raad te vergeefs; *Phirrus* ondernam den oorlog teegen den *Romeinen*, ende moest naa veel quaads gedaan ende geleeden te hebben, eindelik met schande in sijnen Lande keeren. *a*

a *Plutarch. In Pirrho.*

Want wel doen ende vroolik zijn, godvrugtig ende met het sijnen te vreeden te weesen, zijn wel seer *Heilige Lessen*, maar alle die werden gemeenelik in den *Hooven* der Koningen ende Vorsten, van den *Hoovelingen*, ende insonderheid van den *Krijgs-bevelhebberen*, met voete getreeden; terwijle de ondeugende *Biegtvaaders*, *Paapen*, *Monniken*, *Phar-heeren*, ofte *Super-Intendenten*, ende *Hoofse Predicanten*, den Heuk naar den winde hangen, ende uit ofte op alle die quaalen, haare eigene grootheid, profijt, ende gemak, tragten te trekken ende te bouwen, met die Koningen ende Vorsten oover alle in haare onderneemingen ende quaalen, te roemen ende te prijsen. Ende is ook waarhaftig, dat als dan alle het domme *Volk* segt *Amen*. Gelijk wy nu het selven in *Vrankrijk* oovervloediglik sien in swange gaan. Naamentlijk, dat aldaar de *Kleinen* oover haar steelen ofte rooven seer swaarelik gegestraft, ende de *Grooten* seer geroemd ende gepreesen werden, ende dat de *Hoofse Priesters* op alles seggen *Aamen*.

Sulks wy tot een besluit deeses seggen, de eigendlijke *Leer* onser FABULEN te zijn, dat het der *Ouderen* pligt is, haare Kinderen in eenige *Konsten* ofte *Ambagten* op te brengen, ende dat sy by gebreeke van dien, om haar voedsel te souken, eerst seer *kleine*, ende daar naa *grootere Schelmstukken* doende, eindelijk soo wel *Ouders* als *Kinderen*, haar leeven seer ongelukkig, ja rampsalig eindigen.

Daar

Daar is nieman ſoo ſterk, of hy vind ſijnen ſterkeren.

83

Si vis omnia tibi ſubjicere, ſubjice te rationi et legibus patriæ.

83. De *Eeken-boom* ende het *Ried.*

EEn *Eeken-boom*, geplant zijnde in eenen *heuvelagtigen* gronde, ſchoot met ter tijde aldaar ſeer lange ende diepe wortelen; ende wierd door den ſelven ſoo oovervloedig gevoed, dat hy ſeer *krom*, als ook *hoog* van ſtamme wierd; ende daar en booven met ongemeen veele, ende

ende dikke takken ſijn *Hoofd* ten Heemele uitſtak; ende ſonder ſijne ſtam ofte takken te buigen, eenen ſeer langen tijd veel *donder* ende *ſtorm-winden* uitſtond, ende ook door ſijne breed uit-geſtrekte wortelen, mitsgaders hoogte, ſchaaduwe ende droppe ſijner ſtamme ende takken, allen anderen *minderen* Boomen, omtrend hem ſtaanden, het voedſel ontnam, ofte bedroop, ende haar alſoo het groejen belette.

Sulks alle de ſelve mindere Boomen, de eene voor, ende de andere naa, uit gingen, ende de *Eeken* dus alleen, booven alle andere verder geleegene Boomen uitſteekende, oover ſijnen ſtande ſoo hoogmoedig wierd; dat hy aan den voeten ſijns Heuvels in eener poele eenig *Ried* in der ſtilte weelderig ſiende waſſen, aanmerkte; hoe dat het ſig voor allen winden boog, ende met allen winden woei; waarom hy het ſelven *Ried* oover die buigſaamheid ende gevoegelikheid ſeer beſpotte, als oover de grootſte ſwakheid ende ſlaawhertigheid, die in eenige planten konde werden gevonden. Waar op, hoewel het *Ried* ter ſijner verdaadiginge ſeer bondig ſoude hebben konnen antwoorden; Soo vond het des niet te min goed, tegen ſijnen *meerdere* niet te twiſten, maar die verſmaadheid opkroppende, het eind deſes hoog ſtaanden krommen, hoovaardigen *Eeken-booms*, af te wagten, ende onderwijlen in der laagte naar ſijnen eigenen aard, te blijven leeven.

Gelijk kort daar aan ſeer veele felle *donder-ſlagen* en geweldige *ſtorm-winden* onſtaan zijnde, het *Ried* aanſtonds buigende, ende duikende behouden bleef: ende de al te hoog geſteege *Eikenboom* nu van den minderen Boomen, die hy verdrukt had, niet *bemanteld* zijnde, ende met ſijne *Takken*, of niet konnende, of niet willende daar vooren

ren wijken ende buigen, gants om verre gesmeeten wierd. Sulks het *Ried* met een sonderling genougen aansag, dat de *Verkens* seer schielik quaamen aandraaven, ende sijne *Eekelen* aaten. Dat de *Kinderen* ende *Jongens* sijne kleine *Takken* braaken, om daar meede te speelen, ofte sig met Borger-krantsen *a* te vercieren. Dat de volwassene ende bejaarde *Menschen* malkanderen toeriepen: „De al „te hoog gesteegen *Boom*, die ons alles sins in den wee„ge geweest is, om het groejen ons te beletten, ende „die wy te vooren, sonder soo grooten gevaare onses lee„vens, als oover een begaan *Land-verraad* te loopen, „niet konden tragten te bepaalen, ofte te vellen; is ein„delik, God zy des eewiglik gedankt, *b* door onverwagte „slaagen uit den *Heemele* ter needer geveld, ende verwor„pen. Derhalven het nu onse tijd is geworden, om met „onse saagen ende kerf-bijlen, daar in te booren ende te „hakken; om ons niet alleen met brandhout te voorsien, „maar ook van sijne dikste takken, ende insonderheid „uit die seer kostelike stamme, veele ende verscheidene „huisen voor ons ende onse kinderen, als meede voor al„le andere goede lieden, te timmeren: op dat onse Stad „daar door meer ende meer bloeje, ende vercierd werde. Ende wierd dus de meer als honderd jaarige trotse *Eikenboom*, in min als vier ende twintig stonden, soodaanig vernietigd, dat nieman konde sien, waar ende aan wien sijne stam ende takken gegaan waaren

Dit alles door een seer wijs *oud Man* wel opgemerkt zijnde, soo gebeurde, dat hy ontmoete een seer bald-daadig *sterk Jongman*, die in steede van voor anderen naar geleegendheid te *wijken* ofte te buigen, verscheidene Menschen, den eenen voor, ende den anderen naa, oover-

a *Corona Civica.* b *Canamus Te Deum Laudamus.*

weldigd ende mishandeld had; Ende hoewel die *wijse Man* allesins getragt had hem te ontgaan ende te ontwijken: Soo begeerde die *Baldaadige*, dat die besaadigde *Wijse Man* aanstonds teegen hem te *kampen*, ofte hem eenig *geld* te geeven had. Ende of schoon de *Wijse Man* wel besefte, dat het den *Baldaadigen* Mensche behoorde genoug te zijn, te konnen vermerken, dat andere Menschen hem, ende sijns gelijken, op de gemeene straaten wilden *wijken*, sonder dat hy ofte sy den selven ten *kampe* vorderden, ofte eenig *geld* af dwongen: Soo oordeelde de *Wijse Man* nogtans, voor hem beeter te weesen, dat hy om een gering *geld*, sijn *leeven* teegen dat *lijf* eenes dwaasen Baldaadigen Mensche, niet in der waagschaale stelde. Waarom hy hem dat begeerde *geld* gaf, dog met die gedagten, dat die *Dwingeland* door den ontfangen beuit soude des te meer aangeprikkeld werden, om diergelike groote onregtvaardigheid en dat geweld nog meer te willen gebruiken aan anderen, die het selven niet lijden, maar daar oover teegen hem liever vegten souden willen: Ende dat ook eindelik ieman hem ooverwinnen ende dooden soude. Gelijk seer weinige daagen daar naa, deese *Baldaadige* eenen anderen jongen Manne ontmoete, die om dat geld niet te geeven, den *kamp* onderging, ende deesen Baldaadigen quaad-aardigen Mensche needer velde, doode, ende mitsdien het land van deesen boos-wigte suiverde, ten grooten genougen aller Menschen, ende insonderheid onses *ouden Mans*, sig *verheugende* het land sonder eenig sijn gevaar, van soo eenen boos-aardigen Mensche verlost te sien.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met de EEKEN-BOOM, *hebben de* Ouden *verstaan, seer hoog gesteegene menschen, die andere minderen verdrukken ende bespotten. Of wel soodaanige* Vorsten *ende* Hoofden *eener Republike, die sig laaten voorstaan alle billikheid ende der* Republike *Wetten ofte* Handvesten *ont- ende oover-wassen te zijn.*

Met RIET, *de* gemeene *Ingeseetenen, Borgers ende Boeren eenes Lands, die met groote* Hanssen *te doene hebbende, wel doen altijds te buigen, ende door alle buiten- ende binnen-landse oorloogen, ende twisten, sig heen ende weeder te laaten slingeren, sonder sig daar teegen te stellen, ofte daar op een* woord *te seggen.*

BY anderer FABULEN geleegendheeden, hebben wy onse gedagten laten gaan oover de *gelijkheid* ende *natuurelike Broederschap*, die onder allen Menschen, geene uitgesonderd is: Namelik, met welke *volmaaktheeden* alle de selven begaafd, ende aan welke *swakheeden* ofte *gebreeken* alle de selven ook onderworpen zijn. Nu vereist deese FABUL onse Reedenkaavelinge, oover seekere ongelijkheid van kraft ende magt, die onder den Menschen gevonden werd; als meede onse FABUL vereist eene *aanwijsinge*, hoedaanig de Menschen gemeenelik sig daar omtrend draagen, ende behoorden te draagen. Het welk wy naar de maate onser geringe kennisse, ende onses korten voorneemens, aldus beginnen.

Eenige Menschen werden gebooren van *Onderen* die *Eedel* van

afkomste ende *rijk* van goederen zijn, ende die daar en boven de *Regeeringe*, ofte *deel* aan der *Regeeringe* van Landen ende Steeden hebben; Sulks de selven tot mannelijke Jaaren gekoomen zijnde, bevinden seer grooten *aanhang* te hebben van onweetende ofte ondeugende Menschen, die tegen alle bekende waarheeden, *a* geduurig uitroepen ende trompetten, *b* die *loogenagtige maare*, dat *Helden niet dan Helden voortbrengen*: Soo dat deese hoog gebooorene door der selven ontallijken *onweetenden* ende *ondeugenden* Menschen gonste, eer sy door hare eigene Deugden eenige Eer-amten ofte Bedieninge *verdiend* hebben; gemeenelik tot hooge Bedieningen werden gevorderd; ende dat sy daar door ook sig laaten voorstaan, dat alle menschelike Eer ende Amten, niet dan op *geweld* ofte *bedrog* gegrond zijn: Sulks sy als dan soo *laatdunkende* ende *trots* werden, dat sy alle andere gemeene ofte geringe Menschen, schoon die veel *wijser* ende *deugdsaamer* dan sy moogen weesen, verre beneeden haar gewoon zijn te stellen.

Waar en tegen ook veel meer andere Menschen gebooren zijn van *on-eedele arme Ouderen*, die gants geen *deel* aan der Regeeringe van Landen ende Steeden hebben gehad; Sulks sy gants geenen aanhang van andere Menschen hebbende, geene hoope van eenige verbeeteringe haares stands konnen hebben, dan welke sy op haare eigene *gevougelikheid*, *kennisse* van *Saaken*, *Verdiensten* ende *Deugden*, bouwen.

Waarom die *Hoog-geboorene*, ende sonder eenige haare *Verdiensten* nog hooger gesteegene Menschen, in seer korte tijden vergeeten, dat alle het gunt, waar door sy *uitsteeken* booven andere Menschen, haar van *buiten*, jaa selfs van den *geringsten*, booven welke sy uitsteeken, aangekoomen is; ende dat sy waarelik *in sig selven* niet *meer* nog *beeter* als andere gemeene Menschen zijn; dan voor soo veele sy sig *meer* ende *beeter* als andere Menschen, naar de gesonde *Reeden*, *Billikheid*, *Wetten*, *Gewoonten*, ende *Handvesten* haares *Vaaderlands* vougen, ende sig meer aan den selven onderwerpen.

Ende oovermits sy sig dus sonder eenige haare *verdiensten*, seer hoog gesteegen te zijn, bevinden; soo beelden sy, als voormeld, sig

a *Heroum filii noxæ.*

b *Fortes creantur fortibus & Bonis.*

ſig ſeer ligtelik in, dat alle *Eer*, *Magt*, ende *Hoogheid*, niet dan een roof ofte een *gevolg* is van haare *geboorte* ende *ſtoute laatdunkenheid*: Sulks ſy op dien gronde, *a* alle haare werken bouwende, ſig laaten voorſtaan, dat ſy voor ofte naar geene andere haare meede *Ingeſeeten* ofte meede *Regenten* ſig moogen ofte konnen buigen ende vougen; dan met ſig ſelven in *Eere* ende *Hoogheid* te kort te doen. *b*

Het welk ook met der tijd allen ſoodanigen *hoog geboorenen* ende nog *hooger ſtijgen willenden* Menſchen ſoo vele Vyanden veroorſaakt, dat die misnougden eindelik te ſamen ſpannende, ſo een hoog geſteegen, onreedelik, ongevougelik, ende onbuigſaam Menſch, gants om verre ende ter needer werpen, hem van alle ſijne goederen, welke hy by *uſurpatie* ofte onwettelik, onder ſig geſlaagen had, berooven; en alle ſijne *Amten*, die hy van den *Regenten* der *Republike* mogte verkreegen ofte *geuſurpeerd* hebben, onder ſig verdeelen. Daar in tegendeel de geringe Ingeſeetenen, als gemeene *Borgers* ende *Boeren*, in alle hare voorkoomende ſwaarigheeden ſig tragten te vougen, om naar de *Wetten* haares Vaaderlands te leeven: Waar door ſy aldus haar leevens-behouften middeler wijle eerlik ſoukende, doorgaans in weeſen blijven. Ende beklijven die ſoo veel te meer ende te gewiſſer, indien ſy ſomtijds by ſware voorvallen met haar *meerder*, ofte met boos-aardigen haars *gelijken*, ietwes te doen ofte oneffens hebbende, konnen goed vinden, om vreedes wille, ietwes toe te geeven; ende, gelijk men gemeenelik ſegt, de *Vreede* te *koopen*.

Alle het welken de dagelikſe ervarendheid ons leerd; namentlik dat de *hoog geſteegene Menſchen*, met haaren *minderen* ietwes gemeens ofte te verhandelen hebbende, ſig ſelven doorgaans meer als hun toekomt, aanmaatigen; ende dat ſy daar omtrend ook gemeenelik onbuigſaam ende ongevougelik zijn: als meede dat de *mindere* gemeene Ingeſeetenen, geene be-eedigde *Regenten* ofte *Voogden* zijnde, welke volgens *Natuurelike Pligten* ende *Eeden* gehouden zijn, de Vry- ende Geregtigheeden, als ook de goede-

 ren

a *Les Princes commandent aux peuples*, & l'Intereſt *commande aux Princes*; *H. D. Rohan. en ſa præface.*

b *Sie Deductie oover de Secluſie des Jaars* 1654. *Deel* 2. *cap.* 3. §. 6.

ren hunner gemeene *Ingeſeetenen* ofte *Weeſen* te bewaaren, ende te vermeerderen, ſonder der ſelven Geregtigheeden ofte Goederen te moogen verminderen; als dan wel doen, ſig te buigen, jaa ook van haar eigen Regt ietwes oover te geeven, om met die *grootere Baaſen* niet te twiſten, te pleiten, ofte der ſelven haat op ſig te haalen: alſoo die *minderen* op haar *goed Regt* blijvende ſtaan, gemeenelik daar door verdorven worden. Ende ſullen wy derhalven ter beveſtinge deeſes geene *Staalkens* ofte eenige *Voorbeelden*, aangaande den gemeenen Ingeſeetenen eenes Lands, bybrengen.

Maar oovermits de hoog geſteegene Menſchen, die *Hoofden* eeniger *Vrye Republiken* geworden zijn, niet konnen werden geſegt vry te weeſen van deeſer gemeene menſchelikheid, waar door de *meerderen* met haaren *minderen* handelende, gewoon zijn, ſig ſelven altijds *vijf*, ende daar en teegen haaren mindere niet meer dan *drie* vierde deelen, voor *eene elle* toe te meeten, ende daar op halſtarrig te blijven ſtaan: ſonder den *meede Regenten*, die ſy haar *minder* agten, ietwes te willen toe geeven, ofte daar omtrend buigſaam ende gevougelik te weeſen; als meenende het ſelven haare Eere ofte Magt te ſullen krenken: Soo is desgelijks waarhaftig, dat ſy in teegendeel door die *halſtarrigheid* gemeenelik ten laatſten ter needere geſmeeten, ende verdorven werden. Ende oovermits dat die daagelikſe ervaarendheeden ons alle het ſelven van den *Hoofden* ofte *Vorſten* der Republiken ſoo oovervloediglik ende klaarelik niet leeren, als wy dat wel van andere gemeene hoog geſteegene ofte aanſienelike Menſchen daageliks ſien gebeuren; ſoo ſullen wy daar van eenige *Voorbeelden* aanhaalen.

Wanneer *Salomon* naa ſijnen Vaader *David*, onder den Naame van *Koning*, het *Hoofd* ofte *eerſte Miniſter* der *Iſraëlitiſche* Republike, veertig Jaaren naar eene geweeſt had, ende geſtorven was: Soo quaamen alle de Regenten van geheel *Iſraël* te *Sichem* by een, in meeninge des ſelfs Soon *Rehabeam* aldaar ten *Koninge* ofte *eerſte Miniſter* van *Staat*, oover geheel *Iſraël* te maaken. Dog alvoorens het ſelven te doen, ſoo drougen ſy hem voor, dat ſijn *Vaader* door ſijne ooverdaadige *Hof-houdinge*, ende inſonderheid met in tijden van *Vreede* eene groote beſoldigde *Krijgsmagt* aan te houden, haar booven reeden had beſwaard met *Schattingen*, ende begeerden ſy derhal-

halven, dat *Rehabeam* soude belooven, sijns Vaader *swaar* Jok te *verligten.* Om waar op te antwoorden, *Rehabeam* drie daagen uitstel begeerde, ende middeler-wijle eerst raadpleegde met de oude *Raadsheeren* sijns *Vaaders*, die hem raaden te buigen, ende toe te geeven: met verseekeringe, dat indien hy sulks deede, hy daar naa sijne wil van geheel *Israël* ligtelik krijgen soude konnen.

Ende alsoo hy daar na ook den *jongen Raadsheeren*, die met hem opgewassen waaren, afsonderlik raad vraagde, wat hem in deesen te doen stond; soo raaden die hem niet alleen af, te *buigen*, ende den *Regenten* van geheel *Israël* ietwes *toe te geeven*; maar raaden die hem daar en booven, den gemeenen *Regenten* van *Israël*, ofte den *Gesanten* van dien, aldus, ende met deese woorden te dreigen: „*Dat indien sijns Vaaders Jok soo dik was geweest, als sijne kleine* Vinger, „*ende indien hy haar met* Roeden *gegeesseld had; dat sijn Jok soo dik soude weesen, als sijnes Vaaders* Lendenen, *ende dat hy haar ook met* Scorpioenen *kastijden soude.* Het welk laatsten als Rehabeam den *Israëliten* had aangesegt, soo namen sy het selven soo qualik, dat *tien* stammen *Rehabeam* als *eerste Minister* van Staat verwierpen ofte afswooren, en *Jeroboam* tot haren *Koninge*, ofte *eersten Dienare* van Staate, kooren. En gebeurde dat geene Stam dan die van *Juda*, waar uit *Rehabeam* gebooren was, ende de geringe Stam *Benjamin*, die tegen *Juda* aanpaalde, mitsgaaders de *Priesters*, om dat die buiten Jerusalem in de Stamme *Juda* geleegen, niet mogten offeren, ende anders sins ydel souden zijn geweest; ofte verjaagd souden zijn geworden, *Rehabeam* tot *Koninge* aan naamen, ende by hem bleeven. Sulks door *Rehabeams* onbuigsaamheid, geheel *Israel* soo omtrend den *Godsdienst* als omtrend de *Politike Regeeringe*, eerst in tween gescheurd, ende daar naa ook in het geheel vernietigd is geworden. *a*

Als *Philippus*, Koning van *Hispanien*, ende *Hertog* ofte *Graaf*, ende mits dien de *hoogste* ofte *eerste Dienaar* van Staat, der respective *Neederlandse Provintien* zijnde, ter verbreekinge van der respective *Staaten Souverainiteit*, ende ter verminderinge van de *Vryheid* der alinge Ingeseetenen ofte *Staaten* der wel opgemelde Landen, eigener *Authoriteit*, ende mits dien seer *onwettiglik*, veele *Tyrannige* bloe-

a *Sie* 1. *Bouk der Koning. cap.* 11. *ende* 12. *Chron. Bouk* 2. *cap.* 9. *ende* 10.

bloedige Placcaten had doen afkondigen; en door *Hoofs-gesinde Regenten*, ofte door *Ketter-meesteren* uitvoeren: Soo klaagden de Staaten eeniger Provintien daar oover aan *hem*: en vertoonden alle de verbonde *Eedelen* der Neederlandsche Provintien in den Jare 1566. hare opgemelde swarigheeden ook aan der *Gouvernante*, en versogten sy alle seer ootmoediglik eenige versagtinge der opgemelde *onwettige* Placcaten. Waar op als *Philippus* en de Gouvernante *Margareta* de *Parma*, sijn Steede-houdster, in plaatse van te buigen, en sig aan der *reeden*, als ook aan de *oude Gewoonten* ofte *Handvesten* onser Vrye Landen ende Steeden te onderwerpen, het soo verre van daar was; dat *Philippus* naar de wijse der gemeenelik qualik beraadene *Koningen* ende *Vorsten*, door enkel geweld die onwettige *Placcaten* nog strenger belaste uit te voeren. Ende sond hy daar en booven den Hertog van *Alba* met een geheel heir ten selven einde herwaards. Sulks daar uit zijn ontstaan die *Beroerten* ende *Oorelogen*, geduurende de welke *Philippus* van sijne respective *Hertogs* ofte *Graavelike Amten*, door de *Staaten* deeser Landen, als wettige Souverainen van dien, in den Jaare 1581. is afgeset ende afgeswooren geworden. *a*

Gelijk als meede de Hertog van *Anjou* in den Jaare 1582. tot Hertog van *Braband*, ende Graaf van *Vlaanderen, &c.* door de respective *Staaten* aangenoomen was, op seer veele door hem *beswoorene Voorwaarden*; soo wilde hy des niet te min in den Jaare 1583. sig daar naar niet vougen, maar tragte door *geweld* van *Krijgsvolk*, eenige voornaame Steeden in te neemen, ende te dwingen, om hem in alles te gehoorsaamen, niet jeegenstaande alle andere loffelike oude *Gewoonten*, *Wetten*, *Privilegien* ofte *Voorregten* ende *Hand-vesten*. Ende alsoo hem sulks mislukte, wierd hy ook door den Staaten der respective Landen afgeset. *b*

Als *Robbert Dudley*, Graaf van Leycester, in den Jaare 1585. door de *Staaten* der respective *Vereenigde Neederlanden*, tot *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* was aangenoomen, op gelijken voet als dat *Amt* ten tijde van Keiser *Karel* gevoerd was: Soo vergenougde hy sig daar niet meede, maar deede hy geduurige Indragten op de *Souveraine* Magt der *Staaten*, ende haarer bysondere *Stadhouderen*, schel-

a *Sie P. Borre. &c.* b *Sie P. Borre. &c.*

ſcheldende de ſelven uit voor *Libertins*, Menſchen ſonder *yvere* tot den *Godsdienſte*, *Lorrendraajers*, *Seepſieders*, *Brouwers*, *Wijnkoopers*, *&c.* ende die by gevolge gants onbevougd ende ook onbequaam waaren, ſoo eenen *grooten Heere*, als hy was, eenige Ordre omtrend het gunt hy te doen ofte te laaten had, voor te ſchrijven: Sulks opgemelde *Staaten* hem aanweeſen, dat indien van ouds de wettige *Souverainiteit* oover deeſe Landen by haar niet was, hy ook waarelik geen *Gouverneur* ofte *Kapitain Generaal* oover deeſe Landen naar *Regten* konde weeſen; alſoo hy dat *Amt* van niemanne anders dan van der *Staaten* weegen verkreegen had; ende dat hy derhalven het eenen begeerende, ook het anderen erkennen moeſt. Waar en booven ſy hem verſcheide maalen ſeer ernſtig ſijne *Indragten* vertoonden, ende verſogten, dat hy ſig des in volgende tijden wilde onthouden, waar naar hy ſig ſoo weinig wilde vougen, ofte buigen, dat hy voornaam, *Leiden*, ende eenige andere Hollandſe *Steeden*, door 's Lands Krijgs-knegten te oovermeeſteren, om daar naa de *Staaten* deeſer Landen als *Slaaven* ten ſijnen dienſte gebooren, te gebruiken tot alle het gunt hem gelieven ſoude: ende als hem dat mislukte; *gelijk die dolle Vorſtelike aanſlaagen gemeenelik mislukken*; ende dat aan *Drie* ſijnes *aanhangs* des weegen het Hoofd tot *Leiden* afgeſlaagen wierd: ſoo vond hy ſig genoodſaakt, om ſijn leeven te verſeekeren, te ſeggen, *a Het is tijd dat ik mijn Hoofd berge.* Gelijk hy ten dien einde ook in den Jaare 1587. naar Engeland oover ſcheepte, ende aldaar ſijn *Amt* van *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* der Vereenigde Neederlanden, ook moeſte needer leggen. Welk *Amt* opgemelde *Staaten*, als door dit voorval wijſer geworden zijnde, ſeederd dien tijd tot heeden, aan geenen anderen Menſche hebben goed gevonden op te draagen. *b*

Ende is derhalven de eigendlijke *Leer* onſer FABULEN, dat het voor allen Menſchen, ende inſonderheid voor *Koningen* ende *Vorſten*, eene ſeer groote Wijsheid is, altijds te *buigen* ende ſig te *onderwerpen*, onder, ende aan de *Reeden*, ſonder in ſteede van dien

a *Sta tempo ch'iò guardi la mia Teſta. E. v. Rheid.*

b *Sie E. van Rheid. P. C. Hoofds Hiſtorie. Beſoignes der groote Vergaaderinge des Iaars* 1651.

eenig *Geweld* te gebruiken ; jaa dat het den ſelven ſeer geraaden is, om *Ruſt* ende *Vreedes* wille, ſomtijds van haar eigendlik *Regt* af te ſtaan , ende alſoo de *Ruſt* ende *Vreede* te koopen, om niet in het geheel verdorven, ofte van haar *Amt* afgeſet te worden.

Die

Die sig self queld,
Een goed Vriend queld.

Cor ne edito.

84. De *Blygeestige* ende de *Droufaard.*

TErwijle de *Nagtegaal* ende de *Swaluwe* als twee seer lieve *Susters*, van ouds by den Menschen in seer groote rust ende vermaak leefden; om dat sy beiden den Menschen door haaren Sang seer behaagden, ende nergens in beschaadigden: Soo gebeurde dat een *vremde* Vogel, *Hop* genaamd, ook gewoon by Menschen, dog in 't verre afgeleegen *Thracien* te woonen, daar van daan in *Italien* oover vloog, ende aldaar die twee schoone *Susters*, naa-

mentlik de *Nagtegaal* ende de *Swaluwe* gesien hebbende, geneegen wierd met de eerste te paaren: Sulks hy de *Nagtegaal* eenen tijd lang gevrijd hebbende, die ten sijne Wijve kreeg, ende met haar in *Thracien* weeder keerde; alwaar sy den *Hoppe* een Soontjen baarde, dat sijnen Vaadere seer wel geleek.

Ende eenige Jaaren verloopen zijnde, wierd de *Nagtegaal* seer begeerig haare Suster de *Swaluwe* weeder te sien, ende hield sy ten dien einde by den *Hoppe*, haaren Manne, soo sterk aan, dat de *Hop* naar *Italien* reisde, ende de *Swaluwe* soo soet bepraate, dat sy van daar met hem naar *Thracien* vloog. Dog alsoo onderwijlen ook de *Hop* op de *Swaluwe* verliefd was geworden; ende de *Swaluw* sig kuis wilde houden, sonder ontrouwheid aan der *Nagtegaale* haare Sustere te bewijsen: soo verkrafte haar de *Hop* onder weegen.

Ende de *Hop* daar na bevreesd werdende, dat de *Swaluw* sijn Schelmstuk oopenbaaren soude, soo beet hy haar de *Tong* af, sulks sy niet meer singen konde; ende sy daar naa by haare Suster de *Nagtegaal* koomende, efter met teekenen te kennen gaf, van wien sy dat Quaad, alsook de Schoffieringe geleeden had.

Het welk haare *Suster* de *Nagtegaal* soo euvel nam, dat sy in sig selven swoer, daar *wraak* oover te sullen neemen. Gelijk sy haar *Soontjen*, alleen om dat het den *Hoppe* sijnen Vaadere seer wel geleek, doode; ende sijn vlees soo wel toemaakte, dat het den *Hoppe* ten eeten voorgesteld zijnde, het hem soo wel smaakte, dat hy het in 't geheel op at; als wanneer de *Swaluw* ende de *Nagtegaal* den *Hoppe* gesegt hebbende, wat hy gegeeten had; meenden sig genoug gewrooken te hebben, ende door vloogen: de *Swaluw* naar den Menschen, ende de *Nagtegaal* in de

aller-

allergrootſte ende diepſte Boſſen, om aldaar haare *drouf-heid*, oover de *ontrouwe* ende *wreedheid* der *Hoppe*, ende oover het verlies haares eenigen *Kinds*, in hare eenſaamheid te betreuren.

Waar door de *Swaluw* by den *Menſchen* geduurig in het vliegen van ende naar haar neſt, jaa in haar neſt ſelve, op het doen der Menſchen moetende agt ſlaan; allangs haare droufheid vergat, ende ook alle haare voorgaande kraften, die de *Hop* haar benoomen had, allangs weederom kreeg. Sulks ſy uit blijdſchap naar den Boſſe vloog ende de *Nagtegaal* opſogt, om haar die Vreugd bekend te maaken. Gelijk ſy deede, ende aldaar ſag, dat de *Nagtegaal* haare drouvige gedagten in der eenigheid ſoo ſeer gevoed had, dat ſy daar van ſeer mager was geworden; ende ſcheen op nietwes anders, dan op de *ſchelmſtukken* haares Mans, ende op de daar uit veroorſaakte *dood* haares *Soons*, gedagt te hebben. Waarom ſy der *Nagtegaale* raade, aanſtonds het Bos ende de Eenſaamheid te verlaaten, om weder als voor deeſen by den Menſchen te verkeeren; ende haaren *ſoeten ſang* aldaar te laten hooren; ten deele om den menſchen meer te behaagen, ende ten deele om ſig onderwijlen ook eenigſins te vermaken: haar verſeekerende, dat ſy door dat middel haare *droufheid* ſlijten, ende haare voorgaanden geruſten ende vermaakelijken Stand, ten vreugde van alle haare vrienden ende bekenden, weederom bekoomen ſoude.

Maar de *Nagtegaal* was, gedurende alle deeſe reedeneeringe, nog ſoo ſeer met haare drouvige gedagten vervuld; dat ſy op 't geen 'er door de *Swaluwe* geſegt was, met geene bedaarde ſinnen, agt gegeeven had: Ende daarom beantwoorde ſy geene der by gebragte reedenen; maar ſeide daar op: Ik heb mijn vermaak in mijne *Eenſaamheid*,

ende in mijne *gedagten*; sulks het gewoel der menschen my niet dan verdriet aanbrengen soude. Dit gesegt hebbende, vloog sy weg in het diepste der Bossen, sonder naar behooren haar afscheid genoomen te hebben, van haare allerliefste Sustere, de *Swaluwe*. Ende bragten dus de een al *treurende* in der *eensaamheid*; ende daar en teegen de ander al *singende* onder het gewoel der *Menschen*, haar beiden leeven ten einde.

Uitlegging *der* Woorden.

Met de SWALUWE, *werd verstaan een Blygeestig Mensch, die in swaare teegenspoeden, sijne oude wyse van leven behoud, met onder den Menschen als voor heen te verkeeren, ende die daar door sijne droufheid doed slyten, ende sijne teegenspoeden te booven komt.*

Met de NAGTEGAAL, *werd desgelijks verstaan, een blygeestig Mensch, maar soodaanig een, die door teegenspoeden sig laat ter needer slaan, ende daar op geduurig maald: ende op dat hy sulks des te meer doen soude konnen, altyds de eensaamheid soukt.*

GElijk van ouds de geenen, welke de vermeerdering der waare *wysheid* ende menschelijke kennisse hebben gesogt, met te doorsnuffelen ende naar te spooren, de oorsaaken aller *Natuurelijke* dingen; ofte wel der geneegendheeden, daaden ende uitwerkingen der Menschen; *Wysgierigen* * zijn genaamd geworden; ende sy ook haare kennisse verre boven de gemeene hadden doen stijgen:

Soo

* *Philosophi Naturales, Morales, Politici. Democritus, Aristoteles, Socrates, Plato. &c.*

Soo zijn daar naa, ende insonderheid seederd den Jaare vier honderd naa Jesus Christus geboorte gevolgd veele *Eewen*, in welken door geheel *Europa*, alle kennisse ende weetenschappen, het zy door de regeerende *Krijs-ooverften*, ende der Barbare *Noordse Volkeren* oovervallingen, het zy door de Christen *Paapen* ende *Monniken*, dat geslaagene Vyanden aller *wijsgierigen a* waren, voorbedagtelik uitgebluft ofte vernietigd geworden. Tot dat op den einde der *twaalfde* Eewe naa onses Heeren *Jesus Christus* geboorte, ende vervolgens tot in den beginne der *sestiende* Eewe, alleen de *Kerkeliken* ende de *Monniken* haar verstand seer geoeffend hebben, niet om gelijk van ouds, de oorsaaken der *natuurelike* ende *menschelike* Saaken te ondersouken, in *die Saaken selfs*, ofte in het groote *bouk* des Weerelds, ende den ommegange der Menschen; maar wel om in haare *Cellekens* ende *Eensaamheid* te bedenken, op hoe veelerlei wijse *sy eene Saak konden aanschouwen*, ende op hoe veerlerlei wijse *sy hare eigene gedagten b* konden verdeelen, met malkanderen vergelijken, doen oover een koomen, ofte *teegen een strijden*, *&c.* Het welk eene groote spits-vindigheid in die Menschen, maar gants geene meerdere kennisse van Saaken veroorsaaken konde.

En of wel een weinig voor, en gedurende de geheele *sestiende* Eewe, door de *Griekse Vlugtelingen* naar *Italien*, en door de niew-gevondene *Druk-konst* in *Duitsland*, en de groote meenigte der Bouken; sig over geheel *Europa* onder allerlei slag van Menschen heeft geoopenbaard, een groote yver, om alle *oude Schriften*, ende dien volgens ook alle nieweliks gedrukte Bouken, te doorsnuffelen; ende dat daar door ook de kennisse der Menschen tot veele *naturelike* ende *menschelike* Saaken is uitgestrekt geworden: Soo hebben nogtans de Menschen, uit die *Bouken alleen*, sonder wijdere opmerkingen te gebruiken, niet gekreegen de kennisse der *oorsaaken* van opgemelde dingen: maar hebben sy alleen haare geheugenisse opgevuld, soodanig, dat sy wisten te verhaalen, het gunt andere Menschen voor deesen van die Saaken geschreeven hadden.

Ende om oover deese Saaken ons wat naarder uit te drukken, soo gelieve de *Leeser* te weeten, dat de meeste *Paapen* ende *Monniken*, voor den Jaare 1500. naar *Jesus Christus* geboorte sig niet bemoeiden met voor de *Leere* der Roomse Kerke, ende teegen die der

a *Philosophi.* b *Entia Rationis.*

der alsoo genaamde *Ketteren* te schrijven: maar dat die, welken sig omtrend hare eigene Gedagten oeffenden, wierden gesegt *Scholastici* ofte *School-leeraars* te zijn: ende de Leesers aller Bouken, sonder die *Saaken* alsoo wel ofte beeter als die *Aucteuren* selfs, welke die Bouken geschreeven hadden, te ondersouken, te begrijpen, ende daar oover haare eigene vrye opmerkingen te hebben; wierden in die tijden, ende werden als nog van andere Menschen, die *wijser* zijn, *Pedanten* genaamd. Als willende met dien woorde uitdrukken, Menschen die door haare affonderlike *gedagten*, ofte *eensaamheid*, ende door het onnuttelik *leesen* van Bouken, de woorden der selven in haare *geheugenisse* hebben geprent, ende die ook onderwijlen daar door haár goed *oordeel* ofte *verstand* soodanig geminderd hebben, dat sy tot den ommegange met andere Menschen, die haar niet gelijken, gants onbequaam zijn geworden.

Ende zijn die *School-leeraars*, ofte de *Pedanten*, schrijvende van *naturelike* Saaken, daar in wel oover een gekoomen, van ons te leeren, dat alle gemengde lighaamen bestonden uit *Viere*, *Lugte*, *Waatere* ende *Aarde*; ende dat als die *Eelementen* in den bloede ofte lighaame der Menschen wel gemaatigd ende vermengd waaren, soodaanig nogtans, dat de *Lugt*, dat is de *hitte* ende *vogte* des lighaams, de ooverhand had; die mensch gesegt wierd *a goed-bloedrijk* ofte *blygeestig* te weesen. Als het *Vier*, dat is de *hitte* ende *droogte* des lighaams uitstak; soo seiden sy, dat soo een mensch *b toornig* van aard was. Als het *Waater*, dat is de *Vogtigheid* ende *Koude*, in den lighaame te veel was; soo seiden sy, dat soo een mensch *c grof* ende *bot* van aard was. Ende als in den lighaame de *Aarde*, dat is de *koude* ende *droogte* te veel was; soo seiden sy, dat soodaanig een mensch *d drouvig* van *Geest*, ende te gelijk *grof* van *lighaame*, ende *schrander* van *verstande* ofte seer *vernuftig* was: ende vermaaten sy sig, dus de oorsaaken aller *naturelike dingen* te konnen oplossen.

Maar gelijk *Hippocrates* al in sijnen tijden aangeweesen heeft, dat het *wel* ofte *quaalik* weesen, ende de *kennis* des menschelijken lighaams; op deese gronden niet konde werden gebowd, nogte dat het in deese hoedaanigheeden bestond, *e* ende dat door de veranderingen van dien lighaame uit *hitte* tot *koude*, ende uit *droogte* tot

vog-

a *Sanguineus*. b *Cholericus*. c *Plegmaticus*. d *Melancholicus*.
e *Hippocrat. de Veteri Medicina*.

vogtigheid; ofte uit *koude* ende *vogtigheid* tot het teegendeel van dien; de *Sieken* niet gesond konnen werden gemaakt: Soo zijn ook in onse *seeventiende* Eewe veele treffelike *Mannen* voor den daage gekoomen, die sig niet soo seer beesig hebben gehouden, met op hare *a eigene gedagten* te denken, ende alle haar voorkomende Bouken te doorleesen; gelijk dat het werk ende de beesigheid is geweest der *School-leeraaren*, ende der *Pedanten*: maar die sig beesig hebben gehouden, met op veel beetere *gronden*, neevens het maatig *leesen*, ende ordentelijke ooverdenken der saaken die sy in weinige *goede* Bouken, van die saaken handelende, geleesen hebben; de *naturelike* ende *menschelike* Saaken selfs te ondersouken.

Onder welke treffelike Mannen alles sins uitgesteeken heeft *Renatus Descartes*, die onses weetens in het stuk der *Philosophie* ofte *Wiskonsten*, ende *Natuur-kunde*, sijns gelijken in geene voorgaande Eewen heeft gehad: Ende derhalven vinden wy ons nu verpligt oover de *Melancholie* ofte *Drouf-aardigheid*, voor soo veel die het *Voorwerp* onser FABULE is, ende dat op de *Gronden* des welgemelden *Philosoophs*, onse Reedenkaavelinge nog ietwes verders uit te strekken.

Door de *ontleedinge* der menschelijke ende beestelijke *lighaamen*, leeren wy; dat aller beider lighaamelike beweegingen door eeven diergelike werktuigen, *geesten*, *herssenen*, *senuwen*, *spieren* ende *voorwerpen* op de *sinnen* speelende, soo wel in den Menschen, gelijk als in den Beesten, konnen uitgewrogt werden: met soodaanig onderscheid nogtans, dat wy niet in den *Beesten*, maar wel in *ons selven* aanmerken konnen, eene *Siel*; dat is eene geestelike *denkende Saak*, met onsen lighaame soodaanige gemeenschap hebbende, dat of schoon onse *Siel* door haare gedagten geene niewe lighaamelike Beweegingen veroorsaaken kan; sy des niet te min magtig is, de selve Beweegingen door haare gedagten *eeniger maaten* te *bestieren*; dat is af, aan, ende te verleiden, ofte te verleggen.

Wy seggen *eeniger maaten*, om dat op onse *sin-tuigen* ende *lighaame* soo kraftige ofte soo felle beweegingen konnen vallen, als de *donder* op ons *gehoor*, ende het *vier* op het *gevoel* onser leeden, &c. dat wy de eerste innerlike lighamelike beweegingen daar uit onstaande, niet magtig zijn door onse gedagten te bestieren; maar ons ge-

Bbbb

a *Entia Rationis.*

genoodsaakt vinden, die eerste Beweegingen haaren loop te laaten; efter soodaanig, dat indien onse *Siel* daar in een mishaagen heeft: ende in gevolge van dien de *tweede* Beweegingen, dat is der uiterlike *leeden* weederhoud, van die *Pasie* ofte die drift uit te voeren ende te vermeerderen: dat als dan die *pasie* ofte die *drift* seekerlik allangs slijten, ende het ongemak van dien ophouden sal.

Eeven dus is het by naast met ons gesteld, wanneer door eenige *voorwerpen* op onse *sinnen*, in onse gedagten werden gebragt eenige Saaken, die ons ongemeen seer *be-* ofte *mis-haagen*, namentlik, dat wy in den beginne ons niet *willen* ofte niet *konnen* weederhouden, van op die seer be- ofte mishaagelike Saaken te denken. Sulks indien onse *Siel*, geene sorge draagd, om by gevolge van tijden onse uiterlike leeden te weederhouden, van alle die *Beweegingen* ende *Voorwerpen*, welke de selve be- ofte mishagelike gedagten in ons vernieuwen ofte versterken; onse *Geesten* allangs door de selfde *geweesten* ofte *doorgangen* onser Herssenen, snelder ende groover vlieten, als ook haare beweegingen langer behouden konnen. Gelijk bekend is, dat alle groote *lighaamen*, eenmaal bewoogen zijnde, niet soo ligtelik gestut, ofte de beweeging van dien verleid konnen ofte kan werden: ende daar uit ook ontstaat, dat onse *Siel* die sterke beweegingen onser *Geesten* niet bestieren kan, maar de selve haaren gang laat gaan; ende mitsdien by naast als *oover-meesterd*, ende soo veele het moogelik is, gedwongen werd, altijds op de selve saaken te denken.

En is dit het *maalen* en het *mijmeren* der *Verliefden*, op eenen Mensche van andere *Sexe*, wanneer die hun ongemeen seer behaagd. Gelijk dit meede is het *maalen* en het *mijmeren* der al te hoovaardige ofte *Heerssugtige* Menschen, op die *Hoogheeden*, *Amten*, en *Eere*, welke sy sig inbeelden waardig te zijn, ofte hoopen te sullen bekoomen ende genieten; sonder dat sy op eenige andere saaken willen denken: welke twee geslagten van Menschen, naamelik de *Verliefden* ende de *Heerssugtigen*, wel de meeste maalende ende mijmerende Menschen uitleeveren. Ende om eindelik tot het eigendlike *voorwerp* onser FABULE te komen; Soo seggen wy, dat dit ook is het *maalen* en het *mijmeren* der Menschen, op saaken, die in haar schielik ongemeen seer be- ofte mishagelike, *blijde* ofte *drouvige* ende *hatelike* gedagten hebben veroorsaakt; sulks onse *Siel* niet in tijds sorg-

vuldig

vuldig weesende, om daar naa die *blijde* ofte *drouvige* gedagten te verleiden; allangs daar meede bevangen, ende by naast oovermeesterd ofte belet werd, op andere saaken te denken. *a*

Ende werd deese *Melancholie* ofte geduurige *Blijdschap* ofte *Droufheid*, ende dit *maalen* voorgekoomen, ofte weg genoomen, met ons selven wijselik voor te draagen, alle reedenen die ons het tegenwoordige ofte verlooren *goed*, ofte het *quaad* dat wy voelen ofte vreesen ons te sullen oover koomen, ofte welk ons oover gekoomen is, min te doen agten, dan het ons toe scheen, wanneer wy alleen oover de vermaakelikheeden ofte ongemakken van dien, onse gedagten lieten gaan. Of werd ook dat *maalen* voorgekoomen ende weg genoomen, met dat verlooren *goed*, of meer aan den Menschen die het verlooren hebben, weeder te geeven, of met het *quaad* weg te neemen. Ende daar en booven leerd ons de ervaarendheid, dat dit gebrek ook gebeeterd werd met warme ende vogtige Spijse, als ook Wijn tot sijn drank te gebruiken; met Hoofd ende Voeten seer warm te houden; met geduurige beesigheeden onder het gewoel van andere Menschen. Ende insonderheid werd dit gebrek voorgekoomen ofte geholpen, door aangenaame ende seer vermaakelike geselschappen, in oopene behaagelike velden te genieten: Gelijk in onser FABULE de *Swaluw* haare droufheid slijt, met tot den Menschen ende hare voorgaande beesigheeden te keeren, ende dat sy door dat middel hare droufheid tot geene *Melancholie* ofte drouvigen aard doed vervallen: daar in teegendeel de *Nagtegaal* met sig van den Menschen te scheiden en in der eenigheid haare reedenen van *droufheid* te ooverdenken, allangs soodanig gestel in haare *herssenen*, *geesten*, *bloede*, *ingewanden*, ende *leeden* veroorsaakt, dat sy *Nagtegaal* in hare *Melancholie* ofte *Droufheid*, door alle het voormelden niet gebeeterd kan werden.

Sulks wanneer de Menschen soo verre in *Melancholie*, ende tot het *maalen* vervallen zijn; men tot heeden daar teegen geene beetere hulpmiddelen heeft uitgevonden, dan met haar in hunne *maalende* gedagten toe te geeven, sig daar door by haar aangenaam te maaken, om haar te konnen aanraaden seer sterke *Aader-laatingen* ende *Purgatien* te gebruiken; ende alsoo in haar gelijk als een geheel niew *bloed*, ofte lighaam te veroorsaaken. Dog indien dit

 middel

a *Vide L. Vives lib. de anima Mons. Ren. Descartes passions de l'ame.*

middel omtrend den *Melancholiken* ofte den *Drouf-aarden*, niet vrugtbaarelik heeft konnen werden gebruikt, soo moet de selve *Melancholike* eindelik werden *gedwongen*, door allen daar toe dienende middelen, om geduurig beesig te zijn, als ook met te moogen ende ook te moeten drinken, *slaapen*, *waaken*, gekleed te zijn, &c. ende ook anders niet, dan op ende naar het bevel des geenen, wiens sorge die *Melancholiken* ofte Droufaarden aan bevoolen zijn: oovermits sonder soodaanige *Dwang* de selven *Melancholiken* meest al treurende ende *mijmerende* haar leeven seer lang uitstrekken, ende alsoo eindigen konnen. Even gelijk de *Nagtegaal* onser FABULE.

Ende souden van alle het opgemelden wel *voorbeelden* hier aangeweesen werden, ten waare de *Historien* aller Landen ende aller Eewen, jaa onse daagelikse *Ervaarendheid* ons de selven soo oovervloediglik voorgedraagen heeft, ende nog voordraagd; dat gants oovertollig soude weesen, eenigen van dien hier by te brengen. a

De eigendlike sin onser FABULE is derhalven, ons te *leeren*, door het *Voorbeeld* der *Swaluwe*, dat niet jeegenstaande ongemeen drouvige gevallen, die uitspoorigheeden der *Melancholie* in den beginne seer wel voor te komen zijn. Gelijk meede door het voorbeeld des *Nagtegaals* geleerd werd, dat men sig selven in sijner *Melancholie* ofte drouvige gedagten gevoed hebbende, het ook boven ende buiten ons vermoogen werd, ons selven daar van te geneesen; maar dat wy als dan door anderen ons *bedriegende* ofte *dwingende* Menschen sig deeser Saake verstaande, seer wel geholpen konnen zijn, ende ook behoorden geholpen te werden.

a *Vide Hist. Admirab. & memorab. de S. Goulart, ende insonderheid Fienus de Virib. Imaginat.*

Een

Een Dronkaard is veel minder als een Beeſt te agten.

Quid non ebrietas deſignat. Horat. Epiſt.

85. De *Dronkerd* ende ſijn *Wijf.*

EEn *Wijf* vermerkende dat haar *Man* meer ende meer tot den *dronke* verviel, ende als dan veele malligheeden beging, raade hem als dan ſig in den *ſpiegele* te beſien, ende aan te merken, dat hy als dan een *dol* menſch geleek, ende dat hy waarelik nog in ſijn ſpreeken, nogte in ſijne werken toonde, meer verſtands als een *dolle* Man, ofte als een *Kind* te hebben. Weshalven hy be-

loofde dien raad naar te koomen, gelijk hy ook daar naa sig van den wijne seer bevangen voelende, t'elkens met eenen grooten Roemere vol wijns voor den *Spiegele* ging staan; ende soo een groot behaagen had met sig selfs, ende den Wijn in den Spiegele te sien speelen, dat hy t'elkens, als hy dat glas had uitgedronken, het selven weeder vulde, ende gelijk als met den Wijne in eenen goeden geselschappe weesende, weeder uit dronk, tot dat hy dronken ende vol zijnde, voor den *Spiegele* bleef leggen.

Het *Wijf* sulks meenende te beletten, deed eene kleine *silvere Beeker* maaken, op wiens Boodeme sy *Christus gekruist* deede snijden, ende ontnam hem alle sijne Roemers; op hoope, dat hy den *Beeker* uitdrinkende, op sijnes *Saaligmaakers* Lijden voor deese sijne, ende voor onse Sonden denken, ende sig alsoo van dronken drinken beeteren soude; maar daar naa siende dat hy des te eer den *Beeker* uit dronk, soo vroeg sy hem de reeden van dien; ende antwoorde hy, soo *geneegen te weesen, onses lieven Saaligmaakers Beeld* eerbiediglik *te sien*; dat hy altijds, wanneer de Beeker vol was, soude tragten den Boodem van dien, ende by gevolge, dien lieven gekruisten *Christum* te aanschouwen.

Het welk sijn *Wijf* hoorende, aanstonds eenen diergelijken Beeker deede maaken, ende op den Boodem van dien snijden, eenen vervaarelijken *Duivel*; op hoope dat haar Man, uit vreese van den *Duivel* te sien, nooit den Beeker geheel uit drinken soude willen; maar sy vond sig leelijk bedroogen; want hy naar den aard der Dronkaarden den *Beeker* van tijden ten tijden meer ende meer leedigde; sulks sy hem weeder vroug, hoe dat hy quam, ende hy daar op antwoorde, dat geen mensch ter weereld den *Duivele* eenig goed vermogt te doen; ende hem

in

in het byſonder aangaande, dat hy onder het drinken altijds dagt, dat hy den *Duivele* niet eenen drop van dien goeden lekkeren wijne behoorde te gonnen: ende dat hy om die goede reeden altijds haaſtede, ſijnen Beeker uit te drinken.

Sulks ſijn *Wijf* door hares *Mans uitvlugten* by naaſt alle hope van beeterſchap verlooren hebbende, nog eene liſt bedagt, om ſo ſy hoopte, hem van der Dronkenſchappe af te leiden. Namentlik, ſy koft hem eenen ongemeen ſchoonen ouden lekkeren *Wijn*, ende hield hem in het drinken geſelſchap, tot dat hy van dien Wijne bevangen weeſende, in eenen diepen ſlaape geraakte; als wanneer ſy hem op hare ſchouderen in een ſeer diep *Graf*, dat ſy naar de wijſe van dien tijd in haar huis hadden, bragt; ende ter needer gelegt hebbende, door ging: ſluitende de deur van den Graave digt toe. Ende wanneer ſy giſte, dat hy ſijnen dronk ſoude hebben uit geſlaapen, ging ſy ſterk aan der deure van den Graave kloppen, ende vraagen, of daar ieman in was? indien jaa; dat hy had voor te koomen. De *Dronkaard* nog ſlaapens vol weeſende, vroeg wat men begeerde; waar op ſy antwoorde: Ik gaa oover allen voor den *Dooden*, ende bekenden afgeſtorvenen *ſpijſe* brengen. De Dronkaard dit hoorende, riep oover luid: „ Og goe-
„ de wie gy zijt! breng my dog geene *ſpijſe*, want ik walg
„ daar van, maar ik bid u, breng my *wijn te drinken*, om
„ my te laaven en te verquikken: want mijn keel is droog,
„ en mijn hart is ſlaaw. Het *Wijf* dit hoorende, wierd bedroufd, en ſeide: Nu ſie ik, dat daar geen middel is, om eenigen *Dronkaard* ofte u van der dronkenſchap te beeteren, alſoo dat gebrek door de lange gewoonte in uwer *Nature* veranderd is, ende ook duuren ſal, tot dat gy waarelik *dood*, ende ſeeven voeten diep onder der aarde ſuld weeſen.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden

Is hier onnoodig, alſoo dit geene FABUL, *maar een* Apologus *is, waar in de Menſchen in die vertellinge koomende, alle woorden in eenen gemeenen ſinne ſpreeken.*

WAnneer de *Dieren* gekoomen zijn tot eenen bequaamen ouderdomme, ende haar lighaam geſond is; ſoo rijſen met ydere *opſiedinge* des bloeds in den *Herte*, ofte met elker *Aader-kloppinge*, ſoo veele *Geeſten* naar de *Herſſenen*, dat de *Holligheeden*, gelijk meede alle de *Draatjens* ofte *Veeſeltjens* van dien, welke eigentlik het geweef van het *Brein* uit maaken, daar van ſoodaanig geſpannen ende daar meede vervuld zijn; dat ydere beweeginge, van buiten op de ſin-tuigen van *Hooren*, *Sien*, *Rieken*, *Smaaken*, *Voelen*; ofte van binnen ydere *prikkeling* onſer eigene bewoogene ende drijvende *Humeuren*, welke *Prikkelingen* wy naar geleegendheid *Pijn*, *Kitteling*, *Honger*, *Dorſt*, *Wakkerheid*, *Vaak*, *Luſt* tot *Voortteelinge*, *&c.* noemen; die *Geeſten* daar van daan doen vliegen in die geroerde, ende mits dien geoopende Seenuwen ende Spieren; welke dienſtig zijn, om dat *Dier* ſoo te beweegen, dat het ſijne geſondheid ende eigen welvaaren, als ook de *Voort-teeling* ſijnes geſlagts uitwerke. Ende werd als dan ſoo een lighaam vergeleeken by eenen *Scheepe*, wiens Seilen ende Touwen door eenen doorgaanden winde ſpannen, ende mits dien den Stierman, wanneer die aan het roer ſit, bequaam maaken om ſijne reiſe te ſpoeden, ende ſijne gewenſte haaven te beſeilen. *a*

Dit alles bevinden wy niet alleen in ons eigen ſelven, met den *Beeſten* gemeen te hebben, maar wy bevinden daar en booven ook, dat de Almoogende *God* daar beneevens aan onſen lighaame eene reedelike *Siele* gevougd, ende die voorſien heeft met ſoodaanige kraften, op ende omtrend de *beweegingen* der *Dierelike Geeſten* van onſen geſonden ende welgeſtelden lighaame; dat naar onſer *Siele* *willen*

a *Ren. Deſcartes de Homine.*

willen ofte *niet willen*, opgemelde *Geesten* soodaanig vlieten, ofte niet vlieten, uit onse Hersſenen naar die ofte wel naar andere Seenuwen, Spieren, ende Leeden, welke vereischt werden, om onse menschelike werken sus ofte soo te doen, ofte te laaten.

Ook is ons bekend, dat ons *Hert* door heete *koortsen* voor eenen korten tijde soo oovervloediglik *snelle geesten* in onse Hersſenen kan drijven; dat onse *Siel*, niet magtig zijnde die te bestieren, sy allesins ongestuimig drijven; Sulks wy als dan *raasen*, *a* of wanneer sulks ontstaat uit andere langdurige oorsaken; dat die Menschen als dan werden gesegt *dol* te zijn. *b* Gelijk meede die Menschen, welke door eenige voorvallen, als ook door al te *grooven* bloede, ende daar uit in de Hersſenen ontstaande *groove* geesten, soo lange op eene saak denken, dat haare *Siel* als dan ook onmagtig werd bevonden, om die *Geesten* van derwaarts af te wenden, ende mits dien op wat anders te denken; Het welk wy noemen *maalen*, ofte *mijmeren*. *c* Ende wanneer aan den *maaksele* der Hersſenen, het zy weegens *kleinte*, *groote*, ofte *figure* des *Hoofds*, ietwes ontbreekt, soo bevind men ook, dat onse *Siel*, die geesten ende leeden onses lighaams soo wel niet leiden ende bestieren kan, als dat in eenen gesonden menscheliken lighaame behoord: ende noemen wy dat *Gek* zijn. *d*

Alle welke *vier* standen onses behouftigen *lighaams*, ende onser ellendige *Siele*; wy buiten onsen *schulde* onderworpen konnen zijn. Sulks wy het lighaam soodaaniger beklaagwaardiger Menschen, met goede reedenen mogen vergelijken, met eenen *Scheepe*, wiens Stierman binnen Scheeps-boord van den Scheeps-gasten *ooverweldigd* is, ofte wiens *Stierman* door *Siekte* ofte eenig ander *ongevalle* onbequaam geworden is, om dat Schip wel te bestieren. Ende souden die Menschen op het *allerhoogsten* te beklaagen weesen, het en waare wy saagen, dat veele andere Menschen haar Lighaam ende Siele voorbedagtelik ende vrywillig in eenen veel *beklaagelikeren* ende versoejelijkeren stande, door haaren *dronk* daageliks doen vervallen. *e* Het welk ons nu naar den eisse onser FABULE aan te wijsen staat.

Cccc Dat

a *Phreneticum esse.* b *Furere.* c *Melancholicum esse.*
d *Fatuum esse.* e *Inebriari.*

Dat het onmaatig gebruik des ſterken *dranks* alle te gelijk en ſeer haaſt, ſoo veele en grove geeſten, in den Herſſenen doed ſtijgen, dat onſe arme *Siel* die als dan niet beſtieren en beſteeden kan ſoodanig, dat wy een reedelik *menſchelik leeven* leiden konnen, is eenen ydere kennelik; gelijk ons ook niet min behoorde bekend te zijn, dat die oovervloed van groove *onbequaame geeſten* in onſe Herſſenen, ende die oovervloed van *Vogt* oover onſen geheelen lighaame verſpreid zijnde, ons *gants* onbequaam maakt, om een geſond *beeſtelik leeven* te leiden; ende dat derhalven een *dronken Menſch* ten dien opſigte veel minder geagt moet werden als een *geſond Beeſt*.

Want door den *verlieſe* aller Reedenkaavelinge, ontſtaat uit den dronke, dat *een* die naaweliks ſpreeken kan, als dan ſijne Welſpreekenheid wil toonen, ende ook alle ſijne *geheimen* oopenbaard. Dat een *ander* Blood-hart geduurig *ſnorkt* van ſijne *Helden-daaden*, en als dan ook ſeer ligtelik ſegt, van iemanne veragt, uitgelaggen, beſpot, ende gehoond te zijn, ende ſonder reeden als een Dolle Man vegten wil. Dat de *derde* uit der aard vrees-agtig, bekommerd, ende armhertig zijnde, ſig als dan *ſtout*, *ſorgeloos*, ende *rijk* ſchijnd te zijn. Dat de *vierde* uit der aard *ſtout* zijnde, als dan *kinderlik* verſchrikt ende vervaard werd. Dat de *vijfde* gelijk als in eenen *Aape* hervormd werd, ende allen *Narrenpotſen* bedrijfd. Dat de *ſesde* enkel wil *byſlaapen* met den eerſten voorkoomenden Menſche: ende ſomtijds ook onbeſchaamdelik toond die leeden, welke nugtere Menſchen ſorgvuldiglik dekken. Dat de *ſeevende* als een *blok* ter needer ſijgd ofte ſit, ende nog kenniſſe, nogte geheugeniſſe draagd van alle het gunt in ſijn byweeſen gebeurd is, &c. Sulks een *Dronkaarts* lighaam als dan ſeer wel vergeleeken mag werden by eenen *Scheepe*, wiens *Stierman* ſijn eigen *Roer* ter beſtieringe ſijns *Schips* onbequaam maakt, ende vervolgens voorbedagtelik ſijn *Schip* van den wreeden Golven ende Winden, ſonder eenigen ſtreek te konnen houden, heen ende weeder laat ſlingeren.

Dog hoe *verſcheiden* de *Dronkaards* onderling mogen weeſen, ſoo koomen ſy nogtans hier in oover een; dat de ſterke Dranken in den beginne al te veele ende groove *geeſten* gemaakt, als ook te veele *vogt* in den lighame veroorſaakt hebbende, de ſelve *dranken* niet alleen *ongevoelig*, ofte door de *Sweetgaaten* en door *Piſſen* verdwijnen

nen ende geloofd werden, maar dat die aldus verdwijnende *ſterke dranken*, middeler-wijle ook veele voedſaame deelen ende geeſten die anders ſins in onſen lighaame langer blijven ſouden, uit onſen bloede met ſig ſleepen: Eeven gelijk de *Chimiſten* hunne *drooge kruiden* met gemeenen waatere bevogtigd hebbende; door de kraften des Viers niet alleen het gemeen Waater, maar daar neevens ook de *aller-fijnſte* ende *kraftigſte* deelen der opgemelde *kruiden* uit den keetele in den helme doen rijſen, ende aldaar needer ſtorten, in ſoodaaniger vougen, dat die drooge ende daar naa ſapige *kruiden*, dus alle haare kraften verlieſen, ende eindelik als gants onnut zijnde, verworpen ende vertreeden werden. Sulks alle die *Dronkaards* desgelijks, daar naa *geeſt-* ende *luſtelooſer* werdende; om ſig te herſtellen, al weederom het *haair* van den *Honde* begeeren, ende van daage ten daage meer ende meer ſterken drank van nooden hebben.

Ende moogen wy derhalven met goede reedenen wel ſeggen, dat de *Dronkenſchap* een *onbeeterlik* quaad is, ende dat de *Dronkaards eewig-duurende Slaaven* haarer eigene ſonden geworden zijnde, daar „van krijgen blaawe oogen, ofte een verſteld duiſter geſigt, dee„luwe aanſigt-verf, benaawde aadem-togt, hoofd-pijn, ſtaame„rende ofte yſer-ſlaande tonge, duiſtere vermengde ſtemme: „ſtrooje beenen ende mits dien dwaalende treeden, die ſomtijds „de dood, ende ſomtijds wonden veroorſaaken, door onverwag„te *neederſtortingen* des Dronkaards; Diepe, dog ongeruſte *ſlaapen*, „in welken ſy ſig, of wel ook te vooren bebraakende, bepiſſen„de, ende bekakkende, een *ſpot* haarer aller minſte *Dienaaren* en„de *Dienſtmaagden* werden.

Welke wijſe van leeven der opregte *Dronkaarden*, ſoo lange duurd, tot dat ſy gemeenelik, ſonder eenige voorbereidinge, ſeer ſchielik, ende arger als de domme *Beeſten*, die geene andere onveranderlike ſtand der *Siele*, ofte *opſtandinge* uit den Dooden te hoopen, ofte te vreeſen hebben; uit den leeven ten graave needer daalen: Ende alſoo ſig in haar leeven minder als *menſchen*, ende ook minder dan domme *Beeſten* gemaakt hebbende, ſy ook volgens het ſeggen des Oudvaaders *Chryſoſtomus*, ſig gewilliglik in *Duivelen* veranderen, ofte getranſporteerd werden, *a*

a *Homil.* 1.

om met lijve ende siele ter *Hellen* te vaaren, ende in den geselschappe der *Duivelen* de eewige Dood te sterven. Waar tegen de *Dronkaards* te vergeefs sig tragten te verschoonen, met te seggen, dat sy niemanne vremds verongelijken, ende dat tegen den Dronk geene *Borgerlike Wetten* gemaakt zijnde, sy niet konnen werden gesegt daar meede eenige *misdaad* te begaan; alsoo met goede *Reedenen* daar op kan werden geantwoord, dat sy waarelik *Goode*, die haar met goede *sinnen* ende *vernuft* heeft begaafd, ten hoogsten *ondankbaar* zijn; ende dat sy ook tegen haare eigene siele ende lighaame *sondigen*, als sy sig van haare goede sinnen ende oordeel berooven: Wijders dat de *Borgerlike Wetten* niet plagten gemaakt, ende door straffen vrugtbaarelik ofte ten naadeele des geenen die teegen sig selven sondigd, uitgevoerd werden, is kennelik; *a* om dat ieman die sig selven verderfd, swaarder gestraft werd, dan eenige *Wetten* ende *Regters* hem straffen souden konnen.

Maar indien eenige Menschen anderen, in weeder-wille der selven; door *bedrog* ofte *geweld* dageliks de *sinnen* ende het *verstand* benaamen, gelijk de *Dronkaards* sulks daageliks aan hun eigen selven seer gewillig doen: waarelik de *Politike Regeerders* souden seer haast door Wetten ende hooge Straffen soodanigen Menschen doen gevoelen, hoe groote misdaaden ende schelmstukken de Dronkaards op ende tegen haar eigen selven begaan. Weshalven het lighaam eenes *slaapenden Dronkaards* seer wel vergeleeken mag werden by eenen *roereloosen Scheepe*, welks seilen ende touwen door *gebreeke* van winden teegen den mast flodderen, sonder eenige vaart te maken, ende waar in onderwijlen de *Bootsluiden* alle voorraad blijdelik verteerende, ook in den afgronde der See eindelik begraaven werden.

Ende of wel de daagelikse ervaarendheid, voornaamentlik in Landen naar het *Noorden* geleegen, ons van het opgemelden soo veele *voorbeelden* verschaft, dat warelik oovertollig is, eenigen van dien aan te haalen: Soo konnen wy des niet te min een seer doorlugtig in het soobere *Oosten* onlangs voorgevallen, niet verswijgen. Naamentlik *Ibrahim*, Sultan der *Turken*, verstaan hebbende, dat de *eerste* sijner *Visieren Mehemet* Bassa teegen de uitdrukkelike *Wet* van haaren Propheet *Mahomet*, niet alleen *Wijn* dronk, maar sig ook daar

a *Cogi qui potest, nescit mori. Senec. Her.*

daar meede ſoodaanig opvolde, dat hy daar door alle menſchelike kenniſſe ende bequaamheeden verlieſende, veeltijds als een *dom* ende *uitſinnig Beeſt* ter aarden uitgeſtrekt lag: ſoo ontbood Sultan Ibrahim den *Viſier*, ende dreigde hem aanſtonds ſonder eenige genaade te ſullen doen worgen, als hy weederom bedronken mogte werden gevonden. Dit niet jeegenſtaande gebeurde, dat de ſelve *Viſier* binnen veertien dagen daar aan, eeven dronken ter aarden neder leggende, gevonden wierd; ende dat de *Sultan* hem dus fiende, in ſteede van hem aanſtonds te doen dooden, eerſt wilde proeven den wijn, die den opgemelden Viſiere *Mehemet*, de eewige *verdoemeniſſe* ſijner *Siele*, de *Wet*, den *Keiſer*, ende ſijn tijdelik *leeven*, had doen veragten. Sulks *Ibrahim*, die nooit *Wijn* geſmaakt had, de Fleſſe, welke nog neeven den dronken *Viſiere* ſtond, nam; ende deſelve aan ſijnen monde geſet hebbende, deeſe aller-lekkerſte *Griekſe Wijn* ſoo aangenaam bevond, dat hy den *Viſiere* niet alleen die misdaad vergaf, maar voortaan ook neevens hem, in ſeer vertrowde Vriendſchappe leevende, gelijk de gemeenſchap van in ende omtrend de ſelve ſaak te ſondigen, altijds eenigſins onderlinge Vriendſchap maakt, *a* dien *Wijn* beſtond te drinken. Ende oovermits de *groote Heeren* haaren luſten gewoon zijn, ooverdaadiglik in te volgen, ſoo nam hy in dat drinken ende dronken drinken, ſoo ſeer toe; dat hy voortaan als een *dronken Sot* regeerende, door den *Mufti* ende andere *Viſieren*, mitsgaaders door de *Spahis* ende *Janitſaren* van *Conſtantinopolen* af, ende ſijn Soon *Mehemet*, oud ſeeven Jaren, op den Keiſerlijken Seetele geſet wierd. Terwijle de dronken drinkende *Viſier* van de *Janitſaren* gedood, aan ſtukken geſneeden, ende alſoo den *Honden* voorgeworpen zijnde, verſlonden wierd. Ende de *Keiſer* ſelfs in der gevangeniſſe met dronken drinken ſooſoonig voort ging, dat hy nog in den Jaare 1648. ſmoor-dronken zijnde, als een onnut Beeſt quam te ſterven. *b*

Oover ſulks meenen wy den eigendlijken ſin onſer FABULE te weeſen, ons te leeren, dat met *dronken* drinken de *Goddelike* ende *Menſchelike Majeſteit* gequetſt werd. *c* voor ſoo veel de Dronkaards haare

 haare

a *Quis nunc diligitur nisi conſcius. Iuvenal. Sat.* 3.
b *Sie Howels letters ende Aitzma by een.*
c *Crimen Læſæ Majeſtatis Divinæ & Humanæ.*

haare *Lighamen* van der ſelven behoorelike Beweegingen; ende haare re *Sielen* met eenen van alle goede Reedenkaavelinge bero ovende *ondankbaar* zijn oover het aller-grootſte goed, dat *God* ons gedaan heeft. Ende dat ſy met eenen haare *Siele* ende *Lighaam*, in dien ſtande ſtellen om ſeer veel *quaads* onbedagt ofte onvoorſigtiglik te doen, terwijle ſy ſig daar beneeven onbequaam maaken, om ietwes *goeds* te doen, ofte eenige, het zy *Goddelike*, het zy *Menſchelike Wetten*, te onderhouden. Als ook inſonderheid, dat de Dronkaards nooit gebeeterd werden, maar in die ſonden voortgaan, tot dat ſy gemeenelik, *nugteren* zijnde, uit *flaawhertigheid* eindelik ſeer ſchielik, of ook *ſmoor-dronken* weeſende, van den Dranke *verſmoord* werde, ende alſoo koomen te ſterven.

Twee

Twee doen deſelve ſaak, en 't Regt *wijſd d'een ten loone*
Een Strop om ſijner keel, en d'aar op 't hoofd een Kroone.
Juvenal. Sat. 13.

Terras Aſtrea reliquit.

86. De *Eeſel*, *Aap*, ende *Midas*.

DE *Koekoek* ende de *Nagtegaal*, teegen elkanderen twiſtende oover de ſchoonheid haares ſangs, ſoo onderwierpen ſy beiden haar *verſchil* aan der uitſprake des *Eeſels*; die oovermits ſijne *lange ooren*, vermoed wierd den ſang, ende daar van beſt te ſullen hooren ende te konnen oordeelen: alwaar yder van hun beiden op hun aller-beſten geſongen hebbende, de *Eeſel* oordeelde dat de *Koe-*

koek

koek aller-luidſt, ende ook aller-onderſcheidentlikſt; maar de *Nagtegaal* daar en teegen al te ſaft, ende een al te ſeer verbrooken gemengd geſang, geſongen had: ende dat mits dien den *Koekoeke* de prijs toequam.

Welke *uitſpraak*, als voorkomende uit des *Eeſels* onkonde ofte quaad-willigheid, de *Nagtegaal* betrok in *klaaringe* voor den *Aape*, als meenende, dat die onder allen Dieren den menſchen meeſt gelijkende, een geſonder *oordeel* hebben, ende als *regtvaardiger* weeſende, eene *beetere uitſpraak* daar oover doen ſoude. Sulks ſy beiden voor den *Aape* verſcheenen, alwaar ſy vervolgens alle ding-talen gehouden, geſongen, ende haare ſaak op het ſchoonſten bepleit hebbende: ſoo wees de *Aap*, dat de *Nagtegaal* de wedding niet verlooren, ende de *Koekoek* ook daar beneevens ſijne ſaak ſeer wel verdeedigd had.

Ende oovermits deeſe *uitſpraak* ſoo duiſter ofte dubbelſinnig was, dat geen van tween, het zy *Koekoek* het zy *Nagtegaal*, die konde verſtaan; ſoo wierden ſy des pleitens moede, ende onderwierpen ſy des weegen haar verſchil eens ende voor alle, ſonder eenig verder betrek, aan den ſtaatigen Koninge *Midas*, alſoo die ſijne *Eeſels Ooren* ſoo bedekt had gehouden, dat die voor den *Nagtegaale* verborgen waaren gebleeven; waarom ſy hoopte, dat hy als een ſeedig verſtandig Menſch, een goed ende klaar oordeel ſoude vellen. Maar *Midas*, niet dan *Eeſels Ooren* hebbende, beveſtigde de uitſpraak des *Eeſels*; ende moeſt die ſoet-ſingende *Nagtegaal* geduld hebben.

Hier naa gebeurde, dat een *Boer* een ſwaare ſaak, daar hy onnooſelik meede beſchuldigd was, voor den *Regtere* met grooteren ernſte bepleitende, ſag dat die *Regter*, ſchoon hy *kenniſſe* genoug had, ende niet *onregtvaardig* ſcheen te weeſen; nogtans uit agteloosheid der ſaake, in *ſlaape*
ge-

gevallen was; weshalven hy luide riep, dat hy een seer aanmerkwaardige saak, ende ten sijnen einde magtig dienende, soude verhaalen; Soo dat hy den *Regter* daar meede opwekte. Seggende: „Dat hy voor deesen aan eenen „*Athenienser* had verhuurd eenen *Eesel*, om daar op van „*Megara* naar *Atheenen* te reisen, mits dat de *Verhuur-* „*der* sijnen eigen *Eesel* drijven, ende weeder huiswaarts „brengen soude. De *reis* ondernoomen zijnde, gebeurde „dat de hitte des middags voor den *Reisere* seer swaar „viel, ende dat de *Drijver*, om die te ontgaan, gedurig „sig in der schaaduwe des *Eesels* ende des *Reisers*, hield: „Waar oover de *Reiser* nijdig werdende, hem gebood „uit der schaaduwe te gaan, seggende, dat hy alle het ge- „mak ende gebruik des *Eesels* gehuurd had, de *Boer* ant- „woorde ongehouden te zijn, uit der *schaduwe* des *Eesels* „te gaan, alsoo hy hem den *Eesel*, maar niet sijne *scha-* „*duw* verhuurd had. Dit gesegt hebbende, ging de *Boer* schielik uit der Vierschare; Ende als de *Regter*, die door dit verhaal wakker geworden was, ende daar naar met goeder aandagt toeluisterde, den Boer weeder riep om hem te vraagen, hoe 't met dat verschil af liep; Antwoorde „de *Boer*: „Ik heb voorwaar groote reeden my te bekla- „gen *Heer Rigter*, dat gy sluimerd als ik u spreek van saa- „ken die mijne *Eere* ende *Goederen* raaken, ende dat gy „sneedig toeluisterd, als ik u de twist oover eenes *Eesels* „*schaduwe* verhaale. Waar naa die *Boer* sijne Saak op een niew den *Regtere* voordraagende, merkte dat hy al weederom *sluimerde*, gelijk meede, dat hy *sluimerde* als sijne *Partie* pleite. Ende als de *Boer* daar naa Vonnisse ten sijnen naadeele bequam, ende dat by *Arrest*, soo betrok hy efter de saak. Ende als de *Regter* daar op antwoorde, dat hy die saak voor geenen anderen hoogeren Regtere te

betrekken vermogt: ſoo ſeide de *Boer*, ende daarom betrek ik deeſe mijne ſaak van dien *ſluimerende*, tot den ſelven *wakkeren* aandagtigen *Regtere*.

Gelijk meede hier naa gebeurde, dat deeſe ſelfde *Boer* oover lande gaande, eene ſeer erbarmelike ſtemme hoorende, derwaarts ging; ende bevond dat eene *Slang* deerelik onder eenen ſwaaren ſteene gedrukt lag, ende hem bad haar te willen verloſſen, onder toeſegginge van hem daar naa eenen ſeer grooten verborgen *Schat* te ſullen aanwijſen. De *Boer* ten deele uit *meede-lijden*, ten deele uit *begeerte* om dien *Schat* te bekoomen, het ſelven gedaan hebbende; gevoelde dat de *Slang* in ſteede van dien, hem ten lijve ſprong, ende wilde dooden; ſeggende het ſelven te geſchieden met de hoogſte *Regtvaardigheid*, alſoo de *Menſchen*, de *Beeſten* niet anders plagten te handelen. Ende bewees de *Slang* het ſelven met volgende *Voorbeelden*, ten *eerſten* eenes *Paards*, welk eenen *Ruitere* in veele gevegten, ook met wonden in ſijnen lighaame te ontfangen, meenigmaalen gereddeḍ had; ende des niet te min in ſijnen Ouderdomme op den dijke gejaagd, ende eindelik den *Honden* ten eeten gegeeven wierd. Ten *tweeden* ſoo bewees de *Slang* het ſelven met den *Honde*, welke ſijnen Heere veele Jaaren op der *Iagt* trouwelik gediend, den koſt verſchaft, ende ook middeler-wijle ſijn *Huis* meenigmaalen met gevaare ſijnes leevens voor *Dieven* beſchermd hebbende; des niet te min in ſijnen Ouderdomme ten huiſen uitgejaagd, ende aldaar in koude, reegen, ende ſneewe, van hongere ſterven moeſt, ofte den *Schinderen* oovergeleeverd wierd. Eindelik ende ten *derden* kan nieman beeter als gy weeten, ſeide de *Slang*, dat de *Boeren* in het gemeen, ende gy ook ſelfs, den dienſt der *Oſſen*, om haare, ende ook uwe Akkers te ploegen,

ende

ende hunne ofte ook uwe ſwaar gelaadene Karren ende Waagens te trekken, ofte voor te ſtooten, genooten hebbende; ſy ende gy des niet te min de ſelve *Oſſen* altijds in haaren ouderdomme ten *ſlagtbanke* oovergeleeverd hebben, ende hebt om der ſelven vlees te eeten, ende haaren huid te gebruiken.

De *Boer* hier op niet konnende antwoorden, ende in doods benawdheid weeſende; ſag onderwijlen eenen *Vos* naarderen: weshalven hy de *Slange* bad, ſoo kennelijke *onregtvaardigheid* niet te begaan, van ſijn *eigen Regter* te willen zijn; maar het verſchil te ſtellen ten uitſprake des aller-ſchranderſten Diers, naamelik des *Voſſen*; Ende dat de *Vos* als Regter door den *Slange* niet verworpen mogt werden; alſoo die ſelfs een Beeſt zijnde, niet konde werden vermoed, meer den Menſchen dan den Dieren, gonſtig te ſullen weeſen. De *Slang* ſteunende op de kennelike *Geregtigheid* haarer Saake, was daar in te vreeden: Maar de *Boer* de waarheid der reedenen door der *Slange* bygebragt weetende; ſeide den *Voſſe* in 't heimelik: „De „Slang kan u ſoo wel als my, dooden, ende kan ſy u niet- „wes ten eeten geeven; ik daar en teegen beloof u dage- „liks *een* mijner *Hoeneren*, indien gy my vry ſpreekt.

Waar op de *Vos* opgemelde beſwaaringen ten laſte des *Boers*, als ook het beſluit der *Slange* gehoord hebbende; naamelik, dat daar nietwes regtvaardigers konde werden bedagt, dan *iemanne in te meeten met der ſelve maate daar by meede uit gemeeten heeft*: Soo ſprak hy dit *tuſſchen Vonnis*. Van deeſer Saake kan ik geen eindelik goed Vonnis geeven,[a] ten ſy ik ſie hoe alles ten werke gegaan is. Daar op ſoo kroop de *Slang* in den ſelven hoole, ende uit beveele des *Voſſen* leide de Man den Steen ſulks daar

a *Fiat inſpectio Ocularis.*

op, ende voor, dat hy van der *Slange* bevrijd wierd, ende met den Vosse huiswaards keerde.

Eindelik gebeurde, dat een sterk *Blindman* met eenen swakken *Kreepele* geselschap ten seekeren Reise maakte; onder voorwaarden, dat de *Blinde* den *Kreepelen* dragen, ende de *Kreepele* den *Blinde* onderwijlen den weg wijsen soude; ende gebeurde het wijder, dat de *Kreepele* op den weege eene schoone groote *Oester* siende, den *Blinden* wees waar die was, ende hem versogt die op te raapen, als ook hem die te verhand-reiken; het *eersten* deed hy, dog het *ander* niet; seggende, dat hy die *Oester* gevonden had, ende hem toequam, het welk de *Kreepele* Man ontkende, voorwendende, dat hy alleen die gesien, ende albereids met sijne gedagten ge-eigend ende beseeten had, eer sy in der hand des *Blinden* gekoomen was. Weshalven daar uit ontstond een swaar ende lang-duurig *Proces*, tot dat sy beiden pleitens voor den *Hoove* moede zijnde geworden, het selven verbleeven aan eenen gekoorenen *goeden Manne*, die aanstonds de *Oester* geopend hebbende, haar vertoonde, dat de *schelpen* leedig, ende de *Oester* al langen tijd door de *Advocaten* ende *Procuratoren* op ge-eeten ofte verpleit was; sulks hy ydere der partyen niet dan eene leedige *schelp* geeven konde.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den EESELE, *ende met* MIDAS, *werd verstaan, een domme onweetende Regter.*

Met den AAPE, *een grillig ende boos-aardig Regter, die den onregtvaardigen niet in den ongelijke, ende den regtvaardigen niet in den gelijke stellen willende, voor-*

be-

bedagtelik een seer duister ende twijfelagtig Vonnis geefd.

Met den sluimerenden REGTERE, *een Regter die sig de Saak nog voor, nog teegen aantrekt, ofte die de selve niet ondersouken wil; ende als het tot een* opineeren *komt, sig altijds met de meeste stemmen vougd.*

Met den VOSSE, *een Regter die kennisse genoug heeft, ende ook de Saaken ondersoukt, maar het regt altijds wijst ten voordeele des geenen, die hem de meeste* geschenken *doed.*

Met den BOERE, *als ook* BLINDEN *ende* KREEPELEN, *werden verstaan pleit-gierige Menschen, die van Pleiten niet ophouden, voor dat sy alles verpleit hebben.*

Met de twee SCHELPEN, *werden verstaan, de sakken met de stukken, welke* parthyen *eindelik naa geweesen Vonnis, of wel meest naa uitspraake der* goede Mannen, *naar sig neemen; in steede van het gunt waar oover sy gepleit hebben.*

IN deese onse FABULEN ende APOLOGEN, zijn de *gevallen* des *Pleitens* soo meenigvuldig, ende soo klaar voorgedraagen, dat wy met goede reedenen getwijfeld hebben, of het dienstig soude weesen, ietwes meers daar omtrend te seggen: ende eindelik vinden wy nu, niet dan om wel staans wille, goed, onse gewoonte aldus te vervolgen.

Het *regte Regt* ofte een *goed Vonnis* nietwes anders zijnde, dan *eene applicatie* ofte *verklaaring* ende *uitspraak des Regters, die de generale Wetten toepasd ende duid op die gevallen, met de welke de selven waarelik oover een koomen, ende oover de welken als dan gepleit is geweest:* Soo behoorde een yder seer ligtelik te konnen sien, dat in Landen ofte

Steeden, daar *een* eenig *Hoofd* alle Wetten voor den Onderdaanen *maaken*, *uitleggen*, ende door ſijne *Bedienden* naar ſijn welgevallen doen *uitvoeren* mag; geene *ſchaaduwe* van *Regt*, voor den Onderdanen te vinden ſal weeſen; ſoo wanneer dat *Hoofd* ſijnen *Bedienden*, ofte *Regteren* daar omtrend eenig ge- ofte verbod gelieft te geven. Het welk uit de Hiſtorien der *Barbaren*, *Grieken*, ende *Romeinen* te willen beveſtigen, oovertollig ſoude weeſen; ende wy derhalven geene *Voorbeelden*, dan die van onſen tijde ſullen aanhaalen.

Gelijk op het begeeren des *Cardinaals* de *Richelieu*, de onnooſele Maarſchalk *Marillac* door den Regteren gedood was; ſoo wierden ook in den Jaare 1641. door des ſelfs begeeren Regters *gedelegeerd*, om den gevangen Heer de St. *Preuil*, Gouverneur van *Atregt*, te veroordeelen ende te doen ſterven: hoewel die *Regters* ſiende, dat die *Gouverneur* toonde Brieven met de *eigene hand* des Konings aan hem geſchreeven, uit krafte van welke hy toonde gedaan te hebben, het gunt, waar oover hy beſchuldigd wierd; hem geerne ſouden hebben vry geſprooken, het welk de *Preſident* der daar toe gekoorene ende beſtelde Regteren ſiende, ſijne omvraage af brak, ende die Regters niet dan des anderen daags weederom deede vergaaderen, naa ſwaare dreigementen aan ydere van dien in het byſonder ten ſijnen huiſe gedaan te hebben, van dat ſy in des *Cardinaals* toorne, ende mits dien in den ſelven ſtande daar de Heer van St. *Preuil* ſig nu in bevond, ſouden vervallen; ende op ſoodaniger wijſe verkreeg hy, dat ſy den onnooſelen ten ſwaarde doemden. *a* Jaa dat meer is, wy leeſen dat wanneer de Heer van *Valkenborg*, Gouverneur van *Oranien*, ſig aldaar ſoodaanig had gedraagen, dat *Frederik Hendrik*, Prins van *Oranien*, ſoo een groot misnougen oover des ſelfs ongehoorſaamheid had gekreegen; dat van wegen opgemelden *Prince*, den Heere de *Knuit* wierd belaſt, ſig in alle manieren van dien *Gouverneur* meeſter te maaken. Ende dat daar op volgde, dat die *Gouverneur* oovervallen, ende in eene Kamer dood geſchooten wierd, ſonder eenige voorgaande *Regts-pleeginge*: ſoo ſegt de Heer *de la Piſe*, Geheim-ſchrijver van *Oranien*, ende die hier omtrend hand-daadig was; *Men konde omtrend deeſen Menſche den gemeenen weg van Regten niet gebruiken*. De Princen zijn meeſters oover de Wetten, *ende als ſy het oorbaar vinden, ſoo beginnen ſy ha-*

re

a Sie recit de la mort du Sieur de St. Preuil, *als ook Aitsma Bouk 21.*

re Regtspleeginge met der executie. a Ende hoe *Christina*, geweesene Koningin van Sweeden, selfs binnen *Parijs*, daar haar gants geene *publike magt* toe quam, des niet te min steunende alleen op de *schaduwe* van de magt, die sy wel eer in *Sweeden* hadde gehad, sonder eenige voorgaande Regts-pleeginge, in haaren Huise aldaar, misnougd zijnde oover haaren *Geheim-schrijver*, hem deede binden ende dooden, is eenen ydere bekend.

Ende dat selfs in Landen daar *Vorsten* zijn die geene magt hebben om *Wetten* te maken ofte uit te leggen, maar die alleen door *Officien* ende *Beneficien* te geeven ende te doen verkoopen, ofte te ontneemen, de *Regters* eenigsins dwingen konnen; seer swaarelik eenig *Regt* te vinden is, kan men daageliks ervaaren: Ende leerd ons sulks de *Heilige Schrift* seer klaarelik, wanneer sy van den *Koningen* van *Juda*, dat geene *Wetgeevende Heeren*, maar *Vorsten* des *Volks* waaren; in volgender wijse spreekt:

„Haare *Hoofden* Regten om *geschenken*, ende haare *Priesters* leeren „om *loon*, ende haare *Propheeten* waarseggen om *geld*.

„Ai my, want ik ben als wanneer de Soomer-vrugten zijn in„gesameld, als wanneer de naa-leesingen in den Wijn-oogste ge„schied zijn: daar en is geene druif om te eeten; mijne Siel be„geerd vroug rijpe vrugt. De goedertieren is vergaan uit den „lande, ende daar en is nieman opregt onder den Menschen: Sy „loeren alle op *bloed*, een yder vervolgt sijnen Broeder om hem te „verstrikken. Om met beide handen wel dapper quaad te doen, „soo *eist* de *Vorst*, ende de *Regter* oordeeld om vergeldinge. *b*

Ende dat wijders het *regte Regt* niet te verwagten is van *eenen* Mensche alleen, hoedaanig die ook zijn mooge, konnen wy ligtelik begrijpen, als wy ooverdenken, hoe onvolmaakt de Menschen in het gemeen zijn; naamelik hoe *onweetende*, hoe *slof* in anderer Menschen Saaken, hoe *ongestaadig*, hoe *geld-* ofte *heers-sugtig*, hoe *gonst-* ofte *haat-draagende* de selve zijn; sulks, indien de selve geene *straffe* oover haare onregtvaardige Vonnissen hebben te verwagten, *c* men sig behoorde te verseekeren, dat sy de *Wetten*, wanneer die teegen haare geneegendheeden strijden, nooit in agtinge neemen sullen, om haare Vonnissen daar naar te rigten: maar dat sy

a *Voyez, Hist. d'Orangie pag.* 889. b *Micha cap.* 3. *ende cap.* 7.
c *Maxima peccandi illicebra impunitatis spes. Licentia omnes sumus deteriores.*

ſy altijds haare eigene gonſt ofte afgonſt involgen ſullen. *a*

Ende indien wy daar en booven gedenken, dat de *Voor-ſpraaken* ende *Pleit-beſorgers*, nu niet als wel van ouds in de *Griekſe* ende *Roomſe Republiken*, haare *Schuts-genooten b* om *ſonſt*, ende alleen om *Eere* te behaalen, beſchermden ende bedienden: maar dat ſy die nu niet dan om *geld* te winnen beſchermen ende dienen; Sulks ſy nu uit de *langduurigheid* ende *meenigvuldigheid* der *Proceſſen*, de meeſte *profiten* trekken konnen ende gewoon zijn te trekken: ſoo is ook nu uit dien hoofde des te meer als voor deeſen waarhaftig, dat de Regtvaardigheid ofte het regte Regt van der *Aarde* ten *Heemele* gevloogen is. Welke onſe *Reedenkaaveling* met dit ſeer vermaard voorval in onſe Hiſtorien werd beveſtigd. Wanneer de *Hertog* van *Braband* ende de *Graaf* van *Vlaanderen* in den Jaare 1357. ſeer heftig ende met veel land-verderfs teegen malkanderen hadden geoorelogd, ende des oorelogs moede wierden; ſoo gaven ſy haar verſchil gants ende al oover in der uitſpraaken des Hertogen *Willem* van Bejeren, *Graave* van *Holland*. Ende deed de *Graaf* van *Vlaanderen* ſulks des te liever, om dat onſe *Graaf* ſig het ſelfde Regt op *Heuſden* tegen den *Hertoge* van *Braband*, als hy op *Mechelen* ſig aanmaatigde. Maar viel die ſaak geheel anders uit, als de *Graaf* van *Vlaanderen*, die dwaaſelik op ſijn *Regt* ende niet op des Regters *gonſte* ſteunde, gemeend had; Alſoo de *Graaf* van *Holland*, den *Hertoge* van *Braband* beloofde, hem *Mechelen* te ſullen toewijſen, indien hy van der Heerlikheid *Heuſden* ten ſijnen voordeele wilde afſtand doen. Ende alſoo de *Hertog* van *Braband* vreeſende anders ſins beiden te verlieſen, hem ſulks ligtelik toeſtond, ſoo wees hy *Mechelen* den *Graave* van *Vlaanderen* af, ende den *Hertoge* van *Braband* toe. Waar uit nog in deeſer Eewe, op ſoodanige gevallen ons ſpreekwoord, *Hy ſpeelt Heusden mijn*, *Mechelen dijn*, werd gepaſt. *c*

Ende is het eene ſeer kennelijke Saak, dat hoe de *Collegien* van *Judicature* uit *weiniger* ofte uit *meer* leeden beſtaan, hoe het *regte Regt* ook min ofte meer aldaar gevonden ſal werden: inſonderheid als onder die *leeden* gelijkheid van magt ende aanſien is, ofte niet is. Ende om niet te ſpreeken van de ordinaire *Collegien* van *Judicature*, ſoo

a *Iudices ſæpe propter invidiam adimunt diviti, aut propter miſericordiam addunt pauperi. Terent. in phorm.* b *Advocaten, Procureurs, Clienten.*
c *I. Gerb. a Leid. Gouth. p.* 88.

ſoo in de Steeden als oover de platte Landen, ende in de Hoven: Soo ſullen wy alleen indagtig zijn het gunt in onſe *Krijgsraaden* is voorgevallen, niet in de Jaaren 1672. ende 1673. Want die wonden te vers zijn om oopen gekrabt te mogen werden. Maar ſullen wy alleen ſpreeken van den Jaare 1622. als wanneer Capitain *Ditfort* het ſterke Huis *Reid*, met geene meerdere onvoorſigtigheid den *Spaanſchen* oover gaf, als de Gouverneur van Gulik *Pythan* die Stad deede vallen in de handen der *Spaanſchen*, ende des niet te min de eerſte onthoofd, ende de ander vry geſprooken wierd. *a*

Ende oovermits men ſeer weinige Regtbanken ofte Vierſchaaren, in de gantſe wijde weereld ſoodaanig beſteld ofte opgeregt vind, dat opgemelde menſchelike gebreeken aldaar geene plaatſe vinden konnen, om door onregtvaardige Vonniſſen, *goed Regt* te verkeeren in *Onregt*, ende ook *Onregt* in *Regte*, ſoo is van ouds met groote reeden geſegt, *dat de Regtvaardigheid ofte de goede Juſtitie van den Aardboodeme ten Heemele verhuisd was.* Ende eener gevraagd zijnde, of men in ſeeker Vertrek ofte Saale, dienende om de Vierſchaar daar in te houden, *Regt* gedaan wierd, ſeer beſcheidendlik antwoorde, *Neen*, maar men *ſcheid* hier *Partyen van een.*

Gelijk meede ſeekere Weeduwe Vrow in den Jaare 1515. door de Raaden des Keurvorſten *Frederik* van *Sakſen* in eene ſware pleitſaake ſeer verongelijkt weeſende, met groote reedenen in aller eenvoudigheid, door een *Smeek-ſchrift* van den *Keurvorſte* verſogt, dat haar het *regte Regt* mogte gebeuren.

Sulks het eindelik ſchijnd, dat men by naaſt ſoude mogen ſeggen, dat het de aller-vroomſte Regters zijn, die niet *oopentlik teegen* het *Regt* aangaan, ende alleen alle twijfelagtige Saaken ten voordeele van haare *Vrienden*, ende ten naadeele harer *Vyanden* wijſen. Gelijk men ſegt, dat in Vrankrijk ſeeker *Raadsheer* van een Parlement, op de kanten ſijner bouken van *Bartolus* ende *Baldus*, in alle twijfelagtige gevallen had geſchreeven: *Dit kan eenen Vriende te ſtaade koomen*; *b* het welk bekend wierd, als naa ſijne dood ſijne Bouken by oopenbaare opveilinge wierden verkoft. *c*

De eigendlike *Leer* onſer FABULEN is, aan te wijſen, dat onder den Menſchen geene *Volmaaktheid* is te vinden, ende dat inſonderheid de *Regtspleegingen* ofte *Vierſchaaren* ſoo vol van gebreeken

Eeee zijn,

a *Aitzma Bouk* 1. b *Caſus pro Amico.* c *Eſſais de Phil. de Montagne.*

zijn, dat daar geen *Regt* van daan gehaald, maar wel sijn *geld* ende *goed* gespild kan werden, volgens het oude Spreekwoord van de vier *Staaten* des Lands; naamelik de *Paapen*, *Eedel-* ofte *Krijgs-luiden*, *Boeren*, ende alle die sig omtrend de *Regtbanken* ofte *Vierschaaren* beesig houden: *Je prie pour vous tous. Je vous garde tous. Je vous nourris tous. Je vous mange tous.* Of gelijk wy in onser Duitse Tale seggen: Ik Bid voor u Vaader. Ik werk voor u alle gaader. Ik vegt voor u. Ik Regt voor u. Maar

Die wil pleiten om een Koe,
Breng daar van sijn Stal een toe.

Ende leeren wy dat voornaamelik, seederd dat die al te beswaarelike kleine *Seegels* ten laste der pleitende *Partyen* bedagt, ende in swange gebragt zijn, niet alleen het *regte Regt*, maar by naast alle *Regtspleegingen* oover soo *groote* als *kleine* Saaken, uit den Lande daar die in swange gaan, verdreeven hebben, in plaatse dat de *Regters* eene seer schoone minderinge van *Processen* souden veroorsaaken, met seer goed ende vaardig *Regte* te doen, ten voordeele der *Regtvaardigen* ende ten naadeele der geenen, die onnoosele Menschen *verongelijken willen*. Ende om alles met eenen woorde te seggen, deese FABUL leerd ons, dat de Pleitende altijds de leedige *Schilpen* krijgen, terwijle des gemeenen Lands *Schatkist*, a gelijk meede andere die haar behoorden te helpen ofte te scheiden, in steede van dien de *Oesters* eeten, ende gulsig op slokken.

a *Fiscus*.

Men

Men kend een Mans Wijsheid ende Deugd als hy groot is.

87

Honores mutant mores, ʃed raro in meliores.

87. De *Monnik* ende de *Abt*.

EEn volle *Teef* geen neſt hebbende om haare Jongen daar in te werpen, bad ſeer ootmoedig eenen *Hond*, dat hy haar ſijn neſt ten dien einde geliefde te leenen; onder beloften, dat ſy ende haare jongen in der eewigheid hem daar vooren ſouden dankbaar weeſen. Maar ſig daar naa met haare *Jonge Honden*, in den geleenden Neſte, ſterk ende groot geworden te zijn bevindende; ſoo wei-

gerde ſy den *Honde* het geleende Neſt weeder in te ruimen: ſeggende eene ſeer onbillike ofte ongerijmde ſaak te zijn, dat de *ſterkeren* ſouden moeten wijken voor den *ſwakken.*

Dit geſchied weeſende, ſoo gebeurde dat een *Eegel*, die met *Jongen*, ende insgelijks verleegen was om een *Hol* te vinden waar in die te werpen, als meede, om dat de Eegel veesde, dat de *Slang* al te voorſigtig weeſen ſoude, om ſig als een *Hond* te laaten bedriegen, met den *Eegele* haar geheel *Hol* in te ruimen, der *Slange* haare nood ſeer erbarmelik voordroug, ende haar ootmoediglik vertoonde, dat haar *Hol* groot genoug was, om haar beiden te bergen, indien ſy geliefde toe te laten, dat ſy aldaar hare Jongen wierpe. Waar op die *Slang* niet konnende vermoeden, dat daar in eenig naadeel voor haar ſoude ſteeken, goed vond, dat *werk* van *barmhertigheid* te doen, ende den *Eegel* te huis-veſten. Maar als daar na de jonge geworpene *Eegels* ſoo groot waaren geworden, dat ſy door der kleinheid des *Hols*, de gladde teedere *Slange*, ſomtijds met hare pennen quetſten; ſoo verſogt die *Slang*, dat de *Eegel-moeder* met haare *kinderen* het *Hol* geliefden te ruimen, ende kreeg ſy tot antwoord: *Die quaalik is, mag ruimen, wy zijn hier wel, ende ſullen*, volgens het ſpreekwoord, *blijven, daar wy wel zijn.*

Dit aldus onder den *Beeſten* gebeurd zijnde, ende alle de *Menſchen* het ſelven gehoord hebbende, ſoo gevield, dat een *Man* ſeer ſiek geworden zijnde, ook ſeer erbarmelik ende ootmoediglik de *Gooden* aanriep; als ook inſonderheid den Goode *Jupiter* beloofde *honderd Oſſen* op te offeren, indien hy hem van ſijne Siekte genas: maar geneeſen zijnde, offerde hy hem gants niet, ende ging in teegendeel ter See vaaren. Alwaar hem eene ſeer groote

Storm

Storm beliep, ende hy niet dervende *Jupiter*, die eenmaal ſchandelik door hem bedroogen was, weederom ter ſijner verloſſinge aanbidden; ſoo wende hy ſig op *Aller-Heiligen*-daage, als wanneer hem die Storm beliep, tot *alle de Heiligen* des Heemels, haar plegtelik beloovende, indien ſy door haare voorſpraake hem ten lande bragten, hy t'hunner *Eeren* op hunnen *Altare* ſoude offeren ende aanſteeken eene *Was-kaars* eeven ſoo groot als de groote *Maſt* des Schips. Waar op, als een der *Boo'sgaſten* hem ſeide, gy beloofd den *Heiligen* veel meer als gy betaalen kond: Soo antwoorde hy, laat ik maar ten lande komen, *Iupiter* heeft de honderd *Oſſen* niet gevorderd, ende ik veerſeekere my, dat de *Heiligen* alſoo weinig om haar *Was* koomen ſullen, als *Iupiter* om de honderd *Oſſen* te hebben, tot my gekoomen is. Ende indien de *Heiligen om haar Was* tot my koomen, ſoo ſal ik haar aanwijſen, dat eene belofte uit *noode* ofte *vreeſe* gedaan, naar *Regten* niet behoufd naar gekoomen te werden. *a*

Alle het welken ter ooren quam eenes ſeer geringen *Monniks* eener *Abdie*, oover welke een ſeer oude *Abt* het beſtier had. Weshalven die *Monnik*, hoopende tot dat *Amt* naar des *Abts* dood te ſullen geraaken, voornam, ſig omtrend die andere *Monniken* ſoo wel te draagen, ende haar ſoo veel te belooven, dat ſy hem daar naa tot *Abt* kieſen ſouden. Sulks hy in alle voorvallen van ſiekte ofte geſondheid, voor ofte teegenſpoed der Monniken, altijds ſig als de aller-*geringſte* ende *gedienſtigſte* aller *Monniken* droug; ſeggende, dit niet alleen voor ſijne *pligt*, als de aller-geringſte *Monnik* zijnde, te erkennen, door hem gedaan te moeten werden: Maar dat hy ſelfs *Abt*

a *t.t.ff quod metus cauſa*, & *Cod. lib. 2. t. t. de his quæ vi metus ve cauſa geſta ſunt.*

weesende, het selven alsoo doen, ende daar en booven ook altijds indagtig weesen soude, dat *Abba*, ende *Abbas*, een *Abt* in de *Heilige Taalen*, nietwes anders te seggen was, dan *Vaader*; ende dat het derhalven eenes *Abts* pligt was, alle die sijne *Monniken* te houden voor sijne *Kinderen*, ende voor der selven welvaaren naar sijn uiterste vermoogen te sorgen. Alle welk doen, ende seggen deeses *Monniks*, den anderen gemeenen *Monniken* soo wel behaagde, dat sy hem ook soo haast die oude *Abt* gestorven was, met eenpaarige stemmen tot hunnen *Abt* kooren. Maar naaweliks was hy *Abt* geworden, of hy stelde sig geheel anders aan dan hy beloofd had te sullen doen: ende ging dat soo hoog, dat hy den *Monniken* veel harder viel, als de voorgaande *Abt* ooit had gedaan. Sulks *een* der Monniken hem de reeden vroug, waarom hy, die te vooren soo neederig ende gedienstig omtrend alle de *Monniken* was geweest; nu in teegendeele alle de selve Monniken soo stuurs, trots, ende groots bejeegende, ende Regeerde? ende hy *Abt* aanstonds daar op antwoorde: „Ik sogt als toen de slootelen deeser *Abdie*, ende wist „dat die ter aarde needer leggende, niet, dan met nee-„derig te sien ende veele hulpers ten dien einde te be-„koomen, door my gevonden souden konnen werden; „maar nu ik die gevonden hebbe, altijds behouden, en-„de aan mijne riem draagen sal, ende draage; soo vind „ik goed, die om *hooge* te gebruiken, met alle deuren, „kisten ende kassen, daar meede te oopenen, als ook te „sluiten; ende oovermits die *verandering* van *staat* ende „*tijden*, veranderinge van gedagten ende sorgen maakt: „soo meen ik naar mijn eigen welgevallen de Magt te ge-„bruiken die ik hebbe, sonder dat *gy* ofte eenig ander „Monnik sig daar meede hebbe te bemoejen. Waar op die

die *Monnik* swijgen, ende neevens alle de andere Monniken, den dwang des *Abts* geduldig lijden, ende daar en booven prijsen moest, om door dat middel de gonst des *Abts* te verkrijgen, ende te behouden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een HOND, *hebben de* Ouden *verstaan ondankbaare menschen.*

Met een EEGEL, *gierige, inhaalende, ende steekelige menschen.*

Met eene SLANG, *een voorsigtig mensch.*

Alle de andere Woorden der twee Apologen, *werden in den eigendliken Sinne gesprooken, waarom sy geene uitlegginge vereisschen: Dan dat met een* MONNIK *hier ook verstaan werd een* gemeen Onderdaan *ofte* Ingeseeten, *ende met den* ABT, *ook een* Koning *ofte* Vorst.

DAt alle *veranderingen* van Saaken ende Tijden, veranderingen van gedagten ende sorgen, by allen Menschen, ende insonderheid by den verstandigsten ende deugdsaamsten te veroorsaaken behoorden, ende ook veroorsaaken, weet een yder. Ende is dit niet het eigendlik *voorwerp* onser FABULEN, nog by gevolge der Reeden-kaavelinge, die wy hier sullen voeren. Maar zijn wy dier meeninge, dat hier nu ooverlegd moet werden, hoe de Menschen in het gemeen sig dragen, ende behoorden te dragen, wanneer sy eenige veranderinge der Saaken, die van andere Menschen hangen, begeeren; ende wanneer sy die verkreegen hebben. Ende dat insonderheid hier nu ondersogt moet werden, hoe de Menschen sig behoorden te draagen, ende in teegendeel

meest

meest draagen, wanneer sy in laagen stande weesende, naar *Amten* ende *groote Magt* oover andere Menschen staan; ende hoe sy sig gemeenelik draagen, wanneer sy die *Amten* ende *Hoogheid* verkreegen hebben.

Ende sullen wy onse Reedenkaavelinge hier omtrend aldus beginnen. Oovermits het de pligt aller Menschen is, in alle hun doen ende laaten sig te vougen naar haare eigene beste *kennisse* ofte *billikheid* ende *wetten* des Lands, waar in sy woonen; sonder sig daar van eenigsins te laaten af leiden: ende dat sy ook van andere Menschen geene gonst en weldaaden genieten konnen, ten zy sy sig naar der selven Menschen geneegendheeden draagen; en daar en boven haar doen gelooven, dat sy nog naar de genootene gonsten ende weldaaden dankbaar sullen weesen, met den selven alles sins behulpsaam te zijn, immers dat sy ten minsten sig alsoo sullen blijven draagen, gelijk sy deeden eer sy die gonst ofte Weldaaden genooten hadden: soo volgd hier uit, dat *verstandige* ende *deugdsaame* Menschen seer selden van *ondeugende boos-aardige* Menschen eenige gonsten ende weldaaden te genieten begeeren, ofte die van den selven verkrijgen; alsoo die verstandige deugdsaame Menschen, den boosen quaad-aardigen niet willen tragten te behaagen, ende ook nietwes schuldig willen zijn, nogte belooven mogen ofte konnen, dan het gunt een deugdsaam Man met *goeden gewissen* behoorde te doen, ofte doen kan, ende dat gonst der boosen, niet dan door Schelmstukken op het aller-kragtigste verkreegen werd.

Gelijk in tegendeele hier uit ook volgd, dat een *verstandig deugdsaam* Mensch, van andere Menschen eenige gonsten ende weldaaden genooten hebbende, het zy sonder, ofte op eenige toeseggingé; hy niet in gebreeke blijven sal, die dankbaarelik te erkennen, ende te vergelden, soo verre het selven met eenen goeden gemoede geschieden kan; als zijnde een *regt kenteeken* eenes regt verstandigen deugsaamen Menschen, soo in voor- als teegenspoed, aan geenen ondeugenden *verbonden* te willen zijn, ende ietwes versoukende, ofte verkreegen hebbende, altijds de selve, dat is nogte in teegenspoeden ofte by *weigeringe* al te *neederig*, nogte in voorspoeden ofte *verkrijginge* eeniger *hoogheid*, al te *hoogmoedig*, maar altijds eeven *vriendelik* ende *beleefd* teegen alle Menschen, jaa ook teegen de aller-geringsten te zijn.

Maar

Maar oovermits de meeste Menschen deeses weerelds, *onverstandig*, ofte *boos*, ofte *beiden* zijn; Soo bevind men ook, dat sy doorgaans ietwes versoukende, het zy van boos-aardige ofte deugsaame Menschen, sig ten uitersten *neederig* ende *slaafagtig* draagen, met alles te doen, ende te belooven te sullen doen, alle het gunt sy meenen dienstig te zijn, om die Menschen te beweegen, ende alsoo hun oogwit te bekoomen: sonder eenigsins in agtinge te neemen, of het gunt sy doen, ende belooven, met eenen goeden gewisse gedaan, ende naargekoomen kan werden, als ook sonder eenigsins sig te ondersouken, of sy waatelik voorneemens zijn, ende naa de genootene weldaaden geneegen sullen weesen, sig eeven *neederig* als te vooren te draagen, ende haare beloften naar te koomen.

Ende wanneer eenige Menschen staan naar eenige *groote Amten*, ofte eenige *Hooge Magt* oover andere Menschen, ende ook oover de selven, van wien sy de stem tot dat *groote Amt* ofte tot die *hooge Magt* versouken, soo bevind men insonderheid, dat sy sig selven niet wel doordrongen, nogte standvastelik voorneemen, die *groote Amten* ende *hooge Magt* te gebruiken ten voordeele der geenen, oover welke sy gesteld zijn, ende nog min ten voordeele der geenen, die haar tot de Amten ende Hoogheid gevorderd hebben. Gelijk men ook bevind, dat die selve Menschen sig nooit wel ondersouken, om seekerlik te weeten, of die *hoogheid* in haar niet soo groote *veranderingen* van oordeelen omtrend haar eigen doen ende laaten, als ook omtrend der mindere Ingeseetenen doen ende laaten sal maaken; dat sy gelijk als met eenen *Tuimel-geest* geslaagen zijnde, aanstonds sig sullen laaten voorstaan, aan geenen der mindere Ingeseetenen eenigsins met eenige pligt verbonden te zijn; ende dat daar en teegen die mindere Ingeseetenen alle sins verpligt zijn, haar te *eeren*, te *dienen*, ende in alles, selfs met spillinge van lijf ende goed, te *gehoorsaamen*.

Ende is dit de *Reeden*, dat men in het gemeen geheele *Volkeren* vind, die, wanneer sy in seer geringen stande zijn, op hoope van gevorderd te worden, uitneemend seer *neederig*, ja *slaaf-agtig* dienen, ende veele beloften van altijds *dankbaar* te sullen weesen, doen: Ende die gevorderd zijnde, des niet te min de aller-*trotste* ende *ondankbaarste* aller Volkeren van *Europa* werden bevonden te zijn.

zijn. Gelijk dit den *Engelschen* ende den *Westphalingen*, *&c.* werd naa gegeeven.

Dit is de *Reeden*, dat de meeste Menschen in laagen stande geweest zijnde, ende als dan niet voorgenoomen hebbende, indien sy tot hoogeren stande geraaken, sig alle sins naar de *Reeden* te sullen vougen, sig ook soo selden naar de *Reeden* ende *Billikheid* ofte *Wetten* draagen, dat daar uit onse Spreekwoorden zijn ontstaan:

Als Niet komt tot Iet,
Soo is het alls mans verdriet.

Dat daar *geene Heeren*, ofte *Vrouwen moejeliker om dienen zijn*, *dan die Dienaars ende Dienstmaagden geweest zijn.* Ende ontstonden hier uit ook van ouds de *klagten* der *Romeinen* oover de *Slaven*, ende de *Vrygelaatenen*, als sy eenig bewind in haares Heeren huise bekoomen hadden, *a* gelijk wy nog heeden seggen, dat men doorgaans beleefder ende beeter bescheid krijgt van den *Heere* ofte van der *Vrouwe*, dan van den *Dienaaren* ende den *Dienstmaagden.*

Maar insonderheid siet men in deesen de allergrootste Veranderingen in de *gedagten* ende *wijse* van *leeven* der Menschen, wanneer sy van *gemeene* Menschen tot seer groote *Eer-amten*, ofte van die *Eer-amten* tot de *opperste Magt* oover alle haare meede Ingeseetenen geraaken: *b* Alsoo die verandering, waar in sy sig als dan bevinden, soo groot is, dat van duisend Menschen, die tot soodaanige *Hoogheid* geraakt zijn, naaweliks *een* daar door beeter geworden is.

Gelijk wy in de *Heilige Schriften* der *Hebreen* konnen sien, dat seederd den Jaare 2875. naa der Scheppinge der Weereld, tot den Jaare drie ende dertig honderd een ende seftig, *c* zijnde een tijd van vier honderd ende ses en tagtig Jaaren, dat het volk van *Israël* en *Iuda* onder den naame van *Koninge* tot *Vorsten* des Volks, *by naast erf-agtig* gekooren zijn geworden, ende wy ook sien konnen, dat alle de selve Koningen, niet een uitgesonderd, tot die *hoogheid* gesteegen zijnde, die *Magt* hebben gebruikt, niet ten welvaaren des *Volks*, dat haar gonstelik ten *Koninge* gekooren had: maar

a *Maxima quæque Domus servis, est plena superbis.*
b *Vt Dominationis convelluntur. Corn. Tacit.*
c *Sie Sethi Calvisii & Helvici Chronologie.*

maar wel om haar te *Tyranniseeren*, met haare eigene onmaatige lusten te versaadigen ofte hare *magt*, ter onderdrukkinge des *Volks te vermeerderen*; ende sien wy eindelik, dat die *Koning-* ofte *Vorstelike* onderdrukkingen des Volks van *Israel* altijds zijn in swange gegaan; ten zy de selven Koningen soo jong zijn gestorven, dat sy den selven Volke nog *goed* nogte *quaad* hebben konnen doen. *a*

Ende werd ook op deese *gronden* van den Keisere *Vespasianus* gesegt, *Dat hy de eenigste onder alle Roomse Keiseren is geweest, die door sijne verbeffinge tot het Keiserrijk*, een *beeter* Mensch geworden is, dan hy te vooren was. Ende dat in teegendeel alle die anderen door die *Eer-amten* ende *Hoogheid* zijn *booser* geworden, konnen wy sien in de Bouken van *Flavius Vopiscus*, daar hy aldus spreekt: „*b* Gy siet hier, dat daar soo weinige goede *Vorsten* ofte *Keisers* „zijn, dat *eener* met groote reeden heeft gesegt, dat men alle de „*deugdsaame Werken* der selven, in eenen *ring* soude konnen schrij-„ven, ende dat aan den getaale der *quaade* ende *ondeugende* wer-„ken der *Kieseren* ofte *Vorsten*, geen einde te vinden is. *Ende hy ook* „*wijders daar by vougd.* „Indien men ondersoekt de oorsaaken, „waar door soo veele Vorsten *boose* ende *ondeugende* Menschen en-„de *Vorsten* werden; soo sal men dat aan de volgende reedenen „moeten toeschrijven. Naamentlik aan haare *al te groote magt*, om „te doen ende te seggen alle het gunt haar lust, sonder daar oo-„ver van iemanne berispt ofte bestraft te werden. Ten *anderen*, „moet het selfden toegeschreeven werden aan hunnen oovervloe-„jende *Rijkdomme*: Ende dat sy daar en booven *ondeugende* trouw-„loose *Vrienden*, vervloukte *Lijfwagters*, ofte *Oppassers*, ongemeen „*gierige* ofte inhaalende *Kaamerlingen*, ende of *dwaase*, ofte *grouwe-*„*like Hoovelingen* hebben. Waar by nog eindelik komt, dat ge-„meenelik de *Vorsten* selfs, aller Regeeringe ende wat daar toe be-„hoord, gants onkondig zijn.

„Daar en boven heeft mijn *Groot-vaader* my verhaald, dat *Dio-*„*cletianus*, eer hy tot Keiser gekooren wierd, plagt te seggen, „Dat daar niet swaarder om doen was, als wel te *heersſen*; oover-„mits ten Hoove *vier* ofte *vijf* Hoovelingen al voorens te saamen

 span-

a *Sie de Bouken Samuels, der Koningen, ende der Chronijken.*
b *In Divo Aureliano.*

„ spannen, om den *Keisere* ofte haaren *Heere* te doen aan-neemen, „ eenen *quaaden* bedriegeliken *raad*; terwijle de *Vorst* in sijnen Ho- „ ve opgeslooten, ende der waarheid gants onkondig zijnde, niet- „ wes hooren kan, dan het gunt die *vier* ofte *vijf* Hoovelingen „ hem gelieven te seggen: Waar door hy gants onbequame Men- „ schen tot *Amten* vorderd, ende ook uit der Regeeringe weerd „ soodaanigen, die daar toe seer bequaam zijn. Sulks de vroo- „ me, omsigtige, jaa ook de aller-beste *Keiser*, ende *Vorst*, aldus „ door sijne Hoovelingen *verkoft* ende geleeverd werd.

Ende is dit nog het aller-*grootste luk*, dat onder de aller-beste *Een-hoofdige* Regeeringe, naamelik daar de *Keur* plaats heeft, vallen kan: Want indien die *Keur* op eenen *Jongen*, ofte *jongen Manne* vald, soo is de stand der Ingeseetenen nog veel ellendiger, ten deele door de *onkonde* der *jonge Heeren*, ende ten deele, om dat sy geenen *raad*, dan van *jonge* onervaarene Menschen gebruiken, ende involgen willen; Welke raad in het gemeen altijds strekt, om dien *jongen* Heer te beweegen, om *arbitrair* naar sijne lusten, sonder sig aan *Wetten* te onderwerpen, te regeeren; dat is, tot de aller-uiterste *Dwinglandie*. Gelijk de *Raad* van *Romen* ons het selven seer wel leerd, wanneer sy om te ontgaan, ofte te vermijden de uitspoorigheeden ende veranderlijkheeden der *jonge Keiseren*, den *ouden* ende seer bequaamen *Tacitus* tot *Keiser* gekooren hadden, ende dat die des niet te min weigerde, het Keiser-rijk aan te neemen; voorwendende sijne al te groote *Ouderdom*: als wanneer die *Raad* door monde des Raads-heeren *Metius Falconius Nicomachus* daar op aldus antwoorde:

„ *God* zy ons genaadig, ende weere van ons, *jonge Vorsten*; op „ dat niet genoemd werden *Vaaders* des *Vaaderlands*, baardeloose „ Jongelingen, die door hunnen *Schrijf-meester* nog moeten berigt „ werden, hoe eenen Brief te schrijven. Die door *Lekkernien* in „ spijse ofte dranke, door *Schouspeelen* ende wulpse *Dertelheeden*, nog „ uitgelokt ende bewoogen werden, om deese ofte die *Borgermee-* „ *ster* der Steede ende Republike van *Roomen* te maaken. *God* be- „ hoede ons! Wat reeden kan daar zijn, te begeeren eenen *Kei-* „ *ser* ofte *Vorst*, die sijne eigene *Eere* ofte *Aansien* niet kan bewaa- „ ren. Die *geene kennisse* heeft van eenige *Land-bestier*. Die, terwijle „ hy sijnen *Opvoeder* vreesd, ofte naa sijne *Voedster* omsiet, ende voor

de

„ de slaagen sijner *Meesteren* nog schrikt, magt heeft om te stellen „ ende ook steld, *Borgemeesters*, *Veld-ooversten*, ende *Regteren*, ende „ die de selven kiest uit Menschen, wiens leeven ende verdiensten „ hem gants onbekend zijn. *a*

Sulks wy uit alle het voorgaanden wel moogen besluiten, dat meest alle Menschen door hoog te stijgen, haare *kennisse* ende *deugd*, indien sy eenige gehad hebben, verliesen, ofte *quaalik gebruiken*; Ende dat het insonderheid eene seldsaame Saak soude weesen, indien jeman tot *Keiser* ofte *Vorst* eener *Republike* in sijne *Jongheid* gekooren weesende, sig daar in ten *voordeele* ende *wel-weesen* der Republike quaame te draagen. Ende indien sulks des niet te min quaame te geschieden, dat men dubbelde reeden soude hebben, om *God* den *Heere* oover sijne genaadige goedheid in deesen, ende als oover eene der allergrootste wonderen, te danken.

Ende konnen wy mits dien bedenken, dat de eigendlijke *Leer* onser FABULEN is, ons aan te wijsen, dat gemeenelik alle de *beloften*, *smeekende* woorden, ende *schijn-deugden* des geenen, die eenige Saak in sijne *neederigheid* versoukt; ende voorneementlik als eener het *Vorstendom* oover anderen begeerd, niet zijn als *bedriegerien*. Alsoo die Menschen haar *versoek* ofte *oogwit* verkreegen hebbende, daar naa met alle Menschen die haar geholpen, ende tot die grootheid gebragt hebben, plagten te spotten, ende die te veragten als *Sotten*, die sig dus hebben laaten bedriegen, ende *by der Neuse om leiden*: of indien opgemelde *Hulpers* haarer voorgenoomene *Dwingelandie*, eenigsins bewust zijn geweest, soo werden de selven door de *Tyrannen* voortaan gebruikt als soo veele *Slaaven*, om die nog ooverige Schelmstukken ter onderdrukkinge haares *Vaaderlans* uit te voeren; ofte indien sy maar een van dien weigeren, soo werden deese wel eer voor den *Dwingenlanden* schoon vaagende *Beesemen*, als onnutte *Schrobbers* after der Deure geset: ofte indien sy de *Dwingelandie* ten uitersten helpen uitvoeren; soo werden sy daar naa als ontrouwe Menschen ende volslaagene Verraaders, selfs van den Dwingelanden *mistroud*, ende *gehaat*. Want sy *Dwingelanden* nietwes minder doen, dan sig aan hare beloften ende Eeden, ofte tot eenige Dankbaarheid oover eenige genootene weldaaden verbonden te houden; als vergeeten hebbende, ende ook

Ffff 3 volgens

a *Fl. Vopiscus in Tacito.*

volgens de *Regulen* der *Politike Hoovelingen* vergeeten moetende, alle beloften ende *Eeden*, die ſy als gemeene Menſchen gedaan hebben; ende dat ſy in teegendeele, van dien tijde af aan, nietwes als ook aan geenen Menſchen, dan wel aan haare eigene grootheid ende vermeerderinge van Magt ofte Authoriteit verbonden zijn, waar toe niet alleen opgemelde *Hoovelingen*, maar ook alle de *Krijgsluiden* ſeggen *Amen.*

Eendragt

Eendragt, maakt magt,
En twiſt, verkwiſt.

Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.

88. Een *Boer* ende ſeeven *twiſtende Soonen.*

EEn *Boer* ſiende, dat ſijne ſeeven *Soonen* veeltijds onder een *twiſteden*, wie de *Schaapen* ſoude hoeden, wie de *Paarden* ende *Koejen* ſoude beſorgen ende pleegen; wie ten *Plouge*, wie ten *Sai-ſoene*, wie om *Onkruiden* uit te wijden, wie ten *Hooje* ofte ten *Oogſte* ſoude gaan: ende dat door, als ook geduurende dit *twiſten*, alle het opgemel-

gemelden veeltijds ongedaan bleef; immers nooit op ſijnen tijd ende behoorelik gedaan wierd; Sulks veeltijds de *Schaapen* van den *Wolven* gegeeten, de onbeſorgde *Paarden* ende *Koejen* maager, de Landen in plaatſe van met goed Gras ende Vrugten, met Onkruiden vervuld wierden; Soo riep, ſeggen wy, die *Boer* ſijne *Soonen* by een, gaf haar een *Bundel* met *ſeeven Pijlen*, ende gebood yder der ſelven, dat ſy opgemeld *Bundel* breeken ſouden; Het welk als de een voor, ende de ander na, geſegt had niet te konnen doen, ſoo ontbond hy het *Bundel*, ende brak alle die Flitſen in het byſonder, de een voor, ende de andere naa; als wanneer hy daar by vougde deſe woorden: „ Dit heb ik gedaan om u te leeren, dat in„ dien gy *Eendragtig* uwer aller *gemeen* Wel-vaaren, als „ *eigen* beſorgen wilt, gy geſaamentlik door geene quaad„ willige Menſchen, maar alleen door *Tweedragt* ende ont„ bonden zijnde, ſeer ligtelik alle, de een voor, ende de „ ander naa, verdorven ende verbrooken ſult konnen wer„ den. Ende op dat gy ſulks des te dieper in uwe ge„ dagten moogt indrukken, ſal ik u ten dien, einde ende „ om u met eenen te *leeren*, het gunt, waar in gy uw be„ houd moet vinden, nog eenige FABULEN voordraa„ gen.

Drie *Oſſen* in goeder Vriendſchappe eenen langen tijd by een geweid, ende ter afweeringe der *Wolven* ſig altijds haaſtig by een gevougd hebbende, waaren daar door in het leeven gebleeven, ende ſeer vet geworden: Sulks de *Wolven*, om haar te konnen verſlinden, eenen uit den haaren afſonden, die by ydere der *Oſſen* in het byſonder ging, ende ſeide: „ Gy zijt een ſeer ſchoon, ende ook „ ſeer ſterk Dier, dat gy van geene andere Dieren, dan „ die u gelijken, gedood, ende verſlonden kond werden;

ende

„ende zijt gy derhalven seer te beklagen, dat de *twee* ande-„re *Ossen*, met welken gy dus langen tijd geweid hebt, nu „voorgenoomen hebben u te dooden, om de Weiden „voortaan onder haar *tween* te gebruiken, ende door oo-„vervloediger Voeder in grootere *weelde* te konnen lee-„ven. Daarom soo lief als u uw leeven is, soo pas wel „op uw stuk. Dit aldus besteeken zijnde, soo quamen de *Ossen* voortaan niet by een, dan met onderlinge grootere *afterdagt* ende *vreese*. Het welk onderling van malkanderen gemerkt zijnde, in haar die *vreese* vermeerde; sulks sy niet meer by een dervende weiden, maar wel affsonderling, van die *Wolven* aangevallen, gedood, ende verslonden wierden.

Eeven dus ging het met een Kudde *Schaapen*, waar onder veele oude sterke *Rammen* ende *Oojen* waaren, die daageliks wierden besogt van eenen *Slagtere*, die sig met hunnes *Herders* kleederen had bekleed, ende t'elkens den best gehoornden, sterksten, ende vetsten, uit der Kudde vervoerde ende doode: sonder dat de andere sulks aantrokken, ende in teegendeel seiden, dat die *Ram* ofte die *Ooi* altijds het meesten gestooten, ende geblaat, als ook de geheele Kudde daar door ontrust hebbende, de *Dood* wel verdiend had. Ende duurde dit, tot dat de gespaarde onmagtige *Lammeren* ook by der keele begonden gegreepen te werden, ende seer erbarmelik kreeten, seggende: Indien onse *Ouders* Eendragtig, ende onderling niet nijdig waaren geweest, sy souden seer ligt gesamentlik den *Slagter* verjaagen, haar *selven*, ende ook *ons*, by het leeven houden hebben konnen; daar nu de *Nyd* ende *Tweedragt* de oorsaak van haare ende onse dood is.

Voorwaar door *Eendragt* voeren wel eer de onnoosele *Duiven* veel beeter, wanneer een geheel Koppel onder

een *net* gevangen zijnde, *yder* van dien te vergeefs tragte op te vliegen, ende door het net weederhouden wierd, tot dat de wijste van dien tot alle die *Duiven* seide: „Het „geld nu ons leeven, indien wy niet voor de komste des „*Iaagers* wijs zijn. Wy sien dat yder van ons onbequaam „is, om met den nette, dat ons verdrukt, te vervliegen, „ende ik seg, dat indien wy onse kraften te saamen vou-„gen, ende gelijkelik op vliegen, dat wy seer ligtelik het „*net* vervoeren konnen ter plaatse, daar het ons geliefd: De andere *Duiven* dit gehoord, ende goed gevonden hebbende: soo vloogen sy alle *Eendragtelik* op, ende vervoerden met der vlugt het net op eenen Boome, daar sy het selven lieten leggen, ende van onder den nette in hare voorgaande Vryheid geraakten.

Uit deese *twee* FABULEN, welke ik u nu verhaald hebbe, seide de *Vaader* teegen sijne seeven *Soonen*, behoorde gy te leeren, altijds eendragtig by een te blijven, sonder u door eenige bedriegelike ofte vleijende woorden der *Vreemden*, teegen malkanderen te laaten ophitsen, ende alsoo van een te scheuren; ten zy gy van uwe Vyanden alsoo seekerlik verdorven wild zijn, als gy hier gehoord hebt, dat de drie *Ossen* van den *Wolven* verslonden zijn geworden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Woorden der Apologus, *moogen eigentlik verstaan werden van* BOEREN *ende haare* SOONEN, *ende kan ook met de naame van* Boer *ende sijne* Soonen *verstaan werden, een aansienelik wijs* Borger *eener vrye Republike, ende met de* seeven Soonen

soo

soo veele Leeden *eener* Republike, *ofte eene Gemeente, die* Eendragtelik, *ofte niet* Eendragtelik *sig teegen der quaade Regeeringe stellende, ofte niet stellende, alle behouden, ofte by gevolge van tyden, alle ooverheerd, ende getyranniseerd werden.*

Met de OSSEN *werden verstaan, onkondige Ingeseetenen eener Vrye Republike, die onder eene goede Regeeringe sig gehoorsaamelik draagende, teegen de Vyanden der Republike seer wel beschermd werden, ende die in teegendeel sig van een scheidende, door die* scheuringe *van haare Vyanden ooverwonnen ende getyranniseerd werden.*

Met SCHAAPEN, *werden hier verstaan, onnoosele Ingeseetenen, die oover het welvaaren haarer Regenten nijdig werden, ende de selven teegen de verdrukkinge der* Tyrannen *niet bystaan nogte helpen willen.*

Met een SLAGTER, gekleed als een Schaap-herder, *werd hier verstaan een* Tyran *ofte een* Hoofd *eener Republike, die onder den schijn van de Vryheid der Republike, ende het welvaaren van dien voor te staan, alle de wijste, deugdsaamste, ende meest gegoede Ingeseetenen uit der* Regeeringe *werpt ende dood, ofte uit den lande verdrijfd, ende het begeeven aller* Officien *ende* Beneficien, *den wettigen Regenten on- ende tot sig trekt, om daar naa met de onnoosele Ingeseetenen naar sijn welgevallen te konnen omspringen.*

Met DUIVEN, *werden hier verstaan seer eenvoudige ende onnoosele menschen, welke des niet te min alleen door* Eendragt *ende gehoorsaamheid onder haare wettige* Regenten, *konnen gereddet werden uit der* slaavernie, *waar in sy by naast vervallen waaren.*

OM dat seer veele *goede* ende *quaade* saaken, waar aan den Menschen ten hoogsten geleegen is, door *eenen Mensche alleen* niet verkreegen, ofte afgeweerd konnen werden; ende dat die saaken daar en tegen door veele Menschen seer wel uitgewrogt ofte voorgekoomen konnen werden: Soo is ten deesen einde noodig, dat de Menschen *geselschappen*, ofte onderlinge *vriendschappen*, ende *oovereenkomsten* ofte *verbonden* maaken, om malkanderen door gemeene hulpe ende bystand te doen verkrijgen, ende afweeren, alle, ofte een seeker beoogd goed, ende gevreesd quaad, dat *een alleen* niet verkrijgen ofte afweeren kan. Waar uit dan ook klaarelik blijkt, dat om opgemeld goed, ofte quaad te verkrijgen, ofte af te weeren, vereist werd, dat die hulp ende bystand geschiede op eene, ende de selve tijd ende wijse, als noodig is. Ende werd deese gestaltenis der Saaken genaamd *Eendragt.*

Gelijk in teegendeel die gestaltenis van Menschen ende Saaken, waar in, niet jeegenstaande de gemaakte *Geselschappen*, *Vriendschappen*, *Oover-een-komsten* ende *Verbonden*, de een den anderen, daar het noodig is, ofte vereist werd, niet helpt ofte by staat; ende insonderheid als de een den anderen in steede van dien, weederstreefd ofte dwers drijfd, genaamd werd *Tweedragt*, *Scheuring* ende *Twist.*

Alle het welken dus weesende, soo is ligtelik te begrijpen, dat de *Eendragt* voor den Menschen een alsoo noodig groot *Goed*, als de *Tweedragt* een verdervelik groot *Quaad* voor allen standen van Menschen is. Gelijk wy daageliks sien konnen, dat veele *Huisgesinnen*, waar in Man, Wijf, ende Kinderen *eendragtelik* eene lijn trekken, ten welstande des selven; daar door alleen seer veele ongemakken ten boven komen, ende haaren stand geduurig verbeeteren; terwijle andere Huisgesinnen, daar Man, Wijf, ende Kinderen in *Tweedragt* leeven, ofte onderling twisten; door eenige quaad-willige Men-

Menschen, soodaanige geleegendheeden waarneemende, gesaamendlik oovervallen ende bespot werden; tot dat sy door deese haare *Tweedragt* allangs ten rugge gaan, ende eindelik in het geheel verdorven, ofte vernietigd werden.

Het selfden sien wy ook in geheele *geslagten*, dat wanneer alle die van eenen *geslagte* zijn, malkanderen Eendragtelik helpen, dat sy als dan ook van alle andere Menschen geagt, ge-eerd, ende ontsien werden. Volgens het Italiaans spreekwoord: a

Geen Duivel ooverwind
Drie Broeders eens gesind.

Daar in teegendeel *Geslagten*, waar in de *een* den *anderen* nijdig is. ende geduurig dwers-drijven ofte beschadigen wil, het selven veel meer aan sijne *Maagen* als een *Vreemde* doen kan; oovermits de onderlinge swakheeden haar meer bekend zijn, ende sy door de noodwendige onderlinge ommegang, die sy met malkanderen hebben, veel meer geleegendheeden krijgen, om haar quaad voorneemen uit te voeren; Ende het ook eene bekende saak is, dat sy daar en boven qualik, ende met loogen-taale van malkanderen spreekende, veel meer als *Vreemden* geloofd werden.

Sulks van ouds hier uit de Spreekwoorden zijn ontstaan; Dat een *Landman* een *Schandman* is; Dat een *Propheet* in sijnen eigen lande niet werd ge-eerd; Dat een *trow Huis-dienaar* een *Schat*, ende een ontrow Huis-dienaar een verderver in huise is, dat de schande eenes Huisgesins ofte eenes geslagts, altijds uit den eigensten Huisgesinne ende geslagte begind. b

Ende oovermits wy daageliks nog veele meer de waarheid deeses sien, omtrend gemeene Menschen, die door *Eendragt* malkanderen souden konnen doen welvaaren; ende die des niet te min door *Tweedragt*, nijdigheid, twisten ende pleiten malkanderen verderven: ende dat ook alle *Politike Societeiten* ofte Bestieringen van Landen en Steeden, op geenen anderen gronde dan op *Eendragt* gebowd zijn: Soo sullen wy hier van geene *Voorbeelden* aanhaalen, maar wel eenige andere van dien voorbrengen, om te bewijsen, dat *Menschen* ende *Staaten*, die aan geene *Borger-Wetten* onderworpen zijnde, ten opsigte van andere *Menschen* ende *Staaten*, in den *stande* der *Nature* leeven, eeven soo wel als de *Borgerlike*, die den Wetten onderworpen zijn, door

a *Tre Fratelli, tre Castelli.* b *Nemo læditur nisi à se ipso. Perditio tua ex te Israel.*

Eendragt haar behoud, ende door *Tweedragt* haar verderf vinden.

Scilurus, Koning der *Schiten*, tagtig Soonen hebbende, deede alle deselven in sijnen hoogen Ouderdom, eer hy sterven soude, voor sijnen Siek-bedde komen; ende een *Bundel* van tagtig Werp-spietsen brengen: als wanneer hy gebood, dat sy gesamentlik, ende yder van dien in het bysonder, alle hare, ofte sijne kraften soude aanwenden, om dat *Bundel* te breeken; ende als sy sulks te vergeefs getragt hadden, gebood hy haar het *Bundel* te ontbinden, ende yder van dien een *Spietsken* daar sig te neemen, ende dat alsoo te breeken. Het welk, als sy seer haast ende ligtelik gedaan hadden, soo seide haar *Scilurus*: ,, Kinderen, beeld u in, dat yder van u een Spietsken is, ende dat gy ,, door *Eendragt* aan een gebonden zijnde, door geene Menschen ee-,, nigsins overweldigd, maar door *Tweedragt* van een gescheiden we-,, sende, seer ligtelik *een* voor *een* verbrooken sult werden. Gelijk sy ,, ook allen na des Vaders dood door *Eendragt* behouden bleeven. *a*

Micipsa, Koning van *Numidien*, tot seer hoogen Ouderdom gekomen weesende, ende gevoelende, dat hy haast sterven soude; deede sijne twee lijvelike Soonen *Aterbal* ende *Hiempsal*, als ook sijnen aangenoomen *Bastaard* Soon *Jugurtha*, tot hem komen. Droug *Jugurtha* in't breede voor, de weldaaden die hy hem in sijner opvoedinge gedaan had, ende dat hy hem daar en boven by sijne *Uiterste Wille* tot Erfgenaam neevens sijne twee Broederen, van sijne na te laatene Koninglike Landen gesteld had. Ende vougde hy daar by, hoe seer hy die weegens sijne een *Bastaard* was, ook gehouden was, in *Eendragte* met die sijne *wettig* gebborene Broederen te leeven, ende hoe voordeelig het ook voor allen soude wesen. Maar dit alles niet jegenstaande, ontstond kort naa *Micipsas* dood, door *Jugurthas* heersugt, gelijk die veeltijds in den Bastaarden uitmunt, *b* soodaanige *Tweedragt* onder haar, dat *Jugurtha* sijnen Broeder *Hiempsal* deede vermoorden. Gelijk hy kort daar aan ook sijnen Broeder *Atherbal* met oorloogen vervolgde, ende eindelik gevangen krijgende, ook deede dooden, om het geheele Rijk alleen te besitten. Maar alle deese feitelikheeden ter ooren der Roomse Republike, met welke het Rijk van *Numidien* een Verbond ter gemeener bescherminge had aangegaan, ende mits welk *ongelijk Verbond*, onder welke dat Rijk voor soo veele ook stond, koomende; wierd eerst *L. C. Sylla*, ende daar naa *C. Marius*

a *Plutarh. Moralia.* b *Sie I. v. Vondels Phaeton.*

rius met een Heir geſonden, om *Jugurtha*, die geweigerd had te *Romen* te koomen, om aldaar reekeninge van ſijn doen te geeven; te beooreloogen. Welk oorlog ſoodaanig uitſlag had, dat *Jugurtha* gevangen naa *Romen* in Triomphe gevoerd, ende naar gewoonte aldaar geſlagt ende aan *Jupiter Capitolinus* opgeofferd, ende *Numidien* in het geheel den *Romeinen* onderworpen wierd: Ende ons geleerd heeft, hoe door *Tweedragt* alle dingen, hoe groot die ook zijn, vergaan. *a*

Ende hebben wy in de *Neederlanden* by naa eeven diergelijke Vrugten van *Tweedragt* geſien; Namelik, om nu niet te ſpreeken van de *Houkſe* ende *Kabbeljauwſe* Scheuringen, welke onſe *Graaven* uit den Huiſe van *Bejeren* veroorſaakten, ende die uit den Huiſe van *Bourgondien* ende *Ooſtenrijk* t'elkens *konſtiglik* weder *verwekten*, onder ſchijn van die ter needer te willen leggen: tot dat ſy eindelik oover beiden ſoodanig quamen te heersſen, dat nieman ſig tegen Keiſer *Karels* Tyrannie derfde ſtellen: ende dat ſijne *Pluimſtrijkers*, gelijk meede andere onkondige Menſchen, dit de *vreedſaame* Regeering des Keiſers *Karel* noemen: Soo ſeggen wy, dat des ſelfs Soon *Philippus* in den Jaare 1567. voor hebbende uit Hiſpanien den Hertog van *Alba* herwaarts met eene groote Krijgsmagt te ſenden, om deeſe Landen in de uiterſte *ſlaavernie* te brengen, ende dat het ſelven door de verbondene *Eedelluiden* ende *Staaten* deeſer Landen ſeer ligtelik had konnen werden belet, indien ſy *eendragtelik* ſig daar tegen hadden geſteld; maar dat de *Tweedragt alleen*, veele groote Heeren *Eedelen* op het *Schavot*, ende alle de *Neederlanders* onder die *Albaniſſe* wreede *Tyrannie* bragt.

Als naa der dood van *Don Louijs* de *Requeſens*, de oproerige *Spanjaarden* ſig ſoodaanig gedraagen hadden, dat ſy door alle de *Staaten* deeſer reſpective *Neederlanden* voor Vyanden verklaard waren; ende dat in gevolge van dien, in den Jaare 1576. de *Pacificatie* van *Gent*, ende vervolgens de *Religions Vreede*, ſoo voor de *On-* als *Rooms-geſinden*, oover alle deeſe Neederlandſe Provintien was gemaakt; Sulks het ſeer ligt om doen ware geweeſt, *eendragtelik* de Spanjaarden te verdrijven, ende alle deſe Landen in *Vryheid* te herſtellen: Soo gebeurde, dat de *Staaten* van *Braband* den Prince *Willem* van *Oranien* tot haaren *Ruwaard* ofte *Stadhouder* kooren, ende dat eenige andere aanſienelijke

a C. *Salluſt. de Bello Iugurth.*

nelijke Heeren, voornamentlik uit den Huiſe van *Crouy*, beſeffende dat een *Stadhouder* van *Braband* ook *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* deeſer *Neederlanden* plagt te zijn, al te groot meenden te weeſen, om den *Prince* van *Oranjen* in die qualiteit te eeren ofte te gehoorſaamen. Sulks die Heeren misnougd oover *Oranjens* grootheid, in den Jaare 1577. den Erts-Hertog *Matthias* tot *Gouverneur Generaal* in deeſe Landen bragten; ende de ſaaken aan de andere ſijde, door des *Princen goed gonſtigen*, ſoo wierden belegt, dat Prins *Willem* niet alleen *Lieutenant Generaal*, maar dat ook door de uitwerkingen des Heeren van *Rihooven*, de Hertooge van *Aarſchot* uit den Huiſe van *Crouy* tot *Gent* gevangen genoomen, van ſijn *Stadhouderſchap* oover *Vlaanderen* afgeſet, ende Prins *Willem* van *Oranien* in ſijne plaatſe aangeſteld wierd.

Op welke *Tweedragt* der opgemelde *groote Heeren* volgde, dat de *Gentſe Gemeenten* dus aan het hollen geraakt zijnde, de *Religions Vreede* braaken, met de *Paapen* ende *Monniken* ter ſteede uit te jaagen; ende dat de *Walſche Provintien* het ſelven ſoo quaalik naamen, dat ſy weederom onder den *Koninge* van *Hiſpanien* by den Spanjaarden vougden; ende de *Prins* van *Parma* deeſe *Tweedragt* ſoo wel waar nam, dat de meeſte Provintien weeder onder den Koninge van *Hiſpanien* vervielen, ende onſen Oorlog tegen *Hiſpanien* omtrend tagtig Jaaren hebben doen duuren, in ſteede, dat wy door *Eendragt* ſeer ligtelik eene *eewigt Vreede* ende *Vryheid*, als meede een daar op gebowd *geduurig Welvaaren*, ſonder eenige belaſtinge der gemeene Ingeſeetenen, in allen deeſe *Neederlanden* ſoude hebben konnen genieten. *a*

Ende hoe ſnoode *Vrugten* onſe volgende *Tweedragt* ende *Scheuringen* hebben voortgebragt, behoorde eenen ydere bekend te zijn, alſoo wy alle de *bitterheid* van dien nog heeden ſmaaken, ende onder de veroorſaakte Laſten der ſelven, nog needer geboogen, ofte verdrukt werden.

Eindelik ſeggen wy de *Leer* onſer FABULEN ſoo klaar door onſe Reedenkaavelinge ende Exempelen te hebben voorgedragen, dat onnoodig is, hier van meer te ſeggen.

a Voyez la Piſe Hiſt. d'Orangie & Secretaire du dict. Lieu.

Een

Een goed begin geefd goed behaagen,
Maar't einde moet de lasten draagen.

Impia sub dulci melle venena latent. Amor. Ovid.

89. De *Bye* in den *Bloeme*, de *Vlieg* in den *Honinge*.

EEn seer hongerige *Raaf*, siende eene seer vette *Slang* gerustelik slaapen, waande dit eene seer schoone geleegendheid te weesen, om beiden te gelijk sijnen *honger* ende ook sijne lekkere *lust* te versaadigen; waarom sy de *Slang* aangreep, ende aanstonds meende te verslinden: maar alsoo die daar door ontwaakte, beet sy den *Raaf* soodaanig, dat hy daar van quam te sterven.

Het welk als eene *Vlieg* gesien had, soo nam sy voor,

ſig wel te wagten, van ſoo plotſelik uit lekkernie op haare ſpijſe te vallen; weshalven ſy een groot, ende warm *ſtuk Vlees*, met veel ſiedend Sop opgediſt ſiende, ende weetende dat ſy door des ſelfs hitte ſoude konnen werden verbrand, indien ſy onvoorſigtiglik daar op quame te ſitten, ſoo vloog ſy t'elkens door den waaſſem heen ende weeder, als ſullende verneemen, of het *Vlees* niet te warm was, om ſig daar op needer te ſetten, ende ten vollen te verſaadigen: maar ſy vermerkte niet, dat haare vleugelen door het naaderen tot den waaſſem, onderwijlen ſoo vogtig waaren geworden, dat ſy nog eene maal meenende de warmte des waaſſems te beprouven, door het geſwier des ſelven ter needere in den Soppe geſlingerd wierd, ende daar in verdronk.

Waar naa eene *Bye* het ſelven verſtaan hebbende, ſig ſeer gelukkig agte, alle de lekkernien der aller-geurigſte *Bloemen*, ſonder eenig perikul ſijns leevens te konnen genieten: ende behaagde hy ſig ſelfs daar in ſoo ſeer, dat hy omtrend den middaage in eene ſeer oopene ende geurige *Bloeme* ſig needer ſettede, ende in der ſoetigheid van dien, ſoo groote ſmaak kreeg, dat ſijne ſinnen daar van beroerd wierden, ende hy ſijn tijd vergiſte, om voor Sonnen ondergang weeder naar ſijnen Korf te keeren: Sulks hy geduurende het boeten ſijner luſten, met het ſluiten der Bloeme, onweetende gevangen wierd; ende door, ofte in alle die onmaatige Soetigheeden verſtikte.

Alle welke gevallen verſtaan zijnde door eene andere ſeer welluſtige *Vlieg*, die veel voorſigtiger dan alle de voorgaande, haare Saaken meende te beleggen, ſoo wagte ſy ſig wel, op *Beeſten* ofte *Menſchen*, die haar ſouden konnen beſchaadigen, te vliegen, om haar voedſel te ſouken: Maar ſettede ſy ſig t'elkens needer op de aller ſchoonſte Vrug-

Vrugten ende Suikeren, alwaar ſy ſeer oovervloedig ende ook gemakkelik ſig verſaadigde; alſoo die ſig niet weeren ende nog veel min haar beſchadigen ofte dooden konden: Ende gelukte ſulks der *Vliege* eenen langen tijd, tot dat ſy *Hooning* uitgeſpreid vindende, de ſelve proufde, ende daar in ſoo eene groote ſoetigheid vond; dat ſy, haarer voorgaande *maatigheid* niet indagtig zijnde, ſig niet vergenougde, met den monde alleen den *Hooning* te raaken ende te ſmaaken; maar dat ſy met den geheelen lijve daar op ging ſitten, ende ſig ten uiterſten verſaadigde: als wanneer ſy, meenende te vervliegen, bevond, dat haare pooten aan den *Hooninge* kleefden; ende dat ſy, niet jeegenſtaande alle haar poogen om te vervliegen, ende de ſoetigheeden te verlaaten, meer ende meer, jaa ſelfs met alle haare vleugelen daar in gewikkeld wierd; ende ſy ſoo door, als geduurende het genot deeſer Soetigheeden, ſeer haaſt quam te ſteryen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den RAAF, *werd hier verſtaan, een wellustig, ende in ſijne luſten ſoo driftig Menſch, dat op den eerſten ſchijne van die te konnen verſaadigen, plotſelik toevald, ende daar in ſijn verderf vind.*

Met eene VLIEG, *een ongeſtaadig wellustig Menſch, die door* alle *voorkoomende Vleeſſelike vermaaken, ende niet door* eenen alleene, *ſig laat verleiden.*

Met een BYE, *een Menſch, die in ſijne luſten te boeten, ende ſijne vermaaken te ſouken, ſeer keurelik ende voorſigtig ſchijnd te weeſen, ende wien eindelik eene ſoo groote Soetigheid ontmoet, dat daar aan ſig ſelven vergeet, ende verderfd.*

Met den SLANGE, *werden verstaan, alle onlighaamelike, ofte in gedagten bestaande Vermaaken.*
Met een stuk VLEES, *vermaak in het eeten.*
Met HONING, *vermaak in het drinken.*
Met BLOEMEN, *vermaak in het byslaapen.*

INdien de Menschen wel begreepen, ende by alle voorvallende geleegendheeden sig ook erinnerden, dat sy uit *Siele* ende *Lighaame* bestaan; als ook dat de *Siel* een *Geest*, ende *onstervelik*, maar het *Lighaam* broos, ende in sig selven seer *verdervelik* is; ende indien sy daar en booven wel begreepen, dat sy waarelik niet dan ten opsigte der gedagten haarer Siele *drouvig* ofte *blijde*, *on-* ofte *gelukkig* konnen zijn; ende indien het selven hun altijds indagtig ware: soo souden sy nooit eenig genougen konnen vinden, dan in het gunt haar een *Geestelik eewig-duurend Vermaak* ende *Heil* aanbrengen kan. En oovermits nieman, dan de eewige almagtige *God*, ons soo gelukkig maken kan; Soo volgd hier uit, dat onse *Siel* geen volkomen genougen kan vinden, dan in eene *verseekeringe* ofte seer vast betrouwen, dat *God* Almagtig sijne *Liefde* en *Gonst* ons in der eewigheid bewijsen sal; ende volgd daar uit ook wijder, dat naar opgemeld *Vertrouwen* groot ofte klein is, ons genoegen ook groot ofte klein sal wesen. Als ook eindelik daar uit volgd, dat ons vast *betrouwen* op *Godes Liefde* t'onswaarts, gelijk meede onse *Blijdschap*, en ons *genougen* daar uit ontstaande, niet kan al te groot zijn; maar dat in teegendeele onse allergrootste *Volmaaktheid* bestaat in de *grootheid* van dat *betrouwen* van die *Blijdschap*, ende van dat *genougen*. Sulks de Menschen tot geene *maatigheid* in deesen, maar om geduurig ten dien einde sig bequaamer te maaken, ende alle de kraften haarer Siele meer ende meer, ja *a* ten uitersten te gebruiken, aangemaand behoorden te werden, om dat Vertrouwen ende die Blijdschap soo veel ons doenelik is, altijds te vermeerderen.

Ende kan dien volgende het *Voorwerp* onser FABULEN, ende daar op te gronden Reedenkaavelinge, nietwes anders zijn, dan het misbruik der lighaamelijke ofte haast vergankelijke *Wellusten*, *b* ende daar uit ontstaande verderf der Menschen. Het welk wy sullen

a *Evan. Matth. cap. 22.* b *Sie Salomons Prediker.*

ſullen doen, niet ſoo ſeer ten opſigte van den toekoomende *ſtande* onſer *Siele*, alſoo ſulks eigendlik behoorde te weeſen een *voorwerp* ende *beeſigheid* der *Godsgeleerden*, wiens pligt het is, de Menſchen te leeren, ende aan te maanen, in alle voorvallen deeſes korten ofte ydelen levens, ſig ſoodanig te dragen, dat ſy op Goodes goedheid middeler-wijle eene groote *hoope*, ende een *vaſt betrouwen* van een toekomend eewig-duurend gelukſaalig leeven te ſullen erlangen, mogen bouwen: Maar ſullen wy onſe gedagten nu meeſt laaten gaan oover de *ſchaade* ende het *verderf* des menſcheliken *Lighaams*, ende de ſmerten ofte het misnougen der *Siele*, welk den Menſchen door het misbruik der vergangelijke *Welluſten* in deeſen leeven gemeenelik oover komt. Ende ſullen wy onſe *Reedenkaavelinge* daar omtrend aldus beginnen. *a*

Het is bekend, dat de *Liefde*, die wy ons ſelven toe draagen, ſoo veel op ons vermag, dat wy in alle voorvallende ſaaken, waar in eenig *goed* voor ons *ſchijnd* geleegen te weeſen; veel eer dat verhoopt goed, als wel een te vreeſen *quaad*, dat daar uit, ende op, ſtaat te volgen, in onſe gedagten krijgen ende vermerken: Sulks indien by die gemeene ſwakheid aller Menſchen, oordeelende oover eenig *goed* dat haar toeſchijnd; nog koomen die gedagten, dat het ſelven ſeer *goed*, ende haar daar aan ſeer veel geleegen is: ſoo ontſtaan gemeenelik uit die eerſte gedagten, ofte uit die keetelingen ende vleyingen der *Voorwerpen* op onſe *b Sintuigen*, ende op onſen lighame ſoo groote *pasſien* ende hertstogten, ende *driften* onſes *bloeds*, ende onſer *Geeſten* in ons *Hert* ende onſe *Herſſenen*, dat wy als dan onſe *gedagten* ſeer ſwaarelik bedwingen ofte leiden, ende by gevolge nog met ons ſelven, nog met eenen andere, wel raadpleegen konnen; maar volgd daar uit, dat wy het *goed*, ende het *vermaak* dat daar in ſteekt, ſeer driftig ofte ten uiterſten, ſonder eenige de minſte raads-pleeginge vervolgen, en te genieten tragten.

Welke vermaakelijke *gedagten* ende *gewoonten* van onſe *Sintuigen*, ofte ons lighaam te vleyen, indien eenen tijd lang duuren, ons ſoodaanig aanlokken, ende ſoodaanig geſtel in onſe Herſſenen ofte Lighame veroorſaaken, dat ſchoon genoomen wy daar naa bevinden, dat naa die behaagelike Soetigheeden, ons veel quaads begind, ende nog meer ſtaat oover te koomen; wy ons van die al te

a *Vide Epicuri Vitam & Philoſophiam, apud Gaſſend.* b *Organa ſenſum externorum.*

te lange ingebeelde ſoetigheeden ende wijſe van leeven, ſeer ſwarelik ſcheiden willen, ofte konnen; Soo dat wy derhalven ook van de ons opkoomende quaalen ende ongemakken meer ende meer verdrukt werden; ende wy eindelik als ſeer ellendige *Slaaven* der *Sonden*, in, ende door die ons al te lieve *Sonden* koomen te ſterven; ende alſoo ons Spreekwoord waarhaftig te maaken, dat *Wanneer Blijdſchap in huiſe is, Drouſheid voor der Deure ſtaat.* a

Welke *waarheid* onſer Reedenkaavelinge aangeweeſen kan werden omtrend allerlei *Welluſten*, het zy die in den geſtelle onſer *gedagten* ende *herſſenen*, het zy die in den geſtelle, ofte in der onmaatiginge onſes *bloeds* ontſtaan. Want dus ſien wy daageliks, hoe de *Heersſugt*, ofte de begeerte om oover andere Menſchen te *heersſen*, de geenen, wien ſulks gelukt, in den beginne ſoo aanlokt; dat ſy in haar geheel leeven niet anders ſchijnen te denken, ende te poogen, dan hoe ſy oover meer ende meer Menſchen te gebieden ſullen komen; ſonder eenige Schelmſtukken ten dien einde te ontſien: *b* Maar ſien wy, dat de *Heersſugtigen* in teegendeel, gelijk als met blijder herte ſig aanmoedigen, ende ten dien einde tragten *Moord brand*, *Moord*, *Vrouwe-kraft*, *Raa-roof*, *Mein-eed*, *&c.* onderling te begaan, om haare Magt oover andere Menſchen te vermeerderen. Ende wanneer het gebeurd, dat ſy in ſteede van haare Magt oover andere Menſchen te meerderen, die ſien minderen; ofte dat ſy van alle haare *Hoogheid* ende *Amten* ſulks vervallen, dat ſy *private* ofte gemeene Ingeſeetenen eenes Lands werden; ſoo ſiet men meeſt gebeuren, dat ſy van dien tijde aan, naar die geleegendheid ofte niet willende, ofte niet konnende ſig vougen, daar en teegen ſig als *Gekken* in haar geheel leeven draagen, ende eindelik van *ſpijt*, *berow* ofte *Drouſheid* ſterven.

Dus ſien wy, dat de ſoete beginſelen van *Glorie* ofte roemende *Eerſugt*, niet voor ſoo veele die gegrond, ende gebowd werd, op eene waare *Deugd* ende ons *geweeten*, van die *Glorie* ende *Eere verdiend* te hebben; maar ſoo veele die op het *ydele ſeggen* der Menſchen, het zy met waarheid, het zy met onwaarheid gebowd werd; de meeſte Menſchen ſoodaanig verleiden, dat ſy, om die ydele

a *Extrema gaudii luctus occupat.* b *Pro Regno velim Patriam, Penates, conjugem flammis dare, Imperia pretio quolibet conſtant bene. Senec. Thebais. Si quis non noverit ſceleris Vias Regnum docebit. Senec.*

ydele ende onverdiende *Glorie* ofte *Eere* te bekoomen, ſig niet ontſien, onder eenen verſierden *ſchoonen voorgeeven*; jaa ſelfs onder eene groote ſchijn-heiligheid van ſeer te yveren voor *Goodes* Eere, des *Vaaderlands* Welvaaren, der *Kerke* ſtiftinge, ende des *Eeven-naaſtes Liefde*, den *Goodes-dienſt* te ſtooren. Ende ſien wy daar en booven, dat die ſelve *verkeerdelik* roem- ofte eerſugtige Menſchen, ſig niet ontſien onder den ſelven ſchijn, alle de *Vry-* ende *Geregtigheeden* des *Vaaderlands*, waar in alleen het welvaaren aller *Ingeſeetenen* beſtaat, te *vernietigen*, *Goodes Kerk* te *beroeren*, ende haar *Eeven-naaſten* te *verderven*; Gelijk wy meede ſien, dat deeſe Menſchen, bemerkende dat alle haare *Schelmſtukken*, voor braave daaden door den *onkondigen* Menſchen, ofte den gemeenen Manne, opgenoomen werden; veeltijds daar door ook tot die ſtoutheid vervallen, dat ſy allangs haare *Schelmſtukken* ſoo oopentlik doen, dat de *wijſte* Menſchen, die te vooren de Schelmſtukken wel gemerkt hadden, dog uit vreeſe van al te veele Vyanden te maken, ende by de meeſte Menſchen niet geloofd te ſullen werden, niet derfden oopenbaaren; als dan die quaade ſtukken aan eenen ydere derven bekend maaken, ende by den gemeenen Menſchen ook ſoo veel geloove vinden, dat die *Dwingelanden* ende *Bedriegers*, ofte ydele beroemde Menſchen, eindelik als dan niet alleen van alle *Roeme* ende *Eere* vervallen; maar daar en booven ook gedood ofte voor de aller-ondeugenſte Menſchen, ofte looſe ſchijn-heilige *Hypocriten* gehouden werden.

Gelijk wy leeſen, *a* dat *Nero* liſtelik ſijnen Stief-broeder *Brittannicus*, wien het *R. Rijk* te gebieden, ende niet hem toe quam, door *gift* had doen ſterven, ende ſijne Moeder *Agrippina*, die haar Man *Claudius* ook vergiftigd had, om hem *Nero*, als haar eigen *Voor-ſoon* tot het *Rhijk* te vorderen, ook had doen dooden, onder voorgeeven, dat ſy ſelfs naar ſijn leeven ſtond. Als wy meede leeſen, dat *Nero* verſcheidene treffelike dog onſchuldige *Liefhebbers* der Vaaderlike *Vryheid*, onder verſierde *lakken* ende *ſchijn* van *Regt*, had doen vermoorden; jaa dat hy daar naa ook de alles ſins onſchuldige, als meede in geſlagte, deugden ende rijkdommen uitſteekende Raadsheeren, *Sulla* ende *Plautus*, doen verbannen, ende vervolgens het *hoofd* doen affnijden had; Ende dat *Nero* ſag, dat alle deeſe, neevens veele andere ſijne *Schelmſtukken*, door ſijne quaad-aardige *Hovelingen*

a C. *Tacit. Annal. libr.* 13. 14. 15.

velingen ende *Krijgsluiden* eigener beweeginge; als ook door de *goede* wijse Borgeren, ende den *Raade* van *Roomen* uit *vreese*; gelijk meede door den gemeenen *Borgeren* uit *onkonde*, als of het *Heldenstukken* waren, gepreesen wierden: Soo ging *Nero* in, ende tot alle *Schelmstukken* seer onbeschaamdelik voort, met oopentlik sijn seer *kuis Wijf*, ende *Stief-Suster Octavia*, door wien hy het Rhijk scheen ge-erfd te hebben, de lak van *Ooverspel* op te leggen, die te verstooten, ende daar naa te doen dooden, om die *ooverspeelige* schoone *Poppea* haaren Manne te ontneemen, haar te behaagen, ende tot sijnen Wijve te trouwen. Ende leesd men desgelijks, dat hy, *Nero*, voortging met oopenbarelik soo veele *Schelmstukken* ende *Moorden* te bedrijven, dat hy van alle Menschen voor soodaanig eenen als hy was, bekend, ende gehaat wierd; Sulks de *Raad* van *Roomen* hem eindelik deed vlugten, ende hy in gevolge *Vyand* des *Vaaderlands*, door opgemelden *Raade* te zijn verklaard weesende, gedood wierd. *a*

Dus sien wy, dat ongegoede Menschen uit oovertdenkinge der gemeenelike *behouftigheid*, door *sorgen*, *arbeiden*, ende *spaarsaam* te weesen, hare goederen veeltijds soodanig vermeerderen; dat alle kommer van behouftigheid in haar behoorde op te houden; ende dat sy ook behoorden hare wijse van leeven allangs naar geleegendheid hunner goederen, t'haaren gemakke te veranderen, maar dat sy des niet te min door die eerste *Soetigheeden*, welke sy onder het vermeerderen hunner goederen genooten hebben, soo seer verleid werden; dat sy haar geheel leeven, niet alleen eeven in de selfde wel eer loffelike *spaarsaamheid*, hoewel die als dan geworden is eene veragtelike *kaarigheid*, door brengen; ende sy in gevolge van dien ook oover haare onreedelike *Vrekheid*, van alle Menschen bespot werden.

Dus sien wy, dat de Menschen, die onbedagtelik de vermaaken ofte lusten van *byslaapen* tragten te versaadigen, door de eerste Soetigheeden, welke haar daar in ontmoeten, soo seer bevangen werden, dat sy in haar geheel leeven voortaan nietwes anders schijnen te beoogen, dan hoe sy die onversaadelike lust versaadigen sullen konnen. Sulks schoon sy bemerken, dat sy daar door haare *goederen*, *eere*, ende *gesondheid* spillen; ende derhalven wel geneegen werden, sig daar van te onthouden; sy des niet te min uit het omhelsen

van

a *Nero ubi cuncta scelerum pro egregiis accipi videt, Octaviam exturbat, Poppeæ conjungitur. &c. C. Tacit. lib. 14.*

van het beminden niet ſcheiden konnen, ofte ook t'elkens, als ſy een ander *minſaam* Voorwerp ontmoeten, tot de ſelve luſten ofte ſonden weeder vervallen, ende daar in volharden, tot dat haare *goederen* verteerd, ende haare *lighaamen*, ofte door Siekte, ofte door eene verhaaſte Ouderdom verdorven zijn.

Dus ſien wy, dat de ſoetigheeden, ofte de verquikkingen der *ſterke Dranken*, in den beginne ſonder eenig naa-bedenken van ons genooten zijnde, allangs het geſtel onſes geheelen lighaams, byſonderlik in de fijnſte ofte dunſte deelen des *bloeds* ofte der *geeſten* van dien, ſoodaanig veranderen ende verminderen; dat ſoodaanig een lighaam van tijden ten tijden meer ſterken drank noodig heeft; ende dat het weederhouden ofte derven van dien drank, allangs ſoo groote *ſlaawhertigheid* in den lighaame eenes *Dronkaards* veroorſaakt; dat die Menſchen in het onmaatig drinken moetende volharden, onbequaam werden om haare ſpijſe te verteeren, ende de *groove* deelen van dien in den bloede ſulks te brengen, dat de *dunſte* deelen ende *geeſten* daar aan, ende in verbonden werden, ende alſoo langer in den lighaame blijven.

Sulks die *Dronkaards*, ſchoon ſy vermerken, dat door die wijſe van leeven haar ondergang ſeer haaſt ſtaat te volgen, ende ſy die gaarne ſouden voorkoomen met ſig van ſterke dranken te onthouden, ſy des niet te min de ſelve dranken, jaa ook meer ende meer gebruiken moeten, tot dat ſy eindelik gants geene groove koſt konnende eeten, om daar meede de geeſten des *bloeds* te verbinden, door het al te veel ende ſchielik vervliegen der *geeſten*, ende kraften des lighaams, van de allerminſte *Koortſen* weg geſleept werden; ofte ook ſonder eenige voorgaande Siekte, alleen door *gebrek* van *geeſten*, ſeer ſchielik koomen te ſterven.

Weshalven die verkeerdelik *Heers-* ende *Eerſugtige* Menſchen ons hier verbeeld werden door den *Raave* onſer FABULE, die eene vette *Slang* meenende op te ſlokken, daar in ſijne dood vind. Gelijk de andere Menſchen, welke in lighaamelike *Welluſten* haar genougen ſouken, naar geleegendheid van dien werden verbeeld door *Vliegen*; die ſoo lange omtrend haar aas vliegen, tot dat ſy aldaar haar ondergang vinden.

Ende in het byſonder moogen die Menſchen, welke in onwettig *byſlaapen*, keurelik om-armen, ende in haare vuile *Min-triomphen* haar ge-

genougen souken, vergeleeken werden by onse ESOPISE BIEN, welke in de geurige Bloemen soodaanige soetigheid vinden, dat sy om de selven te blijven genieten, alles versuimen, ende sig van dat *beminden* niet scheiden konnen.

Gelijk meede die Menschen, welke sig in den *sterken Dranke* verloopen, ons werden verbeeld door de ESOPISE VLIEGEN, die de soetigheeden des Hoonings gesmaakt hebbende, ende geneegen weesende te vervliegen, door haare *ingewikkelde Pooten* niet alleen weederhouden werden, maar ook door de poogingen, ten selven einde sullende strekken, haare *Vleugelen* aan den Hooninge soodaanig doen kleeven, dat sy in, ende door het nuttigen der *Soetigheeden* des Hoonings, als ellendige *Slaaven*, die aan handen ende voeten met behaagelike boejen geboeid zijn, haar leeven eindigen.

Van alle welke voorvallen, volgens onse wijse, eenige *Voorbeelden* aan te wijsen, ons, om de meenigvuldigheid van dien, verdrieten soude. Weshalven wy ons genougen sullen, met den *Leesere* indagtig te maken, eenige naamen van Menschen, die in, ende door een onmaatig gebruik der opgemelde *Wellusten*, ende hun ondergang in de selven, vermaard zijn geworden. Dit zijn die heerssende Eersugtige, *Darius*, *Xerxes*, *Pausanias*, *Themistokles*, *Alcibiades*, *C. Marius*, *Pompejus*, *Cæsars*, *Sejanus*. Dit zijn die veragte gierige, *Euclio*, *Geeraard*, *Waarenaar*, *&c.* Dit is die door ooverdaad in spijse bespottelik arm gewordene *Apicius*, *&c.*

Ende van die geenen, welke door, ende in de soetigheeden van onwettig *Byslaapen* ende *Drinken*, haar aanstaande verderf bemerken, ende sig te vergeefs daar uit gaarne souden redden, sien wy daageliks soo veele Voorbeelden, dat wy, sonder ietwes meer daar by te vougen, onse *Reedenkaavelinge* oover het misbruik der Wellusten, dus sullen eindigen.

Ende seggen wy de eigendlike *Leer* onser FABULEN te zijn, dat de Menschen door die saaken, welke in den beginne *vermaak*, ende daar naa *schaade* aanbrengen, gemeenelik verleid, ende verdorven worden.

Tijd

Tÿd gewonnen, veel gewonnen.

Interea fiet aliquid O chi ha tempo ha vita.

90. De *Spraak-meester, Olifant,* ende de *Koning.*

SEekere oude *Ooy* ſtervende, liet naa eene ſeer ſchoone *Klaaver-weide*, met twee jonge ſterke *Rammen.* Ende oovermids yder van dien ſeide, by uiterſte wille haares Moeders, die Weide aan hem alleen gemaakt te zijn : ſoo vogten ſy daarom ſeer heftig teegen een. Ende wierden ſy beiden onderwijlen beloopen van eenen *Wolve*, die een van haar wilde eeten : het welk, oovermits ſy weegens

 haare

haare swakheid den *Wolve* niet konden weigeren, ende hy aanstonds den geene,die 't hem luste, aangrijpen konde: soo seide de *wijste* van hun twee den *Wolve*: wy twisten onderling, wien van *regts* weegen deese Weide toekomt, ende zijn wy het eens geworden, dat wy van het einde der Weide naar ende tot u sullen loopen; op dat de geen, die onser beiden u laatst raaken sal, van u, als van onsen *Regtere* ende *Scheids-manne*, met regt gedood ende ge-eeten sal moogen werden. Het welk de *Wolf* hoorende, sig verblijde, dien roof onder eenen goeden schijne, ende met mindere *beswaaringe* sijnes gemoeds, te mogen doen. Weshalven hy sig aan den beginne der Weide stelde, ende de *Rammen* onderling eens geworden zijnde, soo quam de sterkste allersnelst aan loopen, ten einde hy den *VVolf* om verre ramde; waar op, als aanstonds de *tweede* Ram met aller magt volgde, soo wierd de *VVolf* soo swaarelik gequetst, dat die *Rammen* hem ontliepen, ende hy haar niet volgen konde.

Waar naa die selve *VVolf* van sijner quetsure geneesen, ende weederom hongerig zijnde, eene *Sog* met vijf Jongen beliep; die geenen raad weetende om den *Wolve* te ontgaan, hem seide: „Gy zijt een *heilig Priester*, ende „willen wy gaaren door u opgeofferd ende ge-eeten wer„den; alsoo ons dat eene seer groote *Eer* weesen sal: „maar oovermits wy de *aller-onreinsten* onder den Dieren „zijn, soo soud gy uwe *Heiligheid*, door onreine spijse „te eeten, ten hoogsten besoetelen, indien gy alvoorens „ons niet in eenen *heiligen* waatere, dat hier naa by is, „suiverd ende wast. De *Wolf* liever rein als onrein Vlees willende eeten, ende dit aangenoomen hebbende, soo leide de *Soog* hem tot eener Moolen-beeke, seer naar aan eene maalende Waater-moolen; alwaar, als de *Wolf* beesig was,

om

om een deeser kleine *Verkenen* te wassen, de *Soog* hem van de kant der Beeke daar in stoote: Sulks de *Wolf* van den stroome onder de raaderen der Meulen gesleept zijnde, aldaar dood geslaagen wierd, ter verlossinge ende vreugde der *Sooge* ende haarer *Jongen.*

Dit alles door eenen *Spraak-meestere* verstaan weesende, soo gebeurde niet lang daar naa, dat die, hoewel ten onregte, van seekeren *Koninge* gevangen, oover Land-verraad beschuldigd ende veroordeeld wierd, te moeten sterven: Weshalven hy indagtig weesende, dat eene kleine uitstelling van der dood, den *Rammen* ende den *Swijnen* geleegendheid had verschaft, om sig voor altijds uit de tanden des *Wolfs* te konnen redden; den *Koninge* deede seggen, dat het jammer soude weesen, soo een groot *Konstenaar* als hy was, te dooden, eer hy om den *Koninge* voor altijds te vermaaken, had getoond een staalken sijner oovergroote konste. Waar op de *Koning* vraagende, wat hy konde doen, ten antwoorde kreeg, dat hy een soo konstig *Spraak-meester* was, dat hy, onder de straffe van wreedelik gedood te sullen werden, indien hy sijne beloften niet naar quam; soude aanneemen des Konings alder-vernuftigste *Olifant* te leeren binnen tien Jaaren, eene seer bescheidendlike menschelike Taale *spreeken.* Het welk, als de *Koning* aangenoomen, ende hy sijnen *Olifant* den *Spraak-meestere* besteld had; soo wierd die *Spraak-meester* van eenen sijner alder-getrouste Vrienden besogt, die hem in der stilte vroug, hoe hy soo stout op sig derfde neemen te sullen doen, het gunt hem onmoogelik was. Waar op hy antwoorde: „Mijn *Vriend,* ik heb geleerd „de veranderlikheid aller weereldse Saaken soo groote te „zijn, dat ik niet alleen een seeker quaad, teegen een „dat onseeker is, of my ooverkoomen sal, ofte niet gewisseld

„ wisseld meen te hebben; maar dat ik my by naast ver-
„ seekere, in het geheel van der straffe des doods ontslaa-
„ gen te sullen werden: alsoo het volgens den loope der
„ *Nature*, niet ligtelik gebeuren sal, dat de *Koning*, *Ik*,
„ ende de *Olifant*, alle te gelijk den geheelen tijd van tien
„ Jaaren sullen blijven leeven; ende een van drien ster-
„ vende, soo sal ik seekerlik straffeloos leeven, ofte mijne
„ eigene Dood sterven.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den WOLF, *hebben de* Ouden *verstaan, een bot wreed Mensch, die ligt bedroogen werd.*

Met de RAMMEN *ende de* VERKENS, *hebben sy verstaan, Menschen van gemeene kennisse ende oordeelen, die met tijd te winnen, sig seer ligtelik uit den gewelde der botten, ende der wreede Menschen redden.*

De woorden *des* Apologus, *moeten naar den gemeenen sinne verstaan werden.*

EEnen ydere is bekend, dat de *allerwijste* ende *voorsigtigste Medicijns*, omtrend *Sieken* koomende, veel eer ende meer, als de *onkondige* ende *onvoorsigtige Medicijns*, de Sieken bevinden in soodaanigen stande, dat sy als buiten alle konste ende raade zijnde, gants stille staan, ofte den Sieken nietwes voorschrijven ofte gebieden te doen ende te laaten, dan het gunt niet schaaden kan: op dat sy aldus den sieken *Goode*, ende der *Nature* oovergeevende, middeler-wijle haare agtbaarheid behouden, ende sy ook by onvoorsiene veranderinge van stande der Sieken, haare konst omtrend de selven nuttelik gebruiken souden konnen.

Gelijk

Gelijk aan de andere ſijde ons ook bekend is, dat veele *onkondige*, *onervarene*, ende *onvoorſigtige Medicijns*, de *Sieken* nooit oordeelen in ſoodaanigen ſtaate van ſtilſtande ende tijdwinninge te zijn, maar den ſelven *Sieken* geduurig volgens eenige ſig ingebeelde *Regulen* der *konſte*, *a* met haare *Medicamenten* vermoejen ende verſwakken; tot dat de *Sieken* krafteloos geworden zijnde, niet meer tegen de *Siekten*, maar met der *Dood* worſtelen: Sulks de *Kerkhooven*, door deeſer Menſchen ydele konſten, des te eerder met *Lijken* vervuld, ende volgens ons Spreekwoord, vet gemaakt werden.

Op welke ende diergelijke *gronden*, de allerwijſte Menſchen, die van onſe *pligten* omtrend de *Seeden*, ende eenig *Landbeſtier* geſchreeven hebben, ons *leeren*; dat alle ſaaken, die eigendlik *in ons*, ende ons *eigen* zijn; naamelik onſe *gedagten*, onſe *wil*, ofte onſe *begeerten*; ende geene andere ſaaken *buiten ons* weeſende, gants ende gaar in ons vermoogen zijn: Sulks wy onſe *gedagten* ende *wille*, ſoo veele ons doenelik is geweeſt, beſtierd hebbende, om eenige ſaaken, die *buiten ons* zijn, te vermijden, ofte te verkrijgen, ſonder de ſelven nogtans te hebben konnen ontgaan ofte te erlangen: wy ook in't geheel onſe ruſt behoorden te houden, ſonder ons ſelven met eenig ydel *berouw* oover het gunt niet gebeurd ofte geſchied is; ofte met eene vrugteloose *vreeſe* oover het gunt ſeekerlik geſchieden ſal, te plaagen, ende onſe ongemakken te vermeerderen. Ende leeren de ſelve Schrijvers ons ook, dat het onſe pligt is, als dan die ſaaken *Goode* ende den *tijde* oover te geeven; om in gevalle die eenige onvoorſiene veranderinge voorbrengd, onſe *gedagten* ende *wille*, al weederom naar den eis der ſelven te ſtieren.

Ende in het byſonder leeren ons opgemelde *wijſe* Schrijvers, dat eer wy voorneemens werden, eenige ſaaken, die *buiten* ons zijn, te vermijden, ofte te verkrijgen; wy ſeer wel onſe kraften, met de ſaaken ofte menſchen, waar omtrend wy arbeiden, ofte die ons teegenſtreeven ſouden, wel onderſouken ende teegen een vergelijken moeten: op dat, indien onſe kraften, die ſaaken ende de kraften der andere Menſchen ooverweegen; wy die als dan in alle billike voorvallen werkſtellig ſouden moogen maaken. Gelijk

a Curemus ægrum ſecundum methodum Galeni, & moriatur in nomine Domini.

lijk de selve *wijse* Schrijvers ons ook leeren, dat indien wy naa een soodaanig ondersouk, ende soodaanige vergelijkingen, onse kraften minder te zijn bevinden, dan om die saaken ende de kraften der *weederstreeveren*, daar wy meede te doen souden hebben, te ooverweegen, wy, buiten eenige dringende noodsaakelikheid zijnde, ons niet behoorden te verbeelden, dat indien wy eenige stoute verrassinge gebruiken; onse *weederstreevers* in dien gevalle als ooverrompeld werdende, versuimen sullen, alle haare ooverweegende kraften teegen ons te gebruiken: maar dat wy als dan liever stille te staan behoorden; ten zy wy stille staande, ook seekerlik verdorven souden werden. *a* Als wanneer wy ook op het onseekeren behoorden alles te onderneemen, ende in der waagschaale te stellen, om te ondervinden, ende te beprouven, of ons seeker verderf niet sal konnen voorgekoomen werden. Eeven gelijk de aller-ervaarenste *Schippers* oordeelende, dat sy geenen tijd winnen konnen, ende seekerlik op eene droogte, door storme vervallen sullen; liever daar op kloukelik seilen, als flaawhertig daar op gedreeven werden. *b*

Ende wanneer de saaken in soodanigen stande zijn, dat daar teegen, nog met ooverweegende kraften, nogte met die onseekerheid, ietwes kan werden gedaan; Soo leeren ons wel opgemelde *Schrijvers*, dat wy alles sins moeten tragten *tijd* te *winnen*, ende het oover onsen hoofde hangende quaad, uit te stellen; op hoope, dat de goede *God* ende de *tijd*, in de saaken deeses weerelds, alsoo die nooit stille staan, soodaanige veranderinge sal geeven; dat wy daar naa onse kraften, ter wegneeminge van het gevreesden quaad, nuttelik gebruiken sullen konnen. Ende oovermits bysonderlik in *Staats-saaken*, soo omtrend den stande der Regeeringe binnen des Lands, als omtrend de buitenlandse Magten, de saaken ende tijden veeltijds soo geleegen zijn, dat de quaalen van dien niet weg genoomen konnen werden: Soo bestaat als dan de goede *Politie*, ofte waare *Staatkonde*, alleen hier in, dat van tijden ten tijden de wijse ende deugdsaame *Regenten*, eenige middelen, ofte ordren bedenken,

a *Libant quo poterant, quo non poterant ibi stabant. Præstat anceps remedium quam nullum.*

b *Sie Epictetus, Seneca, Antonius, Celsus,* C. *Tacitus,* N. *Machiavelli. Rohan Interest des Princes.*

denken, om het gevreesden quaad ofte verderf uit te stellen; op hoope, dat de verandering van tijden, ook soodanige veranderinge van saaken sal aanbrengen, dat opgemeld gevreesd quaad ofte verderf, geheel weg genoomen, ofte voorgekoomen sal konnen werden.

Ende oovermits ons geheel *leeven* uit diergelike gevallen bestaat; soo sullen wy geene gemeene *Voorbeelden* van dien, maar wel eenige, de *Regeeringe* deser *Neederlanden* betreffende, aanwijsen. Wanneer alle de Vrye *Vergaaderingen* der *Staaten*, ende der gemeene Ingeseetenen der respective *Neederlanden*, door de *Krijgsmagt* des Hertogen van *Alba*, als ook door des selfs *Raade* van *Troublen*, ende de *Inquisitie* der Geesteiijken, gants verbooden ofte onderdrukt wierden, ende dat daar beneevens alle de aansienelijkste Voorstanders der selven ook gedood ofte gevlugt waaren; jaa dat daar en booven *a* Prins *Willem* van *Oranjen*, in sijn vertrek naar *Duitsland*, teegens een voorneem Persoon verklaarde: *Dat hy nimmer ietwes teegen den Koninge van Hispanien voorneemen soude, ten waare die selve sijn goed ofte eere aantastede:* Soo scheen in allen gevalle onmoogelik te zijn, dat de *Staatse Regeeringe* in stande blijven soude, ten waare eenige onvoorsiene verandering der saaken ontstond; welke des niet te min de Hertog van *Alba* selfs seer haast verschafte, met dwaaselik ende teegen alle *regulen* van *Staatkonde*, alle de gevlugten, ende insonderheid den *Prinse Willem*, ten uitersten te vervolgen, ende te verbitteren. Want hoewel dien *Hertoge* gesegt wierd, dat die *Prins* van *Oranjen* verklaard had, hem stille te sullen houden, ten waare hy aan *Eere* ofte *Goed* aangetast wierde, soo vougde des niet te min de *Hertog* van *Alba*, by alle sijn voorgaande quaad, nog dit, *voor* ende *door* den onwettigen *Raade* van *Troublen*, anders gesegd den *Bloed-Raade*, den *Prinse* van *Oranjen* in te daagen, te verbannen, ende alle des selfs Goederen te *confiskeeren*, ofte de selven als naar Vonnisse verbeurd zijnde, oover alle aan te slaan. Als ook de *Hertog* daar beneevens seer dwaaselik voort ging allen gemeenen Ingeseetenen schrikkelike *Schattingen* op te leggen, ende dus doende alle *Eedelen*, *Geesteliken*, *Borgeren*, ende *Boeren*, ten Vyande te maaken; Ende mits dien soo maakte die Hertog den *Prinse* van

a *Sie Everhard van Rheid.*

Oranjen tot ſijnen aller-bitterſten *Vyand*, ende verſchafte hem met eenen ſeer veel *aanhangs*, ſoo van *gevlugten*, als *goedgunſtigen* in den Lande, die hem Gelden verſchaften, waar door hy tot twee maalen met groote *Heiren* in deeſe Landen quam, om den Hertog van *Alba* daar uit te drijven.

Ende als door het mislukken der ſelve Togten, *beiden* aangeſien niet om *Holland* ende *Seeland* eigendlik van der *Spaanſen dwingelandie* te verloſſen, maar om *Braband*, ende inſonderheid *Antwerpen*, waar aan men ſig, hoewel dwaaſelik, verbeelde alles te hangen, teegens den Hertooge te doen opſtaan; ende dat ſulks gants niet geſchiedende, alle hoope om deeſe Landen teegen het geweld des Konings van *Hiſpanien* te konnen beſchermen, weeder ſcheen verlooren te weeſen; Soo toonde *God* de *Heer* ſijne goedheid, met de Ingeſeetenen der meeſte *Steeden* van *Holland* ende *Zeeland* te doen opſtaan, ſelfs teegen den raad des *Prinſen*, ende ſig teegen den Hertoge van *Alba*, als ook voor het *Stadhouderſchap* des *Prinſen*, hoewel hy dat Amt in den boeſeme der *Gouvernante Generaal*, voor ſijn vertrek uit deeſe *Landen* naar *Duitsland*, ſelf vrywillig ter needer gelegt had, ſoodaanig te verklaaren; dat wel opgemelde *Prins* naar het afdanken ende verſtroojen ſijns *Heirs*, ſijn Schuil-plaats ende Heul in de ſelve Landen, als der Staaten *Stadhouder* geraaden ende genoodſaakt wierd te ſouken, ende ook vinden konde.

Dus ging het in den Jaare 1574. als die ſelve *Prins* tot *Delf* aan de Peſt *ſiek*, ende *Leiden* ook in het uiterſten gekoomen was; want als dan ſoo blies een gewenſte Wind door de Gaaten der *Maasdijken* meer Waaters oover de Landen, als men konde hoopen, waar by het vallen van Stads-muuren komende, de *Spaanſen* door eene ydele vreeſe ende ongegronde ſchrik, gants onverwagt de beleegering der Steede *Leiden* verlieten, ende door gebrek van betaalinge, die de *Spaanſe Bevelhebbers* hadden gemeend uit de verooveringe dier Steede te vinden, geraakte alle haare Krijgsmagt aan het *muiten*.

Wanneer in den Jaare 1575. de Stad *Sierikzee* door *Don Louijs* de *Requeſens* ingenoomen was, ende dat hy dus *Seeland* van malkanderen, ende *Holland* van *Seeland* geſcheiden had; ende dat insgelijks door *Haarlem* ende *Amſterdam*, het *Noorder-quartier* van *Suid-Hollande*

ge-

gescheiden weesende, alles in de uisterste wanhoope was, om tegen het geweld der *Spaans-gesinden* staande te konnen blijven; soo stierf *Don Louijs* schielik aan de Pest, sonder dat de Kooning van *Hispanien* ordre gesteld had, wie in soodaanigen gevalle hem in het *Bewind* oover de *Neederlanden* volgen soude. Ende muiteden de Spaanse *Krijgsknegten* ten tweeden maale soodaanig, dat sy door alle de *Staaten* der respective *Neederlandse Provintien*, voor Vyanden deeser Landen verklaard wierden; Ende de *Staaten* van *Holland* ende *Seeland* mits dien in het geheel den oorlog teegen de *Spaansen* op eenen vreemden boodeme hielpen voeren, bysonderlik naa dat *Sierikzee*, *Haarlem*, ende *Amsterdam*, ook eindelik door deese voorvallen, sig teegen die Spaanse *muitende* Krijgsmagt, ende voor den *Staaten* verklaard hadden.

Wanneer Prins *Willem* van *Oranjen* tot *Delf* moord-daadig doorschooten was, ende dat de Graaf van *Licester* in de *Vereenigde Neederlanden*, in den Jaare 1587. de aller-gevaarelikste *scheuring* onder ons Krijgsvolk, ende ook onder alle de *gereformeerde Ingeseetenen* deeser Landen veroorsaakt had; sulks de Prins van *Parma* scheen *Holland* ende *Seeland* veel ligter te sullen oovermeesteren, als hy *Vlaanderen* ende *Braband* oovermeesterd had: Soo wierd de Spaanse Raad *jaloers* oover des Prinsen van *Parma* kloeke daaden, setteden hem den voet dwars, ende gebood hem eerst in den Jaare 1588. sijne magt naar *Engeland*, ende in de volgende Jaaren naar *Vrankrijk* te wenden. Sulks eenige *klouke* Mannen, als *Volmagtigden* ofte trouwe *Dienaars* der Staaten, hoewel ontbloot van des Prinsen *Willems* aansien ende *Authoireit*, geduurende des Prinsen *Maurits* Jongheid, de saaken binnen 10. Jaaren soo wel bestierden, dat de Staat der *Vereenigde Neederlanden* voor den Jaare 1600. ende eerder mits dien als Prins *Maurits* de Jaaren bereikt had, om een ervaaren *Krijgs-ooverste*, ende te gelijk *Staatsman* te konnen zijn, tot eene genougsaame verseekeringe gebragt wierd. Dit alles waarhaftig zijnde, soo moogen wy met regt besluiten, dat de *Staaten* deeser Landen, met, volgens haare oude *Sin spreuken*, te *waaken*, op *God* te betrouwen, ende in de aller-swaarste Saaken *tijd te winnen*, zijn blijven staan; *a* ende

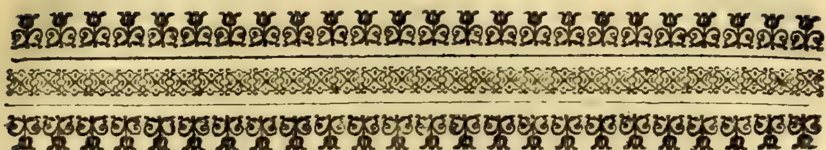
a *Vigilate Deo confidentes. Deus Fortitudo & Spes nostra. Item Domine salva nos perimus.*

ende dat wy waarelik ons behoud aan geene Menschelijke wijsheid, nogte aan eenigen onsen, ofte vleesselijken Arme, schuldig zijn.

Wat nu de eigendlike *Leer* onser FABULEN zy, meenen wy, geduurende onse geheele Reeden-kaavelinge, te hebben gesegt, ende dat het gants onnoodig is, het selven hier klaarder op den *einde* uit te drukken.

Het

Het doen gaat voor 't ſeggen.

Non verbis, ſed rerum teſtimoniis opus.

91. De *Vos* ende de *Hout-kliever*, de *ſchreijende Voogelaar* ende *Krokodil.*

SEekere *Vos*, 't geblaas der Jagt-hoornen gehoord hebbende, ontvlugte in tijds den *Honden*, ende vermerkende dat ſy door haare grootere ſnelheid hem allangs afterhaalden, ſoo verſuimde hy niet, wanneer hy voor

eens *Hout-klievers* hut gekoomen was, hem ootmoedig-lik te verſouken, aldaar te moogen ſchuilen, ſoo lange, tot dat de *Jaager* met ſijne *Honden* voor by geloopen was. Het welk, als de *Hout-kliever* uit meede-doogen tot eenen *vlugtelinge*, heiliglik beloofd had; ſoo gebeurde, dat hy den *Jaager* ſiende aankoomen, bedagt, ſijn *woord* ter bewaaringe eenes ſchaadelijken Beeſts gegeeven te hebben; weshalven hy, van den *Jaagere* gevraagd zijnde of hy geenen *Vos* geſien had? den *Vos* niet oopentlik ende mein-eediglik willende verraaden, aanſtonds ſeide geenen *Vos* geſien te hebben. Ende alſoo de *Hout-kliever* des niet te min den *Vos* onder eenen ſchoonen ſchijn meende te doen vangen; ſoo wenkte hy met ſijne oogen, ende wees hy met ſijne handen, waar de *Vos* ſig verborgen had. Het welk alſoo de *Iaager* in der haaſte niet verſtond, maar voor by liep, ſoo wierd de *Vos* behouden; als wanneer de *Hout-kliever* tot den *Voſſe* quam, ende ſeide: „*Vos-*„*Neef*, ik heb u geborgen; het is billik dat gy my berg-„loon geefd. Waar op de *Vos* antwoorde: „Ik heb niet „alleen de woorden, die gy den *Iaagere* geſprooken hebt, „gehoord; maar ook het *wenken* ende *wijſen* uwer oogen „ende handen geſien: ſulks ik het ſeggen min, dan het „doen agtende; in ſteede van u dankbaar te zijn, voor-„taan u voor mijnen heimelijken, ende mits dien aller-„ſchaadelikſten Vyande moet houden.

Waar naa gebeurde, dat deeſe *Hout-kliever* in den Herfſt met alle ſijn *Vinke-tuig* uit ging om *Voogelen* te vangen; ende alſoo hy niet alleen ſeer ſoet *fleute* om *Voogelen* aan te lokken, maar haar ook met *weenende oogen* aanſag; meenden eenige *onnooſele Voogelen*, dat hy om haarent wille weende: ſulks die *onnooſele Voogelen* teegen

mal-

malkanderen ſeiden : „ Dit is voorwaar een goed-aardig „ Man, want ſoo als hy ons aanſiet, vallen de traanen van „ deereniſſe uit ſijne oogen. Maar andere *Voogelen* die wijſer waaren, ende meer op de werken dan op het ſoet fleuten, ende den meededoogenden ſchijne der *Voogelaaren* agt genoomen hadden, riepen oover luid: „ Wagt u „ wel, onnooſele Voogelen, op eenen *Voogelaare* te be„ trouwen die ſoet *fleut*; ende wagt u inſonderheid te „ betrouwen op eenen die daar by *weend*: maar let op de „ werken der Voogelaaren, ende inſonderheid der geenen, „ die onder het ſoet fleuten, weenen; ende als dan ſuld „ gy ſeer haaſt bemerken, dat de *weenende* de *allerwreed*„ *ſte* Voogelaars zijn; ende dat die ſig nooit vergenougen „ met de onnooſele *Voogelen*, die ſy koomen te vangen, „ in eener Kooje op te ſluiten, ende aldaar, om haar ſoet „ ſingen, den koſt te geeven : maar dat die altijds de *on*„ *nooſele* Voogelen dooden, ende niet ruſten, voor dat ſy „ die in haare Kooken hebben doen braaden, frijten, en„ de ſieden: ende dat ſy tot walgens toe daar van verſaa„ digd zijn. Welke goede raad van eenige onnooſele Voogelen niet aangenoomen wierd, alſoo ſy ſeiden, niet te konnen gelooven, dat in eenes Menſchen herte ſoo groote boosheid ſoude konnen weeſen, om teegen haare *Beloften* ende *Eeden*, wanneer die daar en booven te gelijk met *traanen* in den oogen van teerheid, beveſtigd ſouden zijn, wreedelik te dooden *onnooſele* Voogelen, die daar op ſouden hebben betrowd. Maar wierd eindelik die raad van veele Voogelen ſeer veragt, ende weederom van andere *wijſere* Voogelen ſoodaanig aangenoomen, dat ſy ſig aanſtonds hoog in der lugt begaaven, ende kort daar aan van verre ſaagen, dat de *onnooſele* Voogelen, die ſig

door

door den *weenenden* Voogelaare hadden laaten aanlokken, ende by hem op der aarde needer gevallen waaren, het Net oover het hoofd kreegen, ende aanstonds gedood wierden.

Desgelijke gebeurde, dat een *Krokodil* sig in den *Nijlstroome* onthoudende, sijn voedsel sogt ende vond, met alle viervoetige *Dieren*, die uit den *Nijle* quaamen drinken, door sijne oovergroote *kraften* daar in te trekken, ende te versmooren; om die als dan op sijn gemak te eeten. Sulks eindelik alle de selve Dieren seer schow werdende, voortaan daar uit niet, dan seer haastig, jaa de *Honden* niet, dan al loopende wilden drinken: Waarom de *Krokodil*, vermerkende dat sijn oopenbaar *geweld* hem geen spijse genoug konde verschaffen, indagtig wierd, dat hy konde *schreyen* ende *traanen* laaten, eeven gelijk een klein *Kind*; ende dat de *Menschen* uit der aard seer barmhertig zijnde, ongetwijfeld op soo een gekrijt ten *stroome* souden loopen, in meeninge, een *Kind* dat verdrinken soude, daar uit te helpen: ende verseekerde hy sig, dat hy alsoo de Menschen *bedriegen*, ende dooden souden konnen, om met de selven sijnen honger te konnen versaadigen, ende te gelijk het aller-lekkerste *Vlees* te eeten, dat op der Aarde was. Ende *bedroog* hy ook door sijn kinderlik krijten ende weenen, van tijde ten tijde seer veele Menschen, die hy, als voormaals de onnoosele Beesten in den Waatere trok, doode ende verslond, tot dat de selven door die meenigvuldige *rampen* ofte *ongelukken* soo wijs wierden, dat sy haare Kinderen van jongs aan leerden, sig sorgvuldiglik te wagten van alle *Krokodils Traanen*, ende der selven *kinderlik krijten*: alsoo onder die geveinsde *teerheid* eene groote wreedheid verborgen was.

Ende

Ende ſchoot die *Leer* in de Herten der *Menſchen* ſoo diepe wortelen, dat onder haar een ewig-durend Spreekwoord is geworden: *Wagt u voor Krokodils traanen.*

Uitlegging *der* Woorden.

Met weenende VOOGELAARS, *ende* krijtende KROKODILS, *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die door* geweld *haar oogwit niet bereiken konnen, ende die oover ſulks door* veinſen *ofte* ſmeekende *woorden, ofte door traanen daar naar tragten.*

Met een VOS, *ende de* wijſe VOOGELEN, *werden verſtaan, Menſchen die op geene* woorden *ofte uiterliken* ſchijne *der Menſchen betrouwen; maar agt neemen op der ſelven innerliken aard ende* Intereſſen, *ende die van haar geene andere* werken, *dan die met den Aarde ende dat* Intereſſe *der ſelven oover een komen, verwagten.*

DE Menſchen, welke door haare geboorte ofte by gevalle ſoo *groote Magt* hebben bekoomen, dat ſy eenen andere konnen *dwingen*, te doen ofte te laaten alle het gunt haar geliefd, werden daar door ſeer ligtelik ſoo verre van der *billikheid* ende van alle *reeden* vervoerd, dat ſy ſig laaten voorſtaan, van *Goode* ofte van der *Fortune* eenig *Regt*, oover alle ſwakkere Menſchen, die haar ontmoeten, verkreegen te hebben: ende beelden die als dan ook ſeer ligtelik ſig in, dat ſy by gevolge de *ſwakkeren* met goed Regt te

moogen *dwingen*, om te doen, ofte te lijden, alle het gunt haar gelieven ſal te belaſten, ofte te verbieden. Ende derhalven ſoo verſuimen die *ſterkere* Menſchen als dan gemeenelik niet, de *ſwakke* Menſchen, die haar in haare onreedelijke begeerten niet gehoorſaamen willen, oopentlik, ende met allen *gewelde* daar toe te dwingen; ſig verſeekerende, dat die haare voorſpoedige uitkomſt van de meeſte Menſchen *geregtvaardigd* ſal werden. *a*

Maar wanneer de boos-aardige Menſchen ſig ſoo *ſwak*, ofte anderen ſoo *ſterk* bevinden, dat ſy de ſelven tot het gunt haar geliefd niet dwingen konnen; ſoo is voor haar geen middel ooverig om haar *onreedelik* oogwit te konnen verkrijgen, dan met *ontrow* ende *bedrog* omtrend die *ſterken* te gebruiken. Ende oovermits het oeffenen van *ontrow* ende *bedrog*, ſelfs wanneer het gelukt is, nooit aan den geene die het gebruikt heeft, eenigen *ſchijn* van *Regt* verſchaft, maar altijds den geene, die het *bedrog* pleegd, eene waarhafte innerlike *ſchaamte*, ende uiterlike *ſchande* aanbrengd: Soo weederhouden ſig ſelfs de aller-boosaardigſte Menſchen ſoo lange van *ontrow* ende *bedrog* te gebruiken, tot dat ſy ſig verſeekeren, haar oogwit door geenen oopenbaaren *gewelde* te konnen bekoomen. *b*

Gelijk de Menſchen ſig ook gemeenelik uit de ſelfde reeden weederhouden, van oopenbaerelik met *woorden* te *liegen*, ende haare gegeevene trouwe te breeken; wanneer ſy verhoopen, door eenige *beveinſdheid*, die in *werken*, ofte eenig uiterlik *gebaar* beſtaat, haar oogwit te ſullen bereiken. Ende aldus door *geveinſdheid* ieman bedriegen willende, ſoo ſullen die ſelve Menſchen aller liefſt gebruiken willen, een *bedrog* welk allerminſt van ſterkte ofte magt afwijkt, ende met eenen den Menſchen doed vermoeden, dat de *Bedrieger* meerdere *kenniſſe* heeft, als de Bedroogen; om dat de geen die meerdere kenniſſe heeft, als dan ook eenigſins ſchijnd *meerdere* magt te hebben als de andere, die met mindere kenniſſe begaafd is.

Ende oovermits in geene *beveinſdheeden*, welke in werken ofte gebaa-

a *Sed quid turba Remi ſequitur Fortunam ut ſemper & odit damnatos. Iuvenal. Satyr.* 10.

b *Thucid. lib.* 4. *in Lacedemoniorum Oratione ad Athenienſes.*

gebaaren bestaan, eene *onmagt* soo seer oopentlik betuigd werd, als in die *beveinsdheid*, welke met *Traanen* bevestigd werd; om daar door ieman te bedriegen, ende alsoo sijn oogwit te bekoomen: soo volgd hier uit van selfs, dat geene, dan de aller-*ondeugenste* ofte *veragtelikste* ende *verfoejelikste* Menschen, hun oogwit door bedriegende *Traanen* tragten te verkrijgen.

Ende dat dit waarhaftig zy, konnen wy daageliks bemerken, in alle die Menschen, welke oover eenige ongemakken, ende ter geheugenisse van eenige geleedene smerten, of wel, om haar oogwit te bekoomen, gewoon zijn, seer ligtelik traanen te storten: naamelik, *Kinderen*, *oude* Menschen, *Vrowluiden*, *Dronkaards*, ende *Hoeren*; gelijk meede die *Kaamer-speelders*, *Reedenaars*, ende *Predikers*, die van een ontugtig leeven zijn; welke, wanneer sy haare *Traanen* gebruiken om andere Menschen onder dien schijne te konnen beweegen ende beschaadigen; van *ouds* vergeleeken zijn geworden, by de *Krokodillen* onser FABULE, welke hongerig zijnde, seer erbarmelik als jonge *Kinderen* krijten, op dat de Menschen daar door bewoogen souden werden t'haarer hulpe te koomen, ende dat sy die als dan souden verslinden. Sulks van soodaanige Menschen onse Spreekwoorden zijn ontstaan: *a* Wagt u van schreijende *Hoeren*, en van *Paapen* die seggen, Doe naar mijne woorden, ende niet naar mijne werken; alsoo men in teegendeel van der Menschen *innerlike oordeelen*, oover het gunt sy af- ofte aan-raaden, uit der selven *woorden* geene soo seekere kennisse, als wel uit der selven *werken*, daar sy selfs wel; ofte quaalik van hebben te vaaren, bekoomen kan. Ende het derhalven niet soo seer geraaden is, sig te draagen naar den *raad*, die in ydele *woorden* bestaat, als op den *raad*, die de Raad-geevers met haare eigene *werken* bevestigen: of wel, als de *woorden* met de *werken* niet oover een koomen, dat men als dan op de *werken* alleen, als het min feil-baarste, sijne reekeninge, om ietwes te doen ofte te laaten, behoorde te maaken.

Ende werd ten deesen einde onder de aller-haatelikste saaken, die door *Olivier Cromwel* uitgeregt zijn, verhaald; Dat hy, ende

 eenige

a *Mulier dum plorat, vorat.*

eenige andere *Hoofden* des *Engelsen Heirs*, misnougd weesende, dat het *Parlament*, naa dat des Konings Krijgsmagt in het geheel verbrooken, ende alles daar te Lande in *Vreede* was, beslooten had, in *Engeland* niet meer Krijgsluiden in dienste aan te houden, dan ses duisend Ruiters, ses duisend Voet-knegten, ende duisend Dragonder; als ook, dat het Parlament ten dien einde beslooten had, twaalef duisend Krijgs-luiden naar *Yrland* te senden, ende voorts alle andere Krijgs-luiden af te danken: Sulks sy alle gesind wierden, die *afdanking* ende *versending* der besoldigde Engelse Krijgs-luiden te beletten: Ende *Olivier Cromwel* in het bysonder voornam, den gevangen Koning *Kaarel* uit handen des *Parlaments* te ontrekken, om sig van dien Kooninge te verseekeren, met hem uit der gevangenisse te brengen in den *Heire*, ende onder den schijne van hem aldaar veel meer *Vryheid* te geeven, dan hy te vooren genooten had; soo veinsde hy alles sins den Koninge seer toegedaan te weesen: tot dat hy eindelik des Konings *gemoed* geheel ingenoomen hebbende, in 't heimelik sig voor des Konings voeten quam needer werpen, ende met traanende oogen seggen, dat eenige *Hoofden* des *Heirs*, *a* die den Koninge meest *vyandig* waaren, ende die hy niet konde weederstaan, voorgenoomen hadden, hem in der nagte te koomen op neemen, om hem in seer naawe gevangenisse te leggen, ende van sijn leeven te berooven; weshalven hy, met alle teerheid, weenende, sig voor des Konings voeten needer wierp, ende hem met grooter ontsteltenisse ofte klaagende woorden, aanraade te vlugten naar het Eiland *Wigt*, ende dat aldaar de Colonel *Hammon*, Gouverneur van dat Eiland, *Cromwels* aller-getrowste Vriend weesende, den Koning teegen alle geweld des *Heirs*, ende der *Agitators* soude beschermen: Ende indien hem aldaar eene al te groote Krijgsmagt mogte naaderen, hy als dan van daar ten allen tijden naar *Vrankrijk* soude konnen vlugten. De Koning door deese *vriendelike* woorden, die met *protestatien* van *Opregtigheid*, ende insonderheid met oovervloejende *Traanen* bevestigd waaren, verleid werdende, vlugte op *Wigt*, ende verviel dus uit der Magt des geheelen *Heirs* ende des *Parlaments*, in de handen van *Olivier Cromwel* alleen,

a *Agitatores*.

leen, ende die van sijnen *Aanhange:* Welke *Olivier Cromwel*, om selfs *Koning*, onder de naame van *Beschermer* oover *Engeland*, *Schotland* ende *Yrland* te werden, van dien tijde aan, alle poogingen des *Parlaments*, als ook des Konings, om met den *Parlamente* van *Vreeden* te handelen, eerst heimelik belette, ende daar naa oopentlik om verre stiet; tot soo verre, dat hy eindelik goed vond, den Kooning, als of hy van *Tyrannie*, *Land-verraad*, ende *Moord*, oovertuigd waare geweest, ende op sijne beschuldigingen niet had willen antwoorden, door seeven ende festig Regteren *deede*, ofte *liet* veroordeelen, ende op den Schavotte voor *Withal*, door twee Beulen, oopentlik het Hoofd afslaan; *a* Sulks dit vermaard *Voorbeeld*, wiens gelijk men in veele Eewen niet had gehoord nogte gesien, alleen toegeschreeven moet werden, ter eener sijde, aan de *bedriegelike Woorden*, ende aan de *beveinsde Traanen* van *Cromwel*, ende ter anderer sijde aan der *ligt-geloovigheid* des Koonings; nog niet geleerd hebbende, eenen weenenden Mensche allermeest te mistrouwen, insonderheid, wanneer des selfs geheel leeven met die opregtigheid ende teerheid niet oover een komt. Ende souden wy ook *staalkens* van diergelijke *heilige Protestatien*, ende bedriegelijke *Traanen*, in deese Landen gemaakt, ende gestort, om des te seekerder eenvoudige Menschen te konnen verleiden, bybrengen: indien de *niewe* Exempelen met alsoo weinig gevaars, als de *Ouden* mogten werden aangeweesen.

Ende besluiten my nu onse Reeden-kaavelinge, met te seggen, dat deese FABULEN ons leeren, dat wy, om wel te konnen oordeelen van de geneegendheeden der Menschen, ende wat sy in eenige voorvallen sullen doen, ofte laaten, op geene *Woorden*, *Eeden*, ofte *uiterlike gebaaren*, moogen vertrouwen, wanneer die met haar geheel *leeven* niet oover een koomen, maar daar teegen strijden. Ende dat wy booven allen in soodaanige geleegendheeden, ons moeten wagten van Menschen te vertrouwen, die in steede van de Menschen met goede *Reeden*

a *Vide Histor. Angl. & Elench.*

den te oovertuigen, haar ſeggen met *heilige Betuigingen*, haare *Conſcientie* ofte Gewiſſe, ende met *Traanen* beveſtigen, alſoo die gemeenelik de aller ligt-vaardigſten, ende de bedriegelikſten, onder allen Menſchen zijn.

Hoog-

Hoogmoed komt voor den valle.

92

Plures arrogantia quam desperatio perdit.
Vana sine viribus ira.

92. De *Snouk* ende andere *Viſſen*.

EEn *Snouk*, die in de verſſe Stroomen altijds geleefd, ende onderwijlen gemerkt had, dat alle de andere Viſſen hem aldaar weeken; wierd daar door ſoo ſtout, dat hy daar naa alle Viſſen, die hem te naar by quaamen, opſlokte, ende alſoo doende, ſig *Heer* ende *Meeſter* oo-

ver

ver alle binnen-*Stroomen* ende *versse Vissen* maakte. Ende door dat middel voede hy sig ook soo oovervloedig, dat hy ongemeen groot van lighaame wierd, ende mits dien sig liet voorstaan, al te groot, ende al te sterk te zijn, om sijne magt ende sijn gebied binnen de *Stroomen* ende oover *kleine Vissen* te bepaalen: Weshalven hy voornam, sijne *Heerschappie* ende Gebied uit te strekken oover der *See*, ende allen Vissen daar in woonende; hoewel die hem geensins misdaan hadden, jaa gants onbekend waaren: Ende swom hy dien volgende blijdelik, ende seer haast See-waarts in; dog aldaar aanstonds een *Bruin-vis* ende eene *Haaje*, die hy voor deesen nooit gesien had, op hem siende aanschieten, ontviel hem die groote moed; ende bergde hy sig ter vlugt, ende ter naauwer nood in de versse Stroomen, naa dat hy eenige quetsuuren ontfangen had Welke quetsuuren hy aldaar eenen tijd lang betreurde, ende onderwijlen ook vermerkte, dat alle de mindere Vissen, die voormaals hem in die selfde Stroomen geweeken, ofte gehoorsaamd hadden, sig nu in sijnen teegenspoede verblijdden, ende nu hy haar niet schaaden konde, bespotteden: Het welk voor hem eene soo ondraagelijke spijt was, dat hy van *hertseer* daar oover quam te sterven.

Waar naa gebeurde, dat verscheide *Reisigers* met eenen Waagen, in het midden des Soomers, oover berge ende daale, in klei, ende ook sand-weegen, haare reise spoeden, ende somtijds, om de trekkende vermoeide *Paarden* te verligten, te voete gingen. Terwijle eene *Vlieg* de selve reise ook doende, nu omtrend de *Paarden*, dan omtrend den Voermanne, ende somtijds omtrend de *Reisigers* vloog, ende seer bromde; sig inbeeldende,

dende, dat ſy daar door de *Paarden* voortdreef, ende de *reiſe* ſeer vorderde; Sulks wanneer ſy ter gewoonelijker Peiſter-plaatſe gekoomen waaren, de *Vlieg* weeder by den eenen, ende tot den anderen der *Reiſeren* vloog, ſeggende: Het is tijd dat de *paarden*, ende *wy* ook ruſten, ende *ik* in het byſonder, die de *Paarden*, den *Voerman*, ende *u allen* aanmoedigende, den Waagen oover dien moejeliken weg doen drijven, ende alle het ſtof doen rijſen hebbe. Waar op, hoewel yder van dien wel ſoude hebben konnen antwoorden: *Dat ſy met haar brommen nieman geholpen, maar allen moejelik geweeſt had, ende de reis dien volgende door haar meer belet, als gevorderd was geweeſt*; Soo ſweegen ſy des niet te min, als haar ende heur ydel geſnap aller antwoorde onwaardig agtende. Ende alſoo de *Vlieg* in teegendeel dit ſwijgen voor eene toeſtemminge ofte bekenteniſſe van het gunt ſy geſegt had, op nam, ſoo wagte ſy naaweliks ſoo lange, tot dat de *Waagen* aan den gange was, of ſy vloog op den Diſſelboom, ten einde ſy de *Paarden* ſoude voort drijven, ende dreigde ſy haar aanſtonds, *dat indien ſy niet raſſer gingen, ſy haar rugge ende hals fel ſteeken, ende quetſen ſoude:* Waar op een der *Paarden* ſig omkeerende, ende ſiende dat het eene belaggelike *Vlieg* was, die een ſoo groot geruſt maakte, ende die alle het gunt den *Voermanne* toequam, ſig aanmaatigde, haar antwoorde: Wy vreeſen ſoo eene laat dunkende magtelooſe *Snapſter* niet, maar wel den *Man*, die voor aan met eene ſweepe in der hande ſit, ende ſonder veel gerufs te maaken, altijds gereed is, om in onſen rugge ende halſe te pikken, ende ook, wanneer wy niet ſeer wel trekken, aanſtonds daar in *pikt.* Het welk de laat-dunkende *Vlieg* ſoo euvel nam, dat ſy aan-

stonds op des *Paards* rugge, als ook Halse sprong, ende daar in met haare trompe soo diep boorde, dat sy niet in tijds konnende vervliegen, maar door het slingeren der staarte gequetst, ende met den monde des paards gedood wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een SNOUKE *ende* VLIEGEN, *wierden by d'oude verstaan, geringe laatdunkende Menschen, die haare seer kleine magt met veel gerufs oeffenen.*

Met den BRUYN-VISSE, HAAJE *ende* PAARDEN, *wierden verstaan Menschen van grooter vermoogen, die haare magt in der stilte oeffenen.*

DAt de *Hertstogten* ende de *beweegingen* des *Bloeds*, ende der *Geesten*, daar uit ontstaanden, de Menschen beletten wel ende naar waarheid te oordeelen van alle voorvallende saaken; ende dat hoe die *Pasfien* grooter zijn, dat belet om wel te konnen oordeelen, ook grooter is, kan niemanne onbekend zijn. Ende oovermits de *Pasfien* van al te groote *Liefde* die wy ons selven toe draagen, de aller-grootste ende de allerlangst duurende *Pasfie* is, waar meede alle Menschen meer ofte min bevangen zijn; soo volgd daar uit, dat de Menschen aller-beswaarelikst, ende allerminst wel oordeelen, wanneer sy oover haare *eige* volmaaktheeden ofte gebreeken een oordeel hebben te vellen. Gelijk meede uit die *Eige-Liefde* volgd, dat de selve swaarigheid, om ons verstand wel te konnen gebruiken, sig oopenbaard, wanneer wy van anderer Menschen volmaaktheeden ofte gebreeken hebben te oordeelen, met insigte, om die te vergelijken teegen de onse, ende daar naa, daar uit

uit te besluiten, of die meerder of wel minder dan de onse zijn: want sig als dan nog eene veele *grootere* swaarigheid oopenbaard, om daar omtrend naar waarheid te konnen oordeelen; om dat wy meer kennisse van onse eigene volmaaktheeden ende gebreeken hebben, ofte hebben konnen, dan wy van anderer Menschen volmaaktheeden ende gebreeken kennisse hebben ofte krijgen konnen.

Ende eindelik volgd hier uit, dat de *Passie* van *Eigen-Liefde*, ons, het zy wy alleen van ons selven hebben te oordeelen, het zy wy van, ende oover anderer Menschen deugden ende gebreeken alleen oordeelen, het zy wy daar en booven andere Menschen daar in met ons hebben te vergelijken, meest altijds een oordeel sal doen vellen ten voordeele, ofte ter meester agtinge van ons eigen selfs, ende ten naadeele der Menschen, die wy met ofte by ons vergelijken. Ende hoe de Menschen, buiten *Passien* weesende, meer ofte min bequaam zijn, om wel te konnen oordeelen, hoe insonderheid het gebrek van wel te oordeelen, sig in de selve Menschen meer ofte min oopenbaard, als de selve Menschen van haar *eigen selven*, ofte ook van anderen by *vergelijkenisse* tegen *haar*, te oordeelen hebben.

Welk besluit onser Reedenkaavelingen de grond is, waar op de *Ouden* eene seer vermaarde vergelijkenisse ofte *Apologus* ons hebben voorgedraagen: „Namentlik, dat alle Menschen op haare schou„deren draagen twee *Beedel-sakken*, op ydere schoudere *een*: op de „*regtere* eene, om van *vooren* daar in te steeken alle haare vermein„de *volmaaktheeden*, ende om *after* haaren *rugge* ook daar in te wer„pen alle haare vermeinde *gebreeken*. Ende dat de selve Menschen „op den *linkere* schoudere ook hebben eene andere *Beedel-sak*, om „de *gebreeken*, die sy in andere Menschen vermerken, van *vooren* „daar in te steeken, ende daar en teegen de *deugden* ofte *volmaakt*„*heeden* der selven *after* haaren *rugge* in dien sak te werpen. Ende „vougen die selve *Oude Wijsen* daar by, dat de Menschen met den „*Beedel-sak* ommegaande, uit *liefde* tot haar eigen selfs, daar en „booven om haare *eigene Deugden* aan te schouwen, altijds een *ver*„*groot-*, ende om haare *eigene Gebreeken* te besigtigen, altijds een „*verklein-bril* op haare eigene neuse stellen; ende dat de selve Men-

„ schen in teegendeel uit *nijd* ende *haat*, die sy anderen Menschen, „ welke sy teegen sig selfs vergelijken, toe draagen; ofte wel uit „ eene verkeerde *Eergierigheid*, waar door sy sig verbeelden oover „ haare volmaaktheeden ende gebreeken des te meer ende min te „ sullen werden *ge-* ende *veragt*, naar dat anderer Menschen vol- „ maaktheeden ende gebreeken, min ende meer *ge-* ende *veragt* „ sullen werden.

Ende dat in het bysonder, Menschen die van *kleine* kennisse ende oordeele zijn; deese *Pasſie* van *eigen Liefde* min betoomen, ende aan de *Haat* ende *Nijdt* sig meer oovergeeven dan andere Menschen, die met meerdere kennisse ende deugden begaafd zijn, hebben de *Ouden* ons willen leeren, met ons deese saak te verbeelden door *Snouken* ende *Wolven*, als ook door *Vliegen*. Met welke *eerste* in de FABULEN altijds afgebeeld werden *domme quaad-aardige*, gelijk met *Vliegen* losse ende seer *geringe* Menschen. Uit welke geringe kennisse ende quaad-aardigheid der Menschen, als dan wijders veeltijds onstaat, dat sy niet alleen andere Menschen, die in veelen merkelik *meer* ende *magtiger* als sy zijn, verre *beneeden* haar stellen; maar dat sy ook gemeenelik sig soo verre verloopen, dat sy de selven, die sy behoorden te ontsien, tergen, ende aanranden derven.

Als wanneer die *sterkere* sig teegen die *laatdunkende* geringe Menschen wenden, ende de selven verderven. Eeven gelijk wy daageliks sien, dat groote *Doggen*, van kleine *Keffers* aangeblaft werdende, het selven soo lange veragten, ende haaren gang gaan, tot dat een der selven al te naar by koomende, eene soo felle onverwagte beet krijgt, dat hy, die gebeeten is, ende ook alle de andere Keffers, al jankende door gaan.

Deese onse Reedenkaavelinge nu met gemeene *Voorbeelden* te bevestigen, is om de veelvuldigheid ende de daagelikse voorvallen van dien onnoodig. Ende in deesen gevalle *voorbeelden* van *Staat* aan te wijsen, om eenigen als *laatdunkende*, ende door haare *sinneloose* laatdunkenheid gestrafte Menschen af te beelden, soude niet konnen geschieden sonder groot misnougen te geeven aan veele Menschen, die gewoon zijn de *waarheid* te haaten, ende de *Vleyeryen* te beminnen. Want of wel de selven als kleine *Keffers*, ten

op-

opsigte der *meerderen*, die sy tergen, moeten werden gehouden; soo konnen sy des niet te min ook wel voor groote *Doggen* werden gehouden ten opsigte der geenen, welken haar minder zijn, ende des niet te min haar alhier ten toone souden willen stellen.

Weshalven het ons genoug sal weesen, een *eenig*, dog *heilig Exempel*, by te brengen. Naamelik, als *Absalon* teegen sijnen Vaadere was opgestaan, ende *David* voor sijnen *Soone* vlugten moest. Soo wierd *Simei*, die uit *Sauls* geslagte was, indagtig, dat *David* het Koningrijk oover *Israel*, *Saule* ende sijnen geslagte ontwrongen, ende sig daar in gedrongen had: ende nam *Simei* deese geleegendheid waar, om van eenen steilen berge den vlugtenden Koninge *David* toe te roepen; Dat hy een *Bloedhond* was, die sig *onregtvaardiglik* ende *tyranniglik* op den Koningliken *Seetele* geset had; ende dat *God* de Heer hem nu regtvaardiglik ende niet te min wonderlik door sijnen allerliefsten Soone *Absalon*, weeder van den Koningliken *Throone* af wierp. Boven welke scheld-woorden deese *Simei*, *David*, ende sijne Krijgs-luiden, nog met steenen derfde werpen. Ende hoewel die Koning *David* in het verdraagen deeses, voor den Volke eene *saft-* ende *langmoedigheid* wilde toonen, ofte door het straffen van dien in sijner vlugte niet verhinderd wilde werden; sulks hy *Simei* voor dien tijde spaarde: soo wierd des niet te min veele Jaaren daar naa *David* sulks op sijn sterf-bedde indagtig, ende vermaande hy sijnen Soone *Salomon* soo ernstig, het voorgaande, dat oover langen tijd vergeeven, ende vergeeten scheen te weesen, te *wreeken* ofte te *straffen*; alsoo Koninglike *wraak*, hoe *vuil* die ook mooge zijn, altijds de naam van *regtvaardige straffe* krijgt, dat *Salomon* naa sijns Vaaders dood niet versuimde, sig van *Simei* te verseekeren, met hem binnen *Jerusalem* te bannen, op verbeurte van sijn leeven daar niet buiten te gaan; op dat deese Valstrik hem om den halse gelegt weesende, hy onder *schijn* van *Regt*, niet jeegenstaande het *Pardon* van sijnen Vaadere *David*, oover het voorgaande verkreegen, soude moogen werden gedood: Gelijk *Salomon* daar naa, wanneer *Simei* om twee sijner gevlugte slaaven te afterhaalen, onnooselik buiten der Steede *Jerusalem*, oover de Beeke *Kidron* gegaan, ende weeder gekeerd was; naar 't

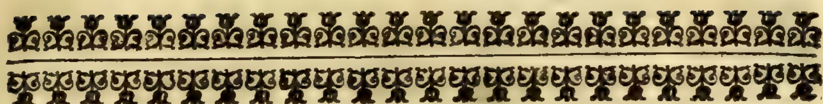
hoogste regt ofte onregt, *a* sonder eenig meede-doogen, alleen uit *Wraak-gierigheid*, of wel uit *eigen Interest*, om *Salomons Throon te bevestigen*, gedood wierd. *b*

Eindelik seggen wy den eigendliken *sin* deeser FABULEN te weesen, ons te waarschouwen, altijds indagtig te zijn, dat wy gemeenelik *ons selven* al te *hoog*, ende *andere* Menschen al te *laag* schatten. Ende insonderheid dat deese FABULEN leeren, ons te wagten, van onregtvaardiglik ende sonder reeden te dreigen, ofte aan te tasten, de geenen die wy meenen oover te moogen; alsoo de veranderingen der saaken deeses Weerelds soo groot zijn, dat die meeningen ons dik bedriegen, ende wy daar in ons verderf vinden souden.

a *Sive summo Iure sive summa Injuria.*
b *Sie Sam.* 2. *cap.* 16. *en* 19. *Koning* 1. *cap.* 2.

Spot-

Spotters huis brand ook wel.

Judice me fraus est concessa repellere fraudem.

93. De *Vos* ende de *Kraan.*

EEn *Vos* siende op eenen engen weege den *Beer*, die sijn Vyand was, aan koomen, ende dat hy hem niet ontvlugten kònde, wagte den *Beer* in, kugte ende steende, seggende: „*God* behoede my, dat mijn aas geene „andere eedele Dieren doode. De *Beer* dit hoorende, vroeg wat hem schorte, ende antwoorde de *Vos*: Een *Man* heeft my met vergifte Vijgen vergeeven; sulks die my

my eet, seekerlik sterven sal, maar aan den *Manne* soude voor u veel lekkers te eeten weesen.

De *Beer* seer hongerig weesende, ende den *Vos*, die hy meende vergiftigd te zijn, niet dervende eeten, vroug ende verstond waar die *Man* was; ging derwaarts, ende meende hem haastig te verslinden: maar die Man was een gewaapende *Iaager*, ende weerde sig met sijne honden, booge ende swaarde soo wel, dat de *Beer* door het gekraak van eene aanrennende Waagen nog meer verschrikt zijnde, seer bloedig, gequetst, ende met eene oor af, ontliep, ende alsoo gesteld zijnde, weeder tot den *Vosse* quam, versoukende, dat hy eene pijl, die in sijnen rugge stak, wilde uit trekken, ende hem goede raad geeven tot het geneesen sijner wonden.

De *Vos*, siende dat die quetsuuren niet doodelik waren, seide hem te sullen wijsen eene holle boom, waar in veel *Hoonings* lag, ende dat daar voor quetsuuren ende stooten geen beeter genees-middel als *Hooning* was. Dit geviel den *Beere*; die daar na toe ging, op den boome klom, den *Hooning* roofde, ende de *Bien* stoorde, terwijle de *Vos* eene wigge uit de kloove des booms trok, ende daar in des *Beeren* handen, waar meede hy beesig was, den Hooning te rooven, soo seer klemden, dat hy sig van de *Bien*, die hem aanstonds met geheele swermen oovervielen, soo lange opgehouden wierd, dat de Boeren ende Houthakkers, het geruft hoorende, met haamers ende bijlen daar na toe liepen, ende in tijds quamen om den *Beer* te dooden. Als wanneer de *Vos* het selven van verre aansiende, met vreugde seide: „ Daar legt mijn Vyand; „ daar legt die *Dik-kop*, die sterk genoug meende te wee- „ sen om alle Dieren ende Menschen te verslinden; daar

legt

„ legt die groote *Hooning-dief*, welke alleen door mijne
„ konſten ter needer geveld is.

Dit eerſt door den *Voſſe*, uit *noode* om ſijn leeven te bergen, loffelik, ende daar naa, om ſijn Vyand te dooden, ſonder ſchande ᵃ gedaan zijnde; Soo moedigden deeſe gelukken hem aan, om andere *onnooſele* Dieren, ter verſaadiginge ſijnes hongers, met konſt in ſijnen gewelde te krijgen: Ten welken einde hy ſig wende tot eenen *Haane*, die hy van verre op eenen boome ſag ſtaan, ende derwaarts gaande, met veele loftuitende woorden, van den boome af, tot ſig noodigde; alſoo in ſijnen gewelde kreeg, ende doode. Jaa dat meer is, het was den *Voſſe* niet genoug met een ſchandelik bedrog, ende onder den ſchijn van den *Haan* voor een groot *Propheet* te houden, hem tot ſig gelokt, ende gedood, als ook ſijnen honger met des ſelfs Vlees verſaadigd te hebben: maar als hy ſulks gedaan had, ſpotte hy nog met den ſelven, ſeggende:

Hier legt de Propheet *in den drek,*
Die waarlik was een groote gek:
Want hy ſelfs in de grootſte nood,
Niet kon voorſien ſijn eige Dood.

Ende eeven dus droug hy ſig, wanneer hy daar naa op eener Boome eenen *Raaf* ſag, die in ſijnen bek eene *Kaas* had, met welken de *Vos* geneegen was ſijnen buik te vullen, namentlik, hy prees den *Raaf* weegens ſijn ſwart fluweelen *Kleed*, dat met goud beſtrooid was, ende als een ſwart-blaawe *Saphir* blonk; Dat ſijne *Steevelen* opregt *Corduaan* ofte Spaans leeder geleeken; dat hy warelik eenen ſchoonen *bek* had; dat ſijne twee *oogen* als twee *Karbonkel-*

a *Dolus an Virtus quis in hoſte requirat.*

bonkel-steenen een seer hel ligt van sig gaaven; dat hy sij-nen *staart* soo treffelik droug, ende eenen soo mannelij-ken *gang* had; dat alle andere Voogelen daar aan sig be-hoorden te spiegelen: ende om alles met weinige woor-den te besluiten, Dat de *Gooden* sonder twijfel soo eenen schoonen lijve, met grooter wijsheid, helle stemme, en-de met de bequaamheid om oovercierelik sijn woord te konnen doen, hadden begaafd: ende dat het hem *Vosse* het allergrootste geluk deeses weerelds soude weesen, die stemme te mogen *hooren*, ende daar naa aan andere Die-ren voor eene wonderlike niewe tijdinge te *verhaalen*; dat hy de stemme des aller-eedelsten Schepsels, dat op der *Aarde* ooit geweest was, gehoord had. Door alle welke lof-tuiterien de *Raaf* verleid werdende; riep hy met aller magt, *Cras*, *Cras*. Ende antwoorde de *Vos* aanstonds, *O Deo Gratias*. Want den *Raave* ontviel door het oope-nen sijns *Beks* de *Kaas*, ende de *Vos* nam die op, seggen-de: „Du Nars-kop, propheteer nu met dijnen hongeri-„gen buike, dat my booter ende melk quaalik bekoomen „sal, ik sal het des niet te min met u wel weeder waagen.

Dit alles den *Vosse* gelukt weesende, soo behaagde hy sig in sijne konsten ende spotterien soo seer, dat hy, om sig met den *Kraane* te vermaken, hem ten eeten noodig-de; welke tot den *Vosse* gekoomen zijnde, bevond dat die hem in eene vlakke schootele seer dunne lekkere Sop-pe voorstelde; ende weetende, dat hy met sijnen scher-pen bek daar niet ofte seer weinig van eeten konde, ef-ter hem de spijse seer aan prees, ende aanmaande, daar van sijn bekomst te eeten, terwijle hy selfs alles opslorp-te, ende den beschimpten *Kraan* hongerig huiswaarts liet gaan; alwaar de *Kraan* ooverdagt hebbende, hoe hy den *Vos*

Vos ook ſoude konnen onthaalen, naa eenige daagen hem ten eeten noodigde, ende gekomen zijnde, in eene *glaſe Fleſſe* met ſoo engen halſe, dat daar in des *Voſſen* hoofde niet konde gaan, hem ſeer lekkere *Brye* voor ſette, ende hem ſeide: „ *Vos-neef*, gy ſiet wat lekkere Spijſe in de „Fleſſe is, eet daar van ſoo veel u luſt, ende indien uw „ *hoofd* wat te dik is, ſoo lik het glas van buiten, ende „genouge u met den reuke der Spijſe, eeven als ik by „naaſt t'uwen huiſe hebbe moeten doen. De *Vos* deeſe ſchimp ſiende, ende hoorende, moeſt in ſig ſelven bekennen, die wel verdiend te hebben, ende ging derhalven met ſchaamte ende ſchande door.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Vosse, *hebben de* Ouden *in deeſe* Fabulen *verſtaan, ſchrandere ende ſeer ondeugende Menſchen, die ſig niet ontſien, door de allerbooſte weegen haar oogwit te bekoomen, ende nog daar en booven de door haar Beleedigden, te beſpotten.*

Met den Beere, *een dom, ſterk Menſch.*

Met den Haan, *een gemeen, dog geleerd Menſch.*

Met den Raave, *een dom gierig Menſch.*

Met den Kraane, *een wakker ofte waakend, ende opregt Menſch.*

DAt de Menſchen alleen door de kraften van **Reeden** ende **Billikheid**, ofte van **Eere** ende **Deugd**, haar oogwit behoorden te betragten, is eenen ydere ſoo ſeer bekend, dat de **Fabul-maakers** hebben geagt onnoodig te zijn, het ſelven met eenige erdigte **Voor-**

beelden te leeren : Maar om dat geene dan de *wijse* ofte *deugdsaame* Menschen, die in kleinen getaale zijn, sulks gewoon zijn warelik te doen, ende dat daar en teegen de meeste Menschen ten deesen opsigte geheel anders leeven dan sy behooren : Soo werden ook die Menschen met veele FABULEN bestraft, ende wy met eenen *geleerd*, ons van den selven te wagten. Naamentlik, opgemelde *oude* FABULEN leeren ons, dat de Menschen in het gemeen by gebreeke van de *Reeden* ende *Billikheid* aan hare sijde te hebben, ende ten haaren oogwitte te konnen gebruiken, *Kraft* ende *Geweld*, ende by gebreeke deeses *Bedrog* te gebruiken plagten. Ende sien wy ook in gevolge van dien, dat de *Bedriegers* liever met kleine, als met groote *schande*, haar oogwit tragten te bereiken; Sulks sy dat met *beveinsde* werken ofte *gebaaren* konnende, met geene oopenbare *loogenen* ende klare *woorden* betragten sullen. Gelijk meede de FABULEN ons leeren, dat de Menschen door geen *gemeen* Bedrog ende Loogenen haar oogwit konnende bereiken, sig als dan gemeenelik niet ontsien, daar toe den schijn van *Vriendschappe*, *Heiligheid* ofte *Godsdienst* te misbruiken, ende haar bedrog met geveinsde *traanen* te bekraftigen ; Welke *laatste slag* van bedriegelike Menschen, voor de *allerboosten* souden werden gehouden, ten waare eenigen van dien haare *boosheid* nog quaamen te *vermeerderen*, ofte te booven te gaan, met te *bespotten* de geenen, die sy dus op het aller-schandelikften bedroogen hebben. Ende is dit nu eigentlik het *Voorwerp* onser FABULE, ende onser teegenwoordige Reedenkaavelinge.

Overmits de *wil* ofte de *begeerte* der gemeene Menschen niet strekt, nogte strekken kan, dan om te verkrijgen het gunt haar waarelik *goed* is ofte *schijnd* te weesen; ende om te vermijden alle het gunt haar *quaad* is, ofte te weesen *schijnd* : Soo staat ons nu te ondersouken, waar van daan het komt, dat eenige menschen sig niet vergenougen met te verkrijgen, ofte te vermijden, alle het gunt hun warelik *goed* ende *quaad* is, ofte *schijnd* te weesen : maar dat de selven daar naa nog tragten te *belaggen* ende te *bespotten* de selve menschen, welke sy *ooverweldigd* ofte *bedroogen* hebben, schoon haar waarelik uit ende door het bespotten ende uitlaggen, gants geen goed kan, maar wel ongemakken konnen oover koomen.

Naa-

Naamelik; hoewel veele menschen waarelik soo seer ontbloot zijn van alle waarhafte ende opregte *deugden*, dat sy *Moraliter* ofte naar *Seeden-regt* in sig selfs, ofte een ander in haar, nietwes loffeliks ende eerwaardigs vinden konnen, ofte kan: Soo bevind men des niet te min, dat deese ondeugende ende aller *eere* onwaardige menschen, niet alleen *Heerssugtig*, maar ook eenigsins eergierig zijn, ende seer gaarne van alle menschen gepreesen souden werden, sonder nogtans den weg der Deugden te willen bewandelen: *a* Sulks deese aller-ondeugenste menschen in sig selven geenen *grond* hebbende waar op sy eenige *eere* ofte *roem* souden konnen bouwen, ofte hoopen te sullen verkrijgen; het selven gemeenelik tragten te doen met anderer menschen *ondeugden* ende *gebreeken* aan te wijsen: om door dat middel te doen sien, dat andere menschen eenige ondeugden ofte gebreeken hebben, die sy niet, ofte niet soo seer onderhaavig zijn. Ende hoewel de geenen die van Deugden ontbloot, ende met ooverweegende kraften bekleed zijn; somtijds ook soo baldaadig werden bevonden, dat sy de geenen die sy *ooverweldigd* hebben, daar en booven weegens hare *onmagt* bespotten, ende uitlaggen: soo schijnen nogtans de selven eenige meerdere *Reeden* te hebben om sulks te moogen doen, ende ook minder aanstoot geeven dan de Bedriegers, om dat sy, bouwende op haare eigene *kraften*, den gemeenen weg der menschen schijnen in te gaan, ende sig te konnen verantwoorden met het gemeen Spreekwoord:

Die de Kroo heeft die kruidse,
Die de magt heeft die gebruiktse.

Ende de anderen *onvermoogene* ook meer Reeden hebben, om het selven te moeten ende te willen lijden, gelijk ons oud *Rijmken* het selven schijnd te seggen:

Wanneer ieman is ooverheerd,
't Is tijd dat hy verdraagen leerd.

Als mogende de selve *onmagtige Menschen* hoopen, by veranderinge van tijden, weeder tot haaren voorgaanden ofte beeteren stande te sullen geraaken:

a *Cupido gloriæ novissima*. C. *Tacit*.

Maar als de Menſchen door *Bedrog*, ende inſonderheid door het *aller-ſchandelikſten Bedrog*, dat is onder *Vriendſchaps-* ofte *Heiligheids ſchijn*, van anderen verongelijkt ende beleedigd zijnde; nog daar en boven van den Bedriegeren werden uitgelaggen ende beſpot: ſoo kan het ſelven niet wel in eenen anderen ſinne werden genoomen, dan dat de *bedroogenen* en *beleedigden*, van die aller-boosaardigſte menſchen voor gants onweetende menſchen, ofte *Gekken* werden gehouden. En oovermits alle menſchen, die met eene gemeene reedelike kenniſſe begaafd zijn, veel *goeds*, ende ook veel *quaads* konnen doen; ende des weegen ook ge-eerd ofte veragt behoorden te werden: ende dat daar en tegen *Sotten*, als geen menſchelik verſtand hebbende, waarelik *a* naar *Seeden-regt* ofte *Staat-konde*, nog goed nog quaad konnen doen; ende derhalven nog *eere*, nog *ſchande* behaalen konnen.

Ende alſoo daar beneevens de meeſte menſchen ſoo verkeerd *eergierig* zijn, dat ſy ſig meer verheugen in de *Hiſtorien* te leeſen haarer Voor-ouderen *groote Schelmſtukken*, mits de ſelven met groote *magt* ofte uitſteekende *kenniſſe* vergeſelſchapt zijn geweeſt, dan dat haarer in de *oude Hiſtorien* gants niet ſoude werden gedagt: ende oovermits de menſchen in het gemeen ook in ſig ſelven liever voor groote *Schelmen*, als groote *Sotten* gehouden werden; ſoo ſiet men ook, dat de menſchen in het gemeen den *ſchimp* van voor *ſot* gehouden te werden, het aller-grootſte quaad, ofte de aller-ondraagelikſte *Hoon* te zijn agten, dat ofte die haar kan oover komen.

Waar uit dan wijders ontſtaat, dat deeſe aller-*ondeugenſte*, ende daar beneevens *ſpottende*, ofte den geene die ſy bedroogen hebben, *uitlaggende Menſchen*, ſoo ſeer gehaat werden; dat ſy by anderen voor vleeſſelike *Duivelen* gehouden werden, alſoo die booſe *geeſten* vermaard zijn, ſig ſoo ſeer te verheugen, als ſy de menſchen hebben beleedigd, ofte eenig verdriet aangedaan, dat ſy ſig niet konnen onthouden, de ſelven nog daar oover uit te laggen: gelijk aan de andere ſijde de menſchen, welke door opgemelde *Spotteren* beleedigd zijn, niet verſuimen, het *leeven* ende *daaden* deeſer hunner aller-bitterſte Vyanden, ende der ſelven *gebreeken*, wel te onderſouken, om ter geleegener tijd ſig daar van te bedienen, ende de Spotteren desgelijks te beſpotten, waar uit ons Spreekwoord ontſtaan

a *Nec moraliter neque Politice.*

ſtaan is, *dat Spotters Huis ook wel brand:* ende wy ook ſien, dat onſe eenvoudige ESOPISE *Kraan*, van den *Voſſe*, dien ſchranderen ende grooten Spottere beſpot zijnde geweeſt, geene geleegendheid verſuimd, om den ſelven nog aardiger te beſpotten als hy, die nog ietwes by den *Voſſe* had konnen nuttigen, beſpot was geworden.

Ende werd ten deeſen einde verhaald, dat drie *Francoiſe* Krijgsluiden in den Jaare 1668. ten platten Lande buiten *Rijſſel* by eenen *Boere* geleegerd zijnde, onder het pleegen van veele baldaadigheeden, hem dik *Hoornbeeſt* ende *Koekoek* noemden; waar oover, als hy ſig gevoelig had getoond, met te ſeggen, dat by haar wel *voeder* ſchuldig, maar niet geneegen was ſoodaanige ſcheldwoorden te verdraagen, daar hy een *eerlik* Man, ende ſijn Wijf eene eerelike Vrow was. Het welk deeſe baldaadige *Ruiters* ſoo quaalik naamen, dat ſy korts daar aan den *Boer* met handen ende voeten aan den ſuile ſijns leegers gebonden hebbende, ſijn *Wijf* daar op wierpen, ende de een der *Ruiteren* voor, de andere naa, haar geſchoffeerd hebbende, voor ſijne oogen; yder van dien, terwijle ſy dat Wijf dus misbruikten, hem vroug, *a* Of hy nu geen *Hoornbeeſt* was? en of hy nog een eerlik Wijf had? Welke *daad* niet ſoo ſeer, als deeſe *ſpot* veroorſaakte, dat deeſe gehoonde *Boer* de geleegendheid waar nam, wanneer deeſe *Ruiters* in der ſtalle ſliepen, die te ſluiten, den brand daar in te ſteeken, ende neevens ſijne eigene *Stalle*, ook deeſe drie ſpottende *Ruiters* met haare *Paarden* te verbranden.

Desgelijks leeſd men in de Romeinſe Hiſtorien, dat de niet min *beveinsde* als *wreede Octavius Auguſtus*, door mein-eed, moord, ende veele ſchelmſtukken, alle de liefhebbers der Vrye Republike, ende daar onder ook ſijne eigene Vrienden ende Hulpers, *Panſa*, *Hirtius*, *Cicero*, *Antonius*, *Lepidus* ende *Pompejus Sextus* omgebragt hebbende, om alleen onder den Naame van *Imperator*, Kapitain Generaal der Roomſe Republike, ende *Keiſer* ofte Heer der geheele Republike, te werden; een groote Spotter was: Sulks hy tot hem hebbende doen koomen eenen onnooſelen *Boer*, die vermaard was hem ſeer wel te gelijken, hy hem ook willende beſpotten, ende hem voor een on-egt kind doen doorgaan, vroug, of ſijne

Moe-

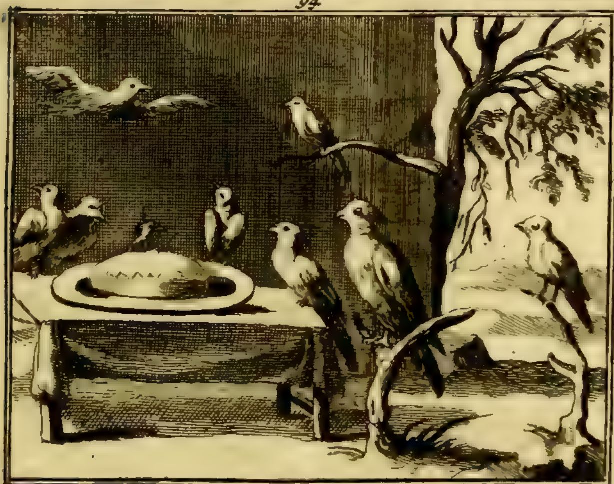
a Et bien! que dis tu, n'es tu pas Cornar?

Moeder niet somtijds te *Roomen* was geweest? ende hy van den *Boere* eenvoudiglik ten antwoorde kreeg: „Neen *Heer*, maar mijn „*Vaader* heeft daar meenigmaalen geweest. Waar oover de Omstanders sig niet konden onthouden van glim-laggen, om dat die Bal soo wel op sijn eigen dak herkaatst was, ende dat die groote *Spotter* aldus door eenen onnooselen Boere *bespot* wierd.

De eigendlike *Leer* onser FABULEN is derhalven, ons te waarschouwen, dat wy nieman behoorden te beleedigen, ende dat wy ieman beleedigd hebbende, booven allen ons moeten wagten, hem te *bespotten*; als ook, dat het de aller-ondeugenste Menschen zijn, die haare *Schelmstukken* uitgeregt hebbende, nog daar en booven de geene, die sy ooverweldigd ofte bedroogen hebben, *bespotten*.

Daar is ter weereld geen arger fenijn,
Dan vriend te ſchijnen, en vyand te zijn.

Mors in olla.

94. De *Gier* en ſijn *Geboorte-taart*.

EEn *Leew* eenigen tijd ter Jagt op gras-eetende Dieren gejaagd, ende geene tot ſijne ſpijſe bekoomen hebbende; was daar door ſeer hongerig geworden: als wanneer hy eindelik, uit den daale daar hy was, op eener rotſe, die voor hem ontoegangelik was, eene onnooſele *Geit* ſag, ende ſijne honger hem ſulks vervoerde, dat hy in

 ſteede

steede van naar sijne gewoonte *eedelmoediglik*, ende sonder *bedrog* sijne *kraften* teegen andere *Dieren* tegebruiken, nu in sig selven besloot, de *Geit* door *bedrog* in sijnen gewelde te bekoomen, ende daar meede sijnen honger te versaadigen; waarom hy haar toeriep: „ Lieve *Suster*, my „deerd, u onnoosele te sien op soo kaale ende steile klip„pen uw voedsel souken; daar ik hier soo veel goed gras „hebbe, dat my gants niet te staade komt; Ik noodig u „derhalven, dat Gras in aller oovervloed by my te koo„men eeten, onder die *beloften*, dat my van u niet quaads „geschieden sal. Waar op de *Geit* antwoorde: „ Dat een „*Leew*, die gewoon is onnoosele *Dieren* sonder eenig *be*„*drog* te vangen ende te dooden, is my wel bekend; maar „is my efter niet geraaden, daar op te vertrouwen mijn „*leeven*, dat ik niet dan eenemaal verwaarloosen kan: „Ende insonderheid is my ongeraaden, mijn *leeven* daar „op te vertrouwen; als ik indagtig werde, dat gy een „*Kooning* der Dieren zijnde, wel gewoon zijt de on„noosele Dieren t'uwer spijse te gebruiken, sonder u daar „oover te erbarmen, ende dat gy daar en booven aan nie„manne plagt soo vriendelike soete woorden te geeven, „ofte die aan uwer taafele te noodigen, gelijk gy my nu „geefd ende doed. Ende meen ik derhalven my des te „*eer* ende *meer* voor u *te wagten.*

Waar naa de *Leew* eenen sterken *Stiere* omtrend sijn *Hol* ontmoetende, hem desgelijks ten eeten noodigde, waarelik, om hem in sijnen Hoole te oovervallen; sulks hy hem, daar in meenende te leiden, voorging, ende de volgende *Stier* aanstonds, wanneer hy voor den Hoole gekoomen was, ontvlood, ende den *Leewe* toe-riep, Ik sie daar binnen wel Leewen-tanden ende Klaawen, om my

te

te verſlinden, maar geene ſpijſe die my paſt, ofte die voor my bereid is.

Een *Gier* verſtaande, dat deeſen *Leewe* opgemelde aanſlaagen mislukt waaren, ende weetende, dat het hem met den onnooſelen *Voogelen* eeven dus, als den *Leewe* met den vier-voetigen *Dieren* ſoude ontſchieten, ten waare hy ſijne ſaaken veel argliſtiger aanleide: Soo beſloot hy voor eerſt, om de onnooſele *Voogelen* min ſchigtig ende van hem min ſchow te maaken, haar eene volkoome eewige *Vreede* aan te bieden, ende die ten weederſijden heiliglik te beſweeren. Gelijk deeſe aanbieding van *Vreede*, door den onnooſelen, ende mitsdien *vreede-lievende* Voogelen, gaarne aangenoomen ende ook beſwooren wierd. Dit voorgegaan zijnde, wagte de *Gier* tot ſijnen *Geboorten-dag*, om ſig daar op met eenige andere *Grijp-voogelen*, ſijne goede Vrienden, te verheugen, als wanneer hy op, ende teegen dat *Gaſtmaal*, ook deede noodigen alle ſoodaanige onnooſele *Voogelen*, die onder den haaren ſoo aanſienelik waaren, dat ſy den anderen *geringen Voogelen* tot Raads- ende Leids-luiden ſtrekten, ende welke hy in der *vrye* lugt zijnde, niet *alle* te gelijk grijpen, ende dooden ſoude hebben konnen, maar dat een van dien alleen gevangen ende gedood weeſende, alle de anderen ſig teegen hem ter weere ſtellen, ofte ontvlugten ſouden.

Op welken ongeſogten ende plegtigen Gaſtmaale, als die *Voogelen*, niet quaads vermoedende, gekoomen, ende op het aller-vrolikſte waren, ſoo gaf de *Gier* ſijnen Vrienden het geſtelde teeken, om op alle die onnooſele ende ſeer aanſienelike *Voogelen* aan te vallen, ende die te verſlinden; gelijk aanſtonds geſchiede, ſonder dat een van dien ontvlugten konde. Ende ſtrooide de *Gier* met ſijne

Vrienden als dan uit, dat die Voogelen des *Giers geſondheid* ende *lang Leeven* niet hadden willen drinken, ende dat ſy mits dien niet duiſterlik te kennen gegeeven hadden, dat ſy hem voor eenen *Tyranne* hielden, ende dat ſy derhalven hem ſelfs ſouden hebben oovervallen ende gedood, ten waare hy haar voorgekoomen was. Sulks de *Gier* daar by deede vougen, dat deeſe *Voogelen* niet alleen regtvaardiglik gedood waaren, maar dat ook de andere mindere ende ſingende Voogelen, daar naa door den *Giere* van tijden ten tijden naar ſijnen luſt, ende ter verſaadiginge ſijner, ende ſijner Grijp-voogelen, ofte Vrienden honger, gevangen ende verſlonden mogten werden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den LEEWE *ende den* GIERE, *hebben de* Ouden *hier verſtaan, ſterke ende heersſugtige Menſchen, die met haaren aanhange, niet leeven konnen, dan uit, ende van den ondergange van mindere Menſchen, welke met eenen woorde* Tyrannen *ofte wel* Krijgs-luiden *geſegt werden te zijn.*

Met de GEIT, STIER, *ende onnooſele* VOOGELEN, *alle van* Gras, *ofte van* Saat *leevende; werden verſtaan Menſchen, die niemanne beſchaadigen, ende die van de* Heersſugtigen *ende* Tyrannen *altijds vervolgd, geplukt, ofte gedood werden.*

DAt de *liefde* om te *leeven*, ende de *vrees* van te *ſterven*, als ook de *Heersſugt* ofte Begeerte om oover andere Menſchen te *heersſen*, ende de *vrees* van ſijne *Vryheid* alles ſins te verlieſen, de allerkraftigſten onder alle onſe *Pasſien* ofte Hertstogten bevonden werden, is gebowd op deeſe *Reeden*, ofte den ſchijne van dien: naamelik, dat wy het een behoudende, ofte verkrijgende, ſchijnen bequaam te zijn, om alle het *goed*, dat den Menſchen ooverkoomen kan, te genieten; ende dat het ander ons gebeurende, wy daar door ſchijnen al te gelijk te werden beroofd van alle bequaamheeden, om eenig *goed* te konnen genieten; ende met eenen in ſtande ſchijnen te werden geſteld, om alle bedenkelik *quaad* te moeten lijden: waar by alſoo nog komt, dat de Menſchen in het gemeen grootere Begeerten, Driften, ende Sorgen hebben, om eenig ſig verbeeld goed te *verkrijgen*, als om het goed dat ſy waarelik beſitten, te *behouden*, ende dat ſy booven allen driftig zijn, om ſoo een *goed* te bekoomen, waar door ſy het ſelven *goed* verkreegen hebbende, ſig verbeelden alle ongemakken, die andere menſchen haar ſouden konnen aandoen, ontwaſſen te zijn: ende oovermits dat inſonderheid die *Heersſugt* in den menſchen ſoodaanige verbeeldingen maaken kan, ſoo volgd ook daar uit, dat door de *Heersſugt* de aller-grootſte uitſpoorigheeden bedreeven werden, namelik, dat die *Heersſugtigen* om hun oogwit te bereiken, in plaatſe van *Reeden*, Geweld, Beveinſtheid, Bedrog, Schijn-heiligheid, beveinsde Vriendſchappen en Gaſt-maalen gewoon zijn te gebruiken.

Ende oovermits wy ſien, dat de *Heersſugtigen* veeltijds onder ſchijn van ſig met haare Vrienden op *Maaltijden* te willen vervroolijken, in teegendeel die noodigen, om veelen van dien te gelijk het *leeven* te konnen beneemen, ofte wel haare *Vryheid*; met haar in der gevangeniſſe te werpen: Sulks die *Heersſugtigen* pleegen het aller-*ſchandelikſte* Bedrog, dat onder menſchen gebruikt kan werden; ſoo ſtaat ons nu te onderſouken, wanneer, ende waar van daan ſulks komt.

Ende voor eerſt ſtaat hier aan te merken, dat de Begeerte om andere menſchen te *ooverheersſen*, ſoo onreedelik is, dat in den *Heersſugtigen* gants geene *reeden* ofte *ſchijn* van dien aangeweeſen kan werden, waarom ſy oover haars gelijken behoorden te heersſen: ſulks

die gants onreedelijke Begeerte des niet te min daar zijnde, die *Heersſugtigen* nog door *Eere*, nog door *Trow*, nog door *Godsdienſt*, nog door *Vriendſchappen*, weederhouden werden van te gebruiken die middelen, welke ſy de bequaamſte, ende de kortſte oordeelen, om haar oogwit te bereiken. In gevolge van het welken de weereld-wijſe Menſchen van ouds dit *Rijmken* hebben gemaakt;

Als ieman, booven ſijn gewoont,
U vleid en alles ſins verſchoont,
Of hem is in uw oogen:
Wie is 't hy bedriegen wil
Of al reeds heeft bedroogen. a

Ende oovermits die *Heersſugtigen* ſomtijds haar oogwit geenes ſins konnen bereiken, dan met verſcheidene Menſchen op eenen ende den ſelven tijd te bedriegen, ſoo werd veeltijds vereiſt, dat ſy ſig niet van *eenen* Menſche alleen, maar van *veelen* verſeekeren, ende dat ook ſomtijds de een niet weeten mag, dat de ander ſig ſal laten vinden ter plaatſe daar hy als dan verſtrikt kan werden, ende mits dien neevens haar in ſoo eenen ſtande ſal werden gebragt, om alle te gelijk aldaar haar *leeven* ofte hare *Vryheid* te konnen verlieſen: Soo konnen die *Heersſugtigen* als dan geen ſeekerder middel uit vinden, dan onder ſchijn van vermeerderinge van Vriendſchappen, de geenen, die ſy vangen, ofte dooden willen, op eenige *Bruiloften* ofte eenige andere hare plegtige *Gaſtmaalen*, neevens andere hare *Vrienden* ende *Helpers*, om hare voorgenoomene Schelmſtukken uit te voeren, te noodigen.

Gelijk wy ſien, dat de *Gier* onſer FABULE, de aanſienelikſten der onnooſele *Voogelen* op ſijnen *Gaſtmaale* genoodigd, ende door de hulpe der andere genoodigde *Grijp-voogelen* gedood hebbende, ſeer ligtelik daar na alle de geringe Voogelen *Tyranniſeerd.* b Gelijk de Hiſtorien ons ook leeren, dat de Liefhebbers der *Florentinſe Vryheid*, ende misnougden oover de al te groote Magt, die *Laurens* en *Juliaan* de *Medici* aldaar gebruikten, voornaamen de ſelven beiden op eenen *Gaſtmaale*, welk een der misnougden bereid had

a *Queſt' che t'accarezza piu che ſuole*
O ingannato t'ha o ingannarti vuole.
b *Nihil auſuram plebem Principibus amotis.*

had te noodigen teegen den 26. April, op eenen *Sondaage*, in den Jaare 1478. om die aldaar beiden te gelijk te dooden, ende die Republik in meerdere *Vryheid* te ſtellen; dog leeſen wy daar beneevens, dat ſulks haar ontſchietende, oovermits *Juliaan* het onverwagt affeide, ſy ſig genoodſaakt vonden, door de vreeſe dat haare aanſlag by eenig uitſtel ondekt ſoude werden, het ſelven te verhaaſten, ende in der *Kerke*, daar ſy beiden ter *Miſſe* hadden te koomen, te hervatten. Ende alſoo door die ooverylinge de allerbequaamſten Menſchen, om *ſoo* een *ſtuk* in eene *heilige plaatſe* onder den *Godsdienſt* uit te voeren, het ſelfden weigerden te doen, ende onbequaameren daar toe moeſten werden gebruikt; ſoo wierd *Juliaan* alleen, ende niet *Laurens* de *Medici* gedood, die ſig in de *Sacriſtie* bergde; ende ſoo volgde daar op, dat alle, die ſulke moord ondernoomen hadden, of als misdaadigen met der dood geſtraft wierden, ofte ontvlugten moeſten. Sulks die van den Huiſe der *Medici* daar door tot grootere magt ende aanſien oover, ende in die Republike quaamen. *a*

Dus hebben wy in onſe tijden geſien, dat veele al te *nijdige* Menſchen, misnougd zijn geworden oover de groote magt ende het groot aanſien, welke de twee Helden CORNELIS ende JOAN de WIT in de *vereenigde Neederlanden* hadden verkreegen, door de ongemeen *groote dienſten* aan den *Vaaderlande* beweeſen; ende dat haare aller-grootſte ofte felſte *Vyanden* naaweliks hadden verſtaan, dat naa een *Vonniſſe* van den *Hoove*, ten laſte des RUWAARDS, ſy in den *Haage* op der Gevangen-*Poorte* by een waaren geraakt, door aanbrengen van des *Stokwaarders Dienſtmaagd*, onder voorgeeven, dat de gevange RUWAARD ſijn Heer *Vaader* ende *Broeder*, eer hy uit den Gevangen-huiſe wilde gaan, verſogt te ſpreeken: of dat het *ſmeulend* oproer *uitberſte*, om ſoo eene ſchoone geleegendheid van die twee *Broeders* geſaamentlik ende op eenen tijde te konnen aanvallen ende dooden, niet te laaten voor by gaan: ende ſy derhalven *beiden* dus ſeekerlik op den 20. Auguſti des Jaars 1672. vermoord wierden.

Dus leeſen wy, dat *Oliviertjen*, geboortig van eene kleine Stad in Italien, *Fermo* genaamd, aldaar van ſijnen *Oome* ſorgvuldig opgevoed, ende daar naa ten oorlooge, om ſig in de *Krijgs-konſten* wel

a N. *Machiav. Hiſt. lib.* 8.

wel te ouffenen, besteld wierd; alwaar hy sig soo vernuftig, ende soo moedig droug, dat hy binnen korte Jaaren een der voornaamste *Krijgs-bevelhebberen* wierd, ende eindelik aan sijnen *Oome* schreef: „Dat hy nu soo veele Jaaren naar een, alle vreemde oo„reloogen had gevolgd, alleen om *eere* in te leggen; ende dat hy „nu wel geneegen soude weesen, eene aansienelike Intreede met „*honderd* sijner *Ruiteren* te doen, ende alle de aansienelikste *Raaden* „van *Fermo*, als ook *hem*, heerlik ende dankbaarlik ter maaltijd te „onthaalen, indien de *Raad* ende hy konden goed vinden dit toe „te staan, dat haar allen, ende insonderheid der Steede *Fermo*, niet „dan ter *Eere* ende ten *Roeme* strekken konde, soo eenen Borger „uitgeleeverd te hebben. Dit door den *Oome* versogt, ende *Oliviertjen* toegestaan weesende, deede hy met sijne *honderd Ruiteren* eene pragtige Intreede, ende bragt eenige daagen door, om ordre te stellen tot het gunt hy wilde uitvoeren, ende noodigde hy als dan ter maaltijde te sijnen huise, alle de aansienelikften ende vermoogenste van *Fermo*, waar onder sijn eigen Oom *Joan Fogliani*, welke alle gekoomen, ende aan taafele den tijd, als men plagt, met eeten, drinken, ende praaten doorgebragt hebbende; soo begon *Oliviertjen* ten laatsten seer ernstig te spreeken van der grootheid tot welke de *Paus Alexander* de *Sesde*, ende sijn Soon *Cæsar Borgia* gesteegen was, ende hoe gevaarelik sulks voor de ruste van *Italien* soude weesen. Het welk als door sijnen *Oome* ende sijne andere Gasten begon ooverwoogen ende beantwoord te worden, soo stond *Oliviertjen* op, seggende, dat deese gewigtige Saak, niet in het byweesen van Taafel-dienaaren, maar in eenen geheimen *Vertrekke* behoorden afgehandeld te werden: ende ging hy naar eenen anderen kaamer, daar alle de *Gasten* sonder eenige haare *Dienaaren*, hem volgden: ende sig naawelik needer geset hadden, als uit eenige verhoolene plaatsen *Oliviertjens* gewaapende Krijgsluiden sig voort maakten, ende aanstonds sijnen *Oom* met alle de andere *Gasten* dooden. Waar naa *Oliviertjen* met sijne Ruiters, ende die van sijnen aanhange ten paarde steeg, het *Steede-huis*, ende de *Magistraaten*, welke aldaar waaren, bemagtigde, ende aldaar ook soodaanige ordre stelde, dat hy omtrend drie Jaaren, onder de naame van *Vorst*, die Republik *tyranniseerde*, ende langer gedaan soude

de hebben, ten waare *Cæſar Borgia* in den beginne des Jaars 1503. hem, neevens eenige anderen, eeven *Bedriegelik*, *Moord-daadig*, ende *trowloos* gevangen ende gedood hadde. *a*

Dus leeſen wy, dat *Chriſtianus* de *Tweede*, Koning van *Deenemarken*, met den *Sweeden*, die hy ſijne *Rebellen* noemde, eerſt eenigen oorlog gevoerd, ende daar naa *Vreede* gemaakt hebbende, tot *Stokholm* als Koning van *Sweeden* gekroond wierd. Ende dat hy in den Jaare 1520. tot *Stokholm* alle de voornaamſte Sweedſe Heeren, ende ook den *Raad* der Steede, genoodigd hebbende op eene ſeer plegtige Maaltijd, twee daagen naar een met de ſelven ſeer vroolik was; maar ten *derden* daage alle de ſelve gaſten, ten getaale van *ſeeventig*, ofte ſoo eenige ſeggen van *twee* ende *neegentig*, gevangen deede neemen, ende den 8. November met veele wreedheeden op de Markt deede dooden; laatende den oproerigen ende daar toe opgehitſten *Ingeſeetenen* ende *Lakajen*, drie daagen naa een op de *Lijken*, jaa ſelf met de *teel-leeden* van dien, alle ſchaamteloosheid gebruiken, ende daar en booven nog eenige andere onnooſele *Borgers* dooden, ende der ſelven Huiſen plonderen. *b*

Dus leeſen wy, dat Koning *Karel* de IX. van *Vrankrijk* eenigen tijd oorlog gevoerd hebbende, om die van de *Gereformeerde Religie* uit te roejen, ende het ſelven hem niet gelukt zijnde, met de ſelven *vreede* maakte, ende aan *Henrik*, Koninge van *Navarre*, ſijne Suſter *Margareta* ten wijve gaf; om alle de *Hoofden* der Gereformeerden op die Bruiloft met eenigen ſchijne te konnen noodigen. Gelijk hy alle de ſelven niet alleen daar doode, ofte gevangen deede neemen, maar ook, ter eewiger ſchande der *Francoiſen*, alle andere *Gereformeerde* Ingeſeetenen, hoe onnooſel die ook mogten weeſen, door geheel *Vrankrijk*, ſonder eenigen ſchijn van Regt te gebruiken, oopenbaarelik vermoordden. *c*

Dus leeſen wy, hoe de Graaf van *Warfuſee*, meenende ſijne vervallene ſaaken te herſtellen, ende ſijne Vreede met den Koninge van *Hiſpanien*, die hy vertoornd had, te maken, door de Stad *Luik* te doen vallen in de handen der *Spaanſen*; in den Jaare 1637. den Borgemeeſter *la Ruelle*, den *Abt* van *Mouſon*, Reſident van *Vrankrijk*,

Pppp ende

a N. *Mach. Princ. cap.* 8. *modo tenuto dal D. Valent. nello Amazzar. &c.*
b *I. Meurs. Hiſt. Dan. lib.* 3. *I. A. Thuan. lib.* 1. c *Thuan. Hiſt. lib.* 52.

ende den *Baron* van *Saiſan* vriendelik ten middagmaale noodigde, ende door eenige Spaanſe Soldaaten, heimelik te ſijnen huiſe gekoomen, deede vangen, ende den Borgermeeſter leelik vermoorden. *a*

Waar by wy nu eindelik vougen de eigendlike *Leer* deeſer FABULE te weeſen, dat de *Heersſugtige* Menſchen ſig in ſoodaanigen ſtande bevindende, *b* dat ſy haar oogwit bereiken konnen met Schelmſtukken te begaan, die naa het uitwerken van dien, haar *Heer* oover anderen ſullen maaken; vermoed behoorden te werden, haare boosheeden te ſullen pleegen, hoe ſchrikkelik, ofte grouwelik ende aanſtootelik die ook by *Goode* ende in den oogen aller *Menſchen* mogten weeſen.

a *Sie Aitzma op den Jaare* 1637.
b *Non tantum* impunitatis ſpem *maximam peccatorum ille cebram, ſedet* Regnum *ſceleris vias docere.*

Schijn-

Schijnheilig Roomen *roemd de beste Stad te weesen,*
Duits Duuren *niet te min de Kroone spand in deesen.*

95

Quod cito fit, cito perit.

95. De *Kawoerde* ende *Daadelboom.*

SOo eeven als uit *Leem* een seer groote *Pot* gedraaid, ende om te droogen in den schijnsele der Sonne geset was, sag sy neevens haar eene veel kleindere gebakke *Pot* staan, die sy seide, niet bequaam te weesen, dan om daar in te *pissen*: ende dat sy derhalven behoorde te wijken voor haar, die bequaam was om met de aller-beste *Olie* ende de aller-kostelikste *Wijnen*, ten dienste van *Koningen* ende *Vorsten*, gevuld te werden. Waar op het

gebakken *Potteken* antwoorde: Indien ik niet ontſag den *Pottebakker*, die ons beiden naar ſijn gelieven gemaakt heeft, ende ons ook breeken kan; ik ſoude aanſtonds teegen u ſtooten, ende u verbreeken, om u te leeren, dat gy niet ſoo wel als ik, door den *viere* gehard zijt, ende dat gy ſeer haaſt weeder een veragtelik *Leem* kond werden: maar nu ſal ik my ſtil houden ende afwagten, het gunt van ſoo eene laatdunkende nog niet gebakke *Pot* werden ſal. Dit naaweliks geſegt weeſende, betrok de *lugt*, ende viel ſoo eene haaſtige Soomer-vlaag uit den Heemele needer, dat die *Pot* door dien Reegen gants verdorven, ende door den *Pottebakkere* in gemeen *Leem* veranderd wierd, om daar uit weederom beetere *Potten* te draajen, terwijle het *gebakken* ſtilſwijgend ende veragt *Potteken*, door den reegen niet verdorven wierd, ende in weeſen bleef.

Waar naa gebeurde, dat het *Saad* van eene *Kawoerde* aan den voete eenes *Daadelbooms* geplant zijnde, in de eerſte Soomer-maanden ſig boven den toppe des *Daadelbooms* uit ſteeken ſag; ende haar vroug, hoe veele Jaaren ſy gegroeid was, om tot ſoo eene hoogte te komen? Waar op de *Daadelboom* geantwoord hebbende, Meer dan honderd; ſoo voer de *Kawoerde* voort met te ſeggen: Ik ben in min dan honderd daagen u booven den hoofde gewasſen, weshalven ik nu ſie, hoe veel ik beeter ende hooger ben, als gy zijt. Waar op, hoewel de *Daadelboom* had konnen ſeggen: Indien ik u niet had *geſtüfd* ende *geholpen*, gy ſoud nog ter aarde needer leggen, ende daar beneevens ſuld gy den eerſten *Winter* niet konnen weederſtaan; ſoo ſweeg de *Daadelboom* des niet te min. Ende wierd de *Kawourde* daar door des te meer laatdunkende, tot dat de *rijp* ende *koude* in den Herfſt haar ſtronk omtrend den

wor-

wortele deede rotten, ende van der ſtamme ſcheiden; ſulks de *Kawoerde* bevindende, dat haar voedſel ontbrak, ende dat ſy begon te verwelken; als toen eerſt haare geringheid, ende des *Daadelbooms* waardie te regt bekende.

By naaſt eeven dus ging het eenen *Willigen-boome*, die neevens eene *Waaterſtroom*, door oovervloedig voedſel, binnen korte Jaaren tot eene veel grootere hoogte geſteegen was, dan een *Eikenboom*, die lang te vooren hoog ende droog aldaar omtrend geplant was, ende wies. Waar door die *Willige* roemde, veel meer ende beeter dan de *Eikenboom* te weeſen; ende de *Eikenboom* ſtille ſweeg, als ook kort daar naa ſag, dat de ſelve *Waaterſtroom*, die de *Willige-boom* door ſijne vogtigheid ſoo ſeer had doen groejen, nu in teegendeel het aardrijk, daar de *Willige* ſtond, door ſijne ſtroom van onder uit holde, ende dat die boom in die ſelve waateren van booven needer ſtorte, terwijle de *Eikenboom* allangs voort ging, met te groejen ende te bloejen.

Eene *Swaluw* alle dit *roemen*, ende den uitgang der *Roemeren* gehoord hebbende, meende veel meer dan ſy alle te ſaamen waardig te zijn; weshalven ſy neevens eene *Kraaje* ſtaande, ſig aanſtonds met de ſelve vergeleek, ende ſeide van maakſel ende ſchoonheid van veederen, veel moojer te weeſen, aangenaamer te konnen ſingen, als ook hooger ende ſneller te konnen vliegen, dan de Kraai: ende dat derhalven die *Kraai* voor haar alles ſins behoorde te wijken. Waar op de *Kraai* antwoorde: Gy *Nieweling* weet niet, dat ik onder alle Voogelen de langſte leef, ende dat alle het gunt ik heb, daarom des te meer geagt behoorde te werden; ende booven allen moet gy my wel wijken, om dat gy geenen *VVinter* verdraagen kond, maar teegen den *Herfſt* door gaat, ofte vernietigd werd,

Uitlegging *der* Woorden.

Met de POT *van* Leem, KAWOERDE, WILLIGE-BOOM, *ende* SWALUWE, *hebben de* Ouden *verstaan, Menschen die uit eenen seer geringen neederigen stande*, schielik *tot eenen seer aansieneliken hoogen stand gesteegen zijn, ende weeder ligtelik ter needer vallen.*

Met een Gebakke POT, DAADEL-BOOM, EIKENBOOM, *ende* KRAAI, *hebben de* Ouden *verstaan, Menschen die allangs tot eenen hoogen stande gesteegen zijn, ende die niet ligtelik ter needer vallen.*

OM dat de Menschen, die *schielik* ende onverwagt uit eenen seer laagen stande tot eenen seer hoogen werden gevoerd, door geene *Opvoedinge*, *Studien*, ende *Ommegangen* met Menschen, om dien stand te kennen ende te konnen beleeven, allangs bequaam gemaakt zijn geworden; ende dat die *schielikheid* haar geenen tijd ende geleegendheid gegeeven heeft, ofte toelaat om sonder *haat* ende *liefde*, van dien stande in welke sy geleefd hebben, ende welke sy dus schielik verlaaten, wel te konnen ooverdenken, ende met eenen van den *Staat*, waar in sy treeden, wel te konnen oordeelen; ende sy nog veel min ondersouken konnen, hoe sy sig naar den niewen hoogeren stand behoorden te draagen, ende of sy het selven sullen willen ende konnen doen; Soo bevind men, dat die Menschen niet alleen door onse algemeene *Swakheid*, van saaken die haar *onbekend* zijn, veel grootere *verbeeldinge* ofte verwagtinge hebben, dan van saaken die haar seer wel *bekend* zijn: maar dat deese *Niewelingen* daar en booven door *eigen-liefde*, gevougd by de schielike, ende haar onverwagte *Hoogheid*, soodanig werden vervoerd ende verblind; dat sy nog haar selven, nog andere Menschen, schijnen te konnen nogte te willen kennen: maar dat sy gants ende gaar geneegen zijn, om alleen op haare eigene *bequaamheeden* ende anderer Menschen *gebreeken* te sien; sonder

der daar en teegen haare eigene gebreeken te ooverdenken, ende die tegen anderer Menſchen deugden in der waagſchaale te leggen.

Waar door deeſe *Kampernoeljen*, ofte ſchielik hoog geſteegene *Niewelingen*, gemeenelik ſig inbeelden, dat andere Menſchen alſoo weinige kenniſſe, jaa mindere van haare *gebreeken*, als ſy ſelfs, hebben: daar nogtans, in teegendeel, haar hoog klimmen, aller Menſchen oogen, jaa ſelfs de *Nijd*, ende *Afgonſt* der ſelven, opgewekt heeft, om te onderſouken, of ſy die *hoogheid* waardig zijn, ende hoe ſy ſig daar omtrend draagen: ſulks de Menſchen in het gemeen als dan ook volgens onſe Spreekwoorden gemeenelik daar in een oordeel t'haaren naadeele vellen. Naamentlik,

Die al te hoog verheeven ſtaat,
Werd ook van yder een gehaat.
Als Aapen hoogwaarts klimmen willen,
Soo ſiet men eerſt haar kaale billen.

Ende bevind men derhalven gemeenelik by die ſchielik hoog geſteegene Menſchen, ſoo eene dwaaſe *laatdunkenheid*, dat ſy ſig niet vergenougen met ſig ſelven, gelijk de *Gekken* doen, a geduurig te prijſen: maar ook geduurig daar op uit zijn, om ſig met andere Menſchen, die innerlik van veel grootere waardie als ſy ſelfs zijn, te vergelijken, ende de ſelven des niet te min verre beneeden haar te ſtellen: als wanneer die *gehoonde* Menſchen niet plagten te verſuimen, de gebreeken der hoog geſteegenen aan te wijſen, ende der ſelven Val te helpen veroorſaaken, ofte ten minſten ſig daar in te verheugen, wanneer die *Val* of ondergang, door eenige onvoorſiene ongelukken, of wel door andere Menſchen veroorſaakt is.

Gelijk wy in deeſe onſe Esopise Fabulen ſien, dat de *ongebakke Pot*, de *Kawoerde*, de *Willige-boom*, ende de *Swaluw*, ons hier voor ſoo *ſot laatdunkende*, werden voorgedraagen; dat ſy ſig niet vergenougen, met ſig ſelven te prijſen oover het gunt waar in een ander haar met der waarheid ſoude konnen looven, maar dat ſy ook daar en booven den *gebakken Pot*, den *Daadelboom*, den *Eikenboom*, de *Kraai*, ſchoon die alle meerder waardig, als ſy ſelfs zijn, misprijſen, ende beneeden haar ſtellen; ende dat ſy ook alle van

a *Hoc faciunt ſtulti quos gloria vexat inanis.*

van haare ingebeelde grootheid, korts daar aan, ten vreugde der *geboonden*, vervallen.

Dit van de *ſchielike* Hoogheid, ende daar uit onſtaande al te groote *laatdunkenheid* ende Val der Menſchen, in het gemeen geſegt weeſende; ſoo konnen wy in het byſonder aanmerken, dat een al te ſchielike aanwas van *Goederen*, kan ontſtaan uit eene onverwagte *Erveniſſe*, gelukkigen *Koophandele*, ſeer groot *bewind* oover veeler anderer Menſchen Goederen, een gelukkige *Dobbel, &c.* ende dat meeſt alle de geenen, die ſig aldus ten hoogſten verrijkt bevinden, daar door ſoo laatdunkend werden, dat ſy anderen, by welken ſoodaanige Rijkdommen allangs, of ook van haare Voor-ouderen aangekoomen zijn, beneeden ſig ſtellen; ende door *oover-koſtelike* Huishoudinge oovertreffen willen: ſulks ſy daar door haar ondergang ofte val verhaaſten, terwijle de *oude Rijke* meede Ingeſeetenen, door eene gewoonelike oude beſette huishoudinge, ſtaande blijven; ende ſig in den ondergange der trotſe *Niewelingen* verheugen.

Gelijk wy meede in het byſonder aanmerken konnen, dat Menſchen, die al te ſchielik in ſaaken van *Staat*, ofte *Oorlooge*, een ſeer groot *bewind*, ende mits dien middelen om ſig te *verrijken*, ende met eenen ſig te konnen doen *ontſien*, bekoomen; in het gemeen daar door ſoo *laatdunkende* werden, ende ſig in hare *Amten* ſoo trots draagen, dat ſy ſelfs anderen, die waarelik haar *meerder* zijn, ſmaadelik derven bejeegenen, ende daar door ſoo veele Vyanden verwekken, dat alle die ſelve haaſt gereeſene Menſchen ook haaſt, ende eer ſy 't meenen, van die Hoogheid plagten te vervallen.

Ende konnen wy daar van eenige *ſtaalkens* ſien aan ſommige geringe Menſchen, welke meeſt uit behouftigheid ſig in dienſte der *Ooſt-Indiſche* Compagnie deeſer *Vereenigde Neederlanden* begeeven; wanneer die buiten des Lands eenig *bewind* ende *geſag* oover de Goederen der opgemelde *Maatſchappie*, ende oover de Menſchen, in der ſelven dienſte weeſende, bekoomen. Naamentlik, dat ſeer veele der ſelven, niet alleen ten naadeele der *Maatſchappie*, ſig trowlooſelik ende al te haaſt verrijken, maar ook alle de geenen, oover welken ſy geſteld zijn, het zy binnen *Scheeps-boord*, het zy in *Indien* aan Lande, ſoo heers, trots, ende tyrannig bejeegenen, dat ſy van alle de ſelven ten uiterſten gehaat werden; ende hier weeder gekeerd zijnde, ſonder alhier in der *Regeeringe* onſer Landen ende Steeden,

den, ofte in eenige *Bedieninge* der ſelven gebruikt te werden; des niet te min veeltijds alhier met, ende door hare *Ooſt-Indiſe Vermeetelheid*, ſig alles ſins ſpottelik groots aan ſtellen; ende ook veelen van dien daar door ſeer haaſt tot haare voorgaande behouftigheeden vervallen, of wel om hare *Heersſugt* te voldoen, met oover hare onderhoorige *Menſchen*, als oover ſoo veele *Slaven*, te gebieden, weeder naar *Indiën* keeren.

Ende hoe die *Kampernoeljen* ſig ten Hoove draagen, ende gemeenelik aldaar vaaren, konnen wy leeren aan *David Rits*, geboortig uit *Piedmont*, welk van arm *Sanger* der Koninginne van *Schotland*, *Maria Stuart*, Raad ende *Geheim-ſchrijver* der ſelve Koninge geworden zijnde; ſig ſelven ſoo ſeer verrijkte, ende ſig ſoo hoogmoedig ofte heersſugtig droeg, dat hy, ſteunende op de al te groote gonſte der *Koninginne*, niet alleen den *grootſten Eedelluiden*, maar ook den *Koninge*, om dat die uit den hoofde der *Koninginne* aldaar *Koning* geworden was, alle kleinigheid aandeed. Sulks de ſelve misnougden in den Jaare 1564. heimelik te ſaamen ſpanden, ende *David Rits* in der Koninginne Kamer, in het byweeſen der ſelve, met getoogene Swaarden oovervielen, naar eene andere Kaamer, in weederwille der *Koninginne*, ſleepten, ende aldaar doodden. *a*

Hoe *Concinno Concinni*, anders geſegt *le Marichal d'Ancre*, van een ſeer gering *Florentin* in *Vrankrijk*, eerſte *Dienaar* van *Staat*, ende ſonder ooit op eenige Krijgstogt geweeſt te zijn, des niet te min *Maarſchalk* van *Vrankrijk*, ende Gouverneur van *Picardien* gemaakt wierd, ende hoe hy daar na in den Jaare 1617. waarelik meer door het beleid der *nijdige Hoovelingen*, als door ordre des Konings gedood, ende ſijn Wijf *Leonora* de *Galigai*, desgelijks van eenes Timmermans Dogter, tot dien Staat door der Koninginne gonſten gereeſen, onthoofd wierd, als ook dat waarelik niet ſoo ſeer haare *misdaad*, als hare al te *ſchielike* verheffing, oorſaak van dien valle was, kan niemanne die het onderſouken wil, onbekend zijn. *b*

Dus weeten wy, dat in onſe daagen *Albert* van *Walſtein*, een gering Boheems *Eedelman* zijnde, *Colonel* des Keiſers, ende vervolgens ſijn *Veld-ooverſte*, als ook *Hertog* van *Meekelenburg* gemaakt wierd, ende eindelik tot die hoogheid ſteeg, dat hy beeſig weeſende met *Ferdinand den II.* van der Boheemſe *Kroone* te berooven, ende die

Qqqq op

a *Vide Buchan. Hiſt. Scot. lib.* 17. b *Vide Thuani continuatio. lib.* 10.

op ſijnen hoofde te doen ſetten, eerſt in den Jaare 1634. met ſijne trouwe Collonellen, *Terſica*, *Illo*, *Kinski*, &c. *a* tot *Eger* quam. Alwaar naa dat hy eenige daagen geweeſt was, de *Gouverneur* der Steede *Gordon*, opgemelde drie Collonellen met den Kapitain *Nieman*, op het Slot daar *Gordon* woonde, den 25. Februarii ten Aavondmaale noodigde, ende dat *Gordon*, wanneer haare Dienaars met den afdis ook waaren gaan eeten, haar door een hoop Krijgsluiden, daar toe beſteld, aan ſijner taafele deede dooden: Als ook dat daar naa de ſelve *Gordon* ter middernagt met eenige Krijgs-luiden naar de Markt ging, daar *Walſtein* ter herberge lag, alwaar hy als *Gouverneur* der *Steede*, ende *Walſteins* vermeinde *Vriend*, door den *Wagt* ingelaaten wierd, ende vervolgens eerſt den *Kaamer-dienaar*, ende daar naa *Walſtein* ſelfs doode, in het midden ſijner Krijgs-luiden; die dus *Hoofdeloos* geworden zijnde, goed vonden, liever haare ruſt te houden, als eene ydele *wraak* oover de *Moorders*, die ſulks uit laſte des Keiſers gedaan hadden, te oeffenen.

Dus hebben wy, om niet te ſpreeken van *Thomaſo Aniello*, die van een gering *Viſſer* ſeer ſchielik by naaſt *Heer* van den Naapelſen Koningrijke geworden was; in onſe dagen geſien, hoe *Olivier Cromwel* in ſeer korte Jaren van een gering *Onderdaan* tot eene Koninglijke Magt geſteegen, ende daar in ook wel ooverleeden is: Maar dat des niet te min alle die van ſijnen huiſe ende geſlagte, binnen de twee Jaaren naa ſijne Dood, uit *Engeland* hebben moeten vlugten; ende den verdreeven Koning *Karel* hebben ſien ſtellen op den Throon, in den Jaare 1660. *b*

Sulks de eigentlike ſin onſer FABULEN is, den Menſchen te *leeren*, dat alle die ſeer ſchielik van *laagen* tot eenen ſeer *hoogen* ſtaat ſtijgen, ſig ſeer moeten wagten van ſig ſelven te *prijſen*; ende dat ſy inſonderheid ſig wagten moeten van andere Menſchen te *veragten*, of dat ſy eenen haaſtigen ondergang te verwagten hebben. Ende dat daar en teegen de *Ouden*, booven de *Niewelingen*, onbedenkelike voordeelen beſitten, die ſig by onverwagte voorvallen oopenbaaren.

a. *Hiſt. del Conte Gualdo Priorato.* b *Sie Aitzma Hiſt.*

Die

Die altijds het Schaap wil weeſen,
Heeft in't eind den Wolf te vreeſen.

Tu ne cede malis ſed contra audentius ito: Virg. Æneid.

96. De *vlugtende* ende *ſtaande Hond.*

EEene hongerige *Kraai*, ſiende een onnooſel *Schaap* weiden, vloog op des ſelfs rugge, ende beet ſeer fel daar in, om haaren honger te verſaadigen; ſulks het *Schaap*, om ſig van die wreede *Kraaje* te ontlaſten, haar ſeide ſeer onbillik te zijn, dat ſy, die op geene onnutte

leevendige *Honden* aasde, maar de dood der ſelven afwagte; nu op ſeer nutte leevendige *Schaapen*, ſonder haare dood af te wagten, aaſen wilde. Waar op die *Kraai* antwoorde, dat ſy de ſelve beſcheidendheid ook gebruiken ſoude, indien de *Schaapen* ſoo wel, als de *Honden* in haar leeven, getand waaren, ende van ſig af bijten konden.

Waar naa gebeurde, dat een groote dog vreesagtige *Hond*, andere bijtagtige *Honden* meenende te ontwijken, ſig op der *vlugt* begaf; ende dat alleen door die *vlugt*, teegen die verwagtinge des *vlugtenden Honds*, veele andere, ſoo *groote* als *kleine Honden*, opgewekt wierden, om hem te vervolgen; Sulks hy ſig afterhaald ſiende, ſtille ſtond, ende beſloot ſig kloukelik ter weere te ſtellen, om dus doende ſig te *redden*, ofte ten minſten om ſijnen huid op het aller-dierſten te verkoopen: als wanneer de kleinſte *keffers*, die hem vlugtende hadden derven jaagen, aanſtonds uit vreeſe, dat hy eenen uit den haaren eene doodneep geeven ſoude, afweeken, ende geen der *groote Honden* in het byſonder hem ſonder perikul van ſelfs ſel gebeeten te ſullen werden, konnende aanvallen; ſoo vond ook de een voor, ende de andere naa, goed, den eerſt *vlugtende*, ende daar naa *ſtaande Hond*, wanneer hy ſijne felle tanden liet ſien, in ſijne ruſte te laaten.

Eindelik gebeurde, dat een *Eeſel*, die voormaals ſig van alle Menſchen ende Beeſten had laaten mishandelen, ende ooverlaaden, ſonder van ſig te ſlaan, ofte te bijten; voornam dit *voorbeeld* des vlugtenden *Honds* naar te volgen, ende ſig teegen allen ooverlaſt ende *geweld* te ſullen verweeren, met alle de kraften die de *Natuur* hem gegeeven had, op het aller-kloukmoedigſten ende dap-

per-

perſten teegen ſijne aanvallende Vyanden te gebruiken. Waar naa een *VVild-ſwijn* den *Eeſel* ſiende, hem niet alleen gelijk voormaals veragte; maar ook op hem aan liep, om hem te grieven: ſulks de *Eeſel* ſiende dat geweld niet te konnen ontwijken, ſig ſchrap ſtelde, ende met ſijner houve het *VVild-ſwijn* ſoo fel ſloug, dat hy hem eenen ſijner *Pooten* brak. Sulks dit *Swijn* ſig dus gequetſt, ende magteloos voelende, ſeer luide riep: „Indien ik had „gemeend dat een *Eeſel* ſoo fel ſlaan konde ende ſou„de; ik ſoude hem niet aangetaſt, maar in ſijner ruſte „gelaaten hebben.

Uitlegging *der* Woorden.

Met eene KRAAI, *bijt-agtige* HOND, *ende het* WILD-SWYN, *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die gewoon zijn anderen, die ſy meenen oover te moogen, alle geweld ende ooverlaſt aan te doen.*

Met een SCHAAP, *vlugtende* HOND, *ende* EEZEL, *hebben de* Ouden *verſtaan, vreede-lievende Menſchen, die ſonder Waapenen zijnde, alle geweld der Baldaadigen lijden moeten, ende gewaapend zijnde, het geweld afkeeren konnen.*

DAt Menſchen, die groote *Eere* meenen te behaalen, met te toonen, dat ſy ſig ſtoutelik in perikulen van haar leeven derven begeeven, gemeenelik daar in haar verderf vinden; hebben ons geleerd de FABULEN der *Muggen*, die omtrend de vlam-

men der kaarſſen vliegen, ofte die een kaal-koppig Menſch met haare trompjens ſteeken willende, gemeenelik ende ten laatſten aldaar in der kaarſſe vliegen, ofte gedood werden: om dat de *kruik* ſoo lange ten waatere gaat, tot dat hy breekt. *a*

Ende dat de *Wijſe*, *Deugdſaame* Menſchen in teegendeele van dien, de *quaade* Menſchen ende *gevaaren*, ſoo veel in haar is, behoorden te vermijden; is ons aangeweeſen door de FABULEN des *Haans*, die van eenen *Voſſe-velle* afwijkt, ende door de *Kreeft*, die den *Kikvorſſe* ontwijkt. Gelijk meede ons aldaar geleerd werd, dat de Menſchen, die de ſtrijden ofte gevaaren niet hebben konnen ontgaan, ſig onbeſchroomd, ende met alle haare kraften behoorden te verweeren; ende dat ſy als dan niet min als de *beneepe Katten*, ſig uit die gevaaren gemeenelik redden.

Waar teegen, alſoo deeſe onſe FABUL des *vlugtenden Honds* ons ſchijnd aan te wijſen, dat de Menſchen de *Gevaaren*, die ſy voorſien, niet behoorden te ontwijken, maar die teegen te gaan: ſoo vinden wy ons verpligt, onſe Reedenkaavelinge daar omtrend wat breeder uit te ſtrekken.

Om dat de Menſchen gemeenelik geene andere Menſchen, dan haare eigene *Vyanden*, uit eene afgonſte al te klein agten, ende daar en teegen van anderer Menſchen, *kenniſſe*, *deugd*, *goederen*, ende *magt*, veele grootere gedagten hebben, dan die in der waarheid zijn, *b* ende dat daarom alleen een *Propheet* in ſijnen eigen lande niet ge-eerd kan werden; ſoo heeft men van ouds gemeend *c* dat het den Menſche ſchaadelik was, ſig ſelven in het geheel ſonder eenige de allerminſte *geveinſdheid* aan allen anderen Menſchen bekend te maaken.

Dog alſoo dit niet is het eigen *Voorwerp* onſer FABULE, ſoo ſullen wy nu niet tragten aan te wijſen, wat daar van eigentlik in het gemeen te houden zy; alleenelik ſullen wy nu voordraagen, dat het volgens den *inhoud* deeſer FABULEN, den Menſchen niet dan ſeer ſchaadelik kan weeſen, ſig ſelven voor haaren *Vyanden* ofte *Quaad willigen* oopen te leggen; ende mits dien den ſelven gelee-

a *Quem ſæpe tranſit caſus aliquando invenit. Senec. Herc. Fur.*

b *De Dineros y de bontad ſiempre quita la metad. Denari ſenno e fede ce nè manco che ſi crede.*

c *Nimia familiaritas parit contemtum.*

leegendheid te geeven, om daar sy op het aller-swakſten zijn, door haar aangetaſt te konnen werden: ende ſullen wy met eenen beweeren, dat het in teegendeel den Menſchen niet als ſeer voordeelig kan weeſen, hunnen *Vyanden* ofte *Quaad-willigen* te doen gelooven, dat indien ſy aangetaſt werden, ſy ſig ten uiterſten, ende ſeer wel ter weere ſtellen, als ook magſchien den *aanvaller* ſelfs verderven ſullen.

Sulks onſe voorgaande FABUL van den *Kreeft* den *Kikvorſſe* wijkende, eer ſy aangetaſt werd, ons *leerd*; dat de Menſchen, die den quaadwilligen *wijken*, eer ſy aangetaſt werden; by den ſelven in die agtinge behoorden te zijn, dat ſy als ſeer bedaarde ende ſeer voorſigtige Menſchen, wel voorſien hebben, alle de ongemakken, welken ſy onderworpen ſouden weeſen, indien ſy ſig met den Quaadwilligen in eenige gemeenſchap quaamen in te laaten: ende dat ſy by gevolge ook rijpelik ooverlegt ende beſlooten ſullen hebben, wat ſy, van den ſelven aangetaſt werdende, behoorden te doen, ofte te laaten: ende dat die Quaad-willigen derhalven des te min geneegen behoorden te weeſen, aan te grijpen ſoodaanige *Voorſigtige* Menſchen, die vermoed behoorden te werden, ſig ten teegen-weere ſeer wel te hebben bereid.

Maar gelijk wy *onverwagt* ende *onvoorſiens* aangetaſt werdende, van quaad-willige Menſchen, die ons onbekend zijn; gemeenelik ons inbeelden, dat ſy ſulks niet, dan met genougſaame kraften, onderneemen: Soo ſiet men ook gemeenelik, dat die ſelve *verbeelding* by den *toekijkeren* als dan ook ſoo veel vermag, dat de *meeſten* der ſelven, de ſijde der aanvallenden, ende de *minſten*, der afweerende kieſen ſullen. *a* Ende voornamentlik ſien wy het ſelven, wanneer eenige Menſchen anderen Vyandelik aantaſten, ende dat de aangegreepenen in plaatſe van ſig vroomelik ter weere te ſtellen, de *vlugt* neemen, om ſig aldus te bergen.

Want oovermits een yder ſijne eigene kraften beſt behoorde te kennen, ende dat daar en booven de Menſchen gemeenelik in alle twijfelagtige Saaken, een oordeel ten voordeele hunner eigen ſelven, ende ten naadeele hunner Vyanden plagten te vellen: Soo konnen de Menſchen in ſoodaanigen gevalle niet arger doen, dan met ſoo oopentlik te vlugten, ende ſig niet ter weere te ſtellen;

ſelfs

a Audaces Fortuna juvat timidoſque repellit.

selfs het oordeel ten voordeele hunner Vyanden, ende ten naadeele van hun eigen selfs te vellen: daar in teegendeele soo lange sy sig moedigliik souden weeren, de meeste *Toekijkers* stille staan, ende de uitkomst des Strijds verwagten souden, *a* eer sy sig voor den eenen, ofte den anderen souden verklaaren; ende daar aan de andere sijde, soo haast een Mensch voor sijnen Quaad-willigen vlugt, de meeste Menschen plagten te gelooven, dat die loopt, schuld, ofte die vervolgd zijnde, vlugt, de minste kraften heeft, ende dat een Man die *gevallen* legt, van allen Menschen niet alleen verlaaten, maar ook vertreeden, jaa van den *Honden*, dat is van den geenen, die hem te vooren niet souden hebben derven aansien, bepist werd. *b*

Dus sien wy in onser FABULEN, dat de *Hond*, soo haast hy vlugte van den grooten Honde; hy niet alleen van meer *groote Honden*, maar ook selfs van veele *kleine Keffers* vervolgd wierd. Ende dat alle die Vervolgers ook afdroopen, als sy saagen, dat die *Hond* sig dapper ter weere soude stellen.

Dus sien wy daageliks, dat Menschen die oopentlik betuigen, geene *Processen* te willen aanleggen, ofte van anderen wagten; sig schijnen tot *Schaapen* te maaken, om van den *Wolven* gegeeten te werden, om dat sy daar door alleen veele begeerelike ende quaadwillige Menschen, die anders sins haaren rust souden gehouden hebben, opwekken; ende dat sy alsoo van den selven verongelijkt werdende, ons Spreekwoord bevestigen: *Dat de stoutste Luiden het grootste deel van der Weereld hebben.*

Dus sien wy, dat in den oorlooge weinige *Krijgsluiden* gedood werden, soo lange sy sig in den strijde ter weere stellen, maar dat meest alle die vlugten, gedood ofte gevangen werden.

Dus sien wy, dat, soo haast *David* voor sijnen Soone *Absolon* vlugte, hy van den bloothartigen *Simei* gevloukt, ende met steenen geworpen wierd.

Dus leesen wy, dat Hertog *Karel* van *Bourgondien*, van alle sijne Naabuuren seer geagt ende ontsien was; ende dat yder van dien sijne vriendschap aansogt, soo lange hy eenen sijner Vyanden beoorlogde, ofte dat hy bestreeden werdende, sig kloukelik verweerde.

a *Homme qui combat n'est pas vaincu.* b *A huomo caduto ogiuna grida da gli da gli a l'abre qui tombe un chiacun crie taille taille.*

weerde. Gelijk wy desgelijks leesen, dat hy den 2. April des Jaars 1476. van omtrend *Granson*, met sijnen Heire voor den *Switseren* door eene ydele vreese sijner Krijgs-luiden, sonder teegen den selven *Switseren* eenigsins gestreeden te hebben, vlugtende; ende niet meer dan *seeven* Krijgsluiden verlooren hebbende, met afterlaatinge van alle sijne bagadjen ende grof geschut; hy des niet te min, door die *vlugt* alleen soo seer veragt wierd, dat aanstonds de Hertog van *Milaan*, *Renier* Koning van *Sicilien*, Hertog van *Provencen*, ende de *Hertogin* van *Savojen*, van hem af vielen, ende dat sy sig met den Kooninge van *Vrankrijk*, *Louys* den *II.* teegen hem verbonden. Ende bragt daar en booven die *vlugt* soodaanige vreese in sijnen Heire, ende soo grooten moed in sijnen Vyanden, dat die *Hertog* den 20. Juni daar aan volgende, omtrend *Murat* eenen anderen Slag teegen den *Switseren* willende slaan; sijn Heir van 24000. welgewaapende Krijgs-luiden, weederom naa seer kleinen teegenstand gedaan te hebben, de vlugt nam; ende dat als toen wel 8000. sijner Soldaaten sneevelden. Ende alsoo deese *Hertog* gewoon was te sien, dat alle de *Neederlanders* voor sijne schrikkelike *usurpatien*, op haare *Vryheeden* weeken, ende alle sijne *Naburen* hem ontsaagen; soo konde hy sijne oovermoedigheid niet, als wel behoorde, maatigen; maar ging hy des niet jeegenstaande de Stadt *Nancy* in *Lottringen* beleegeren, met een klein heir, ende derfde hy des niet te min, teegen den raad sijner beste Vrienden, het Heir sijner Vyanden, seer onvoorsigtiglik, den 5. Januarii des Jaars 1477. afwagten: alsoo hy als een ervaare *Krijgsman* had behooren te weeten, dat deese *twee Vlugten* het gemoed sijner Vyanden soodaanig vermeerderd, ende sijner Krijgsluiden soodaanig gebrooken hadden, dat hy ten *derden maale* met de selve Krijgsluiden, teegen de selve *Vyanden* eenen *Veld-slag* waagende, noodwendig dien *Slag* verliesen soude: gelijk waarelik naar seer kleinen teegenstand gedaan te hebben, sijn Heir verslaagen, ende hy selfs aldaar gedood wierd. *a*

Sulks de eigentlike *Leer* onser FABULEN is, aan te wijsen, dat *wijse*, ende *bedaarde* Menschen, het quaad soo veel in haar is, tragten te *vermijden*; ende dat sy het quaad ofte eenen strijd niet vermijden konnende, alle haare kraften ter afweeringe van dien, gebruiken moeten: om dat sy het quaad, dat haar vervolgd, *ont-*

Rrrr *vlugten*

a Voyez Phil. de Comines. Memoir.

vlugten willende, daar door een veel grooter verwekken, ende op sig haalen. *a* ende dat sy, in teegendeel van dien, sig kloukelik verweerende, veele andere baldaadige Menschen, die haar anders sins ook oovervallen souden, doen stille staan; ofte indien sy niet stille staan willen, op haaren koppe doen vallen het quaad, dat sy den *Vreede-lievenden* beschooren hadden.

a *Veterem ferendo injuriam in vitas novam.*

Is

Is God met ons, wie kan ons deeren?

Incantamenta ſunt muliercularum figmenta.

97. Een *Sterrekyker, Waarſegger,* en *Toovenaar.*

EEn *Sterrekyker,* die ſig vermat uit den geſtelle der *vaſte,* ende ook der *dwaalende Sterren*, inſonderheid wanneer die door hem vergeleecken waaren met jemans geboorte-ſtond, te konnen voorſeggen, wat den Menſchen

gebeuren ſoude: was eenmaal des nagts ſoo ſeer beeſig, ende in aandagte, om met ſijnen *Verrekijker* de Sterren te beſchouwen, dat hy onderwijle niet opmerkte, voor een diep waater gekoomen te zijn; weshalven hy voortgaande, daar in viel, ende verdronk: ſoo dat de Menſchen nog naa ſijne *Dood* met hem ſpotteden, ſeggende: Dat hy, die roemde alle de Teekenen des Heemels te kennen, ende daar uit ook te konnen leeſen, wat dat ſy den Menſchen beduiden, ſoo blind was geweeſt, van niet te konnen ſien het waater, dat voor ſijne voeten was, ende dat hem dooden ſoude.

Waar naa gebeurde, dat een ander *Man*, door veele konſten, de naam had gekreegen van een *Waarſegger* te zijn; weshalven hy ſijn werk maakte met daageliks op der Markt te gaan, ende aldaar af te wagten ſoodanige Menſchen, die ſulks geloovende, alvoorens hem eenige penningen gaaven, op dat hy haar eenige verborgene ſaaken, die geſchied waaren, oopenbaaren ſoude, hoe die waaren geſchied. Ende gebeurde, dat terwijle hy hier meede beeſig was, een haaſtige boode hem quam ſeggen, dat ſijn huis ongeſlooten was; ende dat eenige *Dieven* alle ſijn huisraad die daar in was, hadden geroofd: ſulks hy daar van ſeer ontſteld werdende, aanſtonds huiswaarts liep, om te ſien wat daar van was ofte niet. Waarom ieman die dit aanſag, hem vroug, de reeden waarom hy anderer Menſchen ſaaken konde voorſeggen, ofte ontdekken, ende waarom ſijne eigene voor hem verborgen bleeven? Waar op hy niet konnende antwoorden, van alle Omſtanderen beſpot wierd.

Eindelik gebeurde, dat eene arme oude, ende ſeer leelike *Vrow*, wierd beſchuldigd, met haar *geſigt*, ofte met eeni-

eenige *woorden*; ende met eenige *caracters* ofte *Schrappen* te ſpreeken ofte te maaken; al naar haar gelieven, den Menſchen veel goeds ende quaads, jaa ook wonderlijke ende booven natuurelijke ſaaken te konnen doen, ende die ook waarelik gedaan te hebben. Sulks alle het ſelven door haare eigene *Bekenteniſſe*, ofte door *Getuigen*, voor den *Scheepenen* beweeſen zijnde; ſy in gevolge van dien veroordeeld wierd, als eene *Heks* ofte *Tooveres* zijnde, aan eener ſtaake leevendig te moeten werden verbrand. Ende als ſy daar naa ten viere geleid werdende, ſeer bitterlik weende, gebeurde dat een der wijſte Omſtanderen haar allen toe riep: „In ſig ſelven ongeloovelik te zijn, dat een „Vrow, aan alle andere Menſchen, naar haar gelieven, „veel goeds ende veel quaads ſoude hebben gedaan; en- „de dat ſy haar eigen ſelven geen goed doen, ofte uit der „Gevangeniſſe verloſſen ſoude konnen; ende dat ſy on- „moogelijke *Feiten*, ofte teegen een ſtrijdende ſaaken be- „kennende, als eene dwaaſe *Melancholike*, die haar eige „*leeven haate*, niet behoorde te werden geloofd, ende „nog veel min geſtraft: ofte indien ſy wel by haare ſin- „nen weeſende, alles ontkende, ende dien volgende haar „eigen *leeven* beminde, dat ſy als dan ſeekerlik deeſe *Ge-* „*tuigen* ende *Scheepenen* eene quaade Dood ſoude hebben „doen ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

Alſoo de Woorden STERRE-KYKER, WAAR-SEGGER, TOOVERES, *in deeſe onſe* Apolo-

gen, volgens den gemeenen sin gesprooken werden, ende nogtans waarelik gants geenen sin *hebben: soo is onmoogelik, den* waaren sin *van dien uit te drukken. Ende is ook onnoodig, daar van ietwes meer te seggen.*

HOe groote Menschelike *Volmaaktheid* het zy, sijne *gedagten* ende *willen* aan anderen Menschen te konnen bekend maaken, ende hoe groot een *quaad* het zy, deese gaave Gods, in ons, door eene gewoonte van te *liegen* ende te *bedriegen*, genougsaam te vernietigen; is by andere FABULEN vertoond. Nu moeten in onse Reedenkaavelinge de allergrootste ende de allerschaadelikste *Loogenaars* ende *Bedriegers* des Weerelds aangeweesen zijn. Namelik, gelijk bekend is, dat alle Menschen met eeven weinige kennisse ter Weereld komen; ende dat allen Menschen uit, ende in sig selven alle de middelen, waar door sy haare *kennisse* ende *wille* vermeerderen ende verbeeteren konnen, eeven naar zijn: Soo kan by gevolge geene *menschelike* kennis ofte wil werden gegrond ofte gebowd, dan op ietwes, dat in allen gemeenen Menschen gevonden soude konnen werden, ofte ook waarelik te vinden is.

Ende ondersoukende den *Grond*, waar op alle onse *waarheid* ofte kennisse van dien gebowd is; soo koomen alle Menschen daar in oover een, dat sy voor waarhaftig houden, ende meenen seer wel te weeten, alle die Saaken, welke sy seer *klaar* ende *bescheidendlik* begrijpen: ende dat sy daar beneevens nietwes eigendlik willen ofte kraftig ende waarelik begeeren, dan het gunt haar *goed*, ende ook *moogelik schijnd* te weesen. Welke *grond* onbeweegelik vast zijnde, soo volgd daar uit, dat van geene saake ietwes gedagt ofte gesegt kan werden, dan het gunt, waar in het *weesen* der opgemelde saake bestaat, of wel het gunt in onse gedagten, met ende by dat selfde *weesen*, kan werden gevougd, sonder dat *weesen*, ofte om klaarder te spreeken, dat ons *Denkbeeld* van dat *weesen* in het geheel te vernietigen.

Gelijk

Gelijk uit den ſelfden *gronde* ook volgd, dat alle byſondere *Denkbeelden*, die wy in ons bevinden ofte maaken konnen, ons geene ſaaken vertoonen, dan uit welke ſoodaanige ende geene andere werken vloejen, dan die met ſoo een *Weeſen* konnen oover een komen. Sulks wy in ons niet, dan *een eenig Denkbeeld* van een oneindelik volmaakt, ende alles ſins onbepaald *weeſen* bevindende, wy ook aan geen, als dit *weeſen*, alle kenniſſe ende uitwerkingen van ſaaken, die in ſig ſelven *denkelik* ofte *moogelik* zijn, toe ſchrijven, ende toe paſſen konnen, ſonder dat *Denkbeeld* in ons eigen ſelven te vernietigen; ofte ſonder *ſinnelooſe* ende *teegen een ſtrijdende woorden* te gebruiken.

Daar in teegendeel ons buiten dat eenig *Denkbeeld* van een *alles ſins volmaakt weeſen*, geene andere *Denkbeelden* voorkoomen, dan die ons een *weeſen* in ſig ſelven, ende ook in ſijne *werken* bepaald, vertoonen: ſulks het *weeſen* ende het *werken* des eenen niet kan gevougd ofte toegeſchreeven werden aan het andere, ſonder dat *Denkbeeld* ofte die *Denkbeelden* met alle de kenniſſen daar van afvloejende in ons eigen ſelfs te vernietigen; alſoo yder van dien naar ſijnen byſonderen *aard* begreepen moet werden, ende niet dan naar ſijnen *aard* werken kan: naamelik het *een* alles ſins *naar ſijn gelieven*, ende het *ander* niet dan *naar ſijne alles ſins bepaalde aard* ende *magt*. Ende volgd hier uit ook, dat wanneer wy den eigendlijken *aard* der ſaaken, ende de ware *oorſaaken* haarer werken niet bepreepen, nogte daar van eenige kenniſſe hebben, wy de ſelve met waarheid, ende verſtaande het gunt wy ſchijnen te ſeggen, ook nietwes ſeggen konnen. Want *woorden* te ſpreeken die geenen *ſin* hebben, ende uitdrukken; ofte *woorden* by een te vougend die *teegen een ſtrijdende ſinnen* hebben; als dat een *vierkant*, *rond*; of een *deel* ſoo groot als ſijn *geheel* is; ende gants niet te ſpreeken, eene ende de ſelve ſaak is.

Ende om in het byſonder tot onſe FABULEN te komen; ſoo komt ons hier vooren een *Menſch*, die ſig vermeet, uit de kenniſſe der *Sterren*, die ten tijden van iemans *geboorte* hebben geſcheenen, te konnen voorſeggen, wat ſoo een Man doen, ofte ſoo eenen Manne gebeuren ſal. Ende alſoo wy alle weeten, dat het met den aard der ſtervelijke Menſchen niet oover een komt, het

weeſen

weesen der *Sterren*, ende alle der selven uitwerkingen te kennen; ende dat daar en booven tusschen de Sterren ende het *lighaam*, ende de *Siel* der Menschen soodaanige gemeenschap niet is, dat onse lighaamelijke *beweegingen* ende *gedagten* der *Siele* daar uit souden spruiten, maar dat wy een *weesen* op ons selven zijnde, niet naar den *aard* der *Sterren*, of sy ons sus ofte soo beschijnen, als wel naar onsen *eigen aard* bewoogen werden, ende het zy in ende op ons selven, het zy op andere Schepselen, *denken*, *willen*, ofte *werken*. Sulks hoewel onse *gedagten* ende *wille*, door den gestelle onses eigen lighaams eenigsins opgewekt, ende veranderd werden; wy nogtans, voor soo veel onse gedagten ende wille aangaat, aan geene andere Schepselen, maar aan *Goode* almagtig *alleen*, onderworpen zijn.

De Tweede FABUL vertoond ons een *Mensch*, die sig vermeet alle saaken die geschied, ende voor andere Menschen verborgen zijn, aan andere Menschen te konnen oopenbaaren; ende die by gevolge roemd, andere middelen van kennisse te hebben, als de andere Menschen, ende die derhalven geen Mensch als de anderen soude weesen: welk slag van Menschen nergens is, ofte ten minsten soo souden sy weesen *lighaamelike Schepselen* van eenen *anderen* aard als wy zijn, ende om welke te beteekenen, het *woord* van *Mensch* niet genougsaam soude weesen. Welke Schepselen ons tot nog toe onbekend zijn.

De derde FABUL vertoond ons een *Mensch*, die uit krafte van seeker *Contract* met den *Duivele* aangegaan, door een quaad *Gesigt*, door *Woorden* ofte *Figuuren*; Donder ende Bliksem, Siekten, Leeven ende Dood van Menschen ende Beesten, veroorsaaken soude konnen. Ende oovermits soo de *Waarseggers* als de *Toovetessen*, in de *tweede* ende de *derde* FABULE vermeld, ook præsuponeeren ofte voor onder stellen, niet alleen dat hier *Geesten* zijn, welke in haare kennisse ende kraften ofte uitwerkingen van dien, niet gelijk alle andere Schepselen, in haar *weesen* ende *werken*, door den *eenigen* Almagtigen *God* bepaald zijn; maar die de Ordre, welke *God* Almagtig in het *weesen* ende het *werken* sijner Schepselen eenmaal, ende in der eewigheid heeft gesteld, geduurig konnen veranderen, ofte daar buiten ende teegen gaan, ende dat sy *Waarseggers*

ſeggers ende *Toovereſſen* daar en booven ook gemeenſchap ende ommegang met ſoodaanige *Geeſten* konnen hebben; ende dat ſy daar door van haar ook eenige on- ofte booven-natuurlijke kenniſſe ende kraft konnen bekoomen, waar meede ſy de ordre der *Nature*, dat is de ordre die *God* Almagtig in ende onder ſijne Schepſelen geſteld heeft, konnen veranderen, ofte vernietigen: ſoo behoorde een yder ligtelik te konnen ſien, dat onſe opgemelde FABULEN ons nietwes anders vertoonen, dan de onkonde ofte boosheid der Menſchen, die ſig als *Voorſeggers*, *Waarſeggers*, ofte *Toovenaars* draagen, ende dat deſelve FABULEN ons daar en booven ook vertoonen, de onkonde der Menſchen, die gelooven, dat hier ſulke Menſchen zijn, ofte gevonden konnen werden.

Welke opgemelde *onkonde* ofte *boosheid* hier in beſtaat, dat die Menſchen van deeſe Saaken ſpreekende, geduurig *teegen een ſtrijdende woorden*, ende welke dien volgende geenen ſin maaken, gebruiken. Dus ſpreeken ſy dwaaſelik van quaade *Geeſten*, die ſig naar haren luſt in ſoodanige *lighaamen* van Menſchen ende Beeſten, als dat haar geliefd veranderen, ofte ſig met de ſelven vereenigen konnen. Dus ſpreeken ſy van *Menſchen*, die uit *Sterren* alle toekoomende Saaken voorſien konnen. Van *Menſchen*, die door des *Duivels* oopenbaaringen, alle verborgene Saaken weeten. Van *Menſchen*, die ſomtijds *Wolven* ofte *Katten* zijn, ende door de lugt vliegen konnen. Van *Menſchen*, die door haar *Geſigt*, ofte *Woorden*, *Geſangen*, *Verſſen*, ofte *Caracters* ende *Figuuren*, Heemel ende Aarde beweegen, Menſchen ende Beeſten dooden, ſig ſelven *Schoot-* ende *Steek-vry*, als ook *Ongevoelig* van alle pijnen ende ſmerten maken konnen, ende die daar beneevens alleen door het *knoopen* eenes *neſtels*, ende eenige *woorden* te ſpreeken, terwijlen het Houwelik tuſſen Bruidegom ende Bruid voltrokken werd, een geſond Man gants koel, ende mits dien tot der Voort-teelinge onbequaam maaken konnen. Van alle welke *Woorden*, dus aan een gekoppeld zijnde, wy niet meer, dan van alle andere teegen een ſtrijdende woorden, eenigen *Sin* ofte *Denkbeeld* in onſe *Herſſenen* maaken konnen.

Sulks hoewel deeſe *teegen een ſtrijdende woorden* ende *Saaken*, van veele Menſchen ſchijnen geloofd te werden, ſy nogtans in ſig ſel-

 ven

ven versiersels ofte geene saaken, ende dien volgende *a* gants ongeloofbaar zijn; ende van niemanne waarelik geloofd konnen werden.

Ende kan ons tot een bewijs van dien strekken, dat hoewel de bedriegelijke *Heidense* ende andere *Priesters*, van ouds ende nog heeden, eenig gewag hebben gemaakt, ende nog heeden maaken, van haare *oopenbaaringen*, die sy van haare *Gooden* ende *Godinnen* hadden, ofte nog hebben, ende dat sy alle quaade *Geesten* ofte *Saaken* sulks besweeren konden, ofte nog konnen, dat sy geen quaad konden ofte konnen doen; die *Priesters* sig des niet te min in alle voorvallen, die haar selfs aangingen ofte nog aangaan, soodaanig drougen ofte nog draagen, als of sy nietwes van alle het selfden geloofden, maar in teegendeel daar meede scheenen ende schijnen te laggen, als sy alleen by den anderen in oude tijden waaren, ofte nog heeden zijn. *b* Gelijk *Cato* sulks van den ouden *Roomse Priesteren* plagt te seggen, ende wy met geene mindere reedenen het selfden behoorden te gelooven van den heedendaagsen *Roomse Priesteren*, voor soo veele sy daageliks gewoon zijn te *besweeren* de boose *Geesten*, ende oneindelik veele andere dingen.

Gelijk meede niet jeegenstaande de *Roomse Geesteliken* van *ouds* in, ende voor haare *Vierschaaren*, ten haaren voordeele, ende ten naadeele der soo genaamde *Ketteren* ende *Toovenaaren*, wiens goederen sy gewoon zijn aan te slaan, hebben geprocedeerd, op seer ongegronde, ende wreede wijsen van doen: Ende dat in gevalle door *Toovenaaren* gedaan wierde, ofte konde werden, alle het gunt haar ten laste gelegt werd, sy buiten twijfel alle de *Regters* ende derselven *Dienaars*, soodaanig betooveren souden, dat geen van dien haar vangen, ten Regte stellen, veroordeelen, ofte dooden souden konnen. Ende daar beneevens is seeker, dat die *grond* voor vast gesteld weesende onder den Menschen; nooit eene *morale* ofte menschelijke seekerheid soude konnen onstaan uit de Getuigenisse eeniger Menschen; of waarelik de *Duivel* ende een *Toovenaar*, in soo eenes Menschen gedaante hervormd; dan of warelik soo een waarhaf-

a *Nov entis nulla attributa, nulla accidentia, nullæ affectiones.*

b *Vetus autem illud* Catonis *admodum scitum est, Qui mirari se ajebat, quod non rideret* Haruspex *Haruspicem cum vidisset. Cic. de Divinat. lib.* 2, § 51.

haftig *Menſch* dat *feit* ſoude hebben begaan: Ende daar en booven ſoo ſien wy dat des niet te min alle *Weereldlike Vierſchaaren*, ende de gemeene Menſchen in alle haar doen ende laaten ſig draagen eeven als of nog *Duivels*, nog *Toovenaars*, eenige de minſte veranderinge omtrend de *natuurelike* ſaaken ofte feiten ende geſchiedeniſſen, onder den Menſchen, konden toebrengen.

Dus ſien wy, dat de *Medicijns* alle Siekten, daar ſy kenniſſe van hebben, ende *remedien* om die te geneeſen, meenen te weeten; ſoodaanig ſig omtrend de geneeſinge dier Siekten draagen, als of nog *Duivel* nog *Toovenaar*, oorſaak eeniger *Siekten* konde weeſen: ende dat ſy daar en teegen *Siekten*, daar van ſy geene kenniſſe, om die te geneeſen hebben, van ouds gewoon zijn geweeſt *Toover-ſiekten* te noemen, ende haare Sieken te verlaaten, ſonder haare onweetenheid te willen oopenbaaren. *a* Ende wy ook heeden ſien, dat geene van die verſierſelen geloove vinden, dan by onbedreevene ende onweetende Menſchen, in Landen die verre af geleegen, ofte weinig bevolkt zijn, ende weinig bereiſd worden. *b*

Ende ſullen wy ter beveſtiginge onſer meeninge, uit oneindelik veele *Hiſtorien* ende *Voorbeelden*, *c* niet dan van yder een voordragen. Geduurende het oorlog des Konings van *Vrankrijk* teegen de *Hugenooten* ofte *Gereformeerden*, ende dat het ſcheen, dat de Stad *Pouſſin* in den Jaare 1574. door des Konings Heir ooverweldigd ſoude werden: Soo vroug de Heer *Sant Luc*, den jongen *Noſtradamus*, Sterrekijker ende Soon des vermaarden *Michiel Noſtradamus*, die beiden in den Heirleegere waren, Hoe't met *Pouſſin* ſoude afloopen? ende antwoorde hy hem, 't Sal door den Viere vergaan: Gelijk de ſelve *Noſtradamus* om ſijne Voorſegging waar te maaken, wanneer die Stad door geweld ingenoomen ende geplonderd wierd, niet verſuimde aan verſcheide oorden die Stad in brande te ſteeken.

a *Pallium inſcitiæ maleficium & incantatio.*

b *Somnia, terroris magicos, miracula ſages,*
Nocturnos lemures, portentaque Theſſata rides.

c *Vide* inſultiſſimos Libros. *Mall. maleficarum.* I. Bodini *Demonomania.* M. del Rio *Diſquiſitit. magicæ. ut &* Melioris notæ *Auctores.* Eraſmi *Spectrum. Lavat. de Spectris.* Wierus *de Præſtig. Demonum.* Pencer. *de Divinationibus.* P. Molinæi *Vates. & omnium Vice.* R. Scot *Diſcoverie of the Witchcraft.*

De Heer *Sant Luc* het selven verstaan hebbende, ende *Nostradamus* des anderen daags ontmoetende; vroug hem, Of hem den selven daage geen ongeluk oover komen soude? ende kreeg tot antwoord, *Neen.* Waar op de Heer van *S. Luc* hem met sijn rijsken oover den buik sloeg, ende sijn paard daar toe afgeregt, ook *Nostradamus* met sijner houve op den buike slaande, ter needer velde, ende doode. *a*

Geheel anders ging het met den vermaarden Sterrekijker *Thrasyllus*, welken *Tiberius*, tot *Rhodos* in ballingschap zijnde, groot geloove weegens sijne Voorseggingen gaf; ende ten dien einde alle sijne geheimenissen oopenbaarde. Sulks *Tiberius* daar naa vreesende, dat *Thrasyllus* die ten sijnen naadeele soude bekend maaken, hem op de Muuren der Steede te wandelen leide, in meeninge, hem van booven needer te werpen. Waar oover als *Thrasyllus*, die sulks vermoede, treurig was, soo vroug hem *Tiberius*, waarom hy seer drouvig sag? ende ten antwoorde kreeg: „Heer, ik heb voor-„sien, dat ik op deesen daage in seer groot gevaar mijns leevens „soude weesen. Sulks *Tiberius* sijn voorneemen veranderde, ende hem des te meer agte, insonderheid als hy daar naa een Schip in See naar Rhodos sag seilen, ende voorsegt hebbende, dat het goede ofte blijde tijding brengen soude, de Brieven bragt, dat *Tiberius* uit sijn ballingschap te Roomen koomen mogt, alwaar hy kort daar aan, na *Augustus* dood, Keiser wierd, ende eindelik deesen *Thrasyllus* Borgemeester maakte. Welke siende dat *Tiberius* meer ende meer in sijne Ouderdomme braave Mannen deede dooden, ende siende dat 'er nog veele gevangen waaren genoomen, als of sy het *Crimen Majestatis* hadden begaan, voorsei, dat *Tiberius* nog tien Jaaren soude leeven ende regeeren. Waar door alle de selve behouden wierden, alsoo *Tiberius* sulks geloovende, haare beschuldiging niet verhaaste, ende kort daar aan quam te sterven. *b*

Een *Heerschap* van sijnen *Gesinne* bestoolen weesende, ende willende weeten wie sulks gedaan had, deed alle sijn volk een voor een in eene donkere kaamer gaan; met ordre, dat sy in seekere Kasse

a *Voyez Hist. d'Aubigné.*
b *Vide Dion. Cass. in Aug. & Tib. ut & Suet.*

Kasse een aldaar opgesloote swarte *Haan* oover den lijve, door seeker gat, met der Regterhand drie maalen hadden te strijken, ende met verseekeringe, dat die *Haan* alleen op ende oover het strijken des schuldigen, ende oover geenen onschuldigen soude kraajen. Waarom alle *onschuldigen* derfden den *Haan* strijken, maar niet de schuldigen, ende bleek dat aan de eene sijde door de *swarte* hand die de onschuldigen gekreegen hadden, met den *Haan*, die met *swartsel* bestrooit was, aan te raaken, ende aan de andere sijde door de onbesmette hand des geenen, die den *Haan*, uit vreese dat hy kraajen soude, niet had derven bestrijken ende handelen; maar geveinsd had sulks te doen.

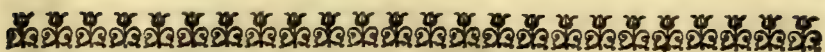
Eeven voor der *Sweeden* oorlooge in *Duitsland*, wierden tot *Trier* veele, als *Tooveressen* zijnde, verbrand; ende onder andere eene, die eene aansienelijke gegoede *Weduwe* beschuldigd had, met haar in die *Duivelse Vergaaderinge* te zijn geweest; sulks sy daar op gevangen wierd, ende verkreeg een *Advocaat* t'haaren Voorspraake te moogen gebruiken: welke *Advocaat* van haar verstaande, dat sy in deesen gants onnoosel was, haar seide: „Naar ons *Regt* moet gy „op de getuigenisse van *eenen die daar op gestorven is*, ook sterven; „ende is voor u geen raad, dan dat gy veinsd een *Tooveres* te zijn, „ende met een van *Tooverie* beschuldigd des *Borgemeesters Wijf*, sonder daar in eenigsins te wankelen; want die *Borgemeester* sal als „dan wel sorgen, dat men u niet doode, om dat sijn *Wijf* als dan „seekerlik in deesen uwen ellendigen stande soude geraaken. De *Weeduwe* dit alles gedurende het aanklaagen ende ondervraagen der *Regteren*, naar gekoomen hebbende, wierd sy allangs soo slaawelik opgeslooten, ende bewaard, dat sy van daar naar *Collen* vlugte; alwaar sy voor *Notaris* ende *Getuigen* verklaarde, die bekentenisse niet naar waarheid, maar uit grooten noode te hebben gedaan: Ende schreef sy dit aan dien eigensten *Borgemeester*, aan wien dit oorsaak gaf, om dat opgemeld ondersouk ende straffen der *Hexen* tot *Trier*, seederd dien tijd, door goedvinden van den *Raade*, te doen ophouden.

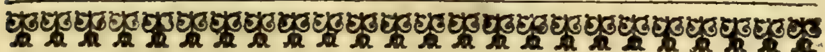
Sulks de eigendlijke sin deeser FABULEN is, ons te *leeren*; dat alleen *God* Almagtig alles doed ende weet, wat geschied ofte gedaan kan werden; ende dat alle Schepselen naar des selfs ordre

ende wille werken, ende lijden moeten; als ook eindelik, dat alle Menſchen, die eenen anderen oorſprong dan *God* Almagtig, van haare kenniſſe, ende doen ofte laaten voorgeeven te hebben, ſig ſelven *bedriegen*, ofte ook andere Menſchen te bedriegen tragten; ende dat dit de *allerſchaadelikſte*, als ook de *allerſtrafbaarſte* Bedriegers zijn.

In

In Voorſpoed ſie toe.

Tempore Pacis de Bello cogitandum.

98. De *Mieren* ende *Springhaanen*, het *Wild-ſwijn* ende de *Vos.*

IN den *Soomere* ſeiden eenige beſorgde *Mieren* teegen eenige onlangs geboorene *Springhaanen*, wy hooren u geheele daagen in de Kooren-velden ſingen, ſonder dat gy u eenigſins teegen den aanſtaanden *Winter* voorſiet, waarom wy, die uwe naaſte ende beſte Buuren zijn, u waarſchouwen, dat naa deeſe *Soomer* ſeekerlik eene, ende magſchien

ſchien eene harde *VVinter* koomen ſal, teegen welke, indien gy u niet beſorgd, met hoolen in der aarde te graaven, om als dan daar in de koude te ontgaan, ende van nu af aan, terwijle gy kooren in oovervloed hebt, daar in uw Winter-voorraad te brengen; gy ſeekerlik als dan ten deele van *koude*, ende ten deele door gebrek van *ſpyſe*, vergaan ſult. Welke raad deeſe *Springhaanen*, om dat ſy nooit andere, dan *Soomerſe* daagen beleefd hadden, ende ſig inbeeldeden, dat die altijds ſouden duuren, veragteden; ende ſeiden, dat ſy al te *Eedel gebooren* waaren, om te *graaven*, te *oogſten*, ende te *boeren*; ende dat ſy volgens haaren *Eedelen* aard, den tijd met onbeſorgd te *eeten* ende te *drinken*, te *ſingen* ende te *ſpringen*, doorbrengen ſouden. Gelijk ſy ook ſorgeloos leefden, tot dat in de *Herfſt*, ende vervolgens door de koude *VVinter*, alle het Kooren door de Boeren in de Schuuren vervoerd, ende alle het gras op de Velden verteerd was, als ook het aardrijk ſoo hard bevrooſen wierd, dat ſy wel wilden, maar niet konden daar in graaven, om ſig in eenige warme hoolen te bergen: ſulks ſy allen ten deele door koude, ten deele door hongers-nood quaamen te ſterven; terwijle de *Mieren*, ſig van beiden wel voorſien hebbende, geruſtelik in haare hoolen den *VVinter* doorbragten.

Desgelijks gebeurde, dat een oud *VVild-ſwijn*, welk ſomtijds den *Jaageren* ontloopen, ende ſomtijds regt op den Jaageren, Paarden, ende Honden, die hem tragteden te vangen, aan loopende, eenige van dien met ſijne felle ſcherpe tanden gequetſt, ofte gedood had; bevond, dat ſijne tanden met der tijd ſtomp waaren geworden: ſulks, indien hy weederom door den *Jaageren* als voorheen, oovervallen wierd, hy haar met ſijne tanden niet

ſou-

ſoude konnen af weeren: weshalven hy naar eener Rotſteene liep, ende aldaar, ofte daar aan ſoo ſorgvuldiglik ſijne tanden ſcherp ſleep, ofte wette, dat hy niet ruſte, voor dat het ſelfden gedaan was. Waar op een *Vos* het ſelfden geſien hebbende, hem vroug, waarom hy ſoo ſeer haaſte, met ſig te *waapenen* ende ter weere bequaam te maaken, dat hy vergat, ofte uitſtelde ter gewoonelijker tijd ſijn Voedſel te neemen, daar men nogtans geen geruft van *Jaageren*, Paarden, ofte Honden, nogte eenig geblaas van Jagt-hoornen hoorde; ende dat hy derhalven ſeekerlik ſig ſelven ongemak aandeed, eer hy ſeekerlik wiſt of hy door den *Jaageren* aangetaſt ſoude worden. Waar op het *Wild-ſwijn* aldus beſcheidendlik antwoorde: „Het al-„ler-liefſte dat ik hebbe, is mijn *leeven*, ende oovermits „ik dat eene maal verlooren hebbende, nooit weeder be-„koomen kan, ſoo vereiſt de *Reeden*, dat ik my, naar „mijn uiterſte vermoogen, bequaam maake, om dat tee-„gen alle mijne Vyanden te beſchermen; Ende ſoude het „voorwaar eene ſeer groote dwaasheid weeſen, my te be-„reiden, ende mijne waapenen bequaam te maaken, om „daar meede te ſullen konnen mijne Vyanden af weeren, „ten tijde als ſy my aanvallen, ende wanneer ik geene be-„quaame Waapenen te *maaken*, maar die wel kloekelik „te *gebruiken* hebbe, ende ook gebruiken ſoude moeten, „indien ik niet gedood wilde werden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met MIEREN, *hebben de* Ouden *verſtaan, arbeidſaame ende ſorgvuldige Menſchen.*

Met SPRING-HAANEN, *loſſe Iongelingen, die ſonder*

 ſorgen

ſorgen voor den toekoomenden tijd, leeven; Spilpenningen, Hoovelingen.

Met een WILD-SWYN, *dat ſijne tanden wet, een* rijk *Menſch, die veele* Vyanden *heeft, die hem willen berooven. Of wel* Regenten *van eene ſeer rijke magtige Stad, die eer ſy weeten of ende van wien ſy aangetaſt ſullen werden, ende eer ſy aangevogten zijn, ſig bequaam maaken, om alle Vyanden, die ſig ſouden moogen oopenbaaren, af te weeren.*

Met JAAGEREN, PAARDEN, HONDEN, *de Vyanden der Menſchen.*

ALle Saaken, die in ietwes te *doen*, ofte ietwes te *laaten* beſtaan, ende daar ons ſeer veel aan geleegen is, of wy die doen ofte laaten, ende hoe wy die doen ofte laaten; vereiſſen, dat wy alle het gunt ten dien einde dienen kan, ofte moet, tijdelik ende rijpelik ooverweegen. Ende inſonderheid is dit *tijdelik* ende *rijp* ooverleg noodig, omtrend Saaken waar aan ons *leeven*, ofte geheel *welvaaren* hangd, ende waar omtrend eene maal ſulks wel gedaan ofte verſuimd weeſende te doen, ons daar naa geen tijd ofte vryheid ooverig is, om die weederom te herdoen, ofte oover die ſaaken eenigen goeden raad te pleegen.

Ende alſoo het tijdelik ooverweegen de *grond* is, waar op een rijp ooverleg gebowd kan werden; Soo is daar toe booven allen noodig, dat voor eerſt werde aangemerkt, of die ſaaken, welke in beraade werden gelegt om die te doen, ofte uit te werken, veele *voor-bereidſelen* vereiſſen, eer men die uit werken kan; dan of die alleen van onſe *beſluiten* hangen, ende ten allen tijden met der daad ſonder eenige *Voor-bereidſelen* uitgevoerd konnen werden.

Want indien het Saaken zijn, welke veele *Voor-bereidſelen* vereiſſen, ſoo is het kennelik, dat die Saaken niet rijpelik ooverlegd, ende behoorelik voorbereid, ofte in den werke geſteld, ende nog min gelukkelik uitgevoerd plagten te werden; ten zy de ſelven in *beraade* gelegd ende beſlooten, als ook de Voor-bereidingen van dien

dien gedaan werden, in ſoo geruſtige tijden, dat die beraadſlaagingen, ende voorbereidingen niet verhaaſt behouven te werden, ende afgedwongen ſchijnen te zijn. Alſoo wy in ons ſelven bevinden, dat wy ſelfs in *geruſtige*, wy laaten ſtaan *ongeruſtige* tijden, onderſouken willende of ietwes nuttelik gedaan, ofte gelaaten diend te werden; onſer gedagten ende onſer geheugeniſſe niet ſoodaanig Meeſter zijn, dat wy op eenen ende den ſelven tijde die naar ons gelieven konnen leiden, om te bedenken, ende ons altijds indagtig te maaken, ofte te binnen te doen koomen alle die Saaken, welken daar toe dienſtig zijn; maar bevinden wy daar en teegen, dat ons *tijd* noodig is, om daar *dik* op te denken, ende die Saak in onſe Herſſenen houdende, de ſelve gedagten aldaar middeler wijle onder veele *voor-* ende *in-vallende gedagten* ten dien einde ſtrekkende, gelijk als te laaten *meuken* ende *rijp* werden.

Ende gelijk wy dit bevinden omtrend onſe *eigene gedagten*, die, indien ietwes in ons *vermoogen* is, het ſelven allermeeſt ſchijnen te weeſen; ſoo leerd ons de ſaak ſelfs, dat alle voorbereidingen ende ſchikkingen van ſaaken, die *buiten* ons zijn, ende waar van veele door andere Menſchen moeten gedaan werden, nog veel meer tijds om die werkſtellig te maaken, vereiſſen, dan onſe eigene beraadſlaagingen ende gedagten, ende dat de ſelve ſaaken verhaaſt werdende, wy ſelden daar in ons oogwit bereiken: ſulks daar uit ons Spreekwoord is ontſtaan:

a *Haaſtige ſpoed, Is ſelden goed.*

Ende wy de waarheid van dien daageliks bevinden omtrend die ongemakken, welke den Menſchen alſoo ſeeker ſtaan oover te komen, als naa de gemakkelijke *Soomer*, de koſtelijke ende ongemakkelike *Winter*; ende na eene voorſpoedige gemakkelike *Jeugd*, eene ongemakkelijke *Ouderdom*, ende eindelik de *Dood*.

Naamelik, wy ſien daageliks dat Menſchen, die in den *Soomere* ende voorſpoedige tijden, ſig teegen den *Wintere* ende opkoomende teegenſpoeden, niet tijdelik hebben bereid, als dan onder die teegenſpoeden plagten te beſwijken, eeven gelijk die Menſchen,

 welken

a *Coſa fatta per forza,*
Non vale una ſcorza.

welken *jong* ende *gesond* weesende, nooit op haare toekoomende *Siekte*, *Ouderdom* ende *Dood* gedagt, ende sig daar teegen bereid hebbende, gants onbereid zijn, ende niet geleerd hebbende te sterven, eer sy sterven, gemeenelik niet konnen sterven, wanneer sy moeten sterven, ende sterven. Ende is dit eigentlik het geval onser ESOPISE *Springhaanen*, welke niet tijdelik in den Scomere teegen den Wintere, het behoorelik voorraad gedaan hebbende, als dan van hongere ende ongemakken beswijken ende sterven.

Welke ende diergelijke gebreeken van tijdelijke beraadslaagingen, voorbereidigingen, ende uitvoeren omtrend Saaken die onseeker zijn, of ons sullen oover koomen ofte niet, ende waar van wy niet seekerlik weeten, hoe groot het goed ofte het quaad sal weesen, dat wy daar door verkrijgen ofte ontgaan sullen, wy nog veel meer onder de Menschen sien in swange gaan. Ende werd ons ten deesen einde voorgedraagen het volgende *Apologus*. „Een „*Wijf* booven haaren egten Man een *Boel* hebbende, ende vree-„sende dat haar *Man* haar eenemaal onvoorsiens beloopen, ende „haaren onkuissen handel ontdekken soude, had eenen *heimelijken* „*uitgang* gemaakt in den Gaarden, op dat haar *Boel* in soodaanigen „gevalle daar door haastig mogte ontvlugten; dog had sy versuimd „hem sulks tijdelik, wanneer sy buiten noode waaren, bekend „te maaken; weshalven sy eenemaal onverwagt uit der Venstere „haaren *Man* siende aankoomen, terwijle sy by haaren *Boele* was, „seide sy den Boele, loopt haastelik by den Born-put in den Gaar-„den, daar sult gy vinden eenen heimelijken uitgang. De *Boel* „liep, ende quam haastelik weeder, seggende: Ik vind geen *Born-„put*, dan die toe geworpen is, seg my derhalven klaarder, waar „die uitgang te vinden is. Waar oover het *Wijf* toornig worden-„de, hem in der haast seide, Aan den *Born-put* is ons niet geleegen, „of die oopen ofte toegeworpen is: maar wel aan den *uitgang*, die „daar neevens is, daarom loop haast ende souk die, of wy zijn „beiden verlooren. De *Boel* dit hoorende, sogt met soo groote „haast ende verbaasdheid, den selven uitgang, dat hy die niet „vinden konnende, van den *Manne* afterhaald, ende den Regtere, „neevens het onkuis *Wijf*, oovergeleeverd wierd.

Ende dat insonderheid de *tijd* moet waargenoomen werden om

rijpe-

rijpelik te ooverweegen, ende behoorelik te konnen besluiten omtrend alle andere menschelike Saaken, wat gedaan, ofte gelaaten behoorde te werden, sien wy voorneementlik omtrend *Houweliks Saaken.* Ende dat de Menschen, het zy Mannen ofte Vrouwen, daar omtrend niet tijdelik ende rijpelik ooverwoogen hebbende, wat haar te doen, ofte te laaten staat; gemeenelik daar naa, als sy vreesen weegens *Ouderdom* tot den Houwelijken Staate *onnut* te sullen werden, ende geene Kinderen te sullen konnen *voort-teelen* ende *opbrengen* tot eenen bequaamen ouderdom, indien sy langer komen te wagten; als dan in die haastigheid, ende ingebeelde noodsaakelikheid, aangaan soodaanige Houwelijken, die beiden ten verderve strekken.

Eeven dit, jaa nog een veel grooter gebrek, sien wy in der *Regeeringe* van *Landen* ende *Steeden*, wanneer die in tijden van *Vreeden* sig niet gesteld hebben in soodaanigen stande, dat sy van *binnen* geenen *Vyand* te vreesen hebben, ende dat sy daar en boven ook alle *buitenlandse Vyanden* konnen af keeren; want als dan by *oproeringe* van *binnen*, ende *aanvallen* van *buiten*, seer groote *wijsheid* ende *moed*, als ook seer veele andere saaken vereist werden, die in der haast, ende geduurende die noodsaakelikheid, niet te vinden zijn, ofte verschaft konnen werden: Sulks selfs de aller-bloejenste Landen ende Steeden, wanneer sy in gebreeke blijven, de opgemelde voorsieninge *a* in tijden van *Vreeden* te doen, plagten ten gronde te gaan.

Gelijk ons bekend is, dat wanneer de *Francoise* ende *Engelse Armatures* ofte Waapeningen, omtrend den Jaare 1670. deese Landen dreigden, de *meeste Leeden* der *Regeeringe* daar teegen geene niewe Krijgs-knegten aangenoomen wilden hebben, ten ware alvoorens een *Generaal Veld-Ooverste*, om die te gebieden, naar hunnen sinne gekooren wierde: Ende dat in teegendeel de *minste zeeden* beweerden, dat de besolding der Krijgs-knegten in allen gevallen dienstig was ende behoorde voor te gaan, om dat sulks *veel tijd* vereiste, ende *een Veld-Ooverste* altijds door eene *resolutie* ende *aanstonds* aangenoomen konde werden. Sulks door deese tweedragt geen van beiden geschiede, dan *gedwongen*, laat, ende qualik.

a *Tempore pacis de bello cogitandum*

Ende hoe naar de *Vereenigde Neederlanden* in den Jaare 1672. door gebreeke deeses, aan haaren geheelen ondergange zijn geweest, is onnoodig hier verhaald; alsoo dat allen Menschen nog in versscher geheugenisse is: ende wy niet genoug konnen looven, den yver der Regenten, die in tijden van *Vreeden* sorge draagen, om tijdelik haare meest *gegoede Ingeseetenen* wel in de *Waapenen* te oeffenen, als ook die voorsieninge van *Fortificatien, Waapenen*, ende vereiste *Krijgsknegten*, te doen, welke vereist soude moogen werden, om alle eerste oovervallen, ooreloogen, ofte geweld van binnen ende van buiten, af te keeren, ende der gemeener Ingeseetenen *Welvaaren* te bewaaren; alsoo een yder weet, ende de *Regenten* ook altijds indagtig behoorden te zijn, dat het te laat soude weesen, sig ten selven einde te willen bereiden, als het *Land* ofte die *Stad* van onverwagte aller-schaadelikste *Binnen-* ofte *Buiten-landse* Vyanden aangetast soude werden.

Ende is dit het gunt ons het *VVild-swijn* leerd, met eer hy van den *Jaagere* vervolgd werd, sijne tanden te wetten, om alle sins gereed te zijn, die tanden teegen den *Jaageren* te konnen gebruiken, indien sy hem onverwagt komen te oovervallen. Ende oovermits dit de eigentlijke sin onser FABULEN is, soo sullen wy daar van niet meer seggen.

Daar

Daar geschied veel Ramps, *maar de* Dwaa-sen *krÿgen't meest.*

Nullum Numen abest si sit Prudentia, sed te nos facimus Fortuna Deam Cœloque locamus.

99. De *Fortuin* ende de *Menschen.*

EEn *Iongeling*, slaapende soo naar aan eene seer diepe *Sloot*, dat indien hy al slaapende, ofte droomende, sig eenigsins quaame te wentelen, hy gewisselik daar in vallen, ende oovermits de steilte van dien, daar niet uit konnen

konnen klimmen soude; Soo gebeurde, dat de *Fortuin* daar voor by ging, ende hem aanstonds wekte met scherpe woorden; hem seggende: „Staa op, ende gaa op seekerder plaatse slaapen; want indien gy al slaapende in „den waatere gevallen, ende verdronken waart; de Men„schen souden my als een *quaade Fortuin* des weegen be„schuldigen, met te seggen dat gy door my ter quaader „uure verongelukt waart.

Daar naa gebeurde, dat seekere *Boer*, weegens een schielik gereesen oorlog, sijn meeste *Schat* in eenen Akkere verborg; ende dat die des niet te min door den Krijgsluiden gevonden ende weg gedraagen wierd: sulks hy uit ongeduld geduurig beschuldigde sijne quaade *Fortuin*, die het den Krijgs-luiden geopenbaard had. Dit oorlog een tijd lang geduurd hebbende, ende met eene *Vreede* geeindigd zijnde, soo koft die *Boer* eenen anderen verlaaten Akker, ten seer kleinen prijse: ende den selven doorgraaven hebbende, om die te besaajen, vond hy daar in eene veel grootere in oude tijden verborgene *Schat*; des hy aanstonds daar oover *Dankbaar* willende zijn, aan de *Godinne* der *Aarde* eenige offerhande deed: Waarom de *Fortuin* hem seide, dat hy seer onreedelik was, oover het vinden eener Schat in der *Aarde*, te kroonen de *Aarde*; eeven of sy die Vrugt had voortgebragt: daar in teegendeel, wanneer sijne *Schat* uit der *Aarde* weg gedraagen was, hy niet de *Aarde*, maar de *Fortuin* beschuldigd had.

Desgelijks gebeurde, dat een *Koopman* oover See handelende, veele Jaaren naar een groote *Winsten* deede, met seer gelukkelik ten laagsten prijsen sijne Koop-waaren in te koopen, ende sonder op der See eenige de minste schaa-

de

de geleeden te hebben, de selven ten hoogsten prijsen te verkoopen, ende dat ook sonder eenige *Bankerouten* te krijgen: weshalven hy by alle Menschen vermaard wierd, een seer *klouk*, arbeidsaam, ende seer *voorsigtig Koopman* te weesen; ende hy ook selfs alle sijne *VVinsten* aan die sijne eigene Deugden toe schreef.

Dog als de eigenste *Koopman* daar naa met de selve *Deugden*, ende met minderen arbeid, nog grootere Winsten meende te doen, met den Koop-luiden op ende oover See haare Koopmanschappen te *verseekeren*; Soo gebeurde ook, dat hy in seer korte Jaaren door onvoorsiene *Stormen*, *Rooverien*, ende *Oorlogen* by der See, soo groote schaade leed, dat hy alle sijne voorgaande *Winsten*, ende daar en booven alle sijne *ge-erfde Goederen*, ook quam te verliesen. Als wanneer de selve Menschen, die hem voor deesen soo seer gepreesen hadden, nu seiden, dat hy een ongemeen groote *Dwaas* was; ende als hy daar en teegen beweerde, dat de Stormen, Rooverien ende Oorloogen, door geene menschelijke wijsheid te voorsien, ofte te verhoeden zijnde geweest, alle sijne Schaade aan de *Ongelukken* ofte *Quaade Fortuine* deeses weerelds ook toe geschreeven moeste werden. Soo antwoorde hem de *Fortuin* aanstonds: „Oovermits gy uwe Winsten niet my, „maar u selven, hebt toe geschreeven, soo is het seer on„billik, dat gy nu uwe verliesen my, ende niet u selven „toe schrijven wild; daar nogtans gy ende ik soo in uwe „voor- als teegen-spoeden, de selven geweest, ende ge„bleeven zijn.

Eindelik gebeurde, dat een *Arm Man* seer nijdig wierd, oover de geduurige Voorspoeden ende groote Winsten eenes *Rijken Mans*; Weshalven hy de *Fortuin* van onregt-

vaardigheid beschuldigde, den *Rijken* soo toegedaan, ende hem soo afgonstig te weesen. Ende versogt hy derhalven de *fortuin* seer ootmoediglik, dat sy haare gonst wilde omkeeren. Waar op sy antwoorde: „Indien gy *u* „*selven*, den *Rijken*, ende *my* kende; soo soud gy aan„stonds sien konnen, dat ik den *Rijken* nog meer, ende „*u* nog min gonstig, als ik geweest ben, behoorde te „weesen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een JONGELING, BOER, *ende* KOOPMAN, *werden hier verstaan, Menschen die de waare oorsaaken der Voorvallen niet ondersouken, niet weeten, ofte niet oopenbaaren willen.*

Met de FORTUIN, *hebben de* Ouden *verstaan, eene onweederstandelike ende verborgene oorsaak der menschelijke Geschiedenissen.*

DAt *God Almagtig* de oorsaake aller *natuurelijke* ende ook aller *menschelijke* Geschiedenissen zy, ende dat soodaanig, dat yder *Schepsel* ook naar die *Goddelijke wijsheid* ende *ordre* werkende ende lijdende, seekerlik altijds het daar op passend werk uit werkt; behoorde voorwaar niemanne, die eenige kennisse van het *Goddelik Weesen* heeft, onbekend te zijn. Gelijk daar en teegen ook bekend is, dat wanneer ende soo lange aan die *ordre* van het uitwerken ende volgend lijden der *Schepselen*, ietwes ontbreekt, gants geen werk uitgebragt, ofte gewrogt kan werden.

Ende volgd ook hier uit, dat alle het gunt geschied is, door seekere genougsaame oorsaaken, om sulks te veroorsaaken, geschied

schied is, ende dat ook het selven, alle vereiste oorsaaken daar zijnde, noodwendig ofte seekerlik heeft moeten geschieden ende zijn. Gelijk meede aan allen dat niet geschied is, eenige oorsaak ontbrooken heeft, waarom sulks niet is geschied, ende ook niet heeft konnen geschieden, ofte zijn. Als ook hier uit volgd, onbegrijpelik te weesen, dat ietwes niet seekerlik ende gewis soude geschieden, als alle de vereiste oorsaaken, om sulks uit te voeren, daar zijn; ende dat daar en teegen seekerlik ende gewis nietwes kan zijn, wanneer *eene* eenige *oorsaak*, die daar toe vereist werd, *ontbreekt:* Sulks alles dat geschied is, ende geschieden sal, seekerlik, gewisselik ende noodsaakelik geschied is ofte geschieden sal; ende het gunt niet geschied is, ende niet geschieden sal, ook seekerlik ende gewisselik niet heeft konnen, ofte niet sal gebeuren.

Deese *Goddelike Wijsheid, Magt*, ende *Ordre*, eenmaal voor vast gesteld weesende, soo kan een yder ligtelik beseffen, dat geene *natuurelike* ofte *menschelike* Saaken, by gevalle geschieden, ofte aan eenige *Fortuine* ofte *Avontuire* behoorden toegeschreeven te werden; het welk, oovermits wy des niet te min weeten, dat van alle *oude tijden* geschied is, ende nog heeden geschied; ende dat het bestraffen deeser *Dwaalinge* is het eigen *Voorwerp* onser FABULEN, soo sullen wy den oorsprong der selve *doolinge* nu tragten aan te wijsen.

Dat de Menschen uit eene afkeerigheid van allen *arbeide*, liever haastig van allen haar voorkoomende saaken oordeelen, volgens eenige haare *voor-oordeelen*, schoon sy die in haare *Kindsheid* mogten hebben geveld; dan dat sy die saaken op een niew in het geheel, gelijk of sy daar oover nooit geoordeeld hadden, ondersouken; ende dat dit de *algemeene oorsaak* aller onser *Dwaalingen* is, hebben wy, van andere FABULEN handelende, aangeweesen. Gelijk meede door ons aangeweesen is, hoe seer alle *Herts-togten* ofte *Passien*, ende insonderheid de al te groote *Liefde*, die wy ons selven toe draagen, ons gewoon is te misleiden.

Sulks wy, om naarder aan onse FABULEN te koomen, nu seggen, dat oovermits alle Menschen seer *eergierig* zijn, sy ook in alle menschelike gevallen, die voor haar van groot belang zijn, alle de kraften haarer Siele ende Lighaame behoorden aan te wen-

den, om haar oogwit te bereiken: ende dat sy ook het selven bereikt hebbende, niet plagten te versuimen by alle geleegendheeden bekend te maaken, door hoedaanige *voorsigtigheid*, *beleid*, ende *arbeid*, sy die saak verkreegen hebben, op dat sy des weegen souden moogen werden geroemd; sonder als dan van eenige *Fortuin*, *Avonture* ofte *Goddeliken Bestiere*, veel gewag te maaken. Ende moogen wy met de selve waarheid seggen, dat de *vrees* van *schande* te behaalen by den Menschen, soo groot is, dat wanneer sy selfs omtrend haare aller-gewigtigste saaken, geene *Voorsigtigheid*; *goed Beleid*, ende *Arbeid* hebben aangewend; maar dat sy alles sins haare schaadelijke *VVellusten* hebben willen involgen: sy des niet te min van haare *Gebreeken*, waar door sy die ongemakken op haare halsen hebben gehaald, in het geheel plagten te swijgen; ende in teegendeele alle haare eigene schuld te leggen, ende te wijten, op eenigen *Duivel* die haar verleid heeft, ofte aan haare *quaade Fortuin*, ende *Ongelukken*, ofte op *Goode* Almagtig, dat die haar niet heeft gelieven te seegenen.

Gelijk wy ook met der waarheid seggen moogen, dat hoewel gemeenelik de *Rijkdommen* niet werden verkreegen, ende blijven, daar ende by eenige Menschen, dan wanneer, ende soo lang sy die door haare bequaamheeden verdienen: ende dat hoewel in teegendeele de *behoustigheid* der *Goederen* gemeenelik is by geenen Menschen, dan die de selve arremoede door haare eigene gebreeken op den halse haalen, ende houden; die *Armen* nogtans in plaatse van haare eigene gebreeken te beeteren, gemeenelik den *Duivel* van listige quaadwilligheid, ende *God* ofte de *Fortuin* van onregtvaardigheid ofte blindheid beschuldigen; ende de *Rijke* Menschen seer quaadaardiglik benijden.

Dus sien wy, dat selfs *jonge Kinderen* sig selfs weeten te prijsen, als sy ietwes goeds gedaan hebben; ende dat sy in teegendeel ietwes *quaads* gedaan hebbende, ofte haar eenig ongeluk oover gekoomen zijnde, sy nooit sig selfs, maar altijd ieman anders, omtrend haar zijnde, daar oover beschuldigen; hoe onschuldig ook de selve mooge weesen.

Dus sien wy, dat de Menschen de Voorspoeden der andere Menschen aansiende; de selve nooit toe schrijven aan der selven

Ken-

Kennisse, Deugd, ende Arbeid, door ende voor welken alleen nogtans *God* den Menschen alle *Gonst* bewijst, ende sijne gaaven verkoopt, *a* maar wel aan de blinde *Fortuine*, *Avontuire*, ende *Geluk*.

Dus sien wy, als eenige *Scheep-strijden* ofte *Veld-slaagen*, het zy ten Waatere, het zy ten Lande, voorgevallen zijn, dat alle de *VVinnende*, het onverschrikt *Gemoed*, ende het goed *Beleid* hunner *Admiraalen* ofte *Ooversten* prijsen, als ook haare eigene klouke daaden roemen; ende dat daar en teegen de *ooverwonne Admiraalen* ofte *Ooversten* ende *Krijgsluiden*, de oorsaak van haar verlies nooit toe schrijven aan haar onvoorsigtig *Beleid*, ofte aan haare eigene *Bloodheid* ende *Onkonde*; maar altijds aan de quaade *Fortuin* ende eenige onvermijdelike ongelukken: Eeven als of in den Oorlooge, ende bysonderlik in de Scheeps-strijden ofte Slaagen, de *Fortuin* van den Oorlooge alleen, ende nog *God*, nog *Menschen*, de oorsaaken der Ooverwinningen, ofte der Neederlaagen waaren. *b*

Dus leesen wy, dat de *jonge Dionysius* van *Syracusen*, tot *Corinthen* gevlugt zijnde, aldaar door *Philippus*, Koning van *Macedonien*, onder veele andere Saaken gevraagd weesende, hoe hy soo een groot *Rijk* van sijnen Vaadere ge-erfd hebbende, het selven niet langer beschermd ende bewaard had? hy daar op niet antwoorde, gelijk hy naar waarheid had behooren te doen. Naamentlik, dat hy in plaatse van te *heerssen* naar het voorbeeld sijnes Vaaders; sijn leeven te *Syracusen* had doorgebragt met te *Hoereeren*, *Dronken* drinken, *Dobbelen*, ende met aller uitsteekende Ingeseetenen Goederen te *confiskeeren*, ofte die uit den Lande te *verdrijven* ofte te *dooden*; ende dat mits dien de gevlugte *Dion* ende *Timoleon*, van den gemeenen Ingeseetenen bemind, ende *hy* daer en teegen van den selven gehaat werdende, sy die seer schoone geleegendheid gekreegen, ende ook waargenoomen hadden, om hem uit *Syracusen* te verdrijven: Maar antwoorde hy *Dionysius* met korte woorden, dat sijn Vaader hem wel alle sijne *Goederen* had naargelaaten, als ook de *Regeering* oover *Syracusen*, maar niet *sijne Fortuin*, door welke hy die verkreegen had. *c*

a *Dy laboribus omnia vendunt.*
b *Alea Martis Fortune de la guerre. Les armes sont journalieres. una giornata.*
c *Vide Ælian. liber.* 12. *Var. Hist.*

Ende is derhalven de eigentlijke *Leer* onser FABULEN, dat *God* Almagtig de *eerste* ende *gemeene* oorsprong aller geschiedenissen is. Als ook, dat, hoewel ons veele seer *wonderlike* Saaken, ende *Geschiedenissen* voorkoomen, *a* van welke wy geene bysondere oorsaaken weeten, ende welke wy, nog wel *begrijpen*, nog wel met *woorden* uitdrukken konnen, om dat wy daar toe al te onvolmaakt in kennisse zijn; wy nogtans de selve aan geene *Fortuin*, *Avonture*, ofte *Gevalle*, behoorden toe te schrijven; maar dat wy ons in het gemeen behoorden te verseekeren, dat daar nooit ietwes geschied is, ofte geschieden sal, dan door *genougsaame oorsaaken*, welke *Goodes* oneindelike *Wijsheid* ende *Magt* daar toe geordonneerd heeft. Welke oorsaaken wy ook klaarelik verstaan, als ook anderen Menschen bekend maaken souden konnen, indien onse menschelijke Wijsheid soo groot waare, als daar toe vereist werd. Gelijk wy nu standvastelik gelooven ende vertrouwen, dat veele Saaken, welke wy nu *Wonderen* ende *Geheimenissen* *b* noemen; den gelukkigen Sielen der Afgestorvenen soo klaarelik sullen werden geoopenbaard, dat die Wonderen ende Geheimenissen voor opgemelde *Sielen* geene *Wonderen* ende *Geheimenissen* blijven sullen, maar van den selven als *bekende* Saaken, ende klaare *waarheeden* verstaan sullen werden.

a *Miracula Portenta.* b *Miracula & Mysteria.*

Die

Die wel leefd,
Die wel sterfd.

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

100. Het *Leeven* ende de *Dood.*

EEn *Heer* die een *Gans* meste, om den selven te dooden ende te eeten, als hy vet genoug soude weesen; ende die ook neevens den *Gans*, een *Swaan* om des selfs schoon-

ſchoonheid ende ſoeten ſang voede; quam des nagts aan het kot, ende meenende den *Gans* te grijpen om hem te dooden, greep in den duiſtere den *Swaan:* welke vermerkende, dat hy ſtond om gedood te werden, ſeer ſoet begon te *ſingen*; waar door die *Heer* ſiende, dat hy dwaalde, den *Swaan* weeder in der kooje ſette, den vetten *Gans* greep ende hem doode.

Waar oover de *Ojevaar*, die in de ſelve kooje was, de *Swaanen-ſang* gehoord hebbende, hem vroeg, waarom hy, ſoo naar aan de dood zijnde, des niet te min blijdelik had *geſongen?* Waar op die *Swaan* antwoorde: Ik was waarelik blijde, als ik ooverdagt dat ik verloſt ſoude werden van allen arbeide ende ſorge, om mijnen koſt te ſouken, ende my te hoeden voor de laagen mijner meenigvuldige Vyanden: ende inſonderheid verblijde ik my, door de ſeekere hoope van een veel gelukkiger leeven, daar naar te ſullen be-erven.

Waar naa gebeurde, dat een moedig *Paard* ſijnen *Ruiter* ten ſtrijde voerende, geſien, ende van eenen *Swijne*, ſig in den ſlijke wentelende, aldus aangeſprooken wierd: „Hoe draafd gy ſoo trotſelik ten ſtrijde, daar gy miſſchien „uw *Leeven* laaten ſuld? Ende ſegt men, dat het *Paard* daar op antwoorde: Terwijle gy in den *ſlijke* legt, hangt u de *Dood* ook oover den hoofde: ende daar beneevens ſuld gy ſeekerlik, door de hand eenes veragten *Vleeshouwers*, eene ſchandelike Dood ſterven; daar ik, ten quaadſten gaande, in den ſtrijde ten behoude mijnes *Vryen Vaaderlands* ondernoomen, mijnen huid op het dierſten verkoopende, niet dan door de hand eenes dapperen Helds loffelik mijn leeven ſal eindigen.

Dit alles onder den *Beeſten* voorgevallen, ende ter ooren

ren eenes *ouden Mans* gekoomen zijnde, die met hout in den Bosse te hakken, ende in de naast geleegene Stad te brengen, ende te verkoopen, sijnen kost won; wierd eenmaal onder weege soo vermoeid, dat hy, sijn hout needer gelegt hebbende, seer luide om de *Dood* riep: Sulks de *Dood* hem naaderde, ende vroug, waarom hy hem geroepen hadt? ende ten antwoorde kreeg: „Om het pak, „dat my al te swaar vald, te verligten, ofte te helpen „draagen; want het my als dan nog wel sal lusten te lee„ven.

Gelijk meede gebeurde, dat een ander *oud* ende *arm Man*, desgelijks om sijnen kost te winnen, daageliks een swaar pak moetende draagen; eenmaal daar onder by naa besweek, ende derhalven sijn pak needer leide om te rusten; alswanneer hy sijne ellenden ooverdenkende, ende dat daar in geene verligting, maar wel verswaaring te verwagten was, de *Dood* seer ernstig aanriep; dog die gekoomen zijnde, ende hem vraagende wat hy begeerde? scheen de *Dood* hem soo schrikkelik te weesen, dat hy aanstonds antwoorde: „Ik versouk, dat gy my helpt mijn eigen pak wee„der op mijne schouderen te leggen, op dat ik het mo„ge draagen, ten besten ik kan.

Eindelik gebeurde in seekere vermaarde Herberge, alwaar eenige *weelderige* Ingeseetenen eener Stad daageliks by een quaamen, om haar *vermaak* te neemen met te verhaalen, ende te hooren wat in der *Steede*, ofte in der Weereld ommeging, ofte *Niews* gebeurd was: Ende onderwijlen met een *Kaartjen*, *Tiktakjen*, ofte eerlik *Verkeertjen*, als ook met een glaasken *Wijn* ofte *Bier*, ende een lekker pijpken toebak te drinken, den tijd vermaakelik te verdrijven: In deese Herberge, seggen wy, gebeurde, dat

de *Dood* ſig naar dit vermaakelik geſelſchap vougde, al veedelende op een *Klop-ſcheenken*, ende ſoetkens danſende, tot dat hy voor eene oopene Kaamer-deure quam, ende eenen jongen Man ſag, die in den houke des haards met eene knie op den andere, ſeer gemakkelik een *Pijpken* rookte; welken hy wenkte aanſtonds tot hem te koomen; als wanneer die *jonge Man* ſeer verſchrikkende opſtond, ende met een erbarmelik gebaar der *Dood* vertoonde, dat hy geen 30. Jaaren oud was, ende naaweliks vijf Jaaren getrouwd zijnde geweeſt, met eene ſeer uitneemende aangenaame ende jonge *Vrouwe*, die hem onderwijlen vier lieve *Kinderen* had gebaard; ende dat het eene groote ongeregtigheid ſoude weeſen, die onnooſele *Vrow* ende *Kinderen*, *Weduwe* ende *Weeſen* te maaken, met te dooden een Man ende Vaader in ſoodaanige jonge Jaaren. Ende toonde hy wijders ſeer heimelik, om die *Dood* eenigſins te paajen, verſcheide anderen in den geſelſchappe, die Kinder- ende Wijveloos, van ouderdom af- ende uitgeleefd, waren; ende die volgens alle reedenen behoorden voor te gaan. Sulks hy eindelik ſoo langen uitſtel begeerde, tot dat hy door den tijd *ſig ſelven* ende de *weereld* konde leeren kennen; ende tot dat hy anderen onnooſelen Menſchen niet meer dienſtig, maar tot een laſt ſoude weeſen.

Waar op de *Dood* antwoorde, Het gunt gy van my begeerd, is tweeſins teegen de *wetten*, die van den beginne des *weerelds* allen ſtervelijken Menſchen zijn voorgeſchreeven, ende welke tot heeden door my altijds onderhouden zijn geweeſt; naamelik, wanneer ik aan jemans deure klop, my tot geenen anderen te laaten verſenden; nogte aan iemanne eenig het minſte uitſtel te verleenen: efter my dus van u weegens *onregtvaardigheid* beſchuldigd ſiende, daar nogtans

tans op der geheele *weereld* nieman ſoo regtvaardig is, als ik ben; ſoo ſal ik u een uitſtel verleenen: ende dat meer is, ik ſal niet tot u keeren, dan na dat ik u *drie Booden*, om u te Dagvaarden, ſal hebben geſonden, ende u alſoo ook ſal hebben oovertuigd, hoe *regtvaardig* ik ben.

Deeſe *Ionge Man* dit ſeer blijdelik gehoord hebbende, ging goeds moeds in de *ſelve* wijſe van leeven voort, tot dat naa ſeer veele Jaaren de *Dood* ter ſelver Herberge, op de ſelfde uure des daags, quam, ende dien Man op de ſelve wijſe ſiende ſitten een Tobakjen rooken; wenkte tot hem te koomen, als wanneer hy onderwijlen ſeer *oud* geworden, veel meer verſchrikt ende ontſteld, als te vooren zijnde, ontkende eenige *Doods Booden* te hebben ontfangen, ſulks hy *uitſtel* begeerde, om door de Boodſchappen der drie *Booden*, den een voor, ende den anderen naa, hem vermaanende, hy ſig allangs ter doode mogte bereiden. Waar op de *Dood*, in plaatſe van te antwoorden, den Manne haar *Schriftelik Verdrag* beval te *leeſen*, ende de *Man* antwoorde, niet te konnen leeſen ſonder *Bril*, ende dat hy vergeeten had, die met ſig te neemen; Sulks de *Dood* hem eene *noot* toe wierp, ende hem belaſte de ſelve aanſtonds te *kraken*, en de *Man* ook daar op antwoorde, niet te konnen; oovermits alle ſijne *baktanden* uit gevallen, los ſtonden, ofte gebrooken waaren. Waarom de *Dood* helder op ſijn *klop-ſcheenken* ſpeelde, ende hem gebood een *Courante* te danſen; Waar op de *Man* ten derden maale weigerig was; ſeggende, dat ſijne voeten door ſinkingen ende Jigt ſoo ſtijf waaren geworden, dat hy naauweliks daar ter herberge had konnen koomen. Sulks de *Dood* eindelik daar op antwoorde: ,,Dat Menſchen die door Ouderdom haar *geſigt* ,, ende *gebit*, als ook het gebruik van haare *leeden* verlooren

„ren hadden, ſonder die gebreeken voor *Doods Booden*
„aan te neemen, ende ſig tot ſterven te bereiden, door
„geene uitſtellen gebeeterd ſouden werden: weshalven de
Dood ſijn Seiſſem nam, ende den *Ouden Man* aanſtonds
ter needer maaide.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een SWAAN, *hebben de* Ouden *in deeſer* FABULE *verſtaan, een menſch, die, ſoo veele hem doenelik, ſig ſuiver draagd, ende op het toekoomende ſaalig leeven draagd.*

Met een GANS, *een gemeen om den koſte arbeidend menſch, die ſonder op ſijn* ſterven *te denken, ſig met eeten ende drinken* meſt, *tot dat hy van der Dood verraſt werd.*

Met een Oud MAN, *ende ſijn* PAK, *een oud arbeidend menſch, die de ongemakken ſijns leevens voeld, ende de ontſlaagingen van dien wel wenſt, maar op geen beeter toekoomend leeven denkt.*

Met de HERBERG-GANGER *ofte* COMPARANT, *een menſch, die wel gegoed is, ende ſonder ieman te beſchaadigen leevende, ſijn vermaak ſoukt, ende middeler wijle aan die ſijne* Welluſten *ofte wijſe van leeven ſoo*

soo seer gewend, dat hy op geen ander leeven *denkt, ende nog min wenst, sijn* ydel leeven *teegen het* eewige *te verwisselen.*

ALle Menschen koomen ter weereld met eenige aangeboorene Bequaamheeden ofte Denkbeelden in sig selven te hebben, ofte uit sig selven te konnen maaken, *a* door welke sy sonder van iemanne geleerd te zijn, eenige Saaken voor *waar* ofte *onwaar* houden; als ook eenige Saaken beminnen ofte haaten, soo haast als sy daar op denken. Ende oovermits deese onse FABULEN ons nu soo seer geen *Voorbeeld* geeven van het gunt voor *waarhaftig* ofte *onwaarhaftig* te houden zy; als wel het gunt wy *beminnen* ofte *haaten*, sonder alvoorens ondersogt te hebben, of, ende hoe verre het selven *beminnens* ofte *haatens* waardig zy: Soo sullen wy nu eerst van eenige soodaanige *beminnelike*, ende daar naa ook van eenige soodaanige *haatelike Voorwerpen* spreeken.

Ende seggen wy te sullen spreeken, *alleen* van *eenige* soodaanige gemeene *Denk beelden*, maar niet van *allen*, om dat die allen uit te vorssen, ende hier voor te dragen, voor ons al soo moejelik ofte ondoenelik, als voor den *Leesere* verdrietig ende ondienstig soude weesen: weshalven wy de voornaamsten aangeroerd hebbende, alleen van het *Leeven* als ons *beminnelikste*, ende van de *Dood*, als ons *allerschrikkelikste Denkbeeld*, wat breeder reedenkaavelen sullen; ten einde wy, naa eenig rijper ooverleg, souden eenigsins konnen oordeelen; of ende hoe verre onse *Voor-oordeelen* omtrend die Saaken, welke opgemelde *Denkbeelden* ons vertoonen, wel ofte qualik gegrond zijn; dat is, of wy het *Leeven* ende de *Dood* meer ofte min behoorden te *beminnen* ofte te *haaten*, dan de Menschen nu gemeenelik doen. Ende zijn wy voorneemens, hier oover nu te reedenkaavelen, niet soo seer ten opsigte van eenen toekoomenden saaligen ofte onsaaligen stand naar dit, als wel ten opsigte van het *goed* ofte het *quaad*, dat geduurende dit ons leeven ons staat oover te koo-

a *Koinai ennoiai. Communes notiones.*

koomen: alſoo wy meenen, dat het eerſte niet ſoo ſeer der *Philoſophen*, als der *Kerkeliken* pligt is.

Dat wy ſonder eenig voorgaande *ooverleg* ons *lighaam* met alle ſijne *leeden* ten hoogſten *beminnen*, als meede, dat wy naar geraade beminnen alle die ſaaken, welke ten voedſele ende behoude des ſelven ſtrekken, bevinden wy alle in ons ſelven: Maar daar naar rijper ooverleggende, dat niet jeegenſtaande wy alle het gunt daar toe dienſtig is, van tijden ten tijden mogten komen door onſe ſorge te verkrijgen, te behouden, ende te gebruiken; ons *lighaam* des niet te min met der tijd *oud* ende *onbequaam* geworden zijnde, in ſig ſelven vernietigd werd; ende daar naa ook bedenkende, ofte in onſen eigen lighaame ondervindende, dat het niet jeegenſtaande alle onſe ſorge middeler wijle ende ten allen tijden ſeer ligtelik door een ſeer klein gebrek, ofte ook verſuim, verdorven ofte vernietigd kan werden: Soo behoorde een yder op deeſe onfeilbaare *gronden* ſijn oordeel te bouwen, ende vaſt te beſluiten, dat wy geene ſeer groote reeden hebben, om ſoodaanig een lighaam, waar van wy ſeekerlik in ſeer korten tijde ſullen moeten, ende waar van wy nog onderwijlen ten allen tijden ſeer onverwagt genoodſaakt konnen werden, te ſcheiden, ſoo angſtig te beminnen, als wy nu ſien, dat de meeſte Menſchen doen.

Desgelijks beminnen wy ſonder eenig *voorgaande ooverleg* onſe *eere* ende *glorie*, hier in beſtaande, dat een ander wel van ons gevoele ende ſpreeke. Welke onſe *begeerte* doorgaans ſoo *groot* ende ſoo kraftig bevonden werd, dat die ons veeltijds alle onſe goederen, geſondheid, lijf ende leeven doed veragten ende verlieſen, om *eere* ende *gloorie* te behaalen: Maar als wy daar naa rijpelik ooverleggen, dat alle Menſchen die ons kennen, ofte gekend hebben, ſoo wel als wy, ſeer haaſt ſullen vergaan; ende dat ook alle geheugeniſſe van het gunt wy geweeſt zijn, ofte gedaan ende gelaaten hebben, met ende naa eenige volgende tijden, ende voort-teelingen, onder den Menſchen allangs ſal verdwijnen; ende daar naa in de *eewige Vergeetelheid* begraaven werden: Ende dat daar en booven het gunt een *ander* van ons gevoeld ende ſpreekt, ons waarelik in ons eigen ſelven aangemerkt zijnde, nog beeter, nog te arger maakt; ende in allen gevalle ons naa ons *ooverlijden* gants geen baat

ofte

ofte schaade aanbrengen kan: Soo bevinden wy warelik geene soo groote reeden, om die menschelijke *Eere* dus hoog te agten. Ende behoorden wy voorwaar, indagtig zijnde, dat de meeste Menschen, het zy om *eigenbaat*, het zy uit *onkonde*, meest looven ende eeren die Menschen, welke meest gelastert ende gehoond behoorden te werden; de *menschelike Eere*, schoon die door onse waare Deugden verkreegen mogte zijn, seer weinig te agten. *a*

Ende is ons niet min bekend, dat wy sonder eenig *voorgaand oordeel*, wat het *leeven* der Menschen zy, ende hoe veel dat van ons geagt behoorde te werden, het selven ten hoogsten beminnen: Sulks wy nu daar omtrend onse gedagten sullen laaten gaan. Ende ten dien einde stellen wy voor vast, dat het *menschelik leeven* onstaat uit de *vereeniginge* eener denkende onstervelijke *Siele*, met eenen menscheliken *lighaame*, ende dat geduurende de selve *vereeniginge*, een Mensch een *Menschelik leeven* leid, als door de *gedagten* der *Siele* het menschelik lighaam *soodaanig bewoogen* werd, dat daar op de vereiste menschelike *uitwerkingen* ofte *lijdingen* volgen. Gelijk meede aan de andere sijde een *menschelik leeven* geleid werd, soo lange de *uiterlike Voorwerpen* op eenige onser vijf *sinnen* speelen, als ook eenige *innerlike* beweegingen onses *bloeds* ende onser *geesten* op onse *Siele* soodaanig werken, dat daar uit ook ontstaande, daar op slaande, *gedagten* ende *lijdingen*, ofte *passien* onser Siele.

Alle welke *gedagten*, *beweegingen*, ende *lijdingen*, indien wy in het gemeen wel ooverleggen, wy waarelik bevinden, dat de *quaade* ons veel meer drukken, dan de *goede* ons vermaak aanbrengen; ende dat wy derhalven geene genougsaame reeden hebben, om soo een *leeven* soo seer te beminnen. Het welk ons des te klaarder soude voorkoomen, indien wy alle de aangenaamheeden des menschelijken leevens, ons in het bysonder voorstellen: ende indien wy op ydere van dien, ons selven vraagen, of wy ons leeven soo hoog agten; om dat wy daar in die soetigheeden, welke daar in steeken, genieten konnen; ende of die soetigheeden soo groot zijn, dat wy om de selve te moogen genieten, gewillig behoorden op ons te laaden

a *Quenam ea Laus est quæ potest e macello peti.*
Eer-koop, is altijds Dier-koop.

laaden ende te verdraagen, alle die ſwaar- ende bitterheeden, welke aan het menſchelik leeven vaſt zijn.

Naamelik of de Vermaaken, welke wy door het *geſigt* onſer *oogen* genieten, ſoo groot zijn, dat die alle het affieneliken verdooven, ende ons het leeven ſoo hoog doen agten?

Of de aangenaame *geluiden* ende op een ſluitende ſtemmen, die onſe *ooren* ſtreelen, ons het leeven ſoo dierbaar maaken?

Of het dan zijn de aangenaame *Reuken*, die ons hert verquikken, ons het leeven ſoo hoog doen agten?

Of de vermaaken, die wy door lekkere *ſpijſe* ende *drank* te *ſmaaken* genieten, ſoo veele op ons vermoogen?

Of het *gevoel* ende de *beweegingen*, die wy geduurende een wettig *byſlaapen* ende omarmen van eene ſeer lieve *Eegaade*, genieten ofte onderworpen zijn; ende die in der daad ſoo groot zijn, dat middeler wijle ons geheel lighaam *beroerd*, ende onſe eedele *Siele* van den gebruike des *verſtands*, by naaſt in het geheel beroofd werd; ons des niet te min ſoo een groot vermaak aanbrengen, dat wy ſonder die niet ſouden willen leeven?

Ende vertrouwen wy, dat beſaadigde *Leeſers*, weetende dat dit alle *beweegingen* zijn, die van onſen *lighaame* hangen, ende die wy met den dommen *Beeſten* gemeen hebben, derhalven beſluiten ſullen, ende ook het daar vooren houden moeten; dat deeſe *beweegingen* uit haaren aard niet dan ten behoude des menſcheliken *lighaams*, ende ter voortteelinge van dien ſtrekken; ende dat de *Vermaaken* daar uit onſtaande, als ook het *leeven*, voor ſoo veele het daar in beſtaat, niet hooger dan ietwes *beeſteliks* kan ofte behoorde te werden geagt.

Sulks wy nog andere menſchelijke Vermaaken, die wy met den *Beeſten* niet gemeen hebben in het byſonder voordraagen, ende daar van den *Leeſere* de ſelve *vraagen* doen moeten.

Naamelik buiten de beeſigheeden der Menſchen, om ſig te *erneeren* ende haaren *koſt* te bekoomen, die ons afgedwongen werden, ende onder de vermaakelikheeden onſes leevens niet geſteld zijn; komt ons eerſt in onſe gedagten, dat de *weelderigſte* Menſchen ſig plagten te vermaaken, met *Huiſen* te *bouwen*, *Boſſen* ende *Boomgaarden* te *planten*, *Kinderen* te *teelen* ende op te *voeden*, als ook een

een *groot gesin* te voeden, om daar van *gediend* ende *ge-eerd* te werden; Sulks wy op yder van dien nu vraagen, of daar in niet meer ongemaks, als vermaaks geleegen is? ende of wy dit onder de aller-grootste Vermaaken onses leevens stellende, geene reeden hebben, om waarelik ons *menschelik Leeven* seer weinig te agten.

Eindelik komt ons voor, dat de Menschen, die met het *grootste ooverleg* haar leeven doorbrengen, haar grootste Vermaak ook stellen ende vinden, in het ondersouken ende uitvinden der *waarheid* ende *nuttigheid* aller saaken, ende insonderheid der geenen, waar aan den Menschen in het gemeen, ofte den uitsoukeren ende uitvinderen bysonderlik veel geleegen is; ook uit dien hoofde, dat sy daar naa een seer groot vermaak genieten, in den *ommegange* met andere Menschen, die haar seer gelijken, ende dat sy Menschen onderling haare gedagten bekend maakende, met groot genougen bevinden, daar in oover een te koomen. Het welk alsoo waarelik de *eenige* menschelijke beesigheid, ende een gedeelte onses leevens is, waar aan geene andere ooverweegende *ongemakken* vast zijn, wy met *regt* voor het meeste vermaak ende voor het sout onses leevens behoorden te houden. Dog alle andere *ongemakken* onses leevens daar teegen in der schaale gelegt weesende; soo kan dat vermaak alleen in geenen deele alle de selve ongemakken ophaalen, gelijk men ten deesen opsigte van *ouds* met der waarheid segt, dat de Menschen in haar leeven voor een *Upperken Wijn* een *Okshoofd Asijn* drinken moeten.

Dit aldus, van de saaken welke wy sonder eenige voorgaande reedenkaavelinge *beminnen*, voorgedraagen hebbende; soo is nog ooverig, dat wy ook voordraagen, die saaken van welken wy uit der aard ende sonder eenige voorgaande oordeelen afkeerig zijn. Ende oovermits die in seer grooten getaale zijn, soo sullen wy, eeven gelijk wy van de *beminnelike* saaken gedaan hebben, niet dan de voornaamste der *gevreesde* ofte *gehaate* saaken aanroeren, ende daar naa van de *Dood*, daar wy allermeest voor gewoon zijn te schrikken, breeder spreeken.

Dat wy sonder eenige voorgaande reedeneeringe de *armoede* vreesen, is eenen ydere bekend, maar leerd ons alleen de *reeden-*

kaaveling, dat de *waare* arremoede bestaat in de behoustigheeden van het gunt ons onnoodig is, om met een *gesond* lighaam te konnen *leeven*; waar toe seer weinig van nooden is; ende wy ons selven wel ondersoukende, bevinden, dat wy meest vreesen, dat ons ontbreeken sullen die dingen, sonder welke wy ons verbeelden niet *vermaakelik* te konnen leeven. Ende oovermits wy nogtans niet leeven van den oovervloed, ende dat onse *Natuur* niet alleen met weinige te vreeden is, maar dat wy ook met weinige dingen wel aangelegt zijnde, veel gemakkelijker, dan met een grooten oovervloed van dien, leeven: *a* Soo leerd het sig selven, dat wy de *arremoede* in sig selven weinig te vreesen hebben.

Dat wy sonder eenige voorgaande oordeelen, alleen uit eenen aangebooren aard, de *schande* soo seer vreesen, dat veele Menschen liever *sterven* willen, dan die lijden; is niemanne onbekend; Maar de *Reedenkaaveling* alleen leerd ons, dat wy door geene *schande* die ons van andere Menschen aangedaan werd, ofte soude konnen werden, in ons selven minder zijn, ofte souden werden, dan wy te vooren waaren, ende dat de *schande* derhalven soo seer niet gevreesd behoorde te werden. *b*

Eindelik bevinden wy, dat wy sonder eenige voorgaande reedenkaavelinge de *Dood* vreesen, als het aller-grootste quaad, dat ons soude konnen ooverkoomen; sonder te weeten, *Wat de Dood zy*, ende *wat quaad de selve ons aanbrengd*, ofte aanbrengen sal. Weshalven wy daar oover aldus reedeneeren. De *Dood* der Menschen nietwes anders zijnde, dan een *stilstand* ofte *ophouden* aller menschelijke gedagten, willen, ende uitwerkingen van dien, welke haaren oorsprong hebben uit de *vereeniginge* onser *Siele*, als voormeld met den menschelijken *lighaame*. Ende deese *Dood* ofte stilstand aller menschelijke werken, ontstaande uit, ofte eigendlik zijnde eene *scheidinge* onser *Siele* van den menschelijken *lighaame*; Soo behooren wy te weeten, dat die *scheiding* niet ontstaat eenige veranderinge ofte verminderinge, die der *Siele* in sig selven

a *Natura paucis contenta. Vivitur exiguo melius si noveris uti.*

b *Quæ venit e merito pæna dolenda venit. Hic murus aheneus esto, nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.*

ven ooverkomt, ofte die ſy onderworpen is; maar dat die *ſcheiding*, *dood* ofte *ſtilſtand*, alleen onſtaat uit ſoodaanige veranderinge, verminderinge, ofte vernietiginge des menſchelijken lighaams, waar door ons Bloed in ons hert niet meer ter opkookinge ofte opſiedinge bequaam zijnde, aldaar ſtil legt, ende niet meer opkookt, nogte eenige geeſten naar booven in onſe *Herſſenen* ſend; welker geeſten beweegingen onſe *Siel* aldaar plagt te beſtieren, terwijle de ſelven ook in onſer *Siele* eenige *gedagten*, op die beweegingen ſlaanden, plagten te verwekken, welke nu aldaar, door het ophouden aller *beweegingen*, niet meer tot eenige menſchelijke *gedagten* opgewekt kan werden, nogte beſtieren kan die beweegingen, welke daar niet zijn. Sulks ons *lighaam* ofte *lijk* voortaan gants geene gemeenſchap met onſer *Siele*, nogte onſe *Siel* eenige gemeenſchap met onſen *lighaame* ofte *lijke* hebben kan. Ende dat ons allen dit eenmaal ſeekerlik ſal ooverkoomen, is eenen ydere ſoo ſeer bekend, dat het met dit ſeer aardig *Francois* versken, van ouds is uitgedrukt geworden:

Trois choſes ſont tout d'un accort,
La Court, l'Egliſe, & la Mort.
La Court prend *a Droict & a tort.*
L'Egliſe prend *du Vif & du Mort.*
La Mort prend *le foible & le fort.*

Het welk wy, dog oncierelijker, dus met Duitſe woorden tragten te ſeggen:

'*t Hof*, *Kerrik*, en de *Dood*, zijn al eens op geſmukt.
Want 't Hof '*t al* ſlings en regts, d'aar Dood en Leevend plukt.
De Dood, '*t al* jong of oud, en ſwak of ſterk, wegrukt.

Ende indien wy daar beneevens bedenken, dat een *geeſt*, wiens weeſen in *denken* ende *willen* ofte *niet* willen beſtaat, gelukkig ofte ongelukkig is, naar die gedagten hem *verblijden* ofte *bedrouven*; ende dat daar en teegen een menſchelik lighaam geene *gedagten* in ſig ſelven hebben konnende, niet geſegt kan werden, ver-

 maake-

maakelijke ofte drouvige gedagten te hebben, of wel *gelukkig* ende *ongelukkig* te zijn: Soo volgd daar uit, dat wy de verandering ende vernietiging onses lighaams te gemoet siende, die niet behoorden te vreesen, nogte ons daar oover te bedrouven; als weetende, dat het gunt ons waarelik gelukkig ofte ongelukkig maaken kan, naa de vernietiging des opgemelden lighaams, in sijn geheel blijfd: Ende is dit het gunt de *oude Wijsen* ons geleerd hebben, met te seggen, dat onse *Siel* alsoo gewillig van, ofte uit dit *leeven* behoorde te scheiden, als wy met ons lighaam scheiden uit eene *maaltijd*, daar wy met onse Vrienden vroolijk zijn geweest, ende versaadigd zijn geworden. *a*

Sulks wy de reeden ondersoukende, waarom des niet te min de Menschen de *Dood* ten uitersten *vreesen*; geene konnen vinden; dan onse langduurige *Kindse* Voor-oordeelen, ende lange *gewoonte* van ons lighaam seer te lieven ende te besorgen, op dat wy niet door het *quetsen* onses lighaams werden bedroufd, ofte dat niet ons lighaam door de *Dood* waarelik vernietigd werde: Ende blijfd opgemelde *vrees* des *doods* ons voorneemendlik by, om dat wy daar beneevens ons seer swaarelik, selfs op onse allerbeste *reedenkaavelinge* in gewigtige saaken, derven betrouwen; dan *b* ten zy die door onse eigene *ondervindinge* bekraftigd konnen werden: het welk, oovermits van den stande onser *Siele*, naa de scheidinge uit ende van den lighaame niet geschieden kan: alsoo wy niet van den *Doode* verrijsen, om ons selven als dan indagtig, ofte ook anderen Menschen bekend te komen maaken, in wat voor eenen stande onse afgescheidene *Siel* geweest zy. Waarom ook in ons die *Liefde* tot ons *lighaam*, ende de *vreese* van eenen arger stand onser *Siele*, dan wanneer de selve aan onsen lighaame vereenigd is, des te meer veroorsaakt werd, ende ons by blijft.

Sulks wy ook daageliks bevinden, dat Menschen die om haar *weldoen*, ofte om dat sy naar de *Reeden* ende de *Goddelike Wetten* geleefd hebben, ofte meenen geleefd te hebben, door andere *boo-* *se*

a *Discedendum e vita tanquam satur a Convivio.*

b *Nisi Demonstratio ea a Priori, etiam a Posteriori confirmetur. quod impossibile,*

se Menschen ter *Dood* vervolgd werden, daar door gemeenelik in haare *hoope* van een beeter *Leeven* der *Siele*, naa sy van den lighaame gescheiden sal weesen, soo seer gesterkt werden, dat sy niet alleen de smerten des *Doods*, ende de vernietiginge haares lighaams veragten, maar ook gaarne ende blygeestig uit dit leeven scheiden.

Gelijk wy ten allen tijden, selfs onder den *Heidenen*, by den *Grieken* ende *Romeinen* gesien hebben, dat de *Politike Martelaars*, weetende dat sy om de *waarheid* geleerd te hebben, ofte om haare *deugd* ten *welvaaren* der gemeene Ingeseetenen hunnes Vaaderlands besteed, gedood souden werden; soo seer op de *Goddelijke* Wijsheid ende Goedheid vertrowd, ende van de selve soo seekerlik eenen beeteren stand haarer *Siele* verwagt hebben, dat sy met eenen onbeschroomden gemoede der *Dood* te gemoet getreeden zijn. Ende wy de staalkens daar van sien konnen aan *Socrates*, *Seneca*, *Thrasea*, *Petus*, *Helvidius*, *Priscus*, *&c.*

Ende oovermits in geenen Lande ter weereld dan in *Engeland*, nu bekend is eene *Politike Regeering*, waar een *Koning* naar *Regten*, ende ook in der *daad* den *Wetten* onderworpen is, gelijk het selven blijkt soo haast aldaar een *Parlament* vergaaderd is; ende dat des niet te min de *Koning* in het afweesen des *Parlaments*, van seer oude tijden af, de Wetten soodaanig heeft doen uitvoeren, dat in dien Lande alleen, meer als in alle andere Landen van *Europa* te saamen, Menschen zijn gedood, die geroemd hebben, als onschuldige ende *Politike Martelaars*, voor de *Vryheid* ende de *wettige Regeeringe* des Lands, te sterven: Soo is geen wonder, dat men daar ook veel meer Menschen kloukelik ende onversaagd ter dood heeft sien gaan, als in eenigen anderen Lande; sonder dat wy het selven toeschrijven konnen aan eenen bysonderen aard der *Engelsen*: *a* Alsoo wy diergelijke Exempelen van kloukmoedigheid omtrend de *Dood* in onse Landen ook gesien hebben, by alle de geenen die sig verseekerd hebben oover het betragten van het *Welvaaren* hunnes Vaaderlands te werden gedood. Gelijk daar van in den Jaare 1619. ende in den Jaare 1672. selfs een *oud Man* van

a Vide T. Smith de Republica Agl. lib. 2. cap. 24.

drie ende ſeeventig Jaaren, ende twee ſeer vermaarde *Helden* Gebroeders in den bloeme haares leevens, ons tot ſeer doorlugte bewijſen ſtrekken konnen. Behalven dat wy in alle Landen van der Weereld, ende ten allen tijden ſeer doorlugte Voorbeelden hebben geſien, aan Mannen ende Vrouwen, die kloukmoedig ende blijdelik ter dood zijn gegaan, wanneer men haar heeft willen doen afſweeren eenen *Godsdienſt*, die in haar gedagten de waarhaftige ende *Goode* aangenaam was; als ſig in ſoo eenen gevalle verſeekerende, dat ſy dit ſtervelijken afgelegt hebbende, met de Kroone der Eewige Geluksaaligheid ſouden werden gekroond. *a*

Sulks deeſe ſoo *Chriſtelike* als *Politike* Martelaars, ende alle die om haare *Deugd* koomen te lijden, ons afgebeeld werden met den ſoet-ſingenden *Swaane*, ende den moedigen dapperen *Paarde.* Ende de *drie* andere FABULEN ons afbeelden, alle ſoodaanige Menſchen, welke nooit te regt hebben bedagt, wat haar *Leeven* ende haare *Dood* zy: ende welke dien volgende met de voor-oordeelen haarer Kindsheid belaaden blijven: Waarom de *eerſte* deeſer drie FABULEN ons vertoond een Menſch, die ſelfs teegen den loope der *Nature* ende onſen eigen aard, van de gebreeken des *Ouderdoms* gaaren *ontſlaagen* ſoude werden. De *tweede* vertoond ons een Menſch, die liever als te ſterven, met alle de gebreeken des *Ouderdoms*, ende des geheelen menſchelijken leevens, altijds beſwaard ſoude weeſen. Ende vertoond ons de *derde* FABUL alle ſoodaanige Menſchen, welke ſig nog om wel te leeven, nogte om wel te ſterven bereiden: maar altijds het een ende het ander *uitſtellen*, tot dat ſy van der *Dood* verraſt werden.

Sulks de eigentlijke ſin deeſer FABULEN is, ons te leeren:

b *Dat die op God betrowd,*
Gewis wel heeft gebowd.

Ende dat, gelijk een die wel geleefd heeft, niet quaalik ſterven kan; ook een die quaalik geleefd heeft, naaweliks wel ſterven kan.

a *Sie alle, ſoo wel oude als niewe Martelaars-bouken der Chriſtenen.*

b *In te Domine ſperavi non confundor in æternum in juſtitia tua libera me. Pſalm 30.*

kan. Sulks wy, geduurende ons ydel Leeven, *wel doende* ende *vrolik* zijnde, onbeſchroomd de *Dood* behoorden te verwagten, altijds indagtig zijnde der volgende *Heilige Woorden* : „ Ende ik „ hoorde een ſtemme uit den Heemele, die tot my ſeide, ſchrijf, „ *Saalig zijn de Dooden, die in den Heere ſterven, van nu aan* : Jaa ſegt „ de *Geeſt*, op dat ſy ruſten mogen van haaren arbeide: ende haa„ re werken volgen met haar. *Apocal. cap.* 14.

P. C. P.

D*ie*'*t* Leven *en de* Dood *had, tot een Slot, beſchreven,*
Mocht dat niet zien voldrukt. *De* Dood *ontwrong hem* '*t* Leven.
Doch zijn Geſchrift en Naam zal leven eeuwen lang.
Dies is dit, elk ten nutt', zijn laatſte Swanenzang.

H. Sw.

